

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2566)

E-ISSN: 2697-6269 Vol.7 No.2 (February 2023)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมาภีรต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พิระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนันต์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจาริ

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 30 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

๒/๗๕๑๓๗

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน มาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING EFFECTIVENESS OF WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS IN THE NORTHEASTERN REGION OF THAILAND พงษ์พิพัฒน์ นารินทร์, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และเพลินพิศ ธรรมรัตน์	
ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ ประเทศไทย	20
THE UNDERSTANDING ABOUT GOOD GOVERNANCE OF GOVERNOR'S OFFICE PERSONNEL IN SOUTHERN THAILAND สมชัย ปราบรัตน์, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว, ศรัณย์ลักษณ์ เทพวารินทร์ และสมเกียรติ แก้วเกาะสะบ้า	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชี	35
FACTOR AFFECT TO KEY AUDIT MATTERS พรพิมล อัฐรัตน์, ญาณินท์ ตั้งภิญโญพุดผิณ และธีรพรรณ อึ้งภาภรณ์	
การปรับตัวด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรีในบริบทการท่องเที่ยว	48
ADAPTION OF CHANTABURI LOCAL FOOD IDENTITY IN TOURISM CONTEXT วิษณุศวรร ทะกอง และอรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล	
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	69
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF EFFECTIVENESS OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN THE UPPER NORTHEAST สไบภรณ์ พงศ์ศาสตร์, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และสวัสดิ์ โพธิวัฒน์	
การจัดการความรู้ปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายในเขต ตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง	85
KNOWLEDGE MANAGEMENT PROBLEMS OF CERTIFICATION OF LEGAL PERSONS IN RONG KHO SUB-DISTRICT WANG NUEA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE พญกษา เครือแสง	

สารบัญ (ต่อ)

- รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป
สับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 100**
- MODEL FOR DEVELOPING POTENTIAL AND STRENGTH OF COMMUNITY ENTERPRISE
ON PINEAPPLE PROCESSING GROUP AT WANG PONG SUBDISTRICT IN PRAN BURI
DISTRICT IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE
- วิภาวดี เผือกบัวขาว, บัณฑิตพงษ์ ศรีอำนวย, สาโรช เผือกบัวขาว และพนิต ศรีประดิษฐ์
- การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน 118**
ในจังหวัดนครปฐม
- THE CREATION OF WATERCOLOR WORKS THAT REFLECT THE WAY OF LIFE OF THE
URBAN SOCIETY IN NAKHON PATHOM PROVINCE
- วัชรพล หงษ์ทอง
- โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการใช้ 133**
เทคโนโลยี ในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF SELECTED FACTORS AFFECTING THE
EFFECTIVENESS OF TECHNOLOGY IMPLEMENTATION FOR SCHOOL ADMINISTRATION
IN THE DIGITAL ERA OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF
THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEASTERN REGION
- สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และเพ็ญพิศ ธรรมรัตน์
- การจัดการห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่ถั่วของวิสาหกิจชุมชนใน 152**
จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน
- VALUE CHAIN MANAGEMENT PLA SAI UAN PRODUCTS OF COMMUNITY ENTERPRISES
IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE TO INCREASE COMPETITIVENESS
- ฐิติมา บุรณวงศ์, ศณิษฐา ธีระสุนท์ และเกียรติศักดิ์ ยกแสง
- การพัฒนาป้ายสามภาษาเพื่อนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง จังหวัด 170**
นครศรีธรรมราช
- DEVELOPMENT OF TOURIST SIGNBOARDS FOR TOURISTS AT THUNG SONG
JUNCTION MARKET IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
- รัตน์กรรณ์ นาคปลัด, อินทรา จินดาโชติ, ศรัณยา ฤทธิกุล และเมธาวี ชุมพล

สารบัญ (ต่อ)

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	187
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE OPERATIONAL EFFECTIVENESS OF THE SMALL SIZED PRIMARY SCHOOLS IN THE NORTHEAST	
ขวัญใจ วงศ์สุวรรณ, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และสวัสต์ โพธิ์วัฒน์	
รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2	205
STRATEGIC LEADERSHIP MODEL BASED ON THE FOUR PATHS OF FACTORS AFFECTING ADMINISTRATIVE OF SCHOOLS UNDER KHON KAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
พระครูประโชติสารนิวิฐ(ลมมนตรี), สุเทพ เมย์ไธสง และจิราภรณ์ ผั่นสว่าง	
บทบาทของวัดไทยในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0	221
THAI BUDDHIST TEMPLE ROLES IN THE VIRTUAL SPHERE AND ITS SPIRITUAL COMMUNICATION WITH YOUTH FOR THAILAND 4.0	
กุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ	
รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย	237
COMMUNICATION MODEL TO ESTABLISH COLLABORATION AMONG STAKEHOLDERS OF COMMUNITY POWER PLANT FOR FOUNDATION ECONOMY PROJECTS IN NORTHERN THAILAND	
วิศิษฐ์ เกตุรัตน์กุล, ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์ และหัสพร ทองแดง	
วาทกรรมทำพระธาตุ: สันเวียนวรรณกรรมว่าด้วยตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช	251
THE DISCOURSE OF ROYAL PAGODA'S ESTABLISHMENT: A LITERARY ARENA OF NAKHON SI THAMMARAT'S LEGEND AND CHRONICLE	
วันพระ สืบสกุลจินดา, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และพรไทย ศิริสาธิตกิจ	

สารบัญ (ต่อ)

นวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการใหม่สำหรับการพัฒนาทักษะภาษาจีนใน ผู้สูงอายุช่วงระหว่าง 60-69 ปี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนในชุมชนวัด ประยูรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร	266
KNOWLEDGE SET AND NEW METHOD OF DEVELOPING CHINESE SKILL FOR ELDERLY AGE BETWEEN 60 – 69 YEARS TO SUPPORT CHINESE TOURIST IN WAT PAYOON COMMUNITY, KUDIJEEN COMMUNITY AND WAT KANLAYA COMMUNITY BANGKOK	
ไพลิน มุนินทรวัฒน์ และศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์	
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	282
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF EFFECTIVENESS OF SECONDARY ADMINISTRATION SCHOOLS IN THE NORTHEASTERN	
ศยานนท์ ศิริจันทร์, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และจิณณวัตร ปะโคทั้ง	
การประเมินความต้องการจำเป็นในการสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	303
THE NEEDS ASSESSMENT TO BUILD BOARDGAME FOR ENHANCING QUALITY OF LIFE FOR UNDERGRADUATE STUDENTS OF FACULTY OF EDUCATION, KASETSART UNIVERSITY	
มนสิรี จิตต์อนันต์, อุษณีย์ ลลิตผสาน และพรจันท์ โลจนะคุฎกฤษ	
การศึกษาสมรรถนะบุคลากรเพื่อยกระดับความปลอดภัยและส่งเสริม ประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโค วิด-19 กรณีศึกษา พื้นที่ท่องเที่ยวกองบิน 5	318
THE STUDY OF HUMAN RESOURCE CAPACITY IN ENHANCING SECURITY AND PROMOTING HYBRID TOURISM EXPERIENCES IN CONTROLLED AREA FOR NEW NORMAL WAY AFTER COVID-19: A CASE OF WING 5 ROYAL THAI AIR FORCE	
พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์	
นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรม ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	333
PUBLIC SERVICES INNOVATION AND LOCAL DEVELOPMENT ON SOCIAL AND CULTURE BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLE OF SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN BAN PHAEO DISTRICT SAMUT SAKHON PROVINCE	
ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์ และไพลิน มุนินทรวัฒน์	

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยหลักของตัวสินค้า ราคา และสถานที่จัดจำหน่ายที่มีผลกระทบต่อการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของเจนวาย	354
THE CORE FACTORS OF PRODUCT, PRICE, & PLACE EFFECT TO GEN Y CONSUMER BEHAVIOR	
ปฐมาพร เนตินันท์ และอรัญญา พงศ์สะอาด	
ความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมในการเข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2565	372
THE WILLINGNESS TO PAY FOR SURAT THANI CHAK PHRA FESTIVAL, THOT PHAPA AND LONG BOAT RACES: 2022	
นันทวรรณ ช่างคิด	
การสร้างสรรค์เครื่องประดับดีไอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอย จังหวัดจันทบุรี	391
THE CREATION OF D.I.Y. JEWELRY FOR THE IDENTITY EXPRESSION OF GEM MINES COMMUNITY IN CHANTHABURI	
ภัทรบดี พิมพ์กั, ภัทรา ศรีสุข, วรณัฏฐ์ อังคะศิริ, พนม จงกล และกรรณก สนิทการ	
การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานด้วยสถาปัตยกรรมเอ็มวีซี	408
DEVELOPMENT OF INFORMATION SYSTEMS FOR INTERNSHIPS STUDENTS WITH MVC ARCHITECTURE	
ศศิพัชร บุญขวัญ	
พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอโรมไท่ จังหวัดสงขลา	425
BUYING BEHAVIOR AND MARKETING MIX FACTORS IN PURCHASING DECISIONS FOR WOVEN FABRIC PRODUCTS OF ROMSAI WEAVING COMMUNITY ENTERPRISE, SONGKHLA PROVINCE	
มณีนรัตน์ รัตนพันธ์	
การพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ชุมชนบ้านบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา	442
THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE SYSTEM TO ENHANCE POTENTIAL MARKETING OF THE CERAMIC DIN SAM NAM IN BAN BANG KLAM COMMUNITY, BANG KLAM DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE	
คณิดา ไกรสันติ, ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล, พาฝัน รัตนะ และบุญรัตน์ บุญรัมย์	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์	460
THE DEVELOPMENT BLENDED LEARNING MODEL USING COLLABORATIVE AND CASE BASED LEARNING TO ENHANCE LEARNING ACHIEVEMENT, PROBLEM SOLVING, TEAM LEARNING SKILLS AND ATTITUDES TOWARD NURSING PROFESSION OF NURSING STUDENT	
ปิติณัฐ ราชภักดี, พจมาน ชำนาญกิจ และวิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์	
รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี	479
STRATEGIC MANAGEMENT MODELS OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN PHETCHABURI PROVINCE	
จักร ศิริรัตน์, โชติ บดีรัฐ และศรชัย ท้าวมิตร	
การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ	500
ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN 21st CENTURY OF NORTHERN NURSING SCHOOL ADMINISTRATORS	
พิมพ์รดา ธรรมมีภักดี, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ และภาสกร ดอกจันทร์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	517

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน มาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING EFFECTIVENESS OF WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS IN THE NORTHEASTERN REGION OF THAILAND

พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์

Phongphiphat Narinruk

ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

Sikarn Peantunyakorn

เพลินพิศ ธรรมรัตน์

Ploenpit Thummarat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

E-mail: tongmath55@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและปัจจัยเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษา 2) ตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย 1) สร้างโมเดลสมมติฐาน 2) การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างคือโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 420 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน จำนวน 1,260 คน และ 3) การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และการวิเคราะห์ตัวแบบเชิงเส้น โดยใช้สถิติ ไค-สแควร์ (Chi-Square) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL โดยใช้สถิติขั้นสูง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาค

* Received 27 January 2023; Revised 21 February 2023; Accepted 24 February 2023

ตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไคว์-สแควร์ (χ^2) = 62.99, ค่า (df) = 47, ค่า (p) = 0.05946, ค่า (χ^2/df) = 1.34, ค่า (GFI) = 0.99, ค่า (AGFI) = 0.97, และค่า (R^2) = 0.94 เมื่อนำโมเดลไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คนยืนยันโดยใช้แบบสัมภาษณ์ พบว่า ทุกคนยืนยันโมเดลตามผลการวิเคราะห์ 3) อิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปัจจัยที่ส่งผลทางตรง คือ ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร การจัดการเรียนรู้ของครู และองค์การแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล, โรงเรียนมาตรฐานสากล

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the effectiveness of World-Class standard schools in the northeastern region and the causal factors selected to study 2) to examine the causal relationship model of factors affecting the effectiveness of World-Class standard schools in the northeastern region 3) to find ways to develop factors that directly affect the effectiveness of World-Class standard schools in the northeast By using mixed method research the research is divided into 3 phases. Consists of 1) modeling the hypothesis 2) checking for consistency with empirical data. The sample group consisted of 420 World-Class standard schools in the Northeastern region. The informants were school administrators. Academic supervisors and teachers, 1,260 people and 3) finding ways to develop factors affecting the effectiveness of World-Class standard schools. Structural equation modeling (SEM) and linear model analysis were performed using Chi-square statistics. Data were analyzed using SPSS and LISREL packages using advanced statistics. and interview experts. The results showed that 1) The average effectiveness of World-Class standard schools in the northeastern region was at a high level. 2) The causal relationship model of factors affecting the established World-Class standard school effectiveness was consistent with empirical data. where chi-square (χ^2) = 62.99, value (df) = 47, value (p) = 0.05946, value (χ^2/df) = 1.34, value (GFI) = 0.99, value (AGFI) = 0.97, and value (R^2) = 0.94 When taking the model to 9 experts to confirm using an

interview form, it was found that everyone confirmed the model according to the analysis results. 3) The influence on the effectiveness of World-Class standard schools in the Northeast. The direct factor is the leadership factor of the executives. organizational culture teacher learning management and learning organization.

Keywords: Causal Relationship Model, Effectiveness of World-Class Standard Schools, World-Class standard Schools.

บทนำ

โรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับเดียวกับมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานของประเทศชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษาสูง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพเยาวชนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ทั้ง 4 ด้าน คือ Learning to Know, Learning to Do, Learning to Live Together, และ Learning to Be (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2561ค) การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล จะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมกัน โดยจะต้องดำเนินการทั้งระบบ คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ด้านการบริหารจัดการ ความสำเร็จของโรงเรียนในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จะพิจารณาจากคุณภาพของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่แต่ละโรงเรียนกำหนดและทำความตกลงไว้กับโครงการเป็นสำคัญ ความสำเร็จด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบบริหารคุณภาพ ถือเป็นความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเชื่อว่า ถ้าโรงเรียนมีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและมีระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี ก็จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้นเป็นลำดับ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2561ก) และจากการกำกับติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผ่านมา ยังพบปัญหาและอุปสรรค เช่น การจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาหลายแห่งในส่วนของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ขาดความสอดคล้องกับโครงสร้าง เวลาเรียนที่กำหนดในหลักสูตร ทักษะและความสามารถที่จำเป็นที่จะช่วยทำให้เด็กและเยาวชนไทย สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นสากลอันได้แก่ การคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ ทักษะด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ผลการทดสอบในระดับ

ต่าง ๆ ของประเทศไทยในภาพรวมยังอยู่ในระดับต่ำและมีการกระจายสูงยังไม่มีที่พึงพอใจ และผลการเข้าร่วมโครงการการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ (PISA) จัดโดยกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ มีประเทศเข้าร่วมโครงการประมาณ 65 ประเทศ คะแนนของนักเรียนไทยโดยเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนนานาชาติ (สิริมา เปียอยู่, 2561)

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้สังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศสรุปและเชื่อว่า คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกับการศึกษาของนานาชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้พิจารณา ทบทวน จุดที่เป็นปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลและพัฒนาปรับปรุงแนวปฏิบัติสำหรับให้สถานศึกษาใช้ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2561ข) ซึ่งรัฐบาลไทยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่เน้น การใช้ความรู้สร้างนวัตกรรม การพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพคนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย 4.0 “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” คนไทย 4.0 เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถสูง เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคน ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตาม มาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานจึงได้ขยายผลการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อยกระดับคุณภาพ การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล รวมทั้งเป็นการลดความ เหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพให้เป็นคนไทย 4.0 (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2561ข)

ประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลจะเกิดขึ้นมากน้อยจากปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย สมรรถนะผู้เรียน การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ และความพึงพอใจของครูนักเรียนและ ผู้ปกครอง เพราะจุดมุ่งหมายและทิศทางการดำเนินการของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้นจะ ประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) สร้าง วิถีแห่งการเรียนรู้ สร้างแรงกระตุ้นใหม่ ๆ ให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ สามารถวิเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมี จิตสาธารณะและสำนึกในการบริการสังคม (เฟื่องฟ้า เรืองเวช, 2558) การบริหารจัดการด้วย

ระบบคุณภาพ เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนอันเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา (สิริมา เปียอยู่, 2561) และความพึงพอใจของครูนักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนมาตรฐานสากล มีผลสำเร็จที่มาจากการทำงานที่มีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพมีความตั้งใจ ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจนได้รับรางวัล ได้รับการยกย่องเป็นที่ยอมรับจากชุมชน มีการทำงานเป็นทีม และปฏิบัติงานในองค์กรอย่างมีคุณภาพ มีการส่งเสริมสวัสดิการ และความมั่นคงกับบุคลากร มีการพัฒนาบุคลากร มีระบบการวางแผนแบบมีส่วนร่วม มีการบริหารแบบกระจายอำนาจ มีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน (อนุชา เงินแพทย์, 2559)

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การ การจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู และองค์การแห่งการเรียนรู้ ที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนประกอบกับปัจจุบันโรงเรียนเป็นนิติบุคคลที่ได้รับการกระจายอำนาจการบริหารงานต่าง ๆ มาสู่โรงเรียนมากขึ้นจะต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความสามารถและมีภาวะผู้นำสูง และมีวัฒนธรรมองค์การที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ (อนุชา เงินแพทย์, 2559) รวมถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียนนับเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ขยายขีดความสามารถของตนเองถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมในการทำงาน องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์กร เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จ สามารถจะประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์กรให้เพียบพร้อมไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และให้บรรลุความสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพรวมตลอดทั่วทั้งองค์กร (สุรัสวดี บุญติด, 2562) และจากการศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ แล้วทดสอบความสอดคล้องของโมเดล การดำเนินการวิจัยลักษณะนี้ เรียกว่า โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เป็นเทคนิคทางสถิติเทคนิคหนึ่งที่ใช้ทดสอบ (Testing)

และประมาณค่า(Estimate) ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationships) มีความเหมาะสมกับการวิจัยยุคสังคมความรู้ (Knowledge Society) เป็นประโยชน์ทั้งการเสริมสร้างและขยายองค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 439 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 420 โรงเรียน โดยใช้เกณฑ์สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระบุขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นฟังก์ชันของจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า คือ ต้องมีขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 แห่งต่อ 1 พารามิเตอร์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548) ดังนั้นผู้วิจัยใช้สัดส่วน 0.7 ในการกำหนดจำนวนโรงเรียนที่เป็นหน่วยการสุ่มทั้งหมด การเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่เป็นหน่วยการสุ่ม ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata) และกำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 1 คน รวมได้กลุ่มตัวอย่าง 1,260 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ยืนยันองค์ประกอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ในตัวปัจจัยต่าง ๆ ที่ต้องการในแต่ละประเด็น ตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 2) แบบสอบถาม แบ่งเป็น 6

ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 16 ข้อ ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร จำนวน 14 ข้อ ตอนที่ 4 วัฒนธรรมองค์กร จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 26 ข้อ และ ตอนที่ 6 องค์กรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 23 ข้อ โดยลักษณะของข้อคำถามตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 - 6 เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) เป็น 1.00 ทุกข้อ จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำแบบสอบถามดังกล่าวไปขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจากเอกสารเลขที่ COA NO. 118/2565 IEC NO. HE 65-087 ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2565 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 19 โรงเรียน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยแบบสอบถามทั้งชุดมีค่าสัมประสิทธิ์ของเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.983 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.916 - 0.953 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.7 จึงถือว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ผ่านเกณฑ์ (Hair, J. F. et al., 2014) 3) แบบสัมภาษณ์สร้างการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และการวิเคราะห์ตัวแบบเชิงเส้นนำปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลมาจัดทำแบบสัมภาษณ์การหาแนวทางพัฒนาตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ 4) แบบประเมินผลแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปสาระสำคัญที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดในภาพรวมมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งรูปแบบการประเมินได้เลือกใช้มาตรฐาน 3 ตัวมาใช้ในการประเมินผล ได้แก่ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีของ Stufflebeam มาเป็นแนวทางในการประเมิน เป็นแบบตรวจสอบรายการมาตรฐานละ 2 รายการ คือ เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย ตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเบ้ และความโด่งรายตัวของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จากแบบสอบถามโดยมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยให้น้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 1=น้อยที่สุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก และ 5=มากที่สุด และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ทำคำนวณได้จากแบบสอบถามแปลความหมายตามเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 -

1.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และการวิเคราะห์เชิงยืนยัน ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) พิจารณาข้อมูลการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์เชิงยืนยัน การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และการวิเคราะห์ตัวแบบเชิงเส้น โดยใช้สถิติ ไค-สแควร์ (Chi-Square) และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล

โดยผู้วิจัยดำเนินการในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการยกระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 9 คน และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบให้ครบถ้วน จากนั้นใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญที่เป็นความสอดคล้องของแนวคิดในภาพรวมมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แล้วประเมินผลแนวทางในการพัฒนา โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีของ Stufflebeam ซึ่งรูปแบบการประเมินได้เลือกใช้มาตรฐาน 3 ตัวมาใช้ในการประเมินผล ดังนี้ 1) ความถูกต้อง 2) ความเป็นไปได้ และ 3) ความเหมาะสม มาเป็นแนวทางในการประเมินการพัฒนาของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ในการประเมินผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปผลวิจัย ได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปัจจัยเชิงสาเหตุ มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายของประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (n=1260)

ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สมรรถนะผู้เรียน	4.23	.59	มาก
2. การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ	4.26	.63	มาก
3. ความพึงพอใจของครู นักเรียน และผู้ปกครอง	4.27	.55	มาก
รวม	4.25	.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับประสิทธิภาพโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ความพึงพอใจของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.27$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ($\bar{X} = 4.26$) และสมรรถนะผู้เรียน ($\bar{X} = 4.23$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายปัจจัยของประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร (n = 1260)

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.27	.58	มาก
2. ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.28	.63	มาก
3. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน	4.28	.62	มาก
รวม	4.28	.52	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรแฝงด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X} = 4.28$) และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.28$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากัน รองลงมา คือ การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายปัจจัยของประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (n = 1260)

วัฒนธรรมองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบริหารบุคลากร	4.29	.63	มาก
2. ด้านค่านิยมองค์กร	4.28	.63	มาก
3. ด้านการประพฤติปฏิบัติ	4.31	.57	มาก
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.33	.58	มาก
รวม	4.30	.49	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรแฝงด้านวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ พบว่า การทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.33$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การประพฤติปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.31$) การบริหารบุคลากร ($\bar{X} = 4.29$) และค่านิยมองค์กร ($\bar{X} = 4.28$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายปัจจัยของประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการจัดการเรียนรู้ของครู (n = 1260)

การจัดการเรียนรู้ของครู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้	4.30	.57	มาก
2. ด้านเทคนิคและวิธีการสอน	4.28	.56	มาก
3. ด้านการใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.30	.56	มาก
4. ด้านการประเมินทักษะการเรียนรู้	4.33	.55	มาก
5. ด้านการพัฒนางานอาชีพ	4.32	.54	มาก
รวม	4.31	.49	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าตัวแปรแฝงด้านการจัดการเรียนรู้ของครูโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ พบว่า การประเมินทักษะการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.33$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การพัฒนางานอาชีพ ($\bar{X} = 4.32$) การใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.30$) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.30$) และเทคนิคและวิธีการสอน ($\bar{X} = 4.28$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายปัจจัยของประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ (n = 1260)

องค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.33	.60	มาก
2. ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.29	.59	มาก
3. ด้านความคิดเชิงระบบ	4.33	.54	มาก
4. ด้านความรู้รอบรู้แห่งตน	4.32	.61	มาก
5. ด้านการมีแบบแผนทางความคิด	4.31	.61	มาก
รวม	4.31	.48	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าตัวแปรแฝงด้านองค์การแห่งการเรียนรู้โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ พบว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.33$) และความคิดเชิงระบบ ($\bar{X} = 4.33$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความรอบรู้แห่งตน ($\bar{X} = 4.32$) การมีแบบแผนทางความคิด ($\bar{X} = 4.31$) และการเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ คือ ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) = 62.99, ค่า (df) = 47, ค่า (p-value) = .05946, ค่า (χ^2/df) = 1.34, ค่า RMSEA = .016, ค่า GFI = .99 และค่า AGFI = .97 โดยตัวแปรแฝงภายนอก ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ ประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล องค์กรแห่งการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ของครู ตัวแปรในโมเดล สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงภายในแต่ละตัวได้ร้อยละ 69.00, 63.00 และ 20.00 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และโดยรวม พบว่า ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรง (.75) ตัวแปรแฝงภายนอกวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรง (.05) ตัวแปรแฝงภายในการจัดการเรียนรู้ของครูมีอิทธิพลทางตรง (-.06) และตัวแปรแฝงภายในองค์กรแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรง (.19) ต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสถิติวัดความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

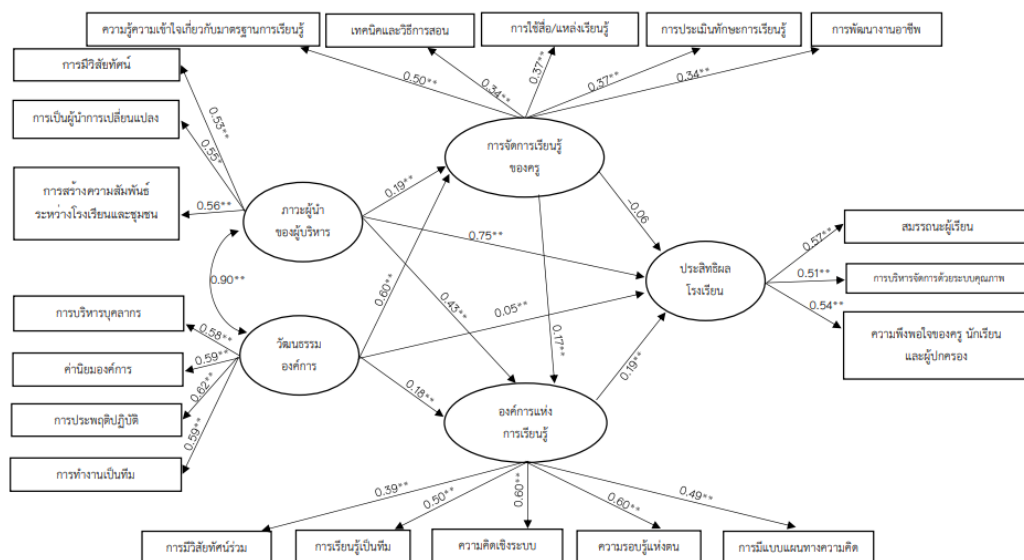
ดัชนีบ่งชี้ความ สอดคล้องและ กลมกลืน	ระดับการ ยอมรับ	โมเดล (ก่อนปรับ)		โมเดล (หลังปรับ)	
		ค่าสถิติที่ได้	ผลการ พิจารณา	ค่าสถิติที่ได้	ผลการ พิจารณา
1. ค่าไค-สแควร์ (Chi-square)	p-value > .05	$\chi^2 = 4497.27$ p. = 0.0000	ไม่ผ่านเกณฑ์	$\chi^2 = 62.99$ p. = 0.05946	ผ่านเกณฑ์
2. ค่าไค-สแควร์ สัมพันธ์ χ^2/df	< 2.00	28.10	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.34	ผ่านเกณฑ์
3. ค่า GFI	> .90	0.73	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.99	ผ่านเกณฑ์
4. ค่า AGFI	> .90	0.65	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.97	ผ่านเกณฑ์
5. ค่า RMSEA	< .08	0.14	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.016	ผ่านเกณฑ์
6. ค่า RMR	< .08	0.03	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.00	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า รูปแบบสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 4497.27 ที่องศาอิสระ 160 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.0000 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 28.10 ค่า GFI เท่ากับ 0.73 ค่า AGFI เท่ากับ 0.65 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.14 ค่า RMR เท่ากับ 0.03 ซึ่งยังมีค่าดัชนี 6 ค่าที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับปรุงแบบโดยมีขั้นตอนการปรับค่าสั่งในการ

วิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีและอาศัยดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices : MI) ด้วยการกำหนดความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตและความคลาดเคลื่อนให้มีความสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยได้ปรับรูปแบบโดยการใส่คำสั่งเข้าไปในโปรแกรมวิเคราะห์ให้เพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 112 เส้น และหยุดปรับรูปแบบเมื่อได้ค่าสถิติตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาความกลมกลืน หลังการปรับรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ ดังนี้ ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 62.99 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 47 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.05946 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.34 มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า AGFI เท่ากับ 0.97 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.016 และค่า RMR เท่ากับ 0.00

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอดังนี้ 3.1) การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3.2) การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร 3.3) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู และ 3.4) การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ สามารถสรุปโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีค่าอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังแสดงในภาพที่ 1

Chi-square = 62.99, df = 47, p-value = 0.05946, RMSEA = 0.016, GFI = .99, AGFI = .97

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น

จากภาพที่ 1 พบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนมีค่าอิทธิพล .75 2) วัฒนธรรมองค์การพบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนในทิศทางบวกเท่ากับ .05 3) การจัดการเรียนรู้ของครูพบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนในทิศทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าเท่ากับ .06 และ 4) องค์การแห่งการเรียนรู้พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนเท่ากับ .19

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำมาเสนอเป็นประเด็นเพื่ออภิปรายตามสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้ 1) ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลและปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ 1.1) ประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 3 ตัวแปรสังเกตได้ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน การที่ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดสมรรถนะที่สำคัญอยู่ในระดับมากถือว่าเป็นสิ่งที่ดี การที่ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของโรงเรียน รวมถึงการที่ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพแสดงว่าโรงเรียนมาตรฐานสากลบรรลุความมุ่งหวังของหน่วยงานที่จัดตั้ง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง ที่ว่า การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูงพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และแก้ปัญหาได้ ในการบริหารจัดการศึกษาต้องมีการจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง มีการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล การบริหารโรงเรียนต้องประกอบด้วยครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทุกกิจกรรมต้องจัดการด้วยระบบไม่มีช่องว่างสามารถปฏิบัติได้และไม่มีการเคลือบแฝง (ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง, 2557) 1.2) การอภิปรายตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ มีดังนี้ 1.2.1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการในสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ดี เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีศักยภาพในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนย่อมทำให้การทำงานในด้านต่าง ๆ ประสบความสำเร็จกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนรวมทั้งชุมชนเกิดความเต็มใจในการทำงาน ผู้ตามเกิดภาวะผู้นำในตนเองและเป็นผลให้งานต่าง ๆ สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ อนุชา เงินแพทย์ ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของโรงเรียน ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนได้รับการกระจายอำนาจการบริหารงานต่าง ๆ มาสู่โรงเรียนมากขึ้นจะต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความสามารถและภาวะผู้นำสูงและมีบรรยากาศที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของ

บุคลากรในโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียน มาตรฐานสากลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ (อนุชา เงินแพทย์, 2559) 1.2.2) วัฒนธรรมองค์การ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดย วัฒนธรรมองค์การเป็นการกำหนดข้อตกลงขององค์การที่ทุกคนพึงนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติงาน ในองค์การ เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมองค์การที่มีความเหมาะสมจะช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ขององค์การได้โดยง่าย สอดคล้องกับ นครินทร์ ศรีคง กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมองค์การจะช่วยให้ ผู้บริหารตัดสินใจได้ว่าวัฒนธรรมอันไหนจะมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในองค์การ ทำให้รู้จัก วางแผน ส่งเสริม ก่อตั้ง บำรุงรักษา และพัฒนาวัฒนธรรมองค์การเพื่อให้เป็นแบบแผนประเพณี ในการปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสมเกิดขึ้นภายในองค์การ ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์การ สำหรับนักบริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนทุกคนในองค์การ ถ้าทำงานอย่าง รอบคอบจะมีผลกระทบในทางบวกต่อความสำเร็จขององค์การ ในทางกลับกันถ้าทำงานอย่าง ขาดความระมัดระวังก็จะมีผลกระทบในทางลบต่อองค์การได้ (นครินทร์ ศรีคง, 2561) 1.2.3) การจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากเช่นกัน การจัดการเรียนรู้ของครูเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และ สังคมรวมถึงการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ ปุณยา จันทมาตย์ กล่าวไว้ว่า ครูคือกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผู้เรียนจากในชั้นเรียน ให้มีการปรับรูปแบบ ประยุกต์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้ครูเรียนรู้ที่จะสร้างเทคนิคการสอนแบบใหม่โดยใช้ เทคโนโลยีเข้ามาผสมผสาน เพื่อให้สามารถเกิดการเรียนรู้แบบตอบสนองระหว่างผู้เรียนและครู (ปุณยา จันทมาตย์, 2558) และ 1.2.4) องค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ดังนั้นเมื่อค่าเฉลี่ยดังกล่าว อยู่ในระดับมากจึงเป็นตัวที่ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นองค์การที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศมีการส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของบุคลากรซึ่งประกอบด้วยครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาใน ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารจัดการของผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำและ สมาชิกทุกคนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิธีคิดวิธีการทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภายในองค์กรโรงเรียนมาตรฐานสากลพร้อม ๆ กันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วรัชญ์ธำรี ประกิจ กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาจะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องแสวงหาวิธีการเพื่อเสริมสร้างให้โครงสร้างของสถานศึกษา สามารถ ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง และยังช่วยให้สถานศึกษามีการปรับตัวเพื่อ การเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาวัฒนธรรมและบรรยากาศของสถานศึกษาเอง ให้มีลักษณะเปิด ก่อให้เกิดความร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถกำหนดระเบียบข้อบังคับด้วย ตัวเองได้รวมทั้งจูงใจบุคคลที่มีความมุ่งมั่นพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเข้าสู่สถานศึกษา มีการ ร่วมกันแบ่งปันความคิดในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นกลไกช่วยส่งเสริมให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้

ขึ้นได้ในสถานศึกษา (วรชัยธาริ ประกิจ, 2561) 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การ การจัดการเรียนรู้ของครู และองค์การแห่งการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลรวมสูงสุด รองลงมา คือ องค์การแห่งการเรียนรู้ วัฒนธรรมองค์การ และการจัดการเรียนรู้ของครู ตามลำดับ สามารถอภิปรายได้ดังนี้ คือ 2.1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียน เนื่องมาจากว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในโรงเรียนมีบทบาทในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการ ถ้าผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง ย่อมทำให้ผู้ตามเกิดการพัฒนาภาวะผู้นำในตนเองและเป็นผลให้งานต่าง ๆ เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุรภัทร ประทุม พบว่า อิทธิพลทางตรงของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ปัจจัยภาวะผู้นำ โดยพฤติกรรมผู้นำที่แสดงออกจะส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีเป็นที่น่าพอใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจที่ดีในการดำเนินงานในการบริหารองค์การให้เกิดประสิทธิผล (จตุรภัทร ประทุม, 2559) 2.2) วัฒนธรรมองค์การ ซึ่งประกอบไปด้วย การบริหารบุคลากร ค่านิยมองค์การ การประพฤติปฏิบัติ และการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เนื่องจากความเชื่อและค่านิยมร่วมทำให้ยกระดับความร่วมมือและความผูกพัน วัฒนธรรมองค์การ คือ ค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันอย่างเป็นระบบที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สอดคล้องกับ วรญา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพราะวัฒนธรรมองค์การคือค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมร่วมที่สมาชิกขององค์การส่วนใหญ่หรือทั้งหมดปฏิบัติมาเป็นระยะเวลานานจนเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางพฤติกรรมของสมาชิกโดยต้องมีหลักการใดมากำกับเป็นตัวกำหนดความคิด ความเชื่อ ชี้นำพฤติกรรม และบอกสมาชิกกลุ่มที่จะรับรู้ คิด และรู้สึกถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อปัญหาต่าง ๆ (วรญา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2563) 2.3) การจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ เทคนิคและวิธีการสอน การใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การประเมินผลทักษะการเรียนรู้ และการพัฒนางานอาชีพ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียน เพราะตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวเป็นสิ่งที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง เมื่อเกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมอันจะทำให้ตนเองสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเกิดสมรรถนะสำคัญต่อการเรียนรู้ และมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข สอดคล้องกับ สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา กล่าวว่า อิทธิพลทางตรงของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียน คือ ปัจจัยการจัดการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการด้านการศึกษามีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (สำนักแผนและประกันคุณภาพ การศึกษา, 2558) และ 2.4) องค์การแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม ความคิดเชิงระบบ ความรอบรู้แห่งตน และการมีแบบแผนความคิดเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนเพราะตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยองค์การที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของบุคลากรซึ่งประกอบด้วยครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา ในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารจัดการของผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำและสมาชิกทุกคนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิธีคิดวิธีการทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรโรงเรียนมาตรฐานสากลพร้อม ๆ กัน บุคลากรได้อิสระในการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ของตนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ จิราวรรณ แซ่ย่อง กล่าวไว้ว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาจะได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการมุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคน นักเรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนทุกระดับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและองค์การจะส่งผลให้การดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายโดยมีรูปแบบการทำงานที่หลากหลาย (จิราวรรณ แซ่ย่อง, 2561) 3) แนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอ ดังนี้ 3.1) การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารควรตระหนักถึงความต้องการของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง กระตุ้นให้ทุกฝ่ายเกิดความคิดสร้างสรรค์โดยแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง มีจิตสำนึกและสติรับรู้ในหน้าที่ของตน บริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล และพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของโรงเรียน 3.2) การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ควรนำวัฒนธรรมองค์กรไปบูรณาการกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน การทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อคุณภาพขององค์การทุกมิติ การสร้างบรรยากาศการทำงานให้เกิดความสุขต้องมีวัฒนธรรมองค์กร มีแผนบริหารที่ชัดเจน สามารถประเมินผลเป็นรูปธรรมได้ 3.3) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู การจัดกิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิจัย สร้างสรรค์ศึกษาและค้นคว้าได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้ และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนรักการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ครูจึงต้องสอนวิธีการแสวงหาความรู้มากกว่าการสอนตัวความรู้ให้กับผู้เรียน และ 3.4) การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนมาตรฐานสากลที่จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องมีการสร้างเสริมให้ระบบโครงสร้างของโรงเรียนสามารถช่วยส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง และช่วยให้โรงเรียนมีการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่ได้รับการตรวจสอบด้วยกระบวนการทางการวิจัยและการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ ว่ามีผลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิผลโรงเรียนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหาร ตัวแปรองค์การแห่งการเรียนรู้ ตัวแปรวัฒนธรรมองค์การ และตัวแปรการจัดการเรียนรู้ของครู ตามลำดับ โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในหน่วยงานในระดับนโยบาย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริมและพัฒนาระดับให้ผู้บริหารต้องทำให้นุเคราะห์มีวิสัยทัศน์ร่วมที่ดี ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมองค์การที่ดี สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และสร้างเสริมให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนมาตรฐานสากล เขตพื้นที่การศึกษาต้องเสริมสร้างพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนมาตรฐานสากล วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีความสุขเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีการกำกับติดตามประเมินผลและสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งจะทำให้พัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลอย่างยั่งยืน และผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างเสริมให้ระบบโครงสร้างของโรงเรียนสามารถช่วยส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง และช่วยให้โรงเรียนมีการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้ทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกันพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาประเด็นเดียวกันนี้ในเชิงลึก เนื่องจากบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

เอกสารอ้างอิง

- จตุรภัทร ประทุม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 27. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิราวรรณ เช่งย่อง. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนจังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13. Academic Journal Phranakhon Rajabhat University, 9(2), 256-271.
- ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาค

- กลางของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- นครินทร์ ศรีคง. (2561). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 12(ฉบับพิเศษ), 138-148.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). สถิติชวนใช้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญยา จันทมาตย์. (2558). การศึกษาทักษะการสอนของครูสังคมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา. *An Online Journal of Education*, 10(4), 612-624.
- เฟื่องฟ้า เรืองเวช. (2558). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 12(23), 71-83.
- วรญา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2563). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. *Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 12(3), 126-138.
- วรัชญ์ธำรี ประกิจ. (2561). องค์การแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). การย้ายผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี พ.ศ.2565. คำสั่งที่ ศธ 04009/ว3246. (31 พฤษภาคม 2565).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2561ก). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ปรับปรุง พ.ศ.2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ.
- _____. (2561ข). แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ.
- _____. (2561ค). เป้าหมายและตัวชี้วัดด้านผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล ปรับปรุง 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ.

- สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา. (2558). แนวทางการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา.
- สิริมา เปี้ยอยู่. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 12(1), 260-274.
- สุรัสวดี บุญติด. (2562). รูปแบบการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 11(1), 154-165.
- อนุชา เงินแพทย์. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและบรรยากาศโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Hair, J. F. et al. (2014). Multivariate data analysis, New International edition. Harlow: Pearson Education.

ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักงานจังหวัด
เขตพื้นที่ภาคใต้ประเทศไทย*

THE UNDERSTANDING ABOUT GOOD GOVERNANCE OF GOVERNOR'S
OFFICE PERSONNEL IN SOUTHERN THAILAND

สมชัย ปราบริบูรณ์

Somchai Prabrat

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา

Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว

Niwat Sawatkaew

ศรีบุญลักษณ์ เทพวารินทร์

Salanluk Thepvarin

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา

Faculty of Political Science, Hatyai University, Songkhla, Thailand

สมเกียรติ แก้วเกาะสะบ้า

Somkiat Kaewkoksaba

สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

Registration and Education Evaluation Office, Sukhothai Thammathirat Open University,

Nonthaburi, Thailand

E-mail: somchai@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของบุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดในเขตภาคใต้ของประเทศไทย 2) เปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือ บุคลากรระดับหัวหน้ากลุ่มงานและเจ้าหน้าที่ระดับทั่วไปของสำนักงานจังหวัด ในเขตภาคใต้ 626 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 239 คน ได้จากการสุ่มเลือกจังหวัด 3 จังหวัด คือ พัทลุง ตรัง และ สงขลา แล้วทำการเก็บข้อมูลกับบุคลากรทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีและค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่า 1) บุคลากรประจำ

* Received 2 February 2023; Revised 21 February 2023; Accepted 24 February 2023

สำนักงานจังหวัดในเขตภาคใต้ของประเทศไทย มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีรวม 9 ด้าน เท่ากับ 6.10 คะแนน ($SD = 2.89$) สามารถเรียงลำดับคะแนนความเข้าใจจากมากไปหาน้อย คือ ความโปร่งใส ประสิทธิภาพ การตอบสนอง การมีส่วนร่วม ภาวะรับผิดชอบ ประสิทธิภาพ นิติธรรม การกระจายอำนาจ และความเสมอภาค ตามลำดับ 2) บุคลากรของสำนักงานจังหวัด ในเขตภาคใต้ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน และตำแหน่งงานต่างกันมีความเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำนักงานจังหวัดควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคลากรเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสร้างบรรยากาศการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลเพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบัน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ธรรมาภิบาล, สำนักงานจังหวัด

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the knowledge and understanding of good governance principles for good home affairs management of provincial office personnel in southern Thailand and 2) compare the management conditions and corporate governance in line with good governance principles of provincial offices varied by personal factors. The population of this quantitative research was 626 heads and general officials of provincial offices in southern Thailand. The sample consisted of 239 participants randomly selected from three provinces, namely, Phatthalung, Trang and Songkhla. The data was collected from all cooperative personnel through a set of questionnaires and analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test, and F-test. The research showed that 1) the provincial office personnel had the mean of the knowledge and understanding of good governance principles for good home affairs management in total of 9 aspects at 6.10 points ($SD = 2.89$); sorted in descending order, they were transparency, efficiency, responsiveness, participation, responsibility, effectiveness, rule of law, decentralization, and equality, respectively. 2) The provincial office personnel with different genders, ages, education levels, years' experience, and positions had different opinions on the management conditions and corporate governance in line with good

governance principles statistically significant at .01. The provincial offices should promoting the exchange of knowledge and experiences among personnel in order to gain more knowledge and understanding of good governance principles for home affairs management and create an atmosphere of management and corporate governance in line with good governance principles.

Keywords: Management, Good Governance, Governor's Office

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้กำหนดการบริหารราชการตามเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาลขึ้นมา ดังนี้ คือ หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม และหลักความเสมอภาค เพื่อให้ข้าราชการและหน่วยงานของรัฐ ได้นำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญ ต่อการบริหารของภาครัฐในหลายมิติ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558) กล่าวคือ ช่วยส่งเสริมให้ บุคลากรในภาครัฐให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการบริหารภาครัฐอย่างจริงจังมีการ ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความรวดเร็วและประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณมีความ คำนึงค่า โดยให้ความสำคัญกับผลสำเร็จหรือผลงานมากกว่าการทำเสร็จ มีการประเมินผลการ ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ช่วยให้ระบบการบริหารภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ส่งเสริมให้ บุคลากรตระหนักถึงความสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชนและองค์กร ทำให้ระบบราชการเป็นระบบ เปิดและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางมีส่วนร่วมในการบริหารภาครัฐอย่างหลากหลายเป็น รูปธรรม ยึดกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการใช้ดุลพินิจหรือตามอำเภอใจ ทำให้ระบบบริหารภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้ อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และที่สำคัญคือ ทำให้บุคลากรภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญ ของคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะเป็นผู้ให้บริการประชาชน สอดคล้อง กับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทยเกี่ยวกับระบบการบริหารภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” ให้บริการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) แต่อย่างไรก็ตามการ ปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ หลายหน่วยงานประสบปัญหาในการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาล ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ระบุว่าระบบการ บริหารจัดการในภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศทั้งในเรื่องการ ขับเคลื่อนการบริหารจัดการภาครัฐให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ การให้บริการประชาชนยัง

ไม่ได้มาตรฐานสากล การบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ และการให้บริการของท้องถิ่นที่ยังขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใส กระบวนการที่เปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ระบบและกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม รวมทั้งการขาดธรรมาภิบาลในสังคมไทยทำให้การทุจริตประพฤติมิชอบยังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

สำหรับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดกระทรวงมหาดไทย ดำเนินงานเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวง ที่ไม่เป็นหน้าที่ของกรมใดกรมหนึ่ง กำกับ เร่งรัด การปฏิบัติราชการของส่วนราชการในกระทรวงให้เป็นไปตามนโยบาย การปฏิบัติงานราชการแบ่งเป็นงานราชการส่วนกลางและงานราชการส่วนภูมิภาค มีสำนักงานจังหวัดตั้งอยู่ภายในศาลากลางจังหวัดมีหัวหน้าสำนักงานจังหวัด (ผู้อำนวยการระดับสูง) เป็นหัวหน้าหน่วยงาน แบ่งการปฏิบัติงานออกเป็นกลุ่มงานต่างๆ คือ กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มงานยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัด กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และ กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคลซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานราชการที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งในการบริหารราชการแผ่นดินทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนทั่วไป ถือเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างมาก แต่ผลการประเมินระดับความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยของสถาบันดำรงราชานุภาพ ได้สรุปภาพรวมระดับธรรมาภิบาลจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีใน 8 ด้านจาก 9 ด้าน และผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ 1 ด้าน คือ ด้านความเสมอภาค แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของหลักธรรมาภิบาล พบว่า ด้านที่เป็นปัญหาใน 4 ลำดับแรกตามลำดับ คือ ด้านความเสมอภาค ด้านการระับผิดชอบ ด้านนิติธรรม และ ด้านประสิทธิภาพและความโปร่งใส เมื่อมองลึกในรายละเอียดพบว่า ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหาเนื่องจากผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ อย่างเช่น ด้านประสิทธิผล มีปัญหาในเรื่องทรัพยากรบุคคล ด้านความความโปร่งใส มีปัญหาในเรื่องการร่วมตรวจสอบของสมาคมวิชาชีพ/สื่อมวลชนในโครงการต่างๆ ส่วนด้านความเสมอภาค พบว่า มีปัญหาทุกประเด็นตามเกณฑ์ชี้วัด เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยของสถาบันดำรงราชานุภาพ, 2556) ส่วนจันทร์ฉาย น้อยท่างั่ว ได้สรุปผลการศึกษาความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่า ข้าราชการตำแหน่งวิชาการระดับชำนาญการ สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลภาพรวมระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีความเข้าใจหลักธรรมาภิบาล อันดับที 1 คือ หลักความโปร่งใส รองลงมา คือ หลักคุณธรรม หลักความ

คุณค่า หลักความรับผิดชอบ หลักความมีส่วนร่วม และอันดับสุดท้าย คือ หลักนิติธรรม ตามลำดับ (จันทร์ฉาย น้อยห้างหว้า, 2556)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดในเขตภาคใต้ของประเทศไทย แต่อย่างใด ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของของบุคลากรสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลไปปรับใช้นำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของบุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดในเขตภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดในเขตภาคใต้ของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีดำเนินการวิจัย เป็นดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ บุคลากรประจำสำนักงานจังหวัด มีผู้อำนวยการสำนัก/ศูนย์/กอง หัวหน้ากลุ่มงาน และ เจ้าหน้าที่ทั่วไป สังกัดสำนักงานจังหวัดในเขตภาคใต้ทั้ง 14 จังหวัด จำนวน 626 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการสุ่มตามลำดับ ดังนี้ 1) สุ่มเลือกจังหวัด โดยแบ่งกลุ่มจังหวัดตามประกาศกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเขตตรวจราชการในภาคใต้ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2532) ออกเป็น 3 เขต คือ เขต 6 ได้แก่ จังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และ พัทลุง เขต 7 ได้แก่ จังหวัด ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และ ตรัง และเขต 8 ได้แก่ จังหวัด สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกจังหวัดตัวแทนของแต่ละเขตเขตละ 1 จังหวัด ได้จังหวัดพัทลุง ตรัง และ สงขลา และ 2) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จากตาราง Taro Yamane, T. (Yamane, T, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % จำนวนทั้งสิ้น 239 คน ต่อจากนั้นจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกระดับ โดยเก็บข้อมูลกับบุคลากรที่เต็มใจและสะดวกในการให้ข้อมูลทุกคนจนครบจำนวน 239 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และอายุงาน เป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดตรวจสอบรายการ (Check-List) ส่วนที่ 2 เป็นคำถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นคำถามแบบเลือกตอบชนิดหลายตัวเลือก (Multiple Choices) จำนวน 20 ข้อ โดยที่แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกเพียงหนึ่งตัวเลือกเท่านั้น ถ้าตอบถูกจะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดจะได้ 0 คะแนน ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล เป็นคำถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ปรับปรุงข้อคำถามจากแบบสอบถามของสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2554) จำนวนทั้งหมด 41 ข้อ แล้วหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามลำดับ คือ 1) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency :IC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ข้อคำถามที่ใช้ได้ต้องมีค่า IC มากกว่า 0.50 แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยพิจารณาจากค่า Item-Total Correlation ที่ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 และค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือวิจัย โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α) พบว่า แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α) เท่ากับ .929 และแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α) เท่ากับ .965 แปลความได้ว่าเครื่องมือวิจัยมีความเที่ยงในระดับสูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่ทั่วไปจนถึงบุคลากรระดับสูงในสำนักงานจังหวัด ด้วยแบบสอบถามที่ สร้างขึ้น โดยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ผ่านผู้ประสานงานแต่ละจังหวัด และเข้าเก็บข้อมูลด้วยตนเองกรณีที่แบบสอบถามที่ได้รับคืนไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย การตรวจสอบค่าความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency :IC)

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยการวิเคราะห์ค่า Item-Total Correlation และค่าความเที่ยงโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

4.2 สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 สถิติเชิงอนุมานสำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างประชากร 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ t-test และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างประชากร 3 กลุ่ม ขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ด้วยค่าสถิติ F-test แล้วเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยค่าสถิติของ เชฟเฟ (Scheffe) กรณีที่ความแปรปรวนของประชากรเท่ากัน (Homogeneity of variances) และค่าสถิติของ Tamhane's T2 กรณีที่ความแปรปรวนของประชากรไม่เท่ากัน (Heterogeneity of variances)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 239 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.81 (131 คน) และเพศชาย ร้อยละ 45.19 (108 คน) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด ร้อยละ 45.19 (108 คน) และน้อยที่สุดคือ 31-40 ปี ร้อยละ 17.99 (43 คน) กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาปริญญาโท มากที่สุด ร้อยละ 36.82 (88 คน) รองลงมาคือ ปริญญาตรี ร้อยละ 36.40 (87 คน) ส่วนต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 9.21 (22 คน) ส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งเจ้าหน้าที่ทั่วไประดับฝ่าย/กลุ่ม ร้อยละ 72.38 (173 คน) รองลงมาคือตำแหน่งผู้อำนวยการสำนัก/ศูนย์/กอง ร้อยละ 15.06 (36 คน) และน้อยที่สุดคือตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศ ร้อยละ 3.35 (8 คน) กลุ่มตัวอย่างมีอายุงานระหว่าง 21-25 ปี มากที่สุด ร้อยละ 45.61 (109 คน) รองลงมาคือ 1-5 ปี ร้อยละ 16.32 (39 คน) และน้อยที่สุดคือ อายุงาน 6-10 ปี ร้อยละ 2.09 (5 คน)

2. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของบุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

จากการวัดความรู้ความเข้าใจต่อหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีรวม 9 ประเด็น ของบุคลากรสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ด้วยแบบวัดความรู้ความเข้าใจ จำนวน 20 ข้อ ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดไม่ได้คะแนน คะแนนเต็ม 20 คะแนน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความเข้าใจเท่ากับ 6.10 คะแนน (SD =2.89) ส่วนความถี่และร้อยละของผู้ที่ตอบถูกในแต่ละข้อคำถามของหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีทั้ง 9 ประเด็น มีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของบุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	ตอบถูก	
	คน	ร้อยละ
ประสิทธิผล		
การปฏิบัติราชการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณดำเนินการ	21	8.79
สามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันและมีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของประเทศ	22	9.21
การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ	87	36.40
ประสิทธิภาพ		
การบริหารราชการโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่ใช้ทรัพยากรต้นทุนแรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด	173	72.38
การบริหารราชการโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่ใช้ทรัพยากรต้นทุนด้านเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด	88	36.82
การตอบสนอง		
การให้บริการที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจแก่ประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	65	27.20
การให้บริการที่สามารถตอบสนองความคาดหวังหรือความต้องการของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	173	72.38
การรับผิชอบ		
การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้	43	17.99
การแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ	87	36.40
ความโปร่งใส		
องค์กรมีกระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย	153	64.02
ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี	153	64.02
ประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้	175	73.22

ตารางที่ 1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของบุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	ตอบถูก	
	คน	ร้อยละ
การมีส่วนร่วม		
การที่ข้าราชการประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งองค์กรมีการเปิดเผยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้	42	17.57
การที่ข้าราชการประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสได้ร่วมกันแสดงทัศนะ เสนอปัญหา แนวคิด รวมถึงแนวทางแก้ปัญหาและการพัฒนาองค์กร	130	54.39
การกระจายอำนาจ		
การมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร	22	9.21
การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากส่วนกลางให้แก่ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนดำเนินการแทน	18	7.53
นิติธรรม		
การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารงานราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ	44	18.41
การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วน	21	8.78
ความเสมอภาค		
การได้รับการปฏิบัติและรับบริการอย่างเท่าเทียมกัน	15	6.28
การจัดทำมาตรฐานของกระบวนการทำงานและการให้บริการที่บูรณาการเข้ากับเสมอภาคและกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน	16	6.70

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ก่อนที่จะวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบโดยใช้สถิติทดสอบ F-test ผู้วิจัยตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้านความเท่ากันของความแปรปรวนของคะแนนระหว่างประชากรแต่ละกลุ่ม ถ้าหากความแปรปรวนเท่ากัน กล่าวคือ Levene's test ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} > .05$) จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยค่าสถิติ Scheffe แต่ถ้าไม่เท่ากัน กล่าวคือ ค่าสถิติทดสอบ Levene มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} \leq .05$) ก็จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยค่าสถิติ Tamhane's T2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตาม

หลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ช่วงอายุงาน และตำแหน่งงาน เป็นดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามเพศ พบว่า บุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดในภาคใต้ เพศชายมีความเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสถิติ คือ $t(188) = 3.10$, $p = .00$

3.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามอายุ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสถิติ คือ $F(3, 235) = 54.96$, $p = .00$ ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มประชากรมีความแตกต่างกันจึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยค่าสถิติ Dunnett T2 พบว่า (1) กลุ่มที่มีอายุ 41-50 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุ ไม่เกิน 30 ปี และ 31-40 ปี (2) กลุ่มที่มีอายุ 51-60 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี 31-40 ปี และ 41-50 ปี

3.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสถิติ คือ $F(3, 235) = 47.18$, $p = .00$ ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มประชากรมีความแตกต่างกันจึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยค่าสถิติ Tamhane's T2 พบว่า กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ที่เหลือทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และปริญญาโท

3.4 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามอายุงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสถิติ คือ $F(6, 232) = 59.55$, $p = .00$ ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มประชากรมีความแตกต่างกันจึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยค่าสถิติ Tamhane's T2 พบว่า (1) กลุ่มที่มีอายุงานมากกว่า 30 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่อายุงาน 0-10 ปี และ 11-20 ปี (2) กลุ่มที่มีอายุงาน 21-30 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่อายุงาน 0-10 ปี และ 11-20 ปี (3) กลุ่มที่มีอายุงาน 11-20 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่อายุงาน 0-10 ปี

3.5 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสถิติ คือ $F(3, 235) = 45.93$, $p = .00$ ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มประชากรมีความแตกต่างกันจึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยค่าสถิติ Tamhane's T2 พบว่า (1) หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศ และเจ้าหน้าที่ทั่วไป (2) หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเจ้าหน้าที่ทั่วไป

ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	n	M	SD	Levene's test		ANOVA/ t-tset		ผลการเปรียบเทียบ รายคู่
				F	p	F	p	
เพศ				41.60**	.00	3.10**	.00	ผู้ชาย > ผู้หญิง
ชาย	108	3.68	0.19			(t)		
ผู้หญิง	131	3.55	0.42					
ช่วงอายุ				137.18**	.00	54.96**	.00	1) 41-50 ปี > ไม่เกิน 30 ปี, 31-40 ปี
ไม่เกิน 30 ปี	44	3.32	.44					2) 51-60 ปี > ไม่เกิน 30 ปี, 31-40 ปี, 41-50 ปี
31-40 ปี	43	3.46	.22					
41-50 ปี	108	3.63	.19					
51-60 ปี	44	4.00	.22					
ระดับการศึกษา				27.32**	.00	47.18**	.00	ปริญญาตรี < ปริญญาโท, มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. และต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	22	3.78	.03					
ตอนปลาย								
มัธยมศึกษา	42	3.76	.25					
ตอนปลาย/ปวช.								
ปริญญาตรี	87	3.33	.31					
ปริญญาโท	88	3.77	.28					
อายุงาน				198.04**	.00	59.55**	.00	1) มากกว่า 30 ปี > 0-10 ปี, 11-20 ปี
0-10 ปี	44	3.32	.44					2) 21-30 ปี > 0-10 ปี, 11-20 ปี
11-20 ปี	21	3.51	.00					3) 11-20 ปี > 0-10 ปี
21-30 ปี	130	3.69	.17					
มากกว่า 30 ปี	44	3.73	.49					
ตำแหน่งงาน				17.72**	.00	45.93**	.00	1) หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์ > ผู้อำนวยการ, หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศ, เจ้าหน้าที่ทั่วไป
ผู้อำนวยการ	36	3.70	0.07					2) หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศ > เจ้าหน้าที่ทั่วไป
หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์	22	4.22	0.00					
หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศ	8	3.74	0.07					
เจ้าหน้าที่ทั่วไป	173	3.51	0.32					

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของบุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดในเขตภาคใต้ ซึ่งแบ่งเป็น 9 องค์ประกอบ คือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ การตอบสนอง การรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ นิติธรรม และความเสมอภาค พบว่า ความรู้ ความเข้าใจเฉลี่ยเท่ากับ 6.10 คะแนน คำถามที่มีคนตอบถูกมากที่สุด คือ ด้านความโปร่งใส รองลงมาเป็น ด้านประสิทธิภาพ ส่วนคำถามที่มีคนตอบถูกน้อยที่สุดคือ ด้านการกระจายอำนาจ และด้านประสิทธิภาพ จะเห็นว่าคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยมีคะแนนค่อนข้างต่ำ สามารถอภิปรายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาถึงแม้จะมีตั้งแต่ระดับผู้อำนวยการจนถึงระดับปฏิบัติการทั่วไป แต่ส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรของรัฐในระดับปฏิบัติการทั่วไปซึ่งการทำงานเป็นไปในลักษณะที่เหมือนกันหรือคล้ายกันทุกวัน ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเพื่อทบทวนหรือส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างสม่ำเสมอมีการเก็บข้อมูลด้วยการทำแบบทดสอบด้วยคำถามแบบหลายตัวเลือกเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 9 องค์ประกอบ ทำให้ได้คะแนนรวมต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่ประเมินความรู้ความเข้าใจโดยการรายงานตนเองของผู้ถูกประเมินทำให้ผลการวิจัยส่วนใหญ่ พบว่าข้าราชการมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมากขึ้นไป เช่น จันทร์ฉาย น้อยห้างหว้า ที่พบว่า ข้าราชการตำแหน่งวิชาการระดับชำนาญการ สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลภาพรวม ระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลอันดับที่ 1 คือ หลักความโปร่งใส รองลงมา คือ หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักความมีส่วนร่วม และอันดับสุดท้าย คือ หลักนิติธรรม ตามลำดับ (จันทร์ฉาย น้อยห้างหว้า, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับนันทนา ดำริขัณฑ์ตระกูล ที่ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของข้าราชการพลเรือนในพระองค์พระราชวังสนามจันทร์ สำนักพระราชวัง ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของข้าราชการพลเรือนในพระองค์ พระราชวังสนามจันทร์ สำนักพระราชวัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเข้าใจอันดับที่หนึ่ง คือ ด้านหลักความโปร่งใส อันดับที่สองคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ อันดับที่สาม คือ ด้านหลักคุณธรรม อันดับสี่คือ ด้านหลักนิติธรรม อันดับห้า คือ ด้านหลักความคุ้มค่า และอันดับสุดท้าย คือ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ตามลำดับ (นันทนา ดำริขัณฑ์ตระกูล, 2556)

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานการ

วิจัยที่ระบุไว้ว่า บุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดในภาคใต้ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันจะมีความเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน กล่าวคือ (1) เพศชายมีความเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล สูงกว่าเพศหญิง (2) กลุ่มที่มีอายุ 41-50 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี และ 31-40 ปี (2) กลุ่มที่มีอายุ 51-60 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี 31-40 ปี และ 41-50 ปี (3) กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ (4) หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศ และเจ้าหน้าที่ทั่วไป (5) หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเจ้าหน้าที่ทั่วไป สามารถอธิบายได้ว่าการที่บุคลากรประจำสำนักงานจังหวัดที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ นั้น เนื่องจากสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา และเป็นไปได้ว่าความคาดหวังต่อหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรระดับปริญญาตรีสูงกว่าสภาพความเป็นจริงเมื่อเทียบกับบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาระดับอื่น ๆ ดังนั้น จึงมีคะแนนความเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลต่ำกว่าทุกๆ กลุ่มนั่นเอง สอดคล้องบางส่วนกับ สมบัติ ฤทธิฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 4 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างคือ ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย จำนวน 80 คน พบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ในขณะที่ข้าราชการที่มีตำแหน่งและระยะเวลาการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน (สมบัติ ฤทธิฤทธิ์, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยประเด็นความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลฯ ในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความโปร่งใส ประสิทธิภาพ การตอบสนอง การมีส่วนร่วม การรับผิดชอบ ประสิทธิภาพ นิติธรรม การกระจายอำนาจ และความเสมอภาค ตามลำดับนั้นซึ่งใช้แบบทดสอบวัดนั้นร้อยละของการเข้าใจกายร่วมของหลักการธรรมาภิบาลที่เชื่อมโยงกับงานที่ทำอยู่ของบุคลากรสำนักงานจังหวัดนั้นยังเข้าใจประเด็นได้เพียงร้อยละ 31 สำหรับเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลนั้น พบว่า เพศ อายุ อายุงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานต่างกัน มีความเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการ

และการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์. ผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมากจะมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดสูงกว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย ดังนั้นสำนักงานจังหวัดควรมีการวัดและประเมินเพื่อให้ทราบว่ากลุ่มไหนที่มีความรู้ความเข้าใจมากแล้วกำหนดนโยบาย/แนวทางปฏิบัติให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ผู้ที่สนใจสามารถทำวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดระหว่างบุคลากรภายในกับบุคลากรภายนอกที่ใช้บริการหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับสำนักงานจังหวัด 2) ที่ผู้สนใจสามารถทำวิจัยเพื่อศึกษาถึงการพัฒนา วิธีการ เครื่องมือสำหรับวัดและประเมินการบริหารจัดการและการกำกับดูแลองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานจังหวัดให้มีคุณภาพสามารถวัดได้ตรงกับคุณลักษณะจริงและครอบคลุมหลักธรรมาภิบาลครบทุกองค์ประกอบและมีมิติ

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ฉาย น้อยห้างหัว. (2556). ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. วิทยาลัยทองสุข.
- นันทนา ดำริเข็มตระกูล. (2556). ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลของข้าราชการพลเรือนในพระองค์พระราชวังสนามจันทร์ สำนักพระราชวัง. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. วิทยาลัยทองสุข.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมบัติ ภูศรีฤทธิ์. (2553). ความคิดเห็นของข้าราชการต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลัก ธรรมชาติของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟรีเมียร์โปร จำกัด.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยของสถาบันดำรงราชานุภาพ. (2556). ประเมินระดับความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามหลักธรรมชาติของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. ใน รายงานวิจัยสถาบันดำรงราชานุภาพ. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2532). เขตตรวจราชการ. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2557 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/เขตตรวจราชการ>

Yamane, T. (1967). Taro Statistic : An Introductory Analysis. New York: Harper & row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชี*

FACTOR AFFECT TO KEY AUDIT MATTERS

พรพิมล อัฐรัตน์

Pornpimon Ittarat

ญาณินห์ ตั้งภิญโญพุฒิคุณ

Yanin Tangpinyoputtikhun

ธีรพรรณ อึ้งภากรณ์

Teerapan Ungphakorn

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: pornpimon.lo@muti.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปริมาณการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบก่อนและหลังการใช้ มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งภาพรวมและรายประเด็น หลังจากการใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 256 บริษัท ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ข้อมูลจากรายงานทางการเงินและหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - ปี พ.ศ. 2560 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยสหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบมีปริมาณเพิ่มขึ้นหลังการประกาศใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 โดยเปรียบเทียบจากรรคเน้นในรูปแบบรายงานการสอบบัญชีรูปแบบเดิมกับการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบใหม่ ในขณะที่การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พบว่า มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ได้แก่ ปัจจัยด้านประเภทสำนักงานสอบบัญชี ปัจจัยด้านค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และปัจจัยอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบรายประเด็น พบว่า ปัจจัยแต่ละปัจจัยมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญใน

* Received 7 February 2023; Revised 23 February 2023; Accepted 26 February 2023

การตรวจสอบในประเด็นย่อย ยกเว้น ยกเว้นปัจจัยการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่ไม่ส่งผลต่อแสดงความเห็นจากการตรวจสอบในประเด็นย่อย

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงความเห็น, ผู้สอบบัญชี, เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

Abstract

The objective of this research is examined the amount of auditor's opinion about the number of Key Audit Matter (KAM) between before and after the ISA 701 announcement, and factors which can affecting auditor's opinion on the number of overall of KAM and categories of KAM. The research is an quantitative research method. The sample group consisted of 256 listed companies in the Stock Exchange of Thailand. The data used for the analysis was deriving from financial report and auditor's reports of companies since 2014 – 2017. This study used descriptive statistics and Ordinary Least Squares (OLS) regression analysis are a method methodology for analyze. The finding shows that trend of communication of KAM increase after the ISA 701 announcement by comparison from the emphasis paragraph in the original audit report with KAM information in new audit report. The exam about factors which can affect KAM found three factors have significant on KAM. The researcher found that audit firm type, audit fee and ROE have significant on overall of KAM. And research findings for all factor affect to categories of KAM have significant, except for factor about opinion of auditor not affect to KAM.

Keywords: Factor affect to opinion, Auditor, Key Audit Matters (KAM)

บทนำ

รายงานของผู้สอบบัญชีถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของผู้ใช้งบการเงิน ที่จะนำความเห็นของผู้สอบบัญชีมาพิจารณาถึงความเหมาะสมของการนำข้อมูลในงบการเงินไปใช้ เนื่องจากผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ในการตรวจสอบถึงความถูกต้องในงบการเงินเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลตามมาตรฐานการสอบบัญชีและความเห็นต่อรายงานการตรวจสอบว่า งบการเงินมีความถูกต้องในสาระสำคัญตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินหรือไม่ (Pornupatham, S. & Vichitsarawong, T., 2014) ดังนั้นรายงานการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีถือเป็นกระบวนการสุดท้ายในการตรวจสอบการจัดทำงบการเงินที่ผู้ใช้งบการเงินสามารถรับรู้ได้ (De Angelo, L. E., 1981) และรายงานของผู้สอบบัญชียังถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลไปยัง

ผู้ใช้งบการเงิน จากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาในหลาย ๆ ประเทศ ผู้ใช้งบการเงินไม่ได้ทราบถึงความแน่นอนเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลในงบการเงินดังกล่าว โดยสามารถพิจารณาได้จากวิกฤตการณ์ที่ติดขึ้นกับ Enron, WorldCom ในช่วงต้นปี 2000 (Gray, G. L., et al., 2011) ที่บริษัททั้ง 3 แห่งได้รายงานข้อมูลในงบการเงินที่เป็นเท็จ (Porter, B. & Gowthorpe, C., 2004) โดยงบการเงินของบริษัทดังกล่าวได้มีการตรวจสอบโดยสำนักงานบัญชี Andersen ซึ่งถือเป็นหนึ่งในสำนักงานสอบบัญชีชั้นนำระดับโลก ได้มีการปกปิดข้อมูลและไม่เปิดเผยข้อมูลจากการตรวจสอบต่อสาธารณะส่งผลให้นักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินเกิดความเข้าใจผิด จากความผิดพลาดดังกล่าวจึงส่งผลให้หน่วยงานกำกับดูแล และผู้กำหนดมาตรฐาน อย่างเช่น คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่น ระหว่างประเทศ (International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) คณะกรรมการกำกับดูแลการบัญชีบริษัทมหาชน (Public Company Accounting Oversight Board: PCAOB) และสภารายงานทางการเงิน (Financial Reporting Council: FRC) ได้ให้ความสำคัญถึงการนำเสนอข้อมูลที่ครบถ้วนและโปร่งใสโดยส่งผลให้มีการพัฒนามาตรฐานการสอบบัญชีแบบใหม่ขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่ โดยมีการเพิ่มวรรคใหม่เพื่อสื่อสาร “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” (Key Audit Matters: KAM) เข้าไปในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยการเพิ่มเนื้อหาดังกล่าวนี้นี้จะช่วยเพิ่มมูลค่าด้านการสื่อสารให้กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแง่ความโปร่งใส ซึ่ง ISSAB ได้ออกมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศฉบับใหม่ รหัส 701 “การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต” (ISA 701) โดยการเพิ่มเติมในส่วนนี้เป็นการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชี แสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่สุดในการตรวจสอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจในสาระสำคัญเพิ่มขึ้น (Srijunpeth, S. , 2016)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) เพื่อศึกษาปริมาณและปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี ที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบก่อนและหลังการใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 ซึ่งผลการศึกษาคงจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยผลการวิจัยจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปริมาณการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบก่อนและหลังการใช้ มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701

2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งภาพรวมและรายประเด็น หลังจากการใช้มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 701

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้นกลุ่มสถาบันการเงิน บริษัทที่อยู่ในหมวดพื้นฟูกิจการ และบริษัทในกลุ่มกิจการ MAI ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - ปี พ.ศ. 2560 (www.sec.or.th) รวมทั้งสิ้น 256 บริษัท ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

คำอธิบาย	จำนวน (บริษัท)
บริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	559
หัก บริษัทที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจการเงิน และกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์	(122)
หัก บริษัทที่อยู่ในหมวดพื้นฟูกิจการ	(29)
หัก บริษัทในกลุ่มกิจการ MAI	(152)
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	256

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บข้อมูลของงานวิจัยนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีและจำนวนความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานโดยใช้ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยมีตัวแบบที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

$$KAM\_ALL_{i,j} = \alpha + \beta_1 Big4_{i,t} + \beta_2 UNQOP_{i,t} + \beta_3 FEE_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 IV/ASI_{i,t} + \beta_6 ROE_{i,t} + \beta_7 LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (1)$$

$$KAM\_REV_{i,j} = \alpha + \beta_8 Big4_{i,t} + \beta_9 UNQOP_{i,t} + \beta_{10} FEE_{i,t} + \beta_{11} SIZE_{i,t} + \beta_{12} IV/ASI_{i,t} + \beta_{13} ROE_{i,t} + \beta_{14} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (2)$$

$$KAM\_ASS_{i,j} = \alpha + \beta_{15} Big4_{i,t} + \beta_{16} UNQOP_{i,t} + \beta_{17} FEE_{i,t} + \beta_{18} SIZE_{i,t} + \beta_{19} IV/ASI_{i,t} + \beta_{20} ROE_{i,t} + \beta_{21} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (3)$$

$$KAM\_INV_{i,j} = \alpha + \beta_{22} Big4_{i,t} + \beta_{23} UNQOP_{i,t} + \beta_{24} FEE_{i,t} + \beta_{25} SIZE_{i,t} + \beta_{26} IV/ASI_{i,t} + \beta_{27} ROE_{i,t} + \beta_{28} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (4)$$

$$KAM\_IMP_{i,j} = \alpha + \beta_{29} Big4_{i,t} + \beta_{30} UNQOP_{i,t} + \beta_{31} FEE_{i,t} + \beta_{32} SIZE_{i,t} + \beta_{33} IV/AS_{i,t} + \beta_{34} ROE_{i,t} + \beta_{35} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (5)$$

$$KAM\_AR_{i,j} = \alpha + \beta_{36} Big4_{i,t} + \beta_{37} UNQOP_{i,t} + \beta_{38} FEE_{i,t} + \beta_{39} SIZE_{i,t} + \beta_{40} IV/AS_{i,t} + \beta_{41} ROE_{i,t} + \beta_{42} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (6)$$

$$KAM\_RP_{i,j} = \alpha + \beta_{43} Big4_{i,t} + \beta_{44} UNQOP_{i,t} + \beta_{45} FEE_{i,t} + \beta_{46} SIZE_{i,t} + \beta_{47} IV/AS_{i,t} + \beta_{48} ROE_{i,t} + \beta_{49} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (7)$$

$$KAM\_PRO_{i,j} = \alpha + \beta_{50} Big4_{i,t} + \beta_{51} UNQOP_{i,t} + \beta_{52} FEE_{i,t} + \beta_{53} SIZE_{i,t} + \beta_{54} IV/AS_{i,t} + \beta_{55} ROE_{i,t} + \beta_{56} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (8)$$

$$KAM\_OTH_{i,j} = \alpha + \beta_{57} Big4_{i,t} + \beta_{58} UNQOP_{i,t} + \beta_{59} FEE_{i,t} + \beta_{60} SIZE_{i,t} + \beta_{61} IV/AS_{i,t} + \beta_{62} ROE_{i,t} + \beta_{63} LIQ_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (9)$$

ตัวแปรตาม

$KAM\_ALL_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในภาพรวม ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_REV_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นการรับรู้รายได้ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_ASS_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นการวัดมูลค่าสินทรัพย์ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_INV_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นค่าเผื่อลดมูลค่าสินค้างเหลือ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_IMP_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นการด้อยค่าสินทรัพย์ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_AR_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_RP_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_PRO_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นประมาณการหนี้สิน ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$KAM\_OTH_{i,j}$ = จำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นอื่น ๆ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

ตัวแปรอิสระ

$Big4_{i,t}$ = ตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ 1 = สำนักงานสอบบัญชี Big 4, 0 = สำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$UNQOP_{i,t}$ = ตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้ 1 = การแสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข Big 4, 0 = การแสดงความเห็นแบบอื่นๆ ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$FEE_{i,t}$ = ลอการธรรมชาติของค่าธรรมเนียม ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$SIZE_{i,t}$ = ลอการธรรมชาติของสินทรัพย์รวม ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$IV/AS_{i,t}$ = สินค้าหารด้วยสินทรัพย์รวม ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$ROE_{i,t}$ = อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

$LIQ_{i,t}$ = อัตราส่วนสภาพคล่อง ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า

1. ปริมาณการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบก่อนและหลังการใช้ มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 ผู้สอบบัญชีมีการแสดงความเห็นต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนประกาศใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 โดยจำนวนของการเปิดเผยเรื่องสำคัญของการตรวจสอบก่อนเริ่มใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 นั้น ได้พิจารณาจากการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีในวรรคเน้นของรายงานผู้สอบบัญชี ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบก่อนและหลังใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701

จำนวนเรื่องการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (แยกรายประเด็น)	ก่อนใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701			หลังใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701		
	2557	2558	รวม	2559	2560	รวม
ประเด็นการรับรู้รายได้ (REV)	0	0	0	151	155	306
ประเด็นการวัดมูลค่าสินทรัพย์ (ASS)	21	22	43	94	102	196
ประเด็นค่าเผื่อลดมูลค่าสินค้าคงเหลือ (INV)	2	1	3	90	94	184
ประเด็นการด้อยค่าสินทรัพย์ (IMP)	2	3	5	111	113	224
ประเด็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (AR)	2	1	3	41	43	84
ประเด็นธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน (RP)	15	20	35	41	42	83
ประเด็นประมาณการหนี้สิน (PRO)	7	9	16	10	7	17
ประเด็นอื่นๆ (OTH)	29	40	69	25	22	47
ภาพรวมทั้งสิ้น (ALL)	78	96	174	562	580	1,142

จากตารางที่ 2 พบว่าจำนวนการแสดงความเห็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มสูงขึ้นจากจำนวน 78 และ 96 ความเห็นก่อนการใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 ซึ่งทำการนับจากการแสดงความเห็นในวรรคเน้นในรายงานผู้สอบบัญชี และหลังประกาศใช้มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 701 พบว่ามีปริมาณการแสดงความเห็นในวรรคที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มสูงขึ้นถึง 562 และ 580 ความเห็นหลังจากมีการประกาศใช้มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 701

โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แยกเป็นประเด็นสำหรับก่อนการใช้มาตรฐานฉบับนี้ในปี 2557-2558 พบว่าประเด็นที่ผู้สอบบัญชีได้ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ เรื่องของประเด็นอื่นๆ 69 ความเห็น (เช่น การดำเนินงานต่อเนื่อง การปฏิบัติตามสัญญาเงินกู้ ข้อพิพาท ภาษี รวมถึงการแทรกแซงการควบคุมโดยผู้บริหาร) ประเด็นการวัดมูลค่าสินทรัพย์ 43 ความเห็น และประเด็นธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน 35 ความเห็นตามลำดับ โดยก่อนมีการประกาศใช้มาตรฐานฉบับนี้ ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญอื่นๆ ในวรรคเน้นเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ใช้ข้อมูลอย่างระมัดระวังมากขึ้น ในขณะที่หลังการใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 ในปี 2559 - 2560 พบว่าประเด็นที่ผู้สอบบัญชีได้ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ประเด็นการรับรู้รายได้ 306 ความเห็น ประเด็นการด้อยค่าสินทรัพย์ 224 ความเห็น และประเด็นการวัดมูลค่าสินทรัพย์ 196 ความเห็น ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ หลังจากการใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 มีปัจจัยที่มีผลต่อเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ สามารถแบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ภาพรวมของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และ (2) การศึกษาแยกย่อยที่ละประเด็นของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ดังแสดงตามตารางที่ 3 และ ตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในภาพรวม

ตัวแปร	ตัวแปรตาม: จำนวนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในภาพรวม	
	Coefficients	(p-value)
BIG4	0.158**	0.000
UNQOP	-0.015	0.722
FEE	0.284***	0.000
SIZE	0.036	0.542
INV/AS	-0.047	0.254
ROE	-0.209***	0.000
LIQ	-0.007	0.869

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในภาพรวม (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวแปรตาม: จำนวนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในภาพรวม
R^2	0.199
Adj. R^2	0.188
F	17.875
Sig. F	0.000

***, **, * ระดับนัยสำคัญที่ 0.01, 0.05, 0.1

จากตารางที่ 3 พบว่า มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ได้แก่ ปัจจัยที่หนึ่งคือ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (P-value = 0.000) ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยที่สอง คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (P-value = 0.000) ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ และปัจจัยที่สาม คือ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (P-value = 0.000) ส่งผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญ

3. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแยกรายประเด็น เพื่อให้เห็นถึงผลที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้นโดยทำการแบ่งประเด็นต่างๆ ดังแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยพิจารณาแยกรายประเด็น

ตัวแปร	KAM-REV	KAM-ASS	KAM-INV	KAM-IMP	KAM-AR	KAM-RP	KAM-PRO	KAM-OTH
BIG4	0.197*** 0.000	0.042 0.383	0.058 0.227	-0.001 0.978	0.113** 0.021	0.095** 0.042	-0.048 0.329	-0.037 0.449
UNQOP	-0.017 0.711	0.060 0.180	-0.027 0.548	-0.036 0.394	0.014 0.758	-0.001 0.979	-0.063 0.166	0.000 0.998
FEE	-0.049 0.437	0.038 0.541	0.145** 0.019	0.204*** 0.000	0.084 0.181	0.355*** 0.000	0.128** 0.043	0.159** 0.012
SIZE	-0.036 0.578	0.158** 0.014	-0.055 0.388	0.178*** 0.003	0.201*** 0.002	0.130** 0.037	-0.038 0.562	-0.047 0.471
INV/AS	-0.060 0.184	0.036 0.419	0.175*** 0.000	0.147*** 0.000	-0.044 0.331	0.113*** 0.009	-0.025 0.581	0.125*** 0.006

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยพิจารณาแยก
รายประเด็น

ตัวแปร	KAM- REV	KAM- ASS	KAM- INV	KAM- IMP	KAM- AR	KAM- RP	KAM- PRO	KAM- OTH
ROE	-0.005 0.920	-0.060 0.175	-0.057 0.199	- 0.169*** 0.000	-0.054 0.230	-0.058 0.181	0.027 0.556	0.010 0.830
LIQ	-0.017 0.710	-0.025 0.591	-0.001 0.981	0.000 0.992	0.050 0.283	-0.062 0.164	0.131*** 0.005	-0.019 0.689
R ²	0.039	0.047	0.069	0.171	0.040	0.111	0.026	0.028
Adj.R ²	0.026	0.034	0.056	0.159	0.026	0.099	0.012	0.015
F	2.913	3.562	5.360	14.841	2.975	8.980	1.912	2.084
Sig. F	0.005	0.001	0.000	0.000	0.005	0.000	0.066	0.044

***, **, * ระดับนัยสำคัญที่ 0.01, 0.05, 0.1 Coefficients, p(value)

จากตารางที่ 4 ปัจจัยทุกตัวมีผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีเป็นบางราย ประเด็น ซึ่งยกเว้นปัจจัยการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี เป็นปัจจัยเดียวที่ไม่พบผลต่อแสดงความเห็นจากการตรวจสอบทั้งภาพรวมและรายประเด็น โดยปัจจัยด้านประเภทของสำนักงานสอบบัญชี พบว่าประเด็นด้านการรับรู้รายได้ ประเด็นด้านค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และประเด็นด้านธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ส่งผลต่อการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยค่าธรรมเนียมผู้สอบบัญชี พบว่า ประเด็นด้านค่าเผื่อลดมูลค่าสินค้าคงเหลือ ประเด็นด้านการด้อยค่าสินทรัพย์ ประเด็นด้านธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ประเด็นด้านประมาณการหนี้สิน และประเด็นด้านอื่นๆ ส่งผลต่อการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยด้านขนาดของกิจการ พบว่า ประเด็นด้านการวัดมูลค่าสินทรัพย์ ประเด็นด้านการด้อยค่าสินทรัพย์ ประเด็นด้านค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และประเด็นด้านธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ส่งผลต่อการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยด้านความซับซ้อนในการตรวจสอบ พบว่า ประเด็นด้านค่าเผื่อลดมูลค่าสินค้าคงเหลือ ประเด็นด้านการด้อยค่าสินทรัพย์ ประเด็นด้านธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน และประเด็นด้านอื่นๆ ส่งผลต่อการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น พบว่า ประเด็นด้านการด้อยค่าสินทรัพย์เพียงประเด็นเดียว ส่งผลต่อการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบในทางลบอย่างมีนัยสำคัญ

และปัจจัยสุดท้ายคือปัจจัยด้านสภาพคล่องของกิจการ พบว่า ประเด็นด้านปริมาณการหนี้สิน ส่งผลต่อการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า ปริมาณการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบก่อนและหลังการใช้ มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 มีแนวโน้มการแสดงความเห็นในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายได้ และสินทรัพย์ของกิจการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการดำเนินกิจการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tangruenrat, C. ที่พบว่าประเด็นด้านการรับรู้รายได้ในปีแรกของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นประเด็นที่มีการเปิดเผยมากที่สุด (Tangruenrat, C. , 2017) และสอดคล้องกับการศึกษาของ IODSA ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในรายงานของผู้สอบบัญชี รับอนุญาตแบบใหม่ที่มีการเพิ่มวรรคสำคัญในการตรวจสอบ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารของผู้สอบบัญชีต่อผู้ใช้งบการเงินได้มากขึ้น ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจึงถือเป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสให้กับผู้สอบบัญชีได้มากขึ้น ซึ่งโดยสิ่งสำคัญที่ผู้ใช้งบการเงินจะต้องใช้ความระมัดระวังคือการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เกิดจากการพิจารณาและการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (IODSA, 2015)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ หลังจากการใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 ในภาพรวมพบว่ามีเพียง 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยที่หนึ่งคือ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลในเรื่องสำคัญดังกล่าวเนื่องจาก การเปิดเผยข้อมูลสำคัญนั้นจำเป็นต้องใช้ผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ในการทำงาน เพราะการแสดงความเห็นในเรื่องความสำคัญนั้นเป็นดุลยพินิจของผู้สอบบัญชี ซึ่งไม่ได้มีเกณฑ์ที่แน่นอนในการเปิดเผย ซึ่ง De Angelo, Fuerman, R. D. & Kraten, M. และ Lawrence, Minutti-Meza, & Zhang กล่าวว่า ผู้สอบบัญชีที่อยู่ในสำนักงานสอบบัญชี Big 4 จะมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญมากกว่าผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ Big 4 ปัจจัยที่สองที่ส่งผลกระทบต่อเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากกระบวนการทำงานของผู้สอบบัญชีที่มากขึ้นต่อการใช้วิจารณ์ญาณที่จะต้องสื่อสารข้อมูลที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นจึงมีผลต่อการคิดค่าธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นด้วย (De Angelo, L. E., 1981; Fuerman, R. D. & Kraten, M., 2009; Lawrence, A. et al, 2011) และผลการวิจัยของ Huang, Raghunandan & Rama ที่พบว่า เมื่อมีการออกมาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่ และมีกระบวนการให้ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณา

ข้อมูลของบริษัทเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น ในขณะที่ปัจจัยที่สามที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญ คืออัตราส่วนผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นมีผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าเมื่ออัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นต่ำลง ผู้สอบบัญชีจะทำการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพื่อให้นักลงทุนได้ใช้ข้อมูลอย่างระมัดระวังมากขึ้น (Huang, H. W. et al, 2009)

และสุดท้ายปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแยกรายประเด็นพบว่า ปัจจัยด้านขนาดของกิจการ ปัจจัยด้านความซับซ้อนในการตรวจสอบ และปัจจัยด้านสภาพคล่องของกิจการซึ่งพบผลกระทบในรายประเด็น โดยจากงานวิจัยของ Caramanis, C., & Spathis, C. ได้กล่าวว่าสภาพคล่องขององค์กรถือเป็นตัวแปรที่สำคัญในการพยากรณ์กระบวนการออกความเห็นของผู้สอบบัญชีเนื่องจากสภาพคล่องขององค์กร ถูกวัดด้วยสินทรัพย์หมุนเวียนหารด้วยหนี้สินหมุนเวียน สามารถแสดงถึงสุขภาพหรือความมั่นคงขององค์กรได้ดีกว่าการดูรายการสินทรัพย์อื่น ๆ ในประเด็นด้านประมาณการหนี้สิน ส่งผลต่อการแสดงความเห็นในเรื่องสำคัญจากการตรวจสอบในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งในประเด็นด้านประมาณการหนี้สิน ซึ่งการทดสอบประเด็นนี้ได้มีการนำสินทรัพย์รวมหารด้วยหนี้สินรวม ซึ่งถือได้ว่าหนี้สินเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านประมาณการหนี้สินจึงมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ปัจจัยด้านขนาดของกิจการซึ่งใช้ตัวแทนในการศึกษาคือลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม พบว่ามีผลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ หรือปัจจัยด้านความซับซ้อนของกิจการ ทำการศึกษาโดยใช้สินค้าหารด้วยสินทรัพย์รวม ซึ่งสินค้าถือเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยดังกล่าว (Caramanis, C., & Spathis, C., 2006) โดยงานวิจัยในอดีตของ Pratt, J. & Stice, J. D. ได้กล่าวว่าเนื่องจากในการตรวจสอบรายการลูกหนี้และสินค้าคงเหลือ ต้องใช้ดุลยพินิจในการประเมินมูลค่า ดังนั้นจึงอาจทำให้รายการดังกล่าวมีการตรวจสอบมูลค่าที่น่าเชื่อถือได้ยากและอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงได้แต่ในกรณีที่ตัวแปรด้านการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี ไม่พบว่ามีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นในภาพรวมหรือรายประเด็นก็ตาม ซึ่งจากมาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 701 ได้อธิบายถึงการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นเพียงการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีในเรื่องที่เห็นว่ามีมีความสำคัญ ซึ่งจะไม่ได้กระทบต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี (Pratt, J. & Stice, J. D., 1994)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปริมาณการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีแนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีต้องใช้ทั้งความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการตรวจสอบในการ

แสดงความคิดเห็นในเรื่องสำคัญดังกล่าว ดังนั้นทำให้ค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบที่แนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น ผลของงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานกำกับดูแล และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการให้ความสำคัญในการตรวจสอบเพื่อสื่อสารข้อมูลที่สำคัญซึ่งอาจมีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน คุณประโยชน์ทางวิชาการของงานวิจัยนี้ คือ การพิสูจน์ถึงความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญซึ่งสามารถช่วยลดช่องว่างของข้อมูล อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักลงทุนได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นดังกล่าว การศึกษาในอนาคตผู้สนใจอาจทำการศึกษาช่วงระยะเวลาในการแสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เห็นผลที่ชัดเจนขึ้น หรือ ใช้ตัวแปรอื่น ๆ ที่จะใช้ในการศึกษาที่อาจมีผลกระทบต่อ การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เช่น การเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี หรือ อัตราส่วนตัวอื่น ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Caramanis, C., & Spathis, C. (2006). Auditee and audit firm characteristics as determinants of audit qualifications. *Managerial Auditing Journal*, 21(9), 905–920.
- De Angelo, L. E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(5), 183–199.
- Fuerman, R. D. & Kraten, M. (2009). The big 4 audit report: Should the public perceive it as a label of quality. *Accounting and the Public Interest*, 9(1), 148- 165.
- Gray, G. L., et al. (2011). Perceptions and misperceptions regarding the unqualified auditor's report by financial statement preparers, users, and auditors. *Accounting Horizons*, 25(4), 659–684.
- Huang, H. W. et al. (2009). Audit fees for initial audit engagements before and after sox. *Auditing*, 28(1), 171–190.
- IODSA. (2015). The impact of the new auditors report. เข้าถึงได้จาก <http://www.iodsa.co.za/news/241065/>
- Lawrence, A. et al. (2011). Can big 4 versus non-big 4 differences in audit-quality proxies be attributed to client characteristics. *Accounting Review*, 86(1), 259–286.

- Pornupatham, S. & Vichitsarawong, T. (2014). The Draft of New Auditor's Report: A Challenge of Auditors and Users. *Chulalongkorn Business Review*, 36(141), 36–54.
- Porter, B. & Gowthorpe, C. (2004). Audit expectation-performance gap in the United Kingdom in 1999 and comparison with the Gap in New Zealand in 1989 and in 1999. Edinburgh: Institute of Chartered Accountants of Scotland.
- Pratt, J. & Stice, J. D. (1994). The Effects of Client Characteristics on Auditor Litigation Risk Judgments, Required Audit Evidence, and Recommended Audit Fees. *The Accounting Review*, 69(4), 639-656.
- Srijunpeth, S. . (2016). Key Audit Matters in an Auditor's Reports and Response of the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 13(38), 22-37.
- Tangruenrat, C. . (2017). New Auditor's Report: The 1st-year Experiences. *Journal of Accounting Profession*, 13(38), 5-21.

การปรับตัวด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรีในบริบทการท่องเที่ยว* ADAPTION OF CHANTABURI LOCAL FOOD IDENTITY IN TOURISM CONTEXT

วิษณุเศวาร ทะกอง

Wikhanesuan Tagong

อรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล

Orawan Sirisawat Apichayakul

คณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty Of Business, Economics and Communications Naresuan University, Thailand

E-mail: wikhanesuant61@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การปรับตัวด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น จันทบุรีในบริบทการท่องเที่ยว ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนท้องถิ่นผู้ประกอบการร้านอาหาร องค์กรภาครัฐ สถาบันการศึกษาและนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 47 คน ใช้แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า อาหารท้องถิ่นจันทบุรีแบ่งออกเป็น 5 ยุค ได้แก่ ยุคอาหารในครัวเรือน ยุคอาหารในงานบุญ ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝาก ยุครื้อฟื้นอาหารเก่ามาเล่าใหม่ และยุคกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยแต่เดิมเป็นการปรับตัวตามธรรมชาติทำกินกันในครอบครัวรวมถึงขยายสู่สังคมที่มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ตั้งแต่ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝากเป็นต้นมา อาหารท้องถิ่นจันทบุรีได้ปรับตัวตามนโยบาย มีการเปลี่ยนรูปแบบเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวและปรับประสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมตะวันตกออกมาเป็นลูกผสม การปรับตัวของอาหารท้องถิ่นตามยุคของการท่องเที่ยว แม้ไม่มีการอิงตำราอาหารแบบดั้งเดิมแต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่า ความหมาย และวัตถุดิบท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีเช่น ใบชะมวง เร่วหอม กระวาน มะปี้ด อาหารท้องถิ่นจันทบุรีนอกจากมีบทบาทในการท่องเที่ยวแล้ว ยังทำหน้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ตัวตนของคนเมืองจันทน์ สืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของท้องถิ่น สร้างอาชีพรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น และปัจจุบันมีการขับเคลื่อนสู่เมืองอาหารเป็นยา และเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโก ทำให้อาหารท้องถิ่นจันทน์มีการเพิ่มบทบาทหน้าที่ด้าน

* Received 2 February 2023; Revised 19 February 2023; Accepted 23 February 2023

สุขภาพ เกิดการอบรมบ่มเพาะให้คนทั่วไปตระหนักถึงสิ่งที่จะนำเข้าสู่ร่างกาย และสร้างเสริมสุขภาพด้วยการบริโภคอาหารให้เป็นยาตามวิถีธรรมชาติที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การปรับตัว, อาหารท้องถิ่นท้องถิ่นจันทบุรี, บริบทการท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research article were to study Adaption of Chanthaburi Local Food in Tourism Context. Research methods through document analysis and in-depth interviews. Population groups that are key informants consisting local community groups, restaurant entrepreneurs, government organizations, Educational Institutions and Tourist Groups totaling 47 people. The research was used the concept of cultural adaptation to analysis. The results Chanthaburi Local Food divided into 5 eras which consists of Food for family era, Food for tradition era, Food for souvenir, Food revives era and Food for festival era. Originally, it was a natural adaptation to cook in the family and was expanded to a society were activities. Since the after economic crisis has adapted according to the policy. It has been transformed into a tourism product. Foods are hybrids between local culture and west cultures. Although there is no reference to traditional. But maintain value, meaning and local ingredients that indicate the identity of Chanthaburi for example *Garcinia cowa*, *Amomum xanthioides* Wall, Cardamom Chanthaburi local food, besides that role of tourism product. It also serves to indicate Chanthaburi Identity, serves to conserve local wisdom, serves to jobs and benefit for people. And Food for festival era have a driving towards Food for medication Campaign and UNESCO's Creative Food City. It makes Chanthaburi local food adjust the new role including the roles of health to realize of eating and build confidence in the consumption of food for medication in a suitable way.

Keywords: Adaptation, Chantaburi Local food, Tourism Context

บทนำ

มนุษย์ใช้อาหารบริโภคเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตให้ดำรงอยู่ด้วยการอาศัยธรรมชาติรอบตัวมาเป็นวัตถุดิบในการประกอบให้เป็นของกินเพื่อการบำรุงรักษาซ่อมแซมร่างกายให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ นอกจากการกินอาหารเพื่อความอิ่มท้องแล้ว มนุษย์ยังสื่อสารความหมายระหว่างกัน

ผ่านพื้นที่ของอาหาร การกินอาหารทุกชนิดของเรามักจะมีความหมายโดยนัย (Connotative meaning) ติดมาด้วยเสมอเช่น ชนชั้น เพศสภาพ ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางศาสนาและประวัติศาสตร์ของอาหาร เป็นต้น (Ashley, B. et al, 2004) อาหารการกินจึงเป็นเครื่องหมายที่บ่งชี้อัตลักษณ์ความแตกต่างทางสังคมและถูกใช้เพื่อสื่อสารว่าแต่ละคนนั้น สังกัดอยู่กลุ่มใด สังคมแบบใด สร้างอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร (รัตติกาล เจนจิต, 2556) อาหารยังเป็นสื่อวัตถุที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมการกิน และศิลปะต่าง ๆ ที่สามารถรังสรรค์ให้ผู้กิน อิ่มสมอง อิ่มตาและอิ่มใจได้อีกด้วย ดังนั้น อาหารจึงเป็นสื่อกลางสำคัญที่จะนำพาสารต่าง ๆ จากผู้ปรุงไปสู่ผู้บริโภคและเป็นส่วนสำคัญในบรรยากาศการท่องเที่ยว หลายแห่งทั่วโลกได้ใช้อาหารและเครื่องดื่มในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่กระตุ้นความสนใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและอยากจะกลับมาเยือนในครั้งต่อไป ส่งผลต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น เมื่อวัฒนธรรมอาหารได้มาโลดแล่นอยู่ในพื้นที่ทางการท่องเที่ยวแล้ว สิ่งสำคัญคือการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งการประยุกต์หรือพลิกผันคุณลักษณะเก่าบางประการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนไปของบริบทใหม่ที่รองรับวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องสามารถดำรงอัตลักษณ์เดิมไว้ได้เป็นส่วนใหญ่แต่อาจยอมลดทอนหรือถอดรื้อ ตลอดจนสร้างสรรค์องค์ประกอบบางประการในวัฒนธรรมนั้นเพื่อให้อยู่รอดต่อไป (เจียรชัย อิศรเดชและคณะ, 2547) โดยจะต้องอาศัยหลักการสิทธิเจ้าของวัฒนธรรมที่จะตัดสินใจร่วมกัน เนื่องจากเป็นสมบัติของชุมชนที่บรรพบุรุษได้สร้างมา ดังนั้น การผลิตและการปรับตัวจึงควรเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นหลัก

จันทบุรี จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกที่เป็นจังหวัดต้นแบบนำร่องเมืองรองทางการท่องเที่ยว (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) นอกจากความเป็นเมืองผลไม้และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว อาหารท้องถิ่นจันทบุรี เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมักจะหาโอกาสลิ้มลองและยังสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของจันทบุรีได้อีกด้วย อาหารที่ได้รับความนิยม เช่น หมูชะมวงที่มีรสชาติเข้มข้นทั้งเปรี้ยว หวาน เค็ม กวายเป็นผัดปู กวายเป็นเลียง ที่ใช้เส้นจันท์ที่มีคุณสมบัติที่เหนียว นุ่ม ไม่เปื่อยยุ่ยเหมือนกวยเตี๋ยวเส้นเล็กอื่น ๆ น้ำพริกปูไข่ที่ใช้ปูทะเลไข่ที่ เนื้อไข่มีรสชาติหวานปนมันที่เกิดจากความสมบูรณ์ทางธรรมชาติแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก อาหารท้องถิ่นจันทบุรีมีรสชาติเฉพาะที่เข้มข้น กลมกล่อม เผ็ดร้อนด้วยเครื่องปรุงและเครื่องเทศ ครบรส นิยมใส่น้ำตาลในอาหารคาว (โสรัจจ์ วิสุทธิ์แพทย์, 2557) โดยเฉพาะน้ำตาลอ้อยจากหนองบัวที่มีความหอมเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งใช้วัตถุดิบต้นอ้อยที่มีการเพาะปลูกในท้องถิ่นหนองบัวและเป็นที่ตั้งของโรงหีบอ้อยซึ่งในอดีตเคยเฟื่องฟู อาหารท้องถิ่นจันทบุรีบางชนิดมีลักษณะคล้ายกับอาหารท้องถิ่นภาคกลางและภาคใต้ผสมกันทั้งวัตถุดิบและกรรมวิธีการปรุงแต่จะไม่นิยมใส่มันเหมือน

ภาคใต้ (สุณี ศักดาเดช, 2549) มีความคล้ายคลึงกันในการนำเอาวัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่นมาปรุงแต่งด้วยวิธีที่เรียบง่าย

ปี พ.ศ. 2561 จันทบุรีมีรายได้จากการท่องเที่ยวในส่วนของโรงแรมและร้านอาหารมูลค่าสูงถึง 1,156 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2564) ด้วยนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง รวมไปถึงกระแสนิยมการท่องเที่ยวตามชุมชนท้องถิ่น ทำให้แต่ละชุมชนมีการนำอาหารท้องถิ่นมาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมาอย่างต่อเนื่อง เมื่ออาหารท้องถิ่นจันทบุรีได้ถูกแขวนอยู่ในบริบททางการท่องเที่ยวแล้ว จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง จากอาหารที่ทำกินกันในครัวเรือนถูกนำมาขึ้นโต๊ะตามร้านอาหาร ตามแหล่งที่พักโรงแรมรีสอร์ทที่จะต้องมีการปรับรูปแบบ รูปร่างลักษณะ รสชาติ ให้ถูกปากนักท่องเที่ยวต่างถิ่น หรือการนำอาหารท้องถิ่นให้เป็นสินค้าของฝากซึ่งจะต้องทำการแปรรูปอาหารเพื่อยืดอายุการเก็บรักษา การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์หรือความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานอาหารท้องถิ่นให้ร่วมสมัยเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเดินทางค้นหาประสบการณ์ท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวสายกิน และกระแสการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นทำให้แต่ละพื้นที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นมากขึ้น มีแหล่งท่องเที่ยวด้านอาหารท้องถิ่นโดยเฉพาะ ร้านอาหารเครื่องต้มเกิดขึ้นจำนวนมาก และมีการนำเสนออาหารท้องถิ่นที่แปลกและสร้างสรรค์มากขึ้น

อย่างไรก็ดีในการปรับตัวเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการเปิดรับเอาสิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกเข้ามาเช่น การผสมผสานของอาหารท้องถิ่นกับอาหารตะวันตกเข้าด้วยกันทำให้วัฒนธรรมความเป็นท้องถิ่นเกิดการกลายพันธุ์ การปรับตัวของวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นที่เกิดขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบเชิงพาณิชย์ที่ช่วยยกระดับเศรษฐกิจและรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นรวมถึงสร้างการยอมรับในระดับมวลชน การปรับตัวที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องอาจทำให้อัตลักษณ์เดิมที่มีอยู่เริ่มหายไป ขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นต่างก็พยายามสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้โดดเด่นเพื่อสร้างจุดขายและช่วงชิงพื้นที่ทางการท่องเที่ยวซึ่งอาจทำให้บทบาทของอาหารท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปได้อีกหลายมิติ

ด้วยกระแสการท่องเที่ยวปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวมีพลังอำนาจทางการเงิน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐเอกชนที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการปรับตัว จึงเป็นที่น่าสนใจว่าในมิติการปรับตัวของอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรี จากอาหารที่ทำกินกันอยู่ในครัวเรือนเมื่อถูกนำมาวางอยู่ในมิติของอาหารเพื่อการท่องเที่ยวแล้ว ท่ามกลางกระแสนิยมการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มองหาประสบการณ์และให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวยั่งยืน ไปจนถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอันล้ำค่ามากขึ้น หรือแม้แต่ว่าพลังของผู้มีอำนาจในการนำวัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นมาสร้างเป็นมูลค่าเพิ่มและ

ภายใต้อัตลักษณ์ที่ไม่มีความหยุดนิ่งนั้น อาหารท้องถิ่นจันทบุรีมีการปรับตัวอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนและคงอยู่ของอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรี รวมถึงชาวจันทบุรีเองมีการใช้ความเป็นพลัชมชนท้องถิ่นในการร่วมกันธำรงรักษาให้อาหารท้องถิ่นคงอยู่ต่อเนื่องอย่างยั่งยืนอย่างไร ตลอดจนมีข้อเสนอแนะในการใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมเพื่อเป้าหมายปลายทางในการยกระดับอาหารท้องถิ่นให้เกิดการเติบโตในพื้นที่ทางการท่องเที่ยวและดำรงอยู่ได้ภายใต้การยอมรับร่วมกันของเจ้าของวัฒนธรรมเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีในบริบทการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์การปรับตัวของอาหารท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีในบริบทการท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยสำรวจจากหนังสือ ตำรา ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ที่เป็นทางการ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับตัวอาหารท้องถิ่นจันทบุรี การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2. กลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนี้

- 2.1 กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) จำนวน 17 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มชุมชนท้องถิ่น จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้เกณฑ์ มีความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีความโดดเด่นและมีทักษะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร มีการนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ และความภาคภูมิใจในชุมชน รวมไปถึงการมีบทบาทในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับศาสตร์ต่างๆ เชื่อมโยงคุณค่าภูมิปัญญาของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการดำรงชีพในปัจจุบัน กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารและการท่องเที่ยว จำนวน 5 คนที่ดำเนินธุรกิจอาหารท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและธุรกิจท่องเที่ยวบริการ ใช้เกณฑ์มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่นจันทบุรีที่มากกว่า 5 ปี กิจการมีการจดทะเบียนจัดตั้งร้านค้าจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นมีความรู้เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น และความมีชื่อเสียงของสถานประกอบการที่มีการกล่าวถึงในสื่อต่างๆ กลุ่มองค์กรภาครัฐ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจันทบุรีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี กลุ่มสถาบันการศึกษา จำนวน 3 คน ที่มีความรู้ความ

เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีและมีการศึกษาวิจัยในด้านอาหารท้องถิ่น

2.2 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดจันทบุรี ช่วงเดือน มีนาคม – มิถุนายน 2565 ที่เข้ามาใช้บริการร้านอาหารท้องถิ่นและร้านขายของฝากในจังหวัดจันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน

3. การวิเคราะห์การปรับตัวอาหารท้องถิ่น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ด้วยแนวทาง วัฒนธรรมศึกษา มีแนวคิดเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยใช้วิธีการแยกแยะองค์ประกอบ และจัดหมวดหมู่ เพื่อนำมาประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ในเชิงเหตุผล ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ชนิดคำถามปลายเปิด (Open-end Question) รวมถึงการสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัยกำหนดแนวคำถามจากการทบทวนความรู้ผ่านแนวคิด ทฤษฎีที่ผ่านการกลั่นกรอง และพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวนทั้งสิ้น 47 คน ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารและการท่องเที่ยว กลุ่มองค์กรภาครัฐ กลุ่มสถาบันการศึกษาและกลุ่มนักท่องเที่ยว มาประมวลผล โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงในเชิงเหตุผลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการปรับตัวของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีในบริบททางการท่องเที่ยว ผนวกกับแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรม และวิเคราะห์ออกมาในลักษณะการพรรณนาเพื่อ นำไปสู่คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. การปรับตัวของอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรีในบริบทการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งการศึกษาลักษณะการปรับตัวของอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรี ในแต่ละยุคออกเป็น 5 ยุค โดยสามารถอธิบายการปรับตัวในแต่ละยุคได้ ดังนี้

ยุคที่ 1 ยุคอาหารในครัวเรือน (ก่อน พ.ศ.2520) เป็นยุคดั้งเดิมที่ชาวจันทบุรีบริโภคอาหารเพื่อการดำรงชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติรอบตัวเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ผสานกับภูมิปัญญาและประสบการณ์ถ่ายทอดสู่ลูกหลานจนกลายเป็นวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์เฉพาะ อาหารยุคนี้เป็นไปตามตำรับดั้งเดิมที่ถูกสืบทอดจากบรรพบุรุษทั้งวิธีการประกอบ การปรุง รสชาติ สี กลิ่น ถือเป็นยุคที่มีความเป็นเดิมแท้ (Authenticity) และทำให้เห็นอัตลักษณ์

อาหารที่มีองค์ประกอบตามธรรมชาติพื้นถิ่นและมีวิธีการบริโภคที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมบวกกับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น ดังนี้

“...สมัยนั้น กับข้าวกับปลาก็จะทำกินกันเอง มีอะไรก็กินอันนั้น ทำกินกันง่าย ๆ ไม่มีสูตรตายตัวหรอก บ้านเรานี้ก็ทำอาชีพเกษตรอยู่แล้ว พี่ผักก็ปลูกเองมาแต่ไหนแต่ไร ส่วนคนที่อยู่แถวติดทะเล เขาหาปลามาได้ก็ทำพอกิน ถ้าได้เยอะก็มาตากแห้งบ้าง เอาทำปลาทุ้มเค็มบ้าง เก็บไว้กินได้นานหน่อย...” (กาญจน์ กรณีย์, 2564)

“...อาหารดั้งเดิมตามแบบฉบับของคนจันทน์แท้ ๆ นี่จะมีรสหวานนำก่อนเลย ตามด้วยเค็ม เปรี้ยว ส่วนอาหารที่มีส่วนผสมวัตถุดิบจากป่า นี่ก็จะมีรสชาติเผ็ดเข้มข้นด้วยเครื่องเทศสมุนไพรที่หาได้ทั่วไปเลย ไปที่ไหนก็เจอ บางบ้านก็จะปลูกเอาไว้กินเอง ดินที่เมืองจันทน์ปลูกอะไรก็ขึ้นหมด...” (ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, 2564)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในยุคอาหารในครัวเรือนเป็นยุคที่ชาวจันทบุรีมีวิธีการบริโภควิธีการประกอบอาหาร และรสชาติอาหารท้องถิ่นตามรสนิยมเฉพาะของแต่ละครอบครัว มีการใช้เครื่องเทศ พืชสมุนไพร เนื้อสัตว์ป่า เป็นวัตถุดิบที่ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ของ จึงทำให้พบอาหารจำพวกแกงป่าอยู่เป็นจำนวนมากเช่น แกงป่าไก่ แกงเปิด ผัดเผ็ดหมูป่า กวางนก อาหารป่าจะใส่สมุนไพรหลายชนิดและใส่ในปริมาณมากกว่าแกงของภาคกลาง นิยมใส่พืชผักที่ใช้แต่งกลิ่นเช่น ใบมะกรูด ใบกะเพรา ใบยี่หระ หน่อกระวาน ตำรับอาหารจันทน์ดั้งเดิมจะใส่ผักชีฝรั่งแทนผักชีไทย เป็นการเพิ่มความเผ็ดร้อนและกลิ่นหอมอันเป็นเอกลักษณ์ ยุคนี้จึงถือเป็นอาหารเพื่อการดำรงชีวิตทำกินกันในครอบครัวที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษผสมผสานกับภูมิปัญญาและประสบการณ์ต่าง ๆ ลักษณะอาหารประกอบด้วยวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

ยุคที่ 2 ยุคอาหารในงานบุญ (พ.ศ.2520- 2540) จากอาหารที่ทำกินกันในครัวเรือนเริ่มมีการขยายแพร่กระจายออกสู่วิถีชีวิตของคนจันทบุรีในรูปแบบกลุ่ม ชุมชน สังคมที่มีการติดต่อสื่อสารไปมาหาสู่และทำกิจกรรมร่วมกัน อาหารท้องถิ่นจึงถูกพบเห็นในงานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ยุคนี้แทบทุกงานต้องมี ‘แกงหมูชะมวง’ เป็นกับข้าวจานหลัก แยกที่มาร่วมงานและญาติจากต่างจังหวัดเมื่อได้ชิมก็ถูกปากกับรสชาติทำให้เกิดการบอกต่อและมีการนำไปเป็นของฝาก

“แกงหมูชะมวง มาจากชุมชนคนญวน ดั้งเดิมมาจากชุมชนคนคลองนารายณ์ แล้วแพร่ขยายไปตามพื้นที่ในจันทน์ ระยอง ตราด รสชาติแบบคนจันทน์นี่ต้องเข้มข้น มีเปรี้ยว เค็ม หวาน ส่วนระยองกับตราดจะคล้ายกัน แต่รสชาติจะเน้นเผ็ด ยุคก่อนจะมีตามงานบุญต่าง ๆ

เนื่องจากเป็นเมนูที่ต้องใช้กระบวนการทำที่หลายขั้นตอน ต้องใช้กำลังคนช่วยกันทำเช่น เครื่องแกงต้องเผา ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม เอามาซูด หั่น ก่อนนำมาโขลกตำ คนต่างจังหวัดที่มาช่วยงานก็มักจะนำแกงหมูชะมวงติดไม้ติดมือกลับไปฝากญาติที่บ้าน คนต่างจังหวัดก็เลยรู้จักแกงหมูชะมวงเมืองจันทน์กันมากขึ้นเรื่อย ๆ ...” (อร่าม อรรถเจติย์, 2565)

และนอกจากแกงหมูชะมวงแล้ว “ก้วยเตี่ยวเส้นจันท์ผัดปู” ก็เป็นที่นิยมทำเพื่อเลี้ยงแขกผู้มาร่วมงานและเป็นเมนูที่บ่งบอกได้ถึงฐานะ (Class) ของเจ้าภาพผู้จัดงาน เนื่องจากใช้ปูเป็นวัตถุดิบซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง สันนิษฐานว่าเป็นอาหารของคนไทยเชื้อสายญวน นิยมทำกินกันในงานบุญสืบต่อกันถึงปัจจุบัน อาหารในยุคนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายตามร้านข้าวแกงหรือขายในย่านตลาดชุมชนทั่วไป แกงป่าที่มีการนำสมุนไพรหลายชนิดมาเป็นวัตถุดิบก็มีการนำมาปรับประยุกต์เช่น กระวาน พืชสมุนไพรจากที่เคยเป็นแค่ผักจิ้มน้ำพริกก็ถูกนำมาเป็นวัตถุดิบแต่งกลิ่นในอาหารทำให้เกิดเมนูอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของจันทบุรี

“..กระวาน ในยุคเริ่มต้น เขาปลูกเพื่อนำเมล็ดมาขายเป็นเครื่องเทศ ไม่ได้เป็นเครื่องปรุงแต่งกลิ่น แต่เป็นผักในตำรับอาหารดั้งเดิมของคนจันทบุรี เขาจะเอาหน่ออ่อนกระวานมาจิ้มกับน้ำพริก ส่วนเมนูไก่บ้านผัดกระวาน ไก่บ้านต้มกระวานใส่ระกำ ไม่ใช่อาหารดั้งเดิมของเมืองจันทบุรีนะ เพิ่งมามีในยุคหลังนี้เอง มีคนเอาไปใส่ในต้มบัว ในผัดเผ็ดบัว กลิ่นมันจะหอมคนทั่วไปก็เลยชอบกัน..” (อร่าม อรรถเจติย์, 2565)

นอกจากนั้น ก้วยเตี่ยวเลี้ยง เมนูที่หาทานได้ง่ายจากที่เคยพบตามงานบุญต่าง ๆ ได้ถูกนำมาเป็นเมนูรับรองแขกบ้านแขกเมืองจนได้รับความนิยม มีลักษณะเฉพาะตัวที่น้ำก้วยเตี่ยวมีรสหวานและหอมสมุนไพร ตำรับดั้งเดิมมีการใช้สมุนไพรชูกลิ่นคือ เร่วหอม เป็นหลักแต่ในระยะหลังมีการใส่วัตถุดิบแต่งกลิ่นเพิ่มเติมลงไปในน้ำซุสเพื่อให้ครบเครื่องยิ่งขึ้นเช่น ดอกผักชีฝรั่ง กระเทียมดอง สับปะรด ใบเตยหอม มักจะใส่เพื่อเรียกลูกค้าขณะที่เดินเข้าร้าน กลิ่นของเร่วหอมจึงไม่โดดเด่นเหมือนแต่ก่อน

อาหารท้องถิ่นตามงานบุญส่วนใหญ่จะมีกระบวนการทำที่พิถีพิถันหลายขั้นตอน ต้องลงแรงช่วยกันทำ ใช้ส่วนประกอบหลายชนิด ระยะเวลาในการทำที่นาน นอกจากแกงหมูชะมวงแล้ว หมูหอมและหมูต้มถั่วก็ต้องใช้เวลาดมมานานจึงจะออกรสเข้มข้น หมูหอมใช้เวลาต้มมากกว่าแกงหมูชะมวง มักเป็นอาหารทำเลี้ยงในงาน อย่างกรณีงานศพซึ่งกินเวลาหลายวัน บางครั้งต้มหมูหอมวันแรกแล้วไปกินเอาในวันสุดท้ายของงานก็มี อาหารงานบุญบางชนิดแทบจะไม่ได้พบเห็นอย่าง แกงบวน แกงพื้นเมืองโบราณของคนจันทบุรีทำกินกันแทบทุกงานทำจากน้ำมะตูมคั้น ปลาทุเลาเค็มต้มน้ำกะทิและส่วนผสมอื่น แกงมีกลิ่นมะตูมและปลาเค็มค่อนข้างแรง จึงไม่ค่อยนิยมทำเนื่องจากวิธีการปรุงที่ยุ่งยากและคนรุ่นหลังรับประทานกันไม่เป็น

หากเปรียบเทียบกระบวนการปรับเปลี่ยนอาหารท้องถิ่นเป็นดังต้นไม้ตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า สามารถแบ่งวัฒนธรรมตามชั้นของต้นไม้เป็น 3 ชั้น คือ เปลือก หมายถึงสิ่งที่ปรับได้และเปลี่ยนอยู่เสมอ กระพี้ จะปรับได้บางส่วน และแก่นคือส่วนในสุดที่ต้องรักษาสวนนี้เอาไว้ ดังนั้นในยุคนี้การปรับเปลี่ยนในชั้นเปลือกคือพื้นที่การบริโภคที่ถูกขยายออกสู่ชุมชนสังคมรวมถึงกระบวนการผลิตที่อาศัยการร่วมกันทำมากขึ้น ส่วนกระพี้ อาหารในยุคนี้มีการปรับประยุกต์ของส่วนประกอบอย่างการนำกระวานมาเป็นวัตถุดิบแทนกลิ่นหรือการนำใบเตยมาใส่ในน้ำซุปรกัวยเตี้ยเลี้ยงให้มีกลิ่นหอมขึ้นเพื่อเรียกลูกค้า แต่ส่วนที่เป็นแก่น คือการคงไว้ซึ่งวัตถุดิบหลักที่เป็นเอกลักษณ์เช่น ใบชะมวง สมุนไพร เหว่ กระวาน พริกไทย มะปัด รวมถึงรสชาติหวานนำตามต้นตำรับดั้งเดิมของคนจีน

ยุคที่ 3 ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝาก (พ.ศ.2541 – 2550) ในช่วงปลายยุคอาหารในงานบุญเป็นต้นมา นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจันทบุรีมีความโดดเด่นยิ่งขึ้น มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ ผลไม้ เป็นตัวนำหลัก อาหารท้องถิ่นได้ถูกหยิบยกมาเป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้วยเช่น การประกวดแข่งขันทำแกงหมูชะมวงทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น นักท่องเที่ยวมีการซื้อวัตถุดิบไปทำเองที่บ้านเช่น ซื้อกระวานไปใส่ในแกงตามสูตรของภาคกลาง ของฝากที่ได้รับความนิยมมีทั้ง เส้นกัวยเตี้ยจันทร์ ผลไม้ทุเรียนเงาะ มังคุด ทุเรียนกวน ทุเรียนทอดกรอบ พริกไทย กุ้งแห้ง ปลาเค็ม กะปิ น้ำปลา และผลไม้ถูกนำมาประยุกต์เป็นอาหารเช่น ส้มตำทุเรียน ทุเรียนผัด ยำมังคุด เป็นต้น

หลังจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 ประเทศไทยมีการปรับตัวเพื่อให้เศรษฐกิจและสังคมสามารถยืนหยัดได้ท่ามกลางวัฏจักรเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ถือกำเนิดขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการนำภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีเอกลักษณ์มาเป็นสินค้า อาหารท้องถิ่นจึงถูกนำมาแปรรูปอย่างหลากหลายเช่น หมูชะมวงกระป๋อง เส้นจันทร์อบแห้งหลากสี สัน กัวยเตี้ยเส้นจันทร์พร้อมน้ำปรุงแบบกึ่งสำเร็จรูป เครื่องปรุงน้ำกัวยเตี้ยเลี้ยงแบบบรรจุซอง เป็นต้น

“...อาหารท้องถิ่นของเมืองจันทร์ได้ถูกนำมาแปรรูปหลายอย่าง ทั้งแกงหมูชะมวงกระป๋อง แบบแช่แข็งก็มี เส้นจันทร์อบแห้ง ชุดกัวยเตี้ยผัดเส้นจันทร์ น้ำปรุงกัวยเตี้ยผัด เครื่องทำกัวยเตี้ยหมูเลี้ยง ยกกระดับให้มาเป็นของฝากให้กับนักท่องเที่ยว แต่ช่วงนั้นจันทบุรี เรื่องผลไม้ จะเด่นกว่าเรื่องอาหารท้องถิ่นนะ ดังนั้น อาหารที่เป็นผลไม้แปรรูปก็จะเยอะหน่อย จากเดิมบางชุมชนเขาก็ทำกันอยู่แล้วทางเราก็ไปส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งเรื่องการผลิต บรรจุภัณฑ์และการขาย ให้เขาสามารถมีช่องทางที่หลากหลายขึ้น นอกจากขายหน้าร้านก็กระจายไปตามร้านขายของฝากและสอนให้เขาขายออนไลน์ด้วย..” (ธนุ อนุญพร, 2564)

ในยุคนี้ หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการยกระดับนำภูมิปัญญาอาหารในท้องถิ่นมาแปรรูปให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวถูกนำวางจำหน่ายในลักษณะเป็นของฝาก (Souvenir) จึงเป็นจุดผลักดันให้อาหารท้องถิ่นจันทบุรีมีการปรับตัวไปตามระบบเชิงพาณิชย์ มีการยกระดับผลิตภัณฑ์และมุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล มีการใช้สื่อหลากหลายช่องทางเช่น ร้านขายสินค้า วิสาหกิจชุมชน การออกร้านของดีประจำจังหวัด การร่วมกิจกรรมแสดงสินค้าทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สื่อออนไลน์อย่างเว็บไซต์ otoptoday.com เป็นต้น

การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในยุคนี้ จะพบว่าในชั้นเปลือกมีทั้งการปรับประยุกต์นำผลไม้ในท้องถิ่นมาทำเป็นอาหาร เช่น ส้มตำทุเรียน ทุเรียนผัด ยำทุเรียน ยำมังคุด เป็นต้น การเปลี่ยนรูปลักษณะอาหารจากของสดมาเป็นสินค้าแปรรูปรวมถึงบรรจุภัณฑ์เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา เช่น หมูชะมวงกระป๋อง หมูชะมวงแช่แข็ง เส้นจันทอบแห้ง เป็นต้น แม้ว่าอาหารท้องถิ่นข้างต้นจะไม่ได้สื่อออกมาถึงความสดใหม่ของอาหาร แต่เป็นการสื่อสารให้เห็นถึงการคงอยู่ไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่นจันทบุรีหรือบ่งบอกได้ว่า วัตถุดิบนั้นยังคงเดิมแต่รูปลักษณ์เปลี่ยนไป สิ่งที่เพิ่มเข้ามาคือการมีช่องทางการเผยแพร่จำหน่ายสินค้าในระบบออนไลน์ แต่สิ่งที่ชาวจันทบุรียังคงรักษาแก่นเอาไว้คือ วัตถุดิบท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ สูตรอาหารและรสชาติที่ยังคงแบบเดิมแท้เอาไว้

ยุคที่ 4 ยุครื้อฟื้นอาหารเก่ามาเล่าใหม่ (พ.ศ.2551 – 2561) เป็นยุคที่มีการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจจึงเกิดชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ด้วยนโยบายการขายสินค้าอยู่ในชุมชน ใช้เสน่ห์ภูมิปัญญา วิถีชีวิตวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ จึงทำให้ค้นพบอัตลักษณ์อาหารในท้องถิ่นถูกนำมา รื้อฟื้นและนำเสนอให้เห็นตามตลาดโบราณ งานเทศกาลอาหารที่มีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

“...ตอนนั้น ชุมชนท่องเที่ยว โอท็อป นวัตวิถีของจันทบุรี มีทั้งหมด 10 อำเภอ 41 หมู่บ้าน ครอบคลุมทั้งโซนทะเลและโซนภูเขา เราก็ให้ชุมชนได้นำของดีที่เป็นอัตลักษณ์ในชุมชนหมู่บ้านมาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยว ก็ทำให้อาหารพื้นบ้านหลายอย่างถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอย่าง บ้านลีลาเทียน ตำบลบางชัน มีแกงรัญจวนตะลุมบอน น้ำพริกสลัดขน ส่วนก้วยเตี่ยวผัดยายลั้งที่บางกะจะ นี่ก็ขายมากกว่า 80 ปีแล้ว กุ้งฮีบ ขนบ่าวสาวแถวหนองบัวที่ผูกพันกับพิธีแต่งงานของคนจันทบุรี หมู่บ้านที่ติดทะเลก็มีอาหารทะเลสด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะชอบกันมาก...” (ธน อนุรักษ์พร, 2564)

ในยุคนี้จันทบุรีได้รับการคัดเลือกเป็นเมืองรองต้นแบบในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเมืองรอง ภายใต้โครงการ 12 เมืองต้องห้ามพลาด พ.ศ.2559 และโครงการ 12 เมือง

ต้องห้ามพลาด พลัส พ.ศ.2560 ตามนโยบายการลดภาระเมืองท่องเที่ยวหลักไปยังเมืองรอง ภายใต้การขับเคลื่อนของ นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในขณะนั้น และความร่วมมือระหว่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งชุมชนคนท้องถิ่น เกิดภาพลักษณ์ใหม่ภายใต้สโลแกน “สุขทุกวันที่จันทบุรี” ยกระดับสู่การเป็นแหล่งเก็บเกี่ยวประสบการณ์ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนอาหารการกินที่ทำให้สัมผัสได้ถึงความสุขในทุก ๆ วันที่มาเยือนจันทบุรี ยุคนี้นี้จึงเกิดแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมรูปแบบใหม่ขึ้นเช่น ชุมชนขนมแปลกริมคลองหนองบัว ที่คนในชุมชนรวมตัวกันทำตลาดขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และนำเสนออาหารพื้นบ้านและขนมโบราณหลายชนิด การนำเสนออาหารท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงความเดิมแท้ของอาหารท้องถิ่นแต่จะมีร้านอาหารส่วนน้อยที่มีการปรับรสชาติให้ถูกปากกับนักท่องเที่ยวด้วย

“...ในเรื่องการปรับเปลี่ยนรสชาติอาหาร มีมุมมองว่า ไม่ผิดไม่ถูก แต่อยากให้มีความเป็น *Classic Chanthaboon* มากกว่า คือ ถ้านักท่องเที่ยวมาเมืองจันท ก็อยากให้ลิ้มรสความเป็นดั้งเดิม แต่ถ้าเราไปเปิดร้านอาหารจันทในต่างประเทศ กรณีนี้ก็สามารถปรับรสชาตินิดหน่อยได้ การปรับเปลี่ยนอะไรก็ได้แล้วแต่ เจ้าของวัฒนธรรมควรมีวิจารณญาณในการปรับ อย่างเรื่องรสชาติ คนที่ไม่เคยกินหวานมาทั้งชีวิต แล้วมากินอาหารดั้งเดิมเมืองจันท ก็จะมีปัญหาไม่ถูกปาก เจ้าของร้านก็ควรมีจุดยืน...” (อุกฤษณ์ วงศ์ทองสาลี, 2565)

การปรับตัวอาหารท้องถิ่นในยุคนี้พบว่า ในระดับเปลือกมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์ให้อาหารท้องถิ่นมีความน่าสนใจและทันสมัยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเช่น แกงหมูชะมวง เมนูที่มีชื่อเสียงของจังหวัดจันทบุรีที่เคยเป็นกับข้าวก็ถูกนำมาสร้างสรรค์เป็นเมนูอาหารว่างอย่าง ปอเปี๊ยะไส้หมูชะมวง กะหรี่ปั๊ปปอเปี๊ยะไส้หมูชะมวง พายไส้หมูชะมวง หรือกระวาน สมุนไพรท้องถิ่นที่มีกลิ่นเป็นเอกลักษณ์และเป็นส่วนประกอบในอาหารคาวทั้ง ไก่ต้มกระวาน ผัดเผ็ดกระวาน ก็ถูกนำมาประยุกต์อยู่ในส่วนผสมของอาหารทานเล่นอย่างทอดมันกระวาน เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำวัตถุดิบที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นมานำเสนอในเมนูใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม แต่ในขณะเดียวกันก็มีการรื้อฟื้นอาหารท้องถิ่นตามตำรับดั้งเดิมหรือสูตรโบราณที่หาทานได้ยากมานำเสนอควบคู่กันไป ส่วนการปรับในระดับกระทิ ในยุคนี้มีการปรับรสชาติตามรสนิยมการบริโภคของนักท่องเที่ยวเช่น ลดความหวานลงบ้าง อาหารที่รสจัดก็ลดความเผ็ดลงแต่สิ่งที่ยังคงไว้ในขั้นแรกคือการคงไว้ซึ่งวัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์

ยุคที่ 5 ยุคกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา) ด้วยนโยบายรัฐในการณรงคให้คนไทยหันมาท่องเที่ยวภายในประเทศตั้งแต่ยุครื้อฟื้นอาหารเก่ามาเล่าใหม่

อาหารท้องถิ่นมีการปรับตัวตามยุคสมัยและรสนิยมของนักท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่นมีทั้งสูตรดั้งเดิมที่ยังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ร้านอาหารบางแห่งชูจุดขายด้วยความแปลกใหม่ เช่น ก๋วยเตี๋ยวหมูเลี้ยงไส้ในภาชนะขามไผ่ยักษ์หรือการปรับตัววัตถุดิบให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจเช่น แกงไก่ชะมวงแทนเนื้อหมูที่มีราคาแพง สินค้าแปรรูปที่เป็นของฝากมีทั้งแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัยเช่น หมูชะมวงบรรจุกระป๋องรสชาติดั้งเดิมที่บรรจุภัณฑ์มีการสื่อสารเรื่องเล่า ที่มาของอาหาร สูตรโบราณเก่าแก่ กระบวนการผลิตที่ทันสมัย คุณประโยชน์จากการบริโภค เป็นต้น

นอกจากนั้น มีการประยุกต์อาหารในลักษณะการพบกันระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมตะวันตกเพื่อนำเสนอความแปลกใหม่เช่น ขนมปังใส่หมูชะมวง ชะมวงชีสโทสต์ Sourdough Focaccia Chamuang Quesadilla กระวาน สลัดผลไม้ น้ำพริกเกลือ เป็นต้น และเกิดพื้นที่ใหม่ ๆ ในการเสนออัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทน์ตามร้านกาแฟอีกด้วย ในยุคนี้พบกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านอาหารโดยเฉพาะ เช่น เทศกาลออกไปกิน เทศกาลกินปู จันทน์ เทศกาลของดีเมืองจันทน์ Chan Fun Fresh 2022 งาน Food Fair ถนนคนเดิน กิจกรรมวิ่งเข้าสวนชวนกินผลไม้และอาหารท้องถิ่น งานขนมพื้นบ้านอาหารพื้นถิ่นสืบสานศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ทำให้อาหารท้องถิ่นจันทน์บุรีเป็นที่รู้จักและต่อยอดสิ่งที่กำลังจะสูญหายให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

การปรับตัวของอาหารท้องถิ่นในยุคนี้พบว่าในระดับเปลือก อาหารยังคงมีปรับประยุกต์ผสมผสานเมนูใหม่ขึ้นมาให้ดูร่วมสมัยเป็นการทลายเส้นแบ่งระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับความเป็นตะวันตก เป็นการแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของอาหารท้องถิ่นจันทน์บุรีตามทิศทางของอัตลักษณ์ในลักษณะการรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองและปรับตัววัฒนธรรมใหม่เข้ามาด้วย (Bicultural Identity) นอกจากนั้นพื้นที่การบริโภคก็ถูกขยายออกมายุ่งตามร้านกาแฟ ตามห้างสรรพสินค้าชั้นนำ ส่วนการปรับตัวในระดับกระพี้ มีการปรับตัววัตถุดิบบางอย่างที่ไม่ใช่วัตถุดิบหลักเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจอย่างเมนูไก่ชะมวง และการปรับรูปลักษณะบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างจุดขายอย่างก๋วยเตี๋ยวเลี้ยงในภาชนะแบบใหม่ การปรับตัวในยุคนี้ แม้ไม่มีการอิงตำราอาหารแบบดั้งเดิมแต่มีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยแต่สิ่งที่ยังคงไว้ในขั้นแก่น คือวัตถุดิบท้องถิ่นส่วนประกอบที่บ่งบอกได้ถึงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทน์บุรีทั้ง เรว์ กระวาน ใบชะมวง นอกจากนั้น วิธีการผลิตและรสชาติดั้งเดิม ชาวจันทน์บุรีก็ยังคงไว้ควบคู่กันไปเพื่อรักษาอัตลักษณ์ตัวตนของคนจันทน์บุรี แม้จะมีการปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยวและวิถีชีวิตที่ร่วมสมัยก็ตาม

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงการปรับตัวอาหารท้องถิ่นจันทบุรี

จากแผนภาพแสดงการปรับตัวของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีข้างต้น หากเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์พบว่า กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นของชาวจันทบุรี มีการรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองและปรับรับวัฒนธรรมใหม่มาด้วย (Bicultural Identity) คือ ตั้งแต่ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝาก (พ.ศ.2541– 2550) เป็นต้นมา อาหารท้องถิ่นจันทบุรีได้ปรับตัวมาเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ มีการสร้างสรรค์ปรับประยุกต์เมนูอาหารที่ผสมผสานระหว่างท้องถิ่นกับอาหารตะวันตกหลากหลายชนิด แต่สิ่งที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ไว้คือการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีการผลิตโดยใช้สูตรอาหารตามต้นตำรับและยังรักษาอัตลักษณ์รสชาติอาหารแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ไว้ และหากเชื่อมโยงกับองค์ประกอบด้านการสื่อสารพบว่า ด้านตัวผู้ส่งสาร (Sender) ในยุคอาหารในครัวเรือนคือ แม่ ปู่ย่า ตายาย ซึ่งมีบทบาทในการถ่ายทอด ประกอบปรุงอาหารให้กับคนในครอบครัว เมื่อเข้าสู่ยุคอาหารในงานบุญ ผู้ส่งสารเปลี่ยนผ่านเป็นชาวบ้านในชุมชน เจ้าของงานบุญหรือเพื่อนบ้านที่มาช่วยกันทำอาหาร เมื่อเข้าสู่ยุคอาหารเพื่อเป็นของฝากเป็นต้นมา รัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ทำให้บทบาทของผู้ส่งสารมาอยู่ที่หน่วยงานรัฐเป็นหลัก แต่กระนั้นผู้ส่งสารที่อยู่ในครัวเรือนและในชุมชนท้องถิ่นก็ยังมีบทบาทอยู่ในครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันต่อไป ส่วนด้านสาร (Message) ในยุคอาหารในครัวเรือนมีรูปแบบตามต้นตำรับดั้งเดิมที่ได้ถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ถือเป็นยุคที่อาหารท้องถิ่นจันทบุรีมีความเป็นเดิมแท้ (Authenticity) เมื่อยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝาก อาหารถูกนำมาแปรรูปเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเมื่อเข้าสู่ยุคอาหารรื้อฟื้นอาหารเก่ามาเล่าใหม่เป็นต้นมา มีการประยุกต์แบบร่วมสมัยทั้งการนำผลไม้มาทำเป็นอาหารคาว การผสมผสานอาหารท้องถิ่นเข้ากับอาหารตะวันตก แต่ยังคงร่องรอยของวัตถุดิบส่วนประกอบที่บ่งบอกได้ถึงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี ส่วนด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) จากพื้นที่การสื่อสารอาหารในครัวเรือน กระจายออกสู่พื้นที่ทางพิธีกรรมในยุคอาหารในงานบุญ และตั้งแต่ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝากเป็นต้นมา ช่องทางการสื่อสารมีเพิ่มมากขึ้นทั้งสื่อ กิจกรรม เทศกาลอาหาร สื่อออนไลน์ สื่อบรรจุภัณฑ์ ตามร้านอาหาร ร้านกาแฟ ส่วนด้านผู้รับสาร (Receiver) จากคนกินอาหารภายในครัวเรือน ขยายสู่ผู้รับสารในชุมชนที่มาร่วมงานบุญงานพิธี เมื่อเข้าสู่ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝากเป็นต้นมา ผู้รับสารขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเป็นกลุ่มคนนอกและนักท่องเที่ยว โดยมีภาพจำในเรื่อง เมืองผลไม้ และอาหารทะเลสดเป็นตัวนำให้เกิดการเดินทางมาท่องเที่ยว

การปรับตัวในแต่ละยุคสมัยของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีในบริบทของการท่องเที่ยวทำให้พบคุณลักษณะการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของอาหาร จากยุคอาหารในครัวเรือน อาหารทำหน้าที่เพื่อการดำรงชีวิต เมื่อเข้าสู่ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝากเป็นต้นมา ถูกยกระดับเป็นสินค้าในเชิงพาณิชย์ทำให้มีบทบาทการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากทำหน้าที่สะท้อนอัต

ลักษณะตัวตนของคนเมืองจันทแล้ว หลังจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 เริ่มคลี่คลายลง กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเริ่มกลับมาคึกคักอีกครั้ง อาหารท้องถิ่นจันทจึงมีบทบาทที่ด้านการท่องเที่ยวที่เด่นชัดขึ้นทั้งด้านการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของท้องถิ่นจากการรื้อฟื้นอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นที่สูญหายถูกนำเสนอต่อบริษัทท่องเที่ยวอีกครั้งในยุคที่ร้านอาหารเก่ามาเล่าใหม่ เกิดแหล่งท่องเที่ยวตามชุมชนหมู่บ้านที่มีการนำภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นมาเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดการสร้างอาชีพให้กับคนในท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ อาหารท้องถิ่นถูกขึ้นโต๊ะตามร้านและแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ และปัจจุบันจันทบุรีอยู่ในช่วงการขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของ UNESCO (City of Creative Gastronomy) เป็นการยกระดับให้อาหารท้องถิ่นสู่สากลและต่อยอดเชิงธุรกิจในอนาคต พบว่ามีการจัดกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์อาหารเมืองจันทภายใต้แนวคิด “จากภูผา สู่มหานที ประเพณีวิถีจันท” โดยนำเสนอสมุนไพรรักษาท้องถิ่นจันทที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เป็นการนำอาหารเพื่อการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงกับเรื่องสุขภาพ และในปีพ.ศ. 2565 จันทบุรีเป็นจังหวัดนำร่องแห่งแรกในโครงการ อาหารเป็นยาของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อส่งเสริมอาหารสมุนไพรที่เป็นอัตลักษณ์และสร้างการตระหนักรู้ในสรรพคุณของสมุนไพรผักผลไม้เมืองจันท มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ประชาชนเริ่มปลูกเริ่มรับประทาน กินอาหารตามธาตุปรับสมดุลให้ร่างกาย ดังนั้น อาหารท้องถิ่นจันทบุรี จึงมีบทบาทในมิติด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น เกิดการอบรมบ่มเพาะให้คนได้ตระหนักถึงสิ่งที่จะนำเข้าสู่ร่างกาย โดยในอนาคตอันใกล้ร้านอาหารที่เข้าร่วมโครงการอาหารเป็นยา จะมีสื่อเมนูสำหรับจันทเพื่อสุขภาพ พร้อมข้อมูลทางโภชนาการให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์และคุณค่าของอาหารท้องถิ่นจันทในมิติด้านสุขภาพอีกด้วย

อภิปรายผล

การปรับตัวด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรี เมื่อได้ถูกนำมาแขวนอยู่ในบริบททางการท่องเที่ยวจะพบว่าการปรับตัวอยู่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามกระแสการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปด้วยปัจจัยทั้งพลังอำนาจของนักท่องเที่ยว องค์กรหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน ทำให้คนในท้องถิ่นจันทบุรีสร้างอัตลักษณ์ด้านอาหารท้องถิ่นที่โดดเด่นชัดเจนขึ้นมาเพื่อทำให้น่าสนใจและสามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว การปรับตัวดังกล่าวสอดคล้องกับ Berry และคณะ ที่ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมทุกชนิดเมื่อสร้างสรรค์ตัวเองขึ้นมาแล้ว ก็จำเป็นต้องมีการปรับตัวหรือปรับประยุกต์ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และมีแต่วัฒนธรรมที่สามารถปรับตัวให้สำเร็จเท่านั้นจึงจะดำรงอยู่ต่อไปได้ส่วนวัฒนธรรมที่ปรับตัวไม่ได้หรือปรับประยุกต์ไม่ไหวก็ต้องสูญสลายไป (Berry, J. W. et al, 1987) และสอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ ที่ได้อธิบายถึงธรรมชาติของวัฒนธรรมจะมีลักษณะแบบทวิลักษณ์ (dualism) เปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน โดยที่ด้านหนึ่งนั้นทำหน้าที่

อนุรักษ์เพื่อรักษาความคงตัวต่อต้านความเปลี่ยนแปลงและเป็นต้นแบบดั้งเดิมได้รู้รูปแบบที่ถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร ในขณะที่อีกด้านหนึ่งนั้นวัฒนธรรมก็ทำหน้าที่ในการปรับประยุกต์เพื่อความต่อเนื่องและความอยู่รอด ซึ่งอาจจะมีรูปแบบที่ผิดเพี้ยนไปจากของเดิมบ้าง (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ แกงหมูชะมวง ซึ่งตามต้นตำรับดั้งเดิมต้องใช้วัตถุดิบเนื้อสัตว์ที่เป็นเนื้อหมูแต่ช่วงที่เนื้อหมูมีราคาสูง พบว่าร้านอาหารบางแห่งมีการนำเนื้อไก่มาเป็นวัตถุดิบแทน เป็นแกงไก่ชะมวง แต่ยังคงใช้สูตรเดิมและวัตถุดิบที่ขาดไม่ได้คือใบชะมวง แม้จะเป็นพืชที่พบได้ทุกภาคในประเทศไทยแต่เมนูดังกล่าวเป็นอาหารท้องถิ่นที่ตั้งเดิมที่อยู่คู่กับชาวจันทบุรีมาอย่างยาวนานจนเป็นที่รู้จักและมีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ นอกจากนั้นยังมีการปรับเปลี่ยนผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นบวกความเป็นตะวันตกอย่างเมนู ชนมปังหมูชะมวง เครปเค้กกระวาน ชะมวงชีสโฮสต์ Sourdough Focaccia Chamuang Quesadilla กระวาน สลัดผลไม้ น้ำพริกเกลือ เป็นต้น รวมถึงการปรับตัวเพื่อรองรับด้านรสชาติอาหารให้ถูกปากนักท่องเที่ยว แต่เจ้าของวัฒนธรรมเองยังต้องใช้วิจารณญาณในการปรับเพื่อไม่ให้สูญเสียอัตลักษณ์เดิมโดยให้พบเจอกันตรงกลางทั้งสองฝ่าย ดังนั้น การปรับตัวของวัฒนธรรมจึงควรมีทั้งด้านที่อนุรักษ์และด้านที่ปรับประยุกต์ไว้ทดทานอำนาจซึ่งกันและกันเพื่อก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างวัฒนธรรมตามข้อเสนอของทิพย์พู่ กฤตสุนทร ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมแต่ละชนิดไม่น่าจะต้องมีลักษณะเหมือนกันทั้งหมดแต่ควรมีความหลากหลายไว้ช่วยเกื้อกูลกันเพื่อให้ยังคงทำหน้าที่ตอบสนองภารกิจของชุมชนและนำมาซึ่งความยั่งยืนของวัฒนธรรมในอนาคต (ทิพย์พู่ กฤตสุนทร, 2554) สอดคล้องกับแนวคิดการผลิตและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของ Raymond Williams ที่ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมต่าง ๆ ล้วนถูกผลิตปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ หากวัฒนธรรมที่ถือกำเนิดขึ้นมาใหม่ไม่ได้รับการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดในครั้งต่อไป วัฒนธรรมใหม่นั้นก็จะมีอายุเพียงสั้น ๆ แล้วสูญหายไป ดังนั้นกระบวนการผลิตทางวัฒนธรรมจึงนับว่าเป็นกระบวนการที่รองรับความยั่งยืนของวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ (Williams, R, 1981)

ตั้งแต่ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝากเป็นต้นมา อาหารท้องถิ่นจันทบุรีได้ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากกระบวนการทางสังคมด้วยอิทธิพลจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รูปแบบใหม่ที่เข้ามาแทนที่แบบเดิม รวมไปถึงระบบเศรษฐกิจ นโยบายจากภาครัฐ เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเลื่อนไหลไปตามบริบท ตามแนวคิดของ Berger & Luckman ที่ได้อธิบายว่า อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคมซึ่งเมื่อตกผลึกแล้วอาจมีความคงที่ปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก (Berger, P. & Luckmann, T, 1967) อาหารท้องถิ่นจันทบุรีจึงมีการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพื่อให้ดำรงอยู่ได้ตามแนวทางการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural reproduction) ที่เป็นกระบวนการสำคัญที่รองรับความยั่งยืนของวัฒนธรรม (Williams, R, 1981) การผลิตซ้ำของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยนั้น ผู้ประกอบการในท้องถิ่น (Sender) และ

นักท่องเที่ยว (Receiver) ส่วนใหญ่ก็ยังมีความต้องการให้รสนิยม (Taste) ในการบริโภคอาหารท้องถิ่นจันทบุรีเป็นรสนิยมที่ก้าวกระหว่างการได้รับความชอบธรรม ยกย่องและรสนิยมที่แพร่หลาย (middle brow taste) ตามแนวคิดของ Bourdieu (อ้างถึงใน (สมรักษ์ ชัยสิงห์กานนท์, 2544) ที่หมายถึงรสนิยมของกลุ่มกระแสมิถุนิยมซึ่งยอมรับและพยายามที่จะเรียนรู้และเข้าใจสิ่งที่สังคมยอมรับว่าดี โดยจะไม่ทำตามบางอย่างเนื่องจากเห็นว่าไม่เหมาะสมกับสภาพของตนเองเป็นอยู่ ซึ่งเป็นรสนิยมของชนชั้นกลางที่นิยมชมชอบความเป็นดั้งเดิมแต่มีคุณค่า (tradition) (สมสุข หินวิมาน, 2558) เพราะส่วนใหญ่แล้วจุดประสงค์ของนักท่องเที่ยวย่อมต้องการประสบการณ์จากการบริโภคอาหารที่ผลิตจากวัตถุดิบในท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ยังสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม แม้บรรยากาศการท่องเที่ยวจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่ความเป็นพลังท้องถิ่นของคนจันทบุรีก็เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนไปโดยยึดหลักในการรักษาแก่นแท้เอาไว้ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ ได้ให้ข้อเสนอในการปรับเปลี่ยนที่เป็นคุณต่อชุมชนคือ การเปลี่ยนแปลง ปรับกระบวนและรักษาแก่นเอาไว้และจะต้องกำกับด้วยหลักสิทธิเจ้าของวัฒนธรรมในการตัดสินใจและตกลงร่วมกัน โดยมองที่ตัวเองซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมและมองคนอื่นและหาจุดยืนร่วมกันตรงกลาง (กาญจนา แก้วเทพและคณะ, 2554) เนื่องจาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องไปทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นเสมอไป ถ้าเจ้าของวัฒนธรรมตกลงกันได้เพราะทุกวันนี้เราเอาความเป็นท้องถิ่นมาขาย แต่จะขายอย่างไรโดยให้มีศักดิ์ศรีของตัวเองอยู่ด้วย การปรับเปลี่ยนก็ต้องปรับในสิ่งที่ยอมรับร่วมกันได้เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่

ในการปรับตัวของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวที่เป็นนโยบายหลักของประเทศ แม้จะเป็นการปรับตัวไปตามนโยบายจากอำนาจของหน่วยงานภาครัฐเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนจันทบุรี รวมถึงเป็นการปรับให้ทันยุคทันสมัยในบริบทการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปตามพลวัต แต่เป็นการปรับตัวที่เจ้าของวัฒนธรรมหรือคนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับประยุกต์และตกลงเห็นชอบร่วมกัน สิ่งที่ยังดำรงอยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีคือ คุณค่า ความหมายที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นตัวตนคนจันทบุรีรวมไปถึงรสชาติดั้งเดิมและวัตถุดิบหลักในท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็น “แก่นแท้” ที่ชาวจันทบุรียังรักษาเอาไว้เพื่อความยั่งยืนและคงอยู่ไม่สูญสลายไปของวัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาตามแผนภาพการเปรียบเทียบที่แสดง ดังนี้

	ยุคอาหารในครัวเรือน	ยุคอาหารในงานบุญ	ยุคอาหารแปรรูปเพื่อเป็นของฝาก	ยุคหรือพื้นอาหารเก่ามาเล่าใหม่	ยุคกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
เลือก		-พื้นที่การประกอบ -พื้นที่การบริโภค	-ส่วนประกอบ -รูปลักษณ์/บรรจุภัณฑ์ -ช่องทางเผยแพร่/จำหน่าย	-ประยุกต์ส่วนประกอบ -หรือพื้นอาหารดั้งเดิม -ช่องทางเผยแพร่/จำหน่าย	-ส่วนประกอบ -พื้นที่การบริโภค -ช่องทางเผยแพร่/จำหน่าย
กระฟู่	-รสชาติ กลิ่น สี สัมผัส รูปลักษณ์ วิธีการประกอบ วิธีการบริโภคตามธรรมเนียมในครอบครัว	-กระบวนการผลิต -วัตถุดิบหลัก	-รูปลักษณ์เปลี่ยนแปลงตามลักษณะการแปรรูป	-รูปลักษณ์เปลี่ยนแปลงตามลักษณะการแปรรูป -ปรับรสชาติ ลดหวาน ลดเค็ม	-รูปลักษณ์เปลี่ยนแปลงตามลักษณะการแปรรูป -ผสมผสานใหม่ -ความร่วมมือ
แก่น	- วัตถุดิบหลัก เร็ว กระวน ชะมวง สมุนไพร - รสชาติดั้งเดิม - สูตรอาหาร - คุณค่า/ความหมาย	- วัตถุดิบหลัก เร็ว กระวน ชะมวง สมุนไพร - รสชาติดั้งเดิม - สูตรอาหาร - คุณค่า/ความหมาย	- วัตถุดิบหลัก เร็ว กระวน ชะมวง สมุนไพร - รสชาติดั้งเดิม - สูตรอาหาร - คุณค่า/ความหมาย	- วัตถุดิบหลัก เร็ว กระวน ชะมวง สมุนไพร - รสชาติดั้งเดิม - สูตรอาหาร - คุณค่า/ความหมาย	- วัตถุดิบหลัก เร็ว กระวน ชะมวง สมุนไพร - รสชาติดั้งเดิม - สูตรอาหาร - คุณค่า/ความหมาย

ภาพที่ 2 แผนภาพเปรียบเทียบการปรับตัวอาหารท้องถิ่นจันทบุรีตามแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่า

หลังวิกฤตโรคระบาด Covid-19 การท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีค่อย ๆ พ้นตัวขึ้นมาอีกครั้ง อาหารท้องถิ่นจันทบุรีได้ถูกปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ด้านสุขภาพขึ้นมาอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการใช้พลังความเป็นท้องถิ่นในการขับเคลื่อนบทบาทดังกล่าวและดำเนินการโดยเจ้าของวัฒนธรรมเอง มีการสร้างความตระหนักรู้ให้คนจันทบุรีหันมาเริ่มปลูก และหันมาบริโภคอาหารพื้นบ้านที่ทำจากวัตถุดิบที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีการจัดเป็น สำหรับจันทบุรีภายใต้แนวคิด “อาหารเป็นยารักษาคนจันทบุรี” ซึ่งเริ่มทำการขับเคลื่อนตั้งแต่กลางปี พ.ศ.2565 เป็นต้นมา มีการณรงค์ให้รับประทานอาหารตามธาตุเพื่อปรับสมดุลให้ร่างกาย ซึ่งกระบวนการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการใช้หลักการระเบิดจากข้างในที่มีการสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนมีสภาพพร้อมที่จะรับการปรับตัวและพัฒนาเสียก่อนแล้วจึงค่อยขยายผลในวงกว้างออกไปสู่คนภายนอกหรือนักท่องเที่ยวให้เกิดภาพจำว่าจันทบุรีคือ เมืองอาหารเป็นยา และพัฒนาต่อเพื่อขับเคลื่อนให้จันทบุรีเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (City of Creative Gastronomy) ต่อไปในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันอาหารท้องถิ่นจันทบุรีมีการปรับตัวไปตามบริบททางการท่องเที่ยว ธรรมเนียม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ เอกชน

ผู้ประกอบการร้านอาหารที่มีส่วนในการขับเคลื่อนและยกระดับอาหารท้องถิ่นให้เป็นสากลนั้น ในการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ที่ต้องรักษาหน้าที่เดิมอย่างต่อเนื่องและสร้างบทบาทหน้าที่ใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และในการปรับตัวของอาหารท้องถิ่นจันทน์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการท่องเที่ยวแม้จะใช้หลักการประยุกต์หรือพลิกผันคุณลักษณะบางประการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ใหม่ ลดทอนหรือถอดรื้อสิ่งเก่าออกไปบ้าง ก็ควรรักษาแก่นแท้คืออัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เดิมและความเป็นตัวตนของคนจันทบุรี สิ่งที่สำคัญในการปรับประยุกต์อาหารท้องถิ่นตามนโยบายของภาครัฐและเอกชนควรคำนึงถึง สิทธิเจ้าของวัฒนธรรม ในการนำไปเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมภาพลักษณ์และยกระดับการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ยังคงอัตลักษณ์ ความหมาย คุณค่าและรักษาความเป็นวัฒนธรรมร่วมของชุมชนท้องถิ่นและเพื่อเป็นการต่อยอดอัตลักษณ์ของจันทบุรีที่เป็นเมืองแห่งอาหารเพื่อสุขภาพให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ผู้ประกอบการร้านอาหาร ควรมีการจัดทำสื่อเพื่อสร้างการรับรู้เช่น ป้าย ตามโต๊ะอาหารให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบเรื่องราวที่มาของอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นและคุณประโยชน์จากเมนูที่ได้เลือกรับประทาน รวมถึงการกระจายช่องทางการสื่อสารในลักษณะอื่นเช่น QR Code หรือ Platform ออนไลน์ที่คนทั่วไปและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ รวมไปถึงการรวบรวมจัดการข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ อย่างเป็นระบบระเบียบจะช่วยให้องค์ความรู้คงอยู่ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคต และผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถขยายการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่ว่า เมื่ออาหารท้องถิ่นจันทบุรีมีการปรับตัวในพื้นที่ทางการท่องเที่ยวแล้วมีการสื่อสารอัตลักษณ์ออกมาอย่างไร หรือความยั่งยืนของอาหารท้องถิ่นจันทบุรีในพื้นที่การท่องเที่ยว เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องการปรับตัวด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรีในบริบทการท่องเที่ยวจากเนื้อหาที่นำเสนอในบทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การสื่อสารอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจันทบุรีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ผู้วิจัยได้นำมาปรับเนื้อหาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์ กรณีย์. (24 สิงหาคม 2564). อาหารท้องถิ่นจันทน์ในอดีต. (นายวิมเนศวร ทะกอง, ผู้สัมภาษณ์)
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). การบริหารจัดการวัฒนธรรมพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วมด้วยนวัตกรรม การวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

- กาญจนา แก้วเทพและคณะ. (2554). สื่อพื้นบ้านศึกษาในสายตานิติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ทิพย์พชร กฤตสุนทร. (2554). สายธารแห่งการศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรม. ใน สื่อพื้นบ้าน
ศึกษาในสายตานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ธนู อนันญญพร. (7 ตุลาคม 2564). บทบาทของกรมพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมด้านอาหาร
ท้องถิ่น. (นายวิมนเศวร ทะกอง, ผู้สัมภาษณ์)
- เจียรชัย อิศรเดชและคณะ. (2547). สื่อพื้นบ้านกับการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีโนราของภาคใต้.
วารสารนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 22(3), 30-44.
- ประภาพรพรณ ฉัตรมาลัย. (22 สิงหาคม 2564). อาหารท้องถิ่นจันทิในยุคครัวเรือน. (นาย
วิมนเศวร ทะกอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). เปิดวิสัยทัศน์ รัฐมนตรีเมืองรอง วีระศักดิ์ โควสุรัตน์ ชู จันทบุรี ขึ้น
แท่น ต้นแบบ เมืองรอง”. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2563 จาก https://mgronline.com/travel/detail/961000_0094802
- รัตติกาล เจนจัด. (2556). สื่อสาร อาหาร สุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพ
พิมพ์.
- สมรักษ์ ชัยสิงห์กานนท์. (2544). รสนิยม: ภาษาในสังคมไทยยุคบริโภคนิยม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมสุข หินวิมาน. (2558). ได้กินไข่ดาวสดๆ คาวๆ หอมๆ ฟุ้งๆ อย่าลืมบ้านทุ่งที่กินผักบุ้งแกง
คั่ว: การสื่อสารอาหารข้ามชาติในกระแสโลกาภิวัตน์. วารสารศาสตร์, 8(1), 81-120.
- สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ.2566-2570. จันทบุรี: กลุ่ม
งานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดจันทบุรี.
- สุนิ ศักดาเดช. (2549). อาหารท้องถิ่น เอกสารคำสอน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- โสรัจจ์ วิสุทธิ์แพทย์. (2557). ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น: การจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวใน
ภาคตะวันออก. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อร่าม อรรถเจติย์. (8 มีนาคม 2565). ความหลากหลายของอาหารจันทิ. (นายวิมนเศวร ทะ
กอง, ผู้สัมภาษณ์)
- อุกฤษณ์ วงศ์ทองสาลี. (5 กุมภาพันธ์ 2565). รสชาติอาหารท้องถิ่นจันทิ. (นายวิมนเศวร ทะ
กอง, ผู้สัมภาษณ์)
- Ashley, B. et al. (2004). Food and Cultural Studies. London: Routledge.

- Berger, P. & Luckmann, T. (1967). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Great Britain: Penguin Book.
- Berry, J. W. et al. (1987). Comparative Studies of Acculturative Stress. *The International Migration Review*, 21(3), 491-511.
- Williams, R. (1981). *Culture*. London: Fontant Press.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF EFFECTIVENESS OF
OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN THE UPPER NORTHEAST

สไบกรณ์ พงศ์ศาสตร์

Sabaiporn Phongsart

ศิกานต์ เพียรบุญญกรณ์

Sikan Pienthunyakorn

สวส์ดี โพธิ์วัฒน์

Sawat Phothivat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

E-mail: ms.pongsart@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา 2) ตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน วิจัย 3 ระยะ คือ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน จากการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส 2 ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3 หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ประชากร คือ โรงเรียนขยายโอกาส ฯ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 794 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนขยาย โอกาส ฯ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 433 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม 866 คน กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนที่เป็นหน่วย สุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์อัตราส่วน 20 ต่อ 1 ผลการวิจัย 1) ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยเชิง สาเหตุที่เลือกมาศึกษา คือ 1.1) ตัวแปรแฝงภายนอก คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะครู 1.2) ตัวแปรแฝงภายใน คือการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิง

* Received 25 January 2023; Revised 18 February 2023; Accepted 20 February 2023

สาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ คือ ไค-สแควร์ 70.96 ที่ องศาอิสระ (df) 66 ความน่าจะเป็น 0.316 ไค-สแควร์สัมพันธ์ 0.27 มีค่าน้อยกว่า 2.00 GFI 0.99 AGFI 0.98 RMSEA 0.01 CN 1166.725 CFI 1.00 RMR 0.01 และสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ .993 และ 3) แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ สมรรถนะครู ภาวะผู้นำ ของผู้บริหาร และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ประสิทธิผลโรงเรียน, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, สมรรถนะครู

Abstract

The purpose were to 1) study effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast and causal factors chosen to study 2) examine the consistency of the causal relationship model of Effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast developed to empirical data 3) to establish the guidelines for developing factors effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast. The three-phase research were, Phase 1 was constructing the causal relationship model from causal factors studied. Phase 2 involved the validation of a causal relationship model with empirical data. Phase 3 to establish guidelines for developing factors effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast. Research population were the opportunity expansion schools in the upper Northeast 794 schools. The subjects were drawn from 433 opportunity expansion schools in the upper Northeast total 866 respondents. The were selected from each school using a multi-stage random sampling, analyze the ratio of 20 to 1) The findings were 1.1) The effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast was high mean scores ranking. 1.2) Causal factors chosen studied was high mean scores ranking, descending order as follows teacher competencies, leadership of administrators, parental and community cohesion. 2) The effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast was consistent with the empirical data : Chi-square of 70.96, degrees of freedom (df) of 66, the relative chi square value χ^2/df of 0.27. Consequently, p-value of 0.316, RMSEA of 0.01, AGFI of 0.98, CN of 1166.725, CFI of 1.00, RMR of 0.01. and χ^2 of .993 and 3) This research proposed the guidelines for developing factors

effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast. The four factors that had the direct influence on the of opportunity expansion schools in the upper Northeast shorted in descending order as follows: teacher competencies, leadership of administrators, parental and community cohesion.

Keywords: Causal factors, Effectiveness of Schools, Opportunity Expansion Schools, Teachers competence

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ตรงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 22 ว่าด้วย การจัดการศึกษา กล่าวว่า การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และ เต็มศักยภาพ รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการที่เยาวชนต้องได้รับการศึกษาเต็มตามศักยภาพ จึงได้จัดตั้ง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้น โดยโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกภายใต้โครงการ นำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ เป็นครั้งแรก จำนวน 119 โรงเรียน โดย กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายให้ขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี ในท้องที่มีความพร้อมโดย เป็นการศึกษาไม่บังคับและไม่เก็บค่าเล่าเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบในการจัด การศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 4 - 6 ปี เพื่อให้เด็กวัยดังกล่าวได้รับการพัฒนา ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเต็มศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมใน การเข้าเรียนระดับประถมศึกษา 2) ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาสำหรับเด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคได้เรียนจนจบหลักสูตรทุกคน มีความรู้ ทักษะ เจตคติและลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการจัด การศึกษาให้กับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างทั่วถึง ตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานของรัฐบาล เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะอาชีพ เพื่อยพื่อต่อการประกอบอาชีพและ ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขึ้นพื้นฐาน ในทุกภาคมีปัญหากล้าคล้ายกัน คือ 1) การจัดครู เข้าสอนส่วนใหญ่ไม่ตรงกับวิชาเอกที่ศึกษามา จำเป็นต้องจัดให้ครูไปสอนในรายวิชาที่ขาดแคลน ครู ทำให้ครูขาดความเชื่อมั่น ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ครูขาดความเข้าใจในหลักสูตร เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลในระดับมัธยมศึกษา อีกทั้ง ครูบางคนติดอยู่กับวิธีการสอนในระดับประถมศึกษามานาน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดการ

เรียนการสอน 2) ครูมีภาระการสอนมาก เนื่องจากต้องรับผิดชอบนักเรียนทั้ง ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทำให้มีการเตรียมการสอนไม่เต็มที่ 3) ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนบางอย่าง เช่น อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์ที่ใช้ในห้องปฏิบัติการทางภาษา เป็นต้น (พัชรินทร์ โคตรสมบัติ, 2558) ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษามีปัญหา ดังนี้ 1) ด้านงานวิชาการ 2) งานกิจการนักเรียน 3) งานบุคลากร 4) งานธุรการ - การเงิน 5) ด้านงานสัมพันธ์กับชุมชน ผู้ปกครอง ไม่ค่อยเล็งเห็น ความสำคัญของการจัดกิจกรรม และ 6) งานด้านอาคารสถานที่ (พุทธิภาคย์ รักซ้อน, 2558) การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ต้องใช้ โรงเรียนเป็นฐานของการบริหารจัดการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการกระจายอำนาจการบริหาร ซึ่งหน่วยงานที่มี อิทธิพลต่อนักเรียนคือโรงเรียน ให้โรงเรียนคิดและวางแผนเอง บริหารแก้ไข ตัดสินใจ และรับผิดชอบเอง ในขณะเดียวกันก็ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการ และมีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรเน้นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง ทั้งด้านงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนนั้น มีความสำคัญที่สุดในการบริหารและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งที่ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในระดับโรงเรียนที่จะบริหาร จัดการภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากร ทั้งคน เงิน วัสดุ และการบริหารจัดการ ที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งโดยทั่วไปได้รับงบประมาณขุดหนุนทั่วไปรายหัวเพื่อใช้ในการดำเนินการจัด การศึกษาเท่ากับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป จึงเป็นเงื่อนไขว่า ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรดำเนินการอย่างไร โดยวิธีการใด จึงจะบรรลุตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และสนองตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างไรก็ตามโดยเฉพาะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีตัวบ่งชี้หลายตัวที่น่าสนใจ เช่น ประสิทธิภาพโรงเรียน คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และความสามารถในการประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในโรงเรียน เพื่อรวมให้เป็นพลังอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติการกิจของโรงเรียนนั้น (Bennis, W. & Nanus, B., 1985) โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การจัดสรรทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด ความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สามารถสร้างความพึงพอใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ (Hoy, W. K., 2005)

จากสภาพการณ์การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขยาย

โอกาสทางการศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนทั้งด้านการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ กล่าวคือ เกือบทั้งหมดเป็นจังหวัดที่อยู่ตามแนวชายแดนประเทศ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง ประเภทจ้างเหมารายวันโดยอาศัยค่าแรงรายได้ขั้นต่ำ บ้างประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ดินไม่กินหนึ่งไร่ ซึ่งไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอในการนำบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงซึ่งห่างไกลจากชุมชนที่อยู่อาศัย ในขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนบางส่วนมีรายได้มากจากการทำงานต่างประเทศแต่ไม่มีเวลาเพียงพอในการส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนอกเขตชุมชนของตน ส่งผลให้นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสเกิดความต้องการ โอกาสในการได้รับการศึกษาที่ทัดเทียมกับโรงเรียนที่มีชื่อเสียง จำเป็นต้องมีการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติ มี ทักษะชีวิต เกิดทักษะอาชีพ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาให้ทันต่อการปฏิรูปการศึกษาและการ เปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตลอดจนบริบทของท้องถิ่นจะมีปัจจัยหลายปัจจัย ส่งผลซึ่งกันและกัน จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัย เชิงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลสำเร็จหรือเกิดประสิทธิผลจากโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง และ พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 794 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 8 จังหวัด จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และ

จังหวัดสกลนคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 433 โรงเรียน โดยใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ 20 ต่อ 1 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548) ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนมี 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 1 คน รวมมีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 866 คน กลุ่มตัวอย่างใช้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) Unit of analysis เป็นองค์กร ดังนั้นหน่วยวิเคราะห์ใช้จำนวน 866/433 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ คือ แบบสัมภาษณ์ความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบบสอบถาม คือ แบบสอบถาม เรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อสอบถามความสอดคล้องของข้อคำถามกับสภาพความเป็นจริง หรือมีการปฏิบัติโดยเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3. ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และขั้นที่ 2 การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์ความเหมาะสมของปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบยกเว้น เก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ โดยมีการจำหน่ายของติดแสตมป์ถึงผู้วิจัยในการส่งแบบสอบถามกลับ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรม สำเร็จรูป LISREL ระยะที่ 3 การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยสนทนากลุ่มย่อย โดยอาศัย Moderator ในการจัดการสนทนากลุ่ม และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์โดยการสร้างตารางค่าความถี่ของข้อมูล สรุปและตีความหมาย

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรที่เป็นผลลัพธ์ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร สังเกตได้ ได้แก่ ความสามารถของครูในการพัฒนานักเรียน ผลสัมฤทธิ์

ทางวิชาการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และความพึงพอใจในการทำงานของครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัว ตัวแปรแฝงภายนอก ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจในการเป็นผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การมีความรู้และทักษะในการบริหารงาน คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร และตัวแปรแฝงภายนอกสมรรถนะครู ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียน และตัวแปรแฝง ภายในที่เป็นตัวแปรคั่นกลางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีส่วนร่วมส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน การที่ชุมชนส่งเสริม ให้ความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานวันสำคัญหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ตัวแปรแฝงภายในที่เป็นผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากทุกตัวเช่นกัน ดังตาราง

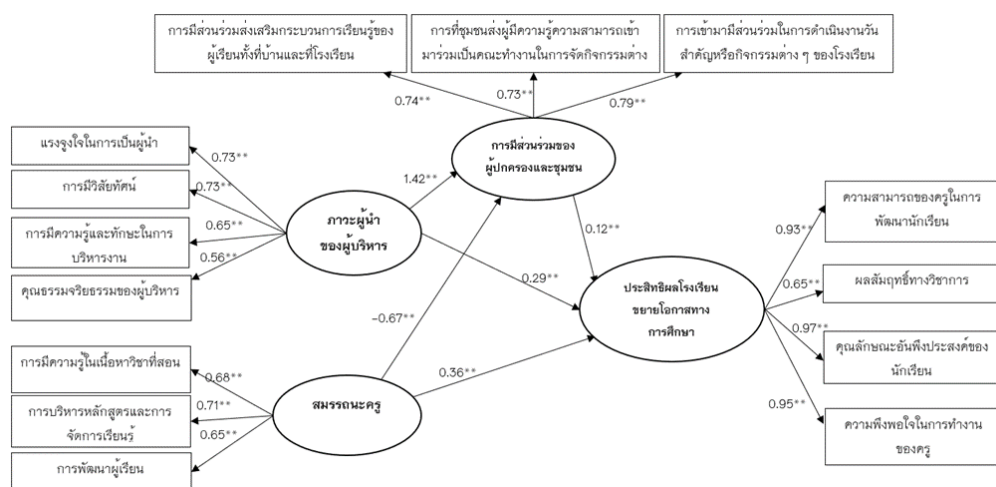
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายของตัวแปรแฝงทุกตัว

	ตัวแปรแฝง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4.12	0.70	มาก
2.	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.04	0.69	มาก
3.	สมรรถนะครู	4.03	0.70	มาก
4.	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	3.86	0.64	มาก

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องคลอสมกลืนระหว่างโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานการวิจัยหลังจากปรับแก้พบว่า โมเดลมีความ สอดคล้องคลอสมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ คือ ค่าไค-สแควร์ (Chi square) เท่ากับ 70.96 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 66 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.316 ค่าไค สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 0.27 มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า AGFI เท่ากับ 0.98 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.01 ค่า CN เท่ากับ 1166.725 ค่า CFI เท่ากับ 1.00 และค่า RMR เท่ากับ 0.01 เมื่อพิจารณาเส้นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพล ทางตรง 0.29 ต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผ่านทางตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เท่ากับ 0.17 ตัวแปรแฝงภายนอกสมรรถนะครู มีอิทธิพลทางตรง 0.36 ต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผ่าน ทางตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เท่ากับ -0.08 ตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองและชุมชน มีอิทธิพลทางตรง 0.12 ต่อตัวแปรประสิทธิผล

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดย ผู้วิจัยได้พบว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.46 รองลงมา คือ สมรรถนะครู มีค่าอิทธิพลรวมสูงสุด มีค่า เท่ากับ 0.28 ส่วนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีค่าอิทธิพลรวมน้อยสุด เท่ากับ 0.12 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยผู้เชี่ยวชาญจากการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีดังนี้

3.1 แนวทางในการพัฒนาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา โดยสรุปเป็นภาพรวมจากการแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กล่าวว่า “การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะสร้างแรงจูงใจแก่ครูและ บุคลากรในการปฏิบัติงานเพื่อให้โรงเรียนเกิดประสิทธิผล โดยผู้บริหารมีการสนับสนุนครู 2) การที่ผู้บริหารให้ครูเกิดความสุขจากการทำงาน ให้โอกาสครูได้เข้ารับการฝึกอบรม 3) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความเข้าใจในครูและนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจัดการศึกษาตั้งแต่ ระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษา ซึ่งจะทำให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม รุ่นพี่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามวัยของตนเอง 4) ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะใน

การบริหาร 5) ผู้บริหารใช้คุณธรรมจริยธรรมในการบริหาร และ 6) มีการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูเป็นอย่างมาก” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, 2565)

3.2 แนวทางในการพัฒนาปัจจัยสมรรถนะครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา โดยสรุปเป็นภาพรวมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กล่าวว่า “เนื่องจากครูคือ ตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนซึ่งก่อให้เกิด ประสิทธิภาพโรงเรียน จึงควรให้ความสำคัญกับครูและพัฒนาที่ครูเป็นหลัก การพัฒนาครูประกอบด้วย 1) Knowledge คือ ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาวิชาที่ตรงหรือไม่ตรงกับวิชาเอกของครู ครูต้องมีความรู้และความสามารถที่หลากหลาย ทั้งนี้ เนื่องจากในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาครูมักจะได้รับหน้าที่ในการสอนไม่ตรงกับวิชาเอกเนื่องจากการขาดแคลนครู ครูไม่ครบวิชาเอกในโรงเรียน ครูควรรู้เทคนิคทางวิชาการเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จากนั้นครูควรมีการทำผลงานทางวิชาการ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน 2) Skill ทักษะ คือ ครูปฏิบัติหน้าที่จนเกิดความเชี่ยวชาญ ครูมีการจัดการเรียน การสอนผ่านเทคโนโลยีฐานสมรรถนะ (Competency Based) มีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน ครูมี ภาวะผู้นำ สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้ ครูจัดการเรียนการสอนทั้งทักษะชีวิตและ ทักษะอาชีพ 3) Attitude มีจิตวิญญาณครูเกิดความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็ม เวลา เต็มความสามารถที่มีเข้าใจในเนื้อหา ตลอดจนเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, 2565)

3.3 แนวทางในการพัฒนาปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยสรุปเป็นภาพรวมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กล่าวว่า “แนวทางในการพัฒนาปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองและชุมชนผลักดันโรงเรียนให้เกิด ประสิทธิภาพโดยมีการระดมทุนทรัพย์ เช่น การจัดกิจกรรมการกุศลเพื่อโรงเรียน ผ้าป่าเพื่อการศึกษา เพื่อให้ ได้มาซึ่งวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ที่โรงเรียนขาดแคลน 2) ชุมชนมีการส่งปราชญ์ชาวบ้านเพื่อมา ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักเรียน หรือบางชุมชนมีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยอยู่โดยการสมรสกับคนใน ชุมชน โรงเรียนได้มีการเชิญวิทยากรต่างชาติเพื่อมาสอนภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ซึ่งการที่ผู้ปกครองและ ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้นั้นเกิดจากผู้บริหารและครูขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองและชุมชน โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, 2565)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การที่โรงเรียนมีบุคลากรที่มีคุณภาพคือครูที่มีความสามารถในการพัฒนานักเรียนซึ่งเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ซึ่งคือการที่นักเรียนนำความรู้ ที่ได้จากการเกิดการเรียนรู้จากถ่ายทอดจากครูแบบบูรณาการสั่งสมประสบการณ์กับทักษะ ได้แก่ ทักษะด้าน การเรียนรู้ นวัตกรรมสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามมาตรฐานตัวชี้วัดรายปี มีผลทดสอบตามมาตรฐานหลักสูตร แกนกลางผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 3.00 มีผลการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษา และมีผลการทดสอบระดับชาติไม่ต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติ โดยผลลัพธ์ดังกล่าว เกิดขึ้นจากครูมีความตั้งใจและสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนนักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และประพฤติ ตนได้อย่างเหมาะสม โดยการพัฒนาให้นักเรียนครูต้องนำความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยในการพัฒนา ตลอดจนอาศัยปัจจัยนำเข้าและปัจจัยด้านกระบวนการ โดยโรงเรียนอาศัยผลลัพธ์ของการ ผลิตรือนักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งแสดง ออกมาในลักษณะของการที่นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวก มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีคุณภาพ มีความรู้ มีทักษะ การสื่อสาร มีทักษะการแก้ปัญหา ตลอดจนมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ การผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพนั้น เกิดจากความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งได้มาจากแรงจูงใจ ตลอดจนขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งงานวิจัยของ อีระนัน พิรุณสุนทร พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจของครู ทั้งหมดอยู่ใน ระดับมาก (อีระนัน พิรุณสุนทร, 2561) และ ภาณุพงษ์ คำภูษา พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน (ภาณุพงษ์ คำภูษา, 2562)

1.2 ผลการศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะครู การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งทั้ง 3 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

1.2.1 ตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจในการ

เป็นผู้นำของผู้บริหารที่มีการสร้างความ ต้องการเป็นผู้นำ เกิดแรงขับในตนเอง และแสดงออกโดยการตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของโรงเรียน โดยมีการนำภาวะผู้นำมาใช้ในการนำบุคลากรในโรงเรียน มีการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กำหนดกรอบแนวคิด ทิศทางวางแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นผลสำเร็จ สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร

นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องมีความรู้และทักษะในการบริหารงาน เข้าใจในบริบทแวดล้อมของโรงเรียน มีดุลยพินิจ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีทักษะการสื่อสาร การ คิด วิเคราะห์ มีปฏิภาณไหวพริบ ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความ พึงพอใจในการบริหารจัดการ ซึ่งชำนาญ คำปัญญาสินไทย์ กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะบริหาร ประสบผลสำเร็จเกิดจากการมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังบุคลากรสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤตได้ เป็นผู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเฉลียวฉลาด มีสมรรถภาพ ความตั้งใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ และแสดงความมั่นใจ สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน (ชำนาญ คำปัญญาสินไทย์, 2559)

1.2.2 ตัวแปรสมรรถนะของครู ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งมั่น พัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนในทุก ๆ ด้าน โดยการที่ครูมีความรอบรู้แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่สอน มีการจัดทำแผนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ครูรอบรู้สถานการณ์บ้านเมืองและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการจัดการศึกษา มีกลยุทธ์ กลวิธี ในการจัดการทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้เกิด ขึ้นกับนักเรียนสามารถสอนซ่อมเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง บูรณาการการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน พัฒนาผลิตสื่อวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอน จัด สภาพแวดล้อม จัดมุมประสบการณ์ มีการวิเคราะห์ความก้าวหน้านักเรียน วัดผล ประเมินผลและสามารถ สะท้อนผลการทำงานของตัวครูเอง จากการศึกษาของ รัชพล จอมไตรคุปพบว่า การจัดกระบวนการ เรียนรู้ซึ่ง ประกอบด้วย การประเมินทักษะการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรและวิธีการสอน ตลอดจน การพัฒนางานอาชีพและแหล่งเรียนรู้ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เพราะตัว แปรสังเกตได้ทั้ง 5 ตัวแปร นั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างแท้จริง เมื่อเกิดการ เรียนรู้ที่แน่นแฟ้นเป็นศูนย์กลางแล้วนักเรียนสามารถนำไปประพจน์ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมอันจะทำให้ตนเอง สามารถปรับตัว และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ มีศักยภาพในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเกิดสมรรถนะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ และมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข (รัชพล จอมไตรคุป, 2563)

1.2.3 ตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป็นตัวแปร
 คั่นกลาง มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก โรงเรียนกับชุมชนจะพัฒนาได้ต้องการ
 จากการถ้อยทีถ้อยอาศัย แบบน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า หากโรงเรียนให้ความสำคัญกับชุมชนและชุมชน
 ให้ความสำคัญกับโรงเรียน จะเกิดการพัฒนาร่วมกัน โดยโรงเรียนสร้างความเป็นอันหนึ่งอัน
 เดียวกับชุมชน สร้างความรักใคร่หวงแหนให้เกิดขึ้น ร่วมกัน โรงเรียนมีการทำการประชาสัมพันธ์
 กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนไปยังผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องในการจัด
 การศึกษา มีการแต่งตั้งและประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อกำหนดความต้องการ ในการ
 พัฒนาโรงเรียนร่วมกัน มีการประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยมีการเปิดโอกาส
 ให้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยส่งวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาช่วยในการ
 ถ่ายทอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวันสำคัญ ตลอดจนขอความ
 อนุเคราะห์ในการสนับสนุน ทรัพยากร เพื่อจัดซื้อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ที่จำเป็น
 และเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่ง งานวิจัยของ เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร พบว่า ตัวแปรแฝง
 ภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกต
 ได้ คือ ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน การมี ส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ ความไว้วางใจซึ่ง
 กันและกัน การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การ บริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหาร
 ที่เปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วน ร่วมคิดตัดสินใจ ร่วม
 วางแผน ร่วมทำงาน จึงก่อให้เกิดความรู้สึผูกพัน ผูกมัดและตกลงใจร่วมกันในการ บริหาร
 โรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร, 2562) และการศึกษาของ ประจักษ์ เข้ม
 ไคร พบว่า ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน มีตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุดคือ ผู้บริหารจัดการ
 กิจกรรมให้ชุมชน เยี่ยมโรงเรียนตามโอกาส มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.49 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่
 โรงเรียนจัดกิจกรรมและมีการเปิด โอกาสให้ชุมชนเยี่ยมเยือน โรงเรียนจะเป็นแหล่งถ่ายทอด
 วัฒนธรรมและเตรียมสมาชิกของชุมชน เป็นแหล่ง รวบรวมมรดกและการพัฒนาทางสังคม นำไปสู่
 การวิทยากรสังคมต่อไป (ประจักษ์ เข้มไคร, 2559)

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาใน
 ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตาม
 สมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัย ขอนำปัจจัยที่มีอิทธิพลจากสูงไปหาต่ำ มาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

2.1 สมรรถนะครู (K2) ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อ ประสิทธิผลโรงเรียนขยาย
 โอกาสทางการศึกษา (E2) โดยผ่าน 2 เส้นทาง รวมทั้งสองเส้น (0.36 +(-0.80) เท่ากับ 0.28 ได้แก่
 เส้นทางที่ 1 ส่งผลทางตรงต่อทางตรงประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่า
 อิทธิพลเท่ากับ 0.36 เนื่องจากครูเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน
 ตลอดจนผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นกับโรงเรียน โดยการนำความรู้ทักษะในการสอน ตลอดจนเทคนิค
 และวิธีการที่เหมาะสมมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรและแผนการสอน
 เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และบริบทของโรงเรียน ซึ่ง พิสิษฐ์ คงผดุง พบว่า

ภาวะผู้นำของครู มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (พิสิษฐ์ คงผดุง, 2556) สามารถอธิบายได้ว่า ความสำเร็จในการบริหารจัดการของโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับครู ซึ่งครูจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ แสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันต่อการทำงานกับโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้สมรรถนะครู (K2) ส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) ในเส้นทางที่ 2 ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (E1) ไป ประสิทธิผลโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่าอิทธิพล (-0.67×0.12) เท่ากับ -0.08 เนื่องจาก นักเรียนใช้เวลาส่วนมาก อยู่ในโรงเรียนมากกว่าการอยู่กับผู้ปกครอง การเกิดการเรียนรู้มักจะมาจากที่โรงเรียนเป็นสำคัญ เมื่อครูมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการสอน ได้รับการอบรมพัฒนาในเนื้อหาวิชาที่สอน มีการจัดการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพ นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกันได้ จะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ นักเรียนจะนำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้ นวัตกรรม สารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพโดยเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เท่านั้น การศึกษาของ กรรณิกา เพชรนุ้ย บางส่วนพบว่า องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการสอนของครูมีอิทธิพล หรือส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียน โดยมีอิทธิพลหรือส่งผลทางอ้อมผ่าน องค์ประกอบด้านพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน (กรรณิกา เพชรนุ้ย, 2561)

2.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (K1) ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อ ประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา (E2) โดยผ่าน 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 ส่งผลทางตรงต่อทางตรงประสิทธิผล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.29 เส้นทางที่ 2 ผ่าน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (E1) ไป ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่าอิทธิพล (0.42×0.12) เท่ากับ 0.17 รวมทั้งสองเส้น $(0.29 + 0.17)$ เท่ากับ 0.46 เนื่องจาก ผู้บริหารคือผู้กำหนดวิสัยทัศน์ซึ่งเป็น จุดหมายปลายทางที่เชื่อมโยงกับภารกิจของโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ จึงต้องอาศัยแรงขับ ภายในตัวของผู้บริหาร ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน การมีความรู้และทักษะในการบริหาร ตลอดจนการทำงาน ด้วยการยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมจะนำพาซึ่งการไปสู่จุดหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ ซึ่ง เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูรพบว่า ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลโดยตรง (0.16) และมี อิทธิพลโดยอ้อม (0.43) ต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนเช่นกัน (เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร, 2562)

2.3 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (E1) ส่งผลทางตรงประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E1) มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.12 เนื่องจากการให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและชุมชน โดยการสร้างความรู้สึถึงความเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข่าวสารของโรงเรียนจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ขอความคิดเห็นจากชุมชนในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ขอความอนุเคราะห์วิทยากรท้องถิ่นหรือ

ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้ชุมชนเล็งเห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน การร่วมด้วยช่วยปฏิบัติจะเกิดขึ้น และส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน ซึ่ง ภาณุพงษ์ คำภูษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา คือ ปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีค่าอิทธิพลมากที่สุด เท่ากับ 0.39 ซึ่งอธิบายได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษา โดยมีหลักการสำคัญที่มีส่วน ในการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วน ร่วมในการแสดงความคิดเห็นทำให้คนทำงานมีความภาคภูมิใจโดยธรรมชาติและการทำงานของคณบดีย่อมสำเร็จได้ยาก จึงต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การให้ ความร่วมมือและพัฒนางานต่อไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภาณุพงษ์ คำภูษา, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า 1) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า สมรรถนะครูมีค่าอิทธิพลสูงสุดต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น ควรมุ่งเน้นในการพัฒนาครู โดยหยิบยกประกาศนโยบาย และจุดเน้นของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ในจุดเน้นข้อ 5 ในตอนหนึ่งที่ว่าด้วย การจัดอบรมครูโดยใช้พื้นที่เป็นฐานมาใช้ในการกำหนดนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และลงสู่นโยบายระดับสถานศึกษา โดยโรงเรียนควรมีการให้ขวัญและกำลังใจครูในการปฏิบัติงาน สนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยี ตลอดจนอาคาร สถานที่ ห้องเรียนพิเศษที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน มีการส่งเสริมและให้โอกาสครูในการเข้ารับการอบรมในเนื้อหาวิชาที่สอน ตลอดจนให้โอกาสครูในการแสดงความคิดเห็นที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนในมุมมองของผู้สอนและผู้ที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับนักเรียน เพื่อที่ได้ครูจะได้นำเทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนมาปรับใช้กับ นักเรียนที่มีความแตกต่างกันออกไป เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียน 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำ โดยสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตนเองในการปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ มุ่งสู่เป้าหมาย มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กำหนดกรอบแนวคิด ทิศทาง กระบวนการทำงาน มีความรู้และทักษะในการบริหารงาน มีคุณลักษณะจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ มีการสร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ และมีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถสื่อสารกับครู บุคลากร เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

ตลอดจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนผ่านการสื่อสารและผลของงานที่เกิดขึ้น และ 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน หากผู้บริหารโรงเรียน และครูสามารถใช้ทักษะในการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมองภาพโรงเรียนและชุมชนเป็นหนึ่งอันเดียวกันได้ จะทำให้เกิดการเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความรัก ความหวงแหน และพร้อมให้ความร่วมมือ สนับสนุนในทุกกิจกรรมของโรงเรียนที่ได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังชุมชนด้านทรัพยากรในจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาประเด็น เดียวกันนี้ในประชากรกลุ่มอื่น ๆ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ และ 2) ควรนำ ตัวแปรที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เพชรน้อย. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชำนาญ คำบุญโสโนทัย. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน : พหุกรณีศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีระนันท์ พิรุณสุนทร. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประจักษ์ เข้มไคร. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความไว้วางใจต่อผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎี

- นิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต. สาขาการบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. (26 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (สไบภรณ์ พงศ์ศาสตร์, ผู้สัมภาษณ์)
- พัชรินทร์ โคตรสมบัติ. (2558). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิสิษฐ์ คงผดุง. (2556). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พุทธิภักย์ รักซ้อน. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการของครูใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา .มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภานุพงษ์ คำภูษา. (2562). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัชพล จอมไตรคุป. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Bennis, W. & Nanus, B. (1985). Leaders: The Strategies for Talking Charge. New York: Harper & Row.
- Hoy, W. K. (2005). Educational Administration : Theory, Research and Practice. (7th ed). New York: McGraw-Hill.

การจัดการความรู้ปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย
ในเขตตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง*

KNOWLEDGE MANAGEMENT PROBLEMS OF CERTIFICATION OF
LEGAL PERSONS IN RONG KHO SUB-DISTRICT WANG NUEA DISTRICT,
LAMPANG PROVINCE

พฤกษา เครือแสง

Phrueksa Krueasaeng

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, Thailand

Email: phrueksa44@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพของปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลและรวบรวมองค์ความรู้เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย โดยใช้ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 115 คน 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน และ 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 122 คน พบว่ากลุ่มประชาชน จำนวน 115 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ปรากฏข้อมูลทะเบียนราษฎรและไม่ปรากฏสัญชาติ ไม่มีเอกสารมาแสดงเพื่อยืนยันได้ว่าเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทย จึงทำให้ขาดหลักฐานแสดงตนในการขอรับรองสัญชาติไทยตามกฎหมาย อีกทั้งไม่สามารถหาพยานบุคคลที่เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยมาพิสูจน์หรือเป็นพยานรับรองให้ได้ว่าบุคคลผู้นั้นเกิดที่ประเทศไทยจริง และจากกรณีดังกล่าว ทำให้นายทะเบียนไม่อาจเชื่อได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์หรือตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดในการขอรับรองความเป็นผู้มีสัญชาติไทย ทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการพิสูจน์สถานะของบุคคล จึงเกิดปัญหาการรับรองสถานะบุคคลในพื้นที่ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสถานะของบุคคลให้อำนาจการพิจารณาการพิสูจน์สถานะบุคคลกระทำโดย

* Received 4 February 2023; Revised 23 February 2023; Accepted 26 February 2023

คณะกรรมการเฉพาะที่แต่งตั้งขึ้น รวมถึงให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานระดับกรม โดยไม่ควรเป็นอำนาจของนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแต่เพียงผู้เดียว

คำสำคัญ: กฎหมาย, การรับรองสถานะของบุคคล, สัญชาติ, สิทธิมนุษยชน, การจัดการความรู้

Abstract

The purpose of this research is to study the problem of legal status of persons and to collect knowledge to solve the problems of legal status of persons. The study was in the form of the qualitative research by using related documents, researches and using an in-depth interview. The key informants were consisted of 3 groups as 1) stateless and nationality less people in Rong koh Sub District in total of 115 people 2) community leaders in total of 5 people and 3) relevant state officers in total of 2 people. The results of the study found that, the stateless and nationalityless people, these have no any permit document to show that they were Thai and lead to the problems lack of unity regarding national verification. In addition, it is not possible to find a witness who can prove that these were born in Thailand. From this situation, the state officers cannot believe that these people were qualified according to the criteria or conditions prescribed by law in applying for national certification of Thai nationality. Moreover, the state officers who must directly perform official duties in regards to ensuring the status of the person must have a deep understanding of the specific law. Therefore, in order to analytical problem solving, the participation of many stakeholders, whether the people who statelessness and nationalitlessness, relevant government agencies, private sectors and civil society in the area. Moreover, legal issue the researcher suggests reform the problematic laws. In order to considering the national verification form not only cooperative consideration of the specific committee but also the department level officers should consider the national verification form.

Keywords: Law, Legal status certification issues of individuals, Nationality, Human Rights, Knowledge Management

บทนำ

สถานะของบุคคลตามกฎหมายคือฐานะของบุคคลที่กฎหมายรับรองสิทธิ เสรีภาพ อีกทั้งยังกำหนดหน้าที่ตามกฎหมายที่บุคคลทุกคนมีอยู่ในการดำรงชีพในสังคม เช่น ความเป็นผู้เยาว์ เพศ การสมรส ความเป็นพระ โดยเฉพาะสถานะของบุคคลที่มีสัญชาติไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ว่าจะฉบับใดก็ตามจะกำหนดรับรองสิทธิต่าง ๆ สำหรับพลเมืองไทยไว้ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2566) เช่น

1. สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ และความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
2. สิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสรี
3. สิทธิทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สิทธิในการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระและได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน
4. สิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ แม่
5. สิทธิทางวัฒนธรรม ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมาย ในภาษาท้องถิ่นของตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติกิจตามวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตน

ในเขตตำบลร่องเคาะ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ปรากฏปัญหาของกลุ่มคนที่อยู่ในกระบวนการพิสูจน์สถานะของบุคคลเป็นจำนวนมากถึงกว่า 1,200 คน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่เข้าศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพราะเห็นตัวอย่างของรุ่นพี่หลายคนในหมู่บ้านที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว แต่ไม่สามารถได้รับใบปริญญาหรือบางส่วนได้รับใบปริญญาแต่สถานะในใบปริญญาระบุถึงการเป็นคนไร้สัญชาติ ทำให้เกิดความอับอาย กังวลต่อการดำรงชีพในสังคม และมีจำนวนไม่น้อยที่รู้สึกท้อแท้ในชีวิต ระวัง ระแวง เครียด วิตกกังวล เมื่อต้องใช้ชีวิตหรือเดินทางออกจากหมู่บ้านเนื่องจากอาจถูกตรวจค้นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อใช้แสดงตน ผู้วิจัยในฐานะนักกฎหมายจึงได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้มีสิทธิในสัญชาติไทยตามหลักกฎหมายสัญชาติ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องให้การรับรองสิทธิในสัญชาติและออกบัตรประจำตัวประชาชนให้เพื่อขจัดปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติของคนกลุ่มนี้ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายในเขตตำบลร่องเคาะ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายในเขตตำบลร่องเคาะ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายในเขตตำบลร่องเคาะ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลพบุรี แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลร่องเคาะ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลพบุรี เฉพาะที่มีปัญหาด้านการพิสูจน์สิทธิและสถานะของบุคคลตามกฎหมายไทย จำนวน 115 คน โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะประชาชนที่มีปัญหายังไม่ได้รับการรับรองสัญชาติไทย 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน และ 3) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขอรับรองสัญชาติอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลพบุรี จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 122 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งผ่านการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน แบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการปัญหาการพิสูจน์สถานะและสิทธิของบุคคลตามกฎหมาย คำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางในการจัดการปัญหาได้โดยอิสระ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้บันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยศึกษาข้อมูลในด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ รวมตลอดถึงนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย

2. การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล (Survey Research) โดยการออกแบบสอบถามเพื่อทราบข้อมูลสถิติของกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยข้อมูลทั้งหมดจะนำมาวิเคราะห์ด้วย วิธีการ “การวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาสาระ (content analysis)” และสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบของกรอบแนวคิดทางกฎหมาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) เมื่อดำเนินการในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้วข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเอกสาร (Document Research) การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล (Survey Research) และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จะได้นำมาวิเคราะห์ด้วย วิธีการ “การวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาสาระ (content analysis)” และสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางการจัดการความรู้ปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย

5. ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยใช้เวลาดำเนินการทั้งสิ้น 12 เดือน

ผลการวิจัย

ข้อมูลด้านประชากรของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ที่ว่าการอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ข้อมูล ณ เดือน 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ตำบลร่องเคาะ มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 10,816 คน แบ่งเป็นชาย 5,375 คน หญิง 5,441 คน ทั้งนี้ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงานโดยเฉพาะช่วงอายุระหว่าง 15 - 49 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าจะยื่นขอพิสูจน์สถานะของบุคคลตามกฎหมายมีอย่างไรบ้าง แต่จะรู้จากการที่ผู้นำชุมชนแจ้งว่าให้เตรียมเอกสารมาที่เกี่ยวข้องของตนที่มีอยู่มาแสดงให้เจ้าหน้าที่เท่านั้น และข้อมูลด้านเอกสารพิสูจน์สถานะของบุคคลในพื้นที่หากเป็นบุคคลที่มีอายุเกิน 30 ปี ไม่อาจมีเอกสารสำคัญมาแสดงเพื่อพิสูจน์สถานะของบุคคล โดยเฉพาะเอกสารเกี่ยวกับ สูติบัตร หรือเอกสารยืนยันแสดงสถานที่เกิด แต่หากเป็นกลุ่มบุคคลอายุน้อยกว่า 30 ปี จะมีเอกสารแสดงการเกิดในราชอาณาจักรไทย นอกจากนี้การลงพื้นที่เพื่อดำเนินการตามกระบวนการวิจัยพบว่า

1. ประเด็นปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับการแจ้งเกิด กระบวนการพิสูจน์สถานะการเกิดหรือกระบวนการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เกิดจากประชาชนไม่ไปดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารทางทะเบียนในการแจ้งเกิดเพื่อใช้เป็นเอกสารสำคัญในการพิสูจน์สถานะของบุคคล ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการติดต่อประสานกับภาครัฐให้ดำเนินการตามกฎหมาย

2. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการพิสูจน์สิทธิเพื่อการขอรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติที่พบ คือประเด็นปัญหาของการพิสูจน์สถานะของบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (ถือบัตรหมายเลข 0) โดยผลทางกฎหมายคือเป็นผู้ที่ไม่ปรากฏข้อมูลทะเบียนราษฎรและไม่ปรากฏสัญชาติ ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารมาแสดงเพื่อยืนยันได้ว่าเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทย เช่น เอกสารสูติบัตร หนังสือรับรองการเกิด หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด จึงทำให้ขาดคุณสมบัติหรือขาดหลักฐานแสดงตนในการขอรับรองสัญชาติไทยตามกฎหมาย อีกทั้งไม่สามารถหาพยานบุคคลที่เป็นคนไทยมาพิสูจน์หรือเป็นพยานให้ได้ว่าบุคคลนั้นเกิดที่ประเทศไทยจริง และจากกรณีดังกล่าว ทำให้นายทะเบียนไม่อาจสันนิษฐานว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขตามกฎหมายในการขอรับรองสัญชาติไทย

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขตามกฎหมายในการขอรับรองสัญชาติไทย เนื่องจากไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการมีสัญชาติไทย

ประเด็นด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการพิสูจน์สถานะของบุคคลในพื้นที่เกิดจากการขาดเอกสารสำคัญเพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์สถานะของบุคคล ทำให้การดำเนินการเพื่อพิจารณาคำร้องตามกระบวนการไม่อาจดำเนินการได้ อีกทั้งกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายนับแต่การรับคำร้องเพื่อพิจารณาเอกสารโดยปลัดอำเภอ เพื่อพิจารณาส่งเรื่องให้นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาอนุมัติคำร้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ที่ผ่านมานั้นคือการโยกย้ายตำแหน่งผู้บริหารของหน่วยงาน มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง และซึ่งในปัจจุบันตำแหน่งนายอำเภอ อำเภอวังเหนือว่างมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2563 อีกทั้งปัญหาการโยกย้ายหรือลาออกของปลัดฝ่ายทะเบียนที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องก่อให้เกิดความล่าช้า

ประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นอุปสรรค คือกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องมีระยะเวลายาว อาจทำให้พิจารณาพยานหลักฐานนั้นไม่เพียงพอ รวมทั้งกระบวนการนำพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือมายืนยัน เพราะบุคคลผู้ยื่นคำร้องบางคนเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ การนำพยานบุคคลมายืนยันการเกิดจึงไม่สอดคล้องกับการดำเนินงาน

ประเด็นปัญหาการหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยกลุ่มบุคคลที่หาประโยชน์จากการยื่นคำร้องขอพิสูจน์สถานะของบุคคล โดยแนะนำให้ใช้ช่องทางพิเศษที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนหลงเชื่อและเกิดปัญหาต่อเนื่อง ทำให้สิทธิในการจะดำเนินการให้ถูกต้องต่อไปได้

ประเด็นปัญหาความรู้ความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายหรือเข้าใจกระบวนการตามกฎหมายคลาดเคลื่อนทำให้เกิดความไม่ถูกต้องในการดำเนินการ และมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องกับเจ้าหน้าที่และประชาชนด้วยกันเอง

ประเด็นปัญหาของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการพิสูจน์สถานะของบุคคลทำให้เกิดความล่าช้า เกิดความกลัวต่อการกระทำความผิดวินัย หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายในเขตตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสิทธิมนุษยชน

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม คำว่าสิทธิมนุษยชนปรากฏอยู่ในคำปรารภของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ความตอนหนึ่งว่า “โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษยชนเป็นหลักการพื้นฐานแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพโลก” จากถ้อยคำดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีเกียรติศักดิ์ประจำตัว สิทธิมนุษยชนไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ (มานะ งามเนตร, 2563)

อย่างไรก็ตาม นักปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนได้ให้คำอธิบายว่า เราเรียกสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน ซึ่งทำให้คน ๆ นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความเหมาะสมแก่ความเป็นคนและสามารถมีการพัฒนาตนเองได้ว่า คือ "สิทธิมนุษยชน"

ดังนั้น เมื่อนำคำอธิบาย ทั้งสองประการมาประกอบกัน ก็สามารถเข้าใจได้ว่า สิทธิมนุษยชน คือ สิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน เพื่อทำให้คน ๆ นั้น มีชีวิตอยู่รอดได้และมีการพัฒนา (Amnesty International Thailand, 2021)

สิทธิมนุษยชน มีความหมายกว้างกว่า สิทธิตามกฎหมาย โดยนัยกฎหมายทั่วไป มักอธิบายว่า “สิทธิ” คือประโยชน์ที่กฎหมายรับรอง ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายในขอบเขตที่แคบ ดังนั้น คนจะมีสิทธิได้ ต้องมีกฎหมายรับรองไว้เท่านั้น ถ้ากฎหมายไม่เขียนรับรองไว้ย่อมไม่มีสิทธิ หรือไม่ได้รับสิทธิ (มูลนิธิ โครงการหลวง, 2564)

แต่สำหรับสิทธิมนุษยชนนั้น มีขอบเขตที่กว้างกว่าสิ่งที่กฎหมายรับรองดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากสิทธิมนุษยชนมีอยู่ 2 ระดับ ระดับแรกได้แก่ สิทธิที่ติดตัวคนทุกคนมาตั้งแต่เกิด ซึ่งไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้และอยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใด ๆ ของรัฐทุกรัฐ เช่น สิทธิในชีวิต และระดับที่สอง ได้แก่ สิทธิที่ต้องได้รับการรับรองในรูปของกฎหมายหรือต้องได้รับการคุ้มครองโดยรัฐบาล ได้แก่ การได้รับสัญชาติ การมีงานทำ เป็นต้น ซึ่งสิทธิระดับที่สองนี้ต้องเขียนรับรองไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญหรือแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐของแต่ละประเทศ

เพื่อเป็นหลักประกันว่าคนทุกคนที่อยู่ในรัฐนั้นจะได้รับความคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2564)

จากการจำแนกสิทธิมนุษยชนดังกล่าวข้างต้น สิทธิในการมีสัญชาติ ถือเป็นสิทธิพลเมือง ดังนั้นกลุ่มประชากรในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลำปาง ยังเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่มีสถานะของบุคคลในความเป็นคนไทย บุคคลเหล่านั้นในทางกฎหมายจึงเป็นบุคคลต่างด้าวซึ่งสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายยังไม่ได้รับการรับรอง

2. แนวคิดเกี่ยวกับสัญชาติ

สัญชาติ หรือ Nationality หมายถึง สายสัมพันธ์ที่อธิบายถึงสัมพันธ์ภาพที่เข้มข้นและแท้จริงระหว่างรัฐและเอกชน ดังนั้น หากบุคคลตามกฎหมายเอกชน หรือ “เอกชน” มีข้อเท็จจริงที่แสดงถึงสัมพันธ์ภาพนี้กับรัฐอธิปไตยใด เอกชนนั้นก็จะมีสิทธิในสัญชาติของรัฐนั้น และนานารัฐก็มรทางปฏิบัติที่จะคุ้มครองบุคคลที่มีสัญชาติของตนอย่างดีที่สุด ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยความคุ้มครองทางการทูต (Principle of Diplomatic Protection) ซึ่งเริ่มต้นเป็นกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และต่อมา เป็นกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร

นอกจากนั้น นานารัฐยังใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญของตนเพื่อรับรองสิทธิที่ดีที่สุดให้แก่คนที่มีสิทธิในสัญชาติของตน จะเห็นว่า ประเทศไทยก็มีบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิในสัญชาติไทยของคนที่มีสัญชาติไทย และรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองแก่คนดังกล่าว โดยเฉพาะคนที่มีสิทธิในสัญชาติไทยโดยการเกิด ดังปรากฏในปัจจุบัน ก็คือ มาตรา 39 แห่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งวางหลักไว้ว่า

“การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้ การถอนสัญชาติของบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิดจะกระทำมิได้”

ข้อค้นพบอีกประการเกี่ยวกับคนสัญชาติของรัฐคือกฎหมายของหลายประเทศกำหนดให้การเข้าถึงสิทธิในสวัสดิการสังคมแบบได้เปล่า ไม่ต้องซื้อ เป็นของคนสัญชาติของรัฐเท่านั้น ดังนั้น สัญชาติในบริบทนี้จึงหมายถึงสิทธิในสวัสดิการสังคมของรัฐที่ดีที่สุดนั่นเอง สำหรับประเทศไทยก็มีกฎหมายในทิศทางนี้ (ปิ่นแก้ว อุณแก้ว, 2550)

คำว่า “กฎหมายสัญชาติ” ที่ใช้ในทางปฏิบัติ มักหมายถึงกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบุคคลธรรมดาหรือมนุษย์ และมักเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็มีส่วนที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร กฎหมายสัญชาติ ซึ่งเป็น “กฎหมายแม่บท” ของแต่ละรัฐมัก เป็นกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ

ฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐมักมีกฎหมายสัญชาติใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1) กฎหมายสัญชาติในสถานการณ์ปกติขิงมนุษย์ และ 2) กฎหมายสัญชาติที่ใช้ในสถานการณ์พิเศษของมนุษย์

สำหรับประเทศไทย ก็เหมือนในทุกประเทศของโลก กฎหมายว่าด้วยสัญชาติไทยในลักษณะแรกย่อมไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เมื่อแนวคิดที่ว่าด้วยรัฐสมัยใหม่ชัดเจนขึ้นเพื่อมีผลในการก่อตั้งรัฐสมัยในประเทศใด กฎหมายสัญชาติก็จะปรากฏตัวเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อสร้างความมั่นคงของประชากรให้แก่รัฐสมัยใหม่ที่ปรากฏตัวขึ้น กฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษร ก็คือ พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2456 ซึ่งเริ่มมีผลในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2456 และฉบับที่มีผลในปัจจุบัน ก็คือ พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขและเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2535 รวมถึง พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 และ พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555

3. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

การศึกษาวินัยนี้ มุ่งศึกษาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติเท่านั้น โดยมีรายละเอียดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ประเทศไทยได้ให้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย จำแนกได้เป็น 3 ประเภทได้แก่

3.1.1 การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายนี้ จะรับรองใน 3 สถานะ กล่าวคือ หนึ่งสถานะคนเกิด (ทะเบียนคนเกิด) สองสถานะคนอยู่ (ทะเบียนคนอยู่) และสามสถานะคนตาย (ทะเบียนคนตาย) จะช่วยขจัดปัญหาความไร้รัฐให้แก่บุคคล กฎหมายภายใน ของรัฐไทยที่รับรองสิทธิคือ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

3.1.2 การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติ การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายนี้ จะช่วยขจัดปัญหาความไร้สัญชาติให้แก่บุคคล กฎหมายภายใน ของรัฐไทยที่รับรองสิทธิคือ กฎหมายสัญชาติ (อริยพร โพธิ์ใส, 2561)

3.1.3 การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายนี้ รับรองทั้งสิทธิเข้าเมือง ซึ่งจำแนกเป็นคนเข้าเมืองถูกกฎหมายและคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย) และรับรองสิทธิอาศัย ซึ่งจำแนกเป็นคนที่มิสิทธิอาศัยชั่วคราวและคนมีสิทธิอาศัยถาวร กฎหมายภายในของรัฐไทยที่รับรองสิทธิคือ กฎหมายคนเข้าเมือง

3.2 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

การรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายนี้จะช่วยจัดปัญหาความไร้สัญชาติให้แก่บุคคล กฎหมายภายในของประเทศไทยที่รับรองสิทธิ คือ “กฎหมายสัญชาติ” ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

สาระสำคัญของมาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“คนต่างด้าว” หมายความว่า ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย

“คนไทยพลัดถิ่น” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนในบังคับของประเทศอื่นโดยเหตุอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทยในอดีตซึ่งปัจจุบันผู้นั้นมิได้ถือสัญชาติของประเทศอื่น และได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งและมีวิถีชีวิตเป็นคนไทยโดยได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรือเป็นผู้ซึ่งมีลักษณะอื่น (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2564)

โดยมีหลักของการได้มาซึ่งสัญชาติ 2 หลักใหญ่ คือ

1. ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด แบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

1.1 ได้โดยหลักสายโลหิต กล่าวคือ บิดาหรือมารดาผู้ให้กำเนิดเป็นผู้มีสัญชาติไทยในขณะที่บุตรเกิดทั้งเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย

1.2 ได้โดยหลักดินแดน ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักร โดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวจำแนกได้หลายกรณี เช่น ถ้าบิดา มารดามีถิ่นพำนักถาวรในราชอาณาจักร (มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่) บุตรเกิดในราชอาณาจักรจะได้สัญชาติไทยตั้งแต่เกิด ถ้าบิดามารดาไม่มีถิ่นพำนักในราชอาณาจักร (มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่) บุตรเกิดในราชอาณาจักรจะได้สัญชาติไทยต่อเมื่อต้องยื่นเรื่องขอสัญชาติไทย และได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

2. ได้สัญชาติไทยโดยกระบวนการของกฎหมาย ได้แก่ “การยื่นเรื่องและพิจารณา” ของบุคคลนั้นแบ่งเป็น 3 กรณี ดังนี้

2.1 ภรรยาคนต่างด้าวขอถือสัญชาติตามสามีไทย

2.2 คนต่างด้าวขอแปลงสัญชาติเป็นไทย

2.3 คนต่างด้าวขอกลับคืนสัญชาติ (คนสัญชาติไทยเสียสัญชาติตามบิดามารดาก่อนบรรลุนิติภาวะ)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปการวิจัยในขั้นตอนแรกที่ทำให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ร้องทุกข์ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้ร้องทุกข์และครอบครัวเป็นคนไร้รัฐเชื้อสายลาว เกิดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ

อพยพข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาอาศัยที่อำเภอเขมราฐ ในราว พ.ศ. 2531 อันเป็นช่วงเวลาที่ยังมีความไม่สงบในประเทศต้นทาง แม้จะมีการสำรวจเพื่อบันทึกคนในสถานการณ์ของผู้ร้องในทะเบียนราษฎรของประเทศไทย แต่ผู้ร้องและครอบครัวก็ตกหล่นจากทะเบียนราษฎรมาตลอด จึงยังประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิงจนถึงปัจจุบัน (กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2561)

นิยม ยากรณ์ การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเข้าถึงและการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้สัญชาติที่อยู่ในประเทศไทยตามหลักสิทธิมนุษยชน ที่ทั่วโลกกำลังตื่นตัวและมีการรณรงค์กันอย่างจริงจัง ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ ประกอบด้วยสิทธิการจัดตั้งที่อยู่อาศัย สิทธิในการประกอบอาชีพอย่างอิสระ สิทธิในการรับการรักษายาบาลในยามเจ็บป่วย และสิทธิในการเข้ารับการศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง ในพื้นที่ภาคเหนือของไทยยังมีกลุ่มคนไร้สัญชาติอีกจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งที่อพยพเข้ามาเพื่อความยากจน หนีภัยสงคราม การเมือง รวมทั้งคนไร้สัญชาติที่เกิดในดินแดนของประเทศไทย แต่ต้องเป็นคนไร้สัญชาติจึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพได้ ทำให้ชีวิตไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีความมั่นคงยั่งยืนหากยึดถือตามหลักสิทธิมนุษยชนแล้วรัฐไทยต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้สัญชาติที่ยังไม่ได้รับการดูแล ดังนี้ 1) การจัดตั้งถิ่นฐาน และการดำรงชีพตามวิถีวัฒนธรรมของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ความมั่นคงในที่ดินทำกิน และความมั่นคงทางอาหาร 2) การเข้าถึงสิทธิในและสวัสดิการต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยฉุกเฉิน เป็นต้น (นิยม ยากรณ์, 2562)

จินดาหรรษา วิเทห์ และศิวัช ศรีโกลางกุล การศึกษาชีวิตของคนไร้รัฐ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงบริบทของคนไร้รัฐในหมู่บ้านบะโฮ ตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งบทความนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาถึง 1) สาเหตุที่ถูกทำให้เป็นคนไร้รัฐ 2) คุณภาพชีวิตของคนไร้รัฐ และ 3) ข้อเสนอแนะของคนไร้รัฐ โดยการสัมภาษณ์บุคคลไร้รัฐในหมู่บ้านบะโฮ จำนวน 75 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาโดยมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนไร้รัฐประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการสนทนากลุ่ม และการสังเกต เมื่อได้ข้อมูลเชิงประจักษ์จะนำมาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ถูกทำให้คนไร้รัฐในหมู่บ้านบะโฮ คือ 1) เป็นบุคคลที่ตกสำรวจและไม่สามารถระบุสถานะบุคคลในบัตรทุกประเภทได้ 2) เป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนทั้งตนเองและคู่สมรสทำให้บุตรมีสถานะเช่นเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 3) อยู่ในระหว่างขั้นตอนการรอผลการพิจารณาการให้สัญชาติ 4) พื้นที่บ้านบะโฮมีจำนวนคนไร้รัฐเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลาเป็นผลให้ต้องพิจารณาการให้สัญชาติต่างออกไปจากหมู่บ้านอื่น 5) จากสาเหตุที่ส่วนราชการทำหลักฐานการขอสัญชาติหาย และ 6) จากสาเหตุที่ส่วนราชการเพิกเฉยต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งปฏิบัติงานล่าช้าและไม่ตรงจุด ส่วนคุณภาพชีวิตของคนไร้รัฐ ต้องอยู่อย่างหวาดระแวงไม่สามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ใด ๆ ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เกิดการ

ปรับตัวในการอยู่รอดจากการถูกกดขี่ข่มเหงจากนายทุน ตลอดจนการร่วมมือกันของคนไร้สัญชาติในการระดมทุนช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วยหรือการเสียชีวิต และข้อเสนอแนะของคนไร้รัฐ 1) เสนอเรื่องสิทธิให้เท่าเทียมกัน เช่น การรักษาพยาบาล เบี้ยยังชีพสำหรับคนไร้รัฐที่เข้าข่ายจะได้สัญชาติ 2) ผลักดันให้บุคคลรุ่นลูกหลานได้สัญชาติก่อน เพราะคนเหล่านี้เกิดที่แผ่นดินไทยไม่ได้ อพยพเหมือนบิดามารดา 3) เอกสารบัตรขอเป็นเพียงบัตรที่สามารถมีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ 4) การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐให้เกิดความชัดเจน 5) อยากรให้พิจารณาเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพของผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน และ 6) ต้องการให้ภาครัฐและคนมีสัญชาติไทยทำความเข้าใจถึงผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนนั้นมีความแตกต่างจากคนต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย (จินดาหรรษา วิเทห์ และศิวัช ศรีโกคางกุล, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า การสร้างและพัฒนางานองค์ความรู้ในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อการจัดการปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติโดยสันติวิธี โดยมีแนวทางการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายที่ต้องดำเนินการจาก 1) ผู้ประสบปัญหาโดยตรง 2) ผู้สนับสนุนทางสังคม ซึ่งเข้าดำเนินการร้องทุกข์ต่อกรมการปกครอง ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่รักษาการตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้แก่ผู้ร้องทุกข์ 3) กรมการปกครอง

และทั้งนี้ องค์ความรู้จากการวิจัยนี้มี 3 ส่วน กล่าวคือ 1) ความเป็นไปได้ในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร 2) ความเป็นไปได้ในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติ และ 3) ความเป็นไปได้ในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายคนเข้าเมือง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ปัญหาของการรับรองสถานะของบุคคลในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดลำปาง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.1) กลุ่มปัญหาที่เกิดจากประชาชนในพื้นที่ที่ไม่มีความรู้ในหลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสถานะของบุคคล ทำให้การเตรียมความพร้อมในเบื้องต้นในประเด็นของเอกสารหลักฐานการติดต่อกระบวนการกรอระยะเวลา ประชาชนไม่รู้ถึงข้อกฎหมายดังกล่าว 1.2) กลุ่มของปัญหากระบวนการภาครัฐ ประเด็นแรกด้านของความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเฉพาะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติราชการด้วยความกังวลต่อการถูกลงโทษทางวินัยหากกระทำการผิดพลาดต่อการดำเนินการตามคำร้องของการยื่นขอรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย เนื่องจากไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย สัญชาติเป็นการเฉพาะ ประเด็นที่สองเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาเพื่อสั่งการโดย นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ส่งผลให้การพิจารณาสั่งการ

ซึ่งเป็นอำนาจเฉพาะเท่านั้น เกิดการล่าช้าตามระบบงานราชการที่มีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลง ประเด็นที่สามกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคโดยนายอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลรองเคาะ ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมาไม่มีกระบวนการทำงานร่วมกันในระหว่างหน่วยงานทำให้การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่เป็นไปด้วยความล่าช้า เพราะประชาชนไม่อาจพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 1.3) กลุ่มของปัญหาทางด้านบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ ประเด็นแรกเรื่องของกรอบเวลาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการพิจารณาคำขอ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการพิจารณาทราบ เอกสารต่าง ๆ ไม่สอดคล้องสัมพันธ์กันประเด็นที่สองคือ อำนาจในการอนุมัติคำขอมีสัญชาติไทยที่กำหนดว่าเป็นอำนาจของนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเฉพาะ แล้วแต่กรณีนั้น ผู้วิจัยเห็นควรเป็นอำนาจพิจารณาร่วมกันของคณะกรรมการเฉพาะที่แต่งตั้งขึ้น รวมถึงให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานระดับกรม เพื่อความรอบคอบถูกต้องของกระบวนการพิจารณาคำร้องคำขอ นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในด้านของการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่นำเรื่องสัญชาติมาแสวงหาประโยชน์ยังคงมีอยู่แต่ไม่มีกรณีที่รุนแรงใด ๆ 2) จากการศึกษาถึงสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายในเขตตำบลรองเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางอย่างเป็นระบบดังนี้ 2.1) การให้ความรู้ความเข้าใจทางกฎหมายแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอพิสูจน์สถานะของบุคคล กระบวนการ ขั้นตอน การเตรียมเอกสารพร้อมทั้งการติดตามคำร้องคำขอ เพื่อรักษาสិทธิของตน รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนประชาชนต้องรู้ในหลักการของกฎหมายเพื่อสามารถรักษาสิทธิของตนได้ 2.2) เจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้ปฏิบัติงานจำต้องมีความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายอย่างเคร่งครัด เนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองดังนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการทางกฎหมายโดยละเอียดเพื่อความถูกต้องของการดำเนินงานราชการและการปฏิบัติราชการที่ดีไม่กระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการด้านวินัย ทั้งการปฏิบัติราชการร่วมกันแบบบูรณาการระหว่างอำเภอและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะ หากมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ทรัพยากรต่าง ๆ 2.3) ควรมีการพิจารณาเสนอปรับปรุงข้อกฎหมายหรือกระบวนการทางกฎหมายให้สอดคล้องต่อการปฏิบัติงานโดยเฉพาะกรอบระยะเวลาการพิจารณาคำร้องคำขอ รวมถึงอำนาจในการอนุมัติคำร้องขอมีสัญชาติไทยควรเป็นอำนาจพิจารณาร่วมกันของคณะกรรมการเฉพาะที่แต่งตั้งขึ้น รวมถึงให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานระดับกรม โดยไม่ควรเป็นอำนาจของนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแต่เพียงผู้เดียว และในการศึกษาวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบ

ข้อเท็จจริงหลายประการคือ แรงจูงใจของกลุ่มบุคคลที่เข้ามาในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง เพื่อขอรับการพิสูจน์สถานะของบุคคลโดยที่อพยพย้ายพื้นที่มาจากพื้นที่อื่นนั้นมาจากการแพร่หลายข่าวสารต่อกัน โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่อาจจะมีผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบของตนเอง เอาเปรียบกลุ่มบุคคลที่มีความหวังในเรื่องการขอรับการพิสูจน์สถานะของบุคคลในลักษณะค้ำมนุษย์ เนื่องจากพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางมีใช้พื้นที่ตามแนวชายแดน อีกทั้งกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่ยื่นขอรับการพิสูจน์สถานะของบุคคลมายื่นเอกสารแล้วไม่ได้ประจำอยู่ในพื้นที่ ซึ่งจำนวนรายชื่อและตัวตนที่อยู่ในพื้นที่ไม่สัมพันธ์กันจำนวนมาก ทำให้กระบวนการพิจารณาพิสูจน์สถานะของบุคคลมีปริมาณมากและไม่มีพยานหลักฐานยืนยันตัวตนตามที่กฎหมายกำหนด 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป เสนอให้ศึกษาในแง่มุมของปัญหาของกลุ่มคนไทยในพื้นที่ไม่เห็นด้วยกับการที่เจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มคนเหล่านี้เพราะไม่ใช่คนในชุมชนโดยดั้งเดิม เข้ามาเพื่ออาศัยโอกาสและเบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติของคนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนะจิตรา สายสุนทร. (2561). การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่บุคคลไร้รัฐ โดยสิ้นเชิง ในจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2561: กรณีศึกษาจุมมาลี แก้วกัญญา. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 6(2), 52-53.
- จินดาหรรษา วิเทห์ และศิริวัช ศรีโสภากุล. (2560). ชีวิตของคนไร้รัฐ: ศึกษากรณีหมู่บ้านบะไหาดำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิถีสังคมมนุษย์, 2(2), 177-192.
- นิยม ยากรณ์. (2562). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสวัสดิการแห่งรัฐของคนไร้สัญชาติ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 7(2), 73-89.
- ปิ่นแก้ว อุณแก้ว. (2550). คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติในรัฐไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.พันธุ์ทิพย์ .
- มานะ งามเนตร. (2563). คนไร้รัฐกับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. จดหมายข่าว มุมมองสิทธิ. ปีที่ 19 ฉบับที่ 11. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.nhrc.or.th/getattachment/099105e7-9a98-459d-9729-c4ae8172774e/.aspx>
- มูลนิธิ โครงการหลวง. (2564). สิทธิชนเผ่าในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.royalprojectthailand.com/node/173>
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2564). สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก <http://www.nhrc.or.th/Human->

Rights-Knowledge/International -Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights.aspx

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2564). ชีวิตที่ไม่มีใครเห็น 48 ปี สถานการณ์เด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.

อริยพร โพธิ์ใส. (2561). ปัญหาคนไร้สัญชาติกับการได้มาซึ่งสัญชาติไทย. จุลนิติ, 15(3), 183-191.

Amnesty International Thailand. (2021). Declaration of Human Rights. Retrieved January 20, 2021, from <https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/what-udhr>

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*

MODEL FOR DEVELOPING POTENTIAL AND STRENGTH OF
COMMUNITY ENTERPRISE ON PINEAPPLE PROCESSING GROUP
AT WANG PONG SUBDISTRICT IN PRAN BURI DISTRICT
IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

วิภาณี เผือกบัวขาว

Wipavane Phueakbuakhao

บัณฑิตพงษ์ ศรีอำนวย

Bundidpong Srimnony

สาโรช เผือกบัวขาว

Saroj Phueakbuakhao

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University,

Phetchaburi Province, Thailand

พนิต ศรีประดิษฐ์

Panit Sripradit

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, Surindra Province, Thailand

Email: wipavane.phu@mail.pbru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด และ 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามส่วนตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่ปลูกสับปะรดในตำบลวังก้ง จำนวน 388 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ

* Received 4 February 2023; Revised 20 February 2023; Accepted 24 February 2023

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด จำนวน 15 คน และการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม จำนวน 9 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดโดยรวมอยู่ในระดับสูง 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด พบว่า สมาชิกกลุ่มได้สูบน้ำผึ้งจากเส้นใยสับปะรดและขนมทาร์ตไส้สับปะรด สามารถนำมาเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ โดยปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ และ 3) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดคือ “CPLMN Model” ประกอบด้วย การจัดการของชุมชน (C: Community Management) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (P: Participation Processes) ภาวะผู้นำ (L: Leadership) การบริหารจัดการ (M: Management) และความร่วมมือกับเครือข่าย (N: Network Cooperation ซึ่งรูปแบบได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, ศักยภาพ, ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน, การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรด

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study potential and strength of community enterprise on pineapple processing group, 2) develop products from pineapple of community enterprise on pineapple processing group, and 3) create model for developing potential and strength of community enterprise on pineapple processing group at Wang Pong Subdistrict in Pran Buri District in Prachuap Khiri Khan Province. The mixed research methodology was applied in this study. For quantitative study, the data were collected by using a questionnaire from 388 people planting pineapple in Wang Pong Subdistrict, selected by using purposive sampling method. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. For qualitative study, the data were collected by organizing focus group discussion with 15 persons consisting of community enterprise on pineapple processing group and using an interview form 9 persons consisting of operations sponsor of community enterprise. The research results were as follows: 1) The potential and strength of community enterprise on pineapple processing group were overall at a high level, 2) The development of products from pineapple

of community enterprise on pineapple processing group of the members wanted “pineapple fiber honey soap” and “pineapple filled tarts”. The members of community enterprise on pineapple processing group could use pineapple processing as a main career or a supplementary career by adjusting their work processes to conform with social, political, cultural, and economic changes, and 3) The model for developing potential and strength of community enterprise on pineapple processing group was “CPLMN Model” consisting of C: Community Management, P: Participation Processes, L: Leadership, M: Management, and N: Network Cooperation. This format has been evaluated by experts with an average of 5.00, indicating that the format is appropriate, have a possibility, and can be utilized.

Keywords: Model development, potential, strength, community enterprise, development of products from pineapple

บทนำ

สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งในประเทศไทยรวมถึงประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคม และเทคโนโลยี สังคมไทยในปัจจุบัน กำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจและประชาชนทุกระดับประสบปัญหาต่าง ๆ ปัญหาที่สำคัญคือ เกิดจากประชาชนในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ รัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญของปัญหานี้จึงได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจโดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลกอย่างรู้เท่าทันด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทยยังมีศักยภาพและสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจสังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาขับเคลื่อนและพัฒนาทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์, 2556) กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ขึ้น เพื่อให้การสนับสนุนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้าง

รายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการในระดับสูงขึ้นไป (เจณิภา คงอัม, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีแอลกอฮอล์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์, 2556)

สับปะรดเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่มีความสำคัญและมากด้วยคุณประโยชน์ต่อร่างกาย นอกจากการนำมาบริโภคในรูปแบบของผลไม้สดและใช้เป็นส่วนประกอบในอาหารและขนมต่าง ๆ แล้ว ยังมีการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายชนิด เช่น สับปะรดกระป๋อง สับปะรดอบแห้ง สับปะรดแช่แข็ง น้ำผลไม้ น้ำส้มสายชู ไวน์ เบียร์ และการใช้ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้กับสับปะรดได้เป็นอย่างดี (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) ปัจจุบันมีหลายจังหวัดที่มีศักยภาพในการปลูกสับปะรดจึงทำให้มีผลผลิตออกมาจำนวนมาก คนในชุมชนจึงเกิดแนวคิดที่นำสับปะรดที่มีจำนวนมากในแต่ละตำบลมาแปรรูปเป็นอาหารหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เป็นสินค้าของหมู่บ้าน โดยได้รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย เพชรเก๋า และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการส่งเสริมศักยภาพด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดบ้านห้วยหลวงพัฒนา ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ศักยภาพด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดบ้านห้วยหลวงพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยทั้ง 3 กลุ่ม ได้มีการนำเอาไปใช้คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว การมีเงื่อนไขความรู้ และการมีเงื่อนไขคุณธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ การผลิตและเทคโนโลยี การตลาด การเงิน การบริหารงานบุคคล (สมชาย เพชรเก๋า และคณะ, 2561) รวมไปถึงงานวิจัยของวิภาณี เผือกบัวขาว และคณะ ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้าง

เครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรดหมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ศักยภาพเครือข่ายประกอบด้วย ด้านความรู้ ดำเนินงาน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านทักษะ มีกรรมวิธีการผลิตและการแปรรูปสินค้าที่หลากหลายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง มีการวางแผนและกำหนดการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลิกประจำตัวบุคคล แบ่งหน้าที่ในการทำงานตามความถนัดและเหมาะสม ด้านแรงจูงใจ มีการรักษาคุณภาพมาตรฐานของสินค้าให้ดีอยู่เสมอ (วิภาวดี เผือกบัวขาว และคณะ, 2564)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกสับปะรดมากที่สุดในประเทศไทย มีพื้นที่รวมกว่า 402,905 ไร่ และยังเป็นแหล่งแปรรูปสับปะรดเพื่อการบริโภคและส่งออกที่ใหญ่ที่สุดของโลก สร้างมูลค่าไม่ต่ำกว่าปีละ 20,000 ล้านบาท จนถูกเรียกว่าเป็นเมืองหลวงสับปะรด พันธุ์ที่นิยมปลูกกันมากที่สุดคือ สับปะรดพันธุ์ปัตตาเวียหรือที่เรียกกันว่า พันธุ์โรงงาน ซึ่งเป็นสับปะรดพันธุ์เศรษฐกิจมีปลูกกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2454 โดยปลูกและเพาะพันธุ์ครั้งแรกโดยพ่อค้าชาวปากีสถาน ที่บ้านท่าข้าม หมู่ที่ 5 ตำบลวังภัง อำเภอบางสะพานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2510 ได้มีโรงงานแปรรูปสับปะรดแห่งแรกมาตั้งที่อำเภอบางสะพานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้เกษตรกรขยายพื้นที่การปลูกสับปะรดเพื่อส่งเข้าโรงงานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2563)

จากการลงพื้นที่จัดทำเวทีประชาคมและทำวิจัยเพื่อสำรวจความต้องการของประชาชนตำบลวังภัง อำเภอบางสะพานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรปลูกสับปะรด และมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกในกลุ่มมีประเด็นปัญหาดังนี้ 1) สับปะรดมีราคาตกต่ำ และ 2) ขาดองค์ความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ตลอดจนถึงบรรจุภัณฑ์โดยเน้นรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและสะดุดตา เพื่อดึงดูดใจให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ และเน้นคุณสมบัติที่จะได้รับจากการเป็นสินค้าเพื่อสุขภาพและช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อลดปัญหาราคาตกต่ำของสับปะรดในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็ยังมีอยู่ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการเงิน บัญชีด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการพัฒนาองค์ความรู้และอื่น ๆ

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนเป็นอย่างมากต้องมีการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังภัง อำเภอบางสะพานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาศักยภาพและหนุนเสริมให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดสามารถพึ่งพาตนเองและให้ความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหารตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่ปลูกสับปะรดในตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 12,462 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลวังก้ง, 2564) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T. , 1973) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้จำนวน 388 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พัฒนาการจังหวัด/อำเภอ เกษตรจังหวัด/อำเภอ ประธาน กรรมการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง จำนวน 9 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และปฏิบัติไม่สำเร็จหรือไม่เคยปฏิบัติเลย

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ และสถานภาพในกลุ่ม ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ประกอบด้วย บริบททั่วไปของชุมชน (การประกอบอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน ผลิตภัณฑ์หลักที่มีในชุมชน ผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิมของกลุ่ม และความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ และส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับข้อศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1 ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับประชาชนที่ปลูกสับปะรดในตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 388 คน

3.2 ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการระดมสมองโดยใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ได้แก่ พัฒนาการจังหวัด/อำเภอ เกษตรจังหวัด/อำเภอ ประธาน กรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง และแบบประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับประธาน กรรมการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง จำนวน 15 คน โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

4.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการหาค่าร้อยละ (Percent)

4.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยใช้สถิติการหาค่าร้อยละ (Percent) ทำการแปลความหมายของคะแนนโดยกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ (Bloom, B. S., 1971)

คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายถึง มีศักยภาพและความเข้มแข็งในระดับสูง

คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60-79 หมายถึง มีศักยภาพและความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 หมายถึง มีศักยภาพและความเข้มแข็งในระดับต่ำ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา (Descriptive)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แสดงรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง จำนวน 1 คน กรรมการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง จำนวน 4 คน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประธาน กรรมการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดในตำบลวังก้ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน จากนั้นประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด และสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อใช้ศึกษาจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาสังเคราะห์ เพื่อร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด

2. นำร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดที่ร่วมกันสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบ/รับรองรูปแบบ ความถูกต้องของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และรับรองรูปแบบต่อไป

3. การรับรองรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังภัง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้การรับรองรูปแบบการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยรูปแบบที่มีความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ต้องมีค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ≤ 1.00

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด

ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน	ร้อยละ ความสำเร็จ	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับที่
1. ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน	90.26	สูง	1
2. ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	88.34	สูง	2
3. ด้านการบริหารตลาด	77.15	ปานกลาง	5
4. ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล	69.50	ปานกลาง	7
5. ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	80.28	สูง	4
6. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ	86.68	สูง	3
7. ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	76.73	ปานกลาง	6
เฉลี่ยรวม	81.28	สูง	

จากตารางที่ 1 พบว่า ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด โดยรวมมีศักยภาพและความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 81.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งอยู่ลำดับแรกคือ ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน รองลงมาคือ ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ส่วนด้านที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งอยู่ในลำดับสุดท้ายคือ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล

และจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดเกี่ยวกับศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด พบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดทำแผนธุรกิจให้กับสมาชิกทุกคนอย่างต่อเนื่อง ควรเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีรากฐานมาจาก ภูมิปัญญาในท้องถิ่นและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เน้นคุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ควรใช้ระบบเทคโนโลยีมาส่งเสริมและสนับสนุน

การตลาดให้กว้างขวาง เช่น การประชาสัมพันธ์ การออกร้านในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค ตลอดจนวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการที่จะส่งผลให้ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากขึ้น สมาชิกกลุ่มควรสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องความสามัคคีความเสียสละ ความซื่อสัตย์ยึดถือ ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง หากชุมชนมีความพร้อมในทุกด้านย่อมจะทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการพึ่งตนเอง มากกว่าการพึ่งพาจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ชุมชนจึงควรมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในทุก ๆ ด้าน เพราะจะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อบริหารจัดการปัญหาของชุมชน เข้าใจความเชื่อมโยงภายในชุมชนของตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญในการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนแปรรูปสับปะรดได้ร่วมกันสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนรายได้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดได้

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการลงพื้นที่วิจัยนั้นพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดได้นำผลสับปะรดที่ตกเกรดที่ไม่สามารถนำส่งเข้าโรงงานได้ โดยการนำเนื้อสับปะรดมาแปรรูปทำสับปะรดกวนเท่านั้น ส่วนที่เหลือทิ้ง ได้แก่ เปลือก จุก และเหง้าของสับปะรด ชุมชนได้นำไปเป็นอาหารสัตว์ เมื่อคณะผู้วิจัยได้ลงไปในพื้นที่ พบว่า ชุมชนต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากการแปรรูปสับปะรดเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ในตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ที่มีในชุมชนเพื่อต้องการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด โดยสมาชิกส่วนใหญ่ต้องการ คือ “สับน้ำผึ้งเส้นโยสับปะรด” และ “ขนมทาร์ตไส้สับปะรด” แสดงดังภาพที่ 1

(ก) สับน้ำผึ้งเส้นโยสับปะรด

(ข) ขนมทาร์ตไส้สับปะรด

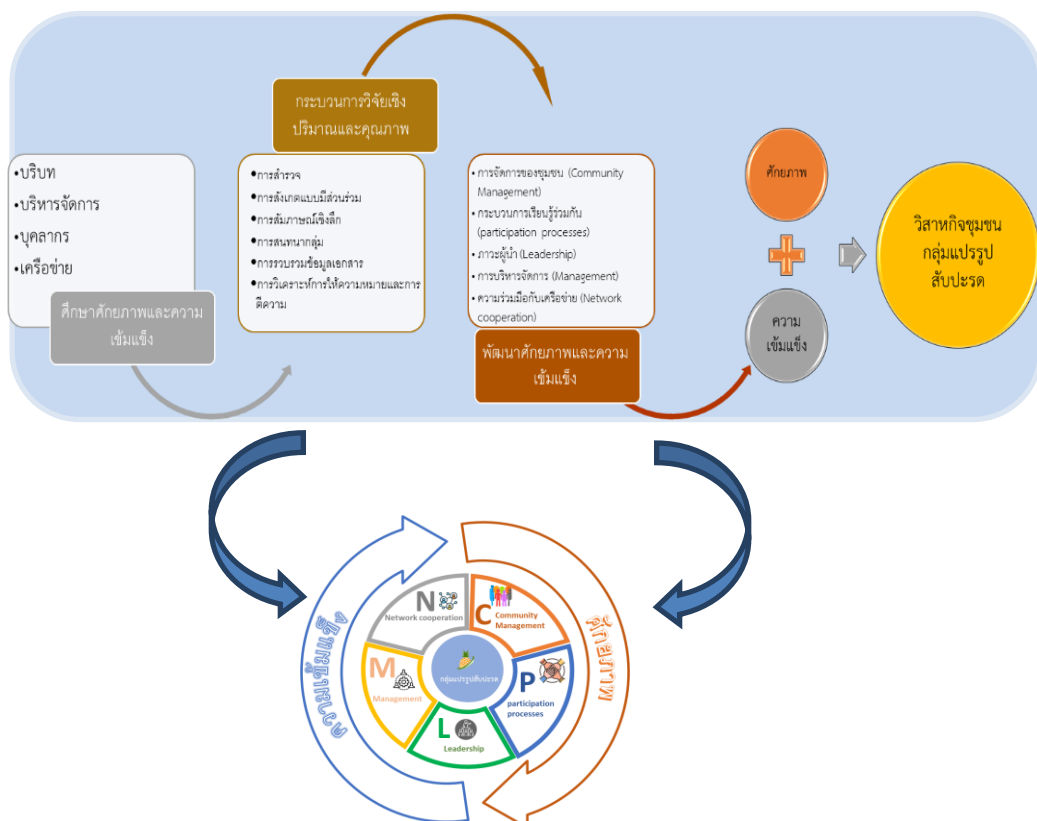
ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดตำบลวังก้ง
อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด สามารถนำมาเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ โดยสมาชิกมีการปรับกระบวนการทำงานของสมาชิกในกลุ่มให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ทั้งทางด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดจะต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดทำแผนธุรกิจให้กับสมาชิกทุกคนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เน้นคุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ใช้ระบบเทคโนโลยีมาส่งเสริมและสนับสนุนการตลาดให้กว้างขวาง เช่น การประชาสัมพันธ์ การออกร้านในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค ตลอดจนวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการที่จะส่งผลให้ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคมากขึ้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีการบันทึกข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในทุก ๆ ด้าน เพราะจะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อมองเห็นปัญหาของชุมชน เข้าใจความเชื่อมโยงภายในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดได้ร่วมกันสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนรายได้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดได้”

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ “CPLMN Model” แสดงดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 “CPLMN Model”

โดยที่อักษรภาษาอังกฤษ ในแต่ละตัวสามารถแทนความหมายในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการจัดการของชุมชน (C: Community Management) หมายถึง การที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด มีจุดประสงค์เดียวกันร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการกันเองโดยความร่วมมือของชุมชนที่มีพื้นฐานมาจากระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มได้ดำเนินการขึ้นอย่างพร้อมเพรียงกันส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กร

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (P: Participation processes) หมายถึง การที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด พร้อมรับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดรวมกลุ่มและมีการปรับวิธิติด วิถีการทำงานของภาครัฐจากผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุน ทำให้เกิดการผลิต เช่น สบู่ น้ำผึ้ง เสนียดสับปะรด ขนมทาร์ตไส้สับปะรด เป็นต้น และทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในงานออกร้านต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนของกลุ่ม เช่น งานออกร้านของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด

3. ด้านภาวะผู้นำ (L: Leadership) หมายถึง การที่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด มีภาวะผู้นำที่โดดเด่น มีกระบวนการประชาธิปไตยในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืนทางความคิด วิธิติด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน มีการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเองในการผลิต การจัดการตลาด การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน

4. ด้านการบริหารจัดการ (M: Management) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย กระบวนการส่งเสริม และสนับสนุนชุมชนให้มีการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและวิสาหกิจชุมชนต่อไป

5. ด้านความร่วมมือกับเครือข่าย (N: Network cooperation) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด มีการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งจะทำให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ความคิด และทัศนคติในองค์กรของกลุ่มโดยมีตัวแทนกลุ่มเป็นผู้แลกเปลี่ยนข่าวสาร เกิดเป็นฐานข้อมูลที่สามารถเผยแพร่ได้ทางออนไลน์หรือออฟไลน์ที่สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกได้ทันเวลาและเหมาะสม

โดยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดที่สร้างขึ้นผู้วิจัยใช้การรับรองรูปแบบการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้มาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด โดยรวมมีศักยภาพและความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูง และพบว่าสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดทำแผนธุรกิจให้กับสมาชิกทุกคนอย่างต่อเนื่อง ควรเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เน้นคุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ควรใช้ระบบเทคโนโลยีมาส่งเสริมและสนับสนุนการตลาดให้กว้างขวาง เช่น การประชาสัมพันธ์ การออกร้านในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค ตลอดจนวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการที่จะส่งผลให้ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคมากขึ้น สมาชิกกลุ่มควรสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องความสามัคคีความเสียสละ ความซื่อสัตย์ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง หากชุมชนมีความพร้อมในทุกด้านย่อมจะทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็งด้วยการพึ่งตนเอง มากกว่าการพึ่งพาจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ชุมชนจึงควรมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในทุกๆ ด้าน เพราะจะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อบริหารจัดการปัญหาของชุมชน เข้าใจความเชื่อมโยงภายในชุมชนของตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญในการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดได้ร่วมกันสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนรายได้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดได้ แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดสามารถรวมกลุ่มกันจนทำให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นชุมชนที่มีการจัดการตนเอง เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ และเป็นชุมชนที่มีสันติภาพ ซึ่งทำให้ชุมชนสามารถรู้เท่าทันข่าวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึก จิตวิญญาณ รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน เกิดความสงบสุขและคนในชุมชนมีคุณภาพและมีคุณธรรม และเกิดความเข้มแข็งในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังที่สนธยา พลศรี อธิบายว่าการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือการทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่าง ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจุกกระจายกันก็ได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กร (Community Organization) และมี

ความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อย ๆ (Community Network) ขึ้น ทำให้เกิดโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วยความสมานฉันท์แล้วก็จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง (Civil Community) ขึ้น (สนธยา พลศรี, 2556) เห็นด้วยกับโกวิท พวงงาม ที่กล่าวว่า คณะอนุกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายในของคณะกรรมนโยบายสังคมแห่งชาติได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า ต้องประกอบด้วยการรวมตัวกันภายในชุมชน การรวมกันเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะหรือร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนอย่างต่อเนื่อง จิตสำนึกของการพึ่งตนเอง อิสระในความคิด การแสดงความคิดเห็นและอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองหรือกลุ่ม ใช้ทรัพยากรภายในชุมชนอย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และมีการเสริมสร้างให้ทุกคนในชุมชนมีความเป็นผู้นำทั้งในการนำตนเองและชุมชนได้ต่อไป (โกวิท พวงงาม, 2562) และยังเห็นด้วยกับสุปราณี จันทรสง และคณะ ที่ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง พบว่า โดยรวมอยู่ระดับมาก โดยที่ด้านภูมิคุ้มกันให้ชุมชนของการพัฒนาทุนทางสังคมที่อยู่ในระดับสูงที่สุดนั้น เนื่องจากผู้นำทางสังคมมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการทุนทางสังคมทุกกิจกรรมทางสาธารณะ และกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในชุมชนของตนเอง (สุปราณี จันทรสง และคณะ, 2558)

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดตำบลวังกพง อำเภอบราหารบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ได้ “สับน้ำผึ้งเส้นใยสับปะรด” และ “ขนมทาร์ตไส้สับปะรด” สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด สามารถนำมาเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ โดยสมาชิกมีการปรับกระบวนการทำงานของสมาชิกในกลุ่มให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยการส่งผ่านให้สืบทอดและเชื่อมต่อสู่ลูกหลานในรุ่นต่อ ๆ ไปให้เกิดความสำนึกในการพัฒนาและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน แสดงให้เห็นว่าการแปรรูปสับปะรดสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ ซึ่งก่อนหน้านี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดได้นำผลสับปะรดที่ตกเกรดที่ไม่สามารถนำส่งเข้าโรงงานได้มาแปรรูปทำสับปะรดกวนเท่านั้น ส่วนที่เหลือทิ้ง ได้แก่ เปลือกจุก และเหง้าของสับปะรด ชุมชนได้นำไปเป็นอาหารสัตว์ เมื่อคณะผู้วิจัยได้ลงไปในพื้นที่พบว่าชุมชนต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากการแปรรูปสับปะรดเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ที่มีในชุมชนเพื่อต้องการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพสามารถพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และทัศนคติของสมาชิกกลุ่มให้มีพฤติกรรมการทำงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ดังที่ เสรี พงศ์พิศ กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นฐานรากของเศรษฐกิจชุมชนที่ช่วยสร้างความมั่นคงในแบบชีวิตพื้นฐานที่พอเพียง มี

กลไกกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้มาพัฒนาเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์และบริการ อาศัยหลักความสามัคคีอันก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งสมาชิกและชุมชน มีการดำเนินการแบบบูรณาการโดยเป็นการประกอบกิจการที่เชื่อมโยงเข้าสู่วงจรชีวิตของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนบรรลุเป้าหมายของการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (เสรี พงศ์พิศ, 2557) เห็นด้วยกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สับปะรดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ควรประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าใจแนวคิดและหลักการของเครือข่ายวิสาหกิจการทำงานร่วมกัน และการพัฒนาฝีมือแรงงานจากการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สับปะรด คือ การให้ความรู้ในเรื่องความสำคัญในการรวมกลุ่มจัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สับปะรดเพื่อพัฒนาระบบการผลิตทั้งระบบ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตทั้งหมด ต้องร่วมมือกันวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์สับปะรดแห่งชาติ เพื่อการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการและเกษตรกร ผู้ปลูกจะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีเพื่อการผลิตที่ยั่งยืนและมีศักยภาพต่อไป (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2555) และดังที่ ชเนตตี พุ่มพฤษ และนฤมล อนุสนธิ์พัทธ์ วิจัยเรื่องศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนทั้งสองประเภทอย่างชัดเจน จากการที่วิสาหกิจชุมชนทั้งสองประเภทได้รับการยอมรับโดยกลุ่มสมาชิกในชุมชน มีสัญญาณในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยทุนทางสังคมผนวกกับการใช้ทรัพยากรพื้นฐานจากในชุมชน (ชเนตตี พุ่มพฤษ และนฤมล อนุสนธิ์พัทธ์, 2563)

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ตำบลวังก้ง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ “CPLMN Model” ทำให้สมาชิกได้เกิดการพัฒนาตนเองไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งต้องอาศัยรากฐานจากการสร้างความรู้สึกร่วมกันความเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากร เช่น วัตถุดิบ แรงงาน และทุนที่อยู่ในชุมชนเป็นหลักโดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากลก่อให้เกิดนวัตกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ภายในชุมชน ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนต่อไป แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดสามารถพัฒนาสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาตนเองไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ดังที่ สไตเนอร์ (Steiner) และคีฟส์ (Keeves) ที่กล่าวว่า รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผล

ทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัยมีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริงและมีการประเมินผลหลังจากนำรูปแบบไปใช้งานจริง (Steiner, E., 1988) ; (Keeves, J. P., 1988) อีกทั้งยังเห็นด้วยกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์ ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาขับเคลื่อนและพัฒนาทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์, 2556) และเห็นด้วยกับลักขณา อินทร์บึง และคณะ ที่ได้วิจัยเรื่องการจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน โดยการสร้างชุมชนให้เป็นเจ้าของร่วมกัน มีเงินหมุนเวียนเกิดการจ้างงานภายในชุมชน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ของคนในชุมชน มีการสนับสนุนทักษะและพัฒนาศักยภาพในการผลิตและการสร้างรายได้ในชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็ง และลดปริมาณการใช้วัตถุดิบในการผลิตลงเพื่อส่งเสริมการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการพัฒนาความเข้มแข็งด้านการผลิตสู่มาตรฐานการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพระดับสากล สร้างเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้าพร้อมขยายช่องทางการตลาด และเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ (ลักขณา อินทร์บึง และคณะ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดทำแผนธุรกิจให้กับสมาชิกทุกคนอย่างต่อเนื่อง เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ส่งผลให้ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคมากขึ้น ชุมชนจึงควรมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในทุกๆ ด้าน เพราะจะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดได้ 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสับปะรดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ได้ “สับป่นน้ำผึ้งเส้นใยสับปะรด” และ “ขนมทาร์ตไส้สับปะรด” สามารถนำมาเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ มีการปรับกระบวนการทำงานของสมาชิกในกลุ่มให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าน

สังคม การเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยการส่งผ่านให้สืบทอดและเชื่อมต่อกับลูกหลานในรุ่นต่อไป 3) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรดตำบลวังก้ง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ “CPLMN Model” ซึ่งทำให้สมาชิกได้เกิดการพัฒนาตนเองไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งต้องอาศัยรากฐานจากการสร้างความรู้สึกร่วมกันของความเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากร เช่น วัตถุดิบ แรงงาน และทุนที่อยู่ในชุมชนเป็นหลัก โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากลก่อให้เกิดนวัตกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ภายในชุมชน ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนต่อไป ไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดเอกลักษณ์เป็นของชุมชนเอง ข้อเสนอแนะ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาด รวมไปถึงควรประเมินปัญหาและความต้องการด้านต่างๆ ของกลุ่มผู้ผลิตและบริโภค เพื่อจะได้ตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง และส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทั้งภายในและภายนอกทุกระดับให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปสู่การแข่งขันในระดับประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). หมายความว่าเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565 จาก [http://www.sceb.doae.go.th/Ask&Answer\(Update100449\)/T5.pdf](http://www.sceb.doae.go.th/Ask&Answer(Update100449)/T5.pdf)
- โกวิทย์ พวงงาม. (2562). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2563). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2563 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- เจณิภา คงอิม. (2561). การดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 4(1), 156-170.
- ชนเดติ พุ่มพฤษ และณณมล อนุสนธิ์พัทธ์. (2563). ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(1), 133-144.

- งพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. สงขลา: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลักขณา อินทร์ปึ้ง และคณะ. (2564). การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 234-251.
- วิภาวดี เพื่อกับัวขาว และคณะ. (2564). ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรดหมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 178-193.
- สนธยา พลศรี. (2556). การพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์.
- สมชาย เพชรเก่า และคณะ. (2561). การส่งเสริมศักยภาพด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดบ้านห้วยหลวงพัฒนา ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา, 12(2), 126-138.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2555). รายงานการศึกษาเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สับปะรด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน.
- สุปราณี จันทรส่ง และคณะ. (2558). การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(3), 273-283.
- เสรี พงศ์พิศ. (2557). คู่มือการทำวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังกพ. (2564). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2563. ประจวบคีรีขันธ์: องค์การบริหารส่วนตำบลวังกพ.
- Bloom, B. S. (1971). Hand Book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York: Graw-Hill Book Company.
- Keeves, J. P. (1988). Educational Research, Methodology, and Measurement : An International Handbook. Oxford, England: Pergamon Press plc.
- Steiner, E. (1988). Methodology of Theory Construction. Sydney: Ecology Research Associate.
- Yamane, T. . (1973). Statistics: An Introductory Analysis, Third edition. New York : Harper and Row Publication.

การสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม*

THE CREATION OF WATERCOLOR WORKS THAT REFLECT THE WAY OF LIFE OF THE URBAN SOCIETY IN NAKHON PATHOM PROVINCE

วัชรพล หงษ์ทอง

Vacharapol hongthong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom, Thailand

E-mail: duke_body@yahoo.com

บทคัดย่อ

นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศไทย ซึ่งมีทิวทัศน์และสภาพแวดล้อมที่มีความงดงาม ด้วยตัวสถาปัตยกรรมของอนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมและย่านชุมชนที่สะท้อนให้เห็นการใช้ชีวิตการดำรงอยู่ของผู้คนชาวนครปฐม สภาพของเมืองที่ประกอบไปด้วยอาคารสิ่งก่อสร้างโครงสร้างของตึกที่อยู่อาศัยเก่าแก่แหล่งธุรกิจสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจากอดีต ที่ล้วนมีคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรมมีความงามทางสุนทรียะซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ไม่มากนักและอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลายังคงมีหลงเหลือให้เห็น ซึ่งตัวของข้าพเจ้าเองแม้จะไม่ใช่นครปฐมแต่กำเนิด แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งนี้โดยอาศัยและใช้ชีวิตเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงเกิดความซาบซึ้งประทับใจความทรงจำ ณ ที่แห่งนี้ จากที่กล่าววนครปฐมเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและสงบสุข สภาพภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้น มีการเปลี่ยนแปลง ไปอย่างต่อเนื่องเมื่อความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับการดำรงชีวิตจึงเป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าซึ่งเป็นทั้งครูผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะและผู้วิจัยในโครงการวิจัย มีความสนใจที่จะสร้างสรรค์จิตรกรรมเหมือนจริงภาพบรรยากาศของทิวทัศน์สภาพแวดล้อม ตลอดจนการศึกษาจากผลงานภาพวาดของศิลปินชั้นครู ตำรา เอกสารวิชาการและสื่อที่เกี่ยวข้องกับงานจิตรกรรมสีน้ำจากเว็บไซต์ต่าง ๆ วิธีการถ่ายทอดงานจิตรกรรมสีน้ำของศิลปินที่มีชื่อเสียง เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเทคนิคจิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์อันมี

* Received 6 February 2023; Revised 25 February 2023; Accepted 27 February 2023

เอกลักษณ์เฉพาะตัวของข้าพเจ้า โดยสื่อถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน
จังหวัดนครปฐม

คำสำคัญ: จิตรกรรมสีน้ำ, วิถีชีวิต, จังหวัดนครปฐม, วัฒนธรรม

Abstract

Nakhon Pathom is one of the provinces in the Central Region and is adjacent to Bangkok the capital of Thailand. It has beautiful landscapes and environments. The architecture of historical and cultural monuments and community areas reflect the lifestyle of the people of Nakhon Pathom. The city structure consists of buildings, old residences, and business areas inherited from generation to generation from the past. All have aesthetic beauty coupled with cultural and artistic value which is still relatively rare and may change through time. Despite the researcher not being a native of Nakhon Pathom, by living for some time he has become a part of this society, therefore treasuring the memories of these places. From the aforementioned, Nakhon Pathom continuously changes in landscape when technology and development play a vital role in daily life. Thus, this inspired the researcher for this project to create artwork. The researcher is interested in presenting the atmosphere of the environment and in studying painting pieces by master artists, textbooks, academic documents, and media related to watercolor painting from various websites. These helped create landscape watercolor paintings using the researcher's personal style and identity to convey the way of life and culture of the community in Nakhon Pathom Province.

Keywords: Water Color Painting, Way of Life, Nakhon Pathom Province, Culture

บทนำ

“เราทุกคนล้วนแล้วแต่มีความทรงจำอันงดงามที่หลากหลาย ความทรงจำมักถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบที่หลากหลายแล้วแต่บุคคลผู้เป็นผู้ถ่ายทอดความทรงจำต่าง ๆ เหล่านั้นเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าความทรงจำที่เราบันทึกด้วยวิธีต่าง ๆ ก็เหมือนกับการจดบันทึก ‘ไดอารี่ของชีวิตเรานั่นเอง’ (สุรพล แสนคำ, 2552) ความทรงจำ หมายถึง การบันทึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของเราผ่านการเรียนรู้ ไม่ว่าเราจะเรียนรู้อะไรมาตามมันจะถูกบันทึกเข้าความทรงจำของเรา ความทรงจำจะประกอบไปด้วยกระบวนการเก็บ ดึงออกมา และ การใช้

ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น รูป เหตุการณ์ ใตเดีย หรือ สกิลในการทำอะไรต่าง ๆ หลังจากที่มีข้อมูลดั้งเดิมไม่ได้มีอยู่แล้วตรงหน้าเราแล้ว เช่น ความทรงจำเกี่ยวกับว่าเมื่อวานตอนเย็นเราทานอะไรเป็นอาหารเย็นหรือไม่ได้ทานเลย หรือ เราได้จอดรถไว้ที่ไหน ความทรงจำถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเรามากในการดำรงชีวิต ถ้าหากไม่มีกลไกที่ทำให้เราจำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเรา เราก็จะไม่สามารถเรียนรู้อะไรได้เลย (พจ ธรรมพิร, 2022) ภาพวาดก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการบันทึกความทรงจำทั้งด้านดีหรือด้านลบ ซึ่งล้วนแล้วแต่ประสบการณ์ของ จิตรกร ศิลปินและผู้ทำงานศิลปะ นั้น ๆ จะถ่ายทอดออกมาแทนการสื่อสารด้วยภาษาเขียนหรือภาษาพูด โดยภาพวาดเหล่านี้ถูกเรียกว่า “จิตรกรรม”

จิตรกรรม (Painting) คือ ภาพที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ ทางสุนทรียภาพและความชำนาญโดยใช้สีต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น เป็นต้น เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรมจะสร้างบนพื้นระนาบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ผนัง เพดาน ซึ่งศิลปิน อาจเลือกเขียนภาพบุคคลพืช สัตว์ ทิวทัศน์ เหตุการณ์ เป็นต้นในรูปแบบต่าง ๆ (ปริรักษ์ ศุภตริยวรพงศ์และคณะ, 2562) ดังนั้นในการเรียนการสอนชั้นพื้นฐานทางศิลปะ จิตรกรรมสีน้ำมันเป็นสีพื้นฐานที่นิยมนำมาใช้ในการฝึกหัดระบายสี เนื่องจากเป็นวัสดุที่จัดเตรียมง่าย และด้วยคุณสมบัติโปร่งแสงของสีน้ำจะทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติเข้าใจวิธีการผสมสีได้ดี ดังนั้นจึงถูกเลือกขึ้นมาเป็นรายวิชาหนึ่งที่จะฝึกหัดให้นักศึกษาหรือผู้เรียนศิลปะรู้จักการพิจารณา การสังเกต การลอกเลียนจากหุ่นแม่แบบที่อยู่ตรงหน้าหรือทิวทัศน์ที่อยู่แวดล้อมด้วยความถูกต้องทางโครงสร้าง สี แสง เงา และบรรยากาศ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้เข้าใจกระบวนการสร้างสรรค์ อีกทั้งงานจิตรกรรมสีน้ำยังสามารถแสดงออกทางรสนิยมและสุนทรียะของตัวผู้วาด

เบื้องต้นการสร้างงานจิตรกรรมเริ่มจากการฝึกทักษะโดยอิงกับต้นแบบซึ่งอาจจะเป็นหุ่นนิ่ง สิ่งของ คน สัตว์ หรือทิวทัศน์อาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ตัวของศิลปินหรือผู้ฝึกฝนต้องถ่ายทอดออกมาให้ใกล้เคียงกับต้นแบบที่สุดด้วยทักษะ ทักษะคิด ความประทับใจและมุมมองส่วนตัว ผลงานศิลปะในแนวทางเสมือนจริงสามารถใช้รูปลักษณะสะท้อนสาระที่ซ่อนเร้นภายในของรูปเขียนนั้น ๆ อย่างตรงไปตรงมาได้ง่ายกว่าศิลปะในลักษณะนามธรรม (Abstract) ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ทางศิลปะในระดับหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจ โดยจากการที่ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 15 ปี และในช่วงเวลา ตลอด 3 ปีให้หลังที่ได้รับผิดชอบการเรียนการสอนในรายวิชาจิตรกรรมและควบคุมศิลปินพันธ์แก่นักศึกษาศิลปศึกษาในแนวทางของจิตรกรรมเสมือนจริง (Realistic painting) ทั้งจากสื่อวัสดุ สีน้ำมัน สีอะคริลิกและสีน้ำที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพวาดภาพจิตรกรรมเสมือนจริงได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้ชมผลงานศิลปะในหลากหลายอาชีพ ได้มากกว่างานศิลปะในเทคนิคอื่น ๆ ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากการเผยแพร่ในโซเชียลมีเดีย นำพาไปสู่การขายผลงานภาพวาดเหล่านั้นซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่า เพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นผลงานจิตรกรรม เป็นการสร้างรายได้ สร้างความภาคภูมิใจและสร้าง

ความเชื่อมั่นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่อไปในอนาคตตัวของนักศึกษาเอง อีกทั้งยังสามารถนำเสนอภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมชุมชนในปัจจุบันจากแง่มุมต่าง ๆ และยังได้รับความนิยม จากการนำผลงานภาพทิวทัศน์ของนักศึกษาออกแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ

การเขียนภาพจิตรกรรมสีน้ำ ถือเป็นหนึ่งในงานศิลปะประเภททัศนศิลป์ที่สามารถใช้ในการตอบสนอง ถ่ายทอด อารมณ์ ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ประทับใจ ของศิลปิน จิตรกรหรือนักศิลปะ ได้ถูกต้องสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของผู้วาด ภาพวาดจิตรกรรมสีน้ำมีเสน่ห์ในการแสดงออกของสีที่ชวนหลงใหลประกอบกับสามารถสื่ออารมณ์ทางสุนทรีย์ของผู้วาดได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสีน้ำยังเป็นสื่อวัสดุที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในหมู่ของศิลปิน นักวาดภาพทั้งมืออาชีพและมือสมัครเล่น จิตรกรรมสีน้ำยังถูกนำมาบรรจุเป็นรายวิชาในการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานตามสถาบันการสอนศิลปะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวะ แม้กระทั่งระดับอุดมศึกษาก็ตาม จิตรกรรมสีน้ำ เป็นวิชาที่ฝึกหัดเริ่มต้นไปสู่การเรียนรู้การวาดภาพจิตรกรรมด้วยสีหรือสื่อวัสดุอื่นๆ อย่างเช่น สีน้ำมัน สีอะคริลิก สีฝุ่น โดยจะเริ่มต้นจากการวาดรูปทรงง่ายๆ เช่นการวาดรูปทรงเรขาคณิตเพื่อเป็นพื้นฐานในการวาดรูปที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นในรูปร่าง รูปทรงอื่น ๆ ที่จะถูกนำมาจัดรวมกันอย่างมีความหมายมีเป้าประสงค์ในการวาดเพื่อศึกษาวัตถุดิบแบบที่อยู่ตรงหน้า ซึ่งถูกเรียกว่า “หุ่นนิ่ง” (Still-life) ด้วยวิธีนี้ทำให้ผู้ศึกษา ผู้ฝึกหัดได้ประสบการณ์และการเรียนรู้ เกิดทักษะ ความชำนาญทางทัศนศิลป์ ไปจนถึงการวาดภาพทิวทัศน์และสภาพแวดล้อม บททะเล สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ตลอดจนภาพบุคคล (สุวัฒน์ ปุตตวงศ์, 2549)

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตกตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้รายรอบ นครปฐมเป็นเมืองปริมลฑลที่กำลังเจริญเติบโตมีความเจริญก้าวหน้าไปสู่สังคมเมืองใหญ่ แต่ยังคงมีอนุสรณ์ทางวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีความงดงาม เช่น พระราชวังสนามจันทร์ องค์พระปฐมเจดีย์ที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครปฐม ศาสนสถานที่มีชื่อเสียงอย่างวัดไร่ขิง อาคารสิ่งก่อสร้างจากอดีตบ้านไม้โบราณที่มีคุณค่าศิลปะวัฒนธรรมมีความงดงามทางสุนทรีย์ะยังคงหลงเหลืออยู่ไม่มากนักและอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ร้านค้าร้านขายของชำ ตลาดโต้รุ่ง ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นยังคงหลงเหลืออยู่บ้างให้พอเห็นภาพจำในอดีต ซึ่งตัวของผู้วิจัยเองก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งนี้โดยอาศัยและใช้ชีวิตเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งจึงเกิดความซาบซึ้งประทับใจความทรงจำ ณ ที่แห่งนี้

จากที่กล่าวมาสังคมเมืองนครปฐมเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและสันติสุข สภาพภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้น มีการเปลี่ยนแปลง ไปอย่างต่อเนื่องเมื่อความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับการ

ดำรงชีวิตจึงเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ข้าพเจ้าซึ่งเป็นทั้งครูผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะและผู้วิจัยในโครงการฯ ต้องการนำเสนอเรื่องราวของสภาพความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันของเมืองนครปฐม ถ่ายทอดสู่ ผลงานจิตรกรรม 2 มิติ และด้วยความสนใจที่จะศึกษาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสีน้ำเพื่อสื่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐมผ่านทางมุมมองทัศนคติและการทำงานศิลปะตลอดจนศึกษาจากผลงานภาพวาดของศิลปินชั้นครู ตำราเอกสารวิชาการและสื่อที่เกี่ยวข้องกับงานจิตรกรรมสีน้ำจากเว็บไซต์ต่าง ๆ วิธีการถ่ายทอดงานจิตรกรรมสีน้ำของศิลปินที่มีชื่อเสียง เพื่อนำมาซึ่งแนวทางในการพัฒนาสู่การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำในชุดนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำในลักษณะเหมือนจริง ที่สามารถถ่ายทอดภาพภูมิทัศน์บรรยากาศซึ่งสะท้อนการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบในการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำชุด “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” ของข้าพเจ้า เป็นผลงานจิตรกรรมสีน้ำ 2 มิติ ลักษณะงานเหมือนจริง ที่แสดงออกถึงมุมมองของอาคารสิ่งก่อสร้างที่พบเห็นในชีวิตประจำวันของเมืองนครปฐม บรรยากาศที่สะท้อนถึงของผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองแห่งนี้ โดยมีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครปฐม
2. การเก็บข้อมูลทางภาพถ่ายมุมมองต่าง ๆ ของทิวทัศน์แหล่งชุมชนในจังหวัดนครปฐม
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ
4. ศึกษาผลงานของศิลปินสีน้ำที่ให้อิทธิพลต่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ
5. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

กระบวนการสร้างสรรค์จิตรกรรมทิวทัศน์ (Process) หรือวิธีการทำงานที่มีขั้นตอนอย่างมีระบบ โดยมีผลสรุปที่เป็นชิ้นงาน ในกระบวนการทางเขียนภาพทิวทัศน์นั้น สำหรับในที่นี้จะกล่าวถึงการเขียนภาพเหมือนจริงที่มีระบบมีวิธีการโดยเรียงการทำงานดังนี้ เริ่มจากการสเก็ตซ์ภาพหรือร่างภาพ ไปสู่การให้น้ำหนักแสงเงา จนถึงขั้นตอนสุดท้ายการลงสีและให้รายละเอียดตามที่คิดหรือจากการเห็นด้วยความประทับใจ (ศุภพงศ์ ยืนยง, 2558)

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำชุด “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” มีจุดเริ่มต้นจากแรงบันดาลใจจาก

องค์ประกอบของสิ่งก่อสร้าง สี สัน บรรยากาศของสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในเมืองนครปฐม โดยหลังจากที่ได้ภาพถ่ายต้นแบบจากการลงเก็บข้อมูลซึ่งจะมีมุมมองของทัศนียภาพแบบจุดเดียวและทัศนียวิสัยเชิงเส้นขนาน (Parallel Perspective) หรือที่เรียกกันว่า Sectional Perspective หรือทัศนียวิสัยจุดเดียว ทัศนียวิสัยเชิงเส้นขนานที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะด้านหน้าของวัตถุขนานไปกับพื้นระนาบภาพ ไม่ว่าวัตถุจะถดถอยไปไกลขนาดไหน ก็ยังอยู่ในสัดส่วนและตำแหน่งเดิม (สุพจน์ สุทธิยุทธ์, 2550) และเมื่อวาดภาพกลุ่มคนจำนวนมาก จะเน้นเฉพาะคนที่เป็นจุดสังเกตหลัก ๆ หรืออยู่ในระยะหน้าซึ่งจะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ส่วนคนที่เหลือจะเป็นตัวประกอบจึงไม่จำเป็นต้องลงรายละเอียด (Detail) การวาดภาพคนถือเป็นเรื่องท้าทายที่สุดของการวาดภาพในเมือง แต่ถ้าหากจับจังหวะที่ถูกต้องของอิริยาบถของคนในภาพได้แล้วจะช่วยให้งานมีความสมบูรณ์ขึ้น (ธเนศ สังข์สุวรรณ, 2558) ขั้นตอนต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนของการร่างภาพลงบนกระดาษที่เตรียมไว้ ด้วยดินสอจากข้อมูลภาพถ่าย

2. ขั้นตอนของการระบายสีน้ำ โดยจะลงสีกลุ่มบรรยากาศทั้งภาพ แล้วจึงระบายจากระยะหน้าเป็นหลักก่อน ด้วยน้ำหนักร่อนไปเข้มที่สุด จะสู่กระบวนการการระบายสีน้ำ โดยใช้เทคนิค

2.1 การระบายแบบเปียกบนเปียก (Wet into Dry) หมายความว่า การระบายสีทับลงบนอีกสีหนึ่งหรือสีเดียวกันบนกระดาษในขณะที่สีนั้นยังไม่แห้ง

2.2 การระบายแบบเปียกบนแห้ง (Wet into Dry) หมายความว่า กระดาษที่แห้งไม่ต้องระบายน้ำลงไปก่อนหรือรอให้สีที่ระบายทับโดยปริมาณของน้ำกับสีที่ปลายพู่กันมีปริมาณมากพอที่จะเกาะติดกระดาษได้ทั่ว

2.3 การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง (Dry into Dry) หมายความว่า ปริมาณสีมากกับน้ำน้อย ระบายลงบนกระดาษที่แห้ง เพื่อให้เกิดเกิดการติดของสีบนกระดาษไม่ทั่วถึง แสดงถึงการผสมสีระหว่างสีของเนื้อกระดาษหรือสีที่ระบายลงไปก่อนกับสีที่ระบายทีหลัง (นัฐประชา หงษ์สุวรรณ, 2558)

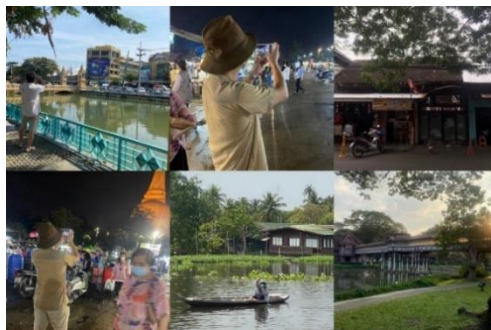
3. ขั้นตอนการเก็บรายละเอียดโดยจะพยายามเก็บรายละเอียดให้ได้สมบูรณ์ที่สุดตามข้อมูลที่รับมาทั้งการลงพื้นที่สังเกตการณ์และจากข้อมูลภาพถ่าย

เครื่องมือการสร้างสรรค์

ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (Observation) จากสภาพแวดล้อม บรรยากาศ สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนนครปฐม นำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุด “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิต และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลภาคสนามจากการเก็บข้อมูลทางภาพถ่ายสถานที่สำคัญในจังหวัดนครปฐม มาเป็นแรงบันดาลใจจากมุมมองทางทัศนียภาพ หลักทางองค์ประกอบศิลป์ ความงามทางสุนทรียภาพของการตกทอดแสงเงา สีเส้นในบรรยากาศ เป็นเกณฑ์ในการเลือกรูปที่จะนำมาใช้ในการสื่อความหมายและสร้างงานจิตรกรรมสีน้ำ

ภาพที่ 1 การลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูล

2. กระดาษสำหรับการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสีน้ำ
3. สีน้ำทั้งเกรด อาร์ตติสต์และเกรดสตูดิโอ โทนเน้นยี่ห้อที่เป็นมาตรฐานและสีไม่ผิดเพี้ยน
4. พู่กันขนาดต่าง ๆ ใช้ในการลงพื้นที่ใหญ่ พื้นที่ขนาดกลางจนถึงพื้นที่ขนาดเล็กและพู่กันขนาดเล็กสำหรับเก็บรายละเอียด

ผลการวิจัย

การสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์วิจัย “การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม” ในครั้งนี้ เป็นการสร้างสรรค์จากการได้รับแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมของอาคาร สิ่งก่อสร้าง ผู้คนที่มีถิ่นฐานภูมิลำเนาในจังหวัดนครปฐมรวมถึงผู้สัญจรเพื่อท่องเที่ยวหรือทำกิจธุระตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมถึงศาสนสถานที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม ลักษณะแนวทางของผลงานจิตรกรรมสีน้ำของข้าพเจ้าเป็นการถ่ายทอดด้วยรูปแบบเหมือนจริง สื่อสารกับผู้ชมด้วยภาพวาดทิวทัศน์โดยตรงไป ผสมผสานกับการใช้ทฤษฎีการสอดแทรกสีในบรรยากาศที่มีผลต่อ การวาดภาพสีน้ำ โดยการศึกษาการระบายสี การใช้คู่สีที่มีความสดจัดจ้านทรงพลังจากผลงานสีน้ำของอาจารย์วิริยาภรณ์ประภาส ศิลปินที่นำมาเป็นแรงบันดาลใจ ประกอบกับการวาดภาพสีน้ำแบบ เก็บรายละเอียดทุกจุดทุกมุมตามแบบของจริงของอาจารย์สุรพล แสนคำ, Eleanor Mill และ Masato Watanabe ซึ่งสร้างอิทธิพลให้กระบวนการสร้าง

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำของผู้วิจัยมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การให้ความสำคัญต่อรายละเอียดในภาพที่สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ชมงานสามารถเข้าใจเกิด ความรู้สึกคุ้นเคยกับสถานที่และสภาพแวดล้อมในภาพตลอดจนเข้าถึงในตัวผลงานได้มากยิ่งขึ้น

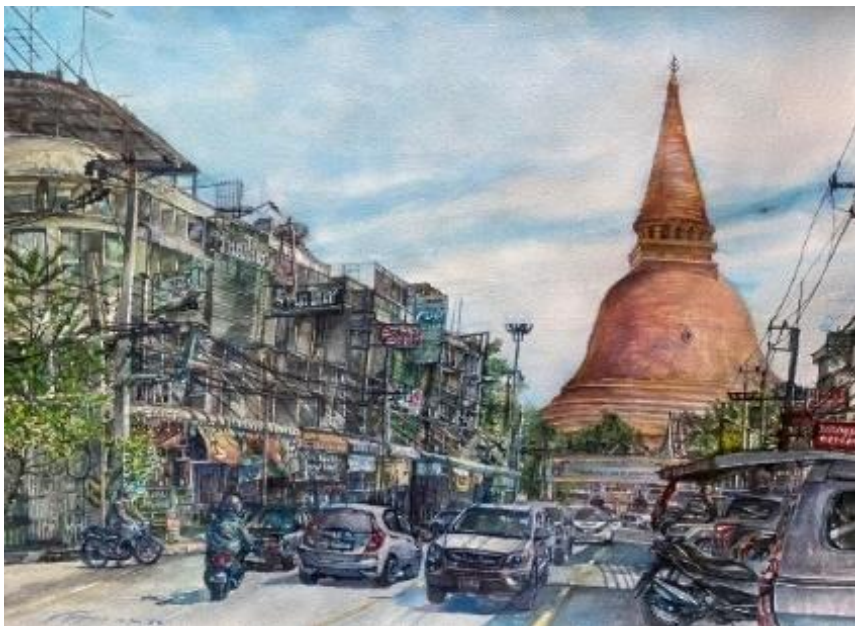
ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “พระราชวังสนามจันทร์” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดนครปฐม ผลงานชิ้นนี้ข้าพเจ้าต้องการสื่อให้เห็นความสง่างามของตัวสถาปัตยกรรมของพระตำหนักขาลิมมคลอาสน์ ซึ่งมีสีแดงตัดกับโนสีโดยรวมของภาพที่เป็นสีโทนเย็นของสีเขียวและสีฟ้าของต้นไม้ ใบหญ้า ท้องฟ้าและพื้น ด้วยเทคนิคการระบายสีน้ำลงบนกระดาษที่มีผิวเรียบซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการวาดภาพเพื่อเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ของตัวสถาปัตยกรรมของพระตำหนักขาลิมมคลอาสน์ การจัดองค์ประกอบของภาพด้วยการสร้างจุดนำสายตาด้วยตัวอาคารที่ทอดจากด้านซ้ายมือของ รูปภาพไปสู่ด้านขวามือของรูปภาพและสร้างมิติที่เกิดขึ้นจากการผลักระยะจากหน้าไปสู่ระยะไกลสุดสายตาจนสร้างความรู้สึกให้เหมือนเดินลึกเข้าไปในภาพได้

ภาพที่ 2 “พระราชวังสนามจันทร์” เทคนิค จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 40 X 50 เซนติเมตร .

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “พระปฐมเจดีย์” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ (landmark) ของจังหวัด นครปฐม ซึ่งเป็นแหล่งโบราณสถานคู่บ้านคู่เมืองของชาวนครปฐม ข้าพเจ้าต้องการแสดงออก ถึงการใช้ชีวิตของผู้คนที่คราคร่ำไปด้วยการสัญจรทางรถยนต์และรถจักรยานยนต์ สภาพแวดล้อมของตึกอาคารบ้านเรือน บริเวณที่แหล่งที่ตั้งของพระปฐมเจดีย์ซึ่งเป็นย่านใจกลางเมืองศูนย์การค้าหลักของนครปฐม การระบายสีน้ำลงบนกระดาษที่มีผิวหยาบต้องการ แสดงถึงร่องรอยความเก่าแก่ของตัวตึก ตัวอาคารที่อยู่ มาตั้งแต่ก่อนซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง ภาพวาดนี้อาจจะเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์อีกชิ้นหนึ่งในอนาคตตึกอาคารเหล่านี้ถูกรื้อ ถอนซ่อมแซมจนหมด องค์ประกอบของภาพจะถูกจัดให้อยู่ตามหลักของทัศนียภาพแบบจุด เดียวนำสายตาไปสู่ องค์พระปฐมเจดีย์ประธานหลักในภาพ ทำให้เกิดมิติทางลึก อีกทั้งเส้น โครงสร้างของตัวอาคาร เสาไฟฟ้าริมถนน รูปทรงของรถยนต์ที่ถูกจัดวางในลักษณะนี้จะทำให้ ผู้ชมรู้สึกถึงการเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง โทนสีหลัก ๆ ของผลงานสีนี้ค่อนข้างออกไปในโทนกลาง ซึ่งมีน้ำหนักไปทางเทาหม่นตามบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานที่ ซึ่งจะตัดกับสีของ องค์พระปฐมเจดีย์ที่มีสีที่สว่างเด่นชัดกว่า เทคนิคการระบายสีน้ำแบบแห้งบนแห้ง เพื่อเก็บ รายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ของโครงสร้างตึก ความเก่าแก่ของห้างร้านต่าง ๆ ที่ดำรงชีพทำมาหากินในอาคารแห่งนี้

ภาพที่ 3 “พระปฐมเจดีย์” เทคนิค จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 45.5 X 61 เซนติเมตร

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “วัดไร่ขิง” ศาสนสถานมีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นศูนย์รวมความศรัทธา ชาวพุทธ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวของชาวนครปฐมและ นักท่องเที่ยว ชาวเจ้าจึงเลือกที่ถ่ายทอดมุมพักผ่อนหย่อนใจภายในวัดไร่ขิง ซึ่งตระการตาไปด้วยสีสันของสิ่งของต่าง ๆ ที่ถูกจัดวางไว้ ภาพจิตรกรรมสีน้ำชิ้นนี้ยังคงใช้หลักทฤษฎีทางทัศนียภาพแบบจุดเดียวและการวางขนาดของรูปทรงที่อยู่ระยะหน้า กลางและไกล เพื่อนำสายตาไปในทางลึกตรงกึ่งกลางของภาพ ส่วนคนที่อยู่ในภาพวาดจะเน้นเฉพาะคนที่เห็นจุดสังเกตหลัก ๆ หรืออยู่ในระยะหน้าซึ่งจะมีเพียงไม่กี่คน การระบายน้ำหนักของสีในผลงานชิ้นนี้จะแทนค่าแสงและเงาที่ตัดกันอย่างรุนแรงทำให้เห็นรูปทรงที่เด่นชัด เคลื่อนไหว ทั้งรู้สึกถึงแสงแดดยามเที่ยงวัน

ภาพที่ 4 “วัดไร่ขิง” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 40X50 ซม.

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ตลาดน้ำดอนหวาย” ในเบื้องต้นมีเป้าประสงค์ในการถ่ายทอดภาพตลาดน้ำดอนหวาย ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งขายสินค้าซึ่งเป็นผลผลิตจากชุมชนของชาวนครปฐมและ นักท่องเที่ยว แต่เมื่อได้เดินออกมาด้านนอกได้เห็นภาพของการสัญจรทางน้ำด้วยเรือโดยสารข้ามฟาก ภาพกิจกรรมของการให้ทานโดยการให้อาหารปลาในแม่น้ำท่าจีน ชาวเจ้าจึงเกิดแรงบันดาลใจในการถ่ายทอดภาพจิตรกรรมสีน้ำเพื่อ

แสดงออกถึงวิถีสัญจรของผู้คนที่ต้องการจะเดินทางมาที่ตลาดน้ำดอนหวาย ซึ่งอาจจะเป็นภาพที่เราคุ้นชินกันมาตั้งแต่เด็ก แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งจะเป็นที่แปลกตากับวัฒนธรรมนี้สำหรับผู้มาจากต่างถิ่น โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ผลงานชิ้นนี้มีการใช้รูปทรงและขนาดของฝีแปรงแทนค่ารูปทรงของวัตถุในภาพ เช่น รอยยับของเสื้อผ้า ลักษณะของผู้คนในอิริยาบถต่าง ๆ ทิศทางของฝีแปรงที่ปาดป้ายเพื่อแทนค่ากระแสน้ำที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวหมุนวน เชี่ยวกราก

ภาพที่ 5 “ตลาดน้ำดอนหวาย” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 45.5 X 61 เซนติเมตร

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ตลาดล่าง นครปฐม” เป็นภาพของตลาดล่าง ตลาดเก่าแก่ซึ่งเป็นอยู่ข้างอู่น้ำของชุมชนในตัวเมืองจังหวัดนครปฐม โดยมีร้านค้าต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะผักผลไม้สด เนื้อสัตว์ทำการค้าขายทุกวัน เอกลักษณ์ของผลงานชิ้นนี้คือการวางองค์ประกอบของภาพด้วยโครงสร้างคานปูนของตัวอาคารเก่าที่วิ่งสอดรับไปมามากมายตามหลักการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และแสงจากภายนอกยังสามารถลอดผ่านกระชกบานใหญ่ด้านบนทำให้ภาพมีแสงเงาที่ตัดกันและน้ำหนักที่หลากหลาย ข้าพเจ้าคุมน้ำหนักของภาพให้มีดีกว่าขึ้นก่อนหน้านั้น เพราะเป็นบรรยากาศภายในตัวอาคาร และใช้เทคนิคการระบายแบบเปียกบนเปียกให้ความรู้สึกของร่องรอยปูนที่เปียกชื้น คราบน้ำเปียกฉะบนทางเดินหรือแม้กระทั่งความฉ่ำของเนื้อสัตว์

ภาพที่ 6 “ตลาดล่าง นครปฐม” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 29.7 X 42 เซนติเมตร

ผลงานจิตรกรรมสีน้ำ “ชีวิตในกลุ่มน้ำท่าจีน” เป็นชิ้นที่ผู้วิจัยมีเป้าประสงค์ในการนำเสนอภาพการใช้ชีวิตบนผืนแม่น้ำท่าจีนของ ชาวบ้านในจังหวัดนครปฐม ซึ่งจากภาพยังคงเห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นของผู้คนที่อาศัยตามริม แม่น้ำ สภาพบ้านเรือนไม้ทรงไทยโบราณเก่า ๆ ที่นับวันจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลารวมถึงการสัญจรทางน้ำโดยการพายเรือเป็นภาพที่ไม่ได้พบเห็นกันบ่อย ณ ปัจจุบัน ชาวพเจ้าจึงใจใช้ทัศนียวิสัยเชิงเส้นขนานเป็นองค์ประกอบหลักในภาพและกำหนดสีในภาพให้อยู่ในวรรณะเย็นสงบ ได้แก่อนสีเขียวเป็นสีโดยรวมของภาพและการวางโครงสร้างองค์ประกอบของวัตถุในภาพแบบเป็นแนวนอนขนานกัน โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มรูปทรงของบ้านริมน้ำจะแผ่ขยายด้านแนวนอนของภาพ เช่นเดียวกันกับรูปทรงของเรือและคนแจวเรือ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลของการสร้างอารมณ์ความรู้สึกของความสงบนิ่ง เอื่อย ๆ อยู่เย็นเป็นสุข ตามวิถีชาวบ้านริมคลอง

ภาพที่ 7 “ชีวิตในลุ่มน้ำท่าจีน” จิตรกรรมสีน้ำ ขนาด 29.7 X 42 เซนติเมตร

อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม ในชุดนี้ ได้นำเอาวัตถุประสงคในการวิจัยเป็นตัวตั้ง โดยมีแนวคิดแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมชีวิตความเป็นอยู่ในจังหวัดนครปฐม โดยผลงานจิตรกรรมสีน้ำทั้ง 6 ชิ้นได้นำเอามุมมองของภูมิทัศน์ทางสถาปัตยกรรมอาคารสิ่งก่อสร้างเข้ามาเป็นองค์ประกอบหลักในภาพ จากการลงพื้นที่เพื่อถ่ายภาพเก็บข้อมูลที่จะใช้ในการสร้างสรรค์ลั่วนเป็นแหล่งชุมชนทั้งสิ้น จึงต้องใช้ทฤษฎีทางทัศนียวิทยา (perspective) เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อแสดงความเป็น 3 มิติ แสดงระยะ ใกล้ไกล ดังนั้นการร่างภาพ (Sketch) ในขั้นตอนเริ่มต้นจะเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงานในขั้นตอนต่อไป เพราะหากยังร่างโครงสร้างละเอียดมากเท่าใดการทำงานในขั้นตอนต่อไปจะง่ายมากขึ้น ซึ่งผลของการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับ งานวิจัยสร้างสรรค์ซึ่งว่าด้วยเรื่องของการนำแนวคิดเรื่องความประทับใจในบรรยากาศจากการทำงานและค้นหาคำตอบที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสีสันเชิงความงามทางสุนทรียภาพ (มานุษยพรหมจรรย์, 2557) และการทำวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ยังได้ผลลัพธ์ทางความงามในความธรรมดาสามัญที่สะท้อนความรู้สึกของผู้อยู่อาศัยภายในเมืองแห่งนี้ในด้านบวก เพื่อต้องการให้ผู้คนส่วนใหญ่ได้ สนใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา (วิทวัส ทองเขียว, 2547)

อีกทั้งข้าพเจ้าได้ศึกษาเทคนิคการใช้สีและแนวทางผลงานจิตรกรรมสีน้ำจากศิลปินผู้มีผลงานเป็นที่รู้จักซึ่งให้อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้า ไปสู่กระบวนการระบายสีด้วยเทคนิคกระบวนการทางจิตรกรรมสีน้ำ เช่น การระบายแบบแห้งบนแห้ง เปียกบนเปียก เพื่อแทนค่าแสงและเงา หรือรูปทรงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตัวผลงาน เพื่อให้ได้อารมณ์บรรยากาศของทิวทัศน์สถานที่นั้น ๆ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้สามารถตอบรับกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นอกจากนี้ผลการวิจัยสามารถเชื่อมโยงไปสู่การบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนการสอนจิตรกรรมได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ผลงานทั้งหมดที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอ ภาพทิวทัศน์ของเมืองนครปฐมด้วยมุมมองที่สะท้อนถึงบริบทการใช้ชีวิตของผู้คนสภาพแวดล้อมที่ถ่ายทอดด้วยรูปแบบและเทคนิคทางจิตรกรรมสีน้ำในแนวทางเหมือนจริง การวาดภาพระบายสีโดยการพยายามตามแบบของจริงที่ปรากฏในข้อมูลภาพถ่าย ทำให้ได้เรียนรู้วิธีการเลือกใช้ตัวสี การผสมสีเพื่อแทนค่าวัตถุต่าง ๆ การสอดแทรกประสานกันของสีที่ส่งอิทธิพลต่อวัตถุที่อยู่ข้างเคียงกันในบรรยากาศ การใช้ฝีแปรงแทนค่ารูปทรงต่าง ๆ ทั้งขนาดและทิศทางของฝีแปรงที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความรู้สึกของการเคลื่อนไหวเด่นชัดในภาพวาด ทำให้เกิดสุนทรียภาพสื่ออารมณ์สื่อความหมายความในผลงาน อีกทั้งยังเป็นประสบการณ์ให้แก่ตัวข้าพเจ้าในการทำงานจิตรกรรมสีน้ำอีกด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานในครั้งต่อไปควรมีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแนวทางภาพจิตรกรรมทิวทัศน์เช่นนี้มาใช้ในการนำเสนอภาพลักษณ์ ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม ด้วยมุมมองผ่านทางผลงานศิลปะ หรืออาจนำไปสู่การจัดการประกวดแข่งขันวาดภาพจิตรกรรมทิวทัศน์ในจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นการชักชวนให้ เยาวชน นักเรียน นักศึกษาและคนรุ่นใหม่ได้หันมาสนใจสภาพแวดล้อมวิถีชุมชน สร้างเป็นความผูกพันระหว่างคนกับพื้นที่และจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนที่ตนเติบโตมา อีกทั้งการทำงานศิลปะยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ฝึกสมอง เกิดความคิดสร้างสรรค์ ฝึกการบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกาย ฝึกให้มีสมาธิ และส่งผลด้านอารมณ์ความรู้สึกทางสุนทรียะ

กิตติกรรมประกาศ

จิตรกรรมสีน้ำ: การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนในจังหวัดนครปฐม สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ทักษิณา พิพิธกุลและผู้ให้คำปรึกษา ให้คำชี้แนะแนวทางตลอดการวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำชุดนี้ตลอดจนคอยให้กำลังใจเอาใจใส่เป็นอย่างดีขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่มอบโอกาสและทุนสนับสนุนใน

การทำงานวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ ขอบขอบคุณ อาจารย์ Arlene de Castro Bobadilla ที่ให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าหาข้อมูลด้านต่าง ๆ และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพล แสนคำ ผู้เป็นแรงบันดาลใจในการทำงานจิตรกรรมสีน้ำ รวมไปถึงคุณพ่อเสรี หงษ์ทอง บิดาผู้ล่วงลับของผู้วิจัยที่มีพระคุณสูงสุดในชีวิตที่ทำให้กำเนิด อบรมเลี้ยงดู คอยสนับสนุน คอยสั่งสอนต่อบุตรด้วยความรัก ความเมตตา ความเอาใจใส่ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- ธเนศ สังข์สุวรรณ. (2558). Urban Sketching : Thai Edition (ฉบับแปลไทย) โดย Thomas Thorspeckem. นนทบุรี: ไอทีซี.
- นัฐประชา หงษ์สุวรรณ. (2558). สีน้ำภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: วาดศิลป์.
- บริรักษ์ ศุภตริยวรพงศ์และคณะ. (2562). การสร้างสรรค์ จิตรกรรม: รูปและสัญลักษณ์ในวิธีชนบท. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11 (2), 156-179.
- พจ ธรรมพีร. (2022). ความทรงจำคืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/featurearticles/memory?fbclid=IwAR3FGv3XYX6z2BDTRY3dOkVbqiAA5QH68eEe2h5vzgZMYFWxVJuqj9WWmlg>
- มานิช พรหมจรรย์. (2557). สีในแสงบนผืนน้ำปากน้ำระยอง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทวัส ทองเขียว. (2547). ความงามในความธรรมดาสามัญ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภพงศ์ ยืนยง. (2558). จิตรกรรมภาพทิวทัศน์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สุพจน์ สุทธิยุทธ์. (2550). จิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์ : กรณีศึกษาผลงานจิตรกรรมสีน้ำภาพทิวทัศน์ ของแฟรงค์ เว็บ์ และเวอร์จิเนีย คอปป์ . ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรพล แสนคำ. (2552). A Water and Oil Painting Exhibition “Suraporn”’s Travelogue by Surapon Saenkham. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมแพคท์ พรินท์ จำกัด.
- สุวัฒน์ ปุตตวงศ์. (2549). เขียนภาพด้วยสีน้ำ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
การใช้เทคโนโลยี ในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF SELECTED FACTORS
AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF TECHNOLOGY
IMPLEMENTATION FOR SCHOOL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL
ERA OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF
THE BASIC EDUCATION COMMISSION
IN THE NORTHEASTERN REGION

สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม

Siriporn Mingwongtham

ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

Sikan Pienthunyakorn

เพลินพิศ ธรรมรัตน์

Ploenpit Thummarat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

E-mail: teachersylvia2015@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน 2) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงผสมผสาน การดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาปัจจัยและสร้างโมเดลสมมุติฐาน 2) การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยคัด

* Received 6 February 2023; Revised 22 February 2023; Accepted 26 February 2023

สรร กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 520 โรงเรียน โดยได้จากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL พบว่า 1) ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัตสรรที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และ 3) แนวทางการพัฒนาปัจจัยคัตสรร ได้แก่ ปัจจัยนโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนงานด้านเทคโนโลยี ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา ควรกำหนดแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผู้รับผิดชอบ และภาระงานให้ชัดเจน ปัจจัยความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร โดยการพัฒนาฟื้นฟูทักษะด้านเทคโนโลยี และ ปัจจัยสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี, การบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the primary school administrators' effective Implementation of technology; 2) validate the concordance of the causal relationship model of primary school administrators' effective implementation of technology and; 3) establish the guidelines for developing the primary school administrators' effective implementation of technology. The research used mixed method design, divided into three phases: 1) examine and construct the hypothesis model, 2) verification with empirical data and 3) establishment of guidelines for developing selected factors. The sample consisted of 520 primary schools under the Office of the Basic Education Commission in the northeast in the 2021 academic year using a multi-stage random sampling. Research data was analyzed using LISREL program. The research findings were: 1) the primary school administrators' effective implementation of technology in digital era was in medium score ranking. The whole selected factors were in medium score ranking, 2) the developed causal relationship model of selected factors was consistent with the empirical data and 3) the research proposed the guidelines for developing selected factors were:

technology management policy; involving staffs in policy establishment and specifying the technology policy in school management plan, school's technology infrastructure; forming school's technology infrastructure developing plan, assigning responsible staff and duties, teachers competencies on technology implementation; reskilling and upskilling on technology, being a good example by implementing technology in the workplace, improving technology competencies and supporting teacher-improvement, and the elementary school administrators and teachers' competencies of technology integration throughout the school system; bringing technology in to work.

Keywords: Causal Relationship Model of Factors, The Effectiveness of Technology Implementation, School Management in Digital Era, Elementary School

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของยุคดิจิทัล (Digital Era) ส่งผลกระทบต่อวงการศึกษากว้างไกล รวมถึงสถานศึกษาในประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารองค์การใหม่เพื่อความสามารถของสถานศึกษาในการบริหารจัดการและการปฏิรูปการเรียนรู้สำหรับยุคดิจิทัลให้เหมาะสมกับบริบทโลก กระทรวงศึกษาธิการได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาใน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) ที่กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) คือ หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อเป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการจัดเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้เป้าหมาย 5 ด้านที่สำคัญ คือ ด้านการเข้าถึง ด้านความเท่าเทียม ด้านคุณภาพ ด้านประสิทธิภาพ และ ด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันนั้นพบว่า แม้จะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีปัญหาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีของโรงเรียนหลายด้าน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมืองนั้น เช่น ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร การบริหารจัดการ งบประมาณ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์และระบบ

เครือข่ายและอุปกรณ์ที่ทันสมัยและใช้งานได้จริง (นันทวัฒน์ สุบรรณรัตน์, 2550); (ปรัชญนันท์ นิลสุข, 2551); (ถวัลย์ พอกประโคน, 2557); (นฤมล จันทร์เรือง, 2563)

ในการใช้เทคโนโลยีบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผลได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากร นักเรียน และความพร้อมของโรงเรียนล้วนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โรงเรียนจะเกิดความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาใช้ต้องอาศัยการขับเคลื่อนของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะเป็นผู้คอยกำหนดทิศทางการบูรณาการเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายใน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี พัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร รวมถึงสร้างแรงจูงใจในการบูรณาการเทคโนโลยีในโรงเรียน (ศิริจันทร์ทิพย์ ชาลีวรรณ, 2556) ซึ่งในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผลนั้น ได้มีนักวิชาการ นักวิจัย และนักการศึกษาได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อหาปัจจัยเชิงสาเหตุในการบริหารจัดการเทคโนโลยีในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผล ยกตัวอย่างงานวิจัยของ นพรุจ ศักดิ์ศิริ ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (นพรุจ ศักดิ์ศิริ, 2550) งานวิจัยของ ทิพย์วิภา เทศวิศา ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ทิพย์วิภา เทศวิศา, 2553) และ จรูญเกียรติ กุลสอน และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน (จรูญเกียรติ กุลสอน และคณะ, 2559) นอกจากนี้ ด้วยแนวความคิดจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่ยึดหลักการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ให้คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีคุณลักษณะสอดคล้องต่อความต้องการของตลาดงานท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะต้องเตรียมพร้อมเพื่อวางแผนทิศทางการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล

ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล สร้างคุณประโยชน์ต่อสถานศึกษา ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและมีความประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลจากการวิจัยเรื่องนี้จะเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาและขยายผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษายุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ประเภทการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปรผล (Causal Relationship) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง กรอบแนวคิดการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 12,106 โรงเรียน โดยแบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 520 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรเป็น 20 ต่อ 1 หน่วย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548) ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 26 ตัว ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดขั้นต่ำจึงเท่ากับ 520 หน่วย การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ 1) สุ่มจังหวัด จำนวนครึ่งหนึ่งของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จำนวน 10 จังหวัด โดยการสุ่มอย่างง่ายใช้วิธีการจับสลากเกณฑ์ร้อยละ 50 ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) สุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดละ 2 เขตพื้นที่การศึกษา และ 3) สุ่มอย่างง่ายตามขนาดของโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้สัดส่วน 0.13 คูณจำนวนโรงเรียนแต่ละขนาด

ได้จำนวน 520 โรงเรียน มีบุคลากรผู้ตอบแบบสอบถาม โรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษา จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ในตัวปัจจัยต่าง ๆ โดยมีวิธีการสร้างดังนี้ 1) กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ในตัวปัจจัยต่าง ๆ 2) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถามแต่ละประเด็น 3) ตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ 4) นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2. แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 118 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อความของแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากการหาค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน 3) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และได้รับการอนุมัติจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เอกสารเลขที่ COA NO. 097/2565 ICE NO. HE 65-062 รับรอง ณ วันที่ 6 มิถุนายน 2565 และ 4) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 โรงเรียน โดยภาพรวมมีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อระหว่าง 0.90 - 0.93 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98

3. แบบสนทนากลุ่มย่อย โดยมีวิธีการสร้างดังนี้ 1) กำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มย่อย 2) จัดทำร่างแบบสนทนากลุ่มย่อย และตรวจสอบคุณภาพแบบสนทนากลุ่มย่อยโดยอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน โดยมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยศึกษาหลักการ ทฤษฎี แนวคิด จากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยการใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ ขั้นที่ 2 การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่ม คือ 1) คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3) กลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา (ผู้บริหารโรงเรียน) และ 4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ครูผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษา) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการยืนยันองค์ประกอบโมเดล จากนั้นใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญที่เป็นความสอดคล้องของแนวคิดในภาพรวมมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบของโมเดล

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบยกเว้น ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์แบบลงทะเบียนพร้อมแนบซองติดแสตมป์สำหรับส่งกลับคืน และคิวอาร์โค้ดเพื่อให้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) การวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น โดยใช้สถิติไค-สแควร์ (Chi-Square)

ระยะที่ 3 การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล โดยการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญ 10 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มทางออนไลน์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อจุดประเด็นการสนทนาให้ครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญที่เป็นความสอดคล้องของแนวคิดในภาพรวมมาเป็นแนวทางในการพัฒนา การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นโดยการนำเสนอเป็นความเรียง (Content Analysis)

ผลการวิจัย

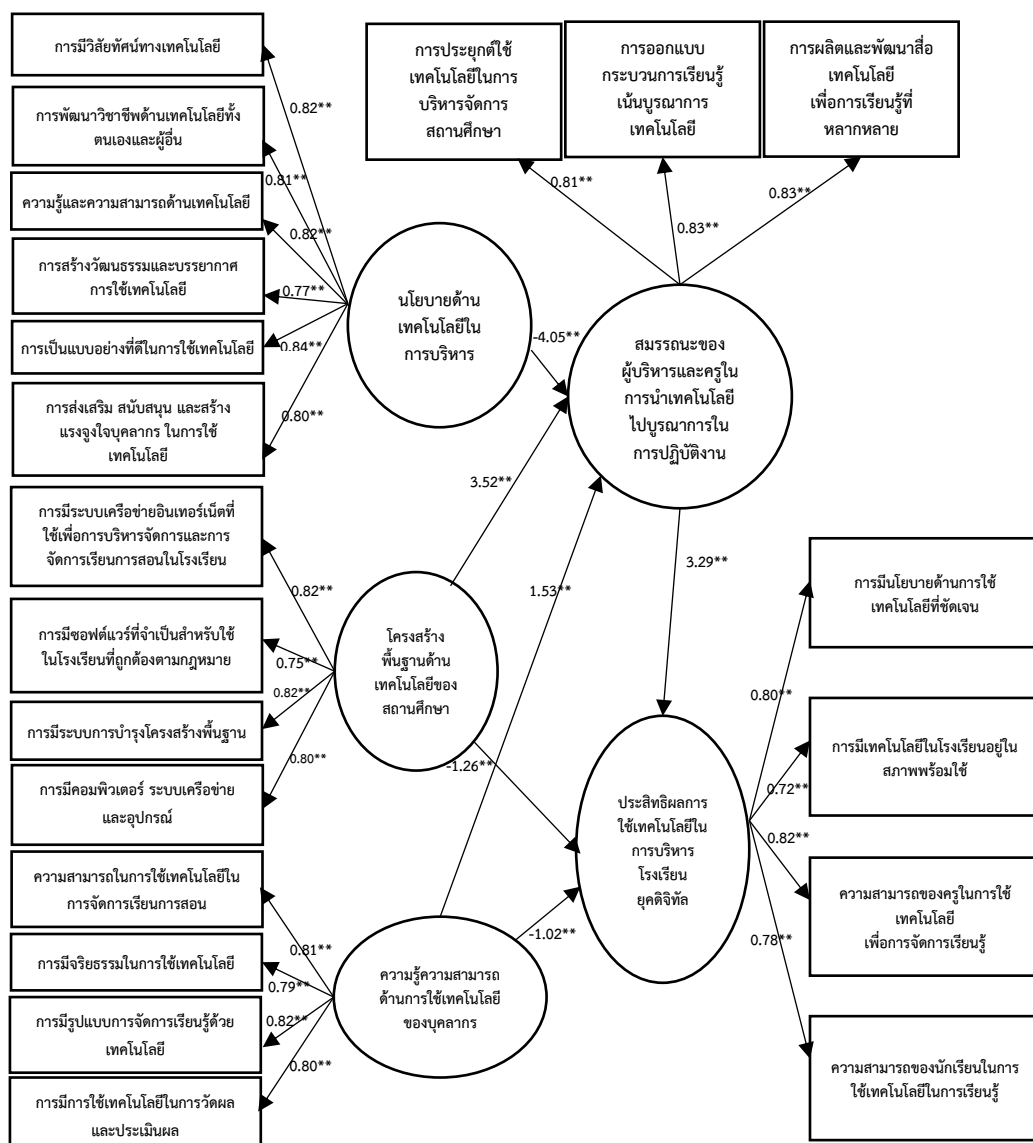
การวิจัย เรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนประชากรในการศึกษา คือ โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 12,106 โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เกินช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 520 โรงเรียน โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ สมรรถนะของ

ผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน นโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของ และ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลจากผลการวิเคราะห์รูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังการปรับคำสั่งในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้โปรแกรม LISREL ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดเรียงใหม่เพื่อแสดงเส้นทางอิทธิพลให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

จากภาพที่ 1 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลโดยรวมต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ นโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของ

สถานศึกษา ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร และสมรรถนะของ ผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน

3. แนวทางพัฒนาปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร โรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายละเอียดแนวทางการพัฒนาแต่ละปัจจัย ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาปัจจัยนโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา โดยคณาจารย์ใน สถาบันอุดมศึกษาที่เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ได้เสนอว่า “...ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญของนโยบาย เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางนโยบายและน่านโยบายสู่ การปฏิบัติงาน ...” (คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา, 2565) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้เสนอว่า “...การมีนโยบายชัดเจน เป็นรูปธรรม เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา จะส่งผลให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้จริง และเกิด ผลลัพธ์ที่ดีต่อสถานศึกษา...” (กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา, 2565)

3.2 แนวทางการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของ สถานศึกษา ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการกำหนดโครงสร้างในแผนผังการทำงาน การบริหารของโรงเรียน กำหนดคนที่รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้อง ภาระงานและงบประมาณที่ชัดเจน หาแหล่งงบประมาณจากภาคีเครือข่าย วางแผนด้านระบบบำรุงโครงสร้างพื้นฐาน จัดหา บุคลากรผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาโดยตรง โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้เสนอว่า “...การมีโครงสร้างพื้นฐานด้าน เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกเพื่อให้โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ ประสบความสำเร็จ...” (กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา, 2565)

3.3 แนวทางการพัฒนาปัจจัยความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของ บุคลากร ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาและฟื้นฟูทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีอย่าง สม่าเสมอ รวมถึงต้องเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานให้กับครู โดยกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา ได้เสนอแนะว่า “...บุคลากรใน สถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานของพลเมืองดิจิทัล และพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีอยู่ ตลอดเวลาให้ทันการเปลี่ยนแปลง...” (กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานในโรงเรียน ประถมศึกษา, 2565)

3.4 แนวทางการพัฒนาปัจจัยสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำ เทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ เทคโนโลยีในโรงเรียน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่ผู้บริหารและครูต้อง ให้ความสำคัญร่วมมือและใช้เทคโนโลยีในปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่าเสมอ เพื่อใช้เป็น

ฐานข้อมูลในการใช้พัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้เสนอแนะว่า “...ด้วยข้อจำกัดด้านความพร้อมของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารจะต้องเป็นตัวอย่างในการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาทั้งตนเองและบุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงาน...” (กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา, 2565)

อภิปรายผล

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ตัวแปรแฝงภายในประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 3 ตัวแปร คือ การมีนโยบายด้านการใช้เทคโนโลยีที่ชัดเจน ความสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และความสามารถของนักเรียนในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ การที่ตัวแปรสังเกตได้ทั้งสามตัวแปรดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วงระยะเวลาปีการศึกษา 2564 ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการมีการปรับเปลี่ยนนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยได้มีประกาศ เรื่อง มาตรการป้องกันและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกระทรวงศึกษาธิการ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ส่งผลให้สถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการเปิดและปิดโรงเรียนในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่บ่อยครั้ง และมีการปรับเปลี่ยนทิศทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ยุคความปกติใหม่ (New Normal) โดยมุ่งเน้นให้มีการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามด้วยสถานการณ์ที่เรื้อรัง อาจส่งผลกระทบต่อการปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ทำให้ระดับประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมาอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของความสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ก็อาจเกิดจากข้อจำกัดเรื่องเวลาในการปรับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากสถานการณ์ปกติ ไม่

พร้อมในการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้ครูมีระดับปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มศักยภาพ คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ในส่วนของตัวแปรสังเกตได้ เทคโนโลยีในโรงเรียนอยู่ในสภาพพร้อมใช้ที่เป็นค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเกิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 4) ที่กระทรวงศึกษาธิการได้บัญญัติกำหนดบทบาทหน้าที่ของภาครัฐเกี่ยวกับการจัดเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยรัฐบาลต้องให้การส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนในประเทศไทยมีการจัดสรรด้านเทคโนโลยีให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) ที่ กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

1.2 การอภิปรายผลตัวแปรเชิงสาเหตุ มีดังนี้

1.2.1 ตัวแปรแฝงภายนอกนโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับไม่มากนัก และอาจมีข้อจำกัดในเรื่องการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี ข้อจำกัดเรื่องความเสถียรภาพของระบบอินเทอร์เน็ต จึงทำให้การสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนมีไม่มากพอ ซึ่ง สุรียา หมาดทิ้ง ได้เสนอแนะว่าผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านไอซีที (ICT) เพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สุรียา หมาดทิ้ง, 2557)

1.2.2 ตัวแปรแฝงภายนอกโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาโดยส่วนใหญ่ตั้งกระจายอยู่ในท้องถิ่นห่างไกลตัวเมือง มีข้อจำกัดเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาหลายด้าน ดังข้อสรุปของ ทองจันทร์ เต็มจิตร ที่ว่า สถานศึกษายังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและการมีเสถียรภาพของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (ทองจันทร์ เต็มจิตร, 2562)

1.2.3 ตัวแปรแฝงภายนอกความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู และการมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีที่จำกัด และการใช้เทคโนโลยีในการวัดและการประเมินผลของครูอยู่ในระดับปานกลาง จึงทำให้มีข้อจำกัดในด้านความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดย ถนอมพร เลาหจรัสแสง ได้กล่าวว่า ทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ของครูสามารถช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2558)

1.2.4 ตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการออกแบบ

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นบูรณาการเทคโนโลยี ในความเป็นจริงแล้วสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษามาใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาสูงสุด ซึ่งเป็นตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ คือ สถานศึกษามีการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการจัดการศึกษา ในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเรียนการสอน ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ และด้านความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) รวมถึง แนวคิดของ ขวลิขิต เกิดทิพย์ ที่เสนอว่า การแทรกการใช้เทคโนโลยีอยู่ในการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนอันส่งผลให้บุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเกิดผลิตภาพเพิ่มขึ้น (ขวลิขิต เกิดทิพย์, 2553)

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 นโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร ส่งผลทางอ้อมเชิงลบต่อตัวแปรประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารฯ โดยผ่านทางสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน เนื่องจากนโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหารต้องอาศัยการนำนโยบายไปปฏิบัติจริงจึงจะประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามหากนโยบายที่ไม่ได้เกิดจากการยอมรับจากผู้ที่ต้องนำนโยบายไปปฏิบัติ ก็สามารถส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของบุคลากร และส่งผลให้ไม่รับนโยบายไปปฏิบัติ เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน โดย นพรุจ ศักดิ์ศิริ ได้กล่าวว่า ทัศนคติของผู้ปฏิบัติเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (นพรุจ ศักดิ์ศิริ, 2550) และ บัณฑิต พัดเย็น ได้ระบุว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นกลยุทธ์สำคัญต่อการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา (บัณฑิต พัดเย็น, 2558)

2.2 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.2.1 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน เนื่องจาก โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีมีความสมบูรณ์จะช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้บริหารและครู ตามแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ระบุว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาช่วยส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูและผู้บริหาร (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563) โดย Bialo, E. R. & Sivin-Kachala, J. ได้กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ (Bialo, E. R. & Sivin-Kachala, J., 1995)

2.2.2 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา ส่งผลทางตรงเชิงลบต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล เนื่องจากสถานศึกษาต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี แต่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้เกิดผลทางลบต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียน ซึ่ง ศุภักษร อนุพงษ์ กล่าวไว้ว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยี แต่ยังไม่เพียงพอต่อการใช้งานและการจัดการเรียนการสอน (ศุภักษร อนุพงษ์, 2562) และ สุตินพงษ์ อนุภราข ที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สถานศึกษาต้องได้รับการแก้ไขมากที่สุดคือเรื่องการจัดสรรงบประมาณในการจัดสรรอุปกรณ์ให้เพียงพอ (สุตินพงษ์ อนุภราข, 2558)

2.3 ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร สามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.3.1 ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะของครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน เนื่องจาก เป็นคุณสมบัติของบุคลากรที่สามารถช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง ขวาลี สกุลเอี่ยมไพบูลย์ ที่ระบุว่าสมรรถนะครูผู้สอนคือองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อนำไปสู่ทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (ขวาลี สกุลเอี่ยมไพบูลย์, 2558)

2.3.2 ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร ส่งผลทางตรงเชิงลบต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล เนื่องจากครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีอาจไม่กล้านำเสนอแนะนโยบายด้านการใช้เทคโนโลยีให้ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ และผู้บริหารอาจไม่มีความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีมากเท่าที่ควร ซึ่ง เกจกนก เอื้อวงศ์ และคณะ กล่าวว่า ในการกำหนดนโยบายส่วนใหญ่ผู้บริหารนโยบายไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย นอกจากนี้ ในมุมมองของครูที่อยู่ในวัยที่ไม่สามารถพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีได้ การใช้เทคโนโลยีอาจสร้างความกดดันและความวิตกกังวลในการปฏิบัติงานได้ (เกจกนก เอื้อวงศ์ และคณะ, 2564) ซึ่งมีการระบุที่คณะดังกล่าวไว้ในงานวิจัยของ จริพล ศศิวิระเดช ว่า “ไม่สามารถใช้โปรแกรมเฉพาะทางได้ ทำได้แค่โปรแกรมพื้นฐานง่าย ๆ เพียงเท่านั้น” (จริพล ศศิวิระเดช, 2560)

2.4 สมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อตัวแปรประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารฯ โดยคำว่าสมรรถนะในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้เป็นผลสำเร็จ ผู้บริหารและครูจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินการดังกล่าว ดังที่ กนกวรรณ โพธิ์ทอง กล่าวว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารและการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน (กนกวรรณ โพธิ์ทอง, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกปัจจัย โดยมีค่าอิทธิพลทางรวมของตัวแปรที่สามารถนำไปใช้พัฒนาประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร สมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน และนโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร ตามลำดับ 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุฯ ที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) แนวทางการพัฒนาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลโดยรวมต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยเรียงค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย ดังนี้ นโยบายด้านเทคโนโลยีในการบริหาร โดยการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และกำหนดแผนงานด้านเทคโนโลยีในแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา โดยการกำหนดแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผู้รับผิดชอบ และภาระงานให้ชัดเจน ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร โดยการพัฒนาฟื้นฟูทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารพัฒนาตนเองและสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี และสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการจัดซื้อซอฟต์แวร์ที่จำเป็นสำหรับใช้ในโรงเรียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยกำหนดเป็นนโยบายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนโรงเรียนในสังกัดให้มีซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องตามกฎหมายไว้ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของแต่ละ

โรงเรียน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการส่งเสริมด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในสังกัดให้มีระดับสูงขึ้น สร้างความตระหนักให้บุคลากรมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน 3) ผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาสื่อดังกล่าว โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้บุคลากรมีความสามารถในการผลิตและพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นตัวอย่างในการสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศการใช้เทคโนโลยีให้กับบุคลากรในโรงเรียนของตนเอง และมีข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษากับกลุ่มของโรงเรียนต้นแบบด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค หรือกลุ่มโรงเรียนที่มีปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีบริหารโรงเรียน เพื่อศึกษาถึงปัจจัยคัดสรร ตัวแปรสาเหตุ รวมถึงอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- เก็จกนก เอื้อวงศ์ และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กนกวรรณ โพธิ์ทอง. (2559). ผลของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนและบรรยากาศโรงเรียนโดยมีการรู้เทคโนโลยีและการบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนของครูเป็นสื่อกลางต่อประสิทธิผลครูในโรงเรียนดีศรีตำบล ระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). การพัฒนาการใช้ ICT เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้นำ ICT โรงเรียนในฝัน. กรุงเทพมหานคร: รุ่งโรจน์อินเตอร์กรุ๊ป.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2564 จาก <https://www.moe.go.th>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา. (1 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการใช้เทคโนโลยี ในการบริหารโรงเรียน ยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)

- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. (1 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี ในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา. (1 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารการศึกษา. (1 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- จิรพล ศศิธรเดช. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนวัดปลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จรรยาเกียรติ กุลสอน และคณะ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 11(1), 1-12.
- ขวลิต เกิดทิพย์. (2553). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สอง (2552 - 2561). วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 21(2), 164-182.
- ขวาลี สกุลเอี่ยมไพบูลย์. (2558). กลยุทธ์การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมเพื่อนำไปสู่ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: การใช้วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2558). การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า: ตอนรูปแบบและทฤษฎีการเรียนรู้อนาคต. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2564 จาก <http://thanompo.edu.cmu.ac.th>
- ถวัลย์ พอกประโคน. (2557). สภาพการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- ทองจันทร์ เต็มจิตร. (2562). มาตรฐานการจัดการสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์วิภา เทศวิศาล. (2553). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 57-68.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). สถิติชวนใช้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพรุจ ศักดิ์ศิริ. (2550). การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล จันทร์เรือง. (2563). ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นันทวัฒน์ สุบรรณรัตน์. (2550). สภาพและปัญหาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ศึกษานนทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บัณฑิต พัดเย็น. (2558). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาสู่เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). เรื่อง มาตรการป้องกันและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกระทรวงศึกษาธิการ. (30 ธันวาคม 2564).
- ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2551). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ:เครื่องมือการพัฒนาประเทศไทย. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 19(3), 34-46.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) ที่ กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- ศิรินทร์ทิพย์ ชาลีวรรณ. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ศุภัทพร อุปพงษ์. (2562). การพัฒนาระบบการเปลี่ยนผ่านสู่โรงเรียนดิจิทัลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2564 จาก <https://data.bopp-obec.info/emis/>
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของครูไทยในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2564 จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/download/141356/145381/660129>
- สุติพงษ์ อมุลราช. (2558). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนด้านการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรียา หมดทิ้ง. (2557). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Bialo, E. R. & Sivini-Kachala, J. (1995). Report on the Effectiveness of Technology in Schools. Washington, D.C.: Software Publishers Assn.

การจัดการห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน*

VALUE CHAIN MANAGEMENT PLA SAI UAN PRODUCTS OF COMMUNITY ENTERPRISES IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE TO INCREASE COMPETITIVENESS

จิตติมา บูรณวงศ์

Thitima Booranawong

ศณัทธา ธีระสุนท์

Sanatcha Theerachun

เกียรติศักดิ์ ยกแสง

Kieattisak Yokseng

สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ และสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช

Faculty of Management Sciences and Research and Development Institute

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: thitima_boo@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินห่วงโซ่คุณค่า มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่วน 2) วิเคราะห์แนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ยกระดับความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ปลาใส่วน และ 3) ประเมินห่วงโซ่คุณค่าเดิมและห่วงโซ่คุณค่าใหม่เพื่อวัดมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่วน เป็นการวิจัยรูปแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่วนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 12 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูล โดยกระบวนการผลิต ปริมาณผลผลิต ราคาและต้นทุนการผลิต คำนวณมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเมินห่วงโซ่คุณค่า มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่วน มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 5 ภาคี ได้แก่ (1) ผู้ขายปลาหรือเกษตรกร (2) ผู้ตัดแต่งปลา (3) ผู้ผลิตหรือผู้แปรรูป (4) ผู้ขาย และ (5) ผู้บริโภค 2) วิเคราะห์แนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ยกระดับ

* Received 9 February 2023; Revised 26 February 2023; Accepted 28 February 2023

ความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ปลาไหลวนเป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ การลดข้อต่อ การเพิ่มข้อต่อ การขยายข้อต่อ การพัฒนาข้อต่อเดิม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และ การสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าผลิตภัณฑ์ 3) ผลการประเมินห่วงโซ่คุณค่าเดิมและห่วงโซ่คุณค่าใหม่ มีผลิตภัณฑ์ปลาไหลวนสด ปลาไหลวนทอดกรอบ ปลาไหลวนทรงเครื่อง น้ำพริกปลาไหลวน ผงโรยข้าวปลาไหลวน ปลาไหลวนข้าวเกรียบดิบและทอด เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดของวัตถุดิบ 2.86, 5.79, 2.84, 7.08, 7.23, 1.43 และ 2.92 เท่า ตามลำดับ และผู้ผลิตปลาไหลวน มีสัดส่วนรายได้สูงสุด ส่วนผู้ตัดแต่งปลา มีสัดส่วนรายได้น้อยสุด

คำสำคัญ: การจัดการห่วงโซ่คุณค่า, ผลิตภัณฑ์ปลาไหลวน, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to assess the value chain, value added, and the proportion of income of Pla Sai Uan (fermented fish) products, 2) to analyze the value chain management guidelines in order to enhance the competitiveness of Pla Sai Uan products, and 3) to assess the current and new value chains for measuring value added and the proportion of income of each Pla Sai Uan product. This was mixed methods research. The populations were community enterprises producing Pla Sai Uan in Nakhon Si Thammarat province. 12 sample groups were selected by using the purposive sampling method. Research Instrument was a structured interview. Data collection included the production process, production quantity, prices, and production costs for calculating value added and the proportion of income of each Pla Sai Uan product. The results showed that 1) After assessing the value chain, value added, and the proportion of income of Pla Sai Uan products, there were 5 stakeholders; namely, (1) fish sellers or farmers, (2) fish cutters, (3) Pla Sai Uan producers or processors, (4) sellers, and (5) consumers, 2) After analyzing the value chain management guidelines to enhance the competitiveness of Pla Sai Uan products, they could be categorized into 6 types which were reducing the joint, increasing the joint, expanding the joint, improving the current joint, developing new products, and creating the value awareness of the products, 3) the results of assessing the current and new value chains showed raw fermented fish, crispy fried fish, fish with extra ingredients, Pla Sai Uan paste, fish furikake, raw and fried fish crackers caused the highest added value of ingredients

up to 2.86, 5.79, 2.84, 7.08, 7.23, 1.43, and 2.92 times respectively. It was also found that the highest ratio of revenue in the value chain was Pla Sai Uan producers while the lowest ratio of revenue in the value chain was fish fillet processors.

Keywords: Value Chain Manager, Pla Sai Uan Product (fermented fish), Community Enterprises, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ชุมชนได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญกับชุมชนที่นำองค์ความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตสินค้า เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมสินค้าในชุมชนและยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพเพื่อส่งเสริมด้านเทคโนโลยี การตลาด การผลิต การเงิน และการบริการ เพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด (สำนักยุทธศาสตร์นโยบายและแผน, 2563) เพราะความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลาย จึงต้องอาศัยประสิทธิภาพของภาคการผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์ในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุน ส่งเสริม ให้ประชาชนเกิดการกินดี อยู่ดี มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังคงประสบปัญหาด้านประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งยังมีอุปสรรคในการยกระดับประสิทธิภาพของตลาดสินค้าและตลาดแรงงาน ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งขัดแย้งเป้าหมายหลักที่ประเทศไทยต้องดำเนินการให้เกิดผลเร่งด่วนการปรับเปลี่ยนเพื่อสามารถปรับปรุงจุดอ่อนลดข้อจำกัดที่มีอยู่เดิม และพัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับพลวัตและเงื่อนไขใหม่ของโลก เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเติบโตต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอนและความซับซ้อนที่มากขึ้นของโลกยุคใหม่ รวมทั้งมุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจฐานราก โดยมีแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ โดยสร้างโอกาสและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ในด้านต่าง ๆ จำเป็นต่อการยกระดับเป็นผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจัดการคุณภาพและมาตรฐานผลผลิตของตนให้สามารถมีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงและผสมผสานบูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ตลอดกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำสู่ปลายน้ำ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2565)

ทั้งนี้กลุ่มชุมชน ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ สามารถยกระดับความสามารถของชุมชน เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองและมีรายได้ที่ยั่งยืน จำเป็นต้องทราบความต้องการของตลาดที่แท้จริง เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและผลิตสินค้าให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยผู้ประกอบการต้องทำความเข้าใจถึงกระบวนการผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย การขนส่ง สินค้าสู่ความต้องการของผู้บริโภค (Porter, M. E, 1985) ซึ่งเรียกว่าห่วงโซ่อุปทานของหน่วยธุรกิจ ผู้ที่มีผลกระทบในแต่ละกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำสู่ปลายน้ำ ทั้งนี้เพื่อขจัดปัญหา พัฒนาปรับปรุงให้ธุรกิจดีขึ้น โดยเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยธุรกิจ เช่น การเพิ่มสมรรถนะ การเพิ่มศักยภาพ และการยกขีดการแข่งขัน เพื่อก่อให้เกิดสัดส่วนรายได้อย่างเป็นธรรม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจุบันมีนักวิชาการและนักวิจัยได้ทำการศึกษาประเด็นการประเมินห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และการวัดสัดส่วนรายได้เป็นธรรมของธุรกิจ ดังงานวิจัยของ ศิริเชษฐ์ สังขมาน ศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบเชิงอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยกระบวนการต้นน้ำมุ่งเน้นดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงการผลิตข้าวคุณภาพ ปลอดภัย มีโภชนาการสูงเพื่อสุขภาพ จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ กระบวนการกลางน้ำ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ให้มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กระบวนการปลายน้ำ มุ่งเน้นดำเนินการสนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาด (ศิริเชษฐ์ สังขมาน, 2559) ซึ่งมีงานวิจัยของ อุทิศ ทาหอม และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น “ตำเปียงทรงเครื่อง” เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่มและจัดเวทีระดมสมอง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และส่งเสริมการขาย (อุทิศ ทาหอม และคณะ, 2561) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ มาริช หัสชู ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า สำหรับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการสินค้าโอท็อป มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรแปรรูปของกลุ่มผู้ประกอบการสินค้าโอท็อป และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรแปรรูป เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสินค้าโอท็อปที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาชุมชน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาสัดส่วนรายได้และมูลค่าเพิ่มด้วยวิธี MCPMT ผลวิจัยพบว่า สัดส่วนรายได้ภายในห่วงโซ่อุปทานตกอยู่กับ นักแปรรูปละนักขาย ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 30-40 ในขณะที่สัดส่วนรายได้จากห่วงโซ่อุปทานที่ได้น้อยสุดได้แก่กลุ่มนักปลูกและเกษตรกรเพียงร้อยละ 7-15 (มาริช หัสชู, 2563) สอดคล้องกับผลงานวิจัย วิฑิตมา บุรณวงศ์ และคณะ ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าใหม่และการวัดการกระจายรายได้ของผลิตภัณฑ์ขนมลาในจังหวัดนครศรีธรรมราช เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ

สัมภาษณ์เชิงลึกแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลวิจัยพบว่า ห่วงโซ่คุณค่าใหม่ของผลิตภัณฑ์ขนมลาสามารถแบ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้แปรรูปขั้นต้น ผู้แปรรูปขั้นสุดท้าย ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก และผู้บริโภค สามารถเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบได้สูงสุดถึง 76.46 เท่า และสัดส่วนรายได้ต่ำสุดคือ ผู้ผลิต ส่วนผู้แปรรูปและผู้ขายส่งมีสัดส่วนรายได้สูงสุด ซึ่งส่วนใหญ่ผลการวัดการกระจายรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 6 กลุ่ม มีการกระจายรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช (จิตติมา บุณยวงศ์ และคณะ, 2565)

การส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการจากฐานทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหาร เพราะเป็นสินค้าที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีต้นทุนในการผลิตที่ไม่สูงมาก และวัตถุดิบเกือบทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตสามารถหาได้ในท้องถิ่นนั่นเอง (ณฐมน ทรัพย์บุญโต และคณะ, 2559) เมื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น จึงทำให้ผู้ประกอบการชุมชนหลายรายเข้ามาแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น (จิตพนธ์ ชุมเกตุ, 2560) ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ดำเนินการผลิตปลาใส่วนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ของตนเอง แต่ไม่สามารถดำเนินการได้มากนัก เนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่รู้จักและไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ขาดแคลนแรงงานในการผลิต ปัญหาการเลี้ยงปลาที่ไม่ได้มาตรฐาน วัตถุดิบในการผลิตไม่เพียงพอ สูตรและกระบวนการหมักปลาไม่สม่ำเสมอ เป็นวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก ขาดความรู้ ทักษะ แหล่งเงินทุนในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น ดังนั้นการที่จะเข้าไปเพิ่มขีดความสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนนั้น จะต้องนำความต้องการทางการตลาดมาวิเคราะห์หาโจทย์ปัญหาที่แท้จริง เพื่อยกระดับและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านการจัดการห่วงโซ่คุณค่าใหม่ (New Value Chain) ก่อให้เกิดโครงสร้างการวัดสัดส่วนรายได้ที่เป็นธรรมสู่กลุ่มเกษตรกรและผู้ผลิต (บัณฑิต อินฉนวน, 2564)

ดังนั้น จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค สร้างมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้เพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการและยกระดับรายได้ของชุมชนได้จริง จึงควรวิเคราะห์เพื่อประเมินห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่วน แนวทางในการจัดการห่วงโซ่คุณค่ารวมถึง การวัดสัดส่วนรายได้ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้เกิดสัดส่วนรายได้ที่เป็นธรรมสู่เศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่วนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินห่วงโซ่คุณค่า มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ยกระดับความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อประเมินห่วงโซ่คุณค่าเดิมและห่วงโซ่คุณค่าใหม่ เพื่อวัดมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นรูปแบบผสมวิธี โดยขั้นตอนแรกเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชน ศึกษาถึงข้อมูลฐานทรัพยากร กระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำสู่ปลายน้ำของกลุ่มชุมชนผู้ประกอบการปลาใส่อวน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำมาวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า ประเมินห่วงโซ่คุณค่า หาแนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน จากนั้นเพื่อนำมาวิเคราะห์หาห่วงโซ่คุณค่าใหม่ โดยการวิเคราะห์หาปัญหาที่ข้อต่อผ่านห่วงโซ่คุณค่าเดิม ซึ่งการยกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐานราก ทำด้วยวิธีการผ่านการจัดการด้วยกัน 2 ระบบ คือ Eco-system และ Ego-system (บัณฑิต อินดวงค์, 2564) โดย Eco-system จะเป็นการเพิ่มลด ขยาย บทบาท ข้อต่อในห่วงโซ่คุณค่าเพื่อขจัดปัญหาหรือพัฒนาให้ธุรกิจดีขึ้น ส่วน Ego-system เป็นระบบที่เพิ่มขีดความสามารถ เช่น การเพิ่มสมรรถนะ การเพิ่มศักยภาพ และการยกขีดการแข่งขัน การประเมินห่วงโซ่คุณค่าเป็นการยกระดับมูลค่าเศรษฐกิจฐานราก สุดท้ายนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ผลจากการคำนวณมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวนโดยมีขั้นตอนใน การดำเนินการวิจัยดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิต ปลาใส่อวนในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 12 กลุ่ม ที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้ 1) กลุ่มปลาตุ๋กใส่อวนคุณวัลภา สุตกรนไต้ 2) กลุ่มวิสาหกิจปลาใส่อวนแม่แก้วสูตรโบราณ 3) ศูนย์การเรียนรู้ปลาตุ๋กใส่อวนบ้านวังฆ้อง อำเภोजุฬารักษ์ 4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลานิลแปรรูป (ปลานิลถิ่นธัญญา) 5) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียงตำบลควนกรดท้องเที่ยวเชิงเกษตร (แปรรูปปลา) 6) กลุ่มวิสาหกิจปลาตุ๋กใส่อวน ม.1 ตำบลชะมาย 7) กลุ่มปลาใส่อวนยายถนอม 8) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลาตุ๋กอบบางชั้น 9) กลุ่มวิสาหกิจผลิตภัณฑ์บ้านลอยเลิศ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งนาใหม่ 10) กลุ่มส้มมาชีพแปรรูปปลาตุ๋ก 11) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารทะเลปากพูน (ความสุขของชาวเล) และ 12) กลุ่มปลาใส่อวนโมเดิร์น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Krippendorff, K, 2004) โดยจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแก่ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่อวนทั้ง 12 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจะกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์อย่าง

เป็นขั้นตอน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะตอบคำถามเดียวกัน และถามคำถามก่อนหลังเรียงตามลำดับเหมือนกัน (นฤมล จิตรเอื้อ และประสพชัย พสุนนท์, 2561) เพื่อนำมาวิเคราะห์ห้วงโซ่คุณค่า มูลค่าเพิ่ม และสัดส่วนรายได้ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลบริบทของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กระบวนการผลิต ราคาผลิตภัณฑ์ปลา ปริมาณปลาที่ผลิตภัณฑ์แต่ละขั้นตอน เพื่อนำมาวิเคราะห์ภาพรวมของห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนของแต่ละกลุ่ม

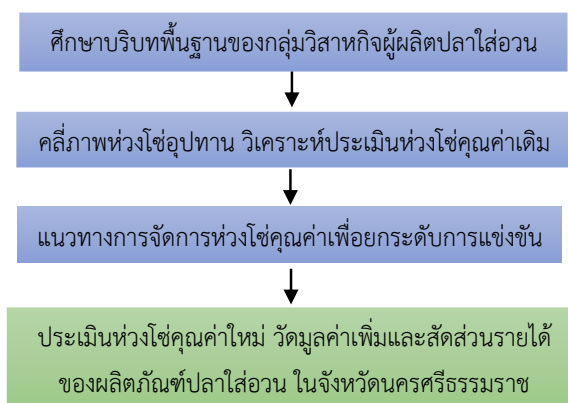
ส่วนที่ 2 จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนแรกนำมาสังเคราะห์ปริมาณการผลิต ปริมาณผลผลิตของแต่ละผลิตภัณฑ์ ราคาขายและต้นทุนการผลิต จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ห้วงโซ่คุณค่า การวัดมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยินยอมและสมัครใจในการให้ข้อมูล ทั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กระบวนการผลิตปลาใส่ฉนวน ตั้งแต่ต้นน้ำกลางน้ำและปลายน้ำ เพื่อนำมาวิเคราะห์เครือข่ายห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวน 2) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ต่อประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขาธิการกลุ่มของแต่ละวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่ฉนวน ได้แก่ กระบวนการผลิต ราคาผลิตภัณฑ์ปลา ปริมาณปลาที่ผลิตภัณฑ์แต่ละขั้นตอน ต้นทุนการผลิตและผลผลิตของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวน เพื่อนำมาประเมินห้วงโซ่คุณค่าเดิม คำนวณมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวน 3) จากนั้นเมื่อนักวิจัยเข้าไปพัฒนาในกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่ฉนวน ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ การให้ความรู้ทักษะด้านการสื่อสารและด้านการตลาด ผู้วิจัยจึงลงพื้นที่ซ้ำอีกครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหาแนวทางในการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวน 4) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ห้วงโซ่คุณค่าใหม่ คำนวณมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวนทุกผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่ฉนวน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้รับจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่ฉนวน จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (วัชรินทร์ อินทพรหม, 2562) โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากประธาน รองประธานและเลขาธิการกลุ่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์ ห่วงโซ่อุปทาน ประเมินห้วงโซ่คุณค่าปลาใส่ฉนวนในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์ห้วงโซ่คุณค่าใหม่ คำนวณมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวนที่เข้าร่วมโครงการจากเครื่องมือการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ (New Value Chain, NVC) ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวนโดยอาจารย์บัณฑิต อินณวงศ์ จากการคำนวณ (NVC) คือในการแปรรูปปลาใส่ฉนวน 1 กิโลกรัม ต้องใช้ปลาตัดแต่งโดยคิดจากร้อยละผลผลิตจากปลาตัดแต่งไปเป็นปลาใส่ฉนวน และหากต้องการใช้ปลาสดก็จะคิดร้อยละผลผลิตจากปลาสดไปเป็นปลาตัดแต่ง ซึ่งเป็นการคิด

ย้อนกลับไปที่ต้นน้ำ โดยการคิดต้นทุนของการผลิตปลาใส่สวนที่ผ่านกระบวนการหมักปลาด้วยข้าวคั่ว เพื่อหาราคาซื้อและราคาขายที่แท้จริงในแต่ละข้อต่อ

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย การประเมินห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่สวนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยรูปแบบผสมผสานวิธี ช่วงแรกเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ปิยะวดี บุญ-หลง และคณะ, 2559) เป็นกระบวนการวิจัยที่สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนและนักวิจัย จากนั้นนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ผล มีขั้นตอนการวิจัยตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1 โดยผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทพื้นฐานจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่สวน จากแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน ห่วงโซ่คุณค่าเดิม เมื่อนักวิจัยเข้าไปพัฒนากลุ่มผู้ผลิตปลาใส่สวน จึงหาแนวทางในการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของตลาด ยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พัฒนาด้านคนของ ตลาด เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน จากนั้นวัดมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ใหม่ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่สวน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

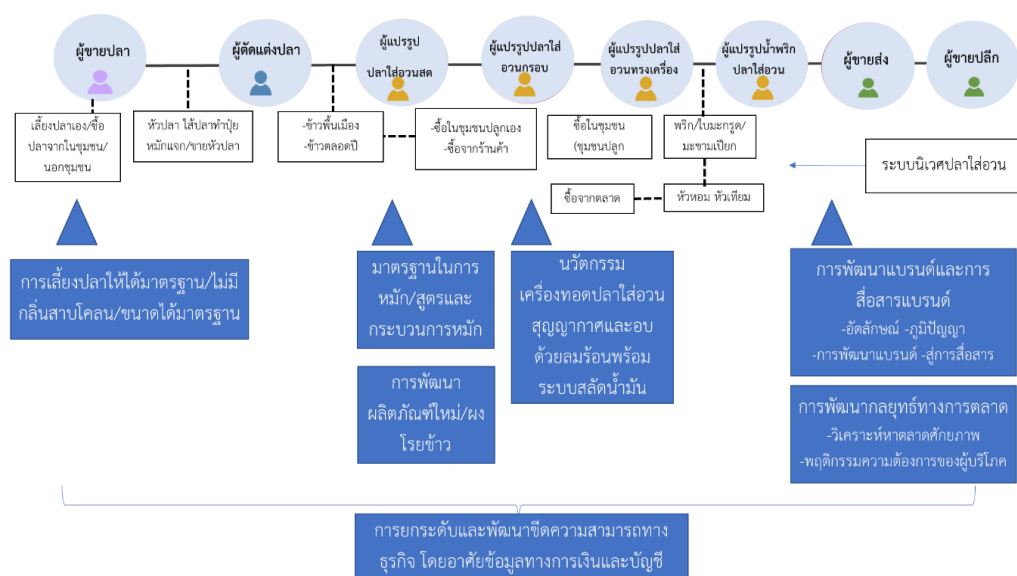
ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการสัมภาษณ์ข้อมูลฐานทรัพยากรเบื้องต้นของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่สวนทั้งหมด 12 กลุ่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน สามารถแบ่งลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 5 ภาคี ได้แก่ 1) ผู้ขายปลาหรือเกษตรกร 2) ผู้ตัดแต่งปลา 3) ผู้ผลิตหรือผู้แปรรูป ได้แก่ ผู้แปรรูปปลาใส่สวนสด ผู้แปรรูปปลาใส่สวนทอดกรอบ ผู้แปรรูปปลาใส่สวนทรงเครื่อง และผู้แปรรูปน้ำพริกปลาใส่สวน 4) ผู้ขาย ได้แก่ ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก และ 5) ผู้บริโภค

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ยกระดับความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช นักวิจัยเข้าไปช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้แก่ผู้ประกอบการและพัฒนาทางด้านการตลาด (คนของ ตลาด) ให้แก่ผู้ผลิตปลาใส่ฉนวน จากนั้นเมื่อเข้าไปวิเคราะห์หาโจทย์ปัญหาที่แท้จริง เพื่อให้รู้สถานการณ์จริงของแต่ละกลุ่มผู้ประกอบการผลิตปลาใส่ฉนวน จึงสามารถสรุปรูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเมื่อนักวิจัยเข้าไปพัฒนากลุ่มผู้ผลิตปลาใส่ฉนวน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเมื่อนักวิจัยเข้าไปพัฒนากลุ่มผู้ผลิตปลาใส่ฉนวน

จากภาพที่ 2 นักวิจัยกับชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนทั้ง 12 กลุ่มพบว่า ขนาดปลาที่นำมาผลิตไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีระบบและมาตรฐานในการเลี้ยงปลา การซื้อปลาจากเครือข่ายผูกขาดเจ้าเดียวจึงทำให้ปลาไม่มีเพียงพอ ขาดแคลนแรงงานในการตัดแต่งปลา สูตรและกระบวนการหมักปลาไม่สม่ำเสมอ โรงเรือนในการผลิตไม่ได้มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า สินค้าไม่เป็นที่รู้จัก และผู้ประกอบการไม่ถนัดในการทำตลาด เมื่อนักวิจัยเข้าไปพัฒนากลุ่มผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนโดยการแก้ปัญหาการวิเคราะห์ถึงความต้องการของตลาดเป็นหลัก ซึ่งก่อให้เกิดองค์ความรู้จากผลการวิจัยนำไปสู่แนวทางในการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ปลาใส่ฉนวนในจังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งหมด 6 รูปแบบ ได้แก่ การยกระดับโดยการขยายซื้อต่อหาซื้อต่อที่ช่วยทำการตลาด การเพิ่มซื้อต่อโดยมีผู้รวบรวมวัตถุดิบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ในส่วนของผู้แปรรูป การพัฒนาซื้อต่อเดิมโดยการเพิ่มช่องทางการ

สื่อสารทางการตลาดใหม่ การลดข้อต่อโดยผู้ขายปลาเป็นผู้ตัดแต่งปลา และการสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์มุ่งเน้นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าเป็นการจัดการห่วงโซ่ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวน

3. ผลการประเมินของห่วงโซ่คุณค่าเดิมและห่วงโซ่คุณค่าใหม่เพื่อวัดมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน พบว่า จากผลการวิจัยการคลี่ภาพห่วงโซ่อุปทานในข้อที่ 1 โดยการสัมภาษณ์ข้อมูล ได้แก่ กระบวนการผลิต ราคาผลิตภัณฑ์ปลา ปริมาณปลาที่ผลิตกันแต่ละขั้นตอน ต้นทุนการผลิตและผลผลิตของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน และจากแนวทางทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่าปลาใส่อวนในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงสามารถนำมาวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าใหม่ คำนวณมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน (New Value Chain, NVC) ซึ่งในการผลิตปลาใส่อวนของห่วงโซ่คุณค่าเดิมสามารถ แบ่งออกเป็น 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ปลาใส่อวนสด ปลาใส่อวนทอดกรอบ ปลาใส่อวนทรงเครื่อง และน้ำพริกปลาใส่อวน ในส่วนของห่วงโซ่คุณค่าใหม่เพิ่มผลิตภัณฑ์มา 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผงโรยข้าวปลาใส่อวน ข้าวเกรียบดิบปลาใส่อวน และข้าวเกรียบทอดปลาใส่อวน ผลการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อคำนวณหามูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ก่อนและหลังเข้าร่วมการวิจัยของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวน แสดงผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินมูลค่าเพิ่มรายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

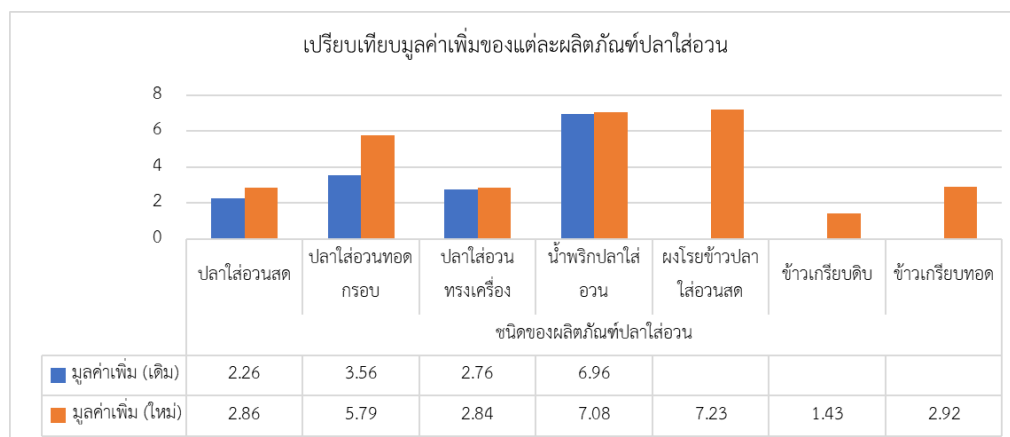
ลำดับ	กลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวน	ผลิตภัณฑ์	มูลค่าเพิ่มเดิม	มูลค่าเพิ่มใหม่	คิดเป็นร้อยละ
1	ปลาตุกอวนบางขัน	ปลาใส่อวนสด	1.38	2.86	51.75
2	ความสุขชาวเล	ปลาใส่อวนสด	1.32	2.02	34.65
3	แม่แกวดสุตรโบราณ	ปลาใส่อวนสด	1.29	2.06	37.38
		ปลาใส่อวนทอดกรอบ	3.69	5.79	36.27
4	ปลาใส่อวนโมเดิร์น	ปลาใส่อวนสด	1.78	2.1	15.24
5	กลุ่มผลิตภัณฑ์บ้านลอยเลิศ	ปลาใส่อวนสด	2.26	2.53	10.67
		ปลาใส่อวนทอดกรอบ	2.9	3.91	25.83
6	ปลาตุกใส่อวนชะมาย	ปลาใส่อวนสด	1.82	2.03	10.34
		ปลาใส่อวนทอดกรอบ	2.06	2.45	15.92

ตารางที่ 1 ผลการประเมินมูลค่าเพิ่มรายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่วนในจังหวัด นครศรีธรรมราช (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มผู้ผลิตปลาใส่วน	ผลิตภัณฑ์	มูลค่าเพิ่มเติม	มูลค่าเพิ่มใหม่	คิดเป็นร้อยละ
7	บ้านวังซ้อง	ปลาใส่วนสด	1.34	1.94	30.93
		ปลาใส่วนทอดกรอบ	1.34	1.92	30.21
8	ปลานิลถิ่นชัยญา	ปลาใส่วนสด	1.54	1.57	1.91
		ปลาใส่วนทอดกรอบ	1.75	1.86	5.91
		ปลาใส่วนทรงเครื่อง	2.76	2.84	2.82
		ปลาใส่วนน้ำพริก	6.96	7.08	1.69
		เฉลี่ยมูลค่าเพิ่มขึ้น			20.77

จากตารางที่ 1 พบว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่วนหลังเข้าร่วมพัฒนางานวิจัยสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มถึงร้อยละ 20.77 หากรวมมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นใหม่หลังเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ปลาใส่วนผงโรยข้าว ปลาใส่วนข้าวเกรียบดิบและปลาใส่วนข้าวเกรียบทอด ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มถึงร้อยละ 37.45 ส่วนผู้ประกอบการอีก 4 แห่งไม่ได้ทำการพัฒนาการแปรรูปหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่แต่เป็นการสร้างคุณค่าการรับรู้เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักผลิตภัณฑ์เดิมให้มากขึ้น

ภาพที่ 3 การเปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่วน

จากภาพที่ 3 สามารถเปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มสูงสุดของแต่ละผลิตภัณฑ์พบว่า ปลาใส่ อวนสดให้มูลค่าเพิ่มสูงสุด 2.86 เท่า ปลาใส่อวนทอดกรอบให้มูลค่าเพิ่มสูงสุด 5.79 เท่า ปลาใส่ อวนทรงเครื่องให้มูลค่าเพิ่มสูงสุด 2.84 เท่า น้ำพริกปลาใส่อวนให้มูลค่าเพิ่มสูงสุด 7.08 เท่า ส่วนผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่คือ ผงโรยข้าวปลาใส่อวน ข้าวเกรียบดิบและข้าวเกรียบทอด ให้มูลค่าเพิ่ม 7.23, 1.43 และ 2.92 เท่า ตามลำดับ นอกจากนี้พบการวิเคราะห์สัดส่วนรายได้ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 5 ภาค พบว่าสัดส่วนแบ่งรายได้สูงสุด ได้แก่ ผู้ผลิตปลาใส่อวน ส่วน สัดส่วนแบ่งรายได้น้อยสุด ได้แก่ ผู้ตัดแต่งปลา แต่อย่างไรก็ตามจากการเข้าไปพัฒนาแก้ปัญหา ให้ผู้ผลิตปลาใส่อวนทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและสัดส่วนรายได้มีการกระจายอย่างเป็น ธรรมมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การประเมินห่วงโซ่มูลค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัด นครศรีธรรมราช เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ผลการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานของ ผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน จากแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ผลสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวน จำนวน 12 กลุ่ม มีลักษณะห่วงโซ่อุปทานปลาใส่อวนที่มีการเชื่อมโยงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กันตั้งแต่ต้นน้ำสู่ปลายน้ำ สามารถแบ่งลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 5 ภาค ได้แก่ 1) ผู้ขายปลาหรือเกษตรกร 2) ผู้ตัดแต่งปลา 3) ผู้ผลิตหรือผู้แปรรูป 4) ผู้ขาย และ 5) ผู้บริโภค ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริช หัสชู ที่ได้แบ่งลักษณะห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรแปรรูป กลุ่มสินค้าโอท็อป มีผู้ที่เกี่ยวข้องภายในองค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึง ปลายน้ำมีทั้งหมด 4 ภาค ได้แก่ 1) นักปลูกหรือเกษตรกร 2) นักรวบรวม 3) ผู้ผลิตหรือนักแปรรูป และ 4) นักขาย (มาริช หัสชู, 2563) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วิฑิตมา บุรณวงศ์และศณัฏฐา อีระขุนท์ ที่ได้แบ่งลักษณะห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ขนมลาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ได้แก่ ผู้จัดหา วัตถุดิบ ผู้ผลิต ผู้แปรรูป ผู้ขาย และสุดท้ายสู่ผู้บริโภค (วิฑิตมา บุรณวงศ์ และศณัฏฐา อีระขุนท์, 2565)

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการห่วงโซ่มูลค่า ยกระดับความสามารถใน การแข่งขันของผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการ สัมภาษณ์ข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวน ได้แก่ กระบวนการผลิต ราคาผลิตภัณฑ์ปลา ปริมาณปลาที่ผลิตในแต่ละขั้นตอน ต้นทุนการผลิตและผลผลิตของแต่ละผลิตภัณฑ์ ปลาใส่ อวน เพื่อนำมาวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า มีผู้มีส่วนได้เสียทั้งสิ้น 5 ภาค วิเคราะห์หาแนวทางในการ จัดการห่วงโซ่มูลค่าเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของตลาด เพื่อยกระดับขีด

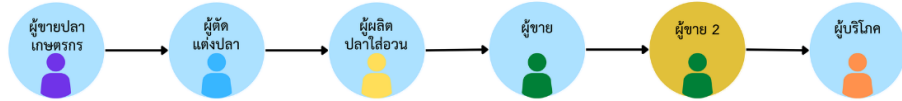

ความสามารถของแต่ละกลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวนสามารถแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ เพื่อนำไปยกระดับศักยภาพธุรกิจปลาใส่อวน ได้แก่ การลดข้อต่อ การเพิ่มข้อต่อ การขยายข้อต่อ การพัฒนาข้อต่อเดิม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และการสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน สามารถนำมาวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้แยกตามผลิตภัณฑ์ของปลาใส่อวน โดยมีกลุ่มผู้แปรรูปปลาใส่อวนสดจำนวน 12 กลุ่ม ผู้แปรรูปปลาใส่อวนทอดกรอบจำนวน 6 กลุ่ม ผู้แปรรูปปลาใส่อวนทรงเครื่องจำนวน 1 กลุ่ม ผู้แปรรูปน้ำพริกปลาใส่อวนจำนวน 2 กลุ่ม ผู้แปรรูปผงโรยข้าวจำนวน 1 กลุ่ม และผู้แปรรูปข้าวเกรียบดิบและข้าวเกรียบทอดจำนวน 1 กลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริช หัสชู มีแนวทางในการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการสินค้าโอท็อป คือ ให้เกษตรกรพัฒนาเป็นผู้ประกอบการและการพัฒนาผู้ประกอบการ โอท็อปรายเดิมให้มีความสามารถในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมาช่วยลดและตัดตอนผู้ที่มีส่วนได้เสียในห่วงโซ่ลดลง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผันตัวมาเป็นผู้ผลิตด้วยตัวเอง (มาริช หัสชู, 2563)

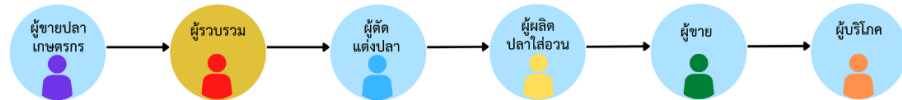
3. ผลการประเมินของห่วงโซ่คุณค่าเดิมและห่วงโซ่คุณค่าใหม่เพื่อวัดมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของแต่ละผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์วัดมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนรายได้ของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) การแปรรูปปลาใส่อวนสดก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดของวัตถุดิบได้ถึง 2.86 เท่า เมื่อทำการแยกสัดส่วนรายได้ในแต่ละภาคี มีสัดส่วนรายได้สูงสุดแยกตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ผู้ผลิตปลาใส่อวนและผู้ขาย โดยสัดส่วนรายได้ต่ำสุด คือ ผู้ตัดแต่งปลา 2) การแปรรูปปลาใส่อวนทอดกรอบ ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดของวัตถุดิบได้ถึง 5.79 เท่า เมื่อทำการแยกสัดส่วนรายได้ในแต่ละภาคี มีสัดส่วนรายได้สูงสุดแยกตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ผู้ผลิตปลาใส่อวน โดยสัดส่วนรายได้ต่ำสุด คือ ผู้ตัดแต่งปลา 3) การแปรรูปปลาใส่อวนทรงเครื่อง ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดของวัตถุดิบได้ถึง 2.84 เท่า เมื่อทำการแยกสัดส่วนรายได้ในแต่ละภาคี มีสัดส่วนรายได้สูงสุด คือ ผู้ผลิตปลาใส่อวน โดยสัดส่วนรายได้ต่ำสุด คือ ผู้ตัดแต่งปลา และ 4) การแปรรูปน้ำพริกปลาใส่อวน ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดของวัตถุดิบได้ถึง 7.08 เท่า เมื่อทำการแยกสัดส่วนรายได้ในแต่ละภาคี มีสัดส่วนรายได้สูงสุดแยกตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ผู้ผลิตปลาใส่อวน โดยสัดส่วนรายได้ต่ำสุด คือ เกษตรกรหรือผู้ขายปลา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาริช หัสชู ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า สำหรับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการสินค้าโอท็อป พบว่าการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะพร้าวแก้วสามารถเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบได้ถึง 3.72 เท่าเมื่อเทียบกับราคาผลสด ส่วนมะพร้าวคั่วนั้นสามารถเพิ่มมูลค่าได้ 2.37 เท่า เมื่อทำการแยกสัดส่วนรายได้ในแต่ละภาคี พบว่าสัดส่วนรายได้ของเกษตรกรมีสัดส่วนรายได้ต่ำสุด นักขายมีสัดส่วนรายได้สูงสุดทั้งในมะพร้าวแก้วและมะพร้าวคั่ว (มาริช หัสชู, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

1. การขยายข้อต่อ หาข้อต่อที่ช่วยทำการตลาด

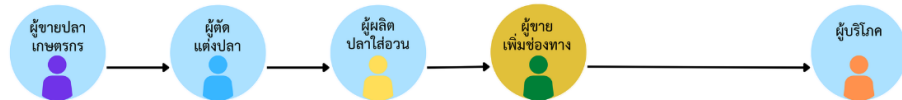
2. การเพิ่มข้อต่อ หาข้อต่อที่เป็นผู้รวบรวมวัตถุดิบ

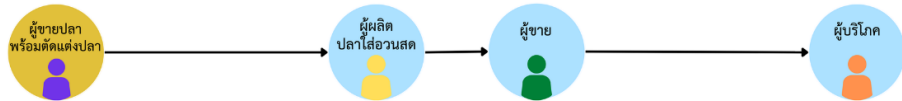
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ในข้อต่อผู้ผลิตปลาใส่แวน

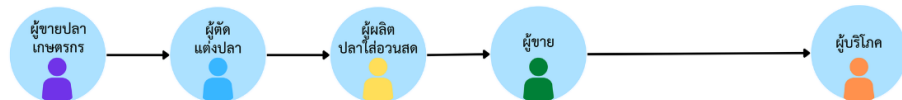
4. การพัฒนาข้อต่อเดิมในส่วนของผู้ขายโดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารและการตลาดใหม่

5. การลดข้อต่อ ผู้ขายปลาเป็นผู้ตัดแต่งปลาเอง

6. การสร้างคุณค่า มุ่งเน้นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 4 รูปแบบแนวทางทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่าปลาใส่แวนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา เพื่อส่งเสริมการยกระดับขีดความสามารถให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่แวนในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการวิเคราะห์หาปัญหาที่ข้อต่อผ่าน Value Chain (Old Base Line) ห่วงโซ่คุณค่าเดิม เพื่อปรับลด ขยายข้อต่อของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อุปทาน จึงทำให้เกิดห่วงโซ่คุณค่าใหม่ของผลิตภัณฑ์ปลาใส่แวน

จากองค์ความรู้ใหม่ทำให้เกิดแนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่าปลาใส่อวนในจังหวัด นครศรีธรรมราช 6 รูปแบบ ได้แก่ 1) การยกระดับโดยการขยายซื้อต่อหาซื้อต่อที่ช่วยทำ การตลาด เมื่อทางกลุ่มมีขนาดปลาที่ได้มาตรฐาน มีสูตรกระบวนการหมักที่ใช้เวลาลดลง ขาย ได้เร็วขึ้น จึงมีตัวแทนเข้ามารับซื้อปลาใส่อวนและช่วยทำการตลาด ขายแบบออนไลน์โดย บุคคลที่ได้รับความนิยมในกลุ่มโซเชียล 2) การเพิ่มซื้อต่อโดยมีผู้รวบรวมวัตถุดิบ เพื่อให้ได้ปลา เพียงพอต่อความต้องการผลิต 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ในส่วนของผู้แปรรูป โดยนำวัตถุดิบ เหลือทิ้งและนำสมุนไพรพื้นถิ่นที่มีอยู่ตามแหล่งชุมชนมาเป็นส่วนผสมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ นอกจากนี้โรงเรือนสำหรับแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานทะเบียนอาหารและยา 4) การพัฒนาซื้อต่อเดิมโดยการเพิ่มช่องทางการสื่อสารทางการตลาดใหม่ ได้แก่ เพจเฉพาะ กลุ่มลูกค้าใหม่ ทางออนไลน์ เพื่อเปลี่ยนกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้แตกต่างจากคู่แข่ง 5) การลดซื้อ ต่อโดยผู้ขายปลาเป็นผู้ตัดแต่งปลา แก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยผู้ขายปลาเป็นผู้ตัด แต่งปลาเอง 6) การสร้างคุณค่า มุ่งเน้นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะ เห็นได้ว่าแนวทางดังกล่าวเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์และขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่อวนได้มีสัดส่วนรายได้ที่สูงขึ้น และผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ช่องทางในการจัดจำหน่ายมากขึ้น ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการที่สนใจสามารถ นำแนวทางในการจัดการห่วงโซ่คุณค่าใหม่ ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับธุรกิจ และนำไปปรับใช้ให้ตรงกับผลิตภัณฑ์อื่นของชุมชนได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การประเมินห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวนของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะห่วงโซ่คุณค่าปลาใส่อวนที่มีการเชื่อมโยง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กันตั้งแต่ต้นน้ำสู่ปลายน้ำ แบ่งลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ออกเป็น 5 ภาคี ได้แก่ (1) ผู้ขายปลาหรือเกษตรกร (2) ผู้ตัดแต่งปลา (3) ผู้ผลิตหรือผู้แปรรูป (4) ผู้ขาย และ (5) ผู้บริโภค 2) การวิเคราะห์แนวทางการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ยกระดับ ความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน มีผู้มีส่วนได้เสียทั้งสิ้น 5 ภาคี แบ่ง ออกเป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ การลดซื้อต่อ การเพิ่มซื้อต่อ การขยายซื้อต่อ การพัฒนาซื้อต่อเดิม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และการสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวน 3) ผลการ ประเมินของห่วงโซ่คุณค่าเดิมและห่วงโซ่คุณค่าใหม่ มีผลิตภัณฑ์ปลาใส่อวนสด ปลาใส่อวนทอด กรอบ ปลาใส่อวนทรงเครื่อง น้ำพริกปลาใส่อวน ผงโรยข้าวปลาใส่อวน ปลาใส่อวนข้าวเกรียบ ดิบและปลาใส่อวนข้าวเกรียบทอด ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดของวัตถุดิบได้ถึง 2.86, 5.79, 2.84, 7.08, 7.23, 1.43 และ 2.92 เท่า ตามลำดับ และผู้ผลิตปลาใส่อวน มีสัดส่วนรายได้สูงสุด ส่วนผู้ ตัดแต่งปลา มีสัดส่วนรายได้น้อยสุด จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) กลุ่มผู้ผลิตปลาใส่อวนควรทราบ

ปริมาณและต้นทุนในกระบวนการผลิต เช่น ปริมาณน้ำหนักรูปปลาที่นำมาแปรรูป และปริมาณวัตถุดิบที่นำมาหมักกับปลา เมื่อทำการแปรรูปสามารถคำนวณต้นทุนวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และบรรจุภัณฑ์ได้ เพราะในกระบวนการผลิตผู้ผลิตเองสามารถลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของตนได้ ทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น สามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น 2) ผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนควรสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์โดยการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทางออนไลน์เพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้อย่างทั่วถึง 3) เนื่องจากผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวนเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนจึงควรถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลัง เพื่อผลิตภัณฑ์ได้เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป 4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนควรได้รับการสนับสนุนทางภาครัฐ เช่น จัดกิจกรรมเปิดเวทีงานแสดงการจำหน่ายสินค้า เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ชุมชนเกิดรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป คือควรศึกษาถึงห่วงโซ่คุณค่าของหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ที่นำเอาวัตถุดิบปลาใส่ฉนวนมาใช้ เช่น ร้านอาหาร ทั้งนี้เพื่อเพิ่มข้อต่อให้กับผู้ผลิตปลาใส่ฉนวนได้มีช่องทางในการจัดจำหน่าย ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท) ชุดโครงการวิจัย การยกระดับและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ปลาใส่ฉนวนสู่การเป็นผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้กรอบงานวิจัยแผนงานสำคัญ (Flagship 21) ประจำปีงบประมาณ 2564 จากโครงการวิจัย เรื่อง การประเมินห่วงโซ่คุณค่าปลาใส่ฉนวนจังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐิติมา บุรณวงศ์ และคณะ. (2565). การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าใหม่และการวัดการกระจายรายได้ของผลิตภัณฑ์ขนมปลาในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 18(2), 139-155.
- ฐิติมา บุรณวงศ์ และศณัฏฐา ธีระสุนท์. (2565). การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมปลาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 14(1), 43-54.

- ณัฐมน ทรัพย์บุญโต และคณะ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษา OTOP ประเภทอาหาร จังหวัดพะเยา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(ฉบับพิเศษ ประชุมวิชาการ), 230-237.
- นฤมล จิตรเอื้อ และประสพชัย พสุนนท์. (2561). การใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเพื่อการศึกษาการดำเนินการที่เป็นเลิศของสถานศึกษา. วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(2), 2118-2135.
- บัณฑิต อินดวงศ์. (2564). การคลี่ภาพ Value Chain การคำนวณมูลค่าเพิ่มและสัดส่วนแบ่งรายได้ สำหรับ Local Enterprise. กรุงเทพมหานคร: หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท).
- ปิยะวัติ บุญ-หลง และคณะ. (2559). งานวิชาการเพื่อสังคม: หลักการและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันคลังสมองของชาติ.
- มาริช หัสชู. (2563). การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่มูลค่า สำหรับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการสินค้าโอท็อป. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอาหาร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรินทร์ อินทพรหม. (2562). การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 10(2), 314-333.
- ศิริเชษฐ์ สังขะมาน. (2559). การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. (2565). แผนปฏิบัติราชการรายปี (พ.ศ. 2566). เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2566 จาก https://www.sepo.go.th/tiny_mce/plugins/filemanager/thumbs//แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ%202566.pdf
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570). เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th/>
- สำนักยุทธศาสตร์นโยบายและแผน. (2563). คู่มือแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2020/05/CODI-Actionplan2563.pdf>
- อุทิศ ทาหอม และคณะ. (2561). รูปแบบการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น “ตำเปียงทรงเครื่อง” เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนบ้านเสม็ด ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารพัฒนาสังคม, 20 (2), 35-61.
- Krippendorff, K. (2004). Content analysis: an introduction to its methodology. (2nd.ed.). USA: Sage Publications.

Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: MacMillan.

การพัฒนาป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

DEVELOPMENT OF TOURIST SIGNBOARDS FOR TOURISTS AT THUNG SONG JUNCTION MARKET IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

รัตน์กร นาคปลัด

Rattaneekorn Nakplad

อินทิรา จินดาโชติ

Intira Jindachot

ศรัณยา ฤทธิกุล

Sarunya Rittikhun

เมธาวี ชุมพล

Mathavee Chumpon

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (สไใหญ่) นครศรีธรรมราช

Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya,

Nakhon Si Thammarat Campus (Saiyai), Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: rattaneekorn.p@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

จากการที่ได้เดินทางไปท่องเที่ยวภายในตลาดชุมทางทุ่งสงหลาย ๆ ครั้งพบว่าป้ายแนะนำภายในตลาดส่วนใหญ่เป็นภาษาไทยและมีสภาพชำรุด ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงและจัดทำป้ายแนะนำเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้จัดทำการวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อทราบความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มีต่อป้ายแนะนำสามภาษา 2) เพื่อพัฒนาป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติตนรวมทั้งการให้ข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ 3) เพื่อทราบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง ที่มีต่อป้ายแนะนำสามภาษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามประกอบด้วยแบบประเมินความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้าและคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มี

* Received 7 February 2023; Revised 23 February 2023; Accepted 27 February 2023

ต่อป้ายแนะนำสามภาษา เก็บข้อมูลโดยวิธีสุ่มตามความสะดวกกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน ได้แก่ นักท่องเที่ยว 50 คน ผู้ประกอบการร้านค้า 50 คน คณะกรรมการ 4 คน และผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการที่มีต่อการพัฒนาป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาตลาดชุมทางทุ่งสงในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวภายในตลาดชุมทางทุ่งสงต้องการป้ายแนะนำสามภาษาที่มีขนาดที่เหมาะสมและง่ายต่อการสังเกต ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่าการติดตั้งป้ายสามภาษา ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจและได้รับข้อมูลเกี่ยวกับจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสงได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การพัฒนา, ป้ายสามภาษา, นักท่องเที่ยว, ตลาดชุมทางทุ่งสง

Abstract

Having frequented Thung Song Junction Market, the researchers noticed that the majority of the signboards for tourists in the market were written in Thai and in poor condition. As a result, the researchers believed it would be appropriate to develop tourist signboards in Thai, English and Chinese in order to benefit the community. The research team conducted this research with the aims of 1) recognizing the preferences and opinions of tourists, shop owners, and Thung Song Junction Market committees in charge of the trilingual signboards; 2) developing the trilingual signboards to help tourists understand how they should behave as well as provide further useful information; and 3) gauging the satisfaction level of tourists, shop owners, and Thung Song Junction Market committees toward the trilingual signboards for tourists. The research instruments consisted of a questionnaire and an interview form. The questionnaire was made up of evaluation forms asking tourists, shop operators and Thung Song Junction Market committees' preferences and satisfactions for the tourist signboards. The convenience sampling method was used to gather information from 104 participants including 50 tourists, 50 shop operators, and 4 Thung Song Junction Market committees, and six of these informants took part in the interview. The study findings revealed that the overall preferences for the trilingual signboards were found at the highest levels. According to the case-by-case analysis, the tourists visiting Thung Song Junction Market preferred trilingual signboards with proper size that could be easily spotted. Results of the interview

revealed that installing tourist signboards also help tourists understand and gain information about the various spots within Thung Song Junction Market.

Keywords: Development, Tourist Signboards, Tourists, Thung Song Junction Market

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมและสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, 2556) จากการที่นักท่องเที่ยวได้หลงไหลเข้ามาท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยมากขึ้น ดังนั้นการสื่อสารภาษาอังกฤษจึงมีอิทธิพลอย่างมากในการกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือแม้แต่วัดก็เป็นสถานที่ที่ชาวต่างชาติให้ความสนใจเป็นอย่างมาก (รุธายาตี อารง และคณะ, 2561) นอกจากนี้ จากการจัดอันดับในปี พ.ศ. 2563 และ 2564 พบว่าประเทศไทยติด 1 ใน 10 ประเทศที่นักท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก (Industrialnews, 2020)

หนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ “ตลาดชุมทางทุ่งสง” (คำว่า “ตลาด” เป็นคำถิ่นภาษาใต้ ซึ่งหมายถึง “ตลาด”) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2561 ทางเทศบาลเมืองทุ่งสงได้มีการวางผังพื้นที่โดยกำหนดย่านวัฒนธรรมสำคัญ โดยจัดทำโครงการถนนคนเดินภายใต้ชื่อ “ตลาดชุมทางทุ่งสง” ซึ่งเป็น “ถนนสายวัฒนธรรม” ของเทศบาลเมืองทุ่งสง โดยอาศัยพลังร่วมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะคณะกรรมการประชาคมวัฒนธรรมอำเภอทุ่งสง นำร่องการเปิดพื้นที่ย่านวัฒนธรรมที่ชัดเจนด้วยความเข้าใจ “เป็นความต้องการของคนใน” เพื่อผลักดันตลาดวัฒนธรรมวิถี ภูมิปัญญาภาคใต้ และเพื่อสร้างรายได้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น (กอไผ่ ริมภู, 2563) ตลาดชุมทางทุ่งสง ตั้งอยู่บริเวณถนนชัยชุมพล ตั้งแต่สี่แยกชนปรีดาถึงหอนาฬิกาทุ่งสง ซึ่งมีความยาวประมาณ 160 เมตร มีพื้นที่รวม 2,275 ตารางเมตร โดยเปิดจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม อาหารพื้นถิ่นและเครื่องดื่ม การแสดงพื้นบ้านและการแสดงร่วมสมัย เพื่อสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่ม กระตุ้นเศรษฐกิจการค้าของเมืองทุ่งสงให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวของนักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป ตลาดสินค้าปลอดภาษี อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษาโลก เน้นสร้างความสุขให้ทั้งผู้ซื้อ ผู้ขาย และสิ่งแวดล้อม ยังเป็นสิ่งสะท้อนวัฒนธรรมที่น่าสนใจออกสู่สายตาของผู้ที่ได้พบเห็นตลาดชุมทางทุ่งสง (ระบบตลาดและเครื่องมือทางการตลาด, 2565)

เสน่ห์ของตลาดชุมทางทุ่งสง คือการหลอมรวมความน่าสนใจหรือจุดเด่นของสินค้า และวิถีชุมชนเข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ของที่ระลึกที่

มีเอกลักษณ์โดดเด่นมากมายกว่า 200 ร้านค้า ตัวสินค้าและภาชนะที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีพื้นที่ไว้ใช้สำหรับเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้ง การแสดง งานฝีมือ สิ่งประดิษฐ์ หัตถกรรม จากวัสดุท้องถิ่น จากฝีมือคนในท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ก็สามารถมาท่องเที่ยวและบริโภคสินค้าได้ และยังสามารถประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวหรือคนต่างพื้นที่ได้มาสัมผัสบรรยากาศที่แห่งนี้สักครั้งในชีวิต “ถนนคนเดิน” เปรียบเหมือนเป็นศูนย์รวมจุดเด่นของสินค้า ของกิน ของใช้ ของแต่ละพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก และยังเป็นตัวสะท้อนวัฒนธรรมที่น่าสนใจออกสู่สายตาของผู้ที่ได้พบเห็นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมี “ลานวัฒนธรรม” ทางด้านหน้า ที่เปิดให้นักเรียนในละแวกใกล้เคียงได้มาแสดงความสามารถทางด้านดนตรีและศิลปะ เช่น การเล่นดนตรีไทย ฟ้อนรำ การละเล่นต่าง ๆ ช่วยสร้างสีสันให้กับตลาดแห่งนี้ตลอดทั้งวันและตลอดทางเดินตั้งแต่หัวตลาดจนท้ายตลาด จะมี “จุดแยกขยะ” แบ่งออกเป็นขยะเปียกและขยะแห้ง ให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในมือของตนเองได้อย่างเป็นระเบียบ ทำให้ตลาดแห่งนี้ดูสะอาดตาเป็นอย่างมาก “ตลาดชุมทางทุ่งสง” แห่งนี้ จึงถือได้ว่าเป็นจุดหมายอีกหนึ่งสถานที่ ที่หากใครได้มาเยี่ยมเยือนเมือง นครศรีธรรมราช ก็ไม่ควรที่จะพลาดอย่างยิ่ง (ผู้จัดการออนไลน์, 2562)

จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นและได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาป้ายแนะนำสามภาษาภายในตลาดชุมทางทุ่งสง ได้ทราบว่าภายในตลาดชุมทางทุ่งสงยังไม่มีป้ายแนะนำภาษาอังกฤษและภาษาจีน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและสื่อความหมายและเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานอาชีพต่าง ๆ เช่น ครูสอนภาษา ธุรกิจส่วนตัว เป็นต้นและที่มาตั้งถิ่นฐานในอำเภอทุ่งสง เจ้าหน้าที่ภายในตลาดจึงมีความเห็นตรงกันกับผู้วิจัยในการจัดทำป้ายแนะนำ เพื่อให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวป้ายในการบอกทิศทาง ข้อมูลข่าวสาร และระบุตำแหน่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มีต่อป้ายแนะนำสามภาษา พัฒนาป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน และทราบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มีต่อป้ายแนะนำสามภาษา ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยจะทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเรียนรู้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนจากป้ายด้วยภาษาที่ถูกต้อง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรู้จักสถานที่ต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประโยชน์จากการจัดทำป้ายในตลาดชุมทางทุ่งสง เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถอ่านป้ายเพื่อรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มีต่อป้ายแนะนำสามภาษา
2. เพื่อพัฒนาป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติตนรวมทั้งให้ข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์
3. เพื่อทราบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มีต่อป้ายแนะนำสามภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน (Mixed-methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่มาจับจ่ายซื้อของภายในตลาดชุมทางทุ่งสง จำนวน 1,000 คนต่อ 1 วัน ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 400 คน จากจำนวน 200 ร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง จำนวน 20 คน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความต้องการครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 104 คน ซึ่งประกอบด้วย นักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน ผู้ประกอบการร้านค้าจำนวน 50 คน และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง จำนวน 4 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหาโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ซึ่งมีค่าความคลาดเคลื่อนบวกกลับกันแล้วไม่เกิน 10 % ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความพึงพอใจครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจำนวนทั้งหมด 104 คน ในส่วนของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง จำนวน 2 คน เท่า ๆ กัน รวมทั้งหมด 6 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

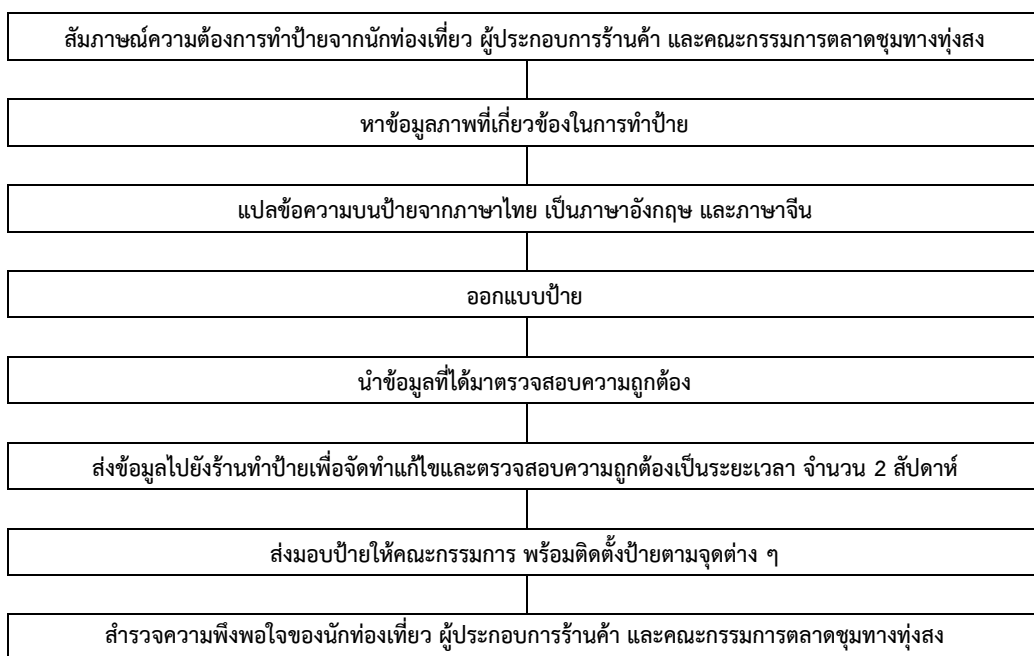
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบประเมินความต้องการ แบบประเมินความพึงพอใจและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งแบบสอบถามความต้องการและแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อป้ายสามภาษานี้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) (ปวีณกร คลังข้อง, 2556) ได้เท่ากับ 0.96 และได้นำแบบทดสอบความต้องการป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาที่สร้างขึ้นมาไปทำการทดสอบ (Pilot Test) จำนวน 10 ชุด จากนั้นจึงนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความต้องการ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอน บาค (Cronbach's coefficient alpha) (จักรพงษ์ แผ่นทอง, 2562) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มีต่อป้ายแนะนำสามภาษา ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions) จำนวน 5 ข้อ โดยเนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะมีการตรวจสอบความถูกต้องของคำถามที่ใช้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำคำถามมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ๆ 2 คน รวมทั้งหมด 6 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามการประเมินความต้องการที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง ในส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และการแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ (Percentage) ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์แบบประเมินความต้องการที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อป้ายสามภาษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) (พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองโร, 2556) และในส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อป้ายสามภาษา จำนวน 5 ข้อ วิเคราะห์โดยนำบันทึกที่ได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง คนละ 10 นาที มาสรุปสาระและประเด็นต่าง ๆ จากข้อความคำถามแล้วนำเสนอในรูปความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบทุกข้อ โดยสามารถนำเสนอได้ดังนี้

1. ผลการตอบแบบสอบถามความต้องการจากนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง โดยผู้วิจัยนำเสนอประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 ประเด็นจากทั้งหมด 10 ประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลความต้องการและความคิดเห็นที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง

ความต้องการที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง	นักท่องเที่ยว		ผู้ประกอบการร้านค้า		คณะกรรมการ		รวม	
	$\bar{x}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ	$\bar{x}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ	$\bar{x}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ	$\bar{x}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ
1. ท่านต้องการป้ายแนะนำนักท่องเที่ยว ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนภายในตลาดชุมทางทุ่งสง	4.72 (0.63)	มากที่สุด	4.8 (0.48)	มากที่สุด	4.75 (0.43)	มากที่สุด	4.75 (0.56)	มากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงผลความต้องการและความคิดเห็นที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง (ต่อ)

ความต้องการที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง	นักท่องเที่ยว		ผู้ประกอบการร้านค้า		คณะกรรมการ		รวม	
	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความต้องการ
2. ท่านต้องการป้ายภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยติดตั้งป้ายแนะนำตามจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง เช่น ป้ายห้องน้ำ ป้ายทางเข้าตลาด ป้ายจุดทิ้งขยะ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	4.68 (0.54)	มากที่สุด	4.86 (0.34)	มากที่สุด	4.75 (0.43)	มากที่สุด	4.76 (0.46)	มากที่สุด
3. ท่านต้องการป้ายแนะนำภาษาไทยภาษาอังกฤษ และภาษาจีนที่มีการออกแบบและขนาดที่ง่ายต่อการสังเกตเห็นที่เหมาะสม	4.76 (0.54)	มากที่สุด	4.8 (0.48)	มากที่สุด	4.75 (0.43)	มากที่สุด	4.77 (0.51)	มากที่สุด
4. ท่านต้องการให้ป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนที่ติดตั้งตามจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสงสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย เช่น ติดตั้งในจุดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ และสามารถมองเห็นป้ายได้ชัดเจน	4.72 (0.56)	มากที่สุด	4.78 (0.50)	มากที่สุด	4.73 (0.43)	มากที่สุด	4.75 (0.53)	มากที่สุด
5. ท่านต้องการป้ายแนะนำภาษาไทยภาษาอังกฤษ และภาษาจีนที่มีความเหมาะสมของการเลือกใช้ระดับภาษาในการถ่ายทอดความหมาย	4.74 (0.52)	มากที่สุด	4.82 (0.43)	มากที่สุด	4.50 (0.50)	มากที่สุด	4.76 (0.48)	มากที่สุด
ความคิดเห็นโดยรวม							4.73 (0.62)	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสงในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.62) จาก

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวต้องการป้ายที่มีการออกแบบและขนาดที่ง่ายต่อการสังเกตเห็นที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.54) ผู้ประกอบการร้านค้าต้องการป้ายติดตั้งตามจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.34) และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงต้องการป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวภายในตลาดชุมทางทุ่งสง ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.43) ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า หัวข้อที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ต้องการป้ายแนะนำภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ที่มีการออกแบบและขนาดที่เหมาะสมและง่ายต่อการสังเกต ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ต้องการป้ายแนะนำภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ที่มีความเหมาะสมของการเลือกใช้คำระดับภาษาในการถ่ายทอดความหมาย ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.48) และต้องการป้ายภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยติดตั้งป้ายแนะนำตามจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง เช่น ป้ายห้องน้ำ ป้ายทางเข้าตลาด ป้ายจุดทิ้งขยะ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

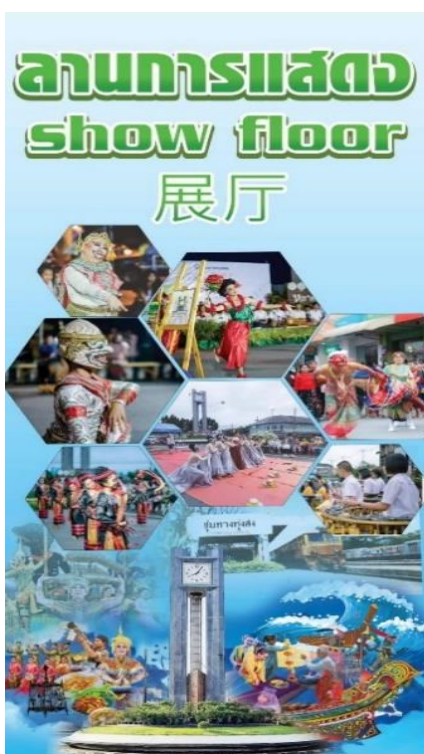
2. ป้ายสามภาษาที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง โดยผู้วิจัยได้พัฒนาป้ายในประเด็นของการแปลภาษาและใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย ให้ข้อมูล เช่น บอกทิศทาง ให้ข้อมูลข่าวสารและระบุตำแหน่งต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทาง เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย โดยประเด็นในการพัฒนาเลือกมาจากการไปสัมภาษณ์ สอบถามข้อมูลเบื้องต้นจาก นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้าและคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงว่ามีประเด็นใดที่ผู้วิจัยสามารถนำมาพัฒนาได้รวมทั้งการสร้างแบบสอบถามความต้องการเพื่อหาข้อมูลเชิงลึกยิ่งขึ้นและนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำ พัฒนาป้ายสามภาษา เช่น ป้ายควรมีการออกแบบและขนาดที่ง่ายต่อการสังเกตเห็นที่เหมาะสม โดยติดตั้งป้ายแนะนำตามจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง เช่น ป้ายห้องน้ำ ป้ายทางเข้าตลาด ป้ายจุดทิ้งขยะรวมทั้งป้ายแนะนำสามภาษาทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีนควรมีความเหมาะสมของการเลือกใช้คำระดับภาษาในการถ่ายทอดความหมาย กล่าวคือ สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยก่อนการเข้าสู่กระบวนการส่งโรงพิมพ์และติดตั้ง ผู้วิจัยได้มีการปรึกษากับกลุ่มตัวอย่างถึงความเหมาะสม และประเด็นที่ต้องการให้แก้ไขหรือเพิ่มเติม ในส่วนของการนำไปใช้ประโยชน์นั้น ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามความพึงพอใจและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานจริง พบว่า ป้ายสามภาษาที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้นเมื่อนำไปติดตั้ง สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ คือ นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงจุดสำคัญแต่ละตำแหน่งจากป้ายแนะนำสามภาษาของตลาดชุมทางทุ่งสงเพราะเป็นอีกหนึ่งสถานที่ค้าขายที่ผู้คนให้ความสนใจเข้ามาจับจ่ายซื้อของเป็นจำนวนมากและนับเป็นการช่วย

อำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการร้านค้าและเป็นหนึ่งในการช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในตลาดร่วมกับคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง

ผู้วิจัยได้จัดทำป้าย จำนวนทั้งหมด 7 ป้าย ได้แก่ ป้ายลานการแสดงที่ติดตั้งฝั่งหอ นาฬิกา (ภาพที่ 2) ป้ายลานการแสดงที่ติดตั้งตรงจุดการแสดงผลฝั่งถนนสี่แยกชนปรีดา ป้าย ทางเข้า-ทางออกที่ติดตั้งบริเวณทางเข้าตลาดชุมทางทุ่งสงฝั่งถนนสี่แยกชนปรีดา ป้ายทางเข้า- ทางออกที่ติดตั้งทางเข้าตลาดชุมทางทุ่งสงฝั่งหอนาฬิกา ป้ายแนะนำสินค้าในตลาดชุมทางทุ่งสง ที่ติดตั้งบริเวณทางเข้าตลาดชุมทางทุ่งสงฝั่งถนนสี่แยกชนปรีดา (ภาพที่ 3) และป้ายจุดตั้ง ขยะที่ติดตั้งบริเวณทางเข้าตลาดชุมทางทุ่งสงฝั่งถนนสี่แยกชนปรีดา โดยตัวอย่างป้ายมีดังนี้

ภาพที่ 2 ป้ายลานการแสดง

ภาพที่ 3 ป้ายแนะนำสินค้า
ในตลาดชุมทางทุ่งสง

3. ผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจจากคณะกรรมการ ผู้ประกอบการร้านค้า และนักท่องเที่ยวที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง โดยผู้วิจัยนำเสนอประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ประเด็นจากทั้งหมด 10 ประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงแบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง

ความพึงพอใจที่มีต่อป้าย สามภาษาเพื่อแนะนำ นักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง	นักท่องเที่ยว		ผู้ประกอบการร้านค้า		คณะกรรมการ		รวม	
	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความ ต้องการ	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความ ต้องการ	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความ ต้องการ	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับความ ต้องการ
1. ความพึงพอใจต่อป้ายแนะนำ ภาษาไทยภาษาอังกฤษ และ ภาษาจีน ภายในตลาดชุม ทางทุ่งสงที่ได้รับการพัฒนา โดยภาพรวม	4.62 (0.52)	มาก	4.74 (0.48)	มากที่สุด	4.25 (0.43)	มาก	4.66 (0.51)	มากที่สุด
2. เนื้อหาของป้ายแนะนำ ภาษาไทยภาษาอังกฤษ และ ภาษาจีน สามารถช่วยสื่อ ความหมายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย และกะทัดรัด	4.52 (0.49)	มากที่สุด	4.58 (0.49)	มากที่สุด	5 (0.00)	มากที่สุด	4.57 (0.50)	มากที่สุด
3. ป้ายแนะนำภาษาไทย ภาษา อังกฤษ และภาษาจีน มีข้อความ รูปแบบที่ง่ายต่อการมองเห็น	4.52 (0.53)	มากที่สุด	4.48 (0.64)	มาก	4 (0.70)	มาก	4.48 (0.60)	มาก
ความคิดเห็นคิดเห็นโดยรวม							4.46 (0.06)	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.06) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากต่อป้ายภายในตลาดชุมทางทุ่งสงที่ได้รับการพัฒนา ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.52) ผู้ประกอบการร้านค้ามีความพึงพอใจมากที่สุดต่อป้ายภายในตลาดชุมทางทุ่งสงที่ได้รับการพัฒนา ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.48) และคณะกรรมการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดต่อเนื้อหาของป้ายแนะนำภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนที่สื่อความหมายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย และกะทัดรัด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า หัวข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ โดยภาพรวม นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการมีความพึงพอใจต่อป้ายแนะนำภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาไทยภายในตลาดชุมทางทุ่งสงที่ได้รับการพัฒนา ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ เนื้อหาของป้ายแนะนำภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนสามารถช่วยสื่อความหมายได้ชัดเจน และเข้าใจง่าย กะทัดรัด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.50) และป้ายแนะนำภาษาอังกฤษ ภาษาจีนและภาษาไทย มีข้อความ รูปแบบที่ง่ายต่อการมองเห็น ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงทั้งหมด จำนวน 6 คน คนละ 10 นาที โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions) ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 5 ข้อ สรุปเป็นรายข้อได้ดังนี้ 1) ป้ายแนะนำสามภาษาที่จัดทำขึ้นสามารถมองเห็นได้ในระยะไกล 2) ป้ายแนะนำสามภาษามีรูปแบบและภาพประกอบที่สวยงาม 3) การติดตั้งป้ายสามภาษาทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง 4) ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า อยากให้มีป้ายไฟเพื่อเพิ่มความสว่างในตอนกลางคืน เนื่องจากตลาดชุมทางทุ่งสงมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการหนาแน่นในช่วงค่ำ และ 5) ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าป้ายมีประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ทำให้ตลาดชุมทางทุ่งสงเป็นที่รู้จักมากขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาและพัฒนาป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวภายในตลาดชุมทางทุ่งสง ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความต้องการที่มีต่อป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาภายในตลาดชุมทางทุ่งสง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่านักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง ต้องการป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษา ซึ่งป้ายห้องน้ำและป้ายจุดทิ้งขยะมีขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม และชัดเจนแต่บางจุดควรเพิ่มขนาดที่ใหญ่ขึ้น เช่น ป้ายทางเข้าทางออก ที่มีความแข็งแรงทนทานต่อการใช้งานระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดของ ชวนพ ชีวรัศมี ที่ได้ศึกษาการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการสื่อสาร พบว่าการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ (signage system design) เกิดขึ้นจากความจำเป็นในการให้ข้อมูลเพื่อการบอกทิศทาง ชี้แนวทาง เพื่อให้การเดินทางมีประสิทธิภาพ ผู้ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการป้ายแนะนำภาษาอังกฤษที่มีความแข็งแรงและทนทานต่อการใช้งานในระยะยาว (ชวนพ ชีวรัศมี, 2557) ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ วันวิสา สุขประเสริฐ ที่ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า โครงสร้างของป้าย ควรเน้นวัสดุที่ทนทานพอสมควร โดยต้องแสดงถึงเอกลักษณ์และมีลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวต้องการป้ายแนะนำภาษาอังกฤษ ภาษาจีนและภาษาไทยที่ป้ายที่มีขนาดตัวอักษรและสีของตัวอักษรที่เหมาะสมโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับน้อยที่สุด (วันวิสา สุขประเสริฐ, 2548)

2. การพัฒนาป้ายแนะนำภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีน โดยใช้ไวยากรณ์ที่ถูกต้อง สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนรวมทั้งให้ข้อมูลด้านอื่น ๆ

ที่เป็นประโยชน์ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง นักท่องเที่ยว คณะกรรมการและผู้ประกอบการร้านค้าต้องการให้พัฒนาป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีนและภาษาไทย ให้เข้าใจง่าย มีความชัดเจน สื่อความหมายได้ถูกต้อง สอดคล้องกับ Newmark, P. ที่ได้กล่าวว่า การแปลแบบตรงตัวเป็นการแปลที่ใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ให้มีความใกล้เคียงและเน้นแปลภาษาให้เข้าใจมากที่สุด โดยผ่านทักษะการเขียนเป็นการประมวลความรู้ ความคิด ตลอดจนผ่านการเรียบเรียงคำสู่การแต่งประโยค กลายเป็นข้อความที่สื่อออกไปในรูปแบบภาษาเขียน (Newmark, P., 1988) และสอดคล้องกับ Nakplad, R. et al. ที่กล่าวว่า การศึกษาการเขียนป้ายแนะนำโดยใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ปรับปรุงการเขียนไวยากรณ์บนป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในวัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช (Nakplad, R. et al., 2021)

3. เพื่อทราบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อป้ายแนะนำภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีน ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยพบว่านักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสง พึงพอใจต่อป้ายสามภาษาที่สามารถช่วยสื่อความหมายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย และกะทัดรัด สอดคล้องกับแนวคิดของ วิมลทา ศิริระเวทย์กุล ได้ทำวิจัยเรื่องการออกแบบระบบสัญลักษณ์ภายในหอสมุดพบว่า 1) ป้ายจะมีความชัดเจน 2) สื่อความหมายได้ดี 3) เข้าใจง่าย 4) ทันสมัย 5) โดดเด่น 6) เชื่อถือได้ (วิมลทา ศิริระเวทย์กุล, 2556) และสอดคล้องกับ นวพล พัฒนชีวกุล และนิติ นิเมลา ว่าการออกแบบป้ายบอกทิศทางภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์สามพร้าวจากการศึกษาแนวทางการออกแบบป้ายบอกตำแหน่ง และป้ายบอกทิศทาง พบว่า ควรออกแบบป้ายให้สื่อถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นชัดเจนขององค์กร ซึ่งในงานวิจัยนี้คืออัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเจริญก้าวหน้า และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ดอกจานหรือทองกวาว ที่เป็นพืชประจำถิ่นสามารถเข้าใจและสื่อสารได้ชัดเจนมากที่สุด (นวพล พัฒนชีวกุล และนิติ นิเมลา, 2558) และงานออกแบบครั้งนี้สัมพันธ์ต่อองค์ประกอบการออกแบบป้าย โดยภาพรวม ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าป้ายตามจุดต่าง ๆ มีขนาดที่เหมาะสม แบบอักษรมีความสวยงาม และรูปแบบที่สะดุดตา อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนะว่า ป้ายแนะนำภายในตลาดชุมทางทุ่งสงบางป้ายมีขนาดค่อนข้างเล็ก ควรเพิ่มขนาดป้ายให้ใหญ่ขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นได้ในระยะไกล และอยากให้ผู้จัดทำออกแบบป้ายที่หลากหลายและมีจำนวนเยอะขึ้น เพื่อแนะนำร้านค้าและผลิตภัณฑ์ในตลาดชุมทางทุ่งสง

กล่าวโดยสรุป การออกแบบป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำจุดต่าง ๆ ในตลาดชุมทางทุ่งสง ควรใช้ป้ายภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เนื่องจากประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลี ต่างก็ให้ความสำคัญกับภาษาจีนเป็นอย่างสูง (Liyun, S.,

2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dechawong, S. & Komaratat, S. ว่าภาษาจีนเป็นภาษาที่สามที่ผู้คนสนใจและให้ความสำคัญ เพราะเป็นภาษาที่คนจำนวนมากใช้ในประเทศจีน ส่งผลให้ภาษาจีนมีความสำคัญมากขึ้นในประเทศไทย (Dechawong, S. & Komaratat, S., 2014) และสอดคล้องกับ Thongtong, T. ว่าเปอร์เซ็นต์ของป้ายสามภาษา (ไทย - อังกฤษ - จีน) คิดเป็น 98% ในขณะที่ป้ายหลายภาษาอื่น ๆ ไทย - อังกฤษ - เกาหลี) มีสัดส่วนเพียง 2% ของป้ายที่พบเห็นบนถนนนิมมานเหมินท์ ในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย (Thongtong, T., 2016)

องค์ความรู้ใหม่

จากการได้ศึกษา จัดทำป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ มอบให้กับตลาดชุมทางทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ต่อยอดองค์ความรู้ในการจัดทำป้ายแนะนำสามภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในบริเวณตลาดชุมทางทุ่งสงรวมทั้งข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงจุดสำคัญแต่ละตำแหน่งจากป้ายแนะนำสามภาษาของตลาดชุมทางทุ่งสง รวมทั้งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดชุมทางทุ่งสง ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาป้ายสามภาษาแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทยแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยสามารถเพิ่มพูนองค์ความรู้ในการหาข้อมูลภาพที่เกี่ยวข้องในการทำป้าย การแปลข้อความบนป้ายจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีน การออกแบบป้าย การตรวจสอบความถูกต้องของป้าย การส่งข้อมูลไปยังร้านทำป้าย และการติดตั้งป้ายตามจุดต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4 ส่งมอบป้ายให้กรรมการตลาด
ชุมทางทุ่งสง

ภาพที่ 5 ติดตั้งป้ายทางเข้า-ออก
ตลาดชุมทางทุ่งสงฝั่งหอนาฬิกา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความต้องการที่มีต่อป้ายสามภาษาเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตลาดชุมทางทุ่งสง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่านักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการมีความต้องการป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาที่มีการออกแบบและขนาดที่ง่ายต่อการสังเกตเห็นที่เหมาะสม รองลงมาซึ่งมีผลรวมเท่ากันจำนวนสองข้อ ได้แก่ การติดตั้งป้ายแนะนำตามจุดต่าง ๆ ภายในตลาดชุมทางทุ่งสง และการเลือกใช้ภาษาที่มีความเหมาะสม นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงต้องการให้พัฒนาป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจน และสื่อความหมายได้ถูกต้อง โดยภาพรวมนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า และคณะกรรมการตลาดชุมทางทุ่งสงมีความพึงพอใจต่อป้ายแนะนำสามภาษาภายในตลาดชุมทางทุ่งสงที่ได้รับการพัฒนาในระดับมาก เพราะป้ายสามภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย และกะทัดรัด การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสำหรับผู้สนใจ คือ 1) ควรมีการศึกษาและพัฒนาป้ายแนะนำนักท่องเที่ยวสามภาษาในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในอำเภอทุ่งสงหรือสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ 2) ควรมีการศึกษาและพัฒนาแผนพับประชาสัมพันธ์ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดชุมทางทุ่งสงสามภาษา (ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาไทย) เพื่อเป็นหนึ่งในทางเลือกในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลของตลาด 3) ผู้วิจัยหากต้องทำการศึกษาในกลุ่มชุมชนผู้ประกอบการ ควรคำนึงถึงเรื่องการนัดหมายเวลาในการเก็บข้อมูลที่ไม่กระทบเวลาในการประกอบอาชีพ เช่น ก่อนการขายหรือหลังการขาย และ 4) ควรเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาใช้บริการเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กอไผ่ ริมภู. (2563). ตลาดชุมทางทุ่งสง ความสำเร็จจากคุณค่าสู่มูลค่า. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.77kaoded.com/news/korpha/1603734>
- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. (2556). แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2565 จาก www.tourismdan1.blogspot.com
- จักรพงษ์ แผ่นทอง. (2562). การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.krujakkrapong.com/หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม>
- ชวนพ ชีวรัตน์. (2557). การออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจทางหลวงกับชาวต่างชาติโดยอาศัยทฤษฎีการเชื่อมโยงมโนภาพ. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(3), 1374-1387.

- นพพล พัฒนชีวกุล และนิติ นิมะลา. (2558). การออกแบบป้ายบอกทิศทางภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์สามพร้าว. วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย Sunandha Academic & Research Review, 10(1), 30-41.
- ปวีณ์กร คลั่งข้อง. (2556). วัฒนธรรมวิจัยของครูในจังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562). “ตลาดชุมทางทุ่งสง” เดินเพลินชมสินค้าพื้นถิ่น ชิมข้าวของอร่อยที่บ้าน. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.mgonline.com/travel/detail/9620000102622>
- พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองโร. (2556). ศึกษาและพัฒนาป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวที่ปราสาทพนมรุ้งและปราสาทตา จังหวัดบุรีรัมย์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ระบบตลาดและเครื่องมือทางการตลาด. (2565). ตลาดชุมทางทุ่งสง. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2565 จาก <https://mwsc.dit.go.th/viewFreshMarket.php?id=54942&page=1#.Yz5CG9BByUk>
- รุธายาตี อารง และคณะ. (2561). การวิเคราะห์เทคนิคและข้อผิดพลาดจากการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ: กรณีป้ายกรมทางหลวงและป้ายสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(1), 100-113.
- วันวิสา สุขประเสริฐ. (2548). ปัญหาและความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิมลทา ศิริระเวทย์กุล. (2556). ออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ภายในหอสมุดแห่งชาติ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Dechawong, S. & Komaratat, S. (2014). The need for Foreign Languages of Temples in Bangkok. In Research report. Dhurakij Pundit University.
- Industrialnews. (2020). Tourism industry: Thailand Profitable Business. Retrieved December 19, 2020, from <http://industrialnews.com/tourismindustry>
- Liyun, S. (2016). Development of Basic Chinese Language Learning Activities Package Using Collaborative Learning Model for Secondary 2 Students at Piboonbumpen Demonstration School Burapha University. In Master of Education Thesis. Burapha University.

- Nakplad, R. et al. (2021). Needs Analysis and Development of English-Language Tourist Guide Signs at That Noi Temple in Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Liberal Arts Prince of Songkla University*, 13(2), 170-194.
- Newmark, P. (1988). *Textbook of Translation*. London United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Thongtong, T. (2016). A Linguistic landscape Study of Signage on Nimmanhemmin Road, a Lanna Chiang Mai chill-out Street. *MANUSYA: Journal of Humanities*, 18(22), 72-87.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed). Columbia University, United States: Harper and Row Publications.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงาน
ประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF INTERNAL QUALITY
ASSURANCE OPERATIONAL EFFECTIVENESS OF THE SMALL SIZED
PRIMARY SCHOOLS IN THE NORTHEAST

ขวัญใจ วงศ์สุวรรณ

Khuanjai Wongsuwan

ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

Sikan Pienthunyakorn

สวัสดี โพธิวัฒน์

Sawat Phothivat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

E-mail: khuan.wsw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 2) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประชากร คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 7,231 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 360 โรงเรียน มีผู้ตอบแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 720 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่เป็นหน่วย โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL และ

* Received 25 January 2023; Revised 18 February 2023; Accepted 20 February 2023

ระยะที่ 3 การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) แนวทางพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ ปัจจัยภาวะผู้นำ ผู้บริหาร ควรพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารโดยการอบรมหรือพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงให้ ปอดภัย เพียงพอกับความต้องการ ปัจจัยคุณลักษณะของบุคลากร ควรสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ ควรส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการทำงาน

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพ, การประกันคุณภาพภายใน, ภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research were to 1) study effectiveness of internal quality assurance operations in the small sized primary and causal factors chosen to study 2) examine the consistency of the causal relationship model of internal quality assurance operational effectiveness of the small sized primary schools developed to empirical data 3) to establish the guidelines for developing factors affecting the internal quality assurance operational effectiveness of the small sized primary schools. There were three phase of this research. Phase 1 was constructing the causal relationship model to study the causal factors and effectiveness of internal quality assurance operational. Phase 2 involved the validation of a causal relationship model with empirical data. Research population were the small sized primary schools in the Northeast 7,231 schools in the 2021 academic year. The subjects were drawn from 360 small primary schools under the OBEC in the 2021 academic year. The 720 respondents, including 360 school administrators and 360 teachers. Phase 3 finding guidelines for developing factors. Data analyzed by LISREL program. The findings were as follows: 1) effectiveness of internal quality assurance operational effectiveness of the small sized primary schools was high mean scores ranking. Causal factors chosen studied was high mean scores ranking. 2) The causal

relationship model of effectiveness of small primary schools was consistent with the empirical data. And 3) The guidelines for developing factors the direct influence on the effectiveness of internal quality assurance operational of the small sized primary schools. School directors' leadership factors should develop by training or develop using various innovations. The work environment factors should be developed, improved, to be safe and adequate enough. Personnel attribute factors should raise awareness for personnel to appreciate and importance of internal quality assurance operations, and organizational culture factors should encourage a culture of participation in work.

Keywords: The Causal Relationship Model, Effectiveness of Internal Quality Assurance Operational, Internal Quality Assurance Operational, School director's leadership

บทนำ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่ทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาทุกระดับมีคุณภาพและจะคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประเมินผลและการตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรัตตินันท์ ทวีสุขเสถียร ได้กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการบริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเป็นการสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีตรงตามความต้องการของชุมชน (รัตตินันท์ ทวีสุขเสถียร, 2557) และธัญรัตน์ ศรีคง ได้สรุปไว้ว่า การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเป็นการดำเนินการประเมินผล ติดตามและตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาโดยตรง (ธัญรัตน์ ศรีคง, 2558) ดังนั้น การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการดำเนินงานการบริหารจัดการเพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและชุมชนตามความเหมาะสม

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กนั้น พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพที่มากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากมีข้อจำกัดทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณใน

การสนับสนุน ส่งผลให้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กประสบปัญหาด้านบุคลากรในสถานศึกษา ขาดความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดทำข้อมูล ขาดการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การกำกับติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งบุคลากรมีภาระงานมาก ครูยังขาดความรู้ความชำนาญ และสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก คือปัญหาด้านบุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการกำหนดมาตรฐาน การศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การจัดทำฐานข้อมูลระบบ (จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ, 2556)

ประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญคือ ผู้บริหาร บุคลากร สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และวัฒนธรรมองค์กร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญทั้งสิ้น โรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้หน้านั้นก็คือผู้บริหารโรงเรียนที่จะเป็นผู้คอยกำหนดทิศทางในการบริหารโรงเรียนร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนไปในทิศทางสู่ความสำเร็จ หากโรงเรียนใดมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำ สามารถนำบุคลากรในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพโดยมีสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการดำเนินงาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์การในการทำงานที่มีคุณภาพต่อไป การที่จะศึกษาว่าอะไรเป็นสาเหตุให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน มีประสิทธิภาพมากหรือน้อย มีนักวิชาการได้ทำการวิจัยไปบ้างแล้ว เช่น ภูมิ พระรักษา ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม บรรยากาศองค์การแบบเปิด และภาวะผู้นำครูมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (ภูมิ พระรักษา, 2557) และงานวิจัยของ สมใจ ยอดปราง ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านครู 3) ปัจจัยด้านบุคคล 4) ปัจจัยด้านวิชาการ และ 5) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (สมใจ ยอดปราง, 2561)

ดังนั้น เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลที่ได้จากงานวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปใช้ในงานประกันคุณภาพภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล คำนึงถึงคุณภาพที่ได้มาตรฐาน ตามแนวทางประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 7,231 โรงเรียน (สุเทพ ชิตยวงษ์, 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 360 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม โรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพในโรงเรียน จำนวน 1 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 720 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) สุ่มจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมด จำนวน 20 จังหวัด 2) แต่ละจังหวัดสุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมด จำนวน 61 เขต และ 3) สุ่มอย่างง่าย จำนวนเขตพื้นที่ละ 6 โรงเรียน จากจำนวน 61 เขต ได้ จำนวน 360 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยมีวิธีการสร้างดังนี้ 1) กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ในตัวปัจจัยต่าง ๆ 2) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถามแต่ละประเด็น 3) ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ 4) นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีการสร้างดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อความของแบบสอบถามกับนิยาม และ ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากการหาค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน 3) นำแบบสอบถามดังกล่าวไปขอรับการพิจารณาจริยธรรม

การวิจัยในมนุษย์ ได้รับการอนุมัติจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เลขที่ COA NO. 084/2565 IEC NO. HE 65-041 รับรอง ณ วันที่ 25 เมษายน 2565 ลงนามโดย ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 4) การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ จำนวน 50 แห่ง โดยภาพรวมมีอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ระหว่าง 0.40 - 0.96 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99

แบบสนทนากลุ่มย่อย โดยมีวิธีการสร้างดังนี้ 1) กำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มย่อย 2) ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารวิธีการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลโดยใช้การศึกษาวិเคราะห์ สังเคราะห์หลักการ แนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นด้วยการใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ และขั้นที่ 2 การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการยืนยันองค์ประกอบโมเดล จำนวน 9 คน

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบยกเว้น เก็บข้อมูลโดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมส่งแบบสอบถามถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยทางไปรษณีย์ พร้อมทั้งแนบซองติดแสตมป์ เพื่อให้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาทางไปรษณีย์ และคิวอาร์โค้ดเพื่อให้ตอบแบบสอบถามแบบออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติขั้นสูง ดังนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) การวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ระยะที่ 3 การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มที่ 2 เป็นครูผู้สอนที่รับผิดชอบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสนทนาก็มีผู้ดำเนินการการสนทนาเป็นผู้จัดประเด็นการสนทนาในหัวข้อต่าง ๆ และกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาพูดคุยและแสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่ และผู้วิจัยเป็นผู้สรุปแนวทางการพัฒนาแต่ละปัจจัยเพื่อให้ผู้สนทนาได้ตรวจสอบความถูกต้อง การสนทนากลุ่มใช้เวลากลุ่ม

ละ 2 ชั่วโมง การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล นำข้อมูลจากการจัดกลุ่มสนทนาลอยสรุปสาระสำคัญที่เป็นความสอดคล้องของแนวคิดในภาพรวมมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา

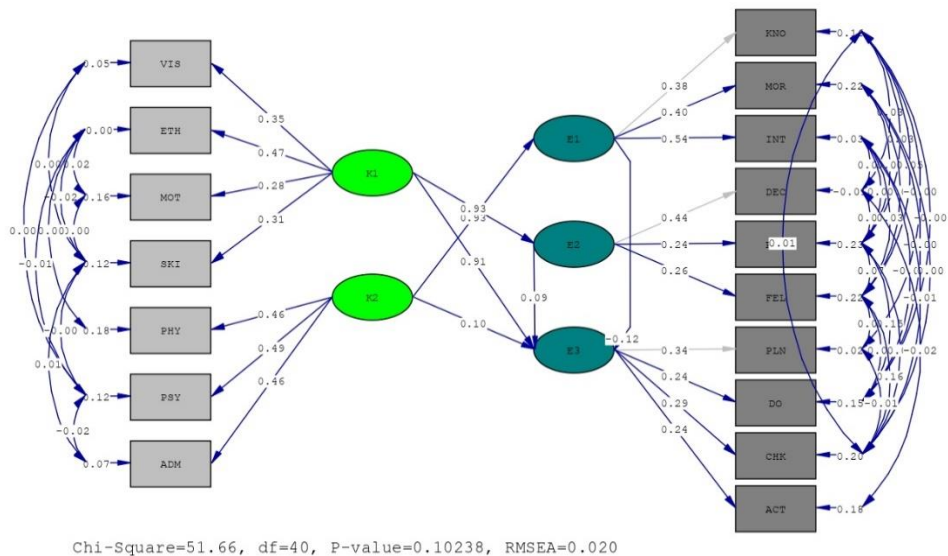
ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ คุณลักษณะของบุคลากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.46) สภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.42) วัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.17) และภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.16) ตามลำดับ

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ คือ ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 51.66 ท้องศาอิสระ (df) เท่ากับ 40 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.29 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.102 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.02 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.97 ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) เท่ากับ 876.94 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 และค่าดัชนีของรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของตัวแปรแฝงภายใน พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.86 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 86 ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 1

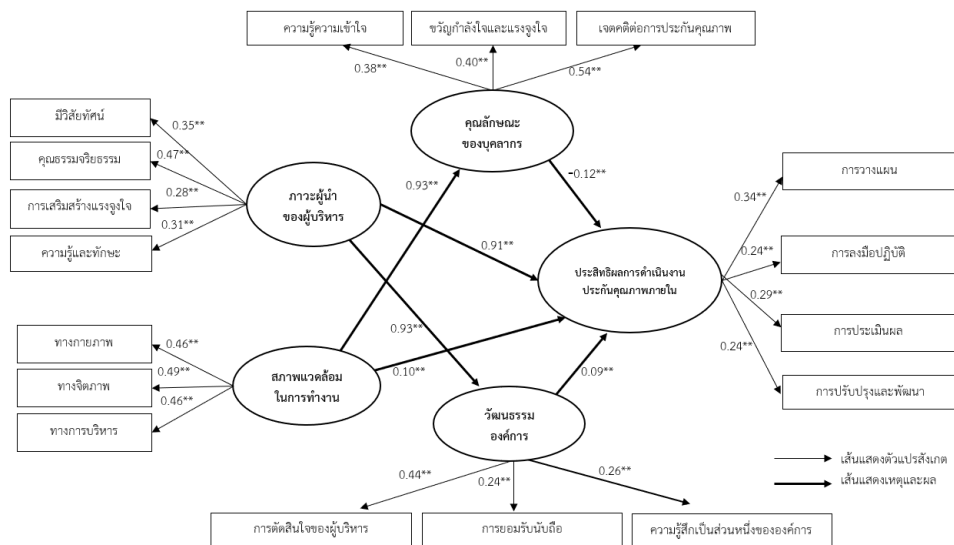
ตารางที่ 1 ค่าสถิติวัดความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับ

ดัชนี	ระดับการยอมรับ	ค่าสถิติที่ได้	ผลการพิจารณา
1. ค่าไค-สแควร์ (Chi-square)	p-value >.05	$\chi^2=51.66$ p =0.1023	ผ่านเกณฑ์
2. ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ χ^2/df	< 2.00	1.29	ผ่านเกณฑ์
3. ค่า GFI	> .90	0.99	ผ่านเกณฑ์
4. ค่า AGFI	> .90	0.97	ผ่านเกณฑ์
5. ค่า RMSEA	< .08	0.02	ผ่านเกณฑ์
6. ค่า CN	> 200	876.94	ผ่านเกณฑ์
7. ค่า CFI	> 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
8. ค่า RMR	<.08	0.01	ผ่านเกณฑ์

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน หลังปรับโมเดลโดยใช้โปรแกรม LISREL version 8.52 มาจัดเรียงโมเดลใหม่ เพื่อแสดงเส้นทางอิทธิพลให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็ก หลังปรับโมเดล

จากภาพที่ 2 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็กโดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย ประกอบด้วยภาวะผู้นำของผู้บริหาร สภาพแวดล้อมในการทำงาน คุณลักษณะของบุคลากร และวัฒนธรรมองค์กร ตามลำดับ

3. แนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 แนวทางการพัฒนาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องพัฒนาภาวะผู้นำ โดยการอบรมหรือพัฒนาโดยใช้นวัตกรรม โปรแกรม งานวิจัยต่าง ๆ ในด้านการมีวิสัยทัศน์ คุณธรรมจริยธรรม การมีความรู้และทักษะ และการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การบริหารงานต้องเน้นการมีส่วนร่วม ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การดำเนินงานต้องดำเนินงานในรูปแบบวงจรคุณภาพ PDCA โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารได้เสนอว่า “...ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งปัจจุบันนอกจากจะมีการอบรมแล้วยังมีนวัตกรรม โปรแกรม งานวิจัยต่าง ๆ มากมายที่สามารถนำมาพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารได้...” (กลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา, 2565) และกลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในได้เสนอว่า “...ถ้าผู้บริหารมีภาวะผู้นำก็จะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้ดี ดังนั้นควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร...” (กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน, 2565)

3.2 แนวทางการพัฒนาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ศึกษาดูงานจากองค์กรที่ประสบผลสำเร็จมีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) สภาพแวดล้อมทางกายภาพต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง ให้สะอาด สวยงาม ปลอดภัย เพียงพอกับความต้องการ ควรจัดทำโครงการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมและส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือในการทำงาน ทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนและชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารได้เสนอว่า “...การพัฒนาสภาพแวดล้อม ควรไปศึกษาดูงานจากองค์กรที่ประสบผลสำเร็จ (Best practice) ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีที่ดีที่สุด และในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงาน สภาพแวดล้อมก็ต้องสำรวจความพร้อมของบุคลากร ถ้าขาดในส่วนใด ก็ทำโครงการเพื่อสนับสนุนเพิ่มเติมให้มีความพร้อมตามความเหมาะสมและตามบริบทของโรงเรียน หลังจากทำโครงการแล้วให้ใช้ CIPP MODEL...” (กลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา, 2565) และกลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในได้เสนอว่า “...สภาพแวดล้อมในการทำงาน มีผลต่อการทำงานของบุคลากรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการทำงานทางกายภาพ สิ่งเหล่านี้ควรมีการพัฒนาอยู่เสมอ ควรมีการสนับสนุนให้พร้อมและเพียงพอต่อการใช้งาน...” (กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน, 2565)

3.3 แนวทางการพัฒนาปัจจัยคุณลักษณะของบุคลากร สร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการทำงาน เสริมสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร และผู้บริหารโรงเรียนควรบริหารโดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารได้เสนอว่า “...บุคลากรต้องเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ ทันท่วงที หมั่นศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องเป็นผู้นำ ต้องเป็นนวัตกรรม ต้องมีความเป็นนักพัฒนา พัฒนาตนเอง พัฒนานักเรียน ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ต้องเป็นนักประสาน ทั้งประสานผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน บุคลากรต่างหน่วยงาน ทั้งประสานชุมชน...” (กลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา, 2565) และกลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในได้เสนอว่า “...ผู้บริหารต้องมีการสร้างความตระหนักหรือเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพให้เกิดกับบุคลากรในโรงเรียน เสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากร เนื่องจากบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอและยังต้องทำงานหลายอย่าง และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน...” (กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน, 2565)

3.4 แนวทางการพัฒนาปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการทำงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ต้องประสานความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนเอง และประสานความร่วมมือจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำคู่มือการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเพื่อให้เป็นแนวทางในการทำงานให้กับบุคลากรหรือเป็นแนวทางให้บุคลากรได้ศึกษาและทำความเข้าใจการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้มากยิ่งขึ้น และนำผลในปีที่ผ่านมาวางแผนปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้มากขึ้นในปีต่อไป โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารได้เสนอว่า “...วัฒนธรรมองค์กรที่ดี ที่ควรถือปฏิบัติคือ การให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประสานความสัมพันธ์ในการทำงานภายในองค์กร ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานในองค์กร...” (กลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา, 2565) และกลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในได้เสนอว่า “...การพัฒนาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำในการสร้างความศรัทธาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในองค์กร ต้องประสานความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนเอง และต้องประสานความร่วมมือจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพ...” (กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน, 2565)

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปัจจัยเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษามีผลการวิจัยที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1.1 ตัวแปรแฝงภายในประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่เป็น ตัวแปรผล ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา ภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มี ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด จึงทำให้มีการดำเนินงานในระดับมาก (กฎกระทรวงการ ประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561) ซึ่งภูมิ พระรักษา ได้สรุปไว้ว่า ประสิทธิภาพการ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับมาก และทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ภูมิ พระรักษา, 2557) และอดุลย์ สุชีรัมย์ ที่ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาโมเดลประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน ยังพบว่าโมเดลประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ด้าน การจัดระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดย รวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ (อดุลย์ สุชีรัมย์, 2555)

1.2 ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกต ได้ คือ มีวิสัยทัศน์ คุณธรรมจริยธรรม การเสริมสร้างแรงจูงใจ และความรู้และทักษะภาพรวมและ รายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการ บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหาร ต้องใช้ความรู้ ความสามารถและศักยภาพสูงมากในการบริหารจัดการ ซึ่งพัทธนันท์ หรรษาภิรมย์ โชค ได้สรุปไว้ว่า การวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก คุณลักษณะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารในโรงเรียนดีเด่น ประกอบด้วย 1) ด้าน วิสัยทัศน์ 2) ด้านความรู้และทักษะ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านการ จัดการเรียนรู้ 6) ด้านการพัฒนาทีมงาน และ 7) ด้านการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วม (พัทธ นันท์ หรรษาภิรมย์โชค, 2557) และคมศิลป์ ประสงค์สุข ได้พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำที่มี ประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การ บริหารแบบมีส่วนร่วม 3) การเสริมสร้างแรงจูงใจ และ 5) การมุ่งเน้นผลสำเร็จ (คมศิลป์ ประสงค์ สุข, 2558)

1.3 ตัวแปรแฝงภายนอกสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย 3 ตัวแปรสังเกตได้ คือ ทางการกายภาพ ทางจิตภาพ และทางการบริหาร ภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอยู่เสมอเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินทำให้มีการดำเนินงานในระดับมาก ซึ่งวิไลลักษณ์ โกคาพานิชย์ ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกองค์ประกอบ (วิไลลักษณ์ โกคาพานิชย์, 2562) และสุกฤษฎี อัญบุตร ได้ศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านการบริหาร 3) ด้านการเรียนการสอน และ 4) ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน (สุกฤษฎี อัญบุตร, 2555)

1.4 ตัวแปรแฝงภายในคุณลักษณะของบุคลากร ประกอบด้วย 3 ตัวแปรสังเกตได้ คือ ความรู้ความเข้าใจ ขวัญกำลังใจและแรงจูงใจ และเจตคติต่อการประกันคุณภาพ ภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านบุคลากร คือมีบุคลากรไม่เพียงพอ การดำเนินงานต่าง ๆ ทุกคนจึงมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อให้ทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่ง มัยดี แวดราแม ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของบุคลากร หมายถึง ปัจจัยที่แสดงคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เจตคติต่อการประกันคุณภาพ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ความรักความผูกพันต่อองค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (มัยดี แวดราแม, 2556) และมยุรี แพร่หลาย ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะของบุคลากร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้คือ การเรียนรู้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพและทัศนคติต่อการประกันคุณภาพ (มยุรี แพร่หลาย, 2554)

1.5 ตัวแปรแฝงภายในวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 3 ตัวแปรสังเกตได้ คือ การตัดสินใจของผู้บริหาร การยอมรับนับถือ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ภาพรวมและรายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก วัฒนธรรมในการทำงานจะเป็นการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัว มีความผูกพัน มีความสามัคคี ทำให้วัฒนธรรมในการองค์การให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีการยอมรับนับถือผู้อาวุโส มีความเสียสละ และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งเนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านวัฒนธรรมองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า

อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ (เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร, 2562) และ การุณ เจริญบุบผา ได้สรุปองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วย 1) ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ 2) ความมุ่งมั่นประสงค์ขององค์การ 3) ความหลากหลายของบุคลากร 4) ความมีคุณภาพของบุคลากร 5) ความน่าเชื่อถือ 6) การให้อำนาจ 7) การตัดสินใจของผู้บริหาร 8) การยอมรับนับถือ 9) ความซื่อสัตย์ และ 10) ความเอื้ออาทร (การุณ เจริญบุบผา, 2559)

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด เนื่องมาจากการมีภาวะผู้นำในตัวผู้บริหารจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความศรัทธา มีความเชื่อมั่น เกิดความยอมรับนับถือ เป็นที่ปรึกษาให้กับบุคลากรเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น ช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารยังมีส่วนช่วยประสานความขัดแย้ง หรือส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากรได้ ผู้นำสามารถกระตุ้น ชี้นำ ผลักดันให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือโรงเรียนเป็นเป้าหมาย ซึ่งพัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ (พัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค, 2557) และชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง ได้สรุปไว้ว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพ คือ ตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีอิทธิพลมากที่สุด โดยมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.52 (ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง, 2553)

2.2 ตัวแปรแฝงภายนอกสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีจะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี คือ มีความสวยงาม สะอาด สดชื่น ปลอดภัย มีมุมพักผ่อนสบายย่อมมีผลต่อจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและทำให้มีความสุขในการปฏิบัติงาน เมื่อมีความสุขก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ ได้สรุปไว้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน ปัจจัยและองค์ประกอบที่แวดล้อมผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ซึ่งมีผลกระทบต่อบุคคลในหน่วยงานทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม แบ่งออกเป็นสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านจิตใจ สถานที่ทำงานที่ดี มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทำงาน มีบรรยากาศการทำงานที่ดี จะส่งผลทำให้สภาพจิตใจและอารมณ์ที่ดี ซึ่งส่งผลให้ทำงานดีตามไปด้วย (ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์, 2561)

2.3 ตัวแปรภายในคุณลักษณะของบุคลากร มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ในทิศทางลบ เนื่องจากคุณลักษณะของบุคลากรมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน บุคลากรมีส่วนในการสนับสนุนพัฒนาโรงเรียน ให้ความร่วมมือกันทำงาน การช่วยเหลือกันในการดำเนินงาน บุคลากรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน รวมทั้งต้องมีวิสัยทัศน์และแรงจูงใจที่ดี จึงจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ดี และต้องมีเจตคติที่ดีต่องานประกันคุณภาพภายใน ดังนั้นผู้บริหารต้องมีการเตรียมพร้อมให้บุคลากรมีคุณลักษณะดังกล่าว แต่ควรดำเนินการในระดับที่พอเหมาะพอควร คือไม่มากเกินไป เพราะคุณลักษณะของบุคลากรมีอิทธิพลในทางตรงข้ามกับประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน หากมีการพัฒนามากเกินไปจะเป็นการดึงครูออกจากห้องเรียนและโรงเรียน ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อยหากยังต้องไปพัฒนาตนเองหลาย ๆ ครั้งหรือหลาย ๆ วัน อาจทำให้บุคลากรไม่มีเวลาในการพัฒนางานด้านอื่น ๆ รวมทั้งงานประกันคุณภาพภายในด้วย จึงควรปรับสมดุลในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้มีความสมดุลกัน ซึ่งพรชัย บัวเรือง ได้สรุปไว้ว่า แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน คือ บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต้องร่วมมือกันทำงานเป็นทีม มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรโดยการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในโดยให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม สถานศึกษาควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้เห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน (พรชัย บัวเรือง, 2555) และอดุลย์ สุชีรัมย์ ได้สรุปไว้ว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรบุคลากรในองค์การส่งอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อตัวแปรประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (อดุลย์ สุชีรัมย์, 2555)

2.4 ตัวแปรแฝงภายในวัฒนธรรมองค์การ มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คนในองค์การมีค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกัน คือมีเป้าหมายขององค์การร่วมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมองค์การจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนก้าวหน้า และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งรัชพล จอมไตรคุป ได้สรุปไว้ว่า วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะความเชื่อและค่านิยมร่วมทำให้ยกระดับความร่วมมือและความผูกพัน วัฒนธรรมองค์การมีหน้าที่เมื่อความเชื่อและค่านิยมร่วมช่วยกันผลักดันให้โรงเรียนกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อการประสบความสำเร็จของโรงเรียนในขณะเดียวกันการเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมจะช่วยให้โรงเรียนเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน เกิดนวัตกรรมในโรงเรียน ครูเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นักเรียนสามารถทำงานเป็นทีมมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในการเกิดประสิทธิผลของโรงเรียน (รัชพล จอมไตรคุป, 2563) และชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง ได้สรุปไว้ว่า ตัว

แปรวัฒนธรรมและบรรยากาศในการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.20 (ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง, 2553)

3. แนวทางพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมสูงสุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ต้องบริหารจัดการโรงเรียนภายใต้ข้อจำกัดของบุคลากรและงบประมาณ โรงเรียนควรเลือกพัฒนาปัจจัยที่มีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์มากที่สุด นั่นก็คือการเลือกพัฒนาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผล ผู้นำที่จะประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาตระหนักรู้ในหน้าที่และความรับผิดชอบ ความเสมอภาค คุณธรรมและความรู้ที่สามารถบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย และผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด เมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ก็จะมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการโรงเรียนและสามารถ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เมื่อผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำมีภาวะผู้นำก็จะทำให้ผู้ตามมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในการบริหารของผู้นำย่อมส่งผลต่อการทำงานของผู้ตามให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป (เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สภาพแวดล้อมในการทำงาน คุณลักษณะของบุคลากร และวัฒนธรรมองค์กร ตามลำดับ ดังนั้นหากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องการจะพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ควรเลือกพัฒนาปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัย ตามบริบทของโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และแนวทางการพัฒนา

ปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องพัฒนาภาวะผู้นำ โดยการอบรมหรือพัฒนาโดยใช้นวัตกรรม โปรแกรม งานวิจัยต่าง ๆ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง ให้สะอาด สวยงาม ปลอดภัย เพียงพอกับความต้องการ คุณลักษณะของบุคลากร สร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการทำงาน ตามลำดับ ข้อเสนอแนะ 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้กับโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเพียงพอ ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทั้งทางตรง ทางอ้อมและ อิทธิพลรวมสูงที่สุดต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน จึงควรสนับสนุนให้มีผู้บริหารสถานศึกษาให้ครบทุกโรงเรียน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ควรจัดการพัฒนาโดยการอบรม การสัมมนา การสนทนากลุ่ม การศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นในโรงเรียน ควรสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้บุคลากร พัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสม สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการมีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรนำผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ไปศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยกรณีศึกษา หรือการวิจัยสร้างทฤษฎีฐานราก

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 11 ก. หน้า 5 (23 กุมภาพันธ์ 2561).
- กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน. (17 พฤศจิกายน 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ขวัญใจ วงศ์สุวรรณ และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- กลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา. (17 พฤศจิกายน 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ขวัญใจ วงศ์สุวรรณ และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- การุณ เจริญบุบผา. (2559). วัฒนธรรมองค์กรและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 1. วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(3), 1427-1442.

- คมศิลป์ ประสงค์สุข. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ. (2556). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 7(2), 65-70.
- ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง. (2553). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญรัตน์ ศรีคง. (2558). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรชัย บัวเรือง. (2555). ปัญหาและแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลตำบลรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัทธนันท์ หาราชกริมย์โชค. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6(12), 95-108.
- ภูมิ พระรักษา. (2557). โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- มยุรี แพร์ทลาย. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มัยดี แวดราแม. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการกับงานปกติ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 24(3), 59-81.
- รัชพล จอมไตรคุป. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตตินันท์ ทวีสุขเสถียร. (2557). สภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิไลลักษณ์ โกคาพานิชย์. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมใจ ยอดปราง. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชนครินทร์, 15(34), 187-195.
- สุกฤษฎี อัญบุตร. (2555). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 6(1), 1-10.
- สุเทพ ชิตยวงษ์. (2562). โยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2564 จาก <https://drive.google.com/file/d/11UKKIB77VyrxcSjrmyalT3UZlQ613cRR/view>
- อดุลย์ สุชีรัมย์. (2555). การพัฒนาโมเดลประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อ
การบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 2*

STRATEGIC LEADERSHIP MODEL BASED ON THE FOUR PATHS OF FACTORS
AFFECTING ADMINISTRATIVE OF SCHOOLS UNDER KHON KAEN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พระครูประโชติสารนิฐ (ลอมมอนตรี)

Phrakhruprachotsaranivit (Lommontri)

สุเทพ เมย์ไธสง

Suthep Maythaisong

จิราภรณ์ พันสว่าง

Jiraporn Phansawang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Faculty of Education Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

E-mail: phrakhruprachotsa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลโครงสร้าง 3) สร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และ 4) ประเมินรูปแบบประสิทธิผลภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 411 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการใช้อองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1.1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 1.2) การสร้าง

* Received 2 February 2023; Revised 23 February 2023; Accepted 26 February 2023

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ 1.3) บรรยายภาพแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาและประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับดีมาก 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้วัดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้ครบทุกองค์ประกอบ 3) การสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีผลเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ 3.1) บรรยายภาพแห่งการเรียนรู้ 3.2) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 3.3) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทั้ง 3 ปัจจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 4) ผลการประเมินรูปแบบประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบ,ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, หลักอิทธิบาท 4, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to 1. study the components and indicators. 2. Examine the consistency and suitability of strategic leadership model. 3. create and assess the Model of strategic leadership model. And 4) assess the Model of strategic leadership model based on The Four Paths of Accomplishment factors affecting administrative of Schools under the KhonKaen Elementary Educational Service Area Office 2. This research is mixed-method research. The sample group was school administrators and teachers in educational institutions under the KhonKaen Elementary Educational Service Area Office 2, totaling 411 people, providing important information, experts and experts, totaling 15 people. The research instruments were questionnaires and an assessment form for the use of components and indicators, strategic leadership model based on The Four Paths of Accomplishment in administrative effectiveness. The statistics used to analyze the data are percentage, mean, standard deviation, confirmatory factor analysis, and Structural Equation Modeling. The results of research were found that: 1)the factors of Strategic Leadership: 1) Strategic Leadership 2) Creating a learning community 3) Learning atmosphere in schools and administrative effectiveness of school administrators The compositional analysis results are suitable to perform the compositional analysis at a very good level.2. The results of the coherence verification of the

strategic leadership structure model are consistent with the empirical data and are suitable for all components of strategic leadership measurement.³ Formation of Strategic Leadership the results were ranked in order of importance: 1) Learning atmosphere 2) Strategic leadership 3) Learning community All 3 factors were consistent with empirical data⁴. The results of the evaluation of the model of administrative effectiveness of school administrators were at the highest level in all components. And it can be used to develop strategic leadership effectively.

Keywords: Model, Strategic Leadership, The Four Paths of Accomplishment, Administrative

บทนำ

“โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง” เป็นคำกล่าว ของ Peter Drucker (Peter Drucker, 1995) ซึ่งถือได้ว่าเป็นปรมาจารย์ด้านการบริหารท่านหนึ่งซึ่งมีความสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ที่ได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลาต่อเนื่องในลักษณะทวีคูณ นอกจากนี้การพัฒนาเทคโนโลยียังทำให้เกิดเครื่องมือที่หลากหลายในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศหรือเนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงบันเทิงเป็นปัจจัยที่สำคัญส่งผลให้มีการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสภาพแวดล้อมและทางเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมาก ดังนั้นในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง การเตรียมบุคลากรและตัวองค์กรเองให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสภาพแวดล้อมขององค์กรและทางเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากเช่นเดียวกัน ดังนั้น “ผู้บริหาร” หรือ “ผู้นำ ขององค์กร” ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ คุณลักษณะ สมรรถนะ หรือทักษะเฉพาะที่จะนำพาองค์กรให้สามารถแข่งขันกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น (ดวงพร รุ่งเรืองศรี, 2561) ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำ ได้แก่ ฉลาดเรื่องคน การมองโลกในแง่ดี การเป็นมืออาชีพ ผู้นำก็จะมีทั้งผู้นำแบบเป็นทางการและผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้นำแบบเสรีนิยม โดยหลักการของผู้นำเหล่านี้จะมีความวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่คนในองค์กร ผู้นำจะกำหนดเป้าหมายและแนวความคิดที่ชัดเจน สร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์การทำงานให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กรที่ได้วางไว้ การมอบอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีวิสัยทัศน์

ร่วมกัน ด้านการเรียนรู้ของทีม และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะจูงใจ ชักนำ หรือ ชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ (จิราภรณ์ ผันสว่าง, 2562)

การเตรียมการศึกษาจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จัดหลักสูตรให้ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม พร้อมทั้งปรับปรุงตำราให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในความเป็นจริงต้องยอมรับว่ามีการเปลี่ยนหลักสูตรบ้างแล้ว แต่ไม่ได้เปลี่ยนตำราตามไปด้วย อีกทั้งยังมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ในขณะเดียวกันต้องปรับการอบรมครูให้ตรงกับความต้องการในการนำความรู้ไปใช้ตลอดจนให้วิทยฐานะแก่ครูสอนดีหรือครูที่สนใจเด็กเพื่อยกย่องชมเชย สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยกัน ดังนั้นการที่ประเทศจะเป็นประเทศไทย 4.0 ได้ ทุกอย่างต้องผ่านการวางแผนเพื่อสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่ดี และต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก เพราะกว่าจะเห็นผลต้องใช้เวลานาน ทุกอย่างต้องใช้เวลาและต้องดำเนินงานหลายส่วนไปพร้อมๆ กันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนประเทศ ปัจจุบันทุกคนต้องกลับมาดูว่าสิ่งที่ผลิตกันอยู่เป็นนวัตกรรมหรือเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์เท่านั้น เพราะนวัตกรรมที่ถูกต้องจริงๆ ต้องสามารถขยายผลในเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนคุณลักษณะใหม่เพื่อให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา รัฐบาลหลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาในประเทศและระดับการศึกษาของประชาชนจีนมาโดยตลอด หลังจากใช้ความพยายามมาเป็นเวลา 50 ปี ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างมากในการศึกษา (Zou, X. & Merritt, M. R, 2022) นอกจากนั้นยังมีการศึกษาภาวะผู้นำในมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรทางการศึกษาก็มีประวัติยาวนานกว่า 40 ปี ปัจจุบันการพัฒนาความเป็นผู้นำกลายเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยหลายแห่งใช้การพัฒนาความเป็นผู้นำเพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และความสามารถในการแข่งขันของนักศึกษา (Yu, Z. & Mhunpiew, N, 2022) การบริหารงานบุคคล 4.0 ถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการสำรวจมุมมองของบุคลากรทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาในระดับภูมิภาคของประเทศไทย (Moonsarn, B et al, 2022)

อย่างไรก็ตามมีการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการก็มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ ดังเช่น Sricharumedhiyan, C., & Qingamo, P. S. ที่สรุปว่าการปฏิบัติงานของข้าราชการโดยนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัตินั้นส่งเสริมให้ข้าราชการเป็นบุคคลทรงคุณค่าประพฤติตนเป็นบุคลากรที่ดีสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดควรละเว้นได้เป็นอย่างดีและคุณธรรมจริยธรรมก็มีความสำคัญต่อองค์กรหรือหน่วยงานเช่นกัน (Sricharumedhiyan, C., & Qingamo, P. S, 2022) ซึ่ง พระสมุห์พงศ์ธร ปภังโกโร, พระครูจิรธรรมธัช และสมเดช นามเกตุ ที่สรุปว่า หลักอิทธิบาท 4

ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จคือ สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อธิธัมม ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ 1) ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิด คุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ 2) วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความกล้าหาญ เจืออยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง 3) จิตตะ หมายถึง ความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้น ไปจากความรู้สึก ของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่าสมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่ และ 4) วิมังสา หมายถึง ความสอดส่องใน เหตุและผล แห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้นไป ตลอดเวลา คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่ (พระสมุห์พหุสธร ปภังโก และคณะ, 2564) และ พิเชฐ ศรีหล้า และคณะ ที่สรุปว่า รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรควรจัดในรูปแบบของการอบรมสัมมนาโดยใช้หลักอธิธัมม 4 เป็นตัวกำหนดหัวข้อในการอบรมสัมมนา โดยการจัดทำเป็นคู่มือ อนึ่งการนำคู่มือไปใช้นั้นควรกำหนดเป็นนโยบายการบริหารโดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี หรือกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานและให้มีการนำคู่มือไปใช้อย่างจริงจังต่อเนื่อง พร้อมทั้งติดตามวัดและประเมินผลการอบรมสัมมนาด้วย (พิเชฐ ศรีหล้า และคณะ, 2562)

ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาจึงควรนำหลักอธิธัมม 4 มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ซึ่งได้มีการจัดการศึกษาในสถานศึกษาจำนวน 208 แห่ง โดยมีการจัดการบริหารการศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เรียน รวมทั้งบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานในสถานศึกษามีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันขึ้นอยู่กับบุคลากรในสถานศึกษานั้นจะเน้นเป้าหมายการปฏิบัติหน้าที่ของตนมีหลักปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้งานได้รับผลสำเร็จ แต่ถ้านำเอาหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนแล้วจะเห็นได้ว่าจะต้องได้ประสบความสำเร็จแน่นอน โดยเฉพาะการนำเอาหลักอธิธัมม 4 มาบริหารในสถานศึกษา คือ ฉันทะ รักงานหน้าที่การบริหาร วิริยะ มีความเพียรกับงานที่ทำอยู่ จิตตะ มีความตั้งใจฝักใฝ่ในการทำหน้าที่ของตน วิมังสา ความใคร่ครวญสอดส่องกับงานที่ตนทำอยู่ (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี(ว.วชิรเมธี), 2550)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอธิธัมม 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้

โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 และประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้าง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา และประเมินรูปแบบประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเจริญรุ่งเรือง และผู้เรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 และประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้าง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
4. เพื่อประเมินรูปแบบประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษา มีขอบเขตการศึกษา ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ได้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 2) ด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ (1) ตัวแปรอิสระ คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ (2) ตัวแปรแฝง

คั่นกลางชุดที่หนึ่ง คือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ (3) ตัวแปรแฝงคั่นกลางชุดที่สอง คือ บรรยากาศการเรียนรู้ในสถานศึกษา (4) ตัวแปรตาม หรือ ตัวแปรเกณฑ์ คือ ประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ด้านระยะเวลาใช้เวลา ศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2565

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 1,385 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 173 คน ครูผู้สอน 1,212 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มครูผู้สอนตามขนาดของสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ใช้กลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลควรมีการแจกแจงแบบปกติ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 411 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบ่งแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) แบบเทียบสัดส่วน 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ 2) ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ 4) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เกี่ยวกับตัวบ่งชี้เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้เพิ่มขึ้น 5) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามโครงสร้างของตัวแปรแฝงหรือตัวแปรอิสระ และตัวบ่งชี้จากนิยามศัพท์เฉพาะซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.85-1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.257-0.635 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.989

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอภิปาธ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอภิปาธ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหาร ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่น่ามาจะมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้สถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO)

3. การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยใช้สถิติ Bartlett's Test of Sphericity

ระยะที่ 3 สร้างรูปและประเมินแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีขั้นตอนดังนี้ 1) การสร้างรูปแบบและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา 2) การประเมินรูปแบบ (Model) โดยการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลทางออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google form และเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 411 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้ คือ 1) วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ตรวจสอบค่าน้ำหนักขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของตัวแบบประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา 3) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability) มีความสอดคล้องกลมกลืนและเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

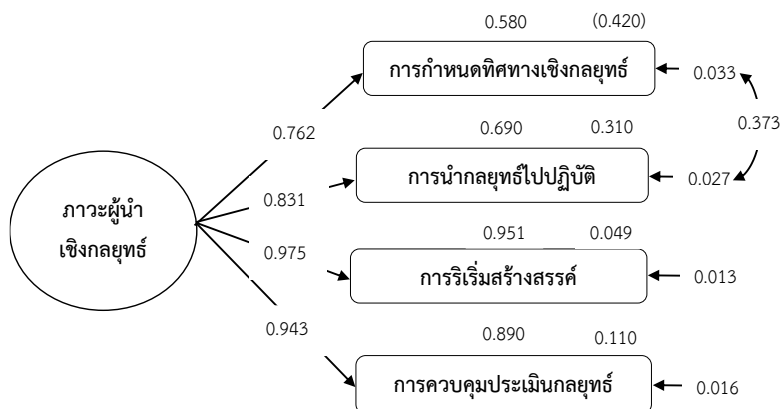
ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 และประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปรากฏผล ดังนี้ **1)** องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (2) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (3) บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (3.1) การบริหารสถานศึกษา (3.2) การพัฒนาบุคลากร (3.3) การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่ามากกว่า 0.50 ($KMO > 0.50$) จากผลการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ 0.870 แสดงว่าเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับดีมาก แสดงว่า ตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันในขนาดที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเมตริกสหสัมพันธ์เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะ ข้อมูลมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอทิบาท 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์

$$\chi^2 = 0.237 \quad df = 1 \quad \chi^2 / df = 0.237 \quad P\text{-Value} = 0.627 \quad CFI = 1.000$$

$$TLI = 1.000 \quad RMSEA = 0.000 \quad SRMR = 0.001$$

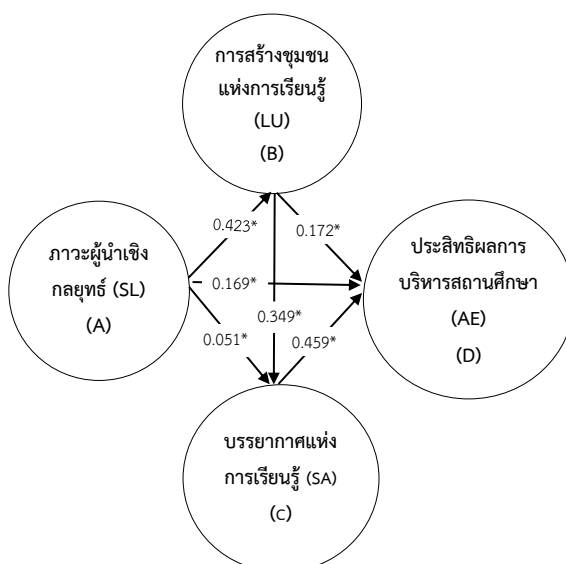
ภาพที่ 1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

จากภาพที่ 1 พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) ของตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ตัว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีน้ำหนักขององค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่ามากไปน้อย ได้แก่ การริเริ่มสร้างสรรค์(0.975) การควบคุมประเมินกลยุทธ์(0.943) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ(0.831) และการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์(0.762) เมื่อพิจารณาโมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ปรากฏว่า $\chi^2 = 0.237, df = 1, \chi^2 / df = 0.237, P\text{-Value} = 0.627, CFI = 1.000, TLI = 1.000, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.001$ แสดงว่าค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างอยู่ในเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ และค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (R^2) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.580 - 0.951 แสดงว่าความเชื่อมั่นเชิงอยู่ในเกณฑ์ตามที่กำหนด

สรุปได้ว่าโดยภาพรวมขององค์ประกอบโมเดลภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วยการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การริเริ่มสร้างสรรค์ การควบคุมประเมินกลยุทธ์ ทั้ง 4 องค์ประกอบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้วัดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้ครบทุกองค์ประกอบ

3. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพที่ 2 พบว่า ปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้(1) บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ (SA) (2) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (SL) (3) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (LU) โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.459, 0.169 และ 0.172

สรุปได้ว่าปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยทั้ง 3 ปัจจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. ผลการประเมินรูปแบบประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กับบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด และชุมชนแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมความเป็นไปได้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 และประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปรากฏผล ดังนี้ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาและประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3.1) การบริหารสถานศึกษา 3.2) การพัฒนาบุคลากร 3.3) การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะหลาย ๆ อย่างอยู่ในตัวทั้งความสามารถ มุมมอง ความคิด และพฤติกรรมที่ผสมผสานทั้งเหตุผลบวกจินตนาการ สามารถสร้างความสำเร็จให้เกิดกับองค์กรในรูปแบบต่างๆ และบริหารจัดการทั้งผู้ใต้บังคับบัญชารวมถึงผู้บริหารระดับสูงในองค์กร และผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เก่งมากๆ นั้นก็สามารถเปลี่ยนสถานการณ์เลวร้ายหลายๆ อย่างให้กลับมามีชีวิตชีวาและยังสามารถแปลงกลยุทธ์ให้กลายเป็นกลวิธีได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย นอกเหนือจากการมีทักษะจำพวก Hard Skill แล้วก็ต้องเป็นคนที่มีความรู้และทักษะของการเป็นผู้สื่อสารที่ดี เพราะมันจะช่วยให้ผู้นำสามารถสื่อสารและถ่ายทอดข้อมูลรวมถึงความคิดต่างๆ ให้กับทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการประชุม การสอนงาน การถ่ายทอดงาน การนำเสนองาน รวมไปถึงการทำ Presentation ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญ พรหมศรี และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย 73 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) องค์ประกอบหลักด้านการศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 21 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 ด้านการศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์กร มี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 2 ด้านการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมขององค์กร มี 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยที่ 3 ด้านการบริหารจัดการองค์กร มี 10 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบหลักด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 16 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 ด้านการกำหนดทิศทางและการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร มี 9 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยที่ 2 ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร มี 7 ตัวบ่งชี้ 3) องค์ประกอบหลักด้านการวางแผนและประเมินกลยุทธ์ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย 36 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 ด้านการวางแผน มี 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 2 ด้านการควบคุมองค์กร มี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบ

ย่อยที่ 3 ด้านการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 4 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 5 ด้านการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน มี 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบย่อยที่ 6 ด้านการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข มี 7 ตัวบ่งชี้ (ชนัฐพรหมศรี และคณะ, 2561)

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอภิปาธ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าค่าอำนาจองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอำนาจขององค์ประกอบเรียงลำดับจากค่ามากไปน้อยได้แก่การริเริ่มสร้างสรรค์ (0.975) การควบคุมประเมินกลยุทธ์ (0.943) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (0.831) และการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (0.762) เมื่อพิจารณาโมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ปรากฏว่า $\chi^2 = 0.237, df = 1, \chi^2 / df = 0.237, P\text{-Value} = 0.627, CFI = 1.000, TLI = 1.000, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.001$ แสดงว่าค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างอยู่ในเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ และค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (R^2) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.580 - 0.951 แสดงว่าความเชื่อมั่นเชิงอยู่ในเกณฑ์ตามที่กำหนด สรุปได้ว่าโดยภาพรวมขององค์ประกอบโมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้วัดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้ครบทุกองค์ประกอบทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การริเริ่มสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ เพราะการกำหนดกลยุทธ์ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้าน ดังนั้น การควบคุมประเมินกลยุทธ์การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่กันไปเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทวัส นิดสูงเนิน, สมบูรณ์ บุศรีริรักษ์และมารุต พัฒนาได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีการศึกษาตัวแปรที่มีปัจจัยส่งผลและสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน (วิทวัส นิดสูงเนิน และคณะ, 2565)

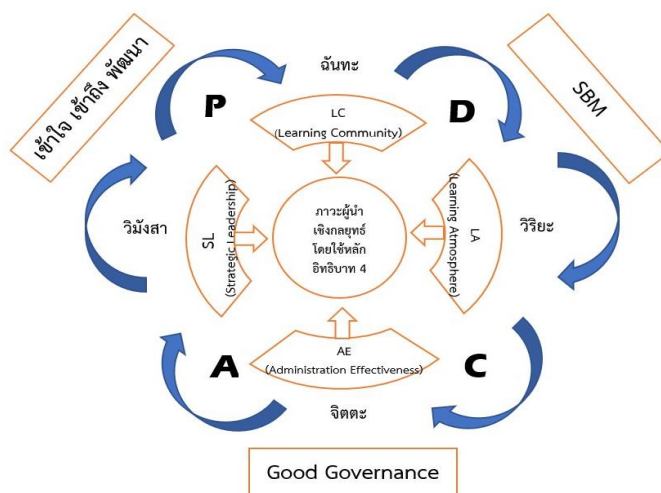
3. การสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยใช้หลักอภิปาธ 4 มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ (1) บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ (SA) (2) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (SL) (3) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (LU) โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.459, 0.169 และ 0.172 อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศแห่งการเรียนรู้มีลักษณะเป็นแบบเปิดซึ่งประกอบไปด้วย ความอิสระความท้าทายความไว้วางใจและการสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ โดยผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลต่างๆที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มาประมวลเพื่อกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ที่ได้ศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ปัจจัยแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เท่ากับ 0.86 มีน้ำหนักอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม 0.44, 0.42 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมาคือปัจจัยสภาพแวดล้อมแบบเปิดมีน้ำหนักอิทธิพลรวมต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เท่ากับ 0.73 มีน้ำหนักอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม -0.20, 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยความรู้เชิงลึกมีน้ำหนักอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เท่ากับ 0.42 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งสามตัวร่วมกันอธิบายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้ร้อยละ 68 (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555)

4. ผลการประเมินรูปแบบประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กับบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด และชุมชนแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมความเป็นไปได้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สุภาวดีวงศ์สกุลที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าจากการจัดสนทนากลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 18 ท่านมีความเห็นตรงกันว่ารูปแบบมีความเหมาะสมหลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ปัจจัยและกระบวนการพัฒนามีความสอดคล้องกันและเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป (สุภาวดีวงศ์สกุล, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการสร้างและประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 3) การริเริ่มสร้างสรรค์ 4) การควบคุมประเมินกลยุทธ์

ภาพที่ 3 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4
ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 111 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลพบที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) การสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 มีอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ (1) บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ (2) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (3) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศแห่งการเรียนรู้มีลักษณะเป็นแบบเปิดซึ่งประกอบไปด้วยความอิสระความท้าทายความไว้วางใจและการสนับสนุนความคิดใหม่ๆ โดยผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลต่างๆ ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมาประมวลเพื่อกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และ 4) ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากสามารถนำไปใช้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดย

ภาพรวมควรส่งเสริมให้นาโมเดลที่พัฒนาไปใช้เป็นแนวทางสร้างประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ทั้งในระดับองค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการนำโมเดลไปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารนั้นควรคำนึงถึงความสำคัญขององค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ข้อเสนอแนะเพื่อทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการนำแนวทางสร้างประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 เพื่อพัฒนาขึ้นไปและศึกษาผลที่เกิดขึ้นและควรมีการวิจัยทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยการนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทาง อาทิเช่นการพัฒนาองค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยมากรวมถึงการพัฒนาองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากตามลำดับเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกาญจน์ ปฏิพนธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2562). ผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ Professional Education Leadership. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชนัญฐ พรหมศรี และคณะ. (2561). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 5(2), 201-215.
- ดวงพร รุ่งเรืองศรี. (2561). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 7(1), 106-149.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประชุมวายุภักษ์.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี(ว.วชิรเมธี). (2550). คนสำราญงานสำเร็จ.(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- พระสมุห์พงษ์ธร ปภังกร และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. Journal of Modern Learning Development, 6(4), 241-254.

- พิเชฐ ศรีหาล้า และคณะ. (2562). กลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธร. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 6(3), 665-686.
- วิทวัส นิดสูงเนิน และคณะ. (2565). การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(4), 1638-1658.
- สุภาวดี วงษ์สกุล. (2555). รูปแบบการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 2(2), 139-148.
- Moonsarn, B et al. (2022). Regional Educational Reform in Thailand: Needs Assessment and Personnel Management 4. 0 for the 21st Century. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 2(1), 31-42.
- Peter Drucker. (1995). *The practice of management*. New York: Haper & Row, Publishers.
- Sricharumedhiyan, C., & Qingamo, P. S. (2022). Morality and Ethics for The Local Government Officiates. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(3), 1-12.
- Yu, Z. & Mhunpiew, N. (2022). A Model For Developing Student Leadership Skills in Normal Universities in Changsha, China. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 2(4), 71-88.
- Zou, X. & Merritt, M. R. (2022). Transformational Leadership and Its' Impact on Teacher's Creative Behaviour in Chinese Universities. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 2(6), 45-56.

บทบาทของวัดไทยในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือน ยุคประเทศไทย 4.0*

THAI BUDDHIST TEMPLE ROLES IN THE VIRTUAL SPHERE AND ITS SPIRITUAL COMMUNICATION WITH YOUTH FOR THAILAND 4.0

กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ

Kullatip Sartararuji

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation,

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: kullatip@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบทบาทและรูปแบบการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนของวัดในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางในการเข้าถึงประชาชนในยุคประเทศไทย 4.0 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ผลิตสื่อออนไลน์ของวัดในกรุงเทพมหานครที่มีเพจเฟซบุ๊ก จำนวน 10 วัด รวม 15 คน และประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ของวัดในกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ผลการวิจัยพบว่า วัดในประเทศไทยมีบทบาทในการสื่อสารตามที่กำหนด ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของวัดให้กับประชาชนผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนบทบาทที่ประชาชนคาดหวังจากการสื่อสารออนไลน์ของวัด คือ การติดตามข่าวประชาสัมพันธ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ของวัด ในขณะที่พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทที่คาดหวังด้านพัฒนาประชาชนทางจิตใจผ่านการนำหลักธรรมมาปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้จริง โดยประชาชนได้นำหลักธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้จิตใจโปร่งเบาสบาย สามารถปล่อยวาง และมีความสงบมากขึ้น ตลอดจนมีสติในการดำเนินชีวิต ส่วนรูปแบบการสื่อสารนั้น วัดในประเทศไทยมีการนำเสนอเนื้อหาหลักธรรมที่เป็นข้อเท็จจริงและถูกต้องทางพระพุทธศาสนา ไม่มีการดัดแปลงเนื้อหาใด ๆ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดในรูปแบบข้อความประกอบภาพนิ่ง คลิปวิดีโอพร้อมข้อความภาพนิ่งอย่างเดียว ภาพวิดีโออย่างเดียว และการแพร่ภาพสดพร้อมข้อความผ่านช่องทางเฟซบุ๊กเพจ ยูทูบ อินสตาแกรม และเว็บไซต์ อีกทั้งมีการปรับวิธีนำเสนอให้เข้าใจง่าย ไม่เน้น

* Received 24 January 2023; Revised 19 February 2023; Accepted 22 February 2023

ภาษาบาลีสันสกฤต รวมถึงให้ลูกศิษย์เข้าไปมีส่วนร่วมในการเขียนบทความเพื่อเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรม และช่วยให้คนเข้าถึงศาสนาได้มากขึ้น

คำสำคัญ: บทบาทวัด, การสื่อสารจิตวิญญาณ, พื้นที่เสมือน, ประเทศไทย 4.0

Abstract

This research article aims to study roles and forms of spiritual communication appearing in virtual Thai temples, which will be used as a direction to reach Thai people in the period of Thailand 4.0. The study employed in-depth interviews to collect data from 10 of the temples' online media producers in Bangkok with Facebook fan pages and 50 users of the temples' virtual spaces. The results found that Thai temples play the assigned roles of spreading Buddhism, and publically communicating the temple's activities via online social media, while the roles that people expect from Thai temples' online social media are to release news regarding the temple and spread Buddhism through various topics. On the other hand, Thai Buddhist monks are expected to support people's mind development through dharma practices that can be performed in daily life to achieve feelings of peace, relief, and mindfulness. In terms of communication forms, the results demonstrated that Thai temples present the contents of Buddhist dharma without alteration, and communicate the temples' various activities. Forms of presentation include photos with explanations, video clips with explanations, photos, video clips, and live broadcasts via Facebook fan page, YouTube, Instagram, and website. Presentation techniques are adjusted for ease of understanding as Bali and Sanskrit languages are less focused. Finally, monk's attendants can participate in writing articles to strengthen moral commitment and help people increase their understanding of the religion.

Keywords: Role of Temple, Spiritual Communication, Virtual Space, Thailand 4.0

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกดิจิทัลทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อย

ร่วมสมัยที่หลากหลายรูปแบบ อีกทั้งในมิติของศาสนาต่างมีวัฒนธรรมย่อยในการสื่อสารพุทธศาสนาที่สะท้อนผ่านศรัทธา ความเชื่อ เกิดเป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกันในชุมชนศาสนาในพื้นที่สื่อออนไลน์ ความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรมสะท้อนได้จากคนในสังคมที่มีความถนัดในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาครอบครัว การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชุมชน และความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ผู้ที่มีความรุนแรงมักขาดความยับยั้งชั่งใจ มีพฤติกรรมเลียนแบบหรืออาจเกิดจากการเลี้ยงดู โดยเครื่องมือสำคัญของการแก้ไขปัญหาคือคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมคือศาสนา ในโลกดิจิทัลแก่นแท้ของทุกศาสนาล้วนสอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ศาสนาอยู่คู่กับชีวิตมนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย หากการเสื่อมถอยของศรัทธาที่แท้จริงอาจเกิดจากปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน วัดในฐานะชุมชนทางศาสนามีหน้าที่หลักในการเผยแผ่พุทธศาสนา ขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทสังคมการหลอมรวมกันของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาสู่การเกิดสื่อใหม่หรือสังคมออนไลน์ ส่งผลให้วัดอยู่ห่างไกลกับสังคม ไม่สามารถสื่อสารพุทธศาสนาผ่านวิถีชีวิตของประชาชนและปรับตัวเข้ากับคนในสังคมยุคปัจจุบันที่ผูกติดกับเทคโนโลยีได้ พุทธศาสนาจึงดูเหมือนเป็นเรื่องไกลตัวคนรุ่นใหม่ทำให้ไม่สนใจต่อพุทธศาสนาและหลักคำสอน อย่างไรก็ตามยังมีวัดและพระสงฆ์จำนวนหนึ่งที่สามารถปรับตัวและใช้พื้นที่สื่อสารของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณผ่านสื่อออนไลน์และสามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกของประชาชนได้ (พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือน ทรัพย์เพชร, 2564)

จากรายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562 พบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยอยู่ที่ 10 ชั่วโมง 22 นาทีต่อวัน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมออนไลน์ส่วนใหญ่จะใช้ Social Media เช่น Facebook, Line, Instagram เมื่อเป็นดังนี้รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนยกระดับประเทศไทยให้ทัดเทียมประเทศชั้นนำของโลก ดังจะเห็นได้จากการออกแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Digital Economy Master Plan) (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563) โดยแผนดังกล่าว มีระยะเวลา 20 ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างสังคมคุณภาพด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่ต้องศึกษาบทบาทวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0 เพื่อศึกษาบริบทของวัดในฐานะชุมชนทางศาสนาที่มีความแข็งแกร่งทางจิตวิญญาณมากกว่าชุมชนชาวบ้านว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถพัฒนาการสื่อสารในพื้นที่ออนไลน์ของวัดให้มีความแข็งแกร่งทางจิตวิญญาณเพื่อลดทอนความขัดแย้งในสังคมเพราะหากวัดมีทักษะและเข้าใจการสื่อสารดิจิทัล (Digital literacy) จะสามารถสื่อสารกับประชาชนอันเป็นทรัพยากรบุคคลของประเทศให้เป็นบุคคลที่มี

คุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การศึกษานี้ เชื่อมโลกทางศีลธรรมและจิตวิญญาณทางศาสนาให้เข้ามาสัมผัสและมีส่วนร่วมในการสื่อสาร พุทธศาสนากับประชาชนในยุคประเทศไทย 4.0 และเตรียมความพร้อมให้ประชาชนทุกกลุ่มมีความรู้ ทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต มีความสามารถในการพัฒนาและใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์และสร้างสรรค์ (digital literacy) เพื่อเป้าหมายที่สำคัญคือการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาท และรูปแบบการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนของวัดไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยพัฒนาแบบสัมภาษณ์จากแนวคิดบทบาทวัด รูปแบบการสื่อสารบนพื้นที่เสมือน การสื่อสารทางจิตวิญญาณ และสื่อออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย เพื่อสัมภาษณ์ผู้ผลิตสื่อวัด และประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่ออนไลน์ของวัด

2. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ผลิตสื่อออนไลน์ของวัด และกลุ่มประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ของวัด โดยในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีขั้นตอนและวิธีการเลือกดังนี้

2.1 เลือกวัดที่จะใช้เป็นวัดตัวอย่างในการวิจัย โดย จากรายงานทะเบียนวัดในกรุงเทพมหานคร ปี 2562 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีวัดทั้งสิ้นจำนวน 454 วัด ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกวัด คือ เป็นวัดที่มีสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) และสื่อสังคมออนไลน์นั้นต้องมีการเคลื่อนไหว (active) ภายใน 6 เดือน และมีการกดถูกใจมากที่สุด 22 อันดับแรก จากนั้นแบ่งวัดออกเป็น 2 กลุ่มคือ วัดมหานิกาย และวัดธรรมยุติกนิกาย เลือกมานิกายละ 5 วัด

2.2 การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้ผลิตสื่อออนไลน์ของวัด ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มนี้จะเลือกสัมภาษณ์ผู้ผลิตสื่อของวัดทุกคนในจำนวน 10 วัด ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนผู้ผลิตสื่อของวัดจำนวน 15 คน โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่ผลิตสื่อออนไลน์ให้กับวัดนั้นๆ มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และยินยอมที่จะให้ข้อมูลตลอดจนดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้น

2.3 กลุ่มประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ของวัด เป็นกลุ่มที่เข้าไปใช้ เฟซบุ๊กเพจของวัดในกรุงเทพมหานครใน 10 วัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง วัดละ 5 คน รวมเป็น 50 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) และดำเนินการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ เนื่องจากช่วงที่ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เป็นช่วงที่กำลังเกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 ระลอกใหม่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บข้อมูลการวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกทางโทรศัพท์ เนื่องจากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดระลอกใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัส 2019 (COVID-19)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการที่ผู้วิจัยอ่านผลการสัมภาษณ์ทั้งหมดความคิดเห็นใดที่เหมือนและเป็นเรื่องเดียวกันนำไปในกลุ่มเดียวกันตามที่ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่และสร้างธีมไว้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บทบาทวัดไทยในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือน โดยวัดนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสถาบันพุทธศาสนาที่อยู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน สถาบันศาสนาจะมีความมั่นคงต่อเมื่อสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งเทคโนโลยียุคประเทศไทย 4.0 เป็นกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพหรือคุณภาพซึ่งมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นกลไกสำคัญ ซึ่งบทบาทสำคัญของวัดคือ 1) บทบาทตามที่กำหนดก็คือเผยแผ่และดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชน 2) บทบาทที่คาดหวังคือสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนได้จริง และ 3) บทบาทที่ทำได้จริงว่าสามารถดำเนินการได้จริงหรือไม่ ซึ่งบทบาทวัดไทยในงานวิจัยนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สร้างสื่อสังคมออนไลน์ของวัดพบว่า สามารถปรับตัวและใช้สื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เครือข่ายสังคม (Social networking site) สร้างข้อมูลและเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้ง่ายต่อการเรียนรู้และเข้าถึง โดยเผยแพร่วิดีโอภาพเคลื่อนไหว อีกทั้งวัดได้ประยุกต์ใช้สื่อสังคมเฟซบุ๊ก ยูทูบ ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก และยังใช้พื้นที่สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ของวัดในการผลิตสื่อทำให้แต่ละวัดมีศักยภาพในการเรียนรู้ทักษะสื่อดิจิทัล สามารถเผยแผ่งานพุทธศาสนาของวัดให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลได้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ผู้สร้างสื่อสังคมออนไลน์ของวัดดังนี้

“เมื่อก่อนยังไม่มีอินเทอร์เน็ต การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องรอให้ญาติโยมมาที่วัดเพื่อรับทราบข่าวสารกิจกรรมของวัด เมื่อมีอินเทอร์เน็ตทำให้วัดสามารถประชาสัมพันธ์กิจกรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุกได้ โดยวัดมีสื่อเป็นของตนเองโดยเฉพาะ facebook และทำการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ตลอดเวลา” (พระวัด ก, 2564)

“วัดของเรามีการเผยแผ่ธรรมผ่าน facebook, และ youtube เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายโดยไม่ต้องมาที่วัดก็สามารถเข้าถึงได้โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการระบาดของโรคโควิด 19” (พระวัด ข, 2564)

กลุ่มประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ของวัด กล่าวถึงบทบาทวัดที่ประชาชนต้องการหรือถูกคาดหวัง (Expected role) ในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ คือเพื่อติดตามข่าวสารประชาสัมพันธ์ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ได้แก่ หลักธรรมคำสอน ข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด ประวัติความเป็นมาของวัด สถาปัตยกรรม พระพุทธรูป ศาสนพิธี ข้อคิดคติเตือนใจ สุภาษิต ฟังเทศน์ สวดมนต์ วิธีการสอน การปฏิบัติธรรม และร่วมทำบุญ ซึ่งการที่ประชาชนติดตามสื่อออนไลน์ของวัดเพราะมีความเชื่อ และศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมถึงพระสงฆ์ เจ้าอาวาส พระลูกวัดที่เป็นพระอาจารย์ หรือผู้นำทางจิตวิญญาณ ดังผลการสัมภาษณ์ประชาชนดังนี้

“ติดตามดูสื่อต่างๆ ของวัดเพราะต้องการทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัด และสถาปัตยกรรม เลื่อมใสในองค์พระพุทธรูป ส่วนตัวผมชอบวัดเก่าแก่ วัดที่ไม่วัดนิยมคือวัดเก่าแก่ ไม่หรูหรา เชื่อในความที่อยู่มานานตั้งแต่ก่อนผมเกิด” (ศักดิ์ชัย, 2564)

“ต้องการติดตามกิจกรรมของวัดว่ามีอะไรบ้าง เพราะเป็นลูกศิษย์ของวัดและตามธรรมเนียมของวัด ฟังเทศน์วันพระ” (ต้อ, 2564)

2. รูปแบบการสื่อสารจิตวิญญาณและเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมระหว่างวัดไทยกับประชาชนบนพื้นที่เสมือน ในประเด็นนี้จะนำเสนอออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ดังนี้

2.1 รูปแบบการใช้พื้นที่เสมือนเพื่อสื่อสารจิตวิญญาณของวัด ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สร้างสื่อสังคมออนไลน์ของวัด พบว่าวัดใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอเนื้อหาทางจิตวิญญาณ โดยใช้เว็บไซต์ และเฟซบุ๊ก ในหลากหลายรูปแบบการใช้สื่อ เช่น แบบข้อความผ่านตัวอักษร ข้อความพร้อมเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลอื่น รูปภาพ รวมถึงการลงรูปภาพหลาย ๆ รูปในโพสต์เดียวกัน รูปภาพแบบอัลบั้ม คลิปวิดีโอ รูปภาพเคลื่อนไหว การ

แพร่ภาพสด (Facebook live) การแชร์ข้อมูลมาจากแหล่งอื่น ด้วยการนำเข้าข้อมูลจากแหล่งอื่นในลักษณะการแบ่งปัน เพื่อนำข้อมูลนั้นมาสื่อสารต่อบนพื้นที่เสมือน เช่นเดียวกันกับกลุ่มประชาชนที่เข้าไปใช้สื่อสังคมออนไลน์ของวัด พบว่าประชาชนนิยมเข้าถึงสื่อทางเฟซบุ๊กเพจ มีบางส่วนเข้าถึงทาง ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (IG) และเว็บไซต์ (Website) โดยมีรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ภาพนิ่งพร้อมข้อความ คลิปวิดีโอพร้อมข้อความ ภาพนิ่งอย่างเดียว ภาพวิดีโออย่างเดียว และการแพร่ภาพสด (live) โดยรูปแบบที่ได้รับความนิยมจะเป็นการใส่ข้อความที่เป็นคติธรรมคำสอนสั้น ๆ เนื้อหากระชับได้ใจความ โดยพิมพ์อยู่ในกรอบแล้วนำเสนอเป็นภาพนิ่ง พร้อมกับมีข้อความอธิบายรายละเอียดของคติธรรมคำสอนนั้น ๆ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โพสต์ที่เห็นจะเป็นแบบรูปภาพ ประกาศโควิด โพสต์ข้อความจริงสถานการณ์เกิดขึ้น หลักธรรมคำสอน ก็จะโพสต์เป็นสื่อข้อความพร้อมรูปภาพมากที่สุด รองมาคือ การแพร่ภาพสดในช่วงพิธีสำคัญ เช่น กลุ๊น วันเกิดหลวงปู่ วันมรณภาพหลวงปู่ หลวงปู่พระมงคลเทพมุนี ซึ่งเป็นปูชนียาจารย์ และหลวงพ่อดหรือหลวงพ่อดปากน้ำ” (วิทย์, 2564)

“ในเพจจะมีการโพสต์สวดมนต์ คำสอน การเทศน์ การเชิญทำบุญ อะไรแบบนี้ ซึ่งก็จะได้เห็นเป็นลักษณะโพสต์เป็นบทความ โพสต์เรื่องเล่าที่เป็นคติเตือนใจ นำเสนอผ่านข้อความภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ เสียง” (ณัชวาลัญช์, 2564)

2.2 เนื้อหาที่วัดนำเสนอ พบว่า มีการนำเสนอ 5 หัวข้อหลักๆ ได้แก่ 1) เนื้อหาประเภทความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ 2) เนื้อหาเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาและวันนักขัตฤกษ์ 3) หลักธรรมคำสอน เช่น อริยสัจ 4 ทิศ 6 ธรรมคุณ 6 สัมปยุตธรรม 7 อิทธิบาท 4 รวมถึง การเปรียบเทียบเพื่อให้คติข้อคิด การให้อโวาท และการแสดงธรรม 4) บทสวดและคาถาต่าง ๆ เช่น คาถาบูชาเทพ บทสวดแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ ในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษร เสียง และวิดีโอ 5) ข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ คือ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารสถานการณ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดได้จัดทำ ซึ่งวัดมีการปรับเนื้อหาในวิดีโอให้เป็นรูปแบบเพลงธรรมะ และการตูนเพื่อดึงดูดความสนใจ และเข้าใจได้ง่ายขึ้น ไม่เน้นภาษาบาลีสันสกฤตตลอดจนเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นลักษณะข่าวสารการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของวัด หลักธรรมคำสอนที่เป็นข้อเท็จจริง ถูกต้อง ไม่มีการดัดแปลง ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น

“ติดตามข้อมูลข่าวสารเท่าที่เห็นในเพจจะโพสต์เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ ของวัดกิจกรรม งานพิธี และข่าวโควิด-19 เป็นแบบคตธรรมที่เป็นข้อเท็จจริง ถูกตรง ผ่าน ข้อความและภาพนิ่ง” (พร, 2564)

“ในเพจของวัดส่วนมากจะเป็นพระธรรมเทศนาของหลวงพ่อดไม่มีของคลัง ดูดวง ใดๆ เน้นเรื่องสมาธิ ธรรมฐาน ในลักษณะข้อเท็จจริง ถูกต้องพระธรรมของหลวงพ่อด ภาพงาน กิจกรรม เป็นเนื้อหาที่ไม่มีการดัดแปลง” (ดา, 2564)

“สนใจหลักธรรมคำสอนมากกว่าการสวดมนต์นะ สวดมนต์นะ เราสวดของเราเองได้ แต่ข้อธรรม คติเตือนใจที่มันโดนกับช่วงเวลานั้นของเรา เวลาที่เรามีทุกข์อ่านแล้วเข้าใจปุ๊บ ช่วย เราได้ อย่างนี้หาไม่ได้ง่ายนักหรอกนะ” (อ้วน, 2564)

2.3 แนวทางการสื่อสารบนพื้นที่เสมือนของวัดเพื่อเข้าถึงประชาชน การนำเสนอเนื้อหาทางสื่อออนไลน์ของวัดเพื่อสื่อสารจิตวิญญาณทางพุทธศาสนาอาจต้องปรับเปลี่ยนตาม และปรับตัวให้ทันกับยุคสมัยเพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ ทั้งนี้ประชาชนให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารบนพื้นที่เสมือนของวัด ก็คือ วัดควรนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจและทันสมัย เช่น ภาพเคลื่อนไหว (animation) การใช้ภาพประกอบ เนื้อหาที่สร้างสรรค์ การจัดทำคลิปวิดีโอสั้น และมีภาพประกอบที่จะทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น การตัดต่อคลิปวิดีโอเฉพาะช่วงที่มีเนื้อหาสำคัญ การบรรยายธรรมที่สอดแทรกความบันเทิง การทำพอดแคสต์ การสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติธรรมร่วมกันเมื่ออยู่ที่บ้าน โดยใช้แอปพลิเคชันที่สามารถออนไลน์ให้เห็นหน้ากันได้พร้อมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การใช้แอปพลิเคชัน Zoom, Google Meet เป็นต้น การสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ประชาชน และเปิดโอกาสให้มีการถามตอบหรือการสนทนาธรรมที่เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ณ เวลาจริง (real-time) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาในชีวิต ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น

“อยากให้วัดเพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด เพราะตอนนี้เหมือนจะเน้นไปที่กิจกรรมของสงฆ์ และศาสนพิธีเสียเป็นส่วนมาก และในอนาคตคิดว่าควรทำพอดแคสต์ เพราะว่าสะดวกในการฟังพระธรรมเทศนา อยู่บนรถ กำลังขับรถ ก็เปิดฟังได้ และพอดแคสต์ที่กำลังเป็นที่นิยม” (ภรณ์, 2564)

“อยากให้วัดปากน้ำเพิ่มเนื้อหาที่น่าสนใจมากขึ้น เช่น การปฏิบัติธรรมต่างๆ หรือไลฟ์สดกิจกรรมสวดมนต์ตอนเย็น เพราะวัดอื่นก็มีเยอะ โพสต์เยอะ แต่ติดตามวัดปากน้ำ ก็อยากให้วัดที่ติดตามอยู่ทำออกมาเยอะๆ ส่วนในอนาคตก็ไม่ต้องการให้เปลี่ยนรูปแบบ เพราะลักษณะที่สื่อสารก็ได้อยู่แล้วเพิ่มเติมข้างต้นที่ได้กล่าวไปเพียงเท่านั้น” (ณัฏฐ์, 2564)

“ถ้าทางวัดจัดให้มีการทำกิจกรรมที่ให้แฟนเพจได้เล่น เช่น เกมที่ให้รางวัลกับผู้ติดตาม จะดีมาก เหมือนมีอะไรน่าสนใจขึ้น แต่ถ้าในอนาคตก็ไม่ต้องการให้เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสาร หรือขยายไปที่สื่อไหนนะ เพราะที่เป็นอยู่ก็ดีแล้ว ดังนั้นในอนาคตก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลง” (วิทย์, 2564)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยบทบาทวัดไทยในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือน ในยุคปัจจุบันวัดไทยต้องพัฒนาและสามารถปรับตัวโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเพื่อเข้าถึงจิตวิญญาณของประชาชน โดยวัดสามารถปรับตัวและใช้สื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เครือข่ายสังคม (Social networking site) สร้างข้อมูลและเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้ง่ายต่อการเรียนรู้และเข้าถึง โดยเผยแพร่รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว อีกทั้งวัดได้ประยุกต์ใช้สื่อสังคมเพชบุรี ยูทูบ ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก และยังใช้พื้นที่สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ของวัดในการผลิตสื่อทำให้แต่ละวัดมีศักยภาพในการเรียนรู้ทักษะสื่อดิจิทัลสามารถเผยแพร่งานพุทธศาสนาของวัดให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลได้ สอดคล้องกับกลุ่มประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ของวัด กล่าวถึงบทบาทวัดที่ประชาชนต้องการหรือถูกคาดหวัง (Expected role) ในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ คือเพื่อติดตามข่าวประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่พระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ หลักธรรมคำสอน ข่าวประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด ประวัติความเป็นมาของวัด สถาปัตยกรรม พระพุทธรูป ศาสนพิธี ข้อคิดคติเตือนใจ สุภาษิต ฟังเทศน์ สวดมนต์ วิธีการสอน การปฏิบัติธรรม และร่วมทำบุญ ซึ่งการที่ประชาชนติดตามสื่อออนไลน์ของวัดเพราะมีความเชื่อ และศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมถึงพระสงฆ์ เจ้าอาวาส พระลูกวัดที่เป็นพระอาจารย์ หรือผู้นำทางจิตวิญญาณ ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่กำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและพระสงฆ์ให้สามารถประยุกต์ใช้ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังทำให้เกิดประโยชน์กับประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและมีศรัทธาต่อวัดได้เข้าพื้นที่เสมือนที่วัดได้นำเสนอกิจกรรมและเผยแพร่ธรรมะ เช่น การเวียนเทียนออนไลน์ การสวดมนต์ไหว้พระผ่านไลฟ์สด และในช่วงที่สถานการณ์โควิด-19 ระบาด ทำให้พุทธศาสนิกชนที่ไม่สามารถมา

ทำบุญที่วัดได้ใช้ระบบการสื่อสารดิจิทัลทำบุญผ่านคิวอาร์โค้ดบัญชีของวัดที่นำเสนอบนสื่อออนไลน์ได้โดยง่าย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560) สอดคล้องกับ อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว อธิบายว่า ความก้าวหน้าของระบบดิจิทัล เมื่อเกิดการหลอมรวมเทคโนโลยีทางการสื่อสารมวลชน คอมพิวเตอร์ และโทรคมนาคม ทำให้ภูมิทัศน์ของการสื่อสารในยุคสังคมสารสนเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และก่อกำเนิดโลกเสมือนที่เรียกว่า “ไซเบอร์สเปซ” (Cyberspace) ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถติดต่อสื่อสารกันได้เป็นกลุ่ม ต่างเวลา ต่างสถานที่ และสามารถโต้ตอบกันได้ทันทีทันใด (Interactive) ผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ นอกจากนี้บทบาทวัดไทยบนพื้นที่เสมือนยังเป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมใหม่ที่เดิมพุทธศาสนิกชนหรือประชาชนต้องเดินทางมาที่วัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในการทำบุญ ฟังเทศน์ ฟังธรรม การสื่อสารของวัดผ่านสื่อสังคมได้สร้างวัฒนธรรมแห่งความใฝ่รู้และการเรียนรู้ในการสืบค้นข้อมูลของวัดผ่านสื่อออนไลน์ที่วัดเป็นผู้ผลิตขึ้น (อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2555) ซึ่งการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการสื่อสารบนพื้นที่เสมือนของวัดไทยนี้สะท้อนเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ Hochheimer, J.L. และคณะ ที่ชี้ว่าการสื่อสารทางจิตวิญญาณนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในประเทศทางตะวันตกเรียกว่าเป็น “การปฏิวัติทางจิตวิญญาณ” (spiritual revolution) หรือ “การพลิกผันทางอัตวิสัยในวัฒนธรรมสมัยใหม่” (massive subjective turn in modern culture) (Hochheimer, J.L. et al., 2016) และ (Heelas, P. & Woodhead, L, 2005) อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ดำเนินการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ประชาชนต้องระมัดระวังป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อโควิด-19 ด้วยการปฏิบัติตามข้อแนะนำทางด้านสาธารณสุข รวมถึงการลดเดินทางออกจากบ้านไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่อาจเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งรวมถึงการลดเดินทางไปวัดด้วย วัดยังได้ดำเนินกิจกรรมเชิงรุกเพื่อเข้าถึงพุทธศาสนิกชนการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ผ่านการถ่ายทอดสด (live) ดังที่วัดสระเกศ วัดสมณัสวิหาร วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร วัดธรรมมงคลเถาบุญญนนทวิหาร มีการสวดมนต์ข้ามคืนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การถวายสังฆทาน การให้ดาวน์โหลดหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวง หนังสือธรรมะต่าง ๆ และการเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ยูทูบ (YouTube) เช่น Samathi Channel ของวัดธรรมมงคลเถาบุญญนนทวิหาร เป็นต้น และยังมีการนำเสนอกิจกรรมต่าง ๆ ทางช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น ภาพถ่ายกิจกรรมทางพุทธศาสนาต่าง ๆ หรือภาพถ่ายพระพุทธรูปพร้อมคำอธิบายประวัติความเป็นมา การประชาสัมพันธ์ขอเชิญร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด และการเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคีหรือการทำบุญต่าง ๆ การให้ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2. รูปแบบการสื่อสารจิตวิญญาณและเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมระหว่างวัดไทยกับประชาชนบนพื้นที่เสมือน

2.1 ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สร้างสื่อสังคมออนไลน์ของวัด พบว่าวัดใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอเนื้อหาทางจิตวิญญาณ โดยใช้เว็บไซต์ และเฟซบุ๊ก ในหลากหลายรูปแบบการใช้สื่อ เช่น แบบข้อความผ่านตัวอักษร ข้อความพร้อมเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลอื่น รูปภาพ รวมถึงการลงรูปภาพหลาย ๆ รูปในโพสต์เดียวกัน รูปภาพแบบอัลบั้ม คลิปวิดีโอ รูปภาพเคลื่อนไหว การแพร่ภาพสด (Facebook live) การแชร์ข้อมูลมาจากแหล่งอื่น ด้วยการนำเข้าสู่ข้อมูลจากแหล่งอื่นในลักษณะการแบ่งปัน เพื่อนำข้อมูลนั้นมาสื่อสารต่อบนพื้นที่ที่มีสื่อสอดคล้องกับกลุ่มประชาชนที่เข้าไปใช้สื่อสังคมออนไลน์ของวัด พบว่าประชาชนนิยมเข้าถึงสื่อทางเฟซบุ๊กเพจ มีบางส่วนเข้าถึงทาง ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (IG) และเว็บไซต์ (Website) โดยมีรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ภาพนิ่งพร้อมข้อความ คลิปวิดีโอพร้อมข้อความ ภาพนิ่งอย่างเดียว ภาพวิดีโออย่างเดียว และการแพร่ภาพสด (live) โดยรูปแบบที่ได้รับความนิยมจะเป็นการใส่ข้อความที่เป็นคติธรรมคำสอนสั้น ๆ เนื้อหากระชับได้ใจความ โดยพิมพ์อยู่ในกรอบแล้วนำเสนอเป็นภาพนิ่ง พร้อมกับมีข้อความอธิบายรายละเอียดของคติธรรมคำสอนนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ แสงเดือน ผ่องพูน ที่กล่าวว่า 1) เครือข่ายสังคม (Social networking site) เป็นเว็บไซต์ที่บุคคลหรือหน่วยงานสามารถสร้างข้อมูลและเปลี่ยนแปลงข้อมูล เผยแพร่รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว โดยที่บุคคลอื่นสามารถเข้ามาแสดงความเห็นหรือเผยแพร่ สนทนาโต้ตอบได้ เช่น เฟซบุ๊ก 2) เว็บไซต์ที่ให้บริการแบ่งปันสื่อออนไลน์ (Video and photo sharing website) เป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานสามารถฝากหรือนำสื่อ ข้อมูล รูปภาพ วิดีโอขึ้นเว็บไซต์เพื่อแบ่งปันกับผู้อื่น เช่น ยูทูบ อินสตาแกรม เป็นต้น (แสงเดือน ผ่องพูน, 2556)

2.2 เนื้อหาที่วัดนำเสนอ พบว่า มีการนำเสนอ 5 หัวข้อหลัก ๆ ได้แก่ 1) เนื้อหาประเภทความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ หมายถึง เรื่องราวประวัติของพระพุทธเจ้า เช่น การประสูติ การตรัสรู้ และการปรินิพพาน รวมถึงการเล่าช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในชีวประวัติของพระพุทธเจ้า 2) เนื้อหาเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาและวันนักขัตฤกษ์ หมายถึง วันที่มีเหตุการณ์ที่สำคัญ อันเนื่องด้วยพระรัตนตรัย และรวมถึงวันหยุดราชการประจำปี เช่น วันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ วันพระ เป็นต้น 3) หลักธรรมคำสอน หมายถึง คำสอนเพื่อแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของมนุษย์ เช่น อริยสัจ 4 ทิศา 6 ธรรมคุณ 6 สัปปุริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 รวมถึง การเปรียบเปรยเพื่อให้คิดซอกคิด การให้อโวาท และการแสดงธรรม 4) บทสวดและคาถาต่างๆ เช่น คาถาบูชาเทพ บทสวดแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ ในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษร เสียง และวิดีโอ 5) ข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ คือ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดได้จัดทำ เช่น การทำโรงทาน การบริจาคสิ่งของ การได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่าง ๆ การให้ข้อมูลสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด ประวัติความเป็นมาของวัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการปรับเนื้อหาในวิดีโอให้เป็นรูปแบบเพลงธรรมะ และการตูนเพื่อดึงดูดความสนใจ และเข้าใจได้ง่ายขึ้น ไม่นับภาษาบาลีสันสกฤต ตลอดจนเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นลักษณะ

ข่าวสารการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของวัด หลักธรรมคำสอนที่เป็นข้อเท็จจริง ถูกต้อง ไม่มีการดัดแปลง เช่น กำหนดการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การทำบุญเนื่องในวันสำคัญต่างๆ ภาพถ่ายองค์พระประธาน พระสงฆ์ที่เคารพนับถือ ศิลปะและสถาปัตยกรรมของวัดและบริเวณโดยรอบ หลักธรรม คำสอน คติเตือนใจ เรื่องเล่าพระชาดก บทสวดมนต์ แนวทางการปฏิบัติธรรม การแสดงธรรม การเทศน์ เป็นต้น สอดคล้องกับผลวิจัยของ พุฒิรัตน์ กมลชัยสกุล ที่พบว่าเนื้อหาที่วัดนำเสนอบนพื้นที่ออนไลน์ได้แก่เนื้อหาประเภทหลักธรรม ประวัติพุทธศาสนา ธรรมะปฏิบัติ วันสำคัญและศาสนพิธี บทสวด และข่าวสาร (พุฒิรัตน์ กมลชัยสกุล, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

1. บทบาทของวัดในการสื่อสารตามที่กำหนดคือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดให้กับประชาชนผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนพระภิกษุสงฆ์มีบทบาทที่คาดหวังด้านพัฒนาประชาชนทางจิตใจผ่านการนำหลักธรรมมาปฏิบัติ ในส่วนของบทบาทที่ประชาชนคาดหวังจากการสื่อสารออนไลน์ของวัดคือ ติดตามข่าวประชาสัมพันธ์ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ และบทบาทที่เป็นจริงนั้นวัดสามารถที่จะสร้างสื่อธรรมผ่านสังคมออนไลน์ให้ประชาชนได้เข้าไปใช้ได้ตามที่คาดหวังไว้

2. รูปแบบการสื่อสารจิตวิญญาณและเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมระหว่างวัดไทยกับประชาชนบนพื้นที่เสมือน โดยวัดใช้สื่อออนไลน์ได้แก่เว็บไซต์ของวัด facebook Instagram และ youtube ใช้ในการสื่อสารเนื้อหาประเภทความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาและวันนักขัตฤกษ์ หลักธรรมคำสอน บทสวดและคาถาต่างๆ และข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ของวัด ซึ่งรูปแบบในการนำเสนอเป็นการนำเสนอข้อความผ่านตัวอักษร รูปภาพ คลิปวิดีโอ รูปภาพเคลื่อนไหว การแพร่ภาพสด และการแชร์ข้อมูลมาจากแหล่งอื่น

3. แนวทางการสื่อสารจิตวิญญาณและเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมระหว่างวัดไทยกับ ประชาชนบนพื้นที่เสมือนมีการนำเสนอเนื้อหาหลักธรรมที่เป็นข้อเท็จจริง เข้าใจง่าย และน่าสนใจ ผ่านทางสื่อต่างๆ ได้แก่ facebook instagram Youtube และเว็บไซต์ของวัด ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและเข้าถึงได้ตลอดเวลา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่บทบาทของวัดไทยในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือน ยุคประเทศไทย 4.0

สรุปผล/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า 1) บทบาทวัดไทยในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือน คือ บทบาทตามที่กำหนดก็คือเผยแพร่และดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนซึ่งวัดสามารถดำเนินการได้ดีในพื้นที่สังคมเสมือน เช่นเดียวกันกับ บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ทำได้จริงวัดก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนได้จริงผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดี ผ่าน เฟซบุ๊ก ยูทูบ และเว็บไซต์ เป็นต้น 2) รูปแบบการสื่อสารออนไลน์เพื่อถ่ายทอดจิตวิญญาณและเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมระหว่างวัดไทยกับประชาชน พบว่าวัดใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอเนื้อหาทางจิตวิญญาณ โดยใช้เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ในหลากหลายรูปแบบการใช้สื่อ และ 3) เนื้อหาในการนำเสนอพบว่ามี การนำเสนอ 5 หัวข้อหลักๆ ได้แก่ 3.1) เนื้อหาประเภทความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ 3.2) เนื้อหาเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาและวันนักขัตฤกษ์ 3.3) หลักธรรมคำสอน 3.4) บทสวดและคาถาต่างๆ และ 3.5) ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ และ 4) แนวทางการสื่อสารจิตวิญญาณและเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมระหว่างวัดไทย

กับประชาชนบนพื้นที่เสมือนมีการนำเสนอเนื้อหาหลักธรรมที่เป็นข้อเท็จจริง เข้าใจง่าย และ น่าสนใจ ผ่านทางสื่อต่างๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและเข้าถึงได้ตลอดเวลา จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่าวัดได้ตระหนักถึงความสำคัญในการใช้สื่อออนไลน์เป็นพื้นที่ เสมือนในการทำหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์ของวัดผ่านสื่อสังคมประเภทเฟซบุ๊กเป็นหลัก ซึ่งวัดยังสามารถพัฒนาศักยภาพและประยุกต์ใช้เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้รับสารได้อีกมาก จึงมีข้อเสนอแนะว่าวัดควรมีการวิเคราะห์ ผู้รับสารที่เข้าไปใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่เสมือนของวัดเพื่อการวางแผนและจัดการเนื้อหาสื่อให้ เกิดประโยชน์ต่อผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด และในปัจจุบันมีพุทธพาณิชย์ในบาง วัดเกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมแบบทุนนิยม พื้นที่เสมือนของวัดถูกใช้ไปในการ พยากรณ์โชคชะตา การให้เข้าบูชาพระเครื่อง วัดถุมงคล เครื่องรางและของขลัง รูปแบบการ สื่อสารบนพื้นที่เสมือนสามารถสร้างจินตนาการและความเชื่อที่อาจไม่ถูกต้องเหมาะสมตาม หลักพุทธศาสนา ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาบทบาทสื่อสังคมของวัดในมิติที่เกี่ยวข้องกับ วาทกรรม อุดมการณ์ ความเชื่อ เนื่องจากการสื่อสารผ่านข้อความ การสื่อสารผ่านคลิป ช่องทางยูทูบและไลฟ์สด อาจก่อให้เกิดปัญหาหากใช้ไม่เหมาะสม รวมถึงในยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นยุคดิจิทัล พื้นที่เสมือนจะมีบทบาทสำคัญ รวมถึงผู้บริโภคสื่อมีพฤติกรรมการบริโภค ข่าวดังและวิธีการใช้สื่อที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การผลิตเนื้อหาของวัดเพื่อเผยแพร่ข่าวสาร ด้านพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับความหลากหลาย ตรงกับความต้องการผู้รับสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ บทบาทพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลว่ามีการปรับตัว และพัฒนาทักษะความสามารถในการรองรับการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ บริโภคสื่อของวัดที่เป็นผู้รับสารยุคใหม่ เช่น การเป็นผู้ดำเนินรายการเทศน์ออนไลน์ การทำ แอนิเมชัน การทำหนังสือเพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนงบประมาณดำเนินงานวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- แสงเดือน ผ่องพุฒ. (2556). สื่อสังคมออนไลน์ : แนวทางการนำมาประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ณัชวลัญช์. (1 พ.ย. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตรระจิก, ผู้สัมภาษณ์)

- ดา. (2 ต.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ต้อ. (2 ก.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- พร. (15 ส.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระวัด ก. (5 ต.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระวัด ข. (6 ต.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- พุฒิรัตน์ กมลชัยสกุล. (2550). รูปแบบการสื่อสารธรรมะเพื่อเยาวชนผ่านเว็บไซต์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภรณ์. (12 ต.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- วิทย์. (22 ต.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ศักดิ์ชัย. (21 ต.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). แผนแม่บทพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2561-2565. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักยุทธศาสตร์.
- อ้วน. (14 ต.ค. 2564). บทบาทของวัดในการสื่อสารจิตวิญญาณบนพื้นที่เสมือนยุคประเทศไทย 4.0. (กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ, ผู้สัมภาษณ์)
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2555). การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ในยุคสังคมสารสนเทศ. อิสรापरीक्षण Media Review, 1(2), 80-81.
- Heelas, P. & Woodhead, L. (2005). The spiritual revolution: Why religion is giving way to spirituality. Oxford, UK: Blackwell.

Hochheimer, J.L. et al. (2016). *Spiritual across Disciplines: Research and Practice*. Springer. Retrieved May 11, 2021, from http://www1.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2336:2010-02-16-12-26-50

รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโครงการ โรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือ ของประเทศไทย*

COMMUNICATION MODEL TO ESTABLISH COLLABORATION AMONG STAKEHOLDERS OF COMMUNITY POWER PLANT FOR FOUNDATION ECONOMY PROJECTS IN NORTHERN THAILAND

วิศิษฐ์ เกตุรัตนกุล

Wisit Gateratanakul

ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์

Titipat Iamnirun

หัสพร ทองแดง

Hassaporn Thongdeang

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

School of communication arts Sukhothai Thummatirat Open University Nonthaburi, Thailand

E-mail: wisitg@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนและชุมชน รวมทั้งความร่วมมือของผู้ประกอบการกับชุมชน และ 2) แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารของผู้ประกอบการกับชุมชนที่ส่งผลต่อความร่วมมือในโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนฯ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ดำเนินโครงการโรงไฟฟ้า จำนวน 406 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนและชุมชน และผู้ประกอบการกับชุมชนเป็นการสื่อสารแบบ

* Received 11 January 2023; Revised 11 February 2023; Accepted 14 February 2023

เผชิญหน้าทั้งแบบทางเดียวและสองทางผ่านเวทีสัมมนา โดยเนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวข้องกับนโยบายและผลกระทบทั้งด้านบวกและลบของการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชนฯ และการสื่อสารดังที่กล่าวมาส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าชุมชนในระดับมากโดยที่ $\bar{X} = 3.95$ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความร่วมมือ คือ การพัฒนาเนื้อหาสาระและทักษะผู้สื่อสารด้านการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับพื้นที่ และการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมและการยอมรับมีอิทธิพลทางตรงต่อความร่วมมือโรงไฟฟ้าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ความร่วมมือในกิจการของโรงไฟฟ้าชุมชน = $-.067 + .554 (\text{การมีส่วนร่วม}) + .304 (\text{การยอมรับ})$

คำสำคัญ: รูปแบบการสื่อสาร, การสร้างความร่วมมือ, โครงการโรงไฟฟ้าชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) A communication model to create cooperation between the public and private sectors, communities, and entrepreneurs with communities. 2) Guidelines for the development of the communication model of entrepreneurs with communities that affect cooperation in community power plant projects. This was mixed-method research through qualitative research and quantitative research. Key informants were 10 people from government personnel, the private sector, and community leaders, using purposive selection. The sample group were 406 people in the area of the community power plants project using multistage random sampling. The research tools were semi-structural interview forms and a questionnaire. Qualitative data were analyzed by the descriptive analysis method while quantitative data were analyzed by the mean and standard deviation analysis methods. The hypothesis testing used multiple regression analysis. The result showed that the communication model to create collaboration between the public and private sectors and communities and entrepreneurs and communities was face-to-face communication, one way and two ways through the seminar forum. By presenting policies and impacts, both positive and negative, of the community power plant establishment. And that communication affects knowledge and understanding of community power plants at a high level, $\bar{X} = 3.95$. The guideline to develop the communication style of entrepreneurs that affects cooperation is to develop content and sender skills by using language

suitable for the area. And hypothesis testing, it was found that participation and acceptance influenced community power plant cooperation at statistical significance at the .01 level. While the collaboration in the activity of community power plant project = $-.067 + .554 (\text{participation}) + .304 (\text{accept})$

Keywords: Communication Model, Collaborative Establish, Community Power Plants

บทนำ

สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมอธิบายไว้ว่า พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านอุตสาหกรรม การคมนาคม ขนส่ง และการผลิตไฟฟ้า รวมไปถึงการส่งเสริมสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชนในประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานไฟฟ้ามีความสัมพันธ์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในทุกมิติและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างสูง ทั้งปริมาณการผลิตและการใช้พลังงานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ถึงแม้ว่าขณะนี้ประเทศไทยและทั่วโลกจะประสบปัญหาเศรษฐกิจถดถอย อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยรายงานว่าการใช้ไฟฟ้าในปี พ.ศ. 2563 ลดลงร้อยละ 2-3 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2562) อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2564 - 2565 คาดว่าธุรกิจผลิตไฟฟ้าเอกชนจะเติบโตดีขึ้นโดยลำดับ โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนทั้งด้านอุปสงค์ที่มีตลาดรองรับแน่นอน และด้านอุปทานจากนโยบายสนับสนุนการลงทุนของภาครัฐตามแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าและแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก โดยที่วัฒนพงษ์ คุโรวาท กล่าวว่า สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน ได้คาดการณ์การใช้ไฟฟ้าในปี พ.ศ. 2564 จะมีการใช้ไฟฟ้าอยู่ที่ 191,029 ล้านหน่วย เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 ตามภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศและตามการดำเนินมาตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาครัฐ (วัฒนพงษ์ คุโรวาท, 2564)

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี อธิบายว่า นโยบายด้านพลังงานของรัฐบาล โดยข้อที่ 5.6.3 คือเสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้สามารถพึ่งพาตนเองจากพลังงานทดแทนอย่างเหมาะสม สนับสนุนการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนตามศักยภาพของแหล่งเชื้อเพลิงในพื้นที่ เปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิตและบริหารจัดการพลังงาน โดยเฉพาะนโยบาย 6 และ 7 คือการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค เพื่อเป็นการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562) สิ่งเหล่านี้ถือเป็นนโยบายที่สำคัญซึ่งรัฐบาลต้องการขับเคลื่อนและผลักดันให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางพลังงาน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการพลังงานไฟฟ้า

โดยเฉพาะการจัดตั้งโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนยังพบปัญหาหลายประการ อาทิ ในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การใช้พลังงานฟอสซิล ยังส่งผลกระทบต่อปัญหาสภาวะโลกร้อนและปัญหามลภาวะอื่น ๆ เช่นกัน

นอกจากนี้แล้วในด้านเศรษฐกิจพบว่าเมื่อราคาน้ำมันเชื้อเพลิงในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และยังส่งผลให้ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคปรับตัวสูงขึ้นเช่นกัน และส่งผลกระทบต่อค่าครองชีพของประชาชนในที่สุด อีกทั้งในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านพลังงาน พบว่า ประชาชนมักไม่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับพลังงานเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องเสมอมา และเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการจัดการด้านพลังงานโดยการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชน ดังเช่น พนิดา เจริญสุข และคณะ พบว่า การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าชีวมวลเพียงด้านเดียว และปัญหาการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการร้องเรียนฯ (พนิดา เจริญสุข และคณะ, 2557) ในขณะที่ พีรภพ จอมทอง พบว่า ปัจจัยด้านวัตถุดิบ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร ปัจจัยด้านกฎหมายและนโยบาย มีผลต่อความสำเร็จของโรงไฟฟ้าชีวมวลเช่นกัน (พีรภพ จอมทอง, 2559) ส่วนนุริดา ตาเยะ และ คณะ พบว่า การมีส่วนร่วมคือการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านการจัดการพลังงานในชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งทำให้รับรู้ถึงแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจส่งผลต่อการคัดค้านหรือต่อต้านการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าชุมชน (นุริดา ตาเยะ และ คณะ, 2562)

จากความสำคัญของพลังงานและการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อให้สามารถบริหารจัดการพลังงานทดแทนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการตระหนักถึงความขัดแย้งของผู้คนในชุมชนที่อาจจะนำไปสู่การคัดค้านและต่อต้านการจัดตั้งโครงการโรงไฟฟ้า โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายและมีผู้ประกอบการผ่านการคัดเลือกจำนวนมากสุดในการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชน ผู้วิจัยจึงศึกษาแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนและชุมชนในโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับผู้ประกอบการและชุมชน ตลอดจนระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชนในโครงการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชน ซึ่งสามารถนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ หรือในโครงการอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนและชุมชนในโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารของผู้ประกอบการและชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 17 คน ตามแนวคิดของ Delbecq, A. L. et al. พบว่า ขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมที่สุดคือ 7 - 21 คน (Delbecq, A. L., et al, 1975) เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสาร และในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ พบว่า ข้อมูลเกิดการอิ่มตัวเมื่อสัมภาษณ์ถึงคนที่ 10 ผู้วิจัยจึงหยุดสัมภาษณ์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ได้แก่ 1) บุคลากรภาครัฐจำนวน 4 คนใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและกำหนดระเบียบการรับซื้อไฟฟ้าจากโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก กระทรวงพลังงาน 2) ผู้ประกอบการจำนวน 4 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้ยื่นขออนุญาตประกอบการโรงไฟฟ้าชุมชนขนาดเล็ก 3) ผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่จัดตั้งโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนขนาดเล็กมาก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการจัดหมวดหมู่และการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือในพื้นที่โครงการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชนได้จำนวน 406 คน จากการคัดจากการเก็บกลุ่มตัวอย่าง 420 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณโดยสูตรของ Cochran, W. G. กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้แก่ การสุ่มแบบจัดชั้น การเลือกแบบเจาะจงและการสุ่มอย่างง่าย (Cochran, W. G, 1977) เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยบริบททางสังคม และการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชน การสร้างแบบสอบถามโดยกำหนดข้อความให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้อง ความเที่ยง ความตรงของวัตถุประสงค์กับเนื้อหาโดยได้ค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 และแต่ละข้อคำถามมีค่าไม่น้อยกว่า 0.6 จากนั้นส่งตรวจจริยธรรมของคำถาม และนำเครื่องมือไปทดสอบ (Try out) จำนวน 30 ชุดเพื่อหาความเชื่อมั่นซึ่งได้เท่ากับ 0.98 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนและชุมชน และระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชน พบว่า เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้าแบบ 2 ทิศทางทั้งจากบนลงล่างและในแนวราบ ประกอบด้วยการนำเสนอโนบาย หลักเกณฑ์ ข้อกำหนดและผลกระทบทั้งด้านบวกและลบของการประกอบการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก

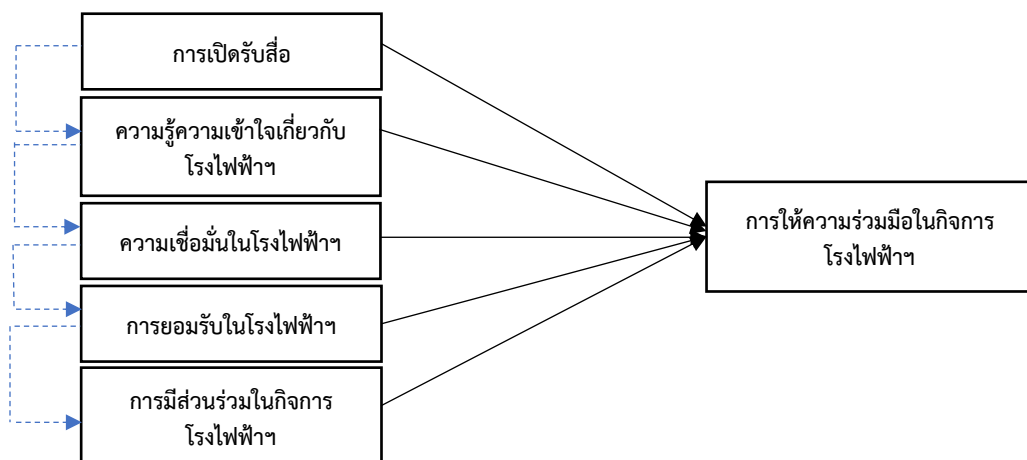

เพื่อขายกระแสไฟฟ้าให้กับภาครัฐ โดยมีผู้เชี่ยวชาญตัวแทนจากภาครัฐเป็นผู้นำเสนอรายละเอียดผ่านสื่อกิจกรรมโดยการเปิดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ โดยมุ่งสื่อสารในประเด็นดังนี้ 1) รูปแบบการประกอบการของโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก 2) ความพร้อมของการจัดตั้งโรงไฟฟ้า 3) แผนการจัดการพืชพลังงานร่วมกับวิสาหกิจชุมชน อย่างไรก็ตามพบว่า มีข้อสังเกตบางประการที่น่าสนใจ นั่นคือ เป้าหมายของการดำเนินโครงการมีลักษณะแบบพึ่งพาและสร้างความสมดุลเชิงอำนาจ โดยที่เอกชนสามารถประกอบกิจการผลิตไฟฟ้าขายให้กับภาครัฐได้ปริมาณตามเป้าหมาย ชุมชนสามารถขายพืชพลังงานให้กับโรงไฟฟ้าได้ตามปริมาณและราคาตามเกษตรกรพันธะสัญญาที่ได้จัดทำขึ้นระหว่างเอกชนกับชุมชน ถ้าโรงไฟฟ้าขาดพืชพลังงาน โรงไฟฟ้าก็ไม่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อขายให้กับภาครัฐได้ตามเป้าหมายเช่นกัน นอกจากนี้แล้ว พบว่า การตอบคำถามในประเด็นข้อสงสัย เช่น เรื่องการดำเนินโครงการ การลงชื่อสนับสนุน การสร้างรายได้ การปลูกพืชพลังงาน การจัดการผลกระทบ เป็นต้น และสิ่งเหล่านี้เป็นผลให้เกิดความชัดเจนในเป้าหมายมากขึ้นกว่าการรับรู้ผ่านสื่อมวลชน หรือ การสื่อสารแบบสื่อสารทางเดียว โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในภาพรวมเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าชุมชนในระดับมากดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ความเข้าใจ

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
ความรู้ความเข้าใจในภาพรวมเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าชุมชน	3.95	.632	มาก

2. รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนและชุมชน และระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชนมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นองค์ประกอบของรูปแบบกระบวนการสื่อสาร ดังนี้ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเปิดรับสื่อ ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น การยอมรับ การมีส่วนร่วม และ ตัวแปรตามคือความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชน ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารฯ

จากแผนภาพ สามารถอธิบายได้จาก ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ จากตารางที่ 2 - 3

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม

Model	R	R ²	Adjusted R ²	S.E.	Change Statistics					Durbin-Watson
					R ² Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	.937 ^a	.879	.877	.39272	.879	578.525	5	400	.000	1.746

a. Predictors: (Constant), Avg_ส่วนร่วม, ความรู้ความเข้าใจ, Avg_เปิดรับ, Avg_ยอมรับ, Avg_เชื่อมั่น
b. Dependent Variable: Avg_ร่วมมือ

ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีค่าเท่ากับ .937 แสดงว่า ตัวแปรอิสระการเปิดรับสื่อ ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น การยอมรับในโรงไฟฟ้าชุมชนและการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลต่อความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชนในทิศทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่ค่า R² มีค่าเท่ากับ .879 หมายความว่า สมการนี้สามารถอธิบายอิทธิพลที่มีต่อความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชนได้ร้อยละ 87.90

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการเปิดรับสื่อ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าชุมชน ความเชื่อมั่นในโรงไฟฟ้าชุมชนการยอมรับในโรงไฟฟ้าชุมชนและการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงไฟฟ้าชุมชนกับตัวแปรตามความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชน

Model	Unstandardized		Standardized	t	Sig.	Collinearity	
	Coefficients		Coefficients			Statistics	
	B	S.E.	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	-.076	.130		-.586	.558		
Avg_ เปิดรับ	.052	.041	.033	1.255	.210	.429	2.331
ความรู้ความเข้าใจ	.001	.033	.000	.019	.985	.884	1.131
Avg_ เชื่อมมัน	.093	.054	.082	1.725	.085	.133	7.523
Avg_ ยอมรับ	.342	.053	.304	6.456	.000**	.137	7.324
Avg_ ส่วนร่วม	.534	.042	.554	12.855	.000**	.163	6.124
Dependent: ความร่วมมือ							

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระ 2 ตัวได้แก่ การยอมรับ ($\beta = .304$, Sig = .000) และการมีส่วนร่วม ($\beta = .554$, Sig = .000) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ในขณะที่ตัวแปรความรู้ความเข้าใจ ($\beta = .000$, Sig = .985) ไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชน ส่วน ความเชื่อมั่น ($\beta = .082$, Sig = .085) และการเปิดรับ ($\beta = .033$, Sig = .210) มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยและไม่มีความสำคัญทางสถิติ สามารถนำมาสร้างสมการถดถอยได้ดังนี้

ความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชน = $-.076 + .554$ (การมีส่วนร่วม) + $.304$ (การยอมรับ)

3. แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารของผู้ประกอบการและชุมชนที่ส่งผลต่อความร่วมมือในโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า สามารถดำเนินการโดยการพัฒนาเนื้อหาสาระ และทักษะด้านการสื่อสาร รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ดังนี้

3.1 นำเสนอให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบถึงแนวทางการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

3.2 บริหารจัดการการสื่อสารด้านการตรวจสอบการจำหน่ายต่อสัญญาซื้อขายไฟฟ้าของผู้ที่ชนะประมูลบางรายเพื่อนำเสนอให้ประชาชนเห็นถึงจรรยาบรรณในการประกอบการโรงไฟฟ้าโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารโดยควรนำเสนอเนื้อหา ดังนี้

3.2.1 เนื้อหาสารที่เกี่ยวกับปริมาณการผลิตไฟฟ้าเพื่อทราบถึง
รายรับ

3.2.1 เนื้อหาสารที่เกี่ยวกับปริมาณการปลูกพืชพลังงานเพื่อทราบถึง
รายจ่าย

3.2.3 เนื้อหาสารที่เกี่ยวกับปริมาณพื้นที่ในการใช้ปลูกเพื่อทราบถึง
ค่าใช้จ่าย

3.2.4 เนื้อหาสารที่เกี่ยวกับปริมาณการตัดในแต่ละวันเพื่อแสดงถึง
รายรับอย่างสมดุล

กล่าวโดยสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสาร คือ การมุ่งเน้นไปที่การพัฒนา
เนื้อหาสารให้สะท้อนข้อเท็จจริงมากที่สุด โดยสิ่งนี้จะเป็นปัจจัยที่มาของความไว้วางใจและ
นำไปสู่การสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน ส่วนการพัฒนาทักษะการสื่อสารดำเนินการโดยพัฒนา
ทักษะของผู้ส่งสารด้านการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

“...โรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก ถือเป็นหนึ่งในนโยบายด้านพลังงาน เพื่อ
ช่วยเหลือและสนับสนุนเกษตรกรให้มีรายได้จากการร่วมเป็นเจ้าของโรงไฟฟ้า...” (อดิศักดิ์ ชูสุข,
2565)

“...ภาษาที่เลือกใช้กับชาวบ้านต้องเข้าใจง่าย ไม่ต้องวิชาการมากนัก และเป็นภาษา
ท้องถิ่นจะเป็นการดีมาก เช่น ภาคเหนือ ก็ใช้ภาษาท้องถิ่นทางภาคเหนือ หรือสื่อสารผ่านผู้นำ
ชุมชนในพื้นที่ หรือ สื่อสารผ่านลูกหลานของชุมชน...” (อุสาร์ ดวงจันทร์, 2565)

อภิปรายผล

รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนและชุมชนใน
โครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า รูปแบบ
การสื่อสารเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทิศทางทั้งจากบนลงล่างและการสื่อสารในแนวราบ โดย
นำเสนอนโยบาย หลักเกณฑ์ ข้อกำหนดและผลกระทบทั้งด้านบวกและลบของการ
ประกอบการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก (โครงการนำร่อง) เพื่อขายกระแสไฟฟ้า
ให้กับภาครัฐ โดยมีผู้เชี่ยวชาญตัวแทนจากภาครัฐเป็นผู้นำเสนอรายละเอียดผ่านสื่อกิจกรรม
โดยการเปิดเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ โดยมีมุ่งสื่อสารใน
ประเด็น ดังนี้ 1) รูปแบบการประกอบของโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก
2) ความพร้อมของการจัดตั้งโรงไฟฟ้า 3) แผนการจัดการพืชพลังงานร่วมกับวิสาหกิจชุมชน
สอดคล้องกับผลการวิจัยของภคชวลี ทองเนียม พบว่า รูปแบบการสื่อสารที่สร้างการยอมรับ

จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ในประเทศไทย คือ การสื่อสารแบบสองทางในลักษณะเป็นทางการ และมีทิศทางการสื่อสารแบบแนวดิ่งควบคู่กับลักษณะไม่เป็นทางการ โดยมีทิศทางการสื่อสารแนวระนาบ (กลุขสุลี ทองเนียม, 2559)

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการสื่อสารแบบสองทาง เป็นการสื่อสารที่ช่วยให้ผู้ส่งสารหรือผู้ประกอบการกับผู้รับสารหรือประชาชนในชุมชน เกิดบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร และช่วยให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างมีประสิทธิภาพจนส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน โดยกรณีดังกล่าวนี้ยังสามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยที่ White, S. A. อธิบายไว้ว่า หลักสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการร่วมกันคิด ฟัง และเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ตลอดจนกระบวนการร่วมกันค้นหาแนวทางและตัดสินใจร่วมกัน (White, S. A, 1993) และยังสอดคล้องกับแนวคิดแบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของ Berlo, D. K. ซึ่งกล่าวไว้ว่า เพื่อให้ได้ผลของการสื่อสารที่ดี เหมาะสมกับผู้รับสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสาร (Berlo, D. K, 1960)

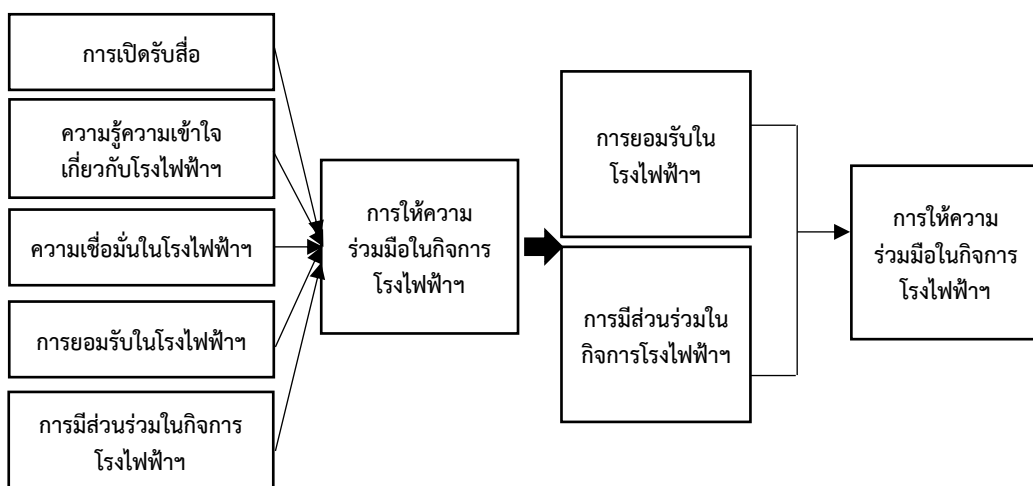
แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน และชุมชนในโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย คือ การมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเนื้อหาสาระให้สะท้อนข้อเท็จจริงมากที่สุด โดยสิ่งนี้จะปึงจัยที่มาจากความไว้วางใจและนำไปสู่ความร่วมมืออย่างยั่งยืน เพราะเป็นการสร้างสมดุลเชิงอำนาจในการแสดงความคิดเห็นจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือ และช่วยให้รับรู้ถึงประโยชน์จากความร่วมมือ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Vangen, S. & Huxham, C. พบว่า การประสานความร่วมมือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประกอบไปด้วยหลักการพื้นฐานสองประการ คือ หลักการว่าด้วยผลประโยชน์ของการประสานความร่วมมือและหลักการว่าด้วยแรงเฉื่อยของการประสานความร่วมมือ หรือแนวโน้มที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการสร้างผลผลิตหรือนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน (Vangen, S. & Huxham, C, 2013)

ส่วนการพัฒนาทักษะการสื่อสาร สามารถดำเนินการโดยดำเนินการพัฒนาทักษะของผู้ส่งสารโดยเฉพาะการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัครเดช เนตรสุวรรณ พบว่า ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนเกิดใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คือ การพัฒนาการสื่อสารและการประสานงานของผู้นำของชุมชนซึ่งเป็นผู้ส่งสารให้สามารถสร้างความตระหนักและมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ (อัครเดช เนตรสุวรรณ, 2561) ทั้งนี้เนื่องจากว่าเมื่อประชาชนได้รับข้อมูลที่แสดงถึงข้อเท็จจริงการตัดสินใจยอมรับในสิ่งที่นำเสนออาจจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย ซึ่งเป็นไปตามหลักของการยอมรับนวัตกรรมซึ่ง Everett, M. R. อธิบายไว้ว่า เมื่อบุคคลได้รับรู้ข้อมูลและหากข้อมูลตรงตามทัศนคติหรือสิ่งที่ตนเองต้องการย่อมเกิดการตัดสินใจได้อย่างโดยหนึ่งนั่นเอง (Everett, M. R, 2003)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน และชุมชนในโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบไปด้วย การเปิดรับสื่อ ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น การยอมรับ การมีส่วนร่วม ซึ่งทั้งหมดส่งผลไปยังความร่วมมือ แต่ผลการทดสอบสมมติฐานในภาพรวมกลับพบว่า มีเพียงการยอมรับ และการมีส่วนร่วมเท่านั้นที่ส่งผลต่อความร่วมมือในกิจการของโรงไฟฟ้า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่า เมื่อประชาชนในพื้นที่เปิดรับสื่อในระดับมากก็จะส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกิจการของโรงไฟฟ้ามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นนั้น อาจจะเป็นไปได้ทั้งความรู้ในเชิงบวก หรือ เชิงลบ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรู้ความเข้าใจในผลกระทบเชิงลบ ดังนั้น ในการให้ข้อมูลในลำดับต่อมาจึงทำให้เหลือเพียงการยอมรับและการมีส่วนร่วมเท่านั้นที่ส่งผลไปยังความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้าชุมชน โดยสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสาร คือการมุ่งเน้นไปที่การพัฒนา รูปแบบการสื่อสารและเนื้อหาสารที่ใช้สื่อสารไปยังผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มเกิดความ สมดุลทางจิตใจ และเกิดความไว้วางใจในเป้าหมายและการจัดการความไม่สมดุลของอำนาจ ส่วนการพัฒนาทักษะการสื่อสารดำเนินการโดยพัฒนาทักษะของผู้ส่งสารโดยเฉพาะการใช้ ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่มาของความร่วมมือและ นำไปสู่การประกอบการได้อย่างยั่งยืน โดยมี ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ภาครัฐควรนำ

ผลการวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายด้านการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือในกิจการโรงไฟฟ้า หรือในกิจการอื่นที่มีผลกระทบต่อประชาชน และจำเป็นต้องใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 2) ผู้ประกอบการควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดนโยบายด้านการสื่อสาร และกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทั้งแผนงานระยะสั้น หรือแผนงานระยะยาว ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1) ผลการวิจัยควรถูกนำไปพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาในหลายมิติ เช่น การพัฒนาการมีส่วนร่วม การพัฒนาการประสานความร่วมมือ 2) ผลการวิจัยควรนำไปพัฒนาหรือสนับสนุนแนวคิด และ ทฤษฎีด้านการจัดการการสื่อสารและการจัดการการสื่อสารการเมือง เช่น การสื่อสารนโยบายสาธารณะ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า ระดับการเปิดรับสื่อส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในระดับมาก แต่กลับพบว่า ความเชื่อมั่น การยอมรับ การมีส่วนร่วม และความร่วมมือกลับอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า อาจจะมีปัจจัยแทรกซ้อนด้านข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ดังเช่น ข้อความจากประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานเรื่องเปลี่ยนแปลงกรอบระยะเวลาลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานราก เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2565 ดังนั้นเมื่อเกิดปัจจัยแทรกซ้อน รูปแบบการสื่อสารของผู้ประกอบการต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ โดยอาจจะต้องทำการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงบวก อาทิในกรณีดังกล่าว อาจจะสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าถึงแม้จะเกิดการขยายระยะเวลาลงไป แต่ก็ส่งผลกระทบท่อโครงการ อย่างนี้เป็นต้น 2) จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า ความรู้ความเข้าใจในระดับมากกลับไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างความร่วมมือในกิจการของโรงไฟฟ้าชุมชนฯ ผู้ประกอบการควรกลับไปประเมินเนื้อหาสารที่นำเสนอไปสู่ประชาชนว่า มีความชัดเจนและครบถ้วนเพียงใด และมีประเด็นใดที่อาจจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนฯ 3) จากผลการวิจัยซึ่งพบว่าแบบจำลองการสื่อสารที่เกิดขึ้น ตัวแปรในแบบจำลองมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลการวิจัยนี้ผู้ประกอบการควรนำไปพัฒนาสร้างแผนกลยุทธ์ด้านการสื่อสารต่อไป ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลเฉพาะพื้นที่ในภาคเหนือ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปอาจเก็บข้อมูลในพื้นที่ภาคอื่นที่มีโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเช่นกัน 2) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือ แต่ยังไม่ใช้การพัฒนาแบบการสื่อสาร ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ซึ่งอาจจะทำให้เกิดนวัตกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการสร้างความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎี ทอเนียม. (2559). การสื่อสารเพื่อสร้างการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ในประเทศไทย. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2562). เวทีเสวนา “ชวน. ชวนคุย ตอน โรงไฟฟ้าชุมชน ประชาชนได้อะไร”. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3147:mis-20190920-01&catid=30&Itemid=112
- นุริดา ตาเยะ และ คณะ. (2562). ความรู้ ความเข้าใจ ปัญหาการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้า และ แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง: กรณีศึกษา โรงไฟฟ้า ถ่านหินตำบลปากบาง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2 "มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม"* (หน้า 117-132). สงขลา: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- พินิตา เจริญสุข และคณะ. (2557). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการร้องเรียนด้านผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากการดำเนินการโรงไฟฟ้าชีวมวล (ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถาน ประกอบการอยู่ร่วมกันกับชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าชีวมวล). ใน *รายงาน การวิจัย. กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข*.
- พีรภพ จอมทอง. (2559). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโรงไฟฟ้าชีวมวล. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานวิศวกรรม*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนพงษ์ คุโรวาท. (2564). สถานการณ์พลังงานปี 2563 และแนวโน้มการใช้พลังงานในปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://re-fti.org/สนพ-คาดการณ์ความต้องการใช้ไฟ/>
- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2562). คำแถลงนโยบายคณะรัฐมนตรี: พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. (2557). *กรอบความเห็นร่วมการปฏิรูปประเทศไทยด้าน พลังงาน*. กรุงเทพมหานคร: คณะรักษาความสงบแห่งชาติ.
- อดิศักดิ์ ชูสุข. (9 กันยายน 2565). *รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วน เสียโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย*. (วิศิษฐ์ เกตุรัตนกุล, ผู้สัมภาษณ์)

- อัครเดช เนตรสุวรรณ. (2561). ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนเกิดใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 207-222.
- อุสาร์ ดวงจันทร์. (20 กันยายน 2565). รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. (วิศิษฐ์ เกตุรัตน์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication*. New York: The Free Press.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Delbecq, A. L., et al. (1975). *Group techniques for program Planning: A guide to nominal group and Delphi processes*. Glenview, IL: Scott: Foresman and Company.
- Everett, M. R. (2003). *Diffusion of Innovation*. (5th ed.). Avenue of the Americas New York, New York: A Division of Simon & Schuster, Inc. 1230.
- Vangen, S. & Huxham, C. (2013). Building and Using the theory of Collaborative Advantage. In Keast, R., Mandell, M. P. & Agranoff, R. eds. *Network Theory in the Public Sector: Building New Theoretical Frameworks* (pp. 51-69). New York: Routledge.
- White, S. A. (1993). *Participatory Communication for Social Change*. New Delhi: Sage Publications.

วาทกรรมทำพระธาตุ: สังกะยวรรณกรรมว่าด้วย
ตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช*
THE DISCOURSE OF ROYAL PAGODA'S ESTABLISHMENT:
A LITERARY ARENA OF NAKHON SI THAMMARAT'S
LEGEND AND CHRONICLE

วันพระ สิบสกุลจินดา

Vanpra Seubsakulajinda

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

Pornphan Khemakhunasai

พรไทย ศิริสาธิตกิจ

Pornthai Sirisatidkit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

E-mail: s.vanpra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เชิงวิพากษ์การทำพระธาตุจากวรรณกรรมตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช ในประเด็น ความหมาย ชุดความรู้ และการช่วงชิงความหมาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราชที่มีการกล่าวถึงการสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ จำนวน 13 ฉบับ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ รวบรวมข้อมูล ค้นหาสาระสำคัญ จำแนก จัดกลุ่ม และตีความ โดยใช้แนวคิดวาทกรรมและอัตลักษณ์ในการวิเคราะห์และวิพากษ์ ผลการวิจัยพบว่า การทำพระธาตุมีความหมาย 2 นัย นัยแรก คือ การสร้างศูนย์อำนาจทางการเมืองปกครอง นัยที่สองคือการสร้างศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ผลิตชุดความรู้ 8 ชุด ได้แก่ 1) การผนวกการทำพระธาตุกับการสร้างเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน 2) การใช้พระนาม พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยวัตรอย่างพระเจ้าอโศกมหาราช 3) การเสริมบุญญาบารมีด้วยหัวเมืองสิบสองนักษัตร 4) การสร้างอำนาจครอบครองอาณาบริเวณที่เป็นอยู่ซ้ำซ้อนอย่างชอบธรรมผ่านการกลบนา 5) การแทรกเรื่องเล่าลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา 6) การอ้างเอาพุทธานุภาพและอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเบื้องหลังของ

* Received 24 January 2023; Revised 20 February 2023; Accepted 23 February 2023

บุญญาธิการ 7) การเดินทางของฝูงคนและศรัทธาชนนอกปกครองไปช่วยทำพระธาตุ 8) เครื่องนมัสการมีค่าและการเป็นฐานทรัพยากรของเมือง โดยที่ยุคแรกเป็นความหมายของผู้ปกครองใช้การทำพระธาตุเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจนำ ยุคต่อมาศรัทธาชนใช้เรื่องเล่าทางพระพุทธศาสนา อำนาจเหนือธรรมชาติและความศรัทธาของฝูงคนเป็นเครื่องมือในการทำพระธาตุให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: วาทกรรมทำพระธาตุ, สังเวียนวรรณกรรม, ตำนาน, พงศาวดาร, นครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to critical of the construction of Royal Pagoda in Nakhon Si Thammarat's Legend and Chronicle, focusing on the meanings, knowledge sets, and contestation for meaning, using a documentary research methodology by collecting data from historical and cultural texts pertaining to the creation of Royal Pagoda, a total of 13 papers. The research methodology employed in this study includes data collection, identification of key themes, categorization, grouping, and interpretation using the conceptual framework of discourse and identity for analysis and interpretation. The results of the research indicate that the meaning of constructing Royal Pagoda has two implications. The first implication is in the context of creating centers of political power, and the second implication is in the context of creating centers of Buddhism. This study produced eight sets of knowledge, including: 1) the connection between constructing Royal Pagoda and building cities, 2) the use of names, mandates, and rituals such as Phra Chao Asoke Maharaj, 3) the enhancement of prestige through the twelve constellations cities, 4) the creation of authority over rice barns and water reservoirs according to the principle of fairness through devotions. 5) The incorporation of storytelling within Buddhist scripture and the application of local custom name to align with significant places of Buddhism. 6) The utilization of Buddhist supernatural powers and transcendental authority as the foundation for acts of kindness. 7) The pilgrimage of the people and the faith of the lay community to assist in the construction of Royal Pagoda. 8) The value of religious artifacts and as a source of resources for the city. Initially, rulers used Royal Pagoda construction as a tool for creating governmentality, but in later

times, the lay community used Buddhist narrative and their own faith as tools for making Royal Pagoda the center of Buddhism.

Keywords: The Discourse of Royal Pagoda's Establishment, Literary Arena, Legends, Chronicle, Nakhon Si Thammarat

บทนำ

องค์พระบรมธาตุเจดีย์หรือที่ชาวนครศรีธรรมราชเรียกกันทั่วไปว่า “พระธาตุ” เป็นพระสถูปทรงลังกาที่เชื่อกันว่าประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีศักดิ์เป็นพระเจดีย์ประธานของวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต เดิมองค์พระบรมธาตุเจดีย์ถือเป็นเขตพุทธาวาสประจำเมือง จนเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ในฐานะอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ ไปอาราธนาพระครูวินัยธร (นุ่น) เป็นหัวหน้า พร้อมคณะสงฆ์จากวัดเพชรจริก มาจำพรรษาเพื่อพิทักษ์รักษาศาสนสมบัติเป็นคณะแรก จึงได้ยกขึ้นเป็นวัดและพระราชทานนามว่า “วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร” ตามประกาศเรื่องการจัดระเบียบพระอารามหลวง ลงวันที่ 30 กันยายน 2458 ของแผนกสังฆการี กระทรวงธรรมการ (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2558)

องค์พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นปูชนียสถานสำคัญที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลากหลายศาสตร์ในการใช้เป็นพื้นที่ศึกษา ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ไม่เว้นแม้แต่ในด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เน้นไปที่หลักฐานเชิงประจักษ์ ได้แก่ การสำรวจ ตรวจสอบ ค้นคว้าและวิจัยโบราณสถาน โบราณวัตถุ และกลุ่มหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรต่าง ๆ ในขณะเดียวกันพบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับหลักฐานกลุ่มแรก หลักฐานลายลักษณ์อักษรที่ได้รับการศึกษาและเผยแพร่อยู่ในปัจจุบันมีค่อนข้างน้อยกว่ามาก ทั้งที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ทรงคุณค่าและควรยิ่งที่จะอนุรักษ์ (เริงวุฒิ มิตรสุริยะ, 2552)

หลักฐานลายลักษณ์อักษรที่มักถูกใช้อ้างอิงเพื่อศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับองค์พระบรมธาตุเจดีย์ในปัจจุบัน ได้แก่ ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเนื่องในงานปลงศพนางเทพนรินทร์ (สงวน อิศรางกูร ณ อยุธยา) พ.ศ. 2471 (ต่อไปใช้ ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2471) ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเนื่องในงานประชุมเพลิงศพนางสาวพร้อม ณ นคร พ.ศ. 2481 (ต่อไปใช้ ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2481) และพระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ สำนวน 1-4 หลักฐานกลุ่มนี้ มีโครงเรื่องหลักอยู่ที่การพรรณนาถึงการสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ (ในดับบท

เรียกว่าการ “ทำพระธาตุ” ต่อไปจึงจะเรียกหลักฐานลายลักษณ์อักษรประเภทนี้ว่า “วรรณกรรมทำพระธาตุ”) ถือเป็นหลักฐานสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย แต่ละฉบับถูกคัดลอกและพิมพ์ซ้ำอย่างต่อเนื่อง กับทั้งหนึ่งในเอกสารกลุ่มนี้ ได้แก่ ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2471 ยังถูกใช้เป็นต้นธารให้กับการอธิบายความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชหลายรายการ เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ตำนานพงศาวดาร พระเจ้าศรีธรรมโศกราช และพระยารามราชท้ายน้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมทำพระธาตุไม่ได้มีอยู่เพียงแค่ฉบับเดียว จากการสืบค้นฐานข้อมูลเอกสารโบราณ จารึก สมุดไทย ตูพระธรรมและคัมภีร์ไบลาน กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก หอสมุดแห่งชาติ โดยพระครูเหมเจติยาภิบาล วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร ภายใต้โครงการสำรวจเอกสารปฐมภูมิประเภทสมุดข่อย พบว่า ยังคงมีต้นฉบับเอกสารโบราณที่แสดงโครงเรื่องหลักในทำนองเดียวกันอีกหลายรายการซึ่งยังไม่ได้รับการศึกษาและเผยแพร่ ในขณะที่ ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับที่ได้รับการเผยแพร่และยอมรับกันอย่างแพร่หลายดังกล่าวแล้วนั้น บางฉบับกลับไม่ปรากฏต้นฉบับในฐานข้อมูล (บัณฑิต ลีวชัยชาญ, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง วรรณกรรมทำพระธาตุ: สังเวียนวรรณกรรมว่าด้วยตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นกระทำสำคัญที่จะทำให้เกิดข้อถกเถียงทั้งระดับวิชาการและท้องถิ่น บทความวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นค้นหาความหมายและชุดความรู้ของการทำพระธาตุบนสังเวียนวรรณกรรมของคนแต่ละกลุ่ม ว่าถูกผลิตสร้างขึ้นได้อย่างไร บนเงื่อนไขใด โดยคนกลุ่มใด และแตกต่างกันอย่างไร กับทั้งกระบวนการของการช่วงชิงความหมายของการทำพระธาตุของคนแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร เพื่อกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงและตั้งข้อสังเกตอันจะเป็นประเด็นถกเถียงทางวิชาการในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์การทำพระธาตุจากวรรณกรรมตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช ในประเด็น ความหมาย ชุดความรู้ และการช่วงชิงความหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร โดยมีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ รวบรวมวรรณกรรม จำนวน 13 ฉบับ โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกข้อมูลเฉพาะฉบับที่มีการกล่าวถึงการทำพระธาตุ
2. ขั้นตอนการดำเนินการ มีวิธีการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 5 ขั้นตอน คือ รวบรวมข้อมูลค้นหาสาระสำคัญ จำแนก จัดกลุ่ม และตีความ โดยใช้แนวคิดวาทกรรมและอัตลักษณ์เป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์และวิพากษ์

3. ขั้นตอนการนำเสนอผลการศึกษา เรียบเรียงผลการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และนำเสนอในรูปแบบการอธิบายเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์การทำพระธาตุจากวรรณกรรมตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช ในประเด็น ความหมาย ชุดความรู้ และการช่วงชิงความหมาย ปรากฏผลดังนี้ วรรณกรรมทำพระธาตุ มีทั้งวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง ในจำนวน 13 ฉบับที่ใช้ศึกษามีการบัญญัติชื่อเรียกเป็น 4 ชื่อ ได้แก่ ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช และพระนิพนพานโสทร แต่ละชื่อประกอบด้วยวรรณกรรมสำนวนต่าง ๆ หลายสำนวน ชื่อในที่นี้จึงทำหน้าที่เป็นหมวดไปโดยปริยาย ได้แก่ วรรณกรรมทำพระธาตุหมวดตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 74, 77 และ พ.ศ. 2471 วรรณกรรมทำพระธาตุหมวดตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 75 และ พ.ศ. 2481 วรรณกรรมทำพระธาตุหมวดพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช ได้แก่ พงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 1, 2, 36/ข และ 36/จ และวรรณกรรมทำพระธาตุหมวดพระนิพนพานโสทร ได้แก่ พระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ สำนวน 1, 2, 3 และ 4 ซึ่งมีรายละเอียด แยกเป็น 2 ประเด็น ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความหมายและชุดความรู้ของการทำพระธาตุ

การทำพระธาตุในฐานะของตัวบทอันเป็นแหล่งผลิตความหมาย ไม่มีความเป็นเอกภาพโดยสมบูรณ์ มีการผลิตซ้ำในรูปแบบของวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรต่างสำนวนและจำนวนมาก ปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ ย่อมหมายถึงสำนึก ความรับรู้ ความเข้าใจ ตัวตน โลกทัศน์ และความจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการของตัวบท ก็จะแปรผันไปตามความหมายและชุดความรู้ที่วรรณกรรมทำพระธาตุแต่ละฉบับผลิตสร้างขึ้นและมีผลเหนือสำนึกของผู้ที่เลือกยอมรับฉบับนั้น ๆ

เมื่ออ่านและสรุปสาระสำคัญจากวรรณกรรมทำพระธาตุทั้ง 13 ฉบับแล้ว สามารถจำแนกตามการให้ความหมายได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 การทำพระธาตุในความหมายของการสร้างศูนย์อำนาจทางการปกครอง ได้แก่ วรรณกรรมทำพระธาตุหมวดตำนานและพงศาวดาร ประกอบด้วย ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 74, 77 และ พ.ศ. 2471 ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 75 และ พ.ศ. 2481 และพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 1, 2, 36/ข และ 36/จ กลุ่มที่ 2 การทำพระธาตุในความหมายของการสร้างศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วรรณกรรมทำพระธาตุหมวดพระนิพนพานโสทร ประกอบด้วย พระนิพนพานโสทร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ สำนวนที่ 1, 2, 3 และ 4 ความหมายของการทำพระธาตุทั้ง 2 ความหมาย ถูก

นิยามโดยกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มศรัทธาชนตามลำดับ ความหมายเหล่านั้นเชื่อมโยงกับการเกิดขึ้นของชุดความรู้อันเป็นเงื่อนไขในการการช่วงชิงความหมายระหว่างกัน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การทำพระธาตุในความหมายของการสร้างศูนย์อำนาจทางการเมืองปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช เป็นความหมายที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มผู้ปกครองเพื่อสถาปนาอำนาจและเสริมบารมีของกลุ่มผู้ปกครอง ประกาศเสถียรภาพและความยิ่งใหญ่ของเมือง เปลี่ยนความคิด ความเชื่อของฝูงชนให้ยอมรับอำนาจทางการเมืองปกครอง และสร้างความชอบธรรมในการครอบครองอาณาบริเวณที่เป็นอยู่ซ้ำซ้อน ด้วยชุดความรู้ชั้น 4 ชุด ได้แก่

1.1.1 การผนวกรวมเรื่องของการทำพระธาตุกับการสร้างเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน วรรณกรรมทำพระธาตุกลุ่มตำนานและพงศาวดารกล่าวถึงเหตุการณ์สร้างเมืองนครศรีธรรมราชพร้อมกับการสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ แสดงให้เห็นว่า การตั้งเมืองนครศรีธรรมราชเริ่มโดยการทำพระธาตุ การทำพระธาตุจึงมีความหมายเดียวกันกับการสร้างเมือง แสดงว่าการทำพระธาตุเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของผู้ปกครองเพื่อจะเป็นสัญญาณว่าเมืองนครศรีธรรมราชได้เกิดขึ้นแล้วอย่างเป็นทางการ ซึ่ง 4 ใน 9 ของวรรณกรรมกลุ่มนี้ ได้แก่ ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 74 และ พ.ศ. 2471 พงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 36/จ และตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2481 แสดงต้นกำเนิดของเมืองนครศรีธรรมราชไว้ในคำทำนายของพระมหาเถรพรหมเทพที่ได้ถวายต่อพระเจ้าทนต์กุมารและพระนางเหมชาลาว่า ในอนาคตจะมีกษัตริย์มาตั้ง “กรุงเมืองใหญ่” ชื่อ “ศรีธรรมราชมหานคร” และก่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์สูง 37 วา ณ หาดทรายแก้ว คำทำนายนั้นระบุพระนามของกษัตริย์ว่าคือ “ศรีธรรมาโคกราช” การบัญญัติพระนามของกษัตริย์ขึ้นล้อรับกับพระนาม “อโศกมหาราช” แห่งเมืองปาฏลิบุตร ชมพูทวีป ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่มีชื่อเสียงเกรียงไกรทั้งทางด้านการเมืองและการเป็นอัครศาสนูปถัมภกต่อพระพุทธศาสนา เป็นไปเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ให้เห็นว่าพญาศรีธรรมาโคกราชเป็นพระราชผู้ทรงธรรม มีศาสนาเป็นนโยบายนำการเมืองเหมือนพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นวิธีการสร้างศรัทธาและความชอบธรรมในการปกครองราษฎรและเมืองน้อยใหญ่ใกล้เคียง กระบวนการสร้างตัวตนของพญาศรีธรรมาโคกราชให้มีภาพจำเดียวกันกับพระเจ้าอโศกมหาราชนี้ ดำเนินการผ่านการทำพระธาตุโดยที่ได้ชี้ตัวให้เชื่อและยอมรับด้วยการแสดงไว้ในพุทธทำนายในพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 36/จ ว่า

“...ยังมีพญาองค์หนึ่งชื่อพญาศรีธรรมโคกราช จะมาตั้งสถาน ณ หาดทรายทะเลรอบนั้น เป็นเมืองใหญ่ ชื่อเมืองศรีธรรมราชมหานคร แลพญาองค์นั้นจะก่อพระเจดีย์องค์หนึ่งใหญ่เป็นพระมหาธาตุ สูง 37 วา โดยพุทธทำนายนี้แล...” (กรมศิลปากร, 2505)

1.1.2 การใช้พระนาม พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยวัตรอย่างพระเจ้าอโศกมหาราช แม้ในวรรณกรรมทำพระธาตุจะไม่ได้แสดงที่มาของการเฉลิมพระนามพระองค์เองเป็น “ศรีธรรมมาโคกราช” ขึ้นล้อรับกับพระนาม “อโศกมหาราช” อย่างตรงไปตรงมา แต่เมื่อวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโดยละเอียดจะเห็นว่า มีการถ่ายทอดคุณลักษณะส่วนบุคคลหลายประการของพระเจ้าอโศกมหาราชไว้กับพระราชกรณียกิจและจริยวัตรของพญาศรีธรรมมาโคกราชจนเสมือนว่าเป็นพระองค์เดียวกัน เช่น การกล่าวถึงสาเหตุของการที่พญาศรีธรรมมาโคกราช ทรงเจรจาหย่าศึกกับพระเจ้าอู่ทองว่า เพราะทรงคร่ำครวญถึงการตายของทหารจำนวนมาก ย้อนแย้งกับการได้ทรงประกอบพระราชกุศลอย่างมหาศาลไว้ก่อนหน้า ตรงกับเหตุผลในการเปลี่ยนพระราชหฤทัยของพระเจ้าอโศกมหาราชสู่การปกครองอย่างทรงธรรม คือ มาจากการที่ทรงสดสังเวทกับการตายของทหารและประชาชนในสงครามแคว้นกาลิงคะ ดังตัวอย่างตอนหนึ่งในตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2471 ว่า

“...พระพญาศรีธรรมมาโคกราชดำริ(ท)ในพระไทยว่า ตัวเราได้สร้างพระเจดีย์ วิหาร แลก่อพระพุทธรูป...ปลูกพระศรีมหาโพธิ แลจำเริญพระมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช...ได้จำแนกแจกทานเป็นอันมาก แลทำศึกกันรู้พลล้มตายก็จะเป็นนาระเวรไปเป็นอันมาก จะขอเป็นไมตรีนั่งอาศน์เดียวกันกับท้าวอู่ทอง...” (กรมศิลปากร, 2505)

ข้อความนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นพระราชดำริถึงพระราชกรณียกิจทางด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการบำเพ็ญทานสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุ ส่วนหลังเป็นจริยวัตรที่แสดงถึงการที่ทรงมีหิริโอตตบัพ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้รวมไปถึง “การทำพระธาตุ” ด้วยนั้น ต่างปรากฏเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญของพระเจ้าอโศกมหาราชเช่นกัน การผลิตซ้ำพระนามของพระเจ้าอโศกมหาราช ผ่านพระนามพญาศรีธรรมมาโคกราชนำมาซึ่งความรู้ในคุณลักษณะอันเป็นธรรมราชาของผู้ปกครองที่ใช้พระนามนั้น แต่ทว่า ความรู้นั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้รับรู้เคยรับรู้กิตติศัพท์ของพระเจ้าอโศกมหาราชมาก่อน การเป็นนามธรรมเชิงสัญลักษณ์เช่นนี้ จึงจำเป็นต้องแสดงรูปธรรมผ่านการทำพระธาตุและสร้างเรื่องเล่าว่าด้วยบุญญาธิการขึ้นมาสนับสนุน เช่น การระบุพระนามไว้ในคำทำนายของพระมหาเถรพรหมเทพที่ได้กล่าวแล้ว และการได้รับความช่วยเหลือจากพระอินทร์และพระวิษณุกรรมในการช่วยตกแต่งพระบรมธาตุเจดีย์ เป็นต้น

1.1.3 การเสริมบุญญาบารมีด้วยหัวเมืองสิบสองนักษัตร นอกจากพญาศรีธรรมมาโคกราช จะสั่งให้ “ทำอิฐทำปูน” สร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ขึ้นทันทีเมื่อตั้งเมืองนครศรีธรรมราชแล้ว ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 74 และ พ.ศ. 2471 ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2481 และพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 36/จ ยัง

กล่าวถึงการสร้าง “เมืองสิบสองนักษัตรหัวเมืองขึ้นแก่เมืองนครศรีธรรมราชมหานคร” (กรมศิลปากร, 2505) ในระหว่างการทำพระธาตุอีกด้วย แสดงว่าพระราชอำนาจที่เกิดขึ้นจากการบัญชาการการทำพระธาตุมีความชอบธรรมมากพอที่จะทำให้นครศรีธรรมราชเป็น “มหานคร” สถาปนาตนเองขึ้นเป็นศูนย์กลางเพื่อปกครองหัวเมืองอื่นได้โดยดุษณี กับทั้งการผลิตซ้ำพระนามของพระองค์ไปเป็นชื่อเมือง ได้กระชับความหมายของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างผู้ปกครองและเมือง เมื่อประกอบกับการถอดถ่ายอัตลักษณ์ของความทรงธรรมไปปรากฏเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญในการสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์แล้ว ความซับซ้อนเหล่านี้ทำให้เส้นแบ่งความเป็นเมือง ความเป็นผู้ปกครอง และความเป็นพระธาตุพราเลือน จนการปฏิบัติบูชาต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์กลายเป็นอย่างเดียวกันกับการแสดงความภักดีต่อเมืองและผู้ปกครอง นำมาซึ่งสิทธิธรรมในการปกครองและประโยชน์ในการจัดการที่ทางและผู้คนอย่างเบ็ดเสร็จ

1.1.4 การสร้างอำนาจครอบครองอาณาบริเวณที่เป็นอยู่ซ้ำซ้ำอย่างชอบธรรมผ่านการกลัปนา สำหรับผู้ปกครองแล้ว การทำพระธาตุมีหน้าที่เป็นส่วนอารัมภบทเพื่อทำความถึงสิทธิธรรมในการปกครองเท่านั้น ดังจะเห็นว่าวรรณกรรมทำพระธาตุกลุ่มตำนานและพงศาวดารจะใช้การทำพระธาตุเป็นส่วนนำเรื่อง ขณะที่เนื้อหาสำคัญอยู่ที่ส่วนของการกล่าวถึงการกลัปนาเพื่อจัดการพื้นที่และผู้คน ส่วนช่วงท้ายทำหน้าที่เป็นทำเนียบผู้ปกครอง จนอาจเรียกวรรณกรรมกลุ่มนี้ได้อีกอย่างว่าเป็นวรรณกรรมกลัปนาหรือตำรากัลปนา ซึ่งการกลัปนา เป็นเรื่องของผู้ปกครองที่จะต้องเข้าไปจัดระเบียบพื้นที่และระบบโครงสร้างทางการปกครองภายในด้วยวิธีการแบ่งปันที่ดิน กำหนดลักษณะการใช้สอย เกณฑ์คนเข้าไปทำงาน เรียกว่าข้าพระโยมสงฆ์ แต่งตั้งผู้กำกับดูแล และกำหนดให้พระสงฆ์เป็นผู้รับผลประโยชน์ในทางหนึ่งเป็นการสร้างระบบการปกครองที่ทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างคณะสงฆ์กับผู้ปกครอง อีกทางหนึ่งเป็นการยืนยันอำนาจของผู้ปกครองที่มีอยู่เหนือคณะสงฆ์ในฐานะผู้จัดสรรผลประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ก่อนกลัปนาผู้ปกครองจะต้องเข้าไปมีบทบาทในฐานะบัญชาการให้มีการสร้าง ซ่อม หรือไม่ก็เฉลิมฉลององค์พระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อสร้างสิทธิธรรมในการปกครองเข้าไปจัดระบบระเบียบที่ทาง ผู้คน และบ้านเมืองอย่างเบ็ดเสร็จ การทำพระธาตุในความหมายของการสร้างศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครอง และผลลัพธ์จากชุดความรู้ของผู้ปกครองว่าด้วยการเป็นเจ้าของผลงานการทำพระธาตุนี้ ทำให้พระนาม “ศรีธรรมมาโคกราช” ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องผ่านการเป็นราชทินนามของผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่แรกสร้างเมืองไปจนถึงสิ้นสุดสถานะความเป็นเมือง โดยผู้ใช้ราชทินนามนี้คนสุดท้ายคือ พระยาศรีธรรมมาโคกราช ชาติเดโชชัย มหาสุริยาธิบดี อภัยพิริยปรากรมพาหุ หรือเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พ.ศ. 2384 - 2410) ที่รู้จักกันในนามเจ้าพระยานครน้อยกลาง

1.2 การทำพระธาตุในความหมายของการสร้างศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา เป็นความหมายที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มศรัทธาชนเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ทำพระธาตุเข้ากับพุทธประวัติ อธิบายเบื้องหลังความสำเร็จในการทำพระธาตุของพญาศรีธรรมมาโคกราช แสดงพลังศรัทธาของฝูง

ชนและศรัทธาชนนอกปกครองซึ่งเป็นกำลังสำคัญทั้งก่อน ขณะ และหลังทำพระธาตุ ด้วยชุดความรู้ ขึ้น 4 ชุด ดังนี้

1.2.1 การแทรกเรื่องเล่าลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและการบัญญัติภูมินามให้สอดคล้องกับสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นผลลัพธ์จากส่วนผสมระหว่างวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก คัมภีร์มหาวงศ์ คัมภีร์ภูววงศ์ สิทฺธิคนิทาน ตำนานมูลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์ คัมภีร์สังคีตวงศ์ ปฐมสมโพธิกถา คัมภีร์ศาสนวงศ์ รวมถึงคัมภีร์ท้าวธาตุนวศ์ กับบันทึกเหตุการณ์สำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช โดยที่แทรกคติพื้นถิ่นลงไปบ้างประปราย เช่น พญาครุฑ พญานาค ยายมด งูคายแก้ว พิธีทำขวัญพระธาตุ เป็นต้น การอาศัยเงื่อนไขและกรอบคิดที่เป็นประวัติศาสตร์โดยเฉพาะการเดินเรื่องแบบลำดับเหตุการณ์ (Chronology) เพื่อเชื่อมโยงแต่ละฉากเข้าด้วยกัน ทำให้เนื้อหาของวรรณกรรมทำพระธาตุในตอนต้นซึ่งยืมมาจากวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมจริงขึ้น เมื่อเหตุการณ์อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปจนถึงสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์ปรากฏรวมอยู่ในนั้น วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งควรจะให้ความหมายไปในทางการฉายภาพสะท้อนภูมิหลังทางความคิดและความเชื่อของกลุ่มผู้บันทึก กลับถูกเปลี่ยนสถานะเป็นสาระทางประวัติศาสตร์ จนทำให้แม้การบัญญัติภูมินามของ “หาดทรายแก้ว” จะซ้อนทับพื้นที่อันมีลักษณะทางภูมิประเทศเป็น “โคก” แต่ภาคปฏิบัติการของความหมายก็ยังก่อรูปขึ้นได้สำเร็จ ผลจากความสำเร็จนั้นคือการประกาศความเท่ากันระหว่างเมืองนครศรีธรรมราชกับศรีลังกาผ่านภูมินาม “หาดทรายแก้ว” ที่แปลและเทียบได้ความหมายเดียวกับ “รุวันveli” ทำให้การสถาปนาพระบรมธาตุเจดีย์บนหาดทรายแก้วแสดงความสำคัญและศักดิ์เท่ากับมหาสถูปรุวันveliแห่งเมืองอนูราชปุระ ประกอบกับการที่พงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช เลखที่ 2 แพร่พรายความพยายามในการจำลองความเป็นศรีลังกาในรูปของการออกชื่อเมืองของศรีมหาราชว่า “เมืองลังกา” บทบาทของเมืองนี้คล้ายกับเมืองพิษณุโลกในสมัยอยุธยา วรรณกรรมทำพระธาตุฉบับดังกล่าวให้ความหมายว่าเป็นเมืองสำคัญทางทิศตะวันตกที่เมื่อภายในเมืองนครศรีธรรมราชเกิดวิกฤต ผู้คนก็จะหลบหนีภัยขึ้นไปอยู่ตาม “ช่องห้วยช่องเขา” จนเมื่อจะบูรณะองค์พระบรมธาตุเจดีย์หรือสร้างบ้านแปงเมืองก็จะชักชวนกันออกมาเป็นกำลังหลัก รวมถึงเป็นที่พำนักของนายศรีธน ก่อนจะเป็นขุนอินทราและศรีมหาราชาผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช เมืองลังกาในปัจจุบันรู้จักกันในสถานะ “อำเภอลานสกา” การปะทะสังสรรค์ข้ามมหาสมุทรโดยตรงระหว่างนครศรีธรรมราชและศรีลังกาผ่านอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาโดยมีวรรณกรรมทำพระธาตุเป็นเครื่องมือในการนิยามความหมายนี้ นำมาซึ่งคำอธิบายแบบตายตัว (Stereotype) ว่าด้วยสิทธิธรรมของการเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา คุณค่าและความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ ตลอดจนฉายภาพการสืบทอดและยืนยันการเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของพระพุทธศาสนา

นิกายเถรวาท ลังกาวงศ์ ผ่านการทำความเข้าใจถึงบทบาทและการมีตัวตนที่ต่อเนื่องยาวนานของเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่พุทธปรีณิพพานในวรรณกรรมทำพระธาตุหมวดพระนิพพานโสตร

1.2.2 การอ้างอิงเอาพุทธานุภาพและอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเบื้องหลังของบุญญาธิการและความสำเร็จ วรรณกรรมทำพระธาตุหมวดพระนิพพานโสตรได้รับอิทธิพลโดยตรงจากคัมภีร์มหาปรีณิพพานสูตร โดยได้แทรกฉากการทำพระธาตุเข้าไปอธิบายเส้นทางของพระบรมสารีริกธาตุเพื่อให้เห็นความต่อเนื่องและยืนยันการมีอยู่จริงของพระบรมสารีริกธาตุภายในองค์พระบรมธาตุเจดีย์ การปรากฏตัวบทในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาทำให้การทำพระธาตุมีความหมายในทางศาสนาไปโดยปริยาย เป็นผลให้คำอธิบายถึงความสำเร็จในการทำพระธาตุของพญาศรีธรรมมาโคกราชเป็นเพราะพุทธานุภาพที่ได้ทรงตั้งจิตอธิษฐานและบุญตามคำอธิษฐานในทางพระพุทธศาสนา ดังข้อความในพระนิพพานโสตร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนวันที่ 1 ที่ได้บรรยายการตั้งจิตอธิษฐานของพญาศรีธรรมมาโคกราชก่อนจะตั้งเมืองไว้เป็นกาพย์ยานี 11 ว่า “เมื่อนั้นจึงพระบาท ธรรมโคกราชผู้ยิ่งใหญ่ใจดังจางง แล้วพระองค์อธิษฐาน ข้าวตอกแลดอกไม้อธิษฐานให้วันมัสการ เดชะพระสมภาร จะได้ผ่านในพารา” (ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุฑนครศรีธรรมราช และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2528ก) พระนิพพานโสตร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนวันที่ 1, 2, 3 และ 4 ได้แสดงบุญญาธิการของพญาศรีธรรมมาโคกราชด้วยความสัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติผ่านพระอินทร์ซึ่งเป็นเทวดาในบริบททางพระพุทธศาสนา โดยเมื่อทรงอพยพพาราภรรหิณีให้หนีจากเมืองเอวราชไปถึงเขาชาวปราบแล้ว ครั้นพระอินทร์ทราบด้วยจักขุญาณก็ปรารถนาจะให้พญาศรีธรรมมาโคกราช พบพระบรมสารีริกธาตุ จึงสั่งให้พระวิฆณุกรรมแปลงเป็นกวางไปลวงพราณสุริย์ ให้ตามไปจนพบดวงแก้วแล้วพาขึ้นถวายเป็นเหตุการณหนึ่งเมื่อทรงตั้งสัจอธิษฐานประกาศแก่เหล่าเทพดาจะตั้งบ้านตั้งเมืองนั้น แทนบัณฑิตกัมพลศิลาอาสน์ของพระอินทร์ก็แข่งกระด้างขึ้น พระอินทร์จึงโปรดให้พระมาตุลีลงไปช่วย พระมาตุลีได้ขอให้ท้าวท้าวท้าวขึ้นมาช่วยอีกแรง ท้าวท้าวก็แปลงรูปเป็นนาคเจ็ดหัวเจ็ดหางเลื้อยวนรอบหาดทรายแก้วพญาศรีธรรมมาโคกราช จึงรับสั่งให้เหล่าเสนาปักเขตเมืองตามรอยเลื้อยของท้าวท้าวท้าว

1.2.3 การเดินทางของฝูงคนและศรัทธาชนนอกปกครองมาช่วยเหลือในการทำพระธาตุ ในหมวดพระนิพพานโสตร ได้แสดงภาพความเป็นเครือข่ายของศรัทธาชนขนาดใหญ่ผู้เป็นแรงสนับสนุนหลักทั้งก่อนขณะ และหลังการทำพระธาตุ รวมถึงเจ้ากนกภาษาในฐานะศรัทธาชนนอกปกครองของพญาศรีธรรมมาโคกราช เช่น ตอนหนึ่งในพระนิพพานโสตร ฉบับศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ส่วนวันที่ 4 ที่แต่งเป็นกาพย์ฉก 16 บรรยาย เมื่อเจ้ากนกภาษาเป็นผู้ประกอบพิธีชุดพระบรมสารีริกธาตุพร้อมกับศรัทธาชนที่ในตัวบทใช้ว่า “ฝูงคน” ว่า “บัดเดียวเจ้ากนกภาษา ทูลแก่พระยา งดไว้ก่อนท้าวไท เอากระแจะมาหุ้มคฤมใน แล้วพร้อมกันไป หาที่ภูมิชัยขอบกล จึงพระอรหันต์เล็กยก เห็นทักขิณบน จึงถามฝูงคนทั้งหลาย

เจ้ากาภาษานาย เห็นกันอันหมาย เป็นที่สบายพระทัย” (ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2528ข)

1.2.4 เครื่องนมัสการมีค่าและหายากจากศรัทธาชนและการเป็นฐานทรัพยากรของเมือง การขับเคลื่อนความโอ้อำขององค์พระบรมธาตุเจดีย์รวมถึงอาคารบริวารน้อยใหญ่ในวรรณกรรมทำพระธาตุ ฉายภาพความเป็นเมืองที่มั่งคั่งผ่านอิฐ ปูน โลหะชนิดต่าง ๆ ตลอดไปจนหัตถงานและแรงงานหลายระดับ แม้ฉากพระวิษณุกรรมจะเข้ามาแทรกในบางช่วงตอนจนทำให้เรื่องทางเทคนิคเลือนรางไป แต่การตอกย้ำความศรัทธาของศรัทธาชนและคนเกณท์ ผ่านเรื่องเล่าของการทำพระธาตุอย่างต่อเนื่องกว่าร้อยปี ก็ทำให้กฤดาภินิหารของพระวิษณุกรรมเองหายไปจากความทรงจำเช่นกัน ภายหลังทำพระธาตุเสร็จแล้ว ชุมชนรู้ว่าด้วยความมั่งคั่งนี้ก็ถูกถ่ายโอนไปเป็นปฏิบัติการของศรัทธาชนในรูปแบบเครื่องนมัสการมีค่าและหายาก หลักฐานเชิงประจักษ์ของชุดความรู้นี้ ปัจจุบันรักษาอยู่ในนครศรีธรรมราชพิพิธภัณฑสถานและคลังเครื่องพุทธบูชา วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร รวมถึงส่วนปลียอดองค์พระบรมธาตุเจดีย์ หรือที่ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 75 ออกชื่อว่า “ประทุมโกฏ” และ “แสงแก้ว”

เมื่อพิจารณาตัวบทโดยละเอียด จะเห็นเค้ารอยความสำคัญของการเป็นฐานทรัพยากรของนครศรีธรรมราช จะเห็นว่า การสร้างบ้านแปงเมืองซึ่งมักจะยุติลงที่การเป็น ‘เมืองร้าง’ ท้ายที่สุด ผู้ปกครองทั้งชุดเดิมและชุดใหม่ต่างยังคงกลับมาตั้งเมืองโดยยึดเอาหาดทรายแก้วเป็นชัยภูมิเดิม เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเกิดดัดบระหว่างการทำพระธาตุอย่างน้อย 4 ครั้ง นอกจากจะให้ความหมายของการเป็นทำเลที่ตั้งอันเหมาะสมทางภูมิศาสตร์แล้ว การร้างลงของเมืองยังให้ภาพการฟื้นตัวของทรัพยากรโดยเฉพาะของป่าอันเป็นสินค้าต้องประสงค์ของต่างเมือง แม้ไม้ไผ่ ต้นโพธิ์ และต้นไทร ที่งอกขึ้นเป็นป่าดงสุ่มซาขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ จนผ้าขาวอริยพงษ์กับสองมหาเถรพื้นเมืองต้องช่วยกันแผ้วถางดังที่ได้พรรณนาไว้ในพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 2 จะไม่ได้อยู่ในรายการสิ่งของต้องประสงค์จากเมืองคู่ค้า แต่เอกสารฉบับเดียวกันนี้ก็ระบุถึงคุณสมบัติของไม้จากป่าทางทิศใต้ว่ามีศักยภาพใช้สอยสำหรับทำกำแพงเมือง ประกอบกับภาพของการกลบนาที่มาพร้อมกับสำนวน “สร้างป่าเป็นนา” กินพื้นที่เป็นปริณทลโดยรอบของหาดทรายแก้ว ดังตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เลขที่ 75 แสดงขอบเขตตั้งแต่คลองท่าเรือฝ่ายทักษิณเมือง ไปเอาคลองท่ามอญฝ่ายอุดรเมือง ฝ่ายบุรีไปเอาชะเลเค็มฝ่ายประจิมตั้งแต่กำแพงเมืองไปเอาภูเขาเขียวนาควน การสร้างป่าเป็นนาก็ยืนยันการขยายฐานทรัพยากรจากของป่ามาเป็นข้าว และยังแสดงความพร้อมพอที่จะเป็นฐานให้กับทรัพยากรทั้งสองด้วยการมีส่วนตะวันตกของเมืองบริเวณลานสกาเป็นภูเขาเขียวแหล่งของป่าและพื้นที่กลบนาดังกล่าวแล้วเป็นแหล่งข้าว

2. การช่วงชิงความหมายของการทำพระธาตุระหว่างผู้ปกครองและศรัทธาชน

การทบทวนพลวัตของการบันทึกวรรณกรรมทำพระธาตุทำให้ทราบว่า วรรณกรรมทำพระธาตุมีการบันทึกและเผยแพร่อย่างน้อย 3 ยุคสมัย ได้แก่ 1) ยุคสมัยที่เนื้อหาความเป็นเอกเทศ (ก่อนเหตุการณ์ยอดพระเจ้าหัก ในพุทธศักราช 2190) 2) ยุคสมัยที่มีสถานะเป็นตำรากัลปนา (หลังเหตุการณ์ยอดพระเจ้าหัก ในพุทธศักราช 2190) และ 3) ยุคสมัยที่ผนวกเข้ากับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (ก่อนท่านปานบูรณะพระธาตุในครั้งแรกของพุทธศตวรรษที่ 25) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของเนื้อหาทำให้ความหมายของการทำพระธาตุในแต่ละยุคเปลี่ยนไป ความหมายของการทำพระธาตุในยุคแรกทั้งก่อนและหลังเหตุการณ์ยอดพระเจ้าหักเป็นของผู้ปกครอง เนื้อหาที่มีความเป็นเอกเทศและมีสถานะเป็นตำรากัลปนา ได้แทรกกระบวนการสร้างความหมายให้การทำพระธาตุเป็นการสร้างศูนย์อำนาจทางการเมือง การทำให้เรื่องของการทำพระธาตุกับการสร้างเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน การใช้พระนาม พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยวัตรอย่างพระเจ้าอโศกมหาราช การเสริมบุญญาบารมีด้วยหัวเมืองสิบสองนักษัตร การสร้างอำนาจครอบครองอาณาบริเวณที่เป็นอยู่ชั่วอู่อย่างชอบธรรมผ่านการกัลปนา เพื่อใช้การทำพระธาตุเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจนำ ในขณะที่ศรัทธาชน ได้ช่วงชิงความหมายของการทำพระธาตุในยุคต่อมาว่าเป็นการสร้างศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ด้วยการการแทรกเรื่องเล่าลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา การอ้างเอาพุทธานุภาพและอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเบื้องหลังของบุญญาธิการและความสำเร็จ การเดินทางของฝูงคนและศรัทธาชนนอกปกครองมาช่วยเหลือในการทำพระธาตุ เครื่องนมัสการมีค่าและหายากจากศรัทธาชนและการเป็นฐานทรัพยากรของเมือง เพื่อใช้พุทธประวัติ อำนาจเหนือธรรมชาติและความศรัทธาของฝูงคนเป็นเครื่องมือในการทำพระธาตุให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์การทำพระธาตุจากวรรณกรรมตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช ในประเด็น ความหมาย ชุดความรู้ และการช่วงชิงความหมาย แสดงให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมหมวดตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช และพระนิพนพานโสทร สอดคล้องกับงานวิจัยของนาตยา คุปกุลกานท์ ที่วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากเอกสารและตำนานที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช (นาตยา คุปกุลกานท์, 2549) และ นางศราญ ศรีชาย ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับผลการวิเคราะห์ในลักษณะของความหมายที่ตัวบทผลิตออกมา แล้ววิเคราะห์ซ้ำผลการวิเคราะห์นั้นเพื่อคลี่มอกระบวนการสร้างความหมายอีกชั้นหนึ่งจนได้ชุดความรู้ที่แทรกซ่อนอยู่เหนือตัวบท ทำให้การศึกษาวรรณกรรมทำพระธาตุเป็นการใช้ข้อมูลในเชิงวิเคราะห์

มากกว่าจะเชื่อตามตัวบทไปทั้งหมด (นงคราญ ศรีชาย, 2547) และจากการวิจัยนี้ตรงกับ ปริญา นวลเปียน ที่กล่าวว่าเป็นข้อมูลสนับสนุนแนวคิดเรื่องตัวตนของเมืองนครศรีธรรมราชที่เกิดขึ้นจากการผสมระหว่างอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจแล้วเชื่อมโยงเข้ากับอำนาจทางพุทธศาสนา (ปริญา นวลเปียน, 2558) ซึ่งการจัดกระทำข้อมูลทำให้สามารถวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ความหมาย ชุดความรู้ และการช่วงชิงความหมายของวรรณกรรมว่าด้วยตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราชออกได้เป็น 2 มิติ คือ มิติทางการเมือง และมิติทางศาสนา ซึ่งวรรณกรรมทำพระธาตุได้ให้ความหมายในลักษณะของการชี้สถานะของเมืองนครศรีธรรมราชว่าเป็นศูนย์กลางของมิติทั้งสอง โดยจะสังเกตว่าชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากความหมายของผู้ปกครองพยายามจะผนวกสองมิตินี้เข้าด้วยกัน เช่น ชุดความรู้ว่าด้วยการทำให้เรื่องของการทำพระธาตุกับการสร้างเมืองเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นต้น ในขณะที่ชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากความหมายของศรัทธาชนพยายามกีดอำนาจนำออกไปด้วยการอ้างเอาพุทธานุภาพและอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเบื้องหลังของบุญญาธิการและความสำเร็จ การเดินทางของฝูงคนและศรัทธาชนนอกปกครองมาช่วยเหลือในการทำพระธาตุ เครื่องนมัสการมีค่าและหายากจากศรัทธาชนและการเป็นฐานทรัพยากรของเมือง เป็นต้น ดังจะเห็นว่า ท่ามกลางการมองพระธาตุแบบองค์รวมที่เกิดจากการผสมระหว่างอำนาจการเมือง เศรษฐกิจ และพุทธศาสนานั้น มีชุดความรู้ดังผลการวิจัยนี้เป็นเส้นแบ่งความหมาย ซึ่ง ภัคพดี อยู่คงดี กล่าวไว้ว่า พระธาตุเป็นศูนย์กลางทางการเมืองปกครองและศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเคยได้รับการพูดถึงในวงวิชาการมาบ้างแล้ว (ภัคพดี อยู่คงดี, 2547) แต่ก็ยังไม่มีกรกล่าวถึงเบื้องหลังและกระบวนการเกิดขึ้นของสถานะเหล่านั้นอย่างมากพอ ดังนั้น การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์วรรณกรรมทำพระธาตุให้เห็นกระบวนการสร้างความหมาย ชุดความรู้ และการช่วงชิงความหมายในงานวิจัยฉบับนี้ จึงถือเป็นข้อมูลสนับสนุนและเพิ่มน้ำหนักให้กับข้อเสนอเหล่านั้น อนึ่ง ประเภทของเอกสารและวรรณกรรมทำพระธาตุได้ปรากฏอยู่ในตำนานต่าง ๆ นี่มีนัยสำคัญต่อการรับรองความหมาย กล่าวคือ วรรณกรรมประเภทตำนานและพงศาวดารซึ่งมีสถานะเป็นเอกสารทางราชการรับรองความหมายให้กับการสร้างศูนย์กลางทางการเมืองปกครอง ในขณะที่พระนิพนพานโสทรซึ่งเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนารับรองความหมายให้กับการสร้างศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น การปรากฏการทำพระธาตุอยู่ในเอกสารประเภทใดจึงอาจสื่อแสดงความหมายและชี้ตัวเจ้าของความหมายได้ในเบื้องต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า วรรณกรรมทำพระธาตุแต่ละฉบับมีอัตลักษณ์ด้านเนื้อหาที่แตกต่างกัน โดยทั้ง 13 ฉบับ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามการให้ความหมายของเนื้อหา ได้แก่ วรรณกรรมทำพระธาตุกลุ่มความหมายของการสร้างศูนย์กลางทางการเมืองปกครอง 9 ฉบับ

และวรรณกรรมทำพระธาตุกลุ่มความหมายของการสร้างศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา 4 ฉบับ การที่ความหมายและชุดความรู้ถูกผลิตสร้างขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ นำไปสู่เงื่อนไขในการช่วงชิงความหมายของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม การแย่งยึดความหมายกันไปมาส่งผลกระทบต่อระบบความคิด ความเชื่อ รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนไปตราบนานเท่านานแห่งวาทกรรมกำลังทำงาน จึงอาจกล่าวได้ว่า “วรรณกรรมทำพระธาตุ” เท่ากับ “วาทกรรมทำพระธาตุ” การวิจัยนี้เป็นความพยายามของผู้วิจัยในการจัดกระทำข้อมูลเพื่อเตรียมตัวบท และการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ความหมาย ชุดความรู้ และการช่วงชิงความหมายของวรรณกรรมทำพระธาตุ บทพรรณนาวิเคราะห์จากผลการวิจัยจึงอาจเป็นวรรณกรรมทำพระธาตุขึ้นมาเองอีกฉบับ ซึ่งต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนก่อนการให้สอ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เรื่อง “วาทกรรมทำพระธาตุ: สังเวียนวรรณกรรมว่าด้วยตำนานและพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช” มีสถานะเป็นโครงการวิจัยย่อยในแผนงานวิจัย “การสังเคราะห์รูปแบบการแปลงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการสร้างสรรค์สังคมแห่งความปกติใหม่” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2505). รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (2558). 100 ปี สถาปนาพระอารามหลวง พ.ศ. 2458 - 2558 วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร. นครศรีธรรมราช: อักษรการพิมพ์.
- นงคราญ ศรีชาย. (2547). วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร: กรณีศึกษาเกี่ยวกับการตั้งเมืองนครศรีธรรมราช. ใน กรมศิลปากร (บรรณาธิการ). ประวัติศาสตร์ โบราณคดี นครศรีธรรมราช (หน้า 187-197). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- นาคยา คุปกุลกานท์. (2549). วิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเอกสารและตำนานที่เกี่ยวกับพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- บัณฑิต ลีวัชชัยชาญ. (2560). ตำนานพระธาตุและตำนานเมืองนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

- ปริญญา นวลเปียน. (2558). ความรู้และอำนาจในเรื่องเล่า. ใน คชาวุฒิ เกนุ้ย (บรรณาธิการ),
ตำนานและเรื่องเล่าปรัมปราท้องถิ่นภาคใต้: อัตลักษณ์ วัฒนธรรม อำนาจ และการ
ต่อต้าน ในประวัติศาสตร์ความเป็นไทย (หน้า 4-13). กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรู๊ป.
- ภักพดี อยู่คงดี. (2547). นครศรีธรรมราช ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 - 23 (ร่วมสมัยสุโขทัย -
อยุธยา). ใน กรมศิลปากร (บรรณาธิการ). ประวัติศาสตร์ โบราณคดี นครศรีธรรมราช
(หน้า 85-104). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- เริงวุฒิ มิตรสุริยะ. (2552). ตำนานและพงศาวดาร ในประวัติศาสตร์แหลมทอง.
กรุงเทพมหานคร: ยิปซี.
- ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทยปุ่น.
(2528ก). พระนิพนธ์ไสร (สำนวนที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- _____. (2528ข). พระนิพนธ์ไสร (สำนวนที่ 4). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

นวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการใหม่สำหรับการพัฒนาทักษะ
ภาษาจีนในผู้สูงอายุช่วงระหว่าง 60-69 ปี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
ชาวจีนในชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ
กรุงเทพมหานคร*

KNOWLEDGE SET AND NEW METHOD OF DEVELOPING CHINESE
SKILL FOR ELDERLY AGE BETWEEN 60 – 69 YEARS TO SUPPORT
CHINESE TOURIST IN WAT PAYOON COMMUNITY, KUDIJEEN
COMMUNITY AND WAT KANLAYA COMMUNITY BANGKOK

ไพลิน มุนินทรวัฒน์

Pailin Munintorwat

ศรันย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์

Srundit Benjapongs

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

E-mail: srundit.be@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในชุมชน 2) สร้างนวัตกรรมที่เป็นชุดความรู้ที่ปฏิบัติง่ายไม่ซับซ้อนสามารถฝึกฝนได้เร็วและมีประสิทธิภาพ 3) ทดลองใช้นวัตกรรมพร้อมกับชุดความรู้และกระบวนการ วัดและประเมินในด้านประสิทธิภาพ ด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและการใช้งานชุดความรู้จากผู้ใช้งาน ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุระหว่าง 60-69 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนเป้าหมาย เลือกแบบตามสะดวก จำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุ ชุมชนวัดประยุรวงศ์ กุฎีจีน และวัดกัลยาณ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเชิงสำรวจ และคำถามในการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน

* Received 21 January 2023; Revised 18 February 2023; Accepted 21 February 2023

ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน การฟัง-พูดเป็นทักษะที่ต้องการพัฒนา มากที่สุด ข้อคำถามที่สอดคล้องกับประสบการณ์และภูมิหลังของผู้สูงอายุช่วยเพิ่มความสนใจที่จะเข้าร่วม 2) นวัตกรรมชุดความรู้ปฏิบัติง่ายไม่ซับซ้อน สามารถฝึกฝนได้เร็วและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ และนำมาทดลองใช้ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจต่อนวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการอบรม ระดับมากที่สุด 3) การทดลองใช้นวัตกรรมชุดความรู้ กระบวนการและประเมินประสิทธิภาพ สามารถนำนวัตกรรมชุดความรู้ และกระบวนการใหม่ไปเป็นต้นแบบ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน รองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

คำสำคัญ: นวัตกรรม, ชุดความรู้ภาษาจีน, ผู้สูงอายุ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, นักท่องเที่ยวชาวจีน

Abstract

This research article aims to 1) survey the need for Tourism Chinese skills of the community elderly, 2) create an innovative, simple knowledge set that is easy to train with, 3) test the innovative knowledge set and process as well as assess performance, pattern and content. This article used a mixed research approach, and the same group consisted of 30 senior citizens aged between 60-69 years living in the target community, selected by convenience. Key informants were 30 community leaders, community representatives, and senior citizen representatives from Wat Prayurawong, Kudijeen and Wat Kanlaya communities. The tools used in this study were a survey form and group discussion question. Data was collected from documents, survey and group discussion. Statistics used in this study were percentage, mean and standard deviation. Descriptive analysis was performed on the data and revealed that 1) the need to develop Chinese language skills for community tourism consisted of general information, knowledge about the community, and listening-speaking were the most in need parts. In addition, questions that were consistent with the elderly's background and experience will improve attractiveness. 2) The innovative knowledge set was easy to practice, meeting the needs of the community and the elderly. Trials were carried out through a language training program for the elderly, and the knowledge set was given the highest rating. 3) Trials showed that the innovative

knowledge set and process could be used as a model for other communities to accommodate Chinese tourists in their own contexts.

Keywords: Innovation, Chinese Textbook Set, Elderly People, Community-Based Tourism, Chinese Tourists

บทนำ

ชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีบริบทที่แตกต่างกัน สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการที่ดี ตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561- 2565 (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) กรุงเทพมหานครมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ศาสนา แหล่งซื้อสินค้า แหล่งท่องเที่ยวด้านอาหาร หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชน “ย่านกะดีจีน” เป็นหนึ่งในย่านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร (เอกขญา ศรีสุวรรณ, 2560) ครอบคลุมชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณมิตรที่ตั้งในเขตธนบุรีซึ่งทั้ง 3 ชุมชนเป็นชุมชนเก่าแก่มิใช่แม่น้ำเจ้าพระยา ที่มีความหลากหลายผสมกลมกลืนทั้งทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรมของชาวไทย ชาวจีน และ ชาวโปรตุเกส มีมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้อันทรงคุณค่าและมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่หลากหลายสืบทอดไว้ถึงปัจจุบันจนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น (พอฤทัย อดใจ และ กนิษฐา ชิตช่วง, 2558)

จากข้อมูลของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางเข้ามาประเทศไทยระหว่างเดือนม.ค.-ธ.ค. 63 มากเป็นอันดับหนึ่งมีจำนวนมากกว่า 1.2 ล้านคน โดยกรุงเทพมหานครเป็นจุดหมายสำคัญ (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) และเมื่อพิจารณาแนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวในอดีต จำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนก็มีมากเป็นอันดับหนึ่งโดยเพิ่มขึ้นจากปี 2562 ประมาณร้อยละ 27.81 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

เนื่องด้วยชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณมิตรเป็นชุมชนที่เป็นจุดเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอื่น อาทิ ย่านปากคลองตลาด คลองสาน วัดอรุณราชวราราม วัดพระศรีรัตนศาสดารามและมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยส่งเสริมหลายด้าน อาทิ ค่าใช้จ่ายถูก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก รวมถึงเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยว (ปิ่นทอง วงษ์สกุล, 2563) ในช่วงเวลากลางวันคนที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ แต่ยังไม่ทราบข้อมูลแน่ชัดว่าทั้ง 3 ชุมชนมีจำนวนผู้สูงอายุเท่าใด แต่จากข้อมูลของกรุงเทพมหานคร พบว่าในเขต

ธนบุรีมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง 25,736 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 24.27 ของประชากรทั้งหมด (กองยุทธศาสตร์สาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อม, 2564) ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้จะมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเป็นอย่างดี จึงเห็นว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้ อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุอาจประสบปัญหาการสื่อสารโดยเฉพาะกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีเทคโนโลยีช่วยอำนวยความสะดวกการแปลภาษา แต่ข้อมูลชุมชนอาจเป็นคำศัพท์เฉพาะทาง ซึ่งจะสร้างปัญหาในการสื่อสาร ดังนั้นจากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง นวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการใหม่สำหรับการพัฒนาทักษะภาษาจีนในผู้สูงอายุช่วงระหว่าง 60-69 ปี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาใช้เป็นคู่มือพัฒนาทักษะสื่อสารภาษาจีน เป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและอาจเป็นการสร้างความประทับใจในการสนทนาที่ตีระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน (Human Touch) เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน จนอาจนำมาสู่การบอกต่อเรื่องราวหรือการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในชุมชน
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เป็นชุดความรู้ที่ปฏิบัติงานไม่ยุ่งยากซับซ้อนสามารถฝึกฝนได้เร็วและมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมพร้อมกับชุดความรู้และกระบวนการดังกล่าวพร้อมทั้งวัดและประเมินในด้านประสิทธิภาพ ด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและการใช้งานชุดความรู้จากผู้ใช้งาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบวิธีวิจัยที่หลากหลาย และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หมายเลขเอกสารรับรอง COA No. BSRU-REC 6308002 ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนหลัก ๆ รวม 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และ วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนด้านสถานที่ท่องเที่ยว อาหาร ผลิตภัณฑ์ รวมถึงจุดเด่นของชุมชน 2) สำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อนำไป

พัฒนาชุดความรู้ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างแท้จริง 3) สร้างชุดความรู้พัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ชุด และจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุเพื่อทดลองใช้ในวัดกรรมชุดความรู้และกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุ 4) การประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุภายหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมที่มีต่อวัดกรรมชุดความรู้และกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุ 5) การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ผู้สูงอายุโดยการวิจัยครั้งนี้กำหนดช่วงอายุระหว่าง 60-69 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนเป้าหมาย วิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกหน่วยตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสนทนากลุ่ม (Group Participant) เป็นผู้นำชุมชน ผู้แทนชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุ ที่สามารถให้ข้อมูลของชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ เกณฑ์การคัดเลือก คือ ทราบความเป็นมาเรื่องเล่าของชุมชน สามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง หรือ ผู้ที่มีบทบาทด้านศาสนา วัฒนธรรมในชุมชน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ชุมชนละ 5-10 คนและกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ชุมชนละ 10 คน รวมจำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือวิจัยทั้งหมดได้รับการรับรองจริยธรรมในมนุษย์ ก่อนเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Survey Questionnaire) มีจำนวน 2 ชุด ได้แก่ (1) แบบสำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในชุมชน และ (2) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมชุดความรู้เพื่อการพัฒนาทักษะภาษาจีน เครื่องมือทั้ง 2 ชุด สร้างและกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) และกำหนดให้ข้อคำถามที่ยอมรับได้ต้องมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.50 ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพได้ค่าดัชนีระหว่าง 0.6-1.0 แล้วนำมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ โดยในแบบสอบถามความพึงพอใจ มีส่วนที่เป็นข้อคำถามแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แสดงความพึงพอใจให้ผู้ตอบเลือกจำนวน 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด และกำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ได้แก่ 4.21-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด 3.41-4.20 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก 2.61-3.40 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง 1.81-2.60 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย 1.00-1.80 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด (บุษบา กนกศิลปกรรม, 2559) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประเด็นคำถามการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ชุด สร้างและกำหนดประเด็นคำถามให้

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากการแนะนำด้านเนื้อหาตามความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์และการยินยอมของผู้ให้ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตรวจสอบเอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และขอบเขตการวิจัย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) อาศัยประเด็นคำถามการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ดำเนินการชุมชนละ 1 ครั้ง มีผู้ร่วมวิจัยในการสนทนากลุ่ม (Group Participant) ครั้งละ 5-10 คน 3) สำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในชุมชนด้วยวิธีการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในชุมชนเป้าหมาย จำนวนชุมชนละ 10 คน รวมทั้งหมด 30 คน โดยใช้แบบสำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในชุมชน เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 4) จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุเพื่อทดลองใช้นวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุ แล้วประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมด ด้วยวิธีการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน จำนวน 1 ครั้ง โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมชุดความรู้เพื่อการพัฒนาทักษะภาษาจีน เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การคำนวณค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในชุมชน ผลการวิจัยดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศหญิง ร้อยละ 93.3 เป็นเพศชาย ร้อยละ 6.6 กลุ่มตัวอย่างอายุเฉลี่ย 65.1 ข้อมูลเรื่องสถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 83.3 สถานภาพโสด ร้อยละ 10 และ มีสถานภาพหม้าย ร้อยละ 3.3 ข้อมูลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 43.3 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 33.3 มีการศึกษา

ระดับอนุปริญญาหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 16.7 และ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 6.7 และข้อมูลเรื่องการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 36.6 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 33.3 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 26.6 และร้อยละ 3.3 ไม่ได้ให้ข้อมูล

1.2 ความรู้ความสามารถและความรู้เกี่ยวกับชุมชน ในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน ร้อยละ 90 ไม่มีความสามารถการใช้ภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 10 มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการใช้ภาษาจีน เรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนของตนเอง กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 48.3 มีความรู้เรื่องประวัติชุมชนหรือสถานที่สำคัญในชุมชน ร้อยละ 27.6 มีความรู้เรื่องอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ร้อยละ 24.1 มีความรู้เรื่องประเพณีและเทศกาลชุมชน และ ร้อยละ 20.7 มีความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน เรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ร้อยละ 60.0 เคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านศาสนา ร้อยละ 56.7 เคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านประเพณีและวัฒนธรรม และ ร้อยละ 30.0 เคยกิจกรรมด้านจิตอาสาจิตสาธารณะ และเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมชุมชน กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน โดยเป็นผู้จัดงานหลัก ร้อยละ 20 และจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 80

1.3 ความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีน เรื่องทักษะที่ควรจัดอบรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน ร้อยละ 73.3 เห็นว่าควรพัฒนาทักษะการพูด ร้อยละ 46.7 เห็นว่าควรพัฒนาทักษะการฟัง ร้อยละ 30.0 ควรพัฒนาทักษะการอ่าน หัวข้อที่ควรฝึกอบรม ร้อยละ 40.0 ระบุว่าควรอบรมเรื่องการให้ข้อมูลชุมชน ร้อยละ 36.7 ระบุว่าควรเป็นเรื่องการแนะนำสถานที่สำคัญ ร้อยละ 36.7 การแนะนำผลิตภัณฑ์ชุมชน ร้อยละ 26.7 การทักทาย ร้อยละ 20.0 การแนะนำอาหารของชุมชน และร้อยละ 16.7 การบอกเส้นทางอยู่ในลำดับสุดท้าย รูปแบบกิจกรรมการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดระบุว่า ควรสอนแบบกิจกรรมกลุ่มหลายคน สื่อที่ใช้ในการอบรม ร้อยละ 53.3 ระบุควรเลือกใช้มากที่สุดคือ เอกสารสิ่งพิมพ์ กับภาพประกอบ และ ร้อยละ 25.6 เห็นว่าเป็นคลิปวิดีโอ เรื่องระยะเวลาการฝึกอบรมต่อครั้ง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรฝึกอบรมครั้งละ 1.30 ชั่วโมง ร้อยละ 66.7 ควรฝึกอบรมครั้งละ 1 ชั่วโมง ร้อยละ 23.3 และควรฝึกอบรมครั้งละ 30 นาที ร้อยละ 10 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ส่วนคือ เนื้อหา และ การปฏิบัติ ในเวลาที่เท่า ๆ กัน ช่วงเวลาที่ควรจัดอบรม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรเริ่มเวลา 10.00 น. ร้อยละ 83.3 ควรเริ่มเวลา 09.00 น. ร้อยละ 23.3 และ ควรเริ่มเวลา 13.00 น. ร้อยละ 16.7 ตามลำดับ สุดท้ายเรื่องสถานที่ฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรจัด ณ ที่ทำการชุมชน ร้อยละ 83.3 ห้องเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงชุมชน ร้อยละ 13.3 และ สถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

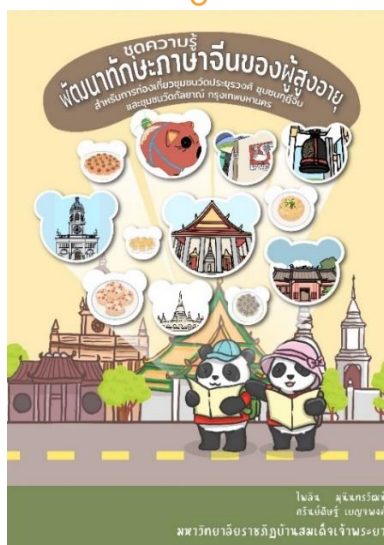
2. ผลการสร้างนวัตกรรมที่เป็นชุดความรู้ที่ปฏิบัติง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนสามารถฝึกฝนได้เร็วและมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาชุดความรู้พัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แผนภาพเชื่อมโยงชุมชนท่องเที่ยว เชื่อมโยงชุมชนท่องเที่ยวของชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ มีจุดปักหมุดทั้งสิ้น 15 แห่ง ครอบคลุมสถานที่และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ จัดทำในรูปแบบ 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาจีน ผู้สูงอายุสามารถนำไปเป็นเครื่องมือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาจีนได้อย่างง่าย ๆ

ภาพที่ 1 แผนที่เชื่อมโยงชุมชนท่องเที่ยว (ภาษาไทยและภาษาจีน)

ส่วนที่ 2 ชุดความรู้พัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร ภายในประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 การทักทายและการแนะนำตัว มีเนื้อหาคำศัพท์เรื่องการทักทายแนะนำตัว ประโยคสนทนาเพื่อถามชื่อและบอกชื่อของตนเอง บทที่ 2 การถามทางและการบอกทาง มีเนื้อหาคำศัพท์การบอกทิศทาง ประโยคสนทนาสั้น ๆ เพื่อบอกเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว บทที่ 3 ข้อมูลท่องเที่ยวชุมชน มีเนื้อหาชื่อเฉพาะและคำศัพท์ที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ประโยคสั้น ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและอาหารที่มีชื่อเสียงของชุมชน บทที่ 4 การบอกข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชน มีเนื้อหาคำศัพท์ที่บอกลักษณะสินค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชน ประโยคสนทนาอย่างง่าย การสั่งอาหาร สอบถามข้อมูลเบื้องต้น บทที่ 5 การซื้อขายสินค้า มีคำศัพท์เกี่ยวกับตัวเลขและการซื้อขายสินค้า ประโยคซื้อขายและต่อรองราคาอย่างง่าย

ภาพที่ 2 ชุดความรู้พัฒนาทักษะภาษาจีนสำหรับผู้สูงอายุ

โดยแต่ละบทมีโครงสร้างเนื้อหาประกอบด้วย บทสนทนา คำศัพท์ เกร็ดความรู้พร้อมภาพประกอบและในทุกๆ บทจะมีตัวอักษรจีน พินอินแปลภาษาไทยประกอบ และเนื้อหาปรับให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุเน้นการพูดเป็นคำที่กระชับรัด ประโยคใช้บ่อย แต่สามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้

13

卡拉尼密特寺 (kā lā ní mì tè sī)
วัดกัลยาณมิตรรามาธิบดี

大铜钟 (dà tóng zhōng)
ระฆังยักษ์

14

คำศัพท์เสริม : อาหารที่มีชื่อเสียงของชุมชน

ภาษาจีน	พินอิน	คำแปล
水晶龙 (1)	shuǐ jīng lóng	มังกรตามน้ำ
库迪金蛋糕 (2)	kù dí jīn dǐng gāo	ขนมเค้กคุดิ
龙液肉 (3)	lóng yè ròu	เนื้อสุก
杂菜嘛法汤 (4)	zá cài mā fǎ tāng	ต้มยำ
鸡肉炒米线 (5)	jī ròu chǎo mǐ xiàn	ขนมเส้นผัดไก่
泰式金杯 (6)	tài shì jīn bēi	สัฟเฟก
紫花甜品 (7)	zǐ huā tián pǐn	ขนมชวง

ภาพที่ 3 เนื้อหาชุดความรู้ภาษาจีน

โดยสรุปชุดความรู้มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกระบวนการเรียนรู้ตาม
ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกระบวนการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	กระบวนการเรียนรู้
1. ทักทายและแนะนำตัว	1. สามารถทักทายนักท่องเที่ยว	1. ฝึกออกเสียงซ้ำจากง่ายไปยาก
2. ถามทางและบอกทาง	พูดคำศัพท์และสนทนาอย่างง่าย	2. ฝึกสนทนา
3. ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	ได้	3. จำลองสถานการณ์จริง
4. ให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชน	2. คลายความเหงาของผู้สูงอายุ	
5. ซื้อขายสินค้า	3. ผู้สูงอายุรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมพร้อมกับชุดความรู้และกระบวนการดังกล่าวพร้อมทั้งวัดและประเมินในด้านประสิทธิภาพ ด้านเนื้อหาสาระและรูปแบบพัฒนาทักษะทางภาษาจีนจากผู้ใช้งาน เป็นผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าอบรมเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนสำหรับผู้สูงอายุภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมจนครบจำนวน 10 ครั้ง รวมจำนวน 15 ชั่วโมง โดยวิธีการสอนแบบฟัง-พูด (Audio-lingual Method) แบ่งกลุ่มเพื่อแสดงบทบาทสมมติและจำลองการสนทนาในสถานการณ์จริง โดยใช้เทคนิคบัตรคำประกอบเพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนและจดจำคำศัพท์ภาษาจีนได้ดียิ่งขึ้น โดยผลประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีน ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีน

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวิธีการ	4.605	.188	มากที่สุด
ด้านเนื้อหา	4.693	.221	มากที่สุด
ด้านสถานที่และสื่อการสอน	4.655	.157	มากที่สุด
ด้านตัวผู้สอน/วิทยากร	4.694	.196	มากที่สุด
ด้านระยะเวลา	4.700	.318	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วม	4.873	.134	มากที่สุด
ภาพรวม	4.704	.130	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีนอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.704, S.D. = .130) รวมทั้งความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีนในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.605-4.873

แสดงถึงความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในแต่ละด้านตามลำดับมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านระยะเวลาด้านตัวผู้สอน/วิทยากร ด้านเนื้อหา ด้านสถานที่และสื่อการสอน ด้านวิธีการ

สำหรับผลประเมินความพึงพอใจต่อนวัตกรรมชุดความรู้ภาษาจีนสำหรับผู้สูงอายุเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนในชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อนวัตกรรมชุดความรู้

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา	4.833	.149	มากที่สุด
ด้านรูปแบบ	4.867	.218	มากที่สุด
ด้านการใช้งาน	4.793	.295	มากที่สุด
ภาพรวม	4.831	.175	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างความพึงพอใจต่อนวัตกรรมชุดความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.766, S.D. = 0.424) และความพึงพอใจต่อนวัตกรรมชุดความรู้ในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.793-4.867 แสดงถึงความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อชุดความรู้ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจตามลำดับมากไปน้อย คือ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และด้านการใช้งานชุดความรู้

ภาพที่ 4 ตัวอย่างภาพกิจกรรมการอบรม

โดยสรุปจากการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อนวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุ พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการสำรวจความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นประกอบไปด้วยหัวข้อที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถและความรู้เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนของตนเอง การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชน หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะภาษาจีนที่ควรจัดอบรม หัวเรื่องที่ควรฝึกอบรมผู้สูงอายุให้ความเห็นว่าเรื่องการแนะนำสถานที่สำคัญ การแนะนำผลิตภัณฑ์ชุมชน การทักทาย การแนะนำอาหารของชุมชน และการบอกเส้นทางเป็นหัวเรื่องที่ควรฝึกอบรมรูปแบบกิจกรรมที่ควรอบรม สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ระยะเวลาฝึกอบรมต่อครั้ง ช่วงเวลาและสถานที่จัดอบรม หัวข้อคำถามและเนื้อหาในการอบรมนั้นมีความสอดคล้องกับประสบการณ์และภูมิหลังของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความสนใจกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม ด้านประเด็นพัฒนาทักษะภาษาจีน การฟัง-พูดเป็นทักษะที่ต้องการพัฒนามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ จันทรประดิษฐ์ และคณะ ที่ผู้สูงอายุในชุมชนมีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่เน้นกิจกรรมฟัง-พูดเช่น การทักทาย แนะนำตัว การให้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงการถาม-ตอบคำถามให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนหัวข้อที่ต้องการอบรมเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับอาชีพหรือภูมิหลังเดิมของผู้ตอบแบบสอบถาม (ทวีศักดิ์ จันทรประดิษฐ์, ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ และอุดมกฤษฎ์ ศรีนนท์, 2563) ส่วนแนวคิดของ อาชญญา รัตนอุบล และ Osher Lifelong Learning Institute at Rutgers University ที่กล่าวถึงแนวคิดการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุว่า หัวข้อกิจกรรมมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้เดิมหรือมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงานที่ผ่านมาเป็นปัจจัยทำให้ผู้สูงอายุต้องการมีส่วนร่วม ดังนั้นการเรียนรู้จากหัวข้อที่เกี่ยวกับประสบการณ์จึงเหมาะกับผู้สูงอายุ เพราะสามารถสะท้อนความคิดจากประสบการณ์เดิมและเสริมสร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ (อาชญญา รัตนอุบล, 2562) ; (Osher Lifelong Learning Institute at Rutgers University, 2020)

2. จากผลการสร้างนวัตกรรมที่เป็นชุดความรู้ที่ปฏิบัติง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนสามารถฝึกฝนได้เร็วและมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาชุดความรู้พัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ กรุงเทพมหานคร ผลการประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนด้านวิธีการสอนที่ผู้สอนใช้เทคนิควิธีการสอนแบบฟัง-พูด (Audio-lingual Method) และการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อจำลองสถานการณ์บทบาทสมมติ ซึ่งการฟัง-พูดจะเป็นทักษะที่ผู้สูงอายุจะสามารถใช้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความชื่นชอบของผู้สูงอายุที่ต้องการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ฝึกจำลองตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละ

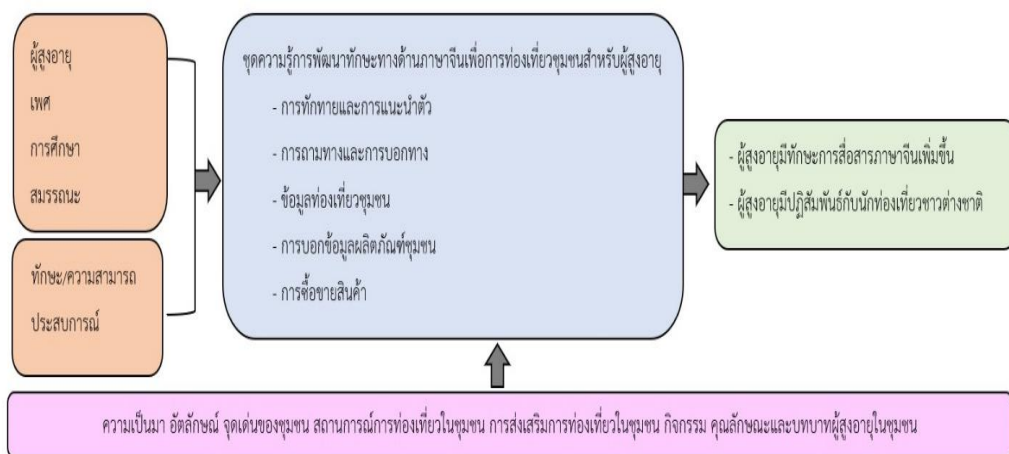

ละบทเรียน กระตุ้นการมีส่วนร่วม และช่วยให้จดจำเนื้อหา ฝึกพูดออกเสียงได้มากขึ้น เป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดของ Richards & Rodgers ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ทางภาษามีทักษะทั้งสิ้น 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การเรียนรู้ทางภาษาที่เริ่มจากการฟัง-พูดซ้ำ ๆ เน้นการออกเสียงให้ถูกต้องเพื่อให้ผู้เรียนได้จดจำ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ออกเสียงพูดก่อนที่จะพัฒนาทักษะอื่น ๆ (Richards, J. C., & Rodgers, T. S., 1999)

3. จากผลการทดลองใช้นวัตกรรมพร้อมกับชุดความรู้และกระบวนการดังกล่าวพร้อมทั้งวัดและประเมินในด้านประสิทธิภาพ ด้านเนื้อหาสาระและรูปแบบพัฒนาทักษะทางภาษาจีนจากผู้ใช้งาน ได้ออกแบบชุดความรู้บนพื้นฐานของบริบทชุมชนและความต้องการของชุมชนเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุทราบถึงภูมิหลังเป็นอย่างดี ทั้งในด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ และด้านการใช้งาน ทำให้ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนจึงรู้สึกมีส่วนร่วมมองเห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนของตน สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชน ทำให้ชุดความรู้มีผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธมนวรรณ เพื่อองประยูรและณัฐศุภา จิวศิวานนท์ และงานวิจัยของ จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และรักชนก คชไกร ที่วิจัยเกี่ยวกับการสร้างมัลติมีเดียท้องถิ่น มีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมอบรม ไม่เพียงเป็นการเสริมสร้างความสามารถของผู้สูงอายุและสร้างเครือข่ายภายในชุมชนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนมากขึ้น และยังก่อให้เกิดแรงผลักดันในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น (ธมนวรรณ เพื่อองประยูรและณัฐศุภา จิวศิวานนท์, 2563) ; (จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์และรักชนก คชไกร, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้และนวัตกรรมจากผลงานวิจัย คือ รูปแบบกระบวนการสร้างชุดความรู้การพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุที่มาจากความต้องการของชุมชนเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทำการประเมินบทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน จากนั้นประมวลและสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นรูปแบบเอกสารชุดความรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะสื่อสารเพื่อตอบสนองต่อการรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยวภายในชุมชน

ภาพที่ 5 รูปแบบกระบวนการสร้างชุดความรู้การพัฒนาทักษะภาษาจีน
เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนที่มาจากความต้องการของชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนของตนเองเป็นอย่างดี ข้อคำถามและเนื้อหาในการอบรมนั้นมีความสอดคล้องกับประสบการณ์และภูมิหลังของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมอบรม ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความสนใจกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม การฟัง-พูดเป็นทักษะที่ต้องการพัฒนามากที่สุด 2) นวัตกรรมที่เป็นชุดความรู้ที่ปฏิบัติได้ง่ายไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนสามารถฝึกฝนได้เร็วและมีประสิทธิภาพ สำหรับผู้สูงอายุเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ และนำมาทดลองใช้ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาทักษะภาษาจีนของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจต่อนวัตกรรมชุดความรู้และกระบวนการอบรมดังกล่าวในระดับมากที่สุด 3) การทดลองใช้นวัตกรรมพร้อมกับชุดความรู้และกระบวนการดังกล่าวพร้อมทั้งวัดและประเมินในด้านประสิทธิภาพ ด้านเนื้อหาสาระและรูปแบบพัฒนาทักษะทางภาษาจีนจากผู้ใช้งาน ผู้สูงอายุและคนในชุมชนวัดประยวรงค์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์ สามารถนำนวัตกรรมชุดความรู้ไปเป็นเครื่องมือใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีน รวมทั้งชุมชนอื่น ๆ สามารถใช้รายงานการวิจัยและนวัตกรรมชุดความรู้ของการวิจัยครั้งนี้เป็นต้นแบบในการพัฒนาทักษะทางภาษาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ทั้งนี้ควรดำเนินการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างของวัย อาทิ ผู้สูงอายุกับเด็ก โดยมีเป้าหมายให้การพัฒนาทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชนด้วย และในการพัฒนาชุดความรู้ควรพัฒนาเครื่องมือเพื่อช่วยพัฒนาทักษะภาษาจีนที่

หลากหลาย อาทิ คลิปเสียงบรรยายภาษาจีน คลิปวิดีโอ ให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้งานได้ด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ม.ค. - ธ.ค. ปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2565 จาก shorturl.at/djoMR
- กองยุทธศาสตร์สาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อม. (2564). สรุปฐานข้อมูลผู้สูงอายุระดับเขตของ กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2565 จาก shorturl.at/gnuOU
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวเดือนธันวาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2565 จาก shorturl.at/pBIQ6
- จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์และรักชนก คชไกร. (2563). แนวทางการสร้างเสริมพัฒนาพลังในการเป็นมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: มุมมองของผู้สูงอายุกรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารพยาบาลทหารบก , 21(3), 473-480.
- ทวีศักดิ์ จันทรประดิษฐ์, ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ และอดุมภะภูมิ ศรีนนท์. (2563). ความต้องการพัฒนาภาษาอังกฤษสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 15(3), 61-74.
- ธมนวรรณ เฟื่องประยูร และณัฐศุภา จิวศิวานนท์. (2563). รูปแบบการพัฒนามัคคุเทศก์กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนกุฎีจีน แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- บุษบา กนกศิลปธรรม. (2559). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ นวัตกรรมสื่อการสอน: บทเรียนภาษาอังกฤษที่มีรากฐานจากความเป็นท้องถิ่นไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2564 จาก shorturl.at/ltxL4
- ปิ่นทอง วงษ์สกุล. (31 สิงหาคม 2563). ข้อมูลทั่วไปชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนกุฎีจีน และชุมชนวัดกัลยาณ์. (ไฟล์น มุนินทรวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พอฤทัย อดใจ และกนิษฐา ชิตช่วง. (2558). ความสับสนและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส:กรณีศึกษาชุมชนวัดขวางตาครุ้สยานกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 4(1), 31-39.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561- 2565. เรียกใช้เมื่อ 11 ตุลาคม 2565 จาก shorturl.at/abcg2

- อาชญญา รัตนอุบล. (2562). การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชญา ศรีสุวรรณ. (2560). กะดีจิ้น เพชรเม็ดงามแห่งการผสมผสานทางวัฒนธรรม ตอนที่1. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2565 จาก shorturl.at/agsY6
- Osher Lifelong Learning Institute at Rutgers University. (2020). Guide To Teaching Older Adults. Retrieved July 16, 2022, from <https://olliru.rutgers.edu/guide-teaching-older-adults>
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (1999). Approaches and methods in language teaching. United Kingdom: Cambridge University Press.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF EFFECTIVENESS OF SECONDARY ADMINISTRATION SCHOOLS IN THE NORTHEASTERN

ศยานนท์ ศิริขันธ์

Sayanon Sirikhun

ศิกานต์ เพียรบุญญกรณ์

Sikan Pienthunyakorn

จินฉัตร ปะโคตัง

Jinawatara Pakotang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

E-mail: armyaon1444@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) พัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) หาแนวทางพัฒนาตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการศึกษาเชิงผสมผสาน ประชากรคือโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 640 โรงเรียน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1,280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราวัดประเมินค่าและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ประเมินแนวทางพัฒนาปัจจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัย พบว่า 1) ตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1.1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล 1.2) สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา 1.3) สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 1.4) สถานศึกษาแห่ง

* Received 26 January 2023; Revised 15 February 2023; Accepted 18 February 2023

นวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ และ 1.5) ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) โมเดลที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไคว์-สแควร์ (χ^2) = 102.02, χ^2/df = .95, GFI = .99, AGFI = .98 และ RMR = .00 3) แนวทางพัฒนาตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อ ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าผู้บริหารควรดำเนินการ 4 ประเด็นดังนี้ 3.1) เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ 3.2) ยึดหลักนิติธรรม และทำงานเป็นทีม 3.3) ส่งเสริมครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบที่หลากหลายในเชิงบูรณาการโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 3.4) ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและสารสนเทศ

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน, การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา, ภาวะผู้นำผู้บริหารในยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study factors in the causal relationship model of effectiveness of secondary administration schools in the northeastern, 2) develop and verify the congruence of the causal relationship model of effectiveness of secondary administration schools in the northeastern with the empirical data, and 3) find guidelines to develop factors that directly affect the effectiveness of secondary administration schools in the northeastern. The mixed method research, population were secondary schools in the northeastern region under the Office of the Basic Education Commission, 640 samples were derived by Proportionate Stratified Random Sampling, the key informants are administrators and teachers in secondary schools in the northeastern region, 1,280 samples. The research instrument was a constructed rating-scale questionnaire and interview form. Data were analyzed using a packaged program, assessment of guidelines to develop factors by experts. The findings were as follows: 1) factors in the causal relationship model of effectiveness of secondary administration schools consisted of: 1.1) disruption era leadership of administrators, 1.2) school environment and culture, 1.3) competencies of teachers and educational personnel in organizing the learning process, 1.4) an innovative educational institution using technology and information, and 1.5) effectiveness of secondary administration schools. 2) The developed model was congruent with the empirical data, The statistics showed that the Chi-square statistics goodness fit test (χ^2) = 102.02, χ^2/df = .95, GFI = .99, AGFI = .98, RMR = .00 3) Guidelines for developing factors directly influencing effectiveness of secondary

administration schools, It was found that administrators should take action on 4 issues as follows: 3.1) Be a role model of morality and ethics and dare to think outside the box creatively, 3.2) Focus on the rule of law and work as a team, 3.3) Encourage teachers to use learning management technology through a variety of formats in an integrated, student-centered manner, and 3.4) Give importance to technology and information.

Keywords: The Causal Relationship Model, Effectiveness of Administration Schools, Secondary Administration Schools, Disruption Era Leadership of Administrators

บทนำ

Disruption โดยทั่วไปหมายถึง การหยุดชะงัก การทำลาย การทำให้กระจุกกระจาย หรือ การทำให้ยุ่งเหยิงถูกนำไปใช้บ่อยในภาคเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2563) ผู้วิจัยขอสรุปว่า disruption หมายถึงการแทนที่สิ่งเดิมด้วยนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพสูงกว่าอย่างสิ้นเชิง เช่น การที่ผู้คนเปลี่ยนมาใช้สมาร์ตโฟน ทำกิจกรรมต่าง ๆ แทนรูปแบบการใช้ชีวิตแบบเดิม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนแนวคิดรูปแบบการใช้ชีวิตของมนุษย์ส่งผลให้เกิดทักษะและอาชีพใหม่ ๆ ที่จะมารองรับการเปลี่ยนแปลง นับวันยังมีความสำคัญมากขึ้นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดย Salim Ismail อดีตรองประธาน Yahoo! และผู้แต่งหนังสือ Exponential Organizations ได้เปรียบเทียบการเจริญเติบโตแบบเส้นตรง (Linear) ของมนุษย์กับแบบก้าวกระโดด (Potential) ของเทคโนโลยี โดยกล่าวว่า ช่วงแรกศักยภาพของเทคโนโลยีด้อยกว่ามนุษย์อย่างมาก แต่เมื่อเวลาผ่านไปศักยภาพของเทคโนโลยีกลับสูงกว่ามนุษย์อย่างมหาศาล ช่องว่างความแตกต่างนั้นเรียกว่า Disruption นักวิเคราะห์ได้ลงความเห็นไว้ว่าอีก 3 - 5 ปีต่อจากนี้ผลกระทบของการดิสรรับชันจะยิ่งรวดเร็วรุนแรงมากยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าปัจจุบันและอนาคตเป็นยุคดิสรรับชันอย่างสมบูรณ์ (Ismail, S., 2014) ท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาด้านดิจิทัลที่ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงจากอดีต พฤติกรรมของผู้เรียนก็เช่นเดียวกัน ผู้เรียนต่างมองหารูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตอบโจทย์และรองรับการใช้งานทุกที่ทุกเวลา รูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตโดยสิ้นเชิงนั้นเรียกว่า Disruptive Education และยิ่งมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้รูปแบบการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงเร็วยิ่งขึ้น (สุมัทนา หาญสุริย์, 2563) การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีทำให้เกิดอาชีพและ ทักษะการทำงานใหม่ ๆ จึงเกิดคำถามว่าการศึกษาไทยพร้อมหรือไม่กับการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่จะเป็นอนาคตในการขับเคลื่อนประเทศต่อไป จากการจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศประจำปี 2564 ของสถาบันนานาชาติ เพื่อพัฒนาการจัดการ (Institute for

Management Development: IMD) พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยภาพรวมอยู่อันดับที่ 28 โดยความสามารถด้านการศึกษอยู่อันดับที่ 56 เมื่อเปรียบเทียบกับ 64 ประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) จากคุณภาพการศึกษาไทยที่ได้มีการสำรวจนั้นไม่ได้เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควรซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาของไทยที่ยังต้องเร่งพัฒนา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือถือได้ว่ามีปริมาณครู บุคลากรทางการศึกษา และจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นอันดับต้นของประเทศแต่ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนก็ไม่ได้ตอบโจทย์อย่างที่ตั้งเป้าไว้ จึงควรอาศัยโอกาสจากยุคดิจิทัลปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาประเทศ ฟันเฟืองชิ้นสำคัญที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติคงหนีไม่พ้นผู้บริหารสถานศึกษา โดยชัชชญา พิระธณิศร์ กล่าวว่าผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ แสดงบทบาท กำหนดทิศทางการทำงาน วางแผน กำกับติดตาม และประเมินความสำเร็จ ตัวผู้บริหารต้องกล้าที่จะทำทลายตนเอง ปรับเปลี่ยนชีวิต โดยการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจสำคัญในการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคลและการบริหารทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในขณะเดียวกันต้องให้เกิดผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ (ชัชชญา พิระธณิศร์, 2563) ซึ่งสงบ อินทรมณี และ กรรณิการ์ แก้วประสิทธิ์ พบว่า จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด19 การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้การจัดการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบออนไลน์เนื่องจากการใช้ชีวิตในรูปแบบวิถีใหม่ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานและการจัดการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียนอันเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาที่จะนำองค์กรประสบความสำเร็จ (สงบ อินทรมณี, 2562); (กรรณิการ์ แก้วประสิทธิ์, 2564)สอดคล้องกับ สราวุฒิ ไทยสงค์ ที่นำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยการบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นผู้นำในการปฏิรูปการทำงานขององค์กรอาศัยกลยุทธ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (สราวุฒิ ไทยสงค์ และศันสนีย์ จะสุวรรณ์, 2564)

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เกิดประสิทธิผลในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติอย่างเด่นชัด เป็นรูปธรรม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สอดคล้องกับความต้องการและความมุ่งหวังในการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยที่จะผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จึงมีความจำเป็นโดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเร่งพัฒนาโรงเรียนอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ และส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยจะเป็นต้นแบบและนำไปสู่แนวทางในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เกิดประสิทธิผลในยุคดิจิทัล บรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาไทย เกิดประโยชน์และความคุ้มค่าต่อการผลิตทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ นอกจากนั้นสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานของภาครัฐอื่นที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังสามารถนำองค์ความรู้และขยายองค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งจะส่งผลกระทบที่เชื่อมโยงสู่การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) แบ่งเป็น 3 ระยะคือ 1) สร้างโมเดลสมมติฐาน 2) การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา นำผลที่ได้มาสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 933 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 640 แห่ง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 แห่งต่อ 1 พารามิเตอร์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548) ใช้สัดส่วน 0.7 ในการกำหนดจำนวนโรงเรียนที่เป็นหน่วยของการสุ่มทั้งหมด การเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่เป็นหน่วย ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน

(Proportionate Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata) และกำหนดผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ดังนั้นจะได้ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 1,280 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ยึดย่นองค์ประกอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากปัจจัยต่าง ๆ ที่สังเคราะห์ได้ ตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 18 ข้อ ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 4 สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา จำนวน 16 ข้อ ตอนที่ 5 สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 24 ข้อ ตอนที่ 6 สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ จำนวน 19 ข้อ โดยลักษณะของข้อคำถามตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 - 6 เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) เป็น 1.00 ทุกข้อ จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำแบบสอบถามดังกล่าวไปขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจากเอกสารเลขที่ COA NO. 123/2565 IEC NO. HE 65-088 ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2565 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 โรงเรียน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยแบบสอบถามทั้งชุดมีค่าสัมประสิทธิ์ของเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.99 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรแฝง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.953 - 0.984 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.7 จึงถือว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ผ่านเกณฑ์ (Hair, J.F., et al, 2014)

3. แบบสัมภาษณ์สร้างการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และการวิเคราะห์ตัวแบบเชิงเส้นนำปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มาจัดทำแบบสัมภาษณ์การหาแนวทางพัฒนา ตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. แบบประเมินผลแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปสาระสำคัญที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดในภาพรวมมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งรูปแบบการประเมินได้เลือกใช้มาตรฐาน 3 ตัวมาใช้ในการประเมินผลดังนี้ 1) ความถูกต้อง 2) ความเป็นไปได้ และ 3) ความเหมาะสม โดยประยุกต์ใช้

ทฤษฎีของ Stufflebeam มาเป็นแนวทางในการประเมิน เป็นแบบตรวจสอบรายการมาตรฐานละ 2 รายการ คือ เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย ตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือกับผู้ให้สัมภาษณ์โดยให้แต่ละท่านเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ แล้วส่งประเด็นการสัมภาษณ์ล่วงหน้าประมาณ 2 สัปดาห์ ขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง จากนั้นนำมาถอดความเพื่อสรุปเรียบเรียงตามแต่ละประเด็นที่ได้กำหนดไว้

2. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์แบบลงทะเบียน พร้อมแนบซองติดแสตมป์เพื่อให้ตอบกลับ จำนวน 1,280 ฉบับ ระหว่างเดือนกันยายน - พฤศจิกายน 2565 มีแบบสอบถามได้รับกลับคืน จำนวน 1,280 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบจำนวนแบบสอบถาม และความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบ แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเกณฑ์พิจารณาการแจกแจงแบบปกติของ (Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R. and Tatham, R, 2006) ที่เสนอว่า ถ้าค่าความเบ้ (Skewness) มากกว่า ± 2.00 และมีค่าความโด่ง (Kurtosis) มากกว่า ± 2.00 แสดงว่าลักษณะการแจกแจงข้อมูลไม่เป็นปกติ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น โดยใช้โปรแกรม LISREL for Windows ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวชี้วัด โดยตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละตัวแปรแฝงจะเป็นตัวชี้วัดที่ที่จะต้องมีย่านค่าหนึ่งองค์ประกอบมาตรฐาน มากกว่า 0.50 และ 2) การวิเคราะห์เส้นทางของตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น เกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) พิจารณาจากค่าความน่าจะเป็น (P-Value) มากกว่า 0.05 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2)/df น้อยกว่า 2 ค่า GFI และค่า AGFI มากกว่า 0.90 ค่า RMSEA และ RMR น้อยกว่า 0.08 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548); (สุภามาส อังศุโชติ และคณะ, 2557)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตัวแปรโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) เมื่อพิจารณารายตัวแปรสังเกตได้ ด้านการ

บริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.63) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ($\bar{X} = 4.32$) และด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.31$) ตามลำดับ ในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) รายปัจจัยสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.50) สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.35$) และภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.34$) ตามลำดับ

2. การพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า

2.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ การคิดใหญ่ทำใหม่ (LDB) การสร้างแรงจูงใจสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ (LDC) การเป็นผู้นำแบบปรับตัวรอบด้าน (LDA) และการเป็นผู้บริหารต้นแบบ (LDI) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าสถิติค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = 0$, df = 0, P-Value = 1, GFI = 0, AGFI = 0, RMSEA = 0

2.2 สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ ความคาดหวังจากภายนอกในการบรรลุเป้าหมาย (ECT) บรรยากาศเชิงบวกในการทำงาน (ECW) การให้ความสำคัญและส่งเสริมการมีส่วนร่วม (ECP) และยึดหลักนิติธรรมและทำงานเป็นทีม (ECJ) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = 0$, df = 0, P-Value = 1, GFI = 0, AGFI = 0, RMSEA = 0

2.3 สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ มีตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ (CLS) เทคนิคและวิธีการสอนที่เน้นคุณภาพผู้เรียน (CLT) บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ (CLH) การพัฒนางานอาชีพ (CLC) และครูมืออาชีพ (CLP) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = 1.51$, df = 2, P-Value = 0.47, GFI = 1, AGFI = 1, RMSEA = 0

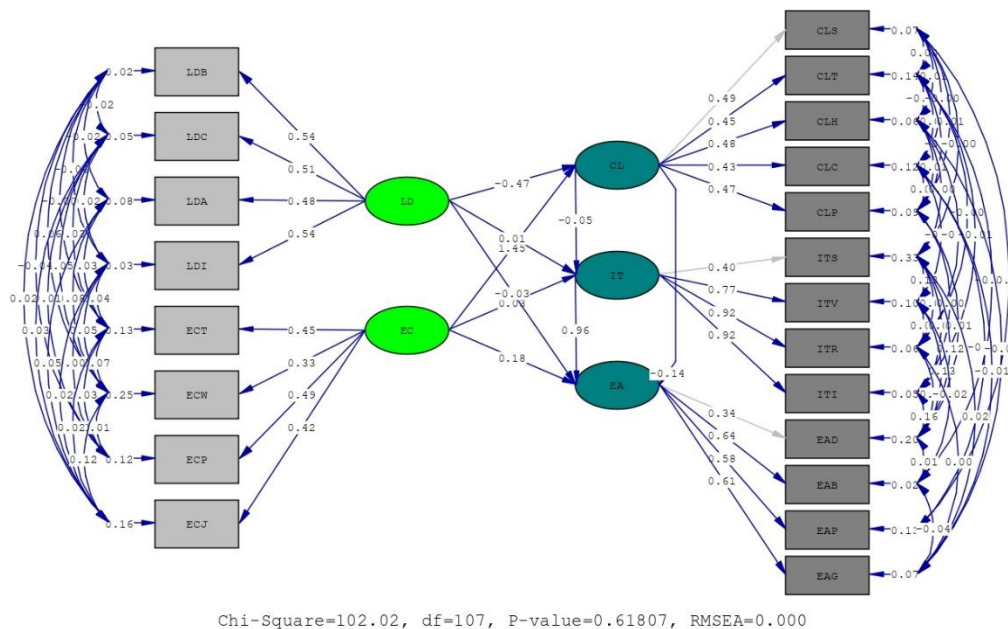
2.4 สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ การจัดโครงสร้างของสถานศึกษา (ITS) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ (ITV) การจัดสรรทรัพยากรการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและสารสนเทศ (ITR) และการใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหาร (ITI) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัว

แปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 0.07, df = 1, P-Value = 0.79, GFI = 1, AGFI = 1, RMSEA = 0

2.5 ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ (EAD) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (EAB) ด้านการบริหารงานบุคคล (EAP) และด้านการบริหารงานทั่วไป (EAG) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 0, df = 0, P-Value = 1, GFI = 0, AGFI = 0, RMSEA = 0

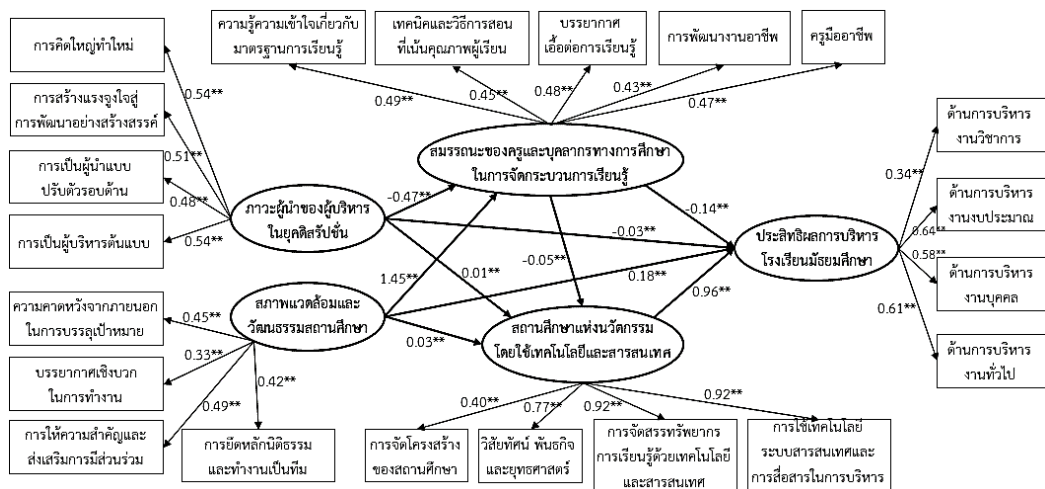
2.6 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 102.02, df = 107, P-Value = 0.61807 มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันสนิท (Close fit), ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) = 0.95 มีค่าน้อยกว่า 2 , GFI = 0.99, AGFI = 0.98, RMSEA = 0, RMR = 0 แสดงว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ความสอดคล้องกลมกลืนข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ความสอดคล้องกลมกลืนข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรม LISREL สามารถจัดเรียงโมเดลใหม่ เพื่อแสดงเส้นทางอิทธิพลให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลแสดงเส้นทางอิทธิพล

2.7 ผลการตรวจสอบขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า 1) อิทธิพลตรง มี 4 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล สถานภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ซึ่งมีค่าอิทธิพลเท่ากับ -0.03, 0.18, -0.14 และ 0.96 ตามลำดับ 2) อิทธิพลทางอ้อม มี 3 ปัจจัย คือ 2.1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลโดยผ่าน 3 เส้นทาง คือ ผ่านทางสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.0658 ผ่านทางสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.0096 ผ่านทางสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการกระบวนการเรียนรู้และสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.02256 รวมอิทธิพลทางอ้อมของภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล เท่ากับ 0.10 2.2) สถานภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา โดยผ่าน 3 เส้นทาง คือ ผ่านทางตัวแปรสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ -0.203 ผ่านทางตัวแปรสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.0288 ผ่านทางตัวแปรสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการกระบวนการเรียนรู้

และสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ -0.0696 รวมอิทธิพลทางอ้อมของสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา เท่ากับ -0.2438 2.3) สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีค่าอิทธิพล เท่ากับ -0.05 ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คำนวณอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของตัวแปร

ตัวแปร	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรต้น											
			LD			EC			CL			IT		
			γ	SE	t	γ	SE	t	β	SE	t	β	SE	t
CL	1.10	DE	-0.47	.18	-2.64**	1.45	.18	8.19**	-	-	-	-	-	-
		IE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		TE	-0.47	.18	-2.64**	1.45	.18	8.19**	-	-	-	-	-	-
IT	.00	DE	.01	.04	.27	.03	.14	.22	-0.05	.11	-0.42	-	-	-
		IE	.02	.05	.42	-0.07	.16	-0.42	-	-	-	-	-	-
		TE	.03	.04	.81	-0.04	.05	-0.82	-0.05	.11	-0.42	-	-	-
EA	.42	DE	-0.03	.06	-0.49	.18	.18	.97	-0.14	.15	-0.93	.96	.09	10.42**
		IE	.10	.09	1.15	-0.24	.22	-1.06	-0.05	.11	-0.42	-	-	-
		TE	.07	.07	.94	-0.06	.08	-0.73	-0.19	.21	-0.87	.96	.09	10.42**

ค่าสถิติ Chi-square = 102.02, df = 107, P-Value = 0.61807, RMSEA = 0.00, GFI = .99, AGFI = .98

* $p < .05$, ** $p < .01$

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ตัวแปรแฝงสามารถอธิบายค่าความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (EA) ร้อยละ 42 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัว คือ ตัวแปรสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ (CL) ร้อยละ 110 และตัวแปรสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ (IT) ร้อยละ 0

3. แนวทางพัฒนาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอ ดังนี้

3.1 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรง -0.03 หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีมากขึ้นประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจะลดลงน้อยมาก แต่ก็มีความสำคัญเพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและบริหารการศึกษาได้เสนอว่า “...ผู้บริหารต้องตระหนักและเข้าใจว่าในยุคดิจิทัลนั้นต่างจากเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง ในการบริหารโรงเรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนจึงควรเริ่มปรับเปลี่ยนตั้งแต่วิสัยทัศน์ให้มีทั้งระยะสั้น ระยะยาว สอดคล้องกับบริบททั้งระดับชุมชน และระดับประเทศ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ใช้กลยุทธ์ที่สามารถตอบสนองความสำเร็จได้อย่างคุ้มค่า...” (ธวัชชัย

ไพไหล, 2565); (วิชาญ เกษเพชร, 2565) ขณะที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริการสถานศึกษาได้เสนอว่า “...ผู้บริหารควรหมั่นสื่อสารและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องทำบนความเสี่ยงที่สามารถรับได้และความยืดหยุ่น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ตัวผู้บริหารนั้นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้านที่กล่าวมา...” (ชวนะ ทวีอุทิศ, 2565)

3.2 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรง 0.18 หมายถึง สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษาที่มากขึ้นประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามากขึ้นตามไปด้วย โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มบริหารการศึกษาและบริหารสถานศึกษาได้เสนอว่า “...สภาพแวดล้อมมีทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิต คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักเรียน ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน หรือแม้แต่ต้นสังกัด สิ่งที่ไม่มีชีวิต คือ บรรยากาศในและนอกโรงเรียน อาคารเรียน สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ...” (สัจจา ฝ่ายคำตา, 2565); (ชวนะ ทวีอุทิศ, 2565) และผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและบริหารการศึกษาได้เสนอว่า “...ผู้บริหารต้องวิเคราะห์สาเหตุว่าสิ่งใดเป็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสหรืออุปสรรคในการบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผล ต้องสามารถลดจุดอ่อน พัฒนาจุดแข็งของโรงเรียนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ชุมชน และต้นสังกัด สามารถสร้างบรรยากาศความไว้วางใจซึ่งกันและกันทั้งในและนอกโรงเรียน หมั่นสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม แสดงออกถึงความเสมอภาคและเป็นธรรม ให้ทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม...” (สายนต์ บุญใบ, 2565); (วิชาญ เกษเพชร, 2565)

3.3 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรง -0.14 หมายถึง สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้มากขึ้นประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจะลดลง โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและบริหารสถานศึกษาได้เสนอว่า “...หน้าที่หลักของครู คือ การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ แต่ในการปฏิบัติงานจริงนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาระงานอื่น ๆ ที่เป็นการส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างงาน 4 ด้านที่เป็นประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน ดังนั้นผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าถ้าครูมุ่งเน้นด้านการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนไม่สูง ผู้บริหารจึงมีส่วนสำคัญในการปรับสมดุลของการทำงานให้ทุกอย่างดำเนินไปด้วยกันอย่างราบรื่น ซึ่งในส่วนนี้ควรใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วย แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น...” (สายนต์ บุญใบ, 2565); (ชวนะ ทวีอุทิศ, 2565) ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มบริหารการศึกษาและบริหารสถานศึกษาได้เสนอเพิ่มเติมว่า “...พร้อมทั้งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ จรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถใช้ความรู้ ทักษะทางเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย จัด

บรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานอาชีพ สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพและอัธยาศัย เพื่อให้ได้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง...” (สัจจา ฝ่ายคำตา, 2565); (ชวนะ ทวีอุทิศ, 2565)

3.4 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ การพัฒนาสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีอิทธิพลทางตรง 0.96 หมายถึง สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศมากขึ้น ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามากขึ้นตามไปด้วย โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักวิชาการและบริหารการศึกษาได้เสนอว่า “...ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีและสารสนเทศเข้ามามีบทบาทกับการจัดการศึกษาอย่างหลากหลาย ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและสารสนเทศ ผลักดันให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สร้างและใช้นวัตกรรมในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ...” (ธวัชชัย ไพโหล, 2565); (สัจจา ฝ่ายคำตา, 2565) และผู้เชี่ยวชาญทั้งสามกลุ่มเสนอว่า “...ควรส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทุกคนมองภาพอนาคต แสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาสร้างสรรค์ด้วยระบบ ICT ที่สำคัญคือควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการใช้ ICT เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์จนสามารถใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการผลิตและนำเสนอผลงานตามศักยภาพและความสนใจของนักเรียน...” (สายันต์ บุญใบ, 2565); (วิชาญ เกษเพชร, 2565); (ชวนะ ทวีอุทิศ, 2565)

อภิปรายผล

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ทุกตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารแสดงออกถึงภาวะผู้นำที่ไม่ยึดติดอยู่กับความรู้ ความคิด และกระบวนการเดิม ๆ เป็นแบบอย่างที่ดี เหมาะสมกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้บริหารจะต้องสามารถรับมือกับสิ่งที่มากระทบกับการทำงาน และสามารถให้แนวทางแก่สมาชิกในทีมได้ ภาวะผู้นำยุคการแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ ไม่ใช่เพียงความสามารถในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่จะต้องสามารถผสมผสานการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร (Hoque, F, 2015) ในขณะที่ ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์ ได้กล่าวว่า 5 สิ่งที่ผู้นำยุค Disruption ต้องทำ คือ 1) สื่อสารตรงประเด็น 2) ต้องใช้คนเป็น 3) ต้องกล้าเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ 4) ต้องคิดมากกว่าเดิม และ 5) สร้างกำลังใจได้เอง และส่งต่อพลังใจนั้นไปยัง

สมาชิกในทีมทุกคน เพื่อขับเคลื่อนทีมให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องไม่หยุด (ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์, 2564)

1.2 ตัวแปรแฝงภายนอกสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษาทุกตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติงาน พัฒนางานของครู ทั้งทางกายภาพ ทางจิตภาพและทางสังคมอีกทั้งยังมีวัฒนธรรมสถานศึกษาเป็นเหมือนภาพลักษณ์ขององค์กร ซึ่ง วัฒนธรรมองค์การที่ดีส่วนใหญ่ ประกอบด้วย 1) การสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) ความมั่นคง 3) การให้ความสำคัญกับบุคลากร 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) การมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย (Hoy, W. K. & Miskel, C. G, 2005) โดยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สังเกตได้จากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางวิชาการ ทางสังคมและด้านวัฒนธรรมองค์การ (อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ, 2562)

1.3 ตัวแปรสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับมาก แสดงว่าครูและบุคลากรทางการศึกษา มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและ เจตคติที่ดี การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นผลมาจากครูและบุคลากรทางการศึกษามีการประเมินผลทักษะการเรียนรู้ตามสภาพจริง วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี มีการใช้หลักสูตรและวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งมีการพัฒนางานอาชีพ และแหล่งเรียนรู้ความต้องการ ความสนใจ ความจำเป็นของผู้เรียน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562); (วิไลลักษณ์ โภคาพานิชย์, 2562)

1.4 ตัวแปรสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศทุกตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารการบริหารจัดการระบบและทรัพยากรต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ร่วมกันในการสร้างนวัตกรรม มีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม มีเครือข่ายที่ส่งเสริมกระบวนการสร้างนวัตกรรม มีการพัฒนาทักษะในการสร้างนวัตกรรม ให้การยอมรับและสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม ตลอดจนส่งเสริมให้บุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมสร้างนวัตกรรม (รัชพล จอมไตรคุป, 2563); (Dundon & Elaine, 2002)

1.5 ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ของการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562); (ธีรพงศ์ แสนยศ, 2560); (สลิษฐ์ สาทรพนิชย์, 2562)

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ

2.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดภายในสถานศึกษาย่อมมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการที่ทันต่อยุคสมัย ถ้าผู้บริหารมีภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลย่อมส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมากที่สุด (ทรัพย์ศิริ จันทักษ์, 2561) ขณะที่ ปุณฺณศรี เหมบุรุษ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ กล่าวว่า การใช้ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะและเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านการกระตุ้นทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร การสร้างความผูกพันของสมาชิกต่อการเปลี่ยนแปลงของวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่สำคัญขององค์กร เป็นรูปแบบที่ตอบสนองการบริหารโรงเรียนด้วยวิธีการบริหารที่ทันสมัย ทันสถานการณ์ ตามเกณฑ์คุณภาพที่เป็นมาตรฐานของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง (ปุณฺณศรี เหมบุรุษ และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2562)

2.2 สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนไว้วางใจ สถานศึกษา มีสร้างบรรยากาศที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการจูงใจในการทำงานอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกคนในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมปฏิบัติงาน โดยทุกคนสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยมุ่งเน้นหลักนิติธรรมและทำงานเป็นทีมเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งสมรรถนะองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ความผูกพันต่อองค์กร การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในการเกิดประสิทธิผลของโรงเรียน (สันติ สุขสัถย์, 2561)

2.3 สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและค่านิยมที่ดีในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวช่วย เพื่อให้ได้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง ส่งเสริมและพัฒนาให้มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริงที่เน้นคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยปัจจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน การที่สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา, 2558)

2.4 สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและสารสนเทศ ผลักดันให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สร้างและใช้นวัตกรรมในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริม ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาสร้างด้วยระบบ ICT มีการปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการใช้ ICT ทุกมิติ เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ (รัชพล จอมไตรคุป, 2563) และสันติ สุขสัตย์ พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียน (สันติ สุขสัตย์, 2561)

3. แนวทางพัฒนาตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสรุปประเด็นหลักที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอสามารถประมวลผลได้ดังนี้

3.1 การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรมีทั้งศาสตร์และศิลป์ กล้าคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกมิติ สร้างแรงบันดาลใจที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนรักการพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ (ทองพันธ์ พงษ์วารินทร์, 2564)

3.2 การพัฒนาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา ผู้บริหารควรดำเนินการให้ผู้ปกครอง ชุมชนเชื่อมั่นและคาดหวังในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สร้างบรรยากาศที่ทุกคนในโรงเรียนไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีระบบแรงจูงใจในการทำงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้คนทุกหมู่เหล่าในสถานศึกษาได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนร่วมประเมินผล (อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ, 2562)

3.3 การพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารควรดูแลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและค่านิยม ใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยเทคโนโลยี (วิไลลักษณ์ โภคาพานิชย์, 2562)

3.4 การพัฒนาสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ผู้บริหารควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับการใช้ ICT ในทุกมิติ ให้ความสนใจกับเทคโนโลยีและสารสนเทศ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สร้างสรรค์และใช้นวัตกรรมในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนมองเห็นอนาคต (รัชพล จอมไตรคุป, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ (IT) ส่งผลให้การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเกิดประสิทธิผลสูงสุด เพราะปัจจัยสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดในบรรดาปัจจัยที่ศึกษารองลงมาคือสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา (EC) ที่มีอิทธิพลทางบวก แสดงให้เห็นว่า ถ้าปัจจัยทั้งสองได้รับการพัฒนาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (EA) ก็จะมากขึ้นตามไปด้วย ในส่วนของปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล (LD) และสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ (CL) ที่มีอิทธิพลทางลบต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัศึกษานั้นก็ไม่ได้แปลว่าจะไม่ต้องพัฒนา เพราะทั้งสองปัจจัยสามารถส่งผลทางอ้อมที่ดีไปยังประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาผ่านปัจจัยอื่นเช่นกัน หมายถึง สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศมากขึ้น ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัศึกษามากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลและกำหนดนโยบายของโรงเรียน สามารถกำหนดจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการวางแผนและกำหนดทิศทางการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สร้างเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะในการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการโดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวช่วย ตลอดจนผู้เรียนเป็นนวัตกรรม รู้จักสร้างและใช้นวัตกรรมจากเทคโนโลยีและสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัว คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล และสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา ตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัว คือ สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ส่วนตัวแปรแฝงที่เป็นผลลัพธ์ คือ ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ระหว่าง 4.34 - 4.36) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 102.02, df = 107, P-Value = 0.61807 มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่ามีความสอดคล้องกันสนิท (Close fit), ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) = 0.95 มีค่าน้อยกว่า 2, GFI = 0.99, AGFI = 0.98, RMSEA = 0, RMR = 0 แสดงว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ รองลงมาคือสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมสถานศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล และสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับ แนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษากล่าวโดยสรุปคือ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นนักปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ กล้านำสถานศึกษาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ตระหนักถึงบริบทของโรงเรียน ปรับปรุง พัฒนาสิ่งแวดล้อม สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน ส่งเสริมความเสมอภาค เป็นธรรม เป็นทีม มีแนวทางพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ ทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะ คือ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างและควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรคในตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรทำวิจัยในเรื่องลักษณะนี้ โดยทำวิจัยกับกลุ่มขนาดของโรงเรียนเฉพาะกลุ่ม เช่น ทำวิจัยกับกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ และกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ หรือในภูมิภาคอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- สมัทนา หาญสุริย์. (2563). การศึกษาบนโลกดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 8(31), 9-21.
- กรรณิการ์ แก้วประสิทธิ์. (2564). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อความร่วมมือของผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน เอกสารการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชวนะ ทวีอุทิศ. (13 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ศยานนท์ ศิริจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ชัชชญา พิระธรณิศร์. (2563). ความท้าทายการจัดการศึกษาในยุค Disruptive Change ของผู้บริหารสถานศึกษา. ศึกษาศาสตรสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 4(2), 126-139.

- ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยยับยั้งบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์. (2564). 5 สิ่งที่ผู้นำยุค Disruption ต้องทำ. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2564 จาก <http://www.bt-training.com/index.php?lay=show&ac=article&id=2147572904&Ntype=1>
- ธวัชชัย ไพไหล. (4 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ศยานนท์ ศิริจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ธีรพงศ์ แสนยศ. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). สถิติชวนใช้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชูศรี เหมบุรุษ และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2562). รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษที่ส่งเสริมการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 10(2), 268-280.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 หน้า 49 -53 (1 พฤษภาคม 2562).
- รัชพล จอมไตรคุป. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิไลลักษณ์ โภคาพานิชย์. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิชาญ เกษเพชร. (17 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ศยานนท์ ศิริจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย การจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(1), 353-360.
- สรวิทย์ ไทยสงค์ และศันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2564). การบริหารงานบุคลากรโดยใช้เทคโนโลยีในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา(COVID19) ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

- ในองค์กร. ใน เอกสารการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สลิษฐ์ สาทรพนิชย์. (2562). การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สพม5. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สัจจา ฝ้ายคำตา. (9 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ศยานนท์ ศิริจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- สันติ สุขสัถย์. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสาธิตสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สายันต์ บุญใบ. (11 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ศยานนท์ ศิริจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา. (2558). แนวทางการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักแผนและประกันคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2565 จาก http://data.bopp-obec.info/emis/school.php?Area_CODE=101719
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). สรุปผลการจัดอันดับ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดยสถาบัน IMD ปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 22 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>
- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และ พฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2563). ความหมายของศาสนาผ่าน “การรื้อทำลายทางเทคโนโลยี”. วารสารสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย, 15(1), 1-21.
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มี ประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนา การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Dundon & Elaine. (2002). The Seeds of Innovation: Cultivating the Synergy that Fosters New Ideas. New York: AMACOM.

- Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R. and Tatham, R. (2006). *Multivariate Data Analysis*. 6th Edition. Pearson Prentice Hall: Upper Saddle River.
- Hair, J.F., et al. (2014). *Multivariate data analysis*, New International edition. Harlow: Pearson Education.
- Hoque, F. (2015). 5 habits of truly disruptive leaders *Fast Company Magazine*. Retrieved May 16, 2021, from <https://www.fastcompany.com/3052725/5-habits-of-truly-disruptive-leaders>
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2005). *Educational Administration: Theory Research and Practice*. New York: McGraw- Hill.
- Ismail, S. (2014). *Exponential Organizations: Why new organizations are ten times better, faster, and cheaper than yours (and what to do about it)*. New York: Diversion Books.

การประเมินความต้องการจำเป็นในการสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิต สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*

THE NEEDS ASSESSMENT TO BUILD BOARDGAME FOR ENHANCING
QUALITY OF LIFE FOR UNDERGRADUATE STUDENTS OF FACULTY
OF EDUCATION, KASETSART UNIVERSITY

มนธีร์ จิตต่อนันต์

Manatee Jitanan

อุษณีย์ ลลิตพसान

Usanee Lalitpasan

พรจันทร์ โลจนะศุภฤกษ์

Pornchan Lojanasupareuk

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร

Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

E-mail: fedumtj@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิต 2) ศึกษาลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิต เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 336 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างตามสะดวก เครื่องมือการวิจัย คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สร้างขึ้นเป็นแบบตอบสนองคู่ โดยนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง ตามการรับรู้และความต้องการจำเป็นของนิสิต เพื่อให้ได้สารสนเทศว่า นิสิตมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านใดเป็นลำดับแรก และนำไปสู่ประเด็นสำคัญของการพัฒนาบอร์ดเกมให้ตรงกับความต้องการจำเป็นของนิสิต การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดำเนินการให้นิสิตที่เป็นผู้ให้ข้อมูลตอบแบบประเมินผ่านช่องทางออนไลน์ด้วย Google Form และขอความอนุเคราะห์จาก

* Received 4 February 2023; Revised 21 February 2023; Accepted 25 February 2023

อาจารย์ประจำสาขาวิชาในการประชาสัมพันธ์ให้นิสิตในสาขาวิชาให้ข้อมูล ตลอดจนประชาสัมพันธ์เชิญชวนตอบแบบประเมินที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1) บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก คือ บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ด้านความเป็นอิสระ และด้านสังคม และ 2) ลักษณะบอร์ดเกมที่นิสิตต้องการมากที่สุด คือ บอร์ดเกมที่มีสีสันสวยงาม ดึงดูดความสนใจ เน้นการใช้กลยุทธ์ในการควบคุมหรือครอบครองพื้นที่ พัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, บอร์ดเกม, คุณภาพชีวิต

Abstract

This research article aimed 1) to identify and prioritize the needs for the development of board games that enhance quality of life of the students and 2) to study characteristics of board games that enhance quality of life with responding to student needs. It is a survey research. The examples were undergraduate students in the first to fifth year of the faculty of education, Kasetsart University, academic year 2022, totaling 336 students who were obtained by convenience sampling method. The research tool was a needs assessment form for the development of a board game that enhances the quality of life created as a dual-response model. It defined needs according to differential models, students' perceptions and needs in order to obtain information about the priority for students to develop their quality of life. It also led to the important issues of board game development to meet the needs of students. Collecting research data was conducted for students who provided information to answer online assessment via Google Form and requested assistance from faculty members in public relations for students in the department to provide information. As well as publicizing invitations to answer assessment forms at the public relations board of the faculty of education, Kasetsart University. Descriptive statistics were used for quantitative data analysis, frequency, percentage, and qualitative data analysis using content analysis and made inductive conclusion. The results showed that 1) the needs of board games for enhancing the quality of life in top 3 were board game that enhanced mental

quality of life, independence, and social, then 2) the characteristics of board game that most students wanted were colorful, attracting attention, focusing on use strategy to control or possession of space, developing skills.

Keywords: needs assessment, board game, quality of life

บทนำ

คุณภาพชีวิต เป็นการรับรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับจุดยืนของตนเองในบริบทวัฒนธรรมและระบบ คุณค่าที่ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวัง มาตรฐาน และสิ่งที่ให้ความสำคัญ (World Health Organization, 2012) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า คุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลทางบวกต่อชีวิต เช่น คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ และด้านจิตวิทยา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความ สุข ความพึงพอใจในชีวิต (Medvedev, O. N. & Landhuis, C. E, 2018) ผลการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ (Chattu, V. K., et al, 2020) เป็นต้น ดังนั้น การส่งเสริมให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ ทั้งนี้ สอดคล้องกับองค์การสหประชาชาติที่ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสันติภาพและสถาบัน และด้านหุ้นส่วนการพัฒนา รวมจำนวน 17 เป้าหมาย เช่น เป้าหมายการจัดความยากจน เป้าหมายการยุติความหิวโหย เป้าหมายการสร้างหลักประกันสุขภาพดีและการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี เป็นต้น โดยเป้าหมายต่าง ๆ นี้ มุ่งพัฒนาโลกและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (UN General Assembly (UNGA), 2015) ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่ในช่วงของการเป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย จัดว่าเป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ นับเป็นช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิต เนื่องจากต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ทำให้ประสบปัญหามากมาย อาทิ ปัญหาความรุนแรง ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการท้อแท้ เป็นต้น ซึ่งมีสาเหตุจากปัญหาครอบครัว สภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่ชักจูงไปในทางไม่ดี และการใช้ความรุนแรงในสังคม (สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2551) ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับช่วงวัยนี้ โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครู เนื่องจากนิสิตนักศึกษาครูเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลต่าง ๆ ของประเทศต่อไปในอนาคต ดังการศึกษาของ Hattie, J. ที่ได้สังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาจำนวนมาก พบว่าปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ คุณภาพของครู ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครู ผู้ที่จะเป็นครูต่อไปในอนาคต จึงมีความจำเป็น (Hattie, J, 2012) อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครู พบงานวิจัยที่ศึกษา

เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครูค่อนข้างน้อย มีบางส่วนที่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตกับตัวแปรต่าง ๆ เช่น แนวโน้มของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ozen, R., et al, 2016) ในขณะที่ พบงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาสาขาอื่น ๆ โดยเป็นการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาในภาพรวม และระดับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านขององค์ประกอบย่อย (จันทร์ อึ้งอึ้ง, 2558); (กฤตธัช อันชื่น, 2557); (พิชญ์วีร์ สีนสวัสดิ์ และเบญจวรรณ พิทาร์ต, 2557) ตลอดจน พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของครูประจำการที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของครู เช่น อิทธิพลของผู้บริหารโรงเรียน และการสนับสนุนจากครอบครัวที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของครู โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Yuh, J. & Choi, S, 2017) แต่ทั้งนี้ไม่พบงานวิจัยที่เน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้ง นิสิตนักศึกษาครู นิสิตนักศึกษาสาขาอื่น ๆ หรือ ครูประจำการ อันจะเห็นได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ยังต้องการได้รับการศึกษาเพื่อหาวิธีการที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครูต่อไป

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลที่มีความเจ็บป่วย หรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ (Parmenter, T. R, 2021); (Donkor, E. S, 2018); (Nayak, M. G., et al, 2017) โดยมี การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น การจัดทำโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพด้วยโยคะ(El-Hashimi, D. & Gorey, K. M, 2019) การใช้โปรแกรมทางการศึกษานูรณาการกับกิจกรรมสุขภาพและเกมบิงโก (Dispennette, A. K., et al, 2019) การใช้กระบวนการกลุ่ม (Mostafaei, M. et al, 2020); (Suardana, W., et al, 2018) เป็นต้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในบริบทของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครู วิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสม คือ การใช้เกม เนื่องจาก เกมมีความปลอดภัย และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ตลอดจนสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนได้ทันที รวมถึง ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงบทเรียนหรือเกมเข้ากับบริบทชีวิตจริงได้ง่าย (Trybus, J, 2015)

เกมจัดเป็นกิจกรรมนันทนาการประเภทหนึ่ง ที่ท้าทายความสามารถของผู้เล่นอย่างสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ มีคุณค่าสำหรับบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมในเวลาว่างด้วยความสมัครใจ และส่งผลโดยตรงต่อผู้เข้าร่วม และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล (เทพประสิทธิ์ กุลธวัช วิชัย, 2554) นอกจากนี้ Russell, R. V. ได้กล่าวถึง เกมคือการแข่งขัน อาจเป็นการแข่งขันกับตัวเอง หรือแข่งขันระหว่างคนสองคนหรือทีมตั้งแต่สองคนขึ้นไป ด้วยไหวพริบ การจัดการ ตระการ โขก หรือแม้แต่ความร่วมมือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ต้องการคือการชนะ โดยเกมจะมีความหลากหลายตามกฎการเล่นที่มีความยากง่ายแตกต่างกัน รวมถึงสถานที่ในการเล่นและอุปกรณ์ที่ต้องใช้ (Russell, R. V, 2017) เกมมีหลากหลายประเภท อาทิ บอร์ดเกม หรือเกมกระดานที่ต้องใช้ชิ้นส่วนไว้บนพื้นที่ที่ต้องการเล่น โดยผู้เล่นจะต้องทำการเคลื่อนที่หรือหยิบออกจากพื้นที่เล่น มีกฎกติกาการเล่นตั้งแต่การเล่นง่าย ๆ ถึงการใช้กลยุทธ์ซับซ้อนที่ผู้เล่นต้อง

วางแผนเพื่อร่วมมือหรือแข่งขันกันบนพื้นฐานการคิดเชิงเหตุผล ไตร่ตรองตามหลักเหตุผล เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเล่นเกม (สฤณี อาชวานันทกุล, 2559) บอร์ดเกมยังเป็นสื่อหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครู เพราะบอร์ดเกมมีส่วนช่วยในการฝึกสมอง ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ช่วยให้คิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น และช่วยให้มีสมาธิในการเรียนมากขึ้น ในด้านอารมณ์และความรู้สึก ทำให้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด สนุกสนาน เพลิดเพลิน รู้จักกับเพื่อนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น (วรภรณ์ ลี้มเปรมวัฒนา และ กันตภณ ธรรมวัฒนา, 2560) อันสอดคล้องกับธรรมชาติของการพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ แม้มิได้มีงานวิจัยที่รายงานผลของบอร์ดเกมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง แต่มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ส่วน ที่พบว่าบอร์ดเกมส่งผลดีต่อตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต เช่น การส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต (Holthus, B. & Manzenreiter, W, 2021) การปรับปรุงการทำงานของสมอง (Ching-Teng, Y, 2019) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาครูนั้น จำเป็นต้องมี การประเมินความต้องการจำเป็นก่อนการพัฒนาบอร์ดเกม เพื่อให้บอร์ดเกมที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับ ความต้องการผู้ใช้ หรือผู้เล่นบอร์ดเกม และสามารถส่งผลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง แต่ตอนนี้ยังไม่มีงานวิจัยใดที่มีการศึกษาความต้องการจำเป็นของนิสิตนักศึกษาครูเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นเหตุจำเป็นให้มีการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยประชากรนิสิตนักศึกษาครูในการศึกษาครั้งนี้ คือ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยที่ได้สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น โดยกำหนดขอบเขตการประเมินความต้องการจำเป็น เป็นการระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Needs Identification และ Needs Prioritization) ตามโมเดลการแก้ปัญหา (Solution Model)

ประชากรและตัวอย่างการวิจัย

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,233 คน (ระบบสารสนเทศนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2565) ตัวอย่างการวิจัย คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 336 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (convenience sampling) ทั้งนี้ขนาดตัวอย่างการวิจัยได้มาจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 พบว่าต้องมีขนาดตัวอย่างการวิจัยไม่น้อยกว่า 297 คน สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้ตัวอย่างการวิจัย จำนวน 336 คน โดยเกินกว่าขนาดตัวอย่างการวิจัยขั้นต่ำที่กำหนดไว้ เนื่องจากในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่างที่สมัครใจให้ข้อมูลมีจำนวนมาก ด้วยเห็นว่าประเด็นการวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อการศึกษาข้อมูลที่เก็บมาเป็นข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ จึงใช้ข้อมูลทั้งหมดในการวิเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลที่ได้อาจเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เครื่องมือประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ

ส่วนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ซึ่งพัฒนาขึ้นตามโมเดลการแก้ปัญหา (solution model) เครื่องมือการประเมินความต้องการจำเป็นจึงมีลักษณะเป็น แบบตอบสนองเดี่ยว (single response) ข้อคำถามจะแสดงทางเลือกให้เลือกว่าบอร์ดเกมประเภทใดที่ นิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ต้องการ ประกอบด้วย 1) เกมที่เน้นการควบคุม หรือ ครอบครองพื้นที่ เช่น เกมเศรษฐี (Monopoly) 2) เกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล เช่น Werewolf 3) เกมการ์ด เช่น UNO และ 4) เกมที่ใช้ความคิดเชิงนามธรรม เช่น หมากรุกโกะ และต้องการบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านใด ประกอบด้วย 1) ร่างกาย 2) จิตวิทยา 3) ความเป็นอิสระ 4) สังคม 5) สิ่งแวดล้อม และ 6) จิตวิญญาณ ศาสนา ความเชื่อส่วนบุคคล โดยเปิดโอกาสให้เลือกประเภทของบอร์ดเกมและคุณภาพชีวิตที่ต้องการได้รับการส่งเสริม ได้มากกว่า 1 ตัวเลือก

ส่วนที่ 2 การศึกษาลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ให้นิสิตระบุถึงลักษณะของบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง

ทั้งนี้ แบบประเมินความต้องการจำเป็นที่สร้างขึ้นเป็นแบบตอบสนองคู่ โดยนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง (discrepancy model) ตามการรับรู้และ

ความต้องการจำเป็นของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อให้ได้สารสนเทศว่า นิสิตมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านใดเป็นลำดับแรก และนำไปสู่ประเด็นสำคัญของการพัฒนาบอร์ดเกมให้ตรงกับความต้องการจำเป็นของนิสิต ผ่านตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจากสาขาวิชาวิทยาการวิจัยและประเมิน สาขาวิชานันทนาการ สาขาวิชาสุขศึกษา และสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมจำนวน 5 คน ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือพบว่า แบบประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความเหมาะสม (IOC = 0.80-1.00)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดำเนินการโดยให้นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลตอบแบบประเมินผ่านช่องทางออนไลน์ด้วย Google Form ทั้งนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์ไปยังอาจารย์ประจำสาขาวิชาในการประชาสัมพันธ์ให้นิสิตในสาขาวิชาให้ข้อมูล ตลอดจนประชาสัมพันธ์เชิญชวนตอบแบบประเมินที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยพิจารณาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต จากร้อยละของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ตอบแบบประเมินที่เลือกคำตอบนั้น ๆ มากที่สุด นับเป็นความต้องการจำเป็นอันดับแรก ในขณะที่ ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2565 (COA No. COA65/056)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ตารางที่ 1 การระบุและจัดลำดับความสำคัญบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นความต้องการจำเป็นของนิสิตฯ (n=336)

ที่	การส่งเสริมคุณภาพชีวิต	ความถี่	ร้อยละ	อันดับ
1	ด้านร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย การพักผ่อนนอนหลับ	170	50.60	4
2	ด้านจิตใจ เช่น ความรู้สึกทางบวก ลบ ความนับถือตนเอง	197	58.63	1
3	ด้านความเป็นอิสระ เช่น ความคล่องตัว กิจกรรมในชีวิตประจำวัน	195	58.04	2
4	ด้านสังคม เช่น ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล	187	55.65	3
5	ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ความปลอดภัย	133	39.58	5
6	ด้านจิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล	89	26.49	6
รวม		336	100.00	

ผลการวิเคราะห์บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นความต้องการจำเป็นของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สูงสุด 3 อันดับแรก คือ บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เช่น ความรู้สึกทางบวก ลบ ความนับถือตนเอง ร้อยละ 58.63 บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านความเป็นอิสระ เช่น ความคล่องตัว กิจกรรมในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 58.04 และบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสังคม เช่น ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ร้อยละ 55.65

ตารางที่ 2 ลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตฯ (n=336)

ที่	ลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการ	ความถี่	ร้อยละ
1	สีสันสวยงาม สบายตา ดึงดูดความสนใจ	66	19.64
2	พัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้เล่น เช่น การวางแผน การคิด การตัดสินใจ	51	15.18
3	อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นเก๋มีควมน่าสนใจ เช่น น่ารัก สะดวกต่อการใช้ หรือ พกพา	37	11.01
4	กติกาเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน แต่ก็ไม่ยุ่งยากเกินไป	26	7.74
5	สนุก	24	7.14
6	เล่นได้หลายคน	7	2.08
7	อื่น ๆ	10	2.98

ผลการวิเคราะห์ลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ต้องการบอร์ดเกมส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่มีสีสันสวยงาม สบายตา ดึงดูดความสนใจ ร้อยละ 19.64 และช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้เล่น เช่น

การวางแผน การคิด การตัดสินใจ ร้อยละ 15.18 รวมถึง อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นเกมนี้น่าใช้ เช่น น่ารัก สะดวกต่อการใช้ หรือพกพา ร้อยละ 11.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ประเภทของบอร์ดเกมที่เป็นความต้องการจำเป็นของนิสิตฯ (n=336)

ที่	ประเภทบอร์ดเกม	ความถี่	ร้อยละ
1	เกมที่เน้นการควบคุมหรือครอบครองพื้นที่ เช่น เกมเศรษฐี (Monopoly)	193	57.44
2	เกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล เช่น Werewolf	193	57.44
3	เกมการ์ด เช่น UNO	184	54.76
4	เกมที่ใช้ความคิดเชิงนามธรรม เช่น หมากรุก โกะ	111	33.04
รวม		336	100

ผลการระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ประเภทของบอร์ดเกมที่น่าสนใจมากที่สุด คือ เกมที่เน้นการควบคุมหรือครอบครองพื้นที่ เช่น เกมเศรษฐี (Monopoly) หรือเกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล เช่น Werewolf โดยมีผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้ลำดับที่ 1 เท่ากัน คิดเป็น ร้อยละ 57.44

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปและนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเภทของบอร์ดเกมที่น่าสนใจมากที่สุด คือ เกมที่เน้นการควบคุม หรือ ครอบครองพื้นที่ หรือ เกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล 2) บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดของนิสิต คือ บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ และ 3) ลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิต คือ สีสันสวยงาม สบายตา ดึงดูดความสนใจ และ พัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้เล่น

ประเด็นที่ 1 ประเภทของบอร์ดเกมที่น่าสนใจมากที่สุด คือ เกมที่เน้นการควบคุม หรือ ครอบครองพื้นที่ เช่น เกมเศรษฐี (Monopoly) หรือ เกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล เช่น Werewolf เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากลักษณะของเกมทั้งสองแบบนี้ เป็นเกมการสื่อสาร (communication game) โดยมีการต่อรอง การสื่อสารระหว่างผู้เล่น ความสำเร็จของเกมขึ้นอยู่กับข้อมูลที่แลกเปลี่ยนระหว่างผู้เล่น (Osawa, H., et al., 2019) จากกลไกของเกมดังกล่าวทำให้ผู้เล่นได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน จึงสร้างความสนุกสนานให้เกิดขึ้นในการเล่น เกม ตลอดจนเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของเกมทั้งสองรูปแบบ จะพบว่าเป็นเกมที่เน้นการแข่งขัน ซึ่งสร้างบรรยากาศการเล่นที่สนุกสนานให้กับผู้เล่นในการ

วางแผนกลยุทธ์เพื่อที่จะชนะผู้เล่นฝ่ายตรงข้าม ดังที่ Harmon, S., et al. มีการอธิบายถึงลักษณะของเกม 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบความร่วมมือร่วมใจ (collaborating) รูปแบบการเอื้อเฟื้อ (accommodating) รูปแบบการแข่งขัน (competing) รูปแบบการหลีกเลี่ยง (avoiding) และรูปแบบการประนีประนอม (compromising) โดยได้ยกตัวอย่างเกมที่เน้นการควบคุม หรือ ครอบครองพื้นที่ เช่น เกมเศรษฐี ว่าเป็นเกมที่เกี่ยวข้องกับแหล่งของข้อมูลที่ขัดแย้ง และการเล่นจะสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของผู้เล่น เมื่อวิเคราะห์เกมในส่วนของเกมกลไกการเล่น (mechanics) สิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้เล่น (dynamics) และ สุนทรียะ ความสนุกสนานจากการเล่น (aesthetics) ผู้เล่นจะมีสิ่งที่อยู่ในการครอบครองของตนเอง การได้มาซึ่งสิ่งที่ครอบครองมากขึ้น จะต้องมีการบริหารสิ่งที่ครอบครองอยู่เดิม และจัดหาสิ่งที่ต้องครอบครองใหม่ โดยผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามจะมีการทำลาย การต่อรอง ผู้เล่นจะต้องหากลยุทธ์ในการชนะเกม (Harmon, S., et al, 2019) จากรายละเอียดข้างต้นจึงอาจเป็นเหตุให้ผู้เล่นเกิดความสุขสนุกสนาน ทำให้เกมที่เน้นการควบคุม หรือ ครอบครองพื้นที่ หรือเกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล เป็นที่ต้องการของนิสิต

ประเด็นที่ 2 บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดของนิสิต คือ บอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก นิสิตระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงวัยที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจหลายประการที่ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด เช่น การเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 ที่ผ่านมา ที่ต้องมีการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ทำให้นิสิตไม่มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือ อาจารย์อย่างใกล้ชิด จึงเกิดความวิตกกังวล หรือความเครียดมากกว่าปกติ สอดคล้องกับการศึกษาของ Abdullah, M. F. I. L. B., et al. พบว่า คะแนนคุณภาพชีวิตด้านสังคมและจิตใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ลดลงกว่าคะแนนเกณฑ์ปกติ ในช่วงที่ไม่ใช่สถานการณ์ COVID-19 (Abdullah, M. F. I. L. B., et al, 2021) และสอดคล้องกับ Szczepanska, A. & Pietrzyka, K. ที่พบว่าการระบาดใหญ่ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ส่งผลต่อระดับการทำกิจกรรมของนักศึกษาในที่สาธารณะ ซึ่งทำลายสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต และคุณภาพชีวิตของนักศึกษา (Szczepanska, A. & Pietrzyka, K, 2021) เช่นเดียวกับ Polruamngern, N., et al. พบว่า ความวิตกกังวล ความเครียด และภาวะซึมเศร้า เป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบมากที่สุดในนักศึกษา (Polruamngern, N., et al, 2022)

ประเด็นที่ 3 ลักษณะบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิต คือ สีสันสวยงาม สบายตา ดึงดูดความสนใจ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้เล่น โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักการสร้างบอร์ดเกมที่ดี ดังที่ อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์ กล่าวว่า ในการออกแบบบอร์ดเกมการศึกษาควรใช้หลักการในการพัฒนาออกแบบ คือ รูปแบบเกมจะเป็นเกมที่เล่นไม่ซับซ้อนและไม่ใช้เวลาในการเล่นนานเกินไป ภาพประกอบดู

น่ารัก สดใส ตัวอักษรอ่านง่าย ใช้ภาษาที่กระชับเข้าใจง่าย และสามารถ ผึกการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจแก้ปัญหาได้ (อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์, 2557) สอดคล้องกับ Plass, J. L., et al. พบว่า การออกแบบ (visual design) มีผลต่ออารมณ์ของผู้เล่นโดยสีโทนอุ่น และรูปร่างกลม ทำให้เกิดความรู้สึกทางบวก ซึ่งความรู้สึกทางบวกที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเพิ่มการเรียนรู้และความเข้าใจในสิ่งที่เรียน ส่งผลให้เกิดความยึดมั่นผูกพันในการเรียน (Plass, J. L., et al, 2015) และ สอดคล้องกับ Ke, F., et al. ที่ศึกษาความยึดมั่นผูกพันในการเรียนโดยใช้เกมเป็นฐาน โดยพิจารณาตามทฤษฎีความคาดหวังในคุณค่า (expectancy-value theory) เมื่อผู้เรียนเชื่อว่า ข้อมูลที่ได้จากเกมมีคุณค่า มีความหมาย จะมีแนวโน้มว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากข้อมูลนั้น โดยคุณค่าหลักสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ คือ ความสำคัญของข้อมูลนั้นมีต่อผู้เรียน ข้อมูลที่ได้มีประโยชน์ มีความน่าสนใจ และคุ้มค่ากับการเสียเวลาและความพยายาม (Ke, F., et al, 2016) จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตต้องสีสันสวยงาม สบายตา ดึงดูดความสนใจ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์กับผู้เล่น

จากผลการวิเคราะห์การประเมินความต้องการจำเป็นในการสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้มีความ สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและใช้ เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทำให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กิตติพัฒน์ ทาวงศ์ฯ และคณะ, 2561) ซึ่งเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือการสร้างความสุข มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองของนิสิตกลุ่มที่จะไปประกอบวิชาชีพครู และสามารถ ใช้ สำหรับการดูแลนักเรียนต่อไปในอนาคต โดยใช้บอร์ดเกมหรือเกมกระดานเป็นสื่อการสอนที่ทำให้ ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น สนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียด มีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ ทางสังคม มีความปลอดภัย สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนได้ทันที เกิดความคิด สร้างสรรค์ มีทักษะในการคิดและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการเชื่อมโยงบทเรียนหรือ เกมเข้ากับบริบทชีวิตได้ง่ายขึ้น (Trybus, J, 2015) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสำรวจประเมินความ ต้องการจำเป็นในการสร้างบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และนำข้อมูลจากการสำรวจมา ออกแบบและผลิตบอร์ดเกมเป็นสื่อการสอนที่มีคุณภาพ เหมาะสม ตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้เรียน ดึงดูดใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เกิดทักษะการคิด ตัดสินใจ และ แก้ปัญหา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่าประเภทของบอร์ดเกมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คือ เกมที่เน้นการควบคุมหรือ ครอบครองพื้นที่ หรือ เกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ที่ว่า ผู้ที่สนใจจะพัฒนาบอร์ดเกมที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิต ควรพัฒนาบอร์ดเกมในลักษณะของเกมที่เน้นการควบคุม หรือ ครอบครองพื้นที่ หรือ เกมที่ใช้กลยุทธ์หรือการวางยุทธวิธีให้ได้มาซึ่งข้อมูล มากกว่าบอร์ดเกมที่มีลักษณะเป็นเกมการ์ด หรือเกมที่ใช้ความคิดเชิงนามธรรม ตลอดจนสาระสำคัญในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับนิสิตนั้น ควรเน้นในทุกมิติของคุณภาพชีวิต ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความเป็นอิสระ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านจิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล แต่เพิ่มเติมระดับความเข้มข้นของนวัตกรรมในส่วนของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจเป็นสำคัญ รวมถึง ควรมีการออกแบบบอร์ดเกมให้มีสีสันสวยงาม สบายตา ดึงดูดความสนใจ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้เล่นได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป อาจทำการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นของการพัฒนาบอร์ดเกมฯ หรือการวิจัยและพัฒนาบอร์ดเกมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยอาศัยข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้เป็นฐานในการพัฒนาบอร์ดเกม ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตธัช อันชื่น. (2557). คุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีส่วนกิจกรรมนักศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- กิตติพัฒน์ ทาวงศ์ชา และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 6(1), 545-565.
- จันทรา อ้อยเอ็ง. (2558). คุณภาพชีวิตของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง. ใน เอกสารการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5. (วารสารฉบับพิเศษ) (หน้า 141-148).
- เทพประสิทธิ์ กลุธวัชวิชัย. (2554). การนันทนาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิชญาวีร์ สีนสวัสดิ์ และเบญจวรรณ พิททาร์ต. (2557). คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 7(1), 97-108.
- ระบบสารสนเทศนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2565). ระบบสารสนเทศนิสิต. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2565 จาก <https://stdregis.ku.ac.th>
- วรารักษ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และกันตภณ ธรรมวัฒนา. (2560). พฤติกรรมในการเล่นเกมกระดาน และองค์ประกอบของปัจจัยทางด้านผลกระทบจากการเล่นเกมของวัยรุ่นในเขต กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยสังคม, 40(2), 107-132.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2559). Board game universe จักรวาลกระดานเดียว. กรุงเทพมหานคร: แชลมอน.
- สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐ์. (2551). กลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: ชัยเจริญ.
- อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์. (2557). การออกแบบบอร์ดเกมการศึกษา เรื่องวงสี่ธรรมชาติ สำหรับ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. ใน ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Abdullah, M. F. I. L. B., et al. (2021). Quality of life and associated factors among university students during the COVID- 19 pandemic: a cross-sectional study. BMJ open, 11(10),1-12.
- Chattu, V. K., et al. (2020). An exploratory study of quality of life and its relationship with academic performance among students in medical and other health professions. Medical Sciences, 8(23), 1-10.
- Ching-Teng, Y. (2019). Effect of board game activities on cognitive function improvement among older adults in adult day care centers. Social work in health care, 58(9), 825-838.
- Dispennette, A. K., et al. (2019). Effects of a game-centered health promotion program on fall risk, health knowledge, and quality of life in community-dwelling older adults. International journal of exercise science, 12(4), 1149-1160.
- Donkor, E. S. (2018). Stroke in the century: a snapshot of the burden, epidemiology, and quality of life. Stroke research and treatment, 2018(3), 1-10.

- El-Hashimi, D. & Gorey, K. M. (2019). Yoga-specific enhancement of quality of life among women with breast cancer: systematic review and exploratory meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of evidence-based integrative medicine*, 24 (1), 1-9.
- Harmon, S., et al. (2019). Operationalizing conflict strategies in a board game. In *Proceedings of the 14th International Conference on the Foundations of Digital Games* (pp. 1-6). San Luis Obispo : California.
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. London: Routledge.
- Holthus, B. & Manzenreiter, W. (2021). A Board Game Approach to Studying the Multidimensionality of Life Satisfaction. In *Researching Happiness: Qualitative, Biographical and Critical Perspectives* (pp. 199-217). Bristol: Bristol University Press.
- Ke, F., et al. (2016). Game-based learning engagement: A theory-and data-driven exploration. *British Journal of Educational Technology*, 47 (6), 1183-1201.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30 (3), 607-610.
- Medvedev, O. N. & Landhuis, C. E. (2018). Exploring constructs of well-being, happiness and quality of life. *PeerJ*, 2018(6), 1-16.
- Mostafaei, M. et al. (2020). Effect of positive psychology group counseling on quality of life of pregnant women. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 30 (184), 61-72.
- Nayak, M. G., et al. (2017). Quality of life among cancer patients. *Indian journal of palliative care*, 23 (4), 445.
- Osawa, H., et al. (2019). Negotiation in hidden identity: designing protocol for werewolf game. In *International Workshop on Agent- Based Complex Automated Negotiation*. Singapore: Springer.
- Ozen, R., et al. (2016). The relationship between pre-service teachers' lifelong learning tendencies and the quality of university life. *The Anthropologist*, 24 (1), 105-112.
- Parmenter, T. R. (2021). An analysis of the dimensions of quality of life for people with physical disabilities. In *Quality of life for handicapped people*. London: Routledge.

- Plass, J. L., et al. (2015). Foundations of game-based learning. *Educational psychologist*, 50 (4), 258-283.
- Polruamngern, N., et al. (2022). Relationship between Resilience Quotient and Mental Health Problems in Urban Late Adolescents. *Vajira Medical Journal: Journal of Urban Medicine*, 66(4), 267-276.
- Russell, R. V. (2017). *Pastimes: The Context of Contemporary Leisure*. (6th ed). Illinois: Sagamore.
- Suardana, W., et al. (2018). Self-help group therapy: The enhancement of self-care ability and quality of life among the elderly in Bali, Indonesia. *Indian Journal of Public Health Research & Development*, 9(11), 76-80.
- Szczepanska, A. & Pietrzyka, K. (2021). The COVID-19 epidemic in Poland and its influence on the quality of life of university students (young adults) in the context of restricted access to public spaces. *Journal of Public Health: From Theory to Practice*, 31(3), 1-11.
- Trybus, J. (2015). *Game-based learning: What it is, why it works, and where it's going*. Miami: New Media Institute. Retrieved October 15 , 2022, from <http://www.newmedia.org/game-based-learning--what-it-is-why-it-works-and-where-its-going.html>
- UN General Assembly (UNGA). (2015). *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*. Retrieved August 17 , 2022, from <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>
- World Health Organization. (2012). *rogramme on mental health: WHOQOL user manual, 2012 revision*. Retrieved October 20, 2022, from <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HIS-HSI-Rev.2012-3>
- Yuh, J. & Choi, S. (2017). Sources of social support, job satisfaction, and quality of life among childcare teachers. *The Social Science Journal*, 54(4), 450-457.

การศึกษาสมรรถนะบุคลากรเพื่อยกระดับความปลอดภัยและส่งเสริม
ประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่
หลังโควิด-19 กรณีศึกษา พื้นที่ท่องเที่ยวกองบิน 5*

THE STUDY OF HUMAN RESOURCE CAPACITY IN ENHANCING
SECURITY AND PROMOTING HYBRID TOURISM EXPERIENCES IN
CONTROLLED AREA FOR NEW NORMAL WAY AFTER COVID-19: A
CASE OF WING 5 ROYAL THAI AIR FORCE

พิมพระวี โรจน์รุ่งสตัย

Pimrawee Rocharungsat

สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพชรบุรี

Tourism Industry Department Humanities and Social Sciences Faculty,
Phetchaburi Rajabhat University, Petchaburi, Thailand
Email: pimrawee.roc@mail.pbru.ac.th

บทคัดย่อ

ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาพื้นที่กองบิน 5 เนื่องจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ปิดโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ทหารในประเทศไทยนั้นยังไม่มีที่แพร่หลาย โครงการวิจัยนี้จึงช่วยต่อยอดการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทหาร โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวผสมผสาน โดยวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการจัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด โดยเฉพาะช่วงหลังวิกฤตโควิด ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ภายในองค์กร กองบิน 5 คือ 1) ผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่กองบิน 5 จำนวน 5 คนและ 2) ผู้มีหน้าที่ระดับปฏิบัติการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่กองบิน 5 จำนวน 25 คนกระบวนการวิธีการวิจัยนี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพอันประกอบไปด้วย 1) การสัมภาษณ์เจาะลึก และ 2) การดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยที่สำคัญจากกระบวนการวิจัยคือ 1) การพัฒนาเครือข่ายการ

* Received 7 February 2023; Revised 24 February 2023; Accepted 27 February 2023

จัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด 19 นั้นควรเป็นการบูรณาการบุคลากรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่กองบิน 5 เพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว 2) สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องของพื้นที่ที่สามารถใช้ได้จริง คือ การจัดการความปลอดภัย การจัดการการท่องเที่ยว และการบริการและจิตสาธารณะ 3) แนวทางการยกระดับความปลอดภัยและส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิดที่สำคัญ 12 แนวทาง

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร, การยกระดับความปลอดภัย, ส่งเสริมประสบการณ์, การท่องเที่ยวผสมผสาน, โควิด-19

Abstract

In this study, the Wing 5 Airforce was studied as tourism in controlled areas, the studies of tourism in military areas in Thailand are rare and not yet widespread. This research project will help to further develop body of knowledge about the development of tourism in the military area. The goal is to promote tourism by emphasizing on hybrid tourism model. The objective of this research was to study the direction in developing human resource capacity for enhancing safety and promoting hybrid tourism experiences in controlled area for new normal way after Covid-19. Demographic scope and sample was a member of tourism network within the organization, Wing 5: 1) Five executives of Wing 5 area and 2) Twenty-five operational level personnel involved in tourism management in Wing 5. The research methodology was a qualitative research which consisted of 1) in-depth interview and 2) conducting focus group. Data analysis was content analysis. The important findings from the research were: 1) the development of knowledge management networks for enhancing safety and promoting hybrid tourism experiences in controlled area should be the integration of relevant personnel in Wing 5 area for tourism management, 2) the important competencies for development of knowledge management networks for personnel to enhance safety and tourism experiences were safety management, tourism management and service and public mind, 3) the guidelines for enhancing safety and promoting hybrid tourism experiences in controlled area were totally 12 important guidelines.

Keywords: Human resource competency development, Safety enhancement, Experience promotion, Hybrid tourism, COVID-19

บทนำ

จากสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวทั่วโลก ทำให้ความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อนการเดินทางและความพึงพอใจระหว่างและหลังการเดินทางของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในการเดินทางท่องเที่ยวคือเพื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เคยได้รับมาก่อน เมื่อวางแผนเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจึงต้องเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าเชิงประสบการณ์ที่ตนจะได้รับ ราคา และความเสี่ยงจากความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยวที่ตนไม่มีความคุ้นเคย ดังนั้นปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งหากจะส่งเสริมการท่องเที่ยวจะต้องจัดปัญหาอุปสรรคให้หมดไปในการรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกตลอดจนคุ้มครองผลประโยชน์ของนักท่องเที่ยว (ทัชชกร แสงทองดี, 2561) ความปลอดภัยและความมั่นคงคือประเด็นที่สำคัญสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยปกติแล้วนักท่องเที่ยวจะมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและความมั่นคงเมื่อเดินทาง เป็นเพราะมีความรู้ไม่เพียงพอต่อพื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางที่ตั้งใจไปเยือน (Amir, A. F. et al., 2015) นักท่องเที่ยวจะมีความกังวลว่าอาจจะได้รับความเสี่ยงต่อการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายเนื่องจากอันตรายต่าง ๆ (Ashton, A. S. & Chootiraka, M., 2016) แม้ว่าประเทศไทยมีผลลัพธ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยวในลำดับที่สูง แต่ World Economic Forum จัดลำดับองค์ประกอบของขีดความสามารถในการแข่งขันที่ประเทศไทยมีคะแนนค่อนข้างต่ำคือ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงสามารถสรุปได้ว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินคือ ข้อจำกัดที่สำคัญที่สุดของขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ดังนั้นการสร้างเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น

บุคลากรด้านการท่องเที่ยวถือเป็นผู้ที่สามารถช่วยสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวได้ การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อยกระดับความปลอดภัย และ ส่งเสริมประสบการณ์ท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด 19 กรณีศึกษาพื้นที่ท่องเที่ยวกองบิน 5 จึงเน้นการสร้างสมรรถนะบุคลากรเพื่อยกระดับความปลอดภัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน การสร้างประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยวต้องมีรากฐานที่สำคัญจากการจัดการความปลอดภัยที่ดี จาก

สถานการณ์หลังวิกฤตโควิด 19 ในประเทศไทย หลายหน่วยงานดำเนินงานพัฒนาฟื้นฟูการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยหาแนวทางฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในรายได้หลักของประเทศ และสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงที่สุดต่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมต่อการฟื้นฟูการท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งรูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงกล่าวคือ จะคำนึงถึงความปลอดภัยมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว ทุกภาคส่วนควรพัฒนาความเชื่อมั่นด้านนี้ให้แก่นักท่องเที่ยวในอนาคต งานวิจัยนี้จึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการจัดการด้านความปลอดภัย อีกทั้งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและศักยภาพของการท่องเที่ยวรวมถึงการเพิ่มและการทบทวนทักษะ (Upskill Reskill) บุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้ภาคการท่องเที่ยวให้สามารถพร้อมฟื้นตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาพื้นที่กองบิน 5 ของกองทัพอากาศ เนื่องจากมีศักยภาพของพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักจากทรัพยากรทางธรรมชาติโดยเฉพาะอ่าวมะนาว มีชายหาดอ่าวมะนาวที่สวยงาม ซึ่งเป็นชายหาดยอดนิยมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อีกทั้งมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สงครามมหาเอเชียบูรพาซึ่งถือเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมการเรียนรู้ อาทิเช่น กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ค้างแวน ซึ่งเป็นสัตว์ประจำถิ่นที่หายาก และคงยังมีความสมบูรณ์ พื้นที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกองบิน 5 จากศักยภาพดังกล่าวจึงเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบแก่พื้นที่ปิดอื่น ๆ ได้

กองบิน 5 มีความรับผิดชอบต่อการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวอ่าวมะนาว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ร่วมกับพื้นที่การดำเนินการภารกิจทางทหารไปด้วยพร้อมกัน แต่เนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้ถือเป็นภารกิจของหน่วยงานทหาร ทำให้เกิดปัญหาและความไม่พร้อมหลายประการ คือ ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ 1) จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น 2) ระบบความปลอดภัยของพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ 3) การจัดการความสามารถในการรองรับพื้นที่ที่เหมาะสม 4) ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่เข้าออกพื้นที่มีจำนวนมาก และ 5) การจัดการรวมทั้งการพัฒนาบุคลากรเพื่องานบริการ อย่างไรก็ตาม พื้นที่การท่องเที่ยว อ่าวมะนาวก็คงยังถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมและความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวเนื่องจากศักยภาพทางทรัพยากร จากประเด็นปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวที่สำคัญและความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาข้างต้น นักวิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการ

จัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยว
ผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด 19

จากการเลือกพื้นที่ศึกษาในเขตกองบิน 5 ของกองทัพอากาศ เนื่องจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ปิดโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ทหารในประเทศไทยนั้นยังไม่มีเป็นที่แพร่หลายการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวจึงยังมีไม่มากนัก การวิจัยนี้จึงช่วยต่อยอดการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทหาร โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวผสมผสานสู่การจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติ นอกจากนี้พื้นที่กองบิน 5 เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จัก จากทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอ่าวมะนาวซึ่งเป็นชายหาดยอดนิยมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากศักยภาพดังกล่าวจึงเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงหลังวิกฤตโควิด เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบแก่พื้นที่ปิดอื่น ๆ ที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ลักษณะเดียวกันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการจัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด 19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตเนื้อหา คือ พัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการจัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด โดยเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ภายในองค์กร กองบิน 5 ดังนี้

1. ผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่กองบิน 5 จำนวน 5 คนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
2. ผู้มีหน้าที่ระดับปฏิบัติการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่กองบิน 5 จำนวน 25 คนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยผู้บริหารเป็นผู้คัดเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว

เครื่องมือในการวิจัย

กระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) เป็นกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วยเครื่องมือคือ 1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) 2) การดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิธีการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มาใช้โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น มีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการขึ้นาคำสัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการสร้างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอแนะทางวิธีการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวสำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในภาครัฐ ตอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความร่วมมือจากองค์กรในพื้นที่ศึกษาวิจัยหรือบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหารระดับสูงของกองบิน 5 จำนวน 5 ท่านเนื่องจากเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการ และพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของกองบิน 5 จึงถือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจึงขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่ต้องการ

การดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย

ในการวิจัยนี้จะมีการดำเนินการวิจัยประชุมกลุ่มย่อยเพื่อเข้าใจปัญหาและประเด็นที่นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เพื่อยกระดับความปลอดภัยและส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสาน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความต้องการ (Needs) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และเพื่อศึกษาและออกแบบแนวทางพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็น ในการวิจัยนี้จะมีการดำเนินการวิจัย

ประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานดูแลนักท่องเที่ยวในพื้นที่ 25 คน ที่เกี่ยวข้องกับการด้านการท่องเที่ยวคือ 1) แผนกสื่อสาร 2) ฝ่ายสารสนเทศ 3) แผนกข่าว 4) ผู้จัดการอาคารที่พักและสวัสดิการ และ 5) แผนกกิจการพลเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ซึ่งเป็นกระบวนการจัดหมวดหมู่ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสื่อสาร การสัมภาษณ์ หลังจากกระบวนการเก็บข้อมูลข้างต้น

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการจัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด 19 ผลการวิจัยที่สำคัญคือ

1. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่จำเป็นสำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด 19 นั้นเป็นการบูรณาการบุคลากรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่กองบิน 5 เพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยต่อไปนี้ได้จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากกระบวนการ Focus group และสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของพื้นที่กองบิน 5 อวามะนาวที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนจนได้การสังเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้ภายในพื้นที่กองบิน 5 อวามะนาวเพื่อยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องของพื้นที่ที่สามารถใช้ได้จริงซึ่งคำสัมภาษณ์สำคัญมีดังนี้

1.1 ควรมีสมรรถนะหลักที่ทุกฝ่ายใช้ร่วมกัน เนื่องจากกองบิน 5 ไม่มีหน่วยงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ แต่ละประกอบจากบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาทำงานอย่างบูรณาการกัน จึงควรมีสมรรถนะหลักที่บุคลากรทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเข้าใจร่วมกันได้

1.2 ไม่ควรมีสมรรถนะหลักมากหรือซับซ้อนยากต่อความเข้าใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจและทำงานร่วมกันง่ายขึ้น ควรรวมเป็นสมรรถนะด้านความปลอดภัย ด้านการจัดการท่องเที่ยว และด้านการบริการ

1.3 ในแต่ละสมรรถนะนั้น ควรแบ่งออกเป็น 3 ส่วนให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการประเมิน คือด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ ทศนคติ (Attitude)

1.4 สามารถนำมาพัฒนาเป็นคู่มือประเมินสมรรถนะได้ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์จริง และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้

ดังนั้นสมรรถนะหลักที่สำคัญที่ทุกฝ่ายเห็นด้วยคือ

ตารางที่ 1 สมรรถนะหลักของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กองบิน 5

ชื่อสมรรถนะ	คำอธิบาย
การจัดการความปลอดภัย	หมายถึง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ ป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายหรือความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวจนสามารถสร้างความมั่นใจในการมาท่องเที่ยวภายในพื้นที่ท่องเที่ยว กองบิน 5 อ่าวมะนาว
การจัดการการท่องเที่ยว	หมายถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว กองบิน 5 อ่าวมะนาวสามารถส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่ดี โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์ คุณค่าและความสมบูรณ์ของพื้นที่ไว้ได้
การบริการและจิตสาธารณะ	หมายถึง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ มีจิตสำนึก ความเสียสละในการช่วยเหลือ สนับสนุนให้กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ท่องเที่ยวกองบิน 5 อ่าวมะนาวสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของสมรรถนะ

1. ความรู้ (knowledge) หมายถึง ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญนั้น
2. ทักษะ (skill) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ทักษะที่เกิดขึ้นมาจากพื้นฐานทางความรู้และสามารถปฏิบัติได้อย่างแคล่วคล่องว่องไว
3. ทัศนคติ (motives/ attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับเคลื่อน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นต้น

จากสมรรถนะหลักที่ได้จึงมีการสอบถามถึงเกณฑ์ในการประเมินในแต่ละสมรรถนะ ซึ่งแยกโครงสร้างเป็นด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ ซึ่งในระดับแรกได้ข้อมูลเบื้องต้นในรายละเอียดเกณฑ์การประเมินแต่ละสมรรถนะซึ่งได้นำมา 3 สมรรถนะที่มีความถี่มากที่สุดจากการตอบดังต่อไปนี้ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรได้

1. สมรรถนะด้านการจัดการความปลอดภัย

1.1 สมรรถนะด้านการจัดการความปลอดภัย ความรู้ที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ข้อห้ามปฏิบัติ
- 2) ความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือในการป้องกัน/การปฐมพยาบาลเบื้องต้น/ด้านการแพทย์
- 3) ความรู้เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว/การติดตาม การช่วยเหลือและมีความรู้ในการวางแผนที่จะเฝ้า/ความรู้เบื้องต้นในการช่วยเหลือ

ทางน้ำ ทางถนน

1.2 สมรรถนะด้านการจัดการความปลอดภัยทักษะที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) ทักษะความชำนาญในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง/การพยาบาลเบื้องต้น
- 2) ไหวพริบแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี รอบคอบ/ ช่างสังเกต วิเคราะห์เหตุได้
- 3) ทักษะการสื่อสารเชิงบวกกับนักท่องเที่ยว/วาจาสุภาพ กิริยาอ่อนน้อม

1.3 สมรรถนะด้านการจัดการความปลอดภัย ทักษะที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) มีจิตสำนึกด้านความปลอดภัยอยู่เสมอ
- 2) การเป็นเจ้าของบ้านที่ดี/ มีความเอาใจใส่ผู้ที่มารับบริการ
- 3) ความเข้าใจปัญหาข้อขัดข้องของนักท่องเที่ยว

2. สมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว

2.1 สมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว ความรู้ที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) เส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวในกองบิน 5
- 2) ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวจุดต่างๆ
- 3) สถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบ/สิ่งอำนวยความสะดวก

2.2 สมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว ทักษะที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) การสื่อสารอย่างมีอาชีพ
- 2) แก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น/ แก้ปัญหาให้นักท่องเที่ยว
- 3) การแนะนำสถานที่และเส้นทางให้นักท่องเที่ยว

2.3 สมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว ทักษะที่ควรมี ตามลำดับคือ

- 1) มีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว สร้างความประทับใจและอำนวยความสะดวกแก่คนที่เข้ามาท่องเที่ยว
- 2) มีความภาคภูมิใจขององค์กร และภาพลักษณ์ที่ดี
- 3) ช่วยกันรักษาความสะอาดของอ่าวมะนาว และพื้นที่

3. สมรรถนะด้านการบริการและจิตสาธารณะ

3.1 สมรรถนะด้านการบริการและจิตสาธารณะ ความรู้ที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) การบริการที่ถูกต้อง ตามหลักสากล
- 2) แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และความเป็นมา ประวัติศาสตร์พื้นที่
- 3) แนวทางการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้านต่างๆ

3.2 สมรรถนะด้านการบริการและจิตสาธารณะ ทักษะที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) ความชำนาญด้านการบริการ
- 2) การช่วยเหลือ/แนะนำที่ถูกต้อง
- 3) มารยาทในสังคม มีอัธยาศัยที่ดี

3.3 สมรรถนะด้านการบริการและจิตสาธารณะ ทักษะที่ควรมีตามลำดับคือ

- 1) จิตสาธารณะในการทำงาน
- 2) ใส่ใจและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มารับบริการ มี service mind
- 3) ยินดีบริการ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อยกระดับความปลอดภัยและส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิดภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด 19 ที่สำคัญควรมีดังนี้

จากการลงพื้นที่ Focus group และสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาแนวทางพัฒนาสมรรถนะในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้ที่มีข้อเสนอแนะ กล่าวคือ

1. ควรพัฒนาเครื่องมือให้เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะสำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่กองบิน 5 และหลังจากนั้นพัฒนาเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้ โดยใช้รูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

2. เมื่อมีนวัตกรรมแล้ว ควรพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือนี้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. เครือข่ายบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการความรู้นี้ ควรมี ผู้ประกอบการที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวภายในพื้นที่กองบิน 5 บุคลากรภายในพื้นที่กองบิน 5 ที่เกี่ยวข้องกับงานบริการนักท่องเที่ยว และการดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว (ตัวอย่างเช่น หน่วยรักษาความปลอดภัย หน่วยการข่าว หน่วยบริการ เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม เครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใน คือ 1) แผนกสื่อสาร 2) ฝ่ายสารสนเทศ 3) แผนกข่าว 4) ผู้จัดการอาคารที่พักและสวัสดิการ 5) แผนกกิจการพลเรือน

4. เครือข่ายภายนอกนั้น มีการเชื่อมโยงกับกองทัพอากาศส่วนกลาง กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานจังหวัดเป็นต้น

5. ข้อมูลด้านความรู้ ความเข้าใจ และการใช้งานของนวัตกรรมเพื่อความปลอดภัยนั้น ควรมีการจัดอบรม ฝึกฝนการใช้งานให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

6. ควรมีการจัดการเรียนรู้ร่วมกันโดย การจัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และมีการกระตุ้นการสื่อสารระหว่างบุคลากรที่ใช้งาน Application เพื่อพัฒนางานด้านการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว

7. ควรมีการทดลองใช้ และจัดประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่อาจพบ เพื่อการพัฒนา งาน เครื่องมือต่อไปให้ดีขึ้น

8. ในการพัฒนานวัตกรรมขึ้น และจัดการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ไม่ให้ขัดต่อนโยบายหลัก ๆ ขององค์กร เช่น การเปิดเผยข้อมูลที่เหมาะสม

9. วัตถุประสงค์หลัก ๆ ของนวัตกรรมเพื่อความปลอดภัยนี้ สิ่งที่ควรให้บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะและเข้าใจตรงกันคือ

9.1 การบริการที่ดี และเน้นความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากความปลอดภัยเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวใส่ใจมาก โดยเฉพาะสถานการณ์ COVID-19

9.2 ควรมีเรื่องราวของประวัติศาสตร์พื้นที่เพื่อการเรียนรู้ให้แก่ นักท่องเที่ยว และเป็นข้อมูลปัจจุบัน

9.3 ควรรู้ข้อมูลที่ถูกควบคุม เพื่อความปลอดภัยของพื้นที่ ซึ่งเป็นลักษณะพื้นที่ปิด

9.4 ข้อมูล และจุดต่างๆ ที่สำคัญเพื่อบริการข้อมูลและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผนที่ ข้อมูลทั่วไปของกองบิน 5 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โรงพยาบาล ห้องสุขา จุดที่ตั้งเครื่องกระตุ้นหัวใจ เป็นต้น

10. นวัตกรรมที่สร้างขึ้นควรช่วยเสริมภาพลักษณ์ทางบวกให้แก่องค์กร ซึ่งต้องมีการประชาสัมพันธ์ประโยชน์ของนวัตกรรมนี้ ซึ่งบุคลากรภายในควรมีความเข้าใจที่ตรงกัน และสื่อสารออกไปในทิศทางเดียวกัน

11. ควรมีคู่มือการใช้เพื่อเป็นแนวทางการใช้ และฝึกการใช้นวัตกรรมเพื่อความปลอดภัยนี้

12. ควรมีคู่มือในการประเมินสมรรถนะบุคลากรที่มาทำงานร่วมกัน

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญคือการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีความคาดหวังดังนี้

1. กองบิน 5 กองทัพอากาศ อ่าวมะนาวได้สมรรถนะที่จำเป็นต่อการยกระดับความปลอดภัยสำหรับพื้นที่ท่องเที่ยว และส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสาน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวในพื้นที่ปิดอื่น ๆ ได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่จำเป็นต่อการยกระดับความปลอดภัยสำหรับพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิด ภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด-19

อภิปรายผล

ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น “สมรรถนะ” ถือเป็นเรื่องสำคัญการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญที่องค์กรต้องพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ทรัพยากรมนุษย์คือปัจจัยสำคัญรวมถึงเป็นกลยุทธ์ที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งที่จะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ ตลอดจนเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ การส่งเสริมให้บุคลากรเพิ่มขีดความสามารถตลอดจนพัฒนาทักษะที่ส่งผลต่อการมีสมรรถนะดีขึ้น ย่อมทำให้บุคลากรเติบโตอย่างมีศักยภาพ และที่สำคัญจะส่งผลให้องค์กรพัฒนาศักยภาพของตนให้สูงขึ้นได้เช่นกัน จากผลการวิจัย ในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่กองบิน 5 นี้บุคลากรควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญ 3 สมรรถนะคือ 1) สมรรถนะด้านการจัดการความปลอดภัย 2) สมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยวและ 3) สมรรถนะด้านการบริการและจิตสาธารณะ

ในการพัฒนาสมรรถนะแก่บุคลากรนั้น ควรศึกษาบริบทพื้นที่และความต้องการของพื้นที่ก่อนว่าสมรรถนะที่สำคัญควรมีอะไรบ้างจากงานที่เป็นเป้าหมาย การศึกษาความต้องการ

ควรมีกระบวนการกลั่นกรองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ
สอบถาม สัมภาษณ์ และประชุมกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งสมรรถนะที่สำคัญจริงๆ ซึ่งต้องเข้าใจ 1)
“core competency” หรือ บุคลิกลักษณะของบุคลากรที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ
ทัศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยของคนในองค์กรโดยรวม ที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์การบรรลุ
เป้าหมายตามวิสัยทัศน์ได้ 2) “job competency” หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อน
ให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่จะช่วยส่งเสริมให้คน ๆ นั้น สามารถ
แสดงผลงานในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งนั้น ๆ ได้สูงกว่ามาตรฐาน และ 3) “personal
competency” คือ บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อ
และอุปนิสัยที่ทำให้บุคคลคนนั้นมีความสามารถในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้โดดเด่นกว่าคนทั่วไป
(อรัญญา สมแก้ว, 2548) ; (พิสมัย พวงคำ, 2551) ; (สุกัญญา รัศมิธรรมโชติ, 2551) ซึ่งองค์กร
สามารถเลือกสมรรถนะที่สำคัญในการพัฒนาและประเมินบุคลากร (บุญสืบ เทียมหยิน, 2553);
(อนันต์ พันนึก , 2554) ; (Zwell, M., 2000) ในกรณีของกองบิน 5 นี้ เน้นการพัฒนาและประเมิน
สมรรถนะหลัก (core competency) ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่จำเป็นต่องานด้านการ
จัดการการท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัย และเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่ อนุรักษ์กิตติ
จิรพัฒนาการ และชูชัย สมितिไกร กล่าวว่าการนำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาใช้นั้นจะเกิดประโยชน์
โดยตรงต่อองค์การมากมาย โดยสมรรถนะจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งสำหรับพัฒนา
บุคลากร (ธนบูรณ์กิตติ จิรพัฒนาการ, 2552) ; (ชูชัย สมितिไกร, 2556) ซึ่งทำให้องค์การสามารถดึง
ศักยภาพหรือสมรรถนะของบุคลากรมาใช้ในเชิงเพิ่มพูนผลผลิตและผลสัมฤทธิ์ของงานได้
(Boyatzis, R.E., 1999) ก่อให้เกิดผลประโยชน์เกื้อกูลร่วมกันระหว่างองค์การและบุคลากร
นอกจากนี้งานวิจัยของอนุราช วิมล และปัทมาธิริย์ สีสะอาด ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ซึ่งเห็น
ความสำคัญของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ควรรักษามาตรฐานความปลอดภัย และสร้าง
ความมั่นใจในความปลอดภัยระหว่างการเดินทางให้นักท่องเที่ยวได้ (อนุราช วิมล, 2555) ;
(ปัทมาธิริย์ สีสะอาด, 2564)

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและ
จัดการความรู้คือ “คน” ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็น
ผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในที่นี้การศึกษาควรหาบุคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งมีบทบาทสำคัญ
เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งในพื้นที่กองบิน 5 นี้คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ
งานบริการนักท่องเที่ยว และการดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว คือหน่วยรักษาความ
ปลอดภัย หน่วยการข่าว หน่วยบริการ เป็นต้น ดังนั้นเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในที่
บุคลากรควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะของพื้นที่กรณีศึกษากองบิน 5 คือ 1) แผนกสื่อสาร 2) ฝ่าย
สารสนเทศ 3) แผนกข่าว 4) ผู้จัดการอาคารที่พักและสวัสดิการ และ 5) แผนกกิจการพลเรือน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารกองบิน 5 และจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มย่อย เพื่อศึกษาและออกแบบแนวทาง/วิธีการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในของบุคลากร ซึ่งเป็นเครือข่ายงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวกล่าวคือ 1) แผนกสื่อสาร 2) ฝ่ายสารสนเทศ 3) แผนกข่าว 4) ผู้จัดการอาคารที่พักและสวัสดิการ 5) แผนกกิจการพลเรือนได้ผลสำคัญดังนี้ 1) แนวทางวิธีการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิดภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด-19 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงของกองบิน 5 สรุปได้ดังนี้ 1.1) ควรมีสมรรถนะหลักที่ทุกฝ่ายใช้ร่วมกัน เนื่องจากกองบิน 5 ไม่มีหน่วยงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ แต่ละประกอบจากบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาทำงานอย่างบูรณาการกัน จึงควรมีสมรรถนะหลักที่บุคลากรทุกฝ่ายทำงานร่วมกัน และเข้าใจร่วมกันได้ 1.2) ไม่ควรมีสมรรถนะหลักมาก ควรปรับให้มีประมาณ 3 สมรรถนะหลักๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทำงานร่วมกันง่าย ควรรวมเป็นสมรรถนะด้านความปลอดภัย ด้านการจัดการท่องเที่ยว และด้านการบริการ 1.3) ในแต่ละสมรรถนะนั้น ควรแบ่งออกเป็น 3 ส่วนให้ชัดเจนเพื่อต่อการประเมิน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ ทศนคติ (Attitude) 1.4) สามารถนำมาพัฒนาเป็นคู่มือประเมินสมรรถนะได้ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์จริง และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้ 2) สมรรถนะที่จำเป็นในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้สำหรับการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวผสมผสานในพื้นที่ระบบปิดภายใต้วิถีใหม่หลังโควิด-19 สามารถสรุปได้ คือ 1) สมรรถนะด้านการจัดการความปลอดภัย 2) สมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยวและ 3) สมรรถนะด้านการบริการและจิตสาธารณะจะเห็นว่าสมรรถนะดังกล่าวมีความสำคัญต่อการยกระดับความปลอดภัยและการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่กองบิน 5 ในความเห็นจากทั้งของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์การนำสมรรถนะไปประยุกต์ใช้ อย่างเกิดประสิทธิภาพนั้น เมื่อได้สมรรถนะที่สำคัญของพื้นที่แล้วตั้งผลการวิจัยซึ่งได้สมรรถนะหลัก 3 สมรรถนะคือ 1) สมรรถนะด้านการจัดการความปลอดภัย 2) สมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว และ 3) สมรรถนะด้านการบริการและจิตสาธารณะ สามารถใช้สมรรถนะหลักดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการบริหารทรัพยากรบุคคล (Competency-Based Human Resources Management) เพื่อพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตามการนำสมรรถนะไปประยุกต์ใช้ให้ได้ดีควรมีการประเมินความสามารถเชิงสมรรถนะ (Competency Assessment) หมายถึงการประเมินขีดความสามารถของบุคลากรเทียบกับมาตรฐานความสามารถของตำแหน่ง ว่าบุคลากรผู้นั้นมีความสามารถได้ตามมาตรฐาน ต่ำกว่า หรือสูงกว่า เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรต่อไป ซึ่งหากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สามารถพัฒนาเป็นต้นแบบสมรรถนะ (Competency Model) สำหรับระบบในองค์กรต่อไปได้ การประสานเครือข่ายความร่วมมือประกอบสำคัญดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ 2) มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน 3) กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน 4) การเป็นสมาชิก เครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ 5) มีระบบการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 6) มีเครื่องมือ เช่น นวัตกรรมในการจัดการเครือข่าย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และร่วมกันทำงานได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ชูชัย สมธิไกร. (2556). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัชชกร แสงทองดี. (2561). คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ. วารสารวิจัยวิชาการ, 1(3), 137-149.
- ธนบุรณ์กิตติ จิรพัฒนานกร. (2552). สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารระดับกลางของอุตสาหกรรมโรงแรมในภาคใต้ของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ . มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญสืบ เทียมหยิน. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. ใน ปริญญานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิ่นทาร์ย์ สีสะอาด. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมต่อมาตรการความปลอดภัยในการ เดินทางท่องเที่ยวทางน้ำของพนักงานประจำเรือ กรณีศึกษาการเดินทางเรือเส้นทาง พัทยา - เกาะล้าน. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(4), 133-142.
- พิสมัย พวงคำ. (2551). สมรรถนะของบุคลากรสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา . มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุกัญญา รัตมิตรรณโชติ. (2551). การบริหารมนุษย์ให้สุดยอด. กรุงเทพมหานคร: แผนกประมวลความรู้ฝ่ายวิจัยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

- อนันต์ พันนึก . (2554). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุราช วิลล. (2555). การมีส่วนร่วมในการป้องกันอุบัติเหตุทางน้ำของคนประจำเรือโดยสารอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อรัญญา สมแก้ว. (2548). Competency Management : การนำ Competency สู่การปฏิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2564 จาก www.siamhrm.com
- Amir, A. F. et al. (2015). Sustainable tourist environment: perception of international women travelers on safety and security in Kuala Lumpur. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 168(2015), 123 - 133.
- Ashton, A. S. & Chootiraka, M. (2016). Mitigating destination risk perception: studyon international retirement migration tourists in Thailand. *CAUTHE 2016: The changing Landscape of Tourism and Hospitality: The Impact of Emerging Markets and Emerging Destinations*. Sydney: Blue Mountains International Hotel Management School.
- Boyatzis, R.E. (1999). Clustering Competence in Emotional Intelligence : Insights from the Emotional Competence inventory (ECI). Retrieved December 10, 2020, from www.ei.haygroup.com/resources/Library_articles
- Zwell, M. (2000). *Creating a Culture of Competence*. New york: John Wiley and Sons, Inc.

**นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคม
และวัฒนธรรม ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร***

**PUBLIC SERVICES INNOVATION AND LOCAL DEVELOPMENT ON
SOCIAL AND CULTURE BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLE
OF SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN BAN PHAEO
DISTRICT SAMUT SAKHON PROVINCE**

ศรันย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์

Srundit Benjapongs

ไพลิน มุนินทรวัฒน์

Pailin Munintorwat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

E-mail: srundit.be@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์นวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และนำข้อค้นพบพัฒนาเป็นชุดความรู้ เป็นวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) เริ่มจากวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากนั้นเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง (Survey Research) ประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิเลือกตั้ง เลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 444 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มบุคคลสำคัญในท้องถิ่น จำนวน 30 คน และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับบริการสาธารณะของท้องถิ่น จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 10-12 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อนวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับ

* Received 21 January 2023; Revised 15 February 2023; Accepted 18 February 2023

มาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = .773) และมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .702) องค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งไม่พบโครงการนวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมและพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหนึ่งมีนวัตกรรมการบริการสาธารณะตามหลักธรรมาภิบาลและประชาชนในพื้นที่ยอมรับ อาทิ โครงการซ่อมแซมบ้านผู้ยากไร้ โครงการพัฒนาผู้สูงอายุและอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวรามัญ โครงการพัฒนาอาชีพกลุ่มแม่บ้าน ผลการวิจัยกับข้อค้นพบนำมาพัฒนาเป็นชุดความรู้มีเนื้อหาประกอบด้วย สภาพทั่วไปของพื้นที่ บริบทและศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล นวัตกรรมการบริการสาธารณะตามหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: นวัตกรรมการบริการสาธารณะ, สังคมและวัฒนธรรม, หลักธรรมาภิบาล, หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล, ชุดความรู้

Abstract

Purposes of this study were to synthesize public services innovation and local development on social and culture based on good governance principle of sub-district administrative organization in Ban Phaeo District, and to use findings from this research to develop a knowledge set. This study was of a mixed method, starting from documentary research, and then survey research as a survey was carried out to collect information from 444 local voters sampled by convenience sampling. The survey data was analyzed using a computer program. The qualitative part was done through in-depth interview of 30 key informants who were notable persons, and two focus group discussions, each with 10-12 stakeholders of the local services. The analysis of data uses content analysis. The study found that the sample group gave a high rating of sociocultural service innovation of the sub-district administrative organization ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = .773), and compliance with the good governance principle in sociocultural services ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .702). Some sub-district administrative organization were not found to have sociocultural public services innovations, while some had reputable innovative public services such as house repair program, elderly development program, Mon wisdom conservation project, housewife vocational skills development. The research result and finding were used to develop a knowledge set, consisting of the general area condition, context and potential of the sub-

district administrative organization, and public service based on good governance principle.

Keywords: Public Services Innovation, Society and Culture, Good Governance Principle, Good Governance Principle of Sub-district Administrative Organizations, Knowledge set

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานตัวแทนของคนในท้องถิ่นและการทำงานจะได้เปรียบมากกว่าหน่วยงานภาครัฐอื่นในพื้นที่ เพราะสามารถสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้ตรงจุดและรวดเร็วกว่า (บัญชา ส่งสัมพันธ์ และคณะ, 2561); (สุรียานนท์ พลสมิ, 2563) อีกทั้ง เป็นกลไกกระจายอำนาจเพื่อจัดบริการสาธารณะแทนรัฐบาล ถือเป็นฐานรากของการพัฒนาท้องถิ่นและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ใกล้ชิดกับประชาชน (วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2562) สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่มุ่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหลักในการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่น โดยปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะหลายประเภทครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในทุกด้าน ซึ่งมีที่มาจากกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง อำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะครอบคลุมบริการสาธารณะทุกมิติทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมการพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว การส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดระเบียบชุมชน การสาธารณสุขและรักษาความสงบเรียบร้อย และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล, 2563)

ปัจจุบันบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญเพิ่มขึ้นและทุกแห่งต่างพยายามสร้างผลงานเพราะคาดหวังว่าจะได้รับเลือกตั้งกลับมาบริหารท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง อรพินท์ สฟโชคชัย ให้ทัศนะว่า นอกจากประชาชนคาดหวังผู้บริหารท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีคุณธรรมแล้ว ยังต้องการเห็นผลงานและงานบริการสาธารณะที่มีคุณภาพสูงหรือดีกว่าท้องถิ่นอื่น รวมทั้งสามารถรับบริการได้สะดวกรวดเร็ว มีการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมทั้งมีระบบบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2562) จึงส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ พยายามคิดนอกกรอบและนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะ ดังมีตัวอย่างนวัตกรรมท้องถิ่นเกิดขึ้นมากมาย

นวัตกรรมจึงถือเป็นการบริหารรูปแบบใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาท้องถิ่น และปัจจุบันพบว่ามี การส่งเสริมสนับสนุนเรื่องดังกล่าวในรูปแบบการมอบรางวัลแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีนวัตกรรมโดดเด่น (วรรณา ประยุกต์วงศ์ และคณะ, 2562)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล, 2563) ถึงแม้เป็นหน่วยงานขนาดเล็กแต่ก็สามารถริเริ่มนวัตกรรมบริการสาธารณะของตนได้และหลายแห่งโดดเด่นได้รับการยอมรับจากสังคมและมีโอกาสเกิดขึ้นครอบคลุมงานบริการสาธารณะทุกด้าน อาทิ โครงการงานวันสารทเดือนสิบตำบลเขาดิน อบต.เขาดิน จังหวัดกระบี่ โครงการมหาวิทยาลัยนานาชาติวิชน อบต.นาพันสาม จังหวัดเพชรบุรี ทั้งสองกรณีได้รับรางวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2562 (สถาบันพระปกเกล้า, 2562) และเป็นนวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถเป็นต้นแบบแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น อีกทั้งพบว่าบางส่วนเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการมุ่งเน้นทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชน สะท้อนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหรือมีการดำเนินการตามหลักการของธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยนวัตกรรมที่เกิดขึ้นสามารถรวบรวมและสะสมเป็นแหล่งเรียนรู้หรือต้นแบบที่เป็นประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อไม่ให้ต้องดำเนินการแบบลองผิดลองถูกพบกับปัญหาอุปสรรคที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านั้นเคยประสบมาก่อน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ; (คณะนักวิจัย สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562) ; (รณรงค์ จันใด, 2562)

อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีที่ตั้งไม่ไกลกรุงเทพมหานคร มีความโดดเด่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของภูมิภาค การปกครองท้องถิ่นในเขตอำเภอบ้านแพ้วมีเทศบาลตำบล 3 แห่ง และ อบต. 7 แห่ง พื้นที่รับผิดชอบส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอบ้านแพ้วเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้ มีบางส่วนเท่านั้นที่จะมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในพื้นที่แต่มีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่นในจังหวัดสมุทรสาคร และจากการค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นยังไม่พบการเผยแพร่องค์ความรู้หรือผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่สามารถเป็นแบบอย่างของการบริหารจัดการที่ดี อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบ้านแพ้วไม่มีโอกาสเผยแพร่ผลงานโดดเด่นของตนก็ว่าได้ จึงเป็นช่องว่างของความรู้ ซึ่งหากมีการศึกษาวิจัยอาจสามารถสังเคราะห์เป็นนวัตกรรมโดดเด่นที่เป็นประโยชน์ และนำไปเผยแพร่ไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ และเป็นการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมกับท้องถิ่นต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง นวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยเมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของ อบต. บริการสาธารณะที่อยู่ใน

ขอบข่ายด้านสังคมและวัฒนธรรมจะเป็นอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาการดำเนินโครงการที่โดดเด่นและประชาชนในท้องถิ่นได้ประโยชน์ซึ่งอาจมีการจัดบันทึกไว้หรือไม่ก็ตาม เพื่อนำไปรวบรวมเป็นข้อมูลและเผยแพร่เพื่อเป็นต้นแบบเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่นหรือเป็นตัวอย่างสำหรับผู้สนใจ รวมทั้งมีการประเมินความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้ทราบว่าการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองประชาชนและมีธรรมาภิบาลอย่างไร โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อสังเคราะห์เป็นนวัตกรรมที่สำคัญของท้องถิ่นโดยเลือกศึกษาเฉพาะการบริการสาธารณะของ อบต. ในฐานะที่เป็นท้องถิ่นระดับพื้นฐานและใกล้ชิดกับประชาชน โดยจะนำไปพัฒนาเป็นชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถขยายผลต่อท้องถิ่นอื่นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์นวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลที่จะประเมินจากผลสะท้อนของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่
2. เพื่อนำข้อค้นพบนวัตกรรมไปใช้สำหรับพัฒนาเป็นชุดความรู้การบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีวิจัยหลากหลายรูปแบบ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พร้อมกัน (Convergent Parallel Design) มีขอบเขตเนื้อหาหามุ่งค้นหาวัตกรรมการเชิงกระบวนการของการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลที่ประสบความสำเร็จแล้วและดำเนินการต่อเนื่องระหว่าง พ.ศ. 2558-2562 มีพื้นที่เป้าหมาย คือ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ อบต.คลองตัน อบต.เจ็ดริ้ว อบต.บ้านแพ้ว อบต.สวนส้ม อบต.หลักสอง อบต.หลักสาม และ อบต.อำแพง การดำเนินงานครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หมายเลขเอกสารรับรอง COA No. BSRU-REC 6307007 โดยมีการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของพื้นที่และข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการบริหารจัดการของ อบต. 2) วิธีการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง (Survey Research) ประชาชนในพื้นที่เพื่อทราบความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการสาธารณะ รวมทั้งการรับรู้ถึงการบริหารจัดการของ อบต. 3) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth

Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้มีตำแหน่งงานและผู้รู้เรื่องราวในท้องถิ่นของทุกพื้นที่ อบต. จำนวนหลายคนและมีจุดยืนในท้องถิ่นที่ต่างกัน 4) วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริการสาธารณะของท้องถิ่น 5) การสังเคราะห์ข้อมูลและสร้างนวัตกรรมชุดความรู้นวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุระหว่าง 18 ปีถึง 69 ปี และอาศัยอยู่ในพื้นที่ ข้อมูลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ระบุว่า ในปี 2562 มีประชากรรวม 46,252 คน เมื่อคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตร W.G. Cochran (Cochran, W.G., 1953) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นให้มีค่าเท่ากับร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ให้มีค่าเท่ากับร้อยละ 5 คำนวณขนาดตัวอย่างเท่ากับ 385 คน ($n=385$) วิธีได้มาของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) กับวิธีการเลือกหน่วยตัวอย่างแบบสัดส่วน (Quota Sampling) ให้ขนาดตัวอย่างแบ่งเป็นสัดส่วนเท่ากัน คือ จำนวน อบต. ละ 55 ตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Key Informants) ได้แก่ ผู้มีตำแหน่งงานและผู้รู้เรื่องราวในท้องถิ่นจากทุกพื้นที่ อบต. จำนวนแห่งละ 3 คน จากบุคคล 3 กลุ่ม และกลุ่มละ 1 คน ได้แก่ (1) ผู้บริหาร อบต. (2) ผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางความคิด และ (3) ผู้แทนภาคประชาชน รวมจำนวน 21 คน สำหรับผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่ม (Group Participant) เป็นประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริการสาธารณะของท้องถิ่น จำนวน 10 คน วิธีได้มาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิธีเลือกแบบบอกต่อ (Snowball Sampling)

3. เครื่องมือวิจัยของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมในมนุษย์ก่อนเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Survey Questionnaire) จำนวน 1 ชุด สำหรับข้อมูล 3 ประเด็น คือ (1) ข้อมูลทั่วไป (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมกระบวนการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. และ (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. โดยสร้างและกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แสดงระดับความคิดเห็นให้ผู้ตอบเลือกจำนวน 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด และได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนค่าเฉลี่ย ได้แก่ 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย

และ 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด โดยการสร้างเครื่องมือวิจัยมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย คือ (1) การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค (Index of Item Objective Congruence : IOC) และกำหนดให้ข้อคำถามที่ยอมรับได้ต้องมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.50 และ (2) การตรวจสอบคุณภาพด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) ได้นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองเก็บข้อมูล (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลทดลองไปคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดการยอมรับค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ ไม่ต่ำกว่า 0.80 (Cronbach's Alpha Reliability Statistics $\geq$ 0.80) ผลการทดลองพบว่า แบบสอบถามทั้งชุดมีค่าความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.995 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Schedule) จำนวน 3 ชุด ได้แก่ (1) ชุดแนวคำถามสำหรับผู้บริหาร อบต. ชุดแนวคำถามสำหรับผู้นำชุมชน และ ชุดแนวคำถามสำหรับผู้แทนภาคประชาชน โดยทั้ง 3 ชุดนี้มีแนวคำถามเหมือนกัน และ (2) ประเด็นคำถามการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ชุด เครื่องมือในส่วนนี้ทั้งหมดผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากการแนะนำด้านเนื้อหาตามความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิและการยินยอมของผู้ให้ข้อมูล โดยมีขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตรวจสอบสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ เกณฑ์การคัดเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และขอบเขตการวิจัย 2) สำนวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับนวัตกรรมเชิงกระบวนการบริหารงานบริการสาธารณะและการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. ด้วยวิธีการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการเก็บข้อมูลได้ 444 ตัวอย่าง 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) อาศัยแนวคำถามเชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-depth Interview Schedule) เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 ราย ทั้งนี้ มีผู้บริหาร อบต. จำนวน 2 แห่ง ปฏิเสธเข้าร่วมโครงการวิจัยและไม่ให้ข้อมูล 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) อาศัยประเด็นคำถามการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ 2 ครั้ง มีผู้ร่วมวิจัยในการสนทนากลุ่ม (Group Participant) ครั้งละ 10-12 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการโดยในการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรตัวเดียว (Univariate Analysis) สถิติที่ใช้ ได้แก่ การคำนวณหาค่าร้อยละ (%) ฐานนิยม (Mode) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรสองตัว (Bivariate Analysis) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลระหว่างกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติทดสอบครัสคาล-วอลลิส (Kruskal-Wallis Test) และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของข้อมูล สถิติที่ใช้ คือ สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน (Spearman Rank Correlation Coefficient) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลที่จะประเมินจากผลสะท้อนของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่ นำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสำรวจในการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.9 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 42.8 ระบุว่าเพศทางเลือก ร้อยละ 2.0 ไม่ตอบคำถาม ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างอายุต่ำสุด 18 ปี และอายุสูงสุด 62 ปี อายุเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 31.13 ปี และแบ่งเป็นอายุระหว่าง 18-21 ปี ร้อยละ 24.3 อายุระหว่าง 22-27 ปี ร้อยละ 23.2 อายุระหว่าง 28-39 ปี ร้อยละ 26.4 และอายุ 40 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 24.1 และไม่แน่ใจเรื่องอายุ ร้อยละ 2.0 กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสแล้วหรือครอบครัวแล้ว ร้อยละ 53.4 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 38.1 เป็นหม้าย ร้อยละ 2.0 และ เลือกไม่ตอบ ร้อยละ 6.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมง มากที่สุด ร้อยละ 27.7 รองลงมา ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 21.2 พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 13.1 ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 12.6 ค้าขาย ร้อยละ 11.7 ตามลำดับ และ ตอบว่าไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 6.8 ตอบว่าประกอบอาชีพอื่นแต่ไม่ได้ระบุอาชีพ ร้อยละ 0.5 กลุ่มตัวอย่างมีถิ่นที่อยู่ในเขต อบต.หลักสองมากที่สุด ร้อยละ 15.5 รองลงมา อบต.บ้านแพ้ว ร้อยละ 15.3 อบต.เจ็ดริ้ว ร้อยละ 14.9 อบต.สวนส้ม ร้อยละ 13.7 อบต.อำแพง ร้อยละ 13.7 อบต.คลองตัน ร้อยละ 13.5 อบต.หลักสาม ร้อยละ 13.3 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่นน้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 62 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างอาศัยในท้องถิ่นเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 28.34 ปี และแบ่งเป็นระหว่าง 1-19 ปี ร้อยละ 26.8 ระหว่าง 20-26 ปี ร้อยละ 21.8 ระหว่าง 27-38 ปี ร้อยละ 22.3 และมากกว่า 39 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 23.6 และกลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจเรื่องระยะเวลา ร้อยละ 5.4 กลุ่มตัวอย่างส่วน

ใหญ่พักอาศัยร่วมกับบิดา/มารดา ร้อยละ 43.7 รองลงมา พักอาศัยอยู่กับสามีหรือภรรยาของตนเอง ร้อยละ 22.1 นอกจากนั้น พักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง ร้อยละ 9.2 พักอาศัยอยู่คนเดียว ร้อยละ 7.7 และพักอาศัยอยู่กับเพื่อน ร้อยละ 0.7 ตามลำดับ และเลือกไม่ตอบ ร้อยละ 16.7 กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีฐานะเป็นประชาชนในพื้นที่ อบต. เป้าหมาย ร้อยละ 94.6 เป็นสมาชิกสภา อบต. ร้อยละ 2.5 เป็นฝ่ายบริหารของ อบต. ร้อยละ 1.6 และเป็นพนักงานหรือลูกจ้าง ร้อยละ 1.4 กลุ่มตัวอย่าง ก่อน พ.ศ. 2563 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งล่าสุด ร้อยละ 59.9 ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ร้อยละ 12.6 จำไม่ได้ว่าได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นหรือไม่ ร้อยละ 22.5 ตอนนั้นยังไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ร้อยละ 5.0

ผลการสำรวจระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมเชิงกระบวนการในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. จำนวน 5 ด้าน ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = .773) และระดับความคิดเห็นในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.47-3.84 แสดงถึงความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นแต่ละด้านตามลำดับมากไปน้อย คือ ด้านการบำรุงรักษาสีลวัฒนธรรมจารีตประเพณีท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ อัตลักษณ์ชุมชน ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = .828) ด้านการส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = .756) ด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการหรือคนยากไร้ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = .934) ด้านการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = .843) และ ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาบทบาทสตรี การสงเคราะห์ดูแลผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = .882) และเมื่อพิจารณาผลการสำรวจระดับความคิดเห็นราย อบต. พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.35-3.76 แสดงถึงระดับความคิดเห็นของทุก อบต. อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นราย อบต. ตามลำดับมากไปน้อย คือ อบต.หลักสอง ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .719) อบต.เจ็ดริ้ว ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .778) อบต.อำแพง ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .653) อบต.บ้านแพ้ว ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = .874) อบต.หลักสาม ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = .798) อบต.สวนส้ม ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .732) และอบต.คลองตัน ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = .787)

ผลการสำรวจระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. จำนวน 4 ด้าน ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .702) และระดับความคิดเห็นในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.67-3.77 แสดงถึงความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นแต่ละด้านตามลำดับมากไปน้อย คือ หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .727) หลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .739) หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = .730) และหลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = .714) เมื่อพิจารณาผลการสำรวจระดับความคิดเห็นราย อบต. พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่

ระหว่าง 3.48-3.82 แสดงถึงระดับความคิดเห็นของทุก อบต. อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นราย อบต. ตามลำดับมากไปน้อย คือ อบต.หลักสอง ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = .648) อบต.เจ็ดริ้ว ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = .679) อบต.บ้านแพ้ว ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .835) อบต.อำแพง ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .566) อบต.สวนส้ม ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = .655) อบต.หลักสาม ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = .742) อบต.คลองตัน ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = .721)

โดยสรุปในส่วนนี้ พบว่า ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดถึงผลสะท้อนของกลุ่มตัวอย่างว่า อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้วมีนวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมกระบวนการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. ของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. โดยใช้สถิติทดสอบครัสคาล-วอลลิส โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\alpha = .05$) ผลการทดสอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ ถิ่นที่อยู่ สมาชิกในครัวเรือน บทบาทในชุมชน ประสบการณ์การใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่น ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมฯ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลฯ ไม่แตกต่างกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีถิ่นที่อยู่แตกต่างกัน พบว่า มีอย่างน้อย 1 กลุ่มที่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมฯ รวมทั้งระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลฯ แตกต่างจากกลุ่มอื่น (Sig. < α) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบความสัมพันธ์และทิศทางความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วยสถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\alpha = .05$) ผลการทดสอบ พบว่า อายุและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมฯ อายุและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลฯ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมฯ มีความสัมพันธ์กับแบบทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก ($r_s = .836$) กับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 2 ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการวิจัยเอกสาร พบว่า อำเภอบ้านแพ้วเป็นพื้นที่สีเขียว มีคลองพาดผ่านจำนวนมาก ใกล้เขตอุตสาหกรรม พื้นที่รับผิดชอบส่วนใหญ่ของ อบต.เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่โดดเด่น อาทิ ประเพณีของชาวไทยรามัญ ในอำเภอบ้านแพ้วมี อบต.ที่รับผิดชอบทั้งเขตตำบล ได้แก่ อบต.หลักสอง อบต.เจ็ดริ้ว อบต.อำแพง อบต.สวนส้ม ส่วน อบต.บ้านแพ้ว อบต.หลักสาม อบต.คลองตัน รับผิดชอบเพียงบางส่วน

ของตำบลที่อยู่นอกเขตเทศบาล โดย อบต.หลักสาม มีพื้นที่รับผิดชอบมากที่สุด โดยมีจำนวน 13 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรมากที่สุด ประมาณ 14,000 คน ส่วน อบต. อื่น ๆ มีจำนวนหมู่บ้าน 5-8 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากร ระหว่างประมาณ 4,000-9,000 คน โดย อบต.เจ็ดริ้ว มีพื้นที่รับผิดชอบและจำนวนประชากรน้อยที่สุด ปีงบประมาณ 2563 อบต.หลักสาม มีงบรายจ่าย มากที่สุด ประมาณ 100 ล้านบาท ส่วน อบต. อื่น ๆ มีงบประมาณรายจ่าย ระหว่าง 35 – 65 ล้านบาท โดยอบต.คลองตัน และ อบต.เจ็ดริ้ว มีน้อยที่สุดในปี 2563 อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้วทั้งหมดมีผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA) ผ่านเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ 60 คะแนน อยู่ระหว่าง 62.31-79.42 คะแนน เป็นระดับพอใช้ถึงระดับดี มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินเท่ากับ 72.64 คะแนน (ระดับดี) และผ่านเกณฑ์คะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ที่กำหนดให้ต้องไม่น้อยกว่า 50 โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 61.00-93.08 คะแนน เป็นระดับผลการประเมินอยู่ระหว่าง D ถึง A ค่าเฉลี่ยคะแนนการประเมินเท่ากับ 75.09 คะแนน (ระดับ B)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม มุ่งค้นหานวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นในท้องถิ่นและตรวจสอบว่าการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวนี้เป็นไปตามหลักการธรรมาภิบาลหรือไม่ อย่างไร โดยผลการวิจัย พบว่า อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้วจำนวนหนึ่งมุ่งทำงานประจำ โครงการต่อเนื่อง และงานตามนโยบายของรัฐบาล ยังไม่ปรากฏ มีการริเริ่มโครงการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นในท้องถิ่น เห็นได้จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สอดคล้องกันที่มีต่อ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้วแห่งหนึ่ง

“เรื่องนวัตกรรมต่าง ๆ มันก็ไม่มีอะไร ไม่มีอะไรเลย...เงินผู้สูงอายุรัฐบาลเขาก็ให้มา...ก็มีบทบาทเก็บภาษีโรงเรือนท้องที่ท้องถิ่น” (ผู้นำทางความคิด 1, 2563)

“โครงการเดิม ๆ อยู่แล้ว สงเคราะห์ผู้สูงอายุ เบี้ยคนพิการ มีใหม่ ๆ พวกเด็กแรกเกิด แต่ก็ยังเป็นของรัฐบาล แต่ อบต.ไม่ได้มีเรื่องใหม่” (ผู้นำชุมชน 2, 2563)

แต่จากผลการวิจัยที่ไม่ปรากฏการริเริ่มโครงการนวัตกรรมตามที่กล่าวมาข้างต้น จะไม่สอดคล้องกับผลการสำรวจระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมเชิงกระบวนการในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว ที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากทุก อบต. มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 3.48-3.82

ในขณะเดียวกัน อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จำนวนหนึ่ง ปรากฏพบว่า มีนวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นในระหว่าง พ.ศ. 2558-2562 และได้รับ

การยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ และ อบต. หนึ่ง ๆ มีนวัตกรรมมากกว่า 1 เรื่อง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมและพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมมากกว่า 1 ด้าน อาทิ อบต.สวนส้ม มีนวัตกรรมด้านการพัฒนาบทบาทและอาชีพสตรี มีนวัตกรรมส่งเสริมเด็กและเยาวชน และการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน ท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นในด้านประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยรามัญ (มอญ) อบต.ของท้องถิ่นนั้นจะมีนวัตกรรมฯ ที่เกี่ยวข้องกับด้านดังกล่าว ได้แก่ อบต.บ้านแพ้ว อบต.เจ็ดริ้ว

สำหรับในเรื่องการดำเนินงานตามหลักการธรรมาภิบาล พบว่า นวัตกรรมทั้งหมดที่พบจากการวิจัยครั้งนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนรวมทั้งภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในและนอกท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ปรากฏการปกปิดหรือเลือกปฏิบัติกับประชาชนบางกลุ่ม ดังเช่น คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สอดคล้องกันที่มีต่อการดำเนินงานของ อบต. แห่งหนึ่ง

“ไม่มอญ มอญ ก็สามารรถมาร่วมได้...ใครมาก็รับหมด ไม่ได้กีดกัน” (ผู้บริหารท้องถิ่น 2, 2563)

“คนในพื้นที่รู้จักการแบ่งปัน...แต่มันเหมือนการช่วยเหลือกันในชุมชนใครมีมากออกมากใครพร้อมาก็ออก ไม่ใช่โยนภาระหน้าที่ให้กับรัฐเพียงอย่างเดียวอันนี้เท่ากับการมีส่วนร่วมเท่าที่ตัวผู้บริหารเขาคิดว่าเราอยากให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม...คุ่มค่าเป็นเรื่องการปลูกจิตสำนึกชัดเจนเลย (ผู้แทนภาคประชาชน 2, 2563)”

นวัตกรรมจากการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนน้อยมากที่สามารถประเมินความคุ้มค่าในรูปของตัวเงินหรือคุณค่าทางวัตถุได้ ตัวอย่างที่พบ เช่น นวัตกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพสตรี โครงการสงเคราะห์ช่วยเหลือและซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้ยากไร้ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ไม่สามารถประเมินเป็นตัวเงิน แต่มีคุณค่าทางจิตใจแก่ผู้ได้รับผลประโยชน์หรือประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ สะท้อนออกมาจากตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีต่อโครงการของ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้วแห่งหนึ่ง

“การไปเยี่ยมผู้สูงอายุ...ประชาชนชอบที่ผู้นำมาเยี่ยม ผู้สูงอายุพอมมีคนมาเยี่ยมหน้าตาก็ไหล” (ผู้นำชุมชน 1, 2563)

“ก็ดีนะ เหมือนเราก็กุณิใจที่เราได้ทำบุญ ทางเขาก็ดีใจ ที่เขาได้รับจากเรา แล้วเหมือนก็อบอุ่น ที่เราได้ไปเยี่ยมเขา” (ผู้แทนภาคประชาชน 1, 2563)

นอกจากนี้ พบว่า อบต. หลายแห่งประสบปัญหาข้อจำกัดของงบประมาณและระเบียบของทางราชการทำให้โครงการบริการสาธารณะบางโครงการที่ได้รับการตอบรับเชิงบวกจากคนในท้องถิ่นต้องยุติไป อีกทั้ง แม่น้ำวัดกรรมที่พบจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นและได้รับการยอมรับจากประชาชน แต่ยังไม่ปรากฏว่าเคยมีหน่วยงานอื่นหรือท้องถิ่นอื่นมาศึกษาดูงานหรือมีการนำไปเป็นต้นแบบที่ชัดเจน

ส่วนที่ 3 ผลการสังเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบนวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว ได้แก่ โครงการสงเคราะห์ช่วยเหลือและซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้ยากไร้ (อบต.บ้านแพ้ว) เป็นการสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม โครงการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุกับการส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวรามัญ (อบต.บ้านแพ้ว) เป็นการผสมผสานการพัฒนาผู้สูงอายุกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการพัฒนาบทบาทสตรีและพัฒนาอาชีพกลุ่มแม่บ้าน (อบต.สวนส้ม) เป็นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่กลุ่มแม่บ้านและประชาชนทั่วไปในชุมชน สภาเด็กและเยาวชน (อบต.สวนส้ม) เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ผู้นำเยี่ยมบ้านคนพิการและผู้สูงอายุ (อบต.สวนส้ม) เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนเดินทางเยี่ยมคนพิการและผู้สูงอายุที่อยู่ติดบ้าน โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเคลื่อนที่วิถีรามัญ (อบต.เจ็ดริ้ว) เผยแพร่ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสถานที่ต่าง ๆ รถฉุกเฉินให้บริการคนป่วยในชุมชน (อบต.อำแพง) โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กในวัยเรียน (อบต.หลักสอง) เป็นโครงการที่ดำเนินการร่วมกับโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ปัญหาเอดส์ และยาเสพติด ชมรมผู้สูงอายุตำบลหลักสอง (อบต.หลักสอง) เป็นการสร้างกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้พบปะและทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งอาจมีกิจกรรมเสริมอื่น ๆ เช่น การตรวจสุขภาพสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น

2. นำข้อค้นพบนวัตกรรมไปใช้สำหรับพัฒนาเป็นชุดความรู้การบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งผลผลิตของการวิจัยครั้งนี้เป็นชุดความรู้ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านแพ้ว อธิบายข้อมูลของอำเภอบ้านแพ้วในปัจจุบันครอบคลุมทั้งเรื่องภูมิศาสตร์ การปกครอง เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต การท่องเที่ยว สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน และเชื่อมโยงกับการปกครองท้องถิ่นในระดับ อบต.

ภาพที่ 1 ปกชุดความรู้

ส่วนที่ 2 บริบทและศักยภาพของ อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว อธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของพื้นที่และการบริหารงานของ อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว เนื้อหาจะสะท้อนจุดเด่นปัญหาอุปสรรค โอกาสในการพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว

ส่วนที่ 3 นวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เป็นส่วนนำเสนอนวัตกรรมเชิงกระบวนการบริหารจัดการทำบริการสาธารณะที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

ภาพที่ 2 ตัวอย่างเนื้อหาภายในชุดความรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการสังเคราะห์นวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลที่จะประเมินจากผลสะท้อนของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่ มีข้อค้นพบโครงการนวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรม จะมีลักษณะเป็นนวัตกรรมสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของนวัตกรรมการบริการสาธารณะของการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นบริการสาธารณะใหม่ ๆ ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่มาก่อนเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่น โดยนวัตกรรมเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง แต่มาจากการริเริ่มที่ต้องการจะแก้ปัญหาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีเช่นเดียวกับผลการวิจัยของ วรณา ประยุกตวงศ์ และคณะ ที่พบว่า นวัตกรรมท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นความคิดใหม่ไม่ได้เกิดจากแรงจูงใจหรือมีแหล่งกำเนิดมาจากภาครัฐหรือนโยบายของส่วนกลาง (วรณา ประยุกตวงศ์ และคณะ, 2562) และในส่วนของผลงานวิจัยของ มยุรี ทรัพย์เที่ยง และ วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ ก็พบว่า การเปลี่ยนแปลงและสภาพความจำเป็นของท้องถิ่น ทำให้ อบต. ต้องปรับตัวลงมือทำบางอย่างเพื่อแก้ไขหรือบรรเทาความรุนแรงของปัญหา แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่ริเริ่มนวัตกรรมเชิงรุก (มยุรี ทรัพย์เที่ยง และวาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์, 2559) โดยรูปแบบนวัตกรรมที่พบในการวิจัยครั้งนี้มีความหลากหลาย

แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ แต่ยังคงพบว่าบางนวัตกรรมอาจมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดย วีระศักดิ์ เครือเทพ ให้ทัศนะว่า สาเหตุที่นวัตกรรมของท้องถิ่นแตกต่างกันเพราะอาจมี จุดเริ่มต้นและคุณลักษณะของสภาพสังคมที่ต่างกัน สำหรับนวัตกรรมที่เหมือนกันก็อาจมาจากการเรียนรู้จากกันและกันหรือเป็นรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นในด้านนั้น ๆ ก็ได้ การวิจัยครั้งนี้ พบว่า แม้ อบต.จะมีข้อจำกัดของงบประมาณหรือเรื่องระเบียบของทางราชการแต่ในการดำเนินโครงการด้านสังคมและวัฒนธรรมก็ทำได้ไม่ยากและไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเมื่อเทียบกับภารกิจด้านอื่น ๆ ของ อบต. (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2548) และในการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่านวัตกรรมของ อบต. มีหลายด้านนั้น ไม่ใช่ข้อค้นพบใหม่ เพราะผลงานวิจัยของ ชลิตา ศรมณี และคณะ ซึ่งศึกษาวัฒนธรรมบริการสาธารณะของ อบต. ในพื้นที่หนึ่ง พบว่า ลักษณะนวัตกรรมบริการสาธารณะที่ อบต. จัดทำก็ครอบคลุมบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของ อบต. (ชลิตา ศรมณี และคณะ, 2556) เช่นเดียวกับ ผลงานวิจัยของ วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ พบว่า นวัตกรรมส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริการทางสังคมและสาธารณสุข (วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ, 2557) ซึ่งในเรื่องนี้ก็เคยถูกยืนยันโดยผลงานวิจัยของ จรัส สุวรรณมาลา และคณะ ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีศักยภาพริเริ่มนวัตกรรมท้องถิ่นโดยไม่จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษทำให้นวัตกรรมท้องถิ่นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ (จรัส สุวรรณมาลา และคณะ, 2549) อีกทั้ง หลายนวัตกรรมที่พบในการวิจัยครั้งนี้มีที่มาจาก การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นซึ่งต้องการให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์สุขทางจิตใจของคนในท้องถิ่น จึงไม่สามารถประเมินความคุ้มค่าได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดนวัตกรรมของ อบต. ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว ทำนองเดียวกับผลงานวิจัยของ ภาวิณี ลักขร และ กฤษฎวรรณ โล่ห์วัชรินทร์ พบว่า การมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิด นวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จมักเกิดจากการให้ ประชาชนมีส่วนร่วม และประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน และ จากการวิจัยครั้งนี้ ประชาชนเห็นว่า อบต. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูง (ภาวิณี ลักขร และ กฤษฎวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, 2562) ในเรื่องนี้ บัญชร ส่งสัมพันธ์ และคณะ ให้ทัศนะว่า องค์ ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กสามารถส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการปกครองได้ดี (บัญญัติ ส่งสัมพันธ์ และคณะ, 2561) แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัย พบว่า อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้วจำนวนหนึ่งไม่ปรากฏการริเริ่มโครงการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมใหม่ในท้องถิ่น ไม่สอดคล้องกับผลสะท้อนจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างคนในพื้นที่ที่พบว่า อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้วมีนวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งต้องมีการศึกษาหาคำตอบต่อไป

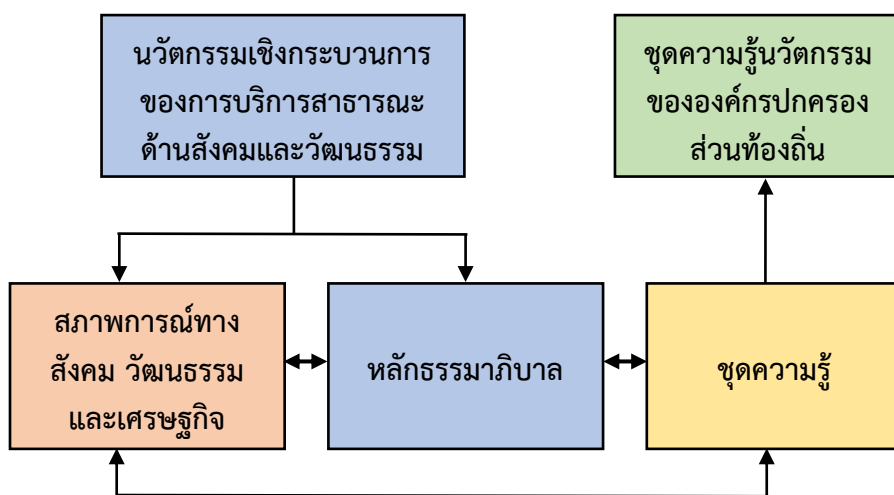
2. จากข้อค้นพบนวัตกรรมไปใช้สำหรับพัฒนาเป็นชุดความรู้การบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ชุดความรู้จะมีเนื้อหาหลายส่วน โดยหัวใจสำคัญ

เป็นส่วนการนำเสนอข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ที่เป็นนวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว โดยเนื้อหาอธิบายถึงนวัตกรรมเชิงกระบวนการอย่างกว้าง ๆ ซึ่งไม่ได้มีเนื้อหาในเชิงลึกเทียบเท่ากับผลงานลักษณะรายงานการถอดบทเรียนหรือการศึกษาวิชาวิจัยรายกรณี ตัวอย่างเช่น ผลงานของคณะนักวิจัย สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เรื่อง ต้นแบบแห่งความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ปี 2561 (คณะนักวิจัย สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562) เนื่องจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้มุ่งแสวงหาข้อมูลและข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ประเมินจากผลสะท้อนของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่เท่านั้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากผลงานวิจัย คือ กระบวนการสร้างชุดความรู้นวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการนำแนวคิดนวัตกรรมกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการค้นหานวัตกรรมเชิงกระบวนการในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจริงของแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยวิธีการประเมินจากผลสะท้อนของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่

ภาพที่ 3 กระบวนการสร้างชุดความรู้นวัตกรรมการบริการสาธารณะ
ด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) การสังเคราะห์นวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลที่จะประเมินจากผลสะท้อนของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่ อบต.ในอำเภอบ้านแพ้ว มีจำนวน 7 แห่ง ทั้งหมดมีพื้นที่รับผิดชอบส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีคลองพาดผ่านจำนวนมาก มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่โดดเด่น ในปี 2563 ทั้งหมดมีผลการประเมินประสิทธิภาพของ อบต. (LPA) ผ่านเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ รวมทั้งผ่านเกณฑ์คะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ผลสำรวจความคิดเห็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อนวัตกรรมเชิงกระบวนการในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต.อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = .773) และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบริการสาธารณะด้านสังคมวัฒนธรรมของ อบต.อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .702) แสดงถึงผลสะท้อนของกลุ่มตัวอย่างว่า อบต. มีนวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัย พบว่า อบต. บางแห่งไม่มีโครงการนวัตกรรมบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรม แต่ค้นพบว่า อบต.จำนวนหนึ่งมีนวัตกรรมเชิงกระบวนการบริหารจัดการทำบริการสาธารณะที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ อาทิ โครงการส่งเสริมช่วยเหลือและซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้ยากไร้ โครงการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุกับการส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวรามัญ โครงการพัฒนาบทบาทสตรีและพัฒนาอาชีพกลุ่มแม่บ้าน โครงการสภาเด็กและเยาวชน นายก อบต.เยี่ยมบ้านคนพิการและผู้สูงอายุ 2) ข้อค้นพบนวัตกรรมไปใช้สำหรับพัฒนาเป็นชุดความรู้การบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาล โดยการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลของประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่และพัฒนาเป็นชุดความรู้ นวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้วเป็นรูปแบบเอกสารคู่มือที่มีเนื้อหาสำคัญประกอบด้วย สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านแพ้ว บริบทและศักยภาพของ อบต.ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว และนวัตกรรมการบริการสาธารณะด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลสามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ศึกษาเป็นแนวทางดำเนินงานหรือพัฒนาต่อยอดงานบริการสาธารณะให้สามารถยกระดับธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรวางระบบสร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีการพัฒนานวัตกรรมการบริการสาธารณะที่ธรรมาภิบาล โดยสามารถใช้วิธีส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งควร

พัฒนาบุคลากรและสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อให้เกิดการสร้างสรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น โดยสามารถนำผลผลิตชุดความรู้ที่เป็นผลของการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์หรือพัฒนาเป็นหลักสูตรพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการสร้างสรค์นวัตกรรมสุดท้ายนี้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจศึกษาวิจัยควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ หรือเลือกศึกษาปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถสร้างสรค์นวัตกรรมได้ นอกจากนี้อาจศึกษาแบบเจาะลึกนวัตกรรมบริการสาธารณะเด่น ๆ เป็นรายกรณีเพื่อให้เป็นต้นแบบหรือแหล่งเรียนรู้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การสังเคราะห์และถอดบทเรียนนวัตกรรมท้องถิ่นและบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะนักวิจัย สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2562). ต้นแบบแห่งความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: เกรท มีเดีย เอเจนซี จำกัด.
- จรัส สุวรรณมาลา และคณะ. (2549). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.).
- ชลิตา ศรมณี และคณะ. (2556). การสร้างสรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะโดยองค์การบริหารส่วนตำบล. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญธร ส่งสัมพันธ์ และคณะ. (2561). โครงการการจัดบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก. ใน รายงานการวิจัย. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ผู้แทนภาคประชาชน 1. (21 สิงหาคม 2563). นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. (ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้แทนภาคประชาชน 2. (8 กันยายน 2563). นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. (ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้นำชุมชน 1. (15 สิงหาคม 2563). นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. (ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำชุมชน 2. (28 สิงหาคม 2563). นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. (ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำทางความคิด 1. (22 สิงหาคม 2563). นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. (ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารท้องถิ่น 2. (6 กันยายน 2563). นวัตกรรมบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและวัฒนธรรมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. (ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ภาวิณี ลักษณะ และกฤษวรรณ โล่ห์วัชรินทร์. (2562). เงื่อนไขการเกิดนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 10(2), 109-126.
- มยุรี ทรัพย์เที่ยง และวาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์. (2559). การค้นหานวัตกรรมท้องถิ่นในจังหวัดภาคกลางตามภารกิจการกระจายอำนาจของไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 137-148.
- ธรรรงค์ จันโต. (2562). รายงานฉบับสมบูรณ์การประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรับรางวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2563 จาก <https://bit.ly/3ZsvkKB>
- วรรณ ประยุกต์วงศ์ และคณะ. (2562). โครงการนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์และอุทัยธานี. ใน รายงานการวิจัย . สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2562). รายงานสถานการณ์ การกระจายอำนาจ ประจำปี พ.ศ. 2561: บทสำรวจความเป็นประชาธิปไตยท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2548). นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ. (2557). โครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย. ใน รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report). คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. (2563). การปกครองท้องถิ่น มุมมองจากประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสัญญาธรรมศักดิ์เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2562). รางวัลพระปกเกล้า' 62. กรุงเทพมหานคร: เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด.
- สุรียานนท์ พลสิม. (2563). ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์กับการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่น. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2562). ชนะสิบทิศ การบริหารท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- Cochran, W.G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons. Inc.

ปัจจัยหลักของตัวสินค้า ราคา และสถานที่จัดจำหน่าย
ที่มีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย*
THE CORE FACTORS OF PRODUCT, PRICE, & PLACE
EFFECT TO GEN Y CONSUMER BEHAVIOR

ปฐมาพร เนตินันท์

Patamaporn Netinant

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

School of Agricultural Technology King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, Thailand

อรัญญา พงศ์สะอาด

Aranya Phongsard

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: patamaporn.ne@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ส่วนประสมทางการตลาด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวสินค้า ราคา และสถานที่จัดจำหน่าย 2) ระดับการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย และ 3) ปัจจัยหลักของส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเจนวายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 414 คน โดยเก็บข้อมูลจากห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาเก็ต 12 แห่ง นำข้อมูลมาสังกัดปัจจัยโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลักและหมุนแกนด้วยวิธีแวกซ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) เจนวายพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ 2) เจนวายแสดงพฤติกรรมการบริโภค ครบทั้ง 12 ลักษณะ 3) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยหลักของส่วนประสมทางการตลาดต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย พบว่า ตัวแปรส่วนประสมทางการตลาด 3 องค์ประกอบ จำนวน 12 ตัวแปร สามารถแบ่งเป็น 3 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยหลักที่ 1 สถานที่จัดจำหน่ายแบบหลอมรวมช่องทางกายภาพและออนไลน์ 5 ตัวแปร อธิบายสาเหตุความผันแปรได้ร้อยละ 34.382 ซึ่งให้เห็นว่าเจนวายมีการพิจารณาสถานที่จัดจำหน่ายเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ปัจจัยหลักที่ 2 กลยุทธ์การตั้งราคา 4 ตัวแปร อธิบายสาเหตุความผันแปรได้ร้อยละ 17.744 ซึ่งให้เห็นว่า ราคาและการส่งเสริมการขายเป็นหัวใจสำคัญของ

* Received 6 February 2023; Revised 24 February 2023; Accepted 27 February 2023

การตลาด และปัจจัยหลักที่ 3 ประโยชน์ต่าง ๆ ของตัวสินค้า 3 ตัวแปร อธิบายสาเหตุความผันแปรได้ร้อยละ 11.906 ซึ่งให้เห็นว่าการสร้างตราสินค้าที่มีคุณค่าด้วยการนำเสนอประโยชน์ของตัวสินค้าโดยตรง ประโยชน์เชิงอารมณ์ของตัวสินค้าและประโยชน์เชิงสะท้อนตัวตนผู้ซื้อสามารถใช้สามารถกระตุ้นพฤติกรรมผู้บริโภคได้

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, เครื่องมือการสื่อสารตราสินค้า, การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ, พฤติกรรมผู้บริโภค, เจนวาย

Abstract

This article is aimed to study 1) the marketing mixed components in 3 elements are product, price and place, 2) level of consuming behavior of Gen Y consumers and, 3) main factors of the marketing mixed components which affect consuming behavior of Gen Y. This research is quantitative research. Data were collected using questionnaires from 414 Gen Y samples in Bangkok and its vicinity, from 12 department stores and supermarkets. The data were analyzed by factor analysis, principal component analysis and VARIMAX rotation. The research results showed that 1) Gen Y consumers considered all 3 marketing mixed components, 2) Gen Y consumers showed all 12 styles of consumer, and 3) the results of core factors analysis of all marketing mixed affecting Gen Y consumers' consuming behavior showed that 3 marketing mixed components, 12 marketing mixed variables could be divided into 3 core factors; the 1st core factor: Place convergence distribution channels via physical channel & online 5 variables can predict 34.382% of variances showed that Gen Y considers distribution place to change over time; the 2nd core factor: Pricing Strategy 4 variables can predict 17.744% of variances showed that price and promotion are the core value of marketing. ; the 3rd core factor: product benefits 3 variables can predict 11.906% of variances showed that building a valuable brand by presenting the benefits of the product directly, emotional benefits of the product itself and benefits that reflect the identity of the buyer can stimulate the consuming behavior of Gen Y consumers.

Keywords: Marketing Mixed, Brand Communication Tools, Integrated Marketing Communication, Consumer Behavior, Gen Y

บทนำ

เมื่อแบ่งผู้บริโภคนั้นเป็นกลุ่มย่อยทางการตลาดโดยใช้ตัวแปรหลากหลายร่วมกัน เช่น ปีเกิด วิธีการใช้ชีวิตและกิจกรรมที่ทำเป็น “Generation” จะสามารถแบ่งได้หลายกลุ่ม เช่น กลุ่ม Gen Z, Tween, Teens (Vollmer, C. & Precourt, G., 2008) กลุ่ม Gen Y, Gen X และ Baby Boom (van den Bergh, J. & Behrer, M., 2013) กลุ่มผู้บริโภค Gen Y เป็นกลุ่มคนที่เกิดช่วง ปี พ.ศ. 2527 - 2545 (Solomon, M., 2016) หรือใกล้เคียง และหลังจาก ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) บางครั้งจึงเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “Millennium Generation” (Palfrey, J. & Gasser, U., 2010) ปัจจุบันมีอายุอยู่ในช่วงที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ในมหาวิทยาลัยหรือเริ่มทำงานในระดับปฏิบัติการ (The first jobber) และเนื่องจากเจนวายเกิดและเติบโตในช่วงที่สื่อใหม่และสื่อออนไลน์เป็นที่แพร่หลาย นักการตลาดบางกลุ่มจึงเรียกว่า เป็นกลุ่มคนที่มีดิจิทัลเป็นรากฐาน (Digital Native) มีความสามารถเชี่ยวชาญการใช้สื่อใหม่และสื่อออนไลน์ เช่น คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ โน้ตบุ๊ก คอมพิวเตอร์พกพา เช่น iPad, Tablet ฯลฯ รวมถึงโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน (Palfrey, J. & Gasser, U., 2010); (Vollmer, C. & Precourt, G., 2008) และเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะตน ไม่ชอบการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (دنۇفل ئەيۋىرىمىگۈل ۋە سىررىرى پەيغۇرىتپىنى، 2554) และ วิทยา ชีวรุณทัย กล่าวถึงพฤติกรรมของ “Gen Y” ไว้ว่า ชื่นชอบและอยู่กับเทคโนโลยี เสพติดข้อมูลผ่านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งที่เป็นสาระและบันเทิง (วิทยา ชีวรุณทัย, 2555)

“Gen Y” จะเปิดรับข้อมูลข่าวสารแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น คำคม ข้อคิด หรือภาพ โดยนำมา ดัดแปลงแล้วนำเสนอในแบบฉบับของตนเองอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อใหม่และสื่อออนไลน์ หรือสร้างสรรค์วิดีโอคลิปที่มีความสร้างสรรค์ สนุกสนานเผยแพร่ลงบน YouTube ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในเครือข่ายของตนเท่านั้น สิ่งที่เจนวายนำเสนอผ่านสื่อใหม่และสื่อออนไลน์เหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดการกด “like” หรือ “Share” จนมีผู้อ่านหรือชมเป็นจำนวนมาก (Palfrey, J. & Gasser, U., 2010) ดังนั้นการพฤติกรรมใช้สื่อใหม่และสื่อออนไลน์ของเจนวายดังที่กล่าวมานี้จึงส่งผลให้คนกลุ่มนี้กลายเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างกระแสและค่านิยมทางสังคม (Influencer in Social Trend & Value Trend) อีกด้วย (McDaniel, C. et al., 2013)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มเจนวายได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเหตุผล 3 ประการคือ ประการที่ 1 “Gen Y” มีจำนวนประชากรมากกว่ากลุ่ม Generation อื่นในประเทศไทย (McDaniel, C. et al., 2013) คือ มีจำนวน 16.16 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.34 ซึ่งถือว่ามีความหนาแน่น 1 ใน 4 ส่วนของประชากรไทยทั้งหมด (National Statistical Office, 2013) ประการที่ 2 ตราสินค้าถือว่า “Gen Y” เป็นกลุ่มผู้บริโภคสำคัญของการตลาดที่ควรให้ความสำคัญและกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักการตลาด เนื่องจากพฤติกรรมการใช้สื่อใหม่

เฉพาะที่สำคัญต่อการตลาด คือ ชื้อใช้อย่างมีแบบแผน อยู่ในวัยสร้างและเริ่มมีฐานะ กำลังตัดสินใจจะซื้อสินค้ามีมูลค่าอย่างรถยนต์หรือบ้านของตนเอง ชื่นชอบและแสดงพฤติกรรมการใช้สินค้าเทคโนโลยี อย่างโน้ตบุ๊ก โทรศัพท์สมาร์ทโฟนและมักแสดงพฤติกรรมการใช้ทันทีเมื่ออยากได้หรือต้องการ เพราะมีความอดทนต่ำ ไม่ชอบการรอคอย นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกระแสสังคมและกระแสนิยม (Influencer in Social Trend & Value Trend) ในการแสดงพฤติกรรมการใช้ (McDaniel, C. et al., 2013) ประการที่ 3 นักการตลาดเชื่อว่า หากบริหารจัดการส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) กล่าวคือ ตัวสินค้า (Product) ราคา (Price) สถานที่จัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Marketing Promotion) ที่ดีมีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้บริโภคแสดงพฤติกรรมการใช้ ทรสินค้าจะประสบความสำเร็จในตลาดได้ (คอตเลอร์, ฟิลลิป, 2547) เนื่องจากกระบวนการเปิดรับข้อมูลของผู้บริโภคผ่านเครื่องมือสื่อสารตราสินค้าต่าง ๆ (Stone, M. et al., 2007)

ในปัจจุบันตราสินค้ามากมายจึงระบุให้ “Gen Y” เป็นกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายหลักทางการตลาดที่มีสำคัญมากกว่ากลุ่ม Generation อื่น เนื่องจากหลายสาเหตุ คือ การตัดสินใจและการกระทำแสดงพฤติกรรมการใช้รวดเร็ว อีกทั้งประชากรของกลุ่มเจนวายมีปริมาณมากกว่ากลุ่ม Generation อื่น ๆ จึงน่าจะมีปริมาณการแสดงพฤติกรรมการใช้ที่มากกว่า Generation อื่น ๆ (McDaniel, C. et al., 2013) นอกจากนี้ การใช้สื่อใหม่และสื่อออนไลน์ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของกลุ่ม “Gen Y” ในบางกรณียังสอดคล้องและสนับสนุนการทำตลาดแบบไวรัล หรือ “Viral Marketing” ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารการตลาด ถูกเผยแพร่โดยผู้บริโภคเป็นผู้ส่งต่อให้กันเองไปเรื่อย ๆ ส่งผลในเชิงความรวดเร็วของการเข้าถึงข้อมูล ความน่าเชื่อถือ และลดต้นทุนในการสื่อสารการตลาด (เวอร์โทม, เคนท์ และเฟนวิก, เอียน, 2551) แต่ในความเป็นจริงองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ตัวสินค้า (P1: Product) องค์ประกอบที่ 2 ราคา (P2: Price) และองค์ประกอบที่ 3 สถานที่จัดจำหน่าย (P3: Place) จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคหรือไม่อย่างไร ตัวสินค้านี้ราคาและสถานที่จัดจำหน่ายจะส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ยังไม่มีผู้ใดตอบได้ชัดเจนด้วยเหตุผลข้างต้น และการที่แบรนด์สินค้าและนักการตลาดจะครองส่วนแบ่งตลาด เจนวายได้นั้น ต้องเข้าใจพฤติกรรมของคนกลุ่มนี้เสียก่อน ด้วยความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของความสนใจของผู้วิจัยและนำมาสู่การศึกษาวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวสินค้า ราคา และสถานที่จัดจำหน่าย เพื่อการแสดงพฤติกรรม การบริโภคสินค้าของเจนวาย
2. เพื่อศึกษาลักษณะและระดับการแสดงพฤติกรรมผู้บริโภคของเจนวาย

3. เพื่อศึกษาปัจจัยหลักของตัวสินค้า ราคา และสถานที่จัดจำหน่ายที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ กลุ่มเจนวายที่มีอายุ 21 - 36 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเนื่องจากประชากรมีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (Wanichbuncha, K., 2007) จากกลุ่มประชากรเจนวาย อายุ 21 - 36 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 414 คน ตามการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำแนกตามระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ $\pm 5\%$ ว่า กลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน (Siljaru, T., 2010)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อคำถามลักษณะของข้อมูลทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง “Gen Y” จำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด (Close Ended Question) ลักษณะให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว คือ เพศ ที่อยู่อาศัย การศึกษา อาชีพ เป็นข้อมูลนามบัญญัติ (Nominal Scale) ส่วนอายุ และรายได้เป็นข้อมูลอันตรภาคชั้น (Interval Scale) (Rangsungruen, G., 2011) ตอนที่ 2 ลักษณะและระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวสินค้าจำนวน 3 ข้อ ราคาจำนวน 4 ข้อ และสถานที่จัดจำหน่ายจำนวน 5 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อคำถามลักษณะและระดับการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย จำนวน 17 ข้อ สำหรับข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นข้อมูลแบบอันตรภาคชั้น แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 0 - 4 ใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scales) (Karnchanavasee, S. et al., 2008)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำแบบสอบถามมาใช้ ซึ่งทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมเนื้อหา จากการ วิเคราะห์ค่า IOC พบว่ามีค่า IOC เฉลี่ย 0.985 ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.61 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's

Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงสูง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลตามสะดวกจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกกระบุงสถานที่เก็บข้อมูลจากห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ตต่าง ๆ จำนวน 12 แห่งประกอบด้วยห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล 6 สาขา คือ เซ็นทรัลเวิลด์ ลาตพรวัว ปิ่นเกล้า พระรามเก้า แจ้งวัฒนะ และบางนา ห้างเดอะมอลล์ 2 สาขา คือ บางกะปิ งามวงศ์วาน ห้างบิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ 2 สาขา คือ พระรามสี่ แจ้งวัฒนะ พิวเจอร์พาร์ครังสิตและห้างสรรพสินค้าพารากอน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ในแบบสอบถามตอนที่ 1 ใช้มาตรการวัดแบบนามบัญญัติและเรียงอันดับ ใช้สถิติเชิงแจกแจงความถี่ (Frequency Statistic) เป็นจำนวน และสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวแปรตอนที่ 2 ลักษณะและระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) และตัวแปรการแสดงผลพฤติกรรมผู้บริโภคของเจนวายตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ 2 ใช้มาตรการวัดเรียงอันดับและอันตรภาคชั้น การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3 นำข้อมูลมาค้นหาปัจจัยหลักของกลุ่มอ้างอิงในฐานะเครื่องมือสื่อสารตราสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของเจนวายที่อธิบายข้อมูลได้ดีที่สุด ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis Methods) สกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่เป็นอิสระต่อกันและสัมพันธ์กัน แล้วเลือกหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแม็กซ์ (VARIMAX) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 (Pongwichai, S., 2003)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยลักษณะและระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านตัวสินค้า 3 ลักษณะ ด้านราคา 4 ลักษณะและด้านสถานที่จัดจำหน่าย 5 ลักษณะ เพื่อการแสดงผลพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย ตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อ 1 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะและระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) จำนวน 3 องค์ประกอบ ที่เจนวายพิจารณาประกอบการแสดงผลพฤติกรรมการบริโภค

ส่วนประสมทางการตลาด 3 องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผล ระดับ การพิจารณา	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ด้านตัวสินค้า (P1: Product)			
1. คุณสมบัติ ประโยชน์เชิงหน้าที่โดยตรงของตัวสินค้า	2.85	มาก	0.74
2. คุณสมบัติ ประโยชน์เชิงอารมณ์ของตัวสินค้า	2.47	มาก	0.82

ตารางที่ 1 ลักษณะและระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) จำนวน 3 องค์ประกอบ ที่เจนวายพิจารณาประกอบการแสดงพฤติกรรมผู้บริโภค (ต่อ)

ส่วนประสมทางการตลาด 3 องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผล ระดับ การพิจารณา	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
3. คุณสมบัติ ประโยชน์เชิงสะท้อนตัวตนของตัวสินค้า	2.67	มาก	0.87
ค่าเฉลี่ยระดับการพิจารณาด้านตัวสินค้า (P1: Product) ทั้งสิ้น 3 ลักษณะ	2.66	มาก	0.66
ด้านราคา (P2: Price)			
1. ราคาสูง	2.51	มาก	0.98
2. ราคาถูก	2.68	มาก	0.92
3. ราคาพิเศษ	2.86	มาก	0.92
4. การลดราคา	2.94	มาก	0.99
ค่าเฉลี่ยระดับการพิจารณาด้านราคา (P2: Price) ทั้งสิ้น 4 ลักษณะ	2.75	มาก	0.76
ด้านสถานที่จัดจำหน่าย (P3: Place)			
1. สถานที่จัดจำหน่ายเชิงกายภาพ: ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ	2.16	ปานกลาง	0.68
2. สถานที่จัดจำหน่ายเชิงกายภาพ: บูธหรือซุ้ม และการจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ	1.96	ปานกลาง	0.95
3. สถานที่จัดจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์: เว็บไซต์	2.04	ปานกลาง	1.03
4. สถานที่จัดจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์: อีเมลล์	1.56	น้อย	1.01
5. สถานที่จัดจำหน่ายผ่านสื่อใหม่: สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชัน	1.99	ปานกลาง	0.91
ค่าเฉลี่ยระดับการพิจารณาด้านสถานที่จัดจำหน่าย (P3: Place) ทั้งสิ้น 5 ลักษณะ	1.94	ปานกลาง	0.70
ค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวสินค้า (P1: Product) ราคา (P2: Price) และสถานที่จัดจำหน่าย (P3: Place)	2.45	มาก	0.52

เมื่อพิจารณาว่า เจนวายมีการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวสินค้า ราคาและสถานที่จัดจำหน่าย พบว่า เจนวายมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 2.45, S.D. = 0.52) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับ 1 ด้านราคา (Mean = 2.75, S.D. = 0.76) อันดับที่ 2 ด้านตัวสินค้า (Mean = 2.66, S.D. = 0.66) และอันดับ 3 ด้านสถานที่จัดจำหน่าย (Mean = 1.94, S.D. = 0.70) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การพิจารณาส่วนประสมทางการตลาด จำนวน 3 องค์ประกอบ (Marketing Mixed: 4Ps) ได้แก่ ตัวสินค้า (P1: Product) ราคา (P2: Price) และสถานที่จัดจำหน่าย (P3: Place)) ของเจนวาย

ส่วนประสมทางการตลาด จำนวน 3 องค์ประกอบ (Marketing Mixed: 4Ps)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผล ระดับ การพิจารณา	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ด้านตัวสินค้า (P1: Product) ทั้งสิ้น 3 ลักษณะ	2.66	มาก	0.66
ด้านราคา (P2: Price) ทั้งสิ้น 4 ลักษณะ	2.75	มาก	0.76
ด้านสถานที่จัดจำหน่าย (P3: Place) 5 ลักษณะ	1.94	ปานกลาง	0.70
ค่าเฉลี่ยโดยรวมส่วนประสมทางการตลาด จำนวน 3 องค์ประกอบ (Marketing Mixed: 4Ps) ทั้งสิ้น 12 ตัวแปร	2.45	มาก	0.52

ตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อ 2 พบว่า เจนวายมีการแสดงพฤติกรรมการบริโภค ครบ 12 ลักษณะ ค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับแสดงพฤติกรรมการบริโภค อยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 1.86, S.D. = 0.55) ทั้ง 12 ลักษณะมีระดับการแสดงพฤติกรรมการบริโภคอยู่ในช่วงน้อยถึงมาก ค่าเฉลี่ย 3 อันดับได้แก่ อันดับ 1 สินค้าบริโภคและอุปโภค เช่น อาหารและเครื่องดื่ม สบู่ ฯลฯ (Mean = 2.57, S.D. = 0.88) อันดับ 2 ค่าเดินทาง เช่น ค่ารถ ค่าน้ำมัน ฯลฯ (Mean = 2.38, S.D. = 0.97) อันดับ 3 สินค้าประเภทแฟชั่น เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า เครื่องประดับ ฯลฯ (Mean = 2.33, S.D. = 0.97) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ลักษณะและระดับการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย

การแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผล ระดับการ พิจารณา	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
1. สินค้าบริโภคและอุปโภค เช่น อาหารและเครื่องดื่ม สบู่ ฯลฯ	2.57	มาก	0.88
2. ค่าเดินทาง เช่น ค่ารถ ค่าน้ำมัน ฯลฯ	2.38	ปานกลาง	0.97
3. ค่าที่พัก ค่าไฟ ค่าประปา	2.29	ปานกลาง	1.04
4. สินค้าประเภทแฟชั่น เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า เครื่องประดับ ฯลฯ	2.33	ปานกลาง	0.97
5. สินค้าเพื่อสุขภาพและความงาม เช่น การออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬา การดูแลรักษาหน้า ผิวพรรณ หรือศัลยกรรม	1.70	ปานกลาง	1.02
6. เหล้า เบียร์ หรือบุหรี่	1.68	ปานกลาง	1.28
7. อุปกรณ์การสื่อสารและเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ แอปพลิเคชัน อินเทอร์เน็ต ฯลฯ	1.85	ปานกลาง	0.99
8. ของสะสม เช่น แสตมป์ ฝาขวด ภาพ ตุ๊กตา โมเดล	1.36	น้อย	1.08

ตารางที่ 3 ลักษณะและระดับการแสดงผลพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย

การแสดงผลพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผล ระดับการ พิจารณา	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
9. ค่าหนังสือ อุปกรณ์เพื่อการเรียนหรือเพื่อการทำงาน	1.91	ปานกลาง	0.94
10. การดูหนัง ละคร ฟังเพลง	1.59	น้อย	0.88
11. การเล่นเกมผ่านแอปพลิเคชันหรือออนไลน์	1.36	น้อย	1.04
12. การท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ	1.69	ปานกลาง	1.11
ค่าเฉลี่ยการแสดงผลพฤติกรรมการบริโภค สินค้า บริการต่าง ๆ ทั้งสิ้น 12 ลักษณะ	1.86	ปานกลาง	0.55

เมื่อนำส่วนประสมทางการตลาด จำนวน 3 องค์ประกอบ จำนวน 12 ลักษณะ (ตัวแปร) มาหาปัจจัยหลักของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลกระทบต่อการแสดงผลพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย ตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อ 3 ซึ่งสามารถอธิบายข้อมูลได้ดีที่สุด โดยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis Methods) แล้วสกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) หมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ (VARIMAX) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 พบว่า ตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร ผ่านเกณฑ์การพิจารณาและถูกจัดอยู่ในปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยคือ มีค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลตัวอย่างใกล้เคียง 1 (Kaiser-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) คือ เท่ากับ 0.826 ถือว่าข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และผลของการวิเคราะห์ปัจจัยหลักทั้ง 3 ปัจจัย สามารถนำไปใช้อธิบายสาเหตุความผันแปรได้ร้อยละ 64.032 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการสกัดค่าปัจจัยหลักของกลุ่มอ้างอิงต่อการแสดงผลพฤติกรรมการบริโภคของ “Gen Y” ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก หมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05

องค์ประกอบ (Component)	การสกัด (Extraction)	คะแนนผลรวมของกลุ่มตัวแปรเมื่อหมุนแกนองค์ประกอบ (Rotation Sums of Squared Loading)		
	ร้อยละสะสม (Cumulative%)	ค่าไอเกน (Eigen value)	ค่าร้อยละของ ความสามารถในการ อธิบายความผันแปร (%) of Variance)	ร้อยละสะสม (Cumulative %)
1	34.382	4.126	34.382	24.529
2	52.126	2.129	17.744	46.546
3	64.032	1.429	11.906	64.032
ค่า KMO เท่ากับ 0.826				

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักที่ 1 สถานที่จัดจำหน่ายแบบหลอมรวมช่องทางกายภาพและออนไลน์ 5 ตัวแปร มีค่าไอเกน 4.126 อธิบายสาเหตุความผันแปรได้ร้อยละ 34.382 น้ำหนักตัวแปรที่มีความสำคัญ อันดับ 1 “ช่องทางออนไลน์: เว็บไซต์” ค่าน้ำหนัก 0.835 อันดับ 2 “ช่องทางออนไลน์: อีเมล” ค่าน้ำหนัก 0.812 อันดับ 3 “ช่องทางออนไลน์: สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ” ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.787 อันดับ 4 “ช่องทางกายภาพ: ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ” ค่าน้ำหนัก 0.774 และอันดับ 5 “ช่องทางกายภาพ: บุหรี่หรือซุ้ม และการจัดกรรมพิเศษ” ค่าน้ำหนัก 0.698 และคะแนนผลรวมของกลุ่มตัวแปร (Factor Score) ในกลุ่มปัจจัยหลักที่ 1 เท่ากับ 2.7582 ดังตารางที่ 5 และ 6

ตารางที่ 5 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าเฉลี่ย ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยหลักที่ 1 สถานที่จัดจำหน่ายแบบหลอมรวมช่องทางกายภาพและออนไลน์

ปัจจัยหลักที่ 1 จำนวน 5 ตัวแปร	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ช่องทางอินเทอร์เน็ต: เว็บไซต์	0.835	2.04	1.03
ช่องทางอินเทอร์เน็ต: อีเมล	0.812	1.56	1.01
ช่องทางอินเทอร์เน็ต: สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ	0.787	1.99	0.91
ช่องทางกายภาพ: ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ	0.774	2.16	0.68
ช่องทางกายภาพ: บุหรี่หรือซุ้ม และการจัดกรรมพิเศษต่าง ๆ	0.698	1.96	0.98

ตารางที่ 6 แสดงค่าคะแนนปัจจัยหลักที่ 1 ที่มีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย

ปัจจัยหลักที่ 1 จำนวน 5 ตัวแปร	ค่าน้ำหนักของตัวแปร	ค่าของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน	ผลคูณของตัวแปร
ช่องทางอินเทอร์เน็ต: เว็บไซต์	0.835	0.3353	0.2800
ช่องทางอินเทอร์เน็ต: อีเมล	0.812	1.0500	0.8526
ช่องทางอินเทอร์เน็ต: สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ	0.787	-0.1962	0.1544
ช่องทางกายภาพ: ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ	0.774	0.6219	0.4813
ช่องทางกายภาพ: บุหรี่หรือซุ้ม และการจัดกรรมพิเศษต่าง ๆ	0.698	1.4181	0.9898
ค่าคะแนนปัจจัยหลักที่ 1 สถานที่จัดจำหน่ายแบบหลอมรวมช่องทางกายภาพและออนไลน์			2.7582

ปัจจัยหลักที่ 2 กลยุทธ์การตั้งราคา 4 ตัวแปร มีค่าไอเกน 2.129 อธิบายสาเหตุความผันแปรได้ร้อยละ 17.744 น้ำหนักตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด อันดับ 1 “ลดราคา” ค่าน้ำหนัก 0.815 อันดับ 2 “ราคาถูก” ค่าน้ำหนัก 0.814 อันดับ 3 “ราคาพิเศษ” ค่าน้ำหนัก 0.794 และอันดับ 4 “ราคาสูง” ค่าน้ำหนัก 0.704 และค่าคะแนนผลรวมของกลุ่มตัวแปรในกลุ่มปัจจัยหลักที่ 2 เท่ากับ 1.1813 ดังตารางที่ 7 และ 8

ตารางที่ 7 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าเฉลี่ย ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลกระทบส่วนประสมทางการตลาดต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย ปัจจัยหลักที่ 2 กลยุทธ์การตั้งราคา

ปัจจัยหลักที่ 2 จำนวน 4 ตัวแปร	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ลดราคา	0.815	2.94	0.99
ราคาถูก	0.814	2.68	0.92
ราคาพิเศษ	0.794	2.86	0.92
ราคาสูง	0.704	2.51	0.98

ตารางที่ 8 แสดงค่าคะแนนปัจจัยหลักที่ 2 ที่มีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย

ปัจจัยหลักที่ 2 จำนวน 4 ตัวแปร	ค่าน้ำหนักของตัวแปร	ค่าของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน	ผลคูณของตัวแปร
ลดราคา	0.815	-0.2154	0.1756
ราคาถูก	0.814	-0.3023	0.2461
ราคาพิเศษ	0.794	-0.1824	0.1448
ราคาสูง	0.704	-0.8733	0.6148
ค่าคะแนนปัจจัยหลักที่ 2 กลยุทธ์การตั้งราคา			1.1813

ปัจจัยหลักที่ 3 ประโยชน์ต่าง ๆ ของตัวสินค้า 3 ตัวแปร มีค่าไอเกน 1.429 สามารถอธิบายสาเหตุความผันแปรได้ร้อยละ 11.906 น้ำหนักตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด อันดับ 1 มี 2 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักเท่ากัน คือ 0.815 ได้แก่ ตัวแปร “ประโยชน์เชิงหน้าที่โดยตรงของตัวสินค้า” และ “ประโยชน์เชิงสะท้อนตัวตนของตัวสินค้า” รองลงมา คือ “ประโยชน์เชิงอารมณ์ของตัวสินค้า” ค่าน้ำหนัก 0.756 และค่าคะแนนผลรวมของกลุ่มตัวแปรในกลุ่มปัจจัยหลักที่ 3 เท่ากับ 1.5080 ดังตารางที่ 9 และ 10

ตารางที่ 9 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าเฉลี่ย ค่า มาตรฐานของผลกระทบส่วน
ประสมทางการตลาด ปัจจัยหลักที่ 3 ประโยชน์ต่าง ๆ ของตัวสินค้า

ปัจจัยหลักที่ 3 จำนวน 3 ตัวแปร	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ประโยชน์เชิงหน้าที่โดยตรงของตัวสินค้า	0.815	2.68	0.92
ประโยชน์เชิงสะท้อนตัวตนของตัวสินค้า	0.815	2.94	0.99
ประโยชน์เชิงอารมณ์ของตัวสินค้า	0.756	2.86	0.92

ตารางที่ 10 แสดงค่าคะแนนปัจจัยหลักที่ 3 ที่มีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรมการ
บริโภคของเจนวาย

ปัจจัยหลักที่ 3 จำนวน 3 ตัวแปร	ค่าน้ำหนัก ของตัวแปร	ค่าของตัวแปร ในรูปคะแนน มาตรฐาน	ผลคูณของตัว แปร
ประโยชน์เชิงหน้าที่โดยตรงของตัวสินค้า	0.815	-0.0807	0.0658
ประโยชน์เชิงสะท้อนตัวตนของตัวสินค้า	0.815	-0.4390	0.3578
ประโยชน์เชิงอารมณ์ของตัวสินค้า	0.756	-1.4345	1.0845
ค่าคะแนนปัจจัยหลักที่ 3 ประโยชน์ต่าง ๆ ของ ตัวสินค้า			1.5080

อภิปรายผล

ผลการวิจัยลักษณะการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาดด้านตัวสินค้า แสดงให้เห็นว่า นอกจากเจนวายจะใช้หลักเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมการบริโภคแล้ว ยังพิจารณาความสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพตราสินค้ากับภาพผู้ใช้ตราสินค้าที่ตนเองจินตนาการว่าหากมีความสอดคล้องกันก็จะแสดงพฤติกรรมการบริโภคสินค้า ตามที่ Aaker, D. A., (Aaker, D. A., 2014) กล่าวว่า นอกจากนี้อย่างสอดคล้องกับ Godin, S., ที่กล่าวไว้ว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาจะเกิดการซื้อใช้ตราสินค้าใดตราสินค้าหนึ่งด้วยเสมอ (Godin, S., 2018) เจนวายมีลักษณะการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาสอดคล้องกับ Chernev, A. กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาดด้วยกลไกการกำหนดราคามีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งต่างก็ให้ผลในเชิงตัดสินใจซื้อใช้และการแสดงพฤติกรรมการบริโภคที่แตกต่างกัน สำหรับการตั้งราคาถูก การลดราคา ถือเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ตราสินค้าสามารถขายได้ในเชิงปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนราคาพิเศษ เช่น การเสนอราคากลางหรือราคามาตรฐานที่สูงกว่าที่ตราสินค้านำเสนอขาย การเสนอราคาที่ต่ำลงในกรณีซื้อเป็นโหลหรือการเสนอราคาสุดท้ายก่อนปรับขึ้นราคาล้วนเป็นราคาเชิงจิตวิทยา (Psychology Price) ซึ่งมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจและแสดง

พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รวดเร็วขึ้นทั้งสิ้น (Chernev, A. , 2012) และการที่เจนวายมีระดับการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาลงน้อยนั้น สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคของเจนวาย ที่ Eawpiroamkul, D. & Phenratchatapun, S. กล่าวไว้ว่า เจนวายนิยมซื้อใช้สินค้าโดยคำนึงถึงคุณค่าของตราสินค้า คุณภาพของตัวสินค้า ไม่เกี่ยงราคา เพื่อแสดงรสนิยม (Eawpiroamkul, D. & Phenratchatapun, S., 2011) ในขณะที่ด้านสถานที่จัดจำหน่าย เจนวายมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคผ่านสถานที่จัดจำหน่ายทั้ง 2 ช่องทาง คือ ทั้งสถานที่จัดจำหน่ายเชิงกายภาพ (Physical Store) และบนสื่อออนไลน์ (Online Store) สอดคล้องกับที่ Forsyth, P. กล่าวว่า การตลาดของตราสินค้าจะต้องมีการบริหารจัดการสถานที่จัดจำหน่ายในลักษณะของห่วงโซ่ช่องทางการจัดจำหน่าย คือ นอกจากจะต้องมีสถานที่จัดจำหน่ายที่หลากหลายช่องทางทั้งสถานที่จัดจำหน่ายเชิงกายภาพและออนไลน์แล้ว สถานที่จัดจำหน่ายต้องมีความยืดหยุ่นเชื่อมโยงถึงกันได้แบบทันทีทันใด ทั้งการสั่งซื้อและรับจากหน้าร้าน เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มผู้บริโภคได้เลือกแสดงพฤติกรรมกรรมการบริโภคและได้รับสินค้าได้อย่างสะดวกสบาย (Forsyth, P., 2009) ผลการวิจัยพบข้อสังเกตว่าสถานที่จัดจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์: อีเมล มีการพิจารณาอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับที่ Grewal, D. & Levy, M. กล่าวว่า อาจเนื่องจากการสื่อสารตราสินค้าผ่านอีเมลซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการใช้อีเมลในการสื่อสารเป็นไปเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้า โดยไม่ได้มีการยื่นข้อเสนอสื่อพิเศษในระดับบุคคล จึงทำให้ระดับสถานที่จัดจำหน่ายผ่านอีเมลไม่มีความน่าสนใจเพียงพอ (Grewal, D. & Levy, M., 2013) และ Sriruksa, R. ศึกษาพบว่า ผู้ใช้อีเมลมักจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการใช้ เนื่องจากอีเมลก่อให้เกิดการรบกวนหรือเกิดความรำคาญต่อผู้รับ ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารจัดการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในทางสร้างสรรค์ (Sriruksa, R. , 2561)

จากผลการวิจัยที่พบว่า “Gen Y” แสดงพฤติกรรมกรรมการบริโภค ครบ 12 ลักษณะ เป็นการซื้อใช้เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นที่ 1 และ 2 สอดคล้องตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ 5 ขั้นของ MASLOW ซึ่งกล่าวว่า ผู้บริโภคจะแสดงพฤติกรรมการซื้อใช้เป็นกระบวนการตามลำดับขั้น เมื่อความต้องการขั้นหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วจะแสดงพฤติกรรมการซื้อใช้ตามความต้องการในขั้นถัดไป โดยขั้นที่ 1 คือ ความจำเป็นพื้นฐานทางร่างกาย (Physical Need) เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ขั้นที่ 2 คือ ความมั่นคงปลอดภัย (Safety) เช่น ที่พักพิง การมีงานทำ (Solomon, M. , 2016) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Harnmano เรื่อง “พฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าของกลุ่ม Generation B Generation X และ Generation Y ที่พบว่า “Gen Y” มีพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินค้าประเภทของใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ อันดับ 2 เครื่องดื่ม อันดับ 3 อาหารสด (Harnmano, P., 2015) ในขณะที่พฤติกรรมกรรมการซื้อใช้สินค้าประเภทแฟชั่น เสื้อผ้า ฯลฯ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Eawpiroamkul & Phenratchatapun ซึ่งทำการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ ที่เรียกว่า “Newbies” เป็นกลุ่มผู้บริโภคซึ่งมีช่วงอายุอยู่ในรุ่นเจนเอ็กซ์

วายและแซต พบว่า มีพฤติกรรมการซื้อใช้เกี่ยวกับแฟชั่นอยู่ในอันดับที่ 4 เช่นเดียวกับงานวิจัยชิ้นนี้ รวมทั้งการพฤติกรรมการบริโภคสินค้าอุปกรณ์การสื่อสารและเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ แอปพลิเคชัน อินเทอร์เน็ต นั้น เจนวายใช้อุปกรณ์เหล่านี้เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยพบว่า มีการใช้โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากที่สุด (Eawpiroamkul, D. & Phenratchatapun, S., 2011) และ Solomon กล่าวถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้บริโภคยุคใหม่ว่าเป็นกลุ่มผู้บริโภค ที่เรียกว่า “Digital Native” ซึ่งมีระบบดิจิทัลเป็นรากฐานการใช้ชีวิตและเป็นพลเมืองชาวเน็ต ที่เรียกว่า “Netizen” เนื่องจากอาศัยอุปกรณ์ติดต่อสื่อสารระบบดิจิทัลในการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การติดต่อการใช้และทำธุรกิจ โดยเปิดรับและใช้การสื่อสารระบบดิจิทัล อินเทอร์เน็ต เครือข่าย ชุมชนสังคมออนไลน์ในระดับสูงมาก จนเรียกได้ว่า มีชีวิตอยู่กับสังคมออนไลน์เป็นชีวิตที่ 2 (Second Life) (Solomon, M. , 2016) ผลการวิจัยในส่วนนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสื่อสารการตลาดได้ตามแนวคิดการโฆษณาผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Advertising) ซึ่ง McStay, A. นำเสนอว่า การสื่อสารเพื่อการสร้างตราสินค้าในปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับการทำโฆษณาผ่านสื่อใหม่ โดยการโฆษณานำเสนอกิจกรรมส่งเสริมการขาย ทำตลาดและการขายผ่านทางแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือ เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดและโอกาสเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย (McStay, A., 2010)

การวิจัยผลกระทบของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) 3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลักแล้วหุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวกซ์ พบว่า ตัวแปรทั้งหมด 12 ตัวแปรแบ่งเป็นปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ 1) สถานที่จัดจำหน่ายแบบหลอมรวมช่องทางกายภาพและออนไลน์ สอดคล้องกับที่ Aulet, B. กล่าวไว้ว่าการตลาดควรหันมาให้ความสำคัญกับสถานที่จัดจำหน่ายที่หลากหลาย ทั้งแบบดั้งเดิมซึ่งหมายถึงสถานที่จัดจำหน่ายทางกายภาพและสถานที่จัดจำหน่ายที่มีเทคโนโลยี ผ่านการทำตลาดแบบดึงดูดลูกค้า ด้วยการทำการตลาดและการขายที่มีช่องทางหลากหลาย ผ่านหน้าร้านมีการใช้พนักงานขาย เว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (Aulet, B., 2017) รวมถึง Berkowski, G. ที่กล่าวถึงการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน คอมพิวเตอร์พกพา เพื่อการทำธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เป็นส่วนหนึ่งของสถานที่จัดจำหน่ายด้วย เนื่องจากผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน รวมถึงเจนวายเสพติดการใช้อุปกรณ์สมัยใหม่เหล่านี้ แอปพลิเคชันในปัจจุบัน จึงเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างตราสินค้าและช่องทางหรือสถานที่จัดจำหน่ายที่สำคัญในการทำตลาดด้วย (Berkowski, G, 2019) และ Kotler, P., et al. ศึกษาพบว่า เนื่องจากเจนวายถือเป็นเจนที่ เกิดและเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี มีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นรากฐาน มีส่วนร่วมและทำธุรกรรมผ่านสื่อดิจิทัลหรือสื่อใหม่อยู่แล้ว การตลาดในอนาคตจึงควรมีการพัฒนาไปสู่การตลาด 5.0: เทคโนโลยีเพื่อมวล

มนุษย์ชาติ ซึ่งทำตลาดด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภคจากฐานข้อมูลบนโลกอินเทอร์เน็ต (Data Driven Marketing) นำเทคโนโลยีระบบดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ เพราะคุณสมบัติของเทคโนโลยีระบบดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำและส่งเสริมให้การติดต่อสื่อสารระหว่างตราสินค้ากับผู้บริโภคเป้าหมายเป็นไปอย่างรวดเร็ว สะดวกสบาย สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่แนบแน่นและกระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมผู้บริโภคได้ยิ่งขึ้น (Kotler, P. et al., 2021) ผลการวิจัยปัจจัยหลักที่ 2 กลยุทธ์การตั้งราคาสอดคล้องกับสิ่งที่ Kotler, P. กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์การกำหนดราคาว่าในการตลาดมีการกำหนดราคาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น สินค้าที่ไม่มีความแตกต่างทางคุณสมบัติหรือสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดอาจกำหนดราคาต่ำ สินค้าที่มีคุณสมบัติหรือคุณประโยชน์โดดเด่นแตกต่าง ไม่มีสินค้าทดแทน มีภาพลักษณ์ที่ดีในตราสินค้าหรือต้องการคัดสรรกลุ่มลูกค้าอาจกำหนดราคาสูง อย่างไรก็ตามราคาถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาว่าจะแสดงพฤติกรรมผู้บริโภค การส่งเสริมการขายด้วยการลดราคา จึงเป็นหัวใจสำคัญของการตลาดด้วยเช่นกัน เนื่องจากการมอบสิ่งจูงใจ (Incentive) ที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคตอบสนองต่อการตลาดด้วยการแสดงพฤติกรรมผู้บริโภคได้มากขึ้น (Kotler, P., 2000) และปัจจัยหลักที่ 3 ประโยชน์ต่าง ๆ ของตัวสินค้า สอดคล้องกับสิ่งที่ Aaker, D. A. กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์การพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดในส่วนของตัวสินค้า ซึ่งจะสามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคแสดงพฤติกรรมผู้บริโภคได้ คือ การสร้างตราสินค้าที่มีการคุณค่าของตราสินค้า (Brand Value Proposition) ด้วยการนำเสนอคุณสมบัติ ประโยชน์ของตัวสินค้าผ่านประโยชน์โดยตรง (Functional Benefits) ประโยชน์เชิงอารมณ์ของตัวหรือตราสินค้า (Emotional Benefits) และประโยชน์เชิงการสะท้อนตัวตนผู้ซื้อผู้ใช้ตราสินค้า (Self-Expressive Benefits) (Aaker, D. A., 2014)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เจนวนายมีลักษณะการพิจารณาส่วนประสมทางการตลาดด้านตัวสินค้า ครบทั้ง 3 ลักษณะ ค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับอยู่ในระดับมาก โดยคุณสมบัติประโยชน์เชิงหน้าที่โดยตรงและสะท้อนตัวตนของตัวสินค้า มีระดับเท่ากัน รองไปเป็นประโยชน์เชิงอารมณ์ ด้านราคาทั้ง 4 ลักษณะมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับได้ดังนี้ คือ การลดราคา ราคาพิเศษ ราคาถูก และราคาสูง ด้านสถานที่จัดจำหน่าย 5 ลักษณะ ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือสถานที่จัดจำหน่ายเชิงกายภาพ: ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าปลีก ฯลฯ ส่วนอันดับ 2 และ 3 เป็นสถานที่จัดจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์: เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชัน เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ ฯลฯ อันดับ 4 คือ สถานที่จัดจำหน่ายเชิงกายภาพ: บูธหรือซุ้ม และการจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ อันดับ 5 คือ สถานที่จัดจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์: อีเมล และเจนวนายแสดงพฤติกรรมผู้บริโภค ครบ 12 ลักษณะ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนผลกระทบของส่วนประสมทางการตลาดจำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวสินค้า ราคา และสถานที่จัดจำหน่ายที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการบริโภคของเจนวาย ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรทั้งหมด 12 ตัวแปร ถูกแบ่งเป็นปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ 1) สถานที่จัดจำหน่ายแบบหลอมรวมช่องทางกายภาพและออนไลน์ 2) กลยุทธ์การตั้งราคา และ 3) ปัจจัยหลักที่ 3 ประโยชน์ต่าง ๆ ของตัวสินค้า นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงประยุกต์ใช้ คือ การตลาดในปัจจุบันควรมีการปรับแนวคิดในการตลาดตามแนวคิดการตลาด 5.0 ของ คอตเลอร์, ฟิลลิป ด้วยการให้ความสำคัญกับการมุ่งไปสู่การตลาดที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลรูปแบบต่าง ๆ มาเป็นช่องทางหนึ่งของการทำตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคเจนวายในยุคปัจจุบัน รวมถึงให้ความสำคัญกับการนำการตลาดเชิงฐานข้อมูลขนาดใหญ่บนสื่ออินเทอร์เน็ต ที่เรียกว่า “Big Data” และระบบการประมวลผลข้อมูลจากซอฟต์แวร์ระบบเปิด คลาวคอมพิวเตอร์ ปัญญาประดิษฐ์คอมพิวเตอร์มาช่วยในการบริหารจัดการตลาดให้ดียิ่งขึ้นด้วยและควรนำแนวคิดการตลาดควอนตัม (Quantum Marketing) ของ Raja Rajamannar ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการตลาดโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาส่งเสริมการสร้างตราสินค้า การสร้างประสบการณ์และความผูกพันที่มีต่อตราสินค้า การสร้างความภักดีในตราสินค้า การดูแลรักษาชื่อเสียงตราสินค้าบนสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น ความจริงเสริม (Augmented Reality: AR) ความจริงเสมือน (Virtual Reality: VR) เมตาเวิร์ส (Metaverse) อุปกรณ์หรือยานพาหนะที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต รวมทั้งหุ่นยนต์และโดรนมาใช้เพื่อให้การตลาดสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจที่ยั่งยืนได้ด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต คือ อาจทำการศึกษาเฉพาะแต่ละองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด เช่น ศึกษาเฉพาะตัวสินค้า หรือราคา หรือสถานที่จัดจำหน่าย หรือและเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดเพื่อการสร้างตราสินค้า ที่มีความสัมพันธ์หรือมีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรมบริโภค เพื่อให้งานวิจัยในอนาคตสามารถสะท้อน และให้ได้มุมมองที่ลึกซึ้งในเชิงการตลาดยิ่งขึ้นและการกำหนดกลุ่มประชากรในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจจะมีการทำวิจัยผู้บริโภคเจนวาย ในระดับประเทศหรือระดับภาค เพื่อจะได้ผลของการวิจัยที่แสดงถึงมุมมองที่หลากหลาย ครบถ้วน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.

คอตเลอร์, ฟิลลิป. (2547). การจัดการการตลาด. (พิมพ์ครั้งที่ 9) (แปลจาก Marketing Management โดย ยงยุทธ พูพงศ์ศิริพันธ์ และคณะ). กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.

คณกุล เอี้ยวภิรมย์กุล และสรศรี เพ็ญรัชตพันธ์. (2554). NewBIES 8 กลุ่มผู้ซื้อใหม่ พลิกโฉมหน้าการตลาดไทย. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯธุรกิจ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

วิทยา ชีวภูมิทัย. (2555). รัก และผูกพัน เจเนอเรชั่น แซด (With Love and Care Generation Z). กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์.

เวอร์โทม, เคนท์ และเฟนวิก, เอียน. (2551). เป็ดโลกนิว มีเดียและการตลาดดิจิทัล = Digimarketing: the essential guide to new media & digital marketing (ณงลักษณ์ จารุวัฒน์และประภัสสร วรรณสถิต ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์.

Aaker, D. A. (2014). Aaker on Branding: 20 Principles That Drive Success. New York: Morgan James Publishing.

Aulet, B. (2017). Disciplined Entrepreneurship Workbook. Hoboken, New Jersey: John Welley & Son, Inc.

Berkowski, G. (2019). How to build a billion dollar app [How to build a billion dollar app]. (Boonlerthemanont, K. trans.). Bangkok: Think Beyond Books.

Chernev, A. . (2012). Strategic Marketing Management. Chicago, IL: Cerebellum Press.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

Eawpiroamkul, D. & Phenratchatapun, S. (2011). NewBIES 8 new buyers who turn Thai market upside down. Bangkok: Bangkokbiznews. [in Thai].

Forsyth, P. (2009). Marketing: A guide to the fundamentals. London: Profile Books.

Godin, S. (2018). This is Marketing: You Can't Be Seen Until You Learn to See. New York: Portfolio/Penguin.

Grewal, D. & Levy, M. (2013). M: Marketing 3rd ed. New York: McGraw-Hill/Irwin.

Harnmano, P. (2015). The purchasing behavior on product of customers Generation B, Generation X and Generation Y in modern retailers of Nakhon Ratchasima province. Journal of Business Administration the Association of Private Education Institutions of Thailand, 4(1), 54-75.

Karnchanavasee, S. et al. (2008). The Appropriate Statistic Chosen for Researching (5th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai].

Kotler, P. (2000). Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

- Kotler, P. et al. (2021). *Marketing 5.0 Technology for Humanity*. Hoboken, New Jersey: John Welley & Son, Inc.
- McDaniel, C. et al. (2013). *MKTG 6: With Cases* (6th ed.). Boston: Cengage Learning.
- McStay, A. (2010). *Digital Advertising*. London, UK: Palgrave Macmillan.
- National Statistical Office. (2013). *Population number from population estimation categorized by age and sex year 1990-2020*. Bangkok: National Statistical Office. (Mimeographed). [in Thai].
- Palfrey, J. & Gasser, U. (2010). *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*. New York: Basic Books.
- Pongwichai, S. (2003). *Statistical data analysis by computer using*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai].
- Rangsunghoen, G. (2011). *Factor analysis by using SPSS and AMOS for research*. Bangkok: SE-EDucation. [in Thai].
- Siljaru, T. (2010). *Research and Data Analysis by SPSS Using* (11th ed.). Bangkok: Bangkok Business R&D. [in Thai].
- Solomon, M. . (2016). *Consumer Behavior: Buying, Having, and Being* (12th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Sriruksa, R. . (2561). Factors related to behavioral use of electronic mail in a creative way by undergraduate students. *Liberal Arts Review*, 13(26), 39-50.
- Stone, M. et al. (2007). *Consumer Insight: How to Use Data and Market Research to Get Closer to Your Customer (Market Research in Practice)*. (2nd ed.). London: KoganPage.
- van den Bergh, J. & Behrer, M. (2013). *How Cool Brands Stay Hot: Branding to Generation Y*. London, UK: Kogan Page Publishers.
- Vollmer, C. & Precourt, G. (2008). *Always on: Advertising, Marketing and Media in an Era of Consumer*. New York: McGraw-Hill.
- Wanichbuncha, K. (2007). *Statistic for researching* (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai].

ความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมในการเข้าร่วมงานประเพณีชักพระ
ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2565*
THE WILLINGNESS TO PAY FOR SURAT THANI CHAK PHRA FESTIVAL,
THOT PHAPA AND LONG BOAT RACES: 2022

นันทวรรณ ช่างคิด

Nantawan Changkid

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Faculty of Management Sciences Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: nantawan.cha@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเต็มใจจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจะจ่าย และวัดระดับความพึงพอใจของผู้มาร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัด สุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนที่เดินทางมาร่วมงานประเพณีชักพระ ปี 2565 มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการสมมติเหตุการณ์ (CVM: Contingent Valuation Method) และแบบจำลองโลจิต (Logit Model) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี เป็นคนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัท รายได้เฉลี่ยไม่เกิน 10,000 บาท เข้าร่วมงานมากกว่า 1 ครั้ง สิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ กิจกรรมชักพระ ประเพณีทอดผ้าป่า กิจกรรมแข่งเรือยาว และกิจกรรมทำบุญ ความเต็มใจจ่ายของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ปี 2565 เฉลี่ย 41.0626 บาทต่อคน ปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียม และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับค่าความเต็มใจจะจ่าย ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายในการเข้าชมงานประเพณีชักพระ ส่วนอาชีพมีผลต่อค่าความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ เรือพนมพระ ขบวนแห่เรือพนมพระ และการตั้งพุ่มผ้าป่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันโควิด 19 พิธีฉลองถ้วยพระราชทานและการแข่งเรือยาว

* Received 2 February 2023; Revised 21 February 2023; Accepted 25 February 2023

คำสำคัญ: ความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียม, งานประเพณีชักพระ, ทอดผ้าป่า, แข่งเรือยาว, สุราษฎร์ธานี

Abstract

The purposes of this research were to study the willingness to pay, the factors that affect the willingness to pay, and the level of satisfaction of the people who participate Chak Phra, Thot Phapa, and Long Boat Race 2022 in Surat Thani Province. It is quantitative research. The respondents are 400 participants of Chak Phra festival, aged 18 years and older, using the questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the willingness to pay for the fees and the factors that affect the willingness to pay of the participants through the Contingent Valuation Method (CVM) and the Logit Model. The findings showed that the majority of the respondents are female, aged 21-30 years, living in Surat Thani Province, held a bachelor's degree, work in private companies with an average income of 10,000 baht or less, and have experience in attending the festival one time or more. The attractions of the festival are Chak Phra activity, Thot Phapa ceremony, long boat race activity, and merit-making activity. By using the Logit model, the result showed that an average of willingness to pay of the participants in the festival is 41.0626 baht per person. The personal factors that affect the willingness to pay for the fees, which is correlate with the willingness to pay, are an average monthly income and the expense to attend the festival of the individuals. Nevertheless, the career of the participants has a negative correlation to the willingness to pay for the fees with statistical significance. Overall satisfaction level of the participants is at a high level. In considering each aspect of satisfaction, three aspects that gained the highest level of satisfaction are the decorative boats, the parade of the boats, and the donation trees, respectively. Another three aspects that gained high level of satisfaction are the prevention measures against COVID-19, the royal cup ceremony, and long boat race activity.

Keywords: Willingness to pay Fees, Chak Phra Festival, Thot Phapa, Long Boat Race, Suratthani

บทนำ

เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนชาวสุราษฎร์ธานี มากที่สุดหน่วยงานหนึ่ง ปัจจุบันมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นมากมายตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี มีวิสัยทัศน์ คือ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เมืองน่าอยู่ เชิดชูวัฒนธรรม เลิศล้ำด้านการศึกษา สำหรับพันธกิจที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ด้านส่งเสริมและพัฒนาการค้า การบริการ การท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างงานและกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น (งานประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบริการและเผยแพร่วิชาการ กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, 2551) กับด้านพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาการด้านความรู้ควบคู่คุณธรรม มีการส่งเสริมฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ข้อที่สนับสนุนให้เกิดงานประเพณีชักพระประจำปีของจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น ในประเด็นส่งเสริม ฟื้นฟู สืบสานศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบโดยสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี สำนักงานการศึกษารับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริม การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยงานส่งเสริมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม จะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดงานประเพณีชักพระ ซึ่งได้แก่ การจัดพุ่มผ้าป่า ตัวอย่าง กิจกรรมมหรสพ การแสดงพิธีฉลองถ้วยพระราชทานและจัดเตรียมงานในปีถัดไปสำหรับในปี 2565 นี้ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ได้จัดกิจกรรมในงานเพิ่ม ได้แก่ นิทรรศการงานประเพณีชักพระบริเวณสะพานนริศ ทั้งนี้ได้ร่วมมือประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะรับผิดชอบกิจกรรมหลัก คือ การประกวดเรือพนมพระทางบก ประกวดขบวนลากเรือพนมพระทางบก (คณะกรรมการพิจารณาจัดงานประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2562)

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ มายาวนาน ซึ่งปรากฏร่องรอยหลักฐานทั้งที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนงานบุญ งานประเพณี ต่าง ๆ มากมาย โดยเทศบาลงานประเพณีของจังหวัด สุราษฎร์ธานี จะเกี่ยวข้องผูกพันกับพุทธศาสนาและความเชื่อพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีทอดผ้าป่า ประเพณีชักพระ และประเพณีสวดทุ่งสำหรับประเพณีชักพระ ประจำปีของจังหวัดสุราษฎร์ธานี นับเป็นส่วนหนึ่งซึ่งสามารถสะท้อนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายรวมถึงการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ และการท่องเที่ยวตามประเพณีสำคัญของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาในหลายแง่มุม ทั้งในส่วน

ของการสร้างรายได้ในระดับท้องถิ่น การสนับสนุนให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของประเทศวิวัฒนาการถิ่นอาศัย และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น บนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้ (โสภา จำนงค์ศรี และคณะ, 2558) โดยงานประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือชื่อที่ใช้ในปี 2565 คือ งานชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นงานที่จัดขึ้นช่วงปลายเดือนตุลาคมของทุกปี ระยะเวลาจัดงานเฉลี่ย 9 วัน สำหรับในปี 2565 กำหนดจัดงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ระหว่างวันที่ 7 – 15 ตุลาคม 2565 สถานที่จัดงาน คือ บริเวณศาลหลักเมืองริมเขื่อนแม่น้ำตาปี แตลาดนัด ตลาดน้ำบริเวณสวนศรีตาปี บริเวณสะพานริศ สนามเทศบาลนคร และสนามข้างโรงแรมวังใต้ เป็นงานประเพณีวันออกพรรษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการตั้งพุ่มผ้าป่าหน้าบ้าน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด มีขบวนชักลากพระทั้งทางบกและทางน้ำ มีการแสดง แสง สี เสียง โดยมีขบวนรถพนมพระทางบก ขบวนเรือพนมพระทางน้ำ จากทุกอำเภอเข้าร่วม ในแต่ละปีจึงมีประชาชนเข้าร่วมงานประเพณีชักพระจำนวนมาก และมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าร่วมงานเพื่อเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต รวมทั้งชมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และผู้เข้าร่วมงานส่วนใหญ่ก็มีความพึงพอใจต่อการจัดงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว อยู่ในระดับมากที่สุด ดังปรากฏผลในงานวิจัยของ อธิยุทธิ์ ขุนศรีแก้ว โดยเฉพาะในด้านคุณค่าการจัดงานที่เสริมให้เกิดความภาคภูมิใจ ประทับใจแก่ผู้เข้าร่วมงาน การส่งเสริมและสืบทอดประเพณีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเป็นเอกลักษณ์ของงานประเพณี เช่น การชักพุ่ม และความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของการจัดงาน (อธิยุทธิ์ ขุนศรีแก้ว, 2561) และจากผลการวิจัยของ นันทวรรณ ช่างคิด พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2562 อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ การแข่งเรือยาว พิธีฉลองถ้วยรางวัล และการตั้งพุ่มผ้าป่า ส่วนด้านขบวนชักพระ และรถพนมพระ อยู่ในระดับมากที่สุด (นันทวรรณ ช่างคิด, 2562)

การระบาดของไวรัสชื่อ Corona Virus ตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 ทำให้การรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมนันทนาการของประชาชน รวมทั้งการจัดงานบุญตามประเพณีในวันสำคัญต่าง ๆ ไม่สามารถทำได้ และเมื่อสถานการณ์ของโรคระบาด ที่องค์การอนามัยโลกเรียกว่า COVID-19 (บีบีซี นิวส์ไทย, 2563) โดยได้ประกาศชื่อเรียกที่เป็นทางการสำหรับใช้เรียกโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ชื่อนี้มาจากคำย่อในภาษาอังกฤษของคำว่าโคโรนา ไวรัส และดีซิส (Disease) ที่แปลว่าโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งเลข 19 ซึ่งแสดงถึงปีที่มีรายงานการแพร่ระบาดครั้งแรก ได้ผ่อนคลายความรุนแรงลงในประเทศไทย รัฐบาลจึงได้ผ่อนปรนให้มีการทำกิจกรรมในสังคมได้มากขึ้น เช่น การเปิดโรงเรียนตามปกติ ในการนี้จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงได้จัดงาน

ประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า ซึ่งเป็นงานประเพณีและงานบุญที่สำคัญ และยิ่งใหญ่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อถึงวันออกพรรษาของทุกปี สำหรับในปี 2563 กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 29 กันยายน ถึงวันที่ 7 ตุลาคม 2563 โดยปรับลดกิจกรรมที่เคยมี คือ กิจกรรมการแข่งขันเรือยาว และพิธีฉลองถ้วยพระราชทานเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการป้องกันโรคติดต่อของรัฐบาล ผลการประเมินวัดระดับความพึงพอใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของงาน และความคาดหวังของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า ปี 2563 พบว่าระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ กิจกรรมเรือพนมพระ (ทางบก) ขบวนแห่เรือพนมพระ (ทางน้ำ) การตั้งพุ่มผ้าป่า (คณะกรรมการพิจารณาจัดงานประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563) การบริหารจัดการงานและมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันโรคโควิด - 19 อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากความสุขใจ อิ่มใจและเพลิดเพลินกับกิจกรรมต่าง ๆ แล้วในการจัดงานประเพณีชักพระยังต้องคำนึงถึงมาตรการความปลอดภัยในการป้องกันการแพร่เชื้อโรคและการจัดเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อการป้องกันการติดเชื้อด้วย ในปี 2564 จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงงดการจัดงานประเพณีชักพระฯ (คณะกรรมการพิจารณาจัดงานประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563) สำหรับในปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร่วมกับหน่วยงานสำคัญที่รับผิดชอบการสืบสานงานประเพณีของจังหวัด ได้แก่ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และหน่วยงานภาคเอกชน ภาคประชาชนและสังคม ได้กำหนดจัดงานประเพณีชักพระฯ ระหว่าง วันที่ 7 - 15 ตุลาคม 2565 เพื่อสืบทอดและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งามของท้องถิ่นต่อไป

จากผลการศึกษาการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์งานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2562 เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการจัดงานประเพณีชักพระ ได้มีข้อมูลของการจัดงานในมิติของเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น เพื่อยืนยันถึงมูลค่าคุณค่าของงานประเพณีท้องถิ่น ผลของการวิจัยพบว่า มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของงานประเพณีชักพระ ปี 2562 เท่ากับ 139,344,300 บาท (นันทวรรณ ช่างคิด, 2562) ได้มีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาความเต็มใจจ่ายของประชาชนในการเดินทางมาร่วมงานประเพณีชักพระฯ ซึ่งจะช่วยให้มีงบประมาณในการกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติมในงานประเพณีชักพระฯ ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรือพระทางน้ำที่มีจำนวนน้อยลงทุกปี โดยในปี 2562 มีเหลืออยู่ 5 - 6 วัดเท่านั้น และในปี 2565 มีเหลืออยู่เพียง 3 วัด ซึ่งทำให้งานประเพณีชักพระขาดขบวนเรือพระทางน้ำที่แต่เดิมเคยเป็นริ้วขบวนสวยงามและดึงดูดใจผู้เข้าร่วมชมงานอย่างมาก ประชาชนชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงควรจะต้องช่วยกันสนับสนุนให้นุรักษ์เรือพระทางน้ำไว้ เนื่องจากความโดดเด่นของงานประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ขบวนเรือพระทางบกและทางน้ำ อย่างไรก็ตามอุปสรรคสำคัญคือ การสร้างทุนซึ่งจะต้องสร้างใหม่ทุกปี และต้นทุนในการสร้าง

ทุนค่อนข้างสูง ประกอบกับผลการศึกษาปัญหาของการบริหารจัดการงานประเพณีชักพระฯ ปี 2563 มี 3 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ ที่จอดรถและระเบียบจราจร ประเด็นปัญหาห้องน้ำและการเฝ้าระวัง/ป้องกันการแพร่เชื้อของโรคระบาดโควิด - 19 (นันทวรรณ ช่างคิด , 2563)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาการศึกษาความมีส่วนร่วมเต็มใจจ่ายในการเข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ และความพึงพอใจของประชาชนต่อกิจกรรมในงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 เพื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องจะได้นำผลการวิจัยไปพิจารณากำหนดค่าธรรมเนียม ซึ่งค่าธรรมเนียม (Fee) หมายถึงเงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่เรียกเก็บตามกฎหมายเนื่องจากการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2565) ตัวอย่าง การเก็บค่าธรรมเนียมของแหล่งวัฒนธรรม เช่น ค่าธรรมเนียมการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา มช. หรือค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากผู้ใช้บริการของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ค่าธรรมเนียมจัดเก็บขยะของกรุงเทพมหานคร หากมีการจัดเก็บจากผู้เข้าร่วมงานประเพณี หน่วยหลักที่รับผิดชอบการจัดงานประเพณีชักพระ ได้แก่ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี อาจทำหน้าที่พิจารณากำหนดแนวทางการจัดเก็บตลอดจนค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บจากผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ซึ่งจะช่วยให้มีเงินนอกงบประมาณเพิ่มขึ้น จากงบประมาณที่จัดสรรไว้สำหรับงานส่งเสริมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม สามารถนำรายได้ที่จัดเก็บไปบริหารจัดการกิจกรรมหลักให้ครบถ้วนโดยเฉพาะการสร้างเรือพระทางน้ำ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของงานประเพณีชักพระ และการจัดการสาธารณูปโภคในงานประเพณีชักพระฯ ให้มีความสะดวก เพิ่มความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ในปีต่อ ๆ ไป ซึ่งจะส่งผลดีทั้งต่อการอนุรักษ์ สืบสานประเพณีที่ดีงามของจังหวัด และช่วยส่งเสริมรายได้เศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อีกทั้งช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ แก่ประชาชนโดยรวมด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเต็มใจจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายของประชาชนผู้มาร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2565
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้มาร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ คนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่เดินทางมาร่วมงานประเพณีชักพระ-ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ปี 2565 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (Cochran, W. G, 1953) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญโดยกระจายเก็บข้อมูลทั่วบริเวณจัดงาน ได้แก่ บริเวณศาลหลักเมือง ริมเขื่อนแม่น้ำตาปี แพลตตินัด ตลาดน้ำ บริเวณสวนศรีตาปี สะพานนริศ สนามเทศบาลนคร สนาข้างโรงแรมวังใต้ และทั่วเขตเทศบาล จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเต็มใจจ่าย และความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 เป็นแนวทางในการนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ปี 2565 เป็นข้อคำถามแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเข้าร่วมงาน/ท่องเที่ยวในงาน ในงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ปี 2565 ในแบบสอบถามตอนนี้จะมียละเอียดดังนี้ เทคนิคการสมมติเหตุการณ์เป็นการหาค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภคจากการเปลี่ยนแปลงคุณภาพหรือปริมาณของสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคได้รับ โดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบถึงมูลค่าความพอใจของผู้บริโภคจากเหตุการณ์ที่สมมติให้เสมือนเกิดขึ้นจริง (Hypothetical Situation) ซึ่งเป็นวิธีการวัดสวัสดิการของผู้บริโภคภายใต้เส้นอุปสงค์ของอิกซ์ สำหรับการเลือกใช้รูปแบบคำถามก็จะมีผลต่อการเลือกใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติของงานวิจัยโดยในงานวิจัยนี้เลือกใช้รูปแบบคำถามปลายปิดขั้นเดียว (Single Bound) และรูปแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended) เลือกใช้วิธีการจ่ายเงิน (Payment Vehicle) แบบเงินบริจาค (วัชรพงศ์ รัชตเวชกุล และอุดมศักดิ์ ศิลประชาวศ์, 2558) เพื่อสนับสนุนและอนุรักษ์สืบสาน กิจกรรมหลักในงานประเพณีชักพระฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งในแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลสองส่วนคือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ รวมถึงความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ตอบแบบสอบถาม (ภาพเปรียบเทียบ สถานที่ว่างเปล่ากับภาพที่มีเรือพนมพระจอดอยู่ในบริเวณท่าเรือศรีสุราษฎร์) โดยใช้ภาพประกอบการตัดสินใจผ่านบัตรข้อมูลในแบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทำการเก็บข้อมูลจำนวนสองครั้งคือ การเก็บข้อมูลเบื้องต้นและการเก็บข้อมูลจริง ซึ่งการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจะเก็บจากประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ จำนวน 100 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการเข้าร่วมงานและนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการเก็บข้อมูลเบื้องต้นใช้คำถามปลายเปิด สอบถาม

ความเต็มใจที่จะจ่ายและพิจารณาเลือกระดับราคาที่มีผู้ตอบเลือกตอบมากที่สุดหรือฐานนิยม (Mode) เพื่อนำมากำหนดระดับราคาเสนอเริ่มต้น (Starting Point) ของคำถามปลายปิดในการเก็บข้อมูลจริง ในการรวบรวมข้อมูลนั้น ผลการทดสอบแบบทดสอบและการกำหนดจำนวนเริ่มต้นเพื่อนำมาสู่ความเต็มใจจ่ายของประชาชน ผู้วิจัยนี้ได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) โดยใช้รูปแบบคำถามปลายเปิดจำนวน 100 ชุด สำหรับประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อทดสอบหาจำนวนเงิน เริ่มต้น (Starting Bid) และทดสอบหาข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ และมีความชัดเจน ก่อนนำไปเก็บข้อมูลตัวอย่าง ซึ่งจากแบบสอบถามที่ได้ทดสอบ ปรากฏผลการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) พบว่า ความเต็มใจจะจ่ายของประชาชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีค่าตั้งแต่ปฏิเสธการจ่ายหรือจ่ายศูนย์บาทต่อปี (จำนวน 3 คน) จนถึงสูงสุด 100 บาท ต่อปี โดยค่าฐานนิยม (Mode) ที่ใช้ในการกำหนดจำนวนเงินเริ่มต้นของค่าความเต็มใจจะจ่าย มี 4 ค่า ได้แก่ 10 บาท 20 บาท 30 บาท และ 50 บาท) ในการสร้างแบบสอบถามส่วนของค่าความเต็มใจจะจ่าย เพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่างนั้น ได้กำหนดส่วนความเต็มใจจะจ่ายของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีค่าตั้งแต่ 5 บาทต่อปี จนถึงสูงสุด 100 บาท ต่อปี โดยค่าฐานนิยม (Mode) ที่ใช้ในการกำหนดจำนวนเงินเริ่มต้นของค่าความเต็มใจจะจ่าย ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ปี 2565 เป็นข้อคำถามที่ใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert, R, 1932) วิธีการนำเครื่องมือไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง (Pilot Study) 1) นำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพด้านการใช้ภาษาและหาค่าความสอดคล้องกัน ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาหาค่าดัชนี ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC; Index of Item – Objective Congruence) ได้ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 1 และ 2) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับประชาชนที่เคยเข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J, 1951) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.95 จากนั้น เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่การจัดงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ปี 2565 โดยสัมภาษณ์เพิ่มด้วยวาจาตามข้อคำถามในแบบสอบถาม สำหรับประชาชนที่ไม่สะดวกตอบแบบสอบถามตามลำพังด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ-ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยค่าความถี่และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ-ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยเทคนิคการสมมติเหตุการณ์ โดยเขียนแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความเต็มใจจะจ่ายเงินค่าธรรมเนียมกับราคาเสนอเริ่มต้นของเงินค่าธรรมเนียมในกิจกรรมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวัดค่าความเต็มใจจะจ่ายของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2565 ใช้เทคนิคการสมมติเหตุการณ์เพื่อคำนวณหาความเต็มใจจะจ่าย (Willingness to Pay) ของกลุ่มตัวอย่าง โดยสามารถเขียนแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเต็มใจจะจ่ายเงินบริจาคกับราคาเสนอเริ่มต้นของเงินบริจาคหรือค่าธรรมเนียมและปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมงาน ได้ดังนี้

กรณีใช้รูปแบบคำถามปลายปิด

$$pr(yes) = f(AGE_i, MALE_i, SING_i, FAM_i, EDU_i, INC_i, BID_i)$$

โดย

Pr(yes) คือ ความน่าจะเป็นที่กลุ่มตัวอย่างเต็มใจที่จะบริจาคเงินเข้า

โครงการ

SEX คือ เพศของกลุ่มตัวอย่าง

Study คือ การศึกษา

Income คือ รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง (บาท/เดือน)

Occupation คือ อาชีพ

Expend คือ ค่าใช้จ่ายในการเข้าชมงานชักพระ

BIDi คือ ราคาเสนอเริ่มต้นของเงินบริจาคเข้าโครงการในระดับ

ต่าง ๆ (บาท/ปี)

i คือ ตัวอย่างที่ โดยที่ $i = 1, 2, 3, \dots, n$

การประมาณค่าพารามิเตอร์ เพื่อนำไปใช้คำนวณค่าความเต็มใจจะจ่ายเฉลี่ย
ใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model)

กรณีใช้รูปแบบคำถามปลายเปิด

$$WTP_i = f(Sex_i, Study_i, Occu_i, Inc_i, Expi)$$

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

1. ความเต็มใจจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจะจ่ายของประชาชนผู้มาร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2565 ปรากฏผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมงานชักพระฯ ปี 2565

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความถี่ (n = 400 คน)	ร้อยละ
เพศหญิง	280	70.00
อายุ 21 – 30 ปี	206	51.50
ปริญญาตรี	335	83.75
พนักงานบริษัทเอกชน	171	42.75
รายได้ไม่เกิน 10,000 บาท	241	60.25
ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้ง	231	57.75
สิ่งที่ดึงดูดใจให้ไปเข้าร่วมงานชักพระ		
- กิจกรรมชักพระ	219	54.75
- ประเพณีทอดผ้าป่า	217	54.25
- กิจกรรมแข่งเรือยาว	217	54.25

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 21 - 30 ปี เป็นประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท เข้าร่วมกิจกรรมชมงานประเพณีชักพระฯ ประจำปี 2565 จังหวัด สุราษฎร์ธานี จำนวนมากกว่า 1 ครั้ง สิ่งที่ดึงดูดใจให้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ประจำปี 2565 จังหวัด สุราษฎร์ธานี ได้แก่ กิจกรรมชักพระ ประเพณีทอดผ้าป่า กิจกรรมแข่งเรือยาว และกิจกรรมทำบุญ

1.2 ผลการวิเคราะห์หาค่าความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม ของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2565 ใช้การประมาณการโดยใช้แบบจำลองโลจิต ได้ผลการประมาณการ ปรากฏผลวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความยินดีจะจ่าย/เต็มใจจะจ่ายของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ปี 2565

ตัวแปร	Coef.	Std. Err.	Z	P> Z	[95% Conf. Interval]	
_cons	41.0626	1.544601	26.58	0.000	38.83524	44.08997
sigma	30.4944	1.097858			28.4168	32.7239

LR Chi2=0.00 Log likelihood = -1358.4301

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเฉลี่ยแบบช่วงของค่าความยินดีจะจ่าย ค่าเฉลี่ยของความเต็มใจที่จะจ่ายเท่ากับ 41.0626 บาทต่อคน และมีช่วงความเชื่อมั่นของค่าเฉลี่ยของค่าความเต็มใจจะจ่าย ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 อยู่ระหว่าง 38.83524 ถึง 44.08997 บาทต่อคน โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียม ส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหน่วยงานจัดเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าว ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 หน่วยงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรให้จัดเก็บค่าธรรมเนียม

ลำดับ	หน่วยงาน	ร้อยละ
1	เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี	41.75
2	องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี	41.25
3	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	17.00

ที่มา: จากการคำนวณ

ในการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อค่าความยินดี เต็มใจจะจ่ายประชาชนในการเข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ในงานวิจัยนี้ได้เลือกใช้ตัวแปร ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และค่าใช้จ่ายในการเข้าชมงานชักพระฯ ผลการวิเคราะห์ แสดงด้วยตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจจ่าย

ตัวแปร	Coef.	Std. Err.	Z	P> Z	[95% Conf. Interval]	
เพศ (Sex)	-.2737171	.3158127	-0.87	0.386	-.8926983	.3452644
การศึกษา (Study)	.5991659	.3690054	1.62	0.104	-.1240714	1.322403
อาชีพ (Occupation)	-.8815397	.2952659	-2.99	0.003*	-1.46025	-.302829
รายได้ (Income)	.9640744	.2830553	3.41	0.001**	.4092962	1.518853

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจจ่าย (ต่อ)

ตัวแปร	Coef.	Std. Err.	Z	P> Z	[95% Conf. Interval]	ตัวแปร
ค่าใช้จ่ายในการเข้าชมงานชักรพระ (Expend)	.7083989	.3437482	2.06	0.039*	.0346648	1.382133
_cons	.9197429	.445634	2.06	0.039*	.0463163	1.79317
LR Chi2=0.00 Log likelihood = -1358.4301						

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ : ** ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01

* ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักรพระฯ ปี 2565 ที่มีผลต่อค่าความเต็มใจจ่าย พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์ทิศทางตรงกันข้ามกับค่าความเต็มใจจะจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ส่วนรายได้ของผู้เข้าร่วมงานและค่าใช้จ่ายในการเข้าชมงานประเพณีชักรพระ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับค่าความเต็มใจจะจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

2. ระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้มาร่วมงานประเพณีชักรพระ ทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2565 มีระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักรพระฯ ปี 2562 – 2563 และปี 2565 ปรากฏผลวิจัยดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักรพระฯ ปี 2562 – 2563 และปี 2565

กิจกรรมหลักในงานประเพณีชักรพระ	ปี 2562		ปี 2563		ปี 2565	
	($\bar{x}$)	(SD)	($\bar{x}$)	(SD)	($\bar{x}$)	(SD)
1. การตั้งพุ่มผ้าป่า	4.10	1.10	4.22	0.68	4.55	0.64
2. ขบวนแห่เรือพนมพระ	4.55	0.39	4.30	0.63	4.64	0.57
3. เรือพนมพระ (ทางบก)	4.52	0.75	4.43	0.57	4.64	0.53
4. เรือพนมพระ (ทางน้ำ)	-	-	4.29	0.63	-	-
5. การแข่งเรือยาว	4.35	0.82	-	-	4.26	0.94
6. พิธีฉลองถ้วยรางวัล	4.12	1.21	-	-	4.33	0.85

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมมาก สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นันทวรรณ ช่างคิด ปี 2562 และปี 2563 ที่พบว่าความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยความเต็มใจจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจะจ่ายของ ประชาชนผู้ร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2565 ปากฎผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ เป็น เพศหญิง อายุเฉลี่ย 21 – 30 ปี เป็นประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระดับการศึกษา สูงสุดปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท เข้าร่วมกิจกรรมชมงานประเพณีชักพระ มากกว่า 1 ครั้ง สิ่งที่น่าสนใจให้ประชาชนผู้เข้าร่วมงานชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ประจำปี 2565 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ลำดับแรกสุดคือ กิจกรรมชักพระ รองลงมาคือ ประเพณีทอดผ้าป่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิฤทธิ์ ขุนศรี แก้ว เรื่อง ความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2561 ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาเที่ยวงานมีจุดประสงค์เพื่อ ทำบุญกับเรือพนมพระ เรียนรู้ประเพณีชมพุ่มผ้าป่า (อธิฤทธิ์ ขุนศรีแก้ว, 2561) จากผลการวิจัย ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์และสืบสานกิจกรรมหลักในงานประเพณีชักพระฯ เฉลี่ยต่อคนต่อครั้งที่เข้าร่วมงานเท่ากับ 41.0626 บาท ซึ่งถ้าคูณด้วยจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จะได้มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์เท่ากับ 16,425.04 บาทต่อปี แต่ถ้าคูณด้วย จำนวนผู้ร่วมงานทั้งหมดตลอด 9 วัน 9 คืน ซึ่งประมาณว่ามีจำนวน 90,000 คน (นันทวรรณ ช่างคิด, 2562) จะได้มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์เท่ากับ 3,695,634 บาทต่อปี มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมที่ได้ออกมาในรูปตัวเงินนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ ประกอบการพิจารณาการจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ เพื่อนำไป จัดสรรงบประมาณในการฟื้นฟูกิจกรรมหลักที่จำเป็นต้องใช้เงินทุนใหม่ทุกปี เช่น การสร้างทุน สำหรับเรือพนมพระทางน้ำ เป็นต้น ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อค่าความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียม ในการเข้าร่วมกิจกรรมงานชักพระฯ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับค่าความเต็มใจ จะจ่าย ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งมีความหมายว่า ผู้เข้าร่วมงานที่มีรายได้สูง จะมีความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมมาก สอดคล้องกับ กชพร สุขจิตภิญโญ และกาญจนา โชคถาวร ที่ได้ วิจัยเรื่องการศึกษาความเต็มใจที่จะจ่าย เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโบราณสถานเวียงกุ่มกาม ที่พบว่านักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมโบราณสถานเวียงกุ่มกาม ซึ่งมีรายได้มากจะมีความ

เต็มใจที่จะจ่ายเงินมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย (กษพร สุขจิตภิญโญ และกาญจนา โชคถาวร, 2555) และสอดคล้องกับ ปรีศนียา ชัยชนะ ที่ได้วิจัยเรื่องการประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการและการคงอยู่ของโบราณสถานเวียงท่ากาน จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า รายได้เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามหลักแนวคิดของความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay) (ปรีศนียา ชัยชนะ, 2554) และยังสอดคล้องกับ วัชรพงศ์ รัชตเวชกุล และ อุดมศักดิ์ ศรีประชาวงค์ ที่ได้วิจัยเรื่องการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของผืนป่าทิวเขาถนนธงชัยตะวันออก ที่พบว่าความเต็มใจจะจ่ายเงินบริจาคเข้าโครงการอนุรักษ์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีความสัมพันธ์กับรายได้สุทธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (วัชรพงศ์ รัชตเวชกุล และอุดมศักดิ์ ศรีประชาวงค์, 2558)

2. การจัดงานประเพณีชักพระทำให้ประชาชนได้มีกิจกรรมนันทนาการ ก่อให้เกิดความสุขใจ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม เช่น การร่วมทำบุญจัดพุ่มผ้าป่า หรือการร่วมแข่งเรือยาว และพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมชมกิจกรรมหลักของงาน เช่น ชมเรือพนมพระ ขบวนแห่เรือพนมพระ เป็นต้น โดยผลจากการวิจัยระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ปี 2562 – 2563 และปี 2565 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทวรรณ ช่างคิด ที่พบว่าความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (นันทวรรณ ช่างคิด, 2562) เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจเป็นรายด้าน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดอยู่ 3 ด้าน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากิจกรรมด้านเดียวกันในปี 2562 และปี 2563 ได้แก่ เรือพนมพระ (ทางบก) ขบวนแห่เรือพนมพระ และการตั้งพุ่มผ้าป่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนว่างเว้นการเข้าชมงานประเพณีชักพระฯ ในปี 2564 ซึ่งจังหวัดสุราษฎร์ธานียังจัดงานประเพณีดังกล่าว ในช่วงเกิดการระบาดของโรคโควิด 19 ระลอกใหญ่ทำให้เมื่อได้มีโอกาสเข้าร่วมชมกิจกรรมต่าง ๆ ในงานประเพณีชักพระฯ ประจำปี 2565 ประชาชนจึงมีความพึงพอใจสูงมาก และอาจประกอบกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทำได้อย่างสมบูรณ์ ครบถ้วน สวยงามถูกต้องตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา จึงทำให้ผู้เข้าร่วมงานเกิดความพึงพอใจสูงมาก ระดับความพึงพอใจด้านขบวนแห่เรือพนมพระ และเรือพนมพระมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทวรรณ ช่างคิด ที่พบว่าประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระฯ ปี 2562 มีความพึงพอใจในกิจกรรมขบวนแห่เรือพนมพระ และเรือพนมพระ อยู่ในระดับมากที่สุด (นันทวรรณ ช่างคิด, 2562) และสอดคล้องกับ ภาพิมล สรีไหม และเสรี พิจิตรศิริ ที่ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมประเพณีชักพระของเทศบาลตำบลวัดประดู่ ที่พบว่าการชักพระหรือลากพระ เป็นพิธีบุญอย่างหนึ่งของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นประเพณีที่มีความยิ่งใหญ่ โดยก่อนวันลากพระ 10 – 15 วัน ประชาชนจะช่วยกันเตรียมเรือพระ ประชาชนมีความผูกพันกับประเพณีชักพระ จะต้องทำสืบต่อกันเป็นประจำทุกปี (ภาพิมล สรีไหม และเสรี พิจิตรศิริ, 2554)

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายเพิ่มเติมจากผลที่พบว่า ผู้เข้าร่วมงานที่มีรายได้เฉลี่ยสูง จะมีความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมมากเป็นไปตามกฎอุปสงค์ต่อรายได้ในทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ถ้าผู้เข้าร่วมงานเห็นว่างานประเพณีชักพระเป็นงานที่มีคุณค่า กิจกรรมต่าง ๆ ให้ความพึงพอใจ (อรรถประโยชน์) แก่ตนสูงเมื่อผู้เข้าร่วมงานมีรายได้เพิ่มขึ้น ก็ยินดีจะจ่ายเงินในการเข้าร่วมงานเพิ่มขึ้นด้วย ดังแนวคิดอุปสงค์ต่อรายได้ ที่กล่าวว่า เมื่อผู้บริโภคมีรายได้มากขึ้นจะบริโภคสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ (Normal Goods) เพิ่มขึ้น (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2554) ทั้งนี้ หากวิเคราะห์งานประเพณีชักพระด้วยเทคนิค SWOT จะสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

จุดแข็งของงานประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัด ซึ่งจัดมายาวนานตั้งแต่ปี 2467 เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคมในจังหวัด ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างดีด้วยความศรัทธาตามคติความเชื่อเรื่องการทำบุญ

จุดอ่อน เป็นงานที่มีกิจกรรมหลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องใช้พื้นที่ที่เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม จึงอาจเป็นข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวกให้ทุกกิจกรรมดำเนินไปตามเป้าหมาย อาจเกิดปัญหาด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในวันจัดขบวนแห่เรือพระที่มีประชาชนเข้าร่วมริ้วขบวนจำนวนมากและประชาชนตลอดจนนักท่องเที่ยวที่มาเข้าชม ทำให้การจราจรติดขัดและรูปขบวนของบางวัดที่เข้าร่วมกิจกรรมประกวดในขบวนแห่อาจถูกตัดขาดตอนในช่วงที่เป็นทางสี่แยกที่จำเป็นต้องเปิดให้รถผ่าน มีผลต่อความสวยงามของรูปขบวนและผลการประเมินคะแนนที่ควรได้รับ เป็นต้น

โอกาส งานประเพณีชักพระ มีโอกาสขยายกลุ่มผู้เข้าร่วมงานได้อย่างกว้างขวาง ทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยในภูมิภาคอื่น ๆ และนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ด้วยคำขวัญของงานที่ว่า “เที่ยวเมืองร้อยเกาะ เลาะคลองร้อยสาย ไหว้พระร้อยวัด มหัศจรรย์เมืองคนดี” อีกทั้งมีเครือข่ายจากจังหวัดอุบลราชธานีที่นำขบวนเรือพระมาร่วมกิจกรรมในงานอย่างต่อเนื่องทุกปี ทำให้มีโอกาสในการขยายจำนวนผู้เข้าร่วมงาน เพื่อเผยแพร่งานประเพณีของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างยิ่งขึ้น

สำหรับอุปสรรคของงานประเพณีชักพระ เนื่องจากเป็นงานที่จัดในช่วงออกพรรษา ซึ่งตรงกับเดือนตุลาคมของทุกปี เป็นช่วงที่บริเวณจังหวัดภาคใต้มีฝนตกชุก ทำให้กิจกรรมบางอย่าง เช่น ขบวนแห่และร่วมลากเรือพนมพระทางบกเสียรูปขบวนในช่วงฝนตกหนัก นอกจากนี้วันออกพรรษาไม่ได้เป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์เหมือนวันเข้าพรรษา จึงทำให้ผู้เข้าร่วมงานที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางอาจจะต้องลาหยุดงาน ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมงาน

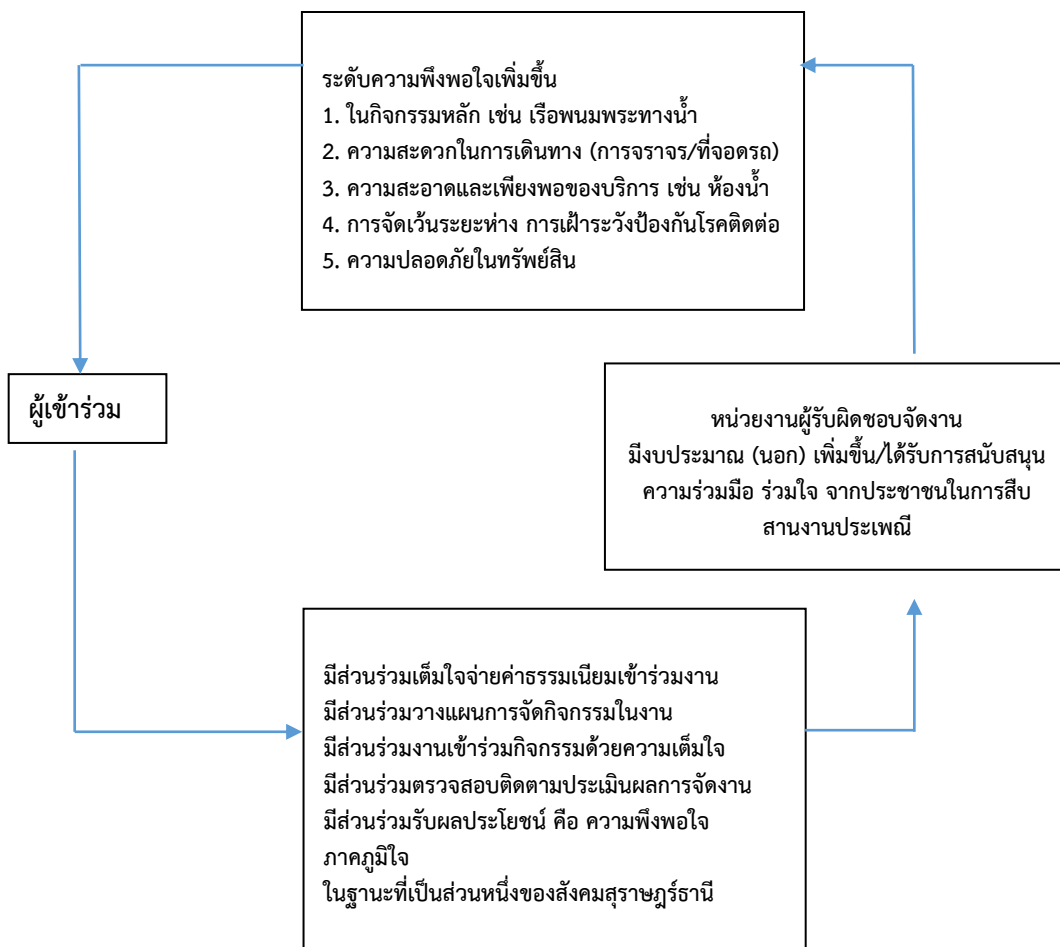
ผลลัพธ์ของการวิจัยครั้งนี้คือ การนำคุณค่าของงานประเพณีมาสะท้อนเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมูลค่าของงานประเพณีเป็นเหมือนสินค้าหรือบริการที่ไม่มีราคาตลาด ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์จะใช้วิธีประเมินราคาออกมาในรูปของความเต็มใจจ่ายของผู้เข้าร่วม

งาน จากการสอบถามมูลค่าเงินที่เต็มใจจะจ่ายเป็นค่าธรรมเนียมจากผู้เข้าร่วมงานโดยตรง และหากมีการจ่ายค่าธรรมเนียมจริงในปีต่อ ๆ ไป ประชาชนผู้ร่วมงานก็จะมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบจัดงานก่อให้เกิดจิตสำนึก ตระหนักในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ สืบสานงานประเพณี ฝ่ายหน่วยงานภาครัฐ ผู้รับผิดชอบจัดงานก็จะมีเงินนอกงบประมาณ สำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในงานประเพณีให้เกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ผู้เข้าร่วมงานมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

นอกจากนี้ ข้อเสนอการอภิปรายผลการสังเคราะห์งานวิจัยในรูปแบบจำลององค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบจำลององค์ความรู้

จากแบบจำลอง อธิบายเพิ่มเติมรูปแบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ซึ่งอาจทำในรูปการบริจาค โดยตั้งเป็นโครงการในแต่ละปี เช่น โครงการสนับสนุนเรือพระทางน้ำ เปิดให้ผู้เข้าร่วมงานบริจาคเงินเข้าโครงการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์การใช้เงินบริจาคให้ชัดเจนว่าจะนำเงินไปใช้สร้างทุนหรืออุดหนุนวัดที่จัดทำเรือพนมพระทางน้ำ เป็นต้น การเก็บค่าธรรมเนียม เป็นเรื่องสำคัญที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบจัดงาน ต้องนำไปพิจารณาให้รอบคอบ คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลกระทบต่าง ๆ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ปี 2565 เฉลี่ยต่อคนต่อครั้งที่เข้าชมงาน เท่ากับ 41.0626 บาท ซึ่งเมื่อนำมาคูณกับจำนวนผู้เข้าร่วมงานในแต่ละปี ก็จะเป็นรายได้จำนวนไม่น้อยที่จะสามารถทำให้เกิดผลดีต่อการจัดงานประเพณีชักพระ ให้กิจกรรมต่าง ๆ มีครบถ้วนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในงานประเพณี ให้ผู้เข้าร่วมงานได้รับความพึงพอใจมากที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมในทิศทางเดียวกัน คือ รายได้เฉลี่ยและค่าใช้จ่ายในการเข้าชมงานต่อครั้ง 2) ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมในงานประเพณีชักพระมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ เรือพนมพระ ขบวนแห่เรือพนมพระ และการตั้งพุ่มผ้าป่า ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดงานประเพณีชักพระฯ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี สมควรนำข้อมูลความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นค่าธรรมเนียม ในการเข้าร่วมกิจกรรมงานชักพระ ไปพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางการจัดตั้งโครงการส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบสานงานประเพณีชักพระ โดยประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณ และหากมีการจัดตั้งโครงการส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบสานงานประเพณีชักพระขึ้นจริง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เป็นต้นว่า ร่วมวางแผนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักที่จะร่วมส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบสานประเพณีชักพระ อันเป็นประเพณีงานบุญที่ทรงคุณค่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนและงอกงามตามคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชนสืบต่อไปข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- กขพร สุขจิตติปัญญา และกาญจนา โชคถาวร. (2555). การศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโบราณสถานเวียงกุมกาม. WMS Journal of Management Walailak University, 2(1), 1-9.
- คณะกรรมการพิจารณาจัดงานประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2562). งานประเพณีชักพระประจำปี 2562. สุราษฎร์ธานี: เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี.
- คณะกรรมการพิจารณาจัดงานประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). งานประเพณีชักพระ ประจำปี 2563. สุราษฎร์ธานี: เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี.
- งานประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบริการและเผยแพร่วิชาการ กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. (2551). รายงานกิจการประจำปี 2551 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี.
- ธีรยุทธ์ ขุนศรีแก้ว. (2561). ความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี 2561. สุราษฎร์ธานี: เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี.
- นราทิพย์ ชุตินวงศ์. (2554). เศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทวรรณ ช่างคิด. (2562). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์งานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า แข่งเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2562. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- _____. (2563). ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้เข้าร่วมงานประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่าจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2563. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ปีปีชี นิวิสัยไทย. (2563). โควิด-19 : อนามัยโลก ตั้งชื่อ “โควิด-19” ให้โรคทางเดินหายใจจากไวรัสสายพันธุ์ใหม่. เรียกใช้เมื่อ 31 ตุลาคม 2565 จาก [bbc.com/thai/features-51473472](https://www.bbc.com/thai/features-51473472)
- ปรีศนียา ชัยชนะ. (2554). การประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการและการคงอยู่ของโบราณสถานเวียงท่ากาน จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภาพิมล สีไหม และเสรี พิจิตรศิริ. (2554). การส่งเสริมประเพณีชักพระของเทศบาลตำบลวัดประดู่. ใน หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วัชรพงศ์ รัชตเวชกุล และอุดมศักดิ์ ศิลปะชาววงศ์. (2558). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจศาสตร์ของผืนป่าทิวเขาถนนธงชัยตะวันออก. *KKU Res. J. (be)* 2013, 12(2), 56-71.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2565). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก <https://dictionary.orst.go.th>
- โสภา จำนงค์รัมย์ และคณะ. (2558). การพัฒนานนสายวัฒนธรรมไท-ยวน เพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดสระบุรี. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 52(4), 23-29.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal Structure of tests. *Psychometrika*, 16(1951), 297-334.
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, 140(22), 1-55.

การสร้างสรรค์เครื่องประดับดีไอวาย
เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยจังหวัดจันทบุรี*
THE CREATION OF D.I.Y. JEWELRY FOR THE IDENTITY EXPRESSION
OF GEM MINES COMMUNITY IN CHANTHABURI

ภัทรบดี พิมพิกิ

Pattarabordee Pimki

ภัทรา ศรีสุขโข

Pathra Srisukho

วรฉัตร อังคะหิรัญ

Worachat Angkahiran

พนม จงกล

Phanom Chongkon

กรรณก สนิทการ

Kornkanok Sanitgan

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

E-mail: pathra.s@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย 2) ออกแบบสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวายที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน เพื่อหาแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวในตำบลสีพยาและตำบลบ่อพุ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดจันทบุรี และใช้การสนทนากลุ่ม ซึ่งมีตัวแทนกลุ่มจากชุมชนและจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 5 คน เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอย จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์และออกแบบร่างเครื่องประดับดีไอวาย จำนวน 10 แบบ และทำการคัดเลือกแบบร่างเครื่องประดับให้เหลือเพียง 3 แบบ ด้วยแบบประเมินคัดเลือกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงร้อยละ 58 ช่วงอายุ 26 - 35 ปี มีความสนใจเครื่องประดับดีไอวายประเภทจี้มากที่สุด เครื่องประดับมีรูปแบบธรรมชาติ ใช้

* Received 21 January 2023; Revised 18 February 2023; Accepted 22 February 2023

ระยะเวลาในการทำ 15-30 นาที จากการจัดสนทนากลุ่มพบว่าอัตลักษณ์ชุมชน ได้แก่ ผลไม้ขึ้นชื่อ เรื่องราวความเชื่อและสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ใช้พลอยดิบในชุมชนเข้ามาร่วมในงานเครื่องประดับโดยเปิดพื้นที่ว่างในตัวเรือนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถจัดวางตกแต่งด้วยตนเอง และผลการคัดเลือกแบบร่างเครื่องประดับ พบว่า แบบร่างที่ 7 ทรรศนะพระพิฆเนศหมายเลข 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 คือ 4.78 แบบร่างที่ 9 ผลพลอยหมายเลข 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเป็นอันดับที่ 2 คือ 4.72 และแบบร่างที่ 4 ดินแดนชุมทรัพย์หมายเลข 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเป็นอันดับที่ 3 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมคือ 4.50

คำสำคัญ: เครื่องประดับดีไอวาย, อัตลักษณ์, ชุมชนเหมืองพลอย, จันทบุรี

Abstract

This research aims to 1) study and identity expression analysis of the gem mine community as a guideline for D.I.Y. jewelry design. 2) design and create D.I.Y. jewelry which shows the gem mine community's identity. This research is mixed methods research. First, using the needs questionnaire of one hundred tourists to find the jewelry design direction. The data was collected from the tourist attraction in Si Phaya Subdistrict and Bo Phu Subdistrict, Tha Mai District, Chanthaburi Province. Second, a group discussion with five representatives from community groups and government sectors was performed for the identity of the gem mine community study Then, the obtained data were examined to design the ten D.I.Y. jewelry drafts. Then, the analysis and design of ten D.I.Y. jewelry drafts were carried out, and ten D.I.Y. jewelry drafts were selected only three drafts by using a selection evaluation form by three experts. The results showed that the tourist who is respondents were 58% female, aged 26-35 years old, and were most interested in D.I.Y. pendant jewelry. The jewelry has a natural pattern, and it takes 15-30 minutes to finish creation. From the group discussion, it was found that the identity of the community was famous fruit, beliefs story, and tourist attraction in the community. Using raw gemstones in the community to assort with jewelry that has empty spaces for tourists to decorate by themselves. The jewelry draft selection results found that the 7th draft, The Treasure Blooming No. 1 had the first-highest total average score of 4.78. The 9th draft, Fruits of Gems No. 1 had the second highest total average score of 4.72,

and the 4th draft, The Treasure Land No. 1 had the third average score with a total average score of 4.50.

Keywords: D.I.Y. Jewelry, Identity, Gem Mines Community, Chanthaburi

บทนำ

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก ในอดีตนั้นมีการทำเหมืองพลอยเกิดขึ้นหลายพื้นที่ของจังหวัด ซึ่งเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ถือเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการทำเหมืองพลอยกันอย่างกว้างขวาง มักพบพลอยตระกูลแร่ควอร์ตซ์ (กองเศรษฐธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี, 2543) มีตลาดซื้อขายพลอยเกิดขึ้นบริเวณชุมชน มีการขุดหาพลอยทั้งแบบขุดมือแบบโบราณและแบบการใช้เครื่องจักร จวบจนถึงปัจจุบันปริมาณพลอยมีจำนวนลดน้อยลง ผู้คนประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนผลไม้เป็นหลัก (สำนักงานเทศบาลเมืองท่าใหม่, 2565) แต่ยังคงพบพลอยเม็ดเล็ก ๆ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า กากพลอย ซึ่งไม่มีมูลค่าเนื่องจากยากต่อการนำไปเจียระไนตามพื้นที่ในชุมชน บางพื้นที่มีการทำเหมืองพลอยขนาดเล็ก เหมืองพลอยบางแห่งมีการจัดตั้งเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้โดยชุมชน พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการทำเหมืองพลอย เผยแพร่ความรู้และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้านเกี่ยวกับการขุดพลอย ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านและเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดมิตรภาพและสร้างความเข้าใจธรรมชาติแห่งสังคมวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน อันจะเป็นแนวทางให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดการพัฒนายั่งยืน (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2560)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยอัตลักษณ์ชุมชนในท้องถิ่นถือเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมกิจกรรม สัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยตรง มีการพบปะผู้คนในชุมชน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวหรือการต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทั้งหมดนี้ล้วนอยู่ในขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งสิ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ภูริวัจน์ เดชขุ่มและนุชนารถรัตนสุขชัย, 2561) จากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561-2580 ให้ความสำคัญกับการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในสาขาที่มีศักยภาพแต่ยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ถือเป็นหนึ่งในแผนย่อยที่ให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสานกับจุดแข็ง

ในด้านความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต เพื่อสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองพฤติกรรม และสร้างทางเลือกของประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

เครื่องประดับดีไอวาย (D.I.Y. Jewelry) ซึ่งคำว่า D.I.Y. นั้นย่อมาจาก Do It by Yourself หมายถึงการทำด้วยตนเอง ดังนั้นเครื่องประดับดีไอวาย จึงมีความหมายว่า การสร้างสรรค์หรือประดิษฐ์งานเครื่องประดับด้วยฝีมือของตนเอง การออกแบบเครื่องประดับดีไอวายเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สวมใส่หรือลูกค้าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการออกแบบ (Co-design) ตามความชอบและความต้องการของแต่ละบุคคล เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ในลักษณะปัจเจกบุคคล (Personalization) เพื่อเปิดพื้นที่ให้ลูกค้าได้แสดงตัวตนได้อย่างเต็มที่ การใช้หลักการออกแบบลักษณะปัจเจกบุคคลนี้ เป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าในมุมมองของผู้ผลิตไปพร้อมกับการเพิ่มคุณค่าในมุมมองของลูกค้า เพราะการออกแบบลักษณะปัจเจกบุคคลทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นว่าสินค้านั้นเป็นของตนเอง และมีเพียงชิ้นเดียวในโลก (ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ถูกใจลูกค้าทุกคน, 2565) โดยวัสดุที่นิยมนำมาทำเครื่องประดับดีไอวายเป็นวัสดุทางเลือกสำหรับงานเครื่องประดับ เช่น ลูกปัด พลาสติก เชือก ไม้ ดินโพลิเมอร์ เรซิน เป็นต้น

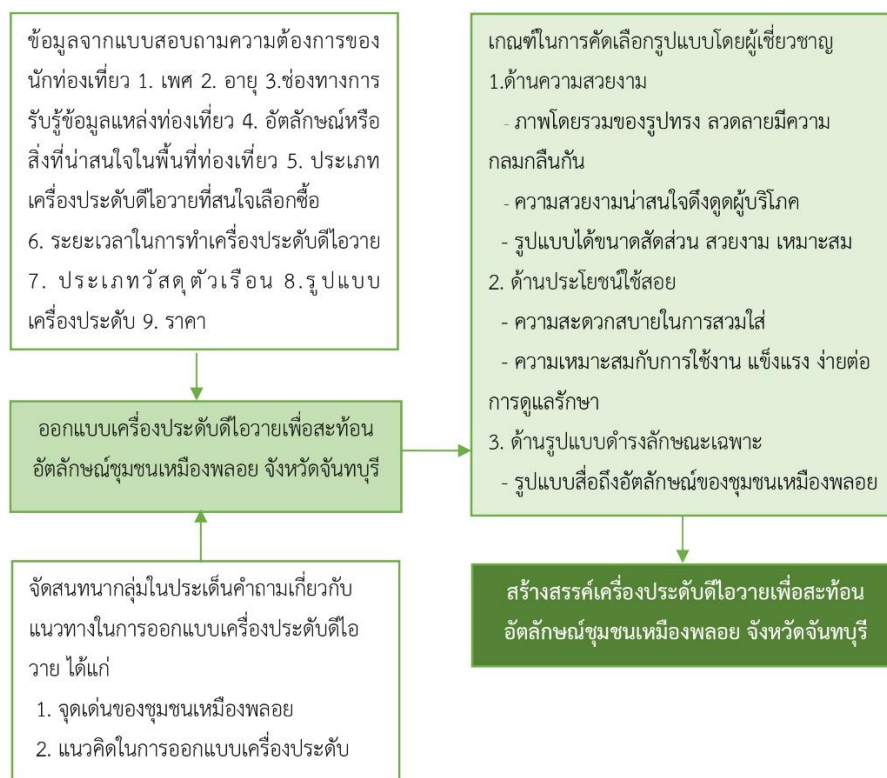
ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งมีนโยบายในการผลักดันให้อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง เป็นการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบพัฒนาสินค้า และการบริการ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำพลอยดิบเม็ดเล็ก ๆ หรือกากพลอยที่ขุดได้ในชุมชนเหมืองพลอยมาเพิ่มมูลค่า ผ่านกระบวนการออกแบบเพื่อสร้างสรรค์เป็นตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวาย โดยเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับของตนเอง อันเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบสินค้าจากวัตถุดิบในท้องถิ่น ก่อให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย
2. ออกแบบและสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีกรอบแนวคิดงานวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอยและใช้ผลจากแบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็นจากการจัดสนทนากลุ่มซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย จากนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบและสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวาย และถ่ายทอดองค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย

1.1 ศึกษาข้อมูลด้านการออกแบบเครื่องประดับจากการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) มีการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ ซึ่งเป็นกลุ่ม

นักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน สุ่มตัวอย่างประชากรจากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในตำบลสี่พญาและตำบลบ่อพุ อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความต้องการของผู้บริโภคเพื่อหาแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งมีประเด็นคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลความคิดเห็นต่อเครื่องประดับที่โอวายจากพลอยดิบ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive statistic) เป็นร้อยละ

1.2 ศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอยโดยใช้การจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งมีตัวแทนกลุ่มชุมชนและหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น รวมจำนวน 5 คน ประกอบด้วยตัวแทนชุมชนเมืองพลอยจำนวน 3 คน และตัวแทนหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลสี่พญา-บ่อพุ อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 2 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับที่โอวาย ได้แก่ 1) จุดเด่นของชุมชนเมืองพลอย 2) แนวคิดในการออกแบบเครื่องประดับสรุปผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1.3 วิเคราะห์แนวทางในการออกแบบเครื่องประดับที่โอวาย

2. ขั้นตอนการออกแบบและสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับที่โอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอย

2.1 ออกแบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับที่โอวาย โดยนำผลจากการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอย ในขั้นตอนที่ 1 มาทำการออกแบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับที่โอวายจำนวน 10 รูปแบบ

2.2 ประเมินและคัดเลือกแบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับโดยผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการด้านการออกแบบและผลิตเครื่องประดับจำนวน 3 ท่าน ซึ่งใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามเพื่อประเมินการคัดเลือกแบบร่าง ใช้วิธีประเมินค่ารวมของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1 เท่ากับพึงพอใจน้อยที่สุด 2 เท่ากับพึงพอใจน้อย 3 เท่ากับพึงพอใจปานกลาง 4 เท่ากับพึงพอใจมาก และ 5 เท่ากับพึงพอใจมากที่สุด (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560) ซึ่งมีเกณฑ์พิจารณาการคัดเลือกทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่

2.2.1) ด้านความสวยงาม ประกอบด้วย ภาพโดยรวมของรูปทรง ลวดลายมีความกลมกลืนกัน ความสวยงามน่าสนใจดึงดูดผู้บริโภค และรูปแบบได้ขนาดสัดส่วน สวยงาม เหมาะสม 2.2.2) ด้านประโยชน์การใช้สอย ประกอบด้วย ความสะดวกสบายในการสวมใส่ และความเหมาะสมกับการใช้งาน แข็งแรง ง่ายต่อการดูแลรักษา 2.2.3) ด้านรูปแบบดำรงลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีรูปแบบสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเมืองพลอย วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive statistic) เป็นค่าเฉลี่ย และคัดเลือกแบบเพื่อผลิตชิ้นงานต้นแบบจำนวน 3 รูปแบบ

2.3 สร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับที่ผ่านการคัดเลือกได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก จากนั้นจึงนำองค์ความรู้ที่ได้จากการทำการวิจัยครั้งนี้ไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนเมืองพลอยตำบลสีพยาและตำบลบ่อพุ รวมถึงบุคคลที่สนใจ

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี รหัสโครงการวิจัย RBRU-Hu22/2564 วันที่ได้รับการรับรอง 6 กันยายน พ.ศ. 2564

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย แบ่งตามหัวข้อได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับ จากแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงร้อยละ 58 มีช่วงอายุระหว่าง 26 - 35 ปี ซึ่งเป็นกลุ่ม Generation Y ช่องทางการรับรู้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 56 มีค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะใช้ต่อครั้งที่มาในแหล่งท่องเที่ยว ตำบลสีพยา และ ตำบลบ่อพุ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี น้อยกว่า 500 บาท ร้อยละ 63 มีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ทำให้น่ามาเที่ยวในพื้นที่นี้คือ เมืองพลอย ร้อยละ 72 ประเภทเครื่องประดับดีไอวายที่สนใจ ลำดับที่ 1 คือ จี้ ร้อยละ 36 ระยะเวลาในการทำเครื่องประดับดีไอวายต่อครั้งอยู่ระหว่าง 15 - 30 นาที ร้อยละ 45 ชนิดของวัสดุที่นำมาทำเครื่องประดับดีไอวาย คือ โลหะผสม ร้อยละ 71 รูปแบบตัวเรือนเครื่องประดับเป็นรูปแบบธรรมชาติ ร้อยละ 65 ราคาเครื่องประดับดีไอวายต่อชิ้นไม่เกิน 200 บาท ร้อยละ 92

1.2 ผลการศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอยโดยใช้การจัดสนทนากลุ่ม พบว่าแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย มีผลการศึกษาด้านจุดเด่นของชุมชนเมืองพลอย ดังตารางที่ 1 และด้านแนวคิดในการออกแบบเครื่องประดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาด้านจุดเด่นของชุมชนเมืองพลอย

จุดเด่นของชุมชน	เนื้อหา
สินค้าประจำท้องถิ่น	ชุมชนมีผลไม้นานาชนิด ได้แก่ ทุเรียน สละ มังคุด เป็นต้น
เรื่องเล่าและความเชื่อ	คนในชุมชนมีความเชื่อเรื่องแม่พลอยโดยเป็นเรื่องเล่าจากคนเฒ่าคนแก่ว่ามีลำแสงทอดยาวลงมาจากท้องฟ้าหากลำแสงนั้นตกไปยังพื้นที่บริเวณใด บริเวณนั้นจะพบแหล่งพลอย หากพื้นที่ใดมีผู้คนประพฤติปฏิบัติตัวไม่ดี แม่พลอยจะลอยเลื่อนหนีหายไป ทำให้บริเวณนั้นไม่มีพลอย

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาด้านจุดเด่นของชุมชนเมืองพลอย (ต่อ)

จุดเด่นของชุมชน	เนื้อหา
สถานที่ท่องเที่ยว	- น้ำตกสียา เป็นน้ำตกที่มีขนาดเล็ก ปกคลุมด้วยต้นไม้อยู่เป็นจำนวนมาก - สถาปัตยกรรมโบสถ์วัดพลูยางหรือวัดพุทธคยารามเป็นโบสถ์เก่าแก่ที่สร้างตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นตั้งอยู่บนพื้นที่เนินสูงสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดบ่อพุ เป็นแหล่งรวบรวมวัตถุโบราณ มีลักษณะเป็นเรือนไทยเปิดโล่งแบบโบราณ ภายในเรือนไทยมีการประดับตกแต่งบานประตูไม้ด้วยการแกะสลักลงสีซึ่งเป็นลวดลายธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ต้นไม้ สัตว์นานาชนิด โดยเป็นลวดลายที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ - เมืองพลอย แต่เดิมพื้นที่นี้มีการขุดพลอยโดยใช้มือซึ่งเป็นวิธีโบราณเพื่อรักษาพื้นที่ในการเพาะปลูก จวบจนรุ่นลูกยังคงมีการขุดมีอยู่บ้าง แต่ยังคงยึดอาชีพทำสวนผลไม้เป็นหลัก โดยในพื้นที่ชุมชนยังคงมีแหล่งการเรียนรู้และให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมการขุดพลอยวิธีโบราณ

ตารางที่ 2 ด้านแนวคิดในการออกแบบเครื่องประดับ

แนวคิดการออกแบบ	ลักษณะ
ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน	เครื่องประดับควรมีรูปลักษณะหรือลวดลายที่ถ่ายทอดจุดเด่นของพื้นที่ชุมชน
ใช้พลอยดิบในชุมชนเข้ามาร่วมในงาน	พลอยดิบนี้เปรียบเสมือนเป็นวัตถุดิบแทนค่าเรื่องราวและจุดเด่นของชุมชน แม้ว่าปัจจุบันพลอยบริเวณชุมชนจะลดลง แต่ยังคงมีพลอยดิบเม็ดเล็ก ๆ หรือกากพลอย ซึ่งยังคงพบได้ตามแหล่งพื้นที่ชุมชน เนื่องจากชาวบ้านมองว่าเป็นพลอยที่ไม่มีมูลค่าเพราะมีขนาดเล็ก ยากต่อการนำไปเจียรไน การนำกากพลอยมาใช้ในการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับจึงถือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกากพลอย
กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวเพศหญิง	เลือกออกแบบเป็นเครื่องประดับดีไอวายสำหรับนักท่องเที่ยวเพศหญิง ซึ่งมีช่วงอายุประมาณ 26-35 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มักพบมากที่สุดที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเมืองพลอย
ตัวเรือนจี	เป็นตัวเรือนที่เปิดพื้นที่ว่างสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้จัดวางพลอยดิบ รวมถึงของตกแต่งชิ้นเล็กลงไปประดับตกแต่งด้านในตัวเรือนตามจินตนาการของตนเอง และเนื่องจากเครื่องประดับประเภทนี้เน้นมีการติดตั้งบริเวณช่วงอก ซึ่งสามารถเป็นจุดสนใจและง่ายต่อการมองเห็นชิ้นงาน รวมถึงให้ผู้สวมใส่เป็นผู้เลือกกำหนดความยาวของโซ่เพื่อนำมาประกอบกับจีด้วยตนเอง

1.3 ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอย สามารถนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย ได้ 4 แนวคิด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย

ชื่อชุด	เนื้อหา	ลักษณะ
1. ฤดูสระพรั่ง	ชุมชนรายล้อมด้วยธรรมชาติ ภูเขา สวนผลไม้ น้ำตก แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ รวมถึงความเชื่อเรื่องลำแสงแม่พลอยเชื่อมโยงกับอัญมณีใต้พื้นดิน	ใช้ ลักษณะภูมิ ศาสตร์ หรือ บรรยายภาพธรรมชาติ และลายเส้น ลำแสงแม่พลอยมาออกแบบ ร่วมกับ เปิดพื้นที่ในการวางพลอย
2. ดินแดน ชุมทรัพย์	อัญมณีใต้พื้นดินและความงามของสถาปัตยกรรม เช่น โบสถ์วัดพลูยาง ลวดลายบานประตูไม้ แกะสลักลงสี ผนัง วัดบ่อพุ เปรียบดังชุมทรัพย์ทั้งบนดินและใต้พื้นดินของในชุมชนแห่งนี้	นำ ลักษณะและลวดลายของ สถาปัตยกรรมในชุมชนมาใช้ในการออกแบบร่วมกับเปิดพื้นที่ในการวางพลอยติดไว้ด้านในตัวเรือน
3. ทรัพย์ สระพรั่ง	ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ผ่านดอกทุเรียนและ ดอกมังคุดที่กำลังผลิบาน ซึ่งเป็นตัวแทนของความเจริญงอกงาม ผสมผสานกับลักษณะของ สถาปัตยกรรมที่สำคัญเชื่อมโยงกับอัญมณีใต้พื้นดิน	สะท้อนภาพความอุดมสมบูรณ์ ผ่านลวดลายธรรมชาติเชื่อมโยงกับ สถาปัตยกรรมของชุมชนร่วมกับ เปิดพื้นที่ในการวางพลอยติด
4. ผลพลอย	ทุเรียน สละ มังคุด คือตัวแทนของอาชีพหลัก และผลไม้ขึ้นชื่อของชุมชน เชื่อมโยงกับอัญมณีใต้พื้นดิน	นำผลไม้ ขึ้นชื่อของชุมชนมา ออกแบบ ในลักษณะชุดจี๊ เพื่อ ความชัดเจนของกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่สามารถสวมใส่ร่วมกันทั้งชุด หรือ ผู้สวมใส่สามารถประยุกต์ ใช้เองได้ ตามการแต่งกายในชีวิตประจำวัน

2. ผลการออกแบบและสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวายสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอย

2.1 ผลการออกแบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวาย โดยผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเมืองพลอยมาทำการออกแบบตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวายประเภทจี๊สำหรับนักท่องเที่ยวเพศหญิง ช่วงอายุ 26 - 35 ปี ใช้วัสดุตัวเรือนเป็นโลหะผสม มีรูปแบบและลวดลายธรรมชาติ โดยเปิดพื้นที่ว่างในตัวเรือนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถนำพลอยติด และของตกแต่งชิ้นเล็กที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ มั่งคั่ง เช่น แผ่นทองคำเปลว แผ่นเงินเปลว มาจัดวางตามจินตนาการของตนเอง ก่อนเทเคลือบชิ้นงานด้วยยูวีเรซิน ซึ่งใช้ระยะเวลาในการทำเครื่องประดับประมาณ 15 - 30 นาที ซึ่งผู้วิจัยทำการออกแบบร่างตัวเรือนจี๊ จำนวน 10 แบบ โดยแบบร่างที่ 1 - 3 ใช้แนวคิดฤดูสระพรั่ง แบบร่างที่ 4 - 6 ใช้แนวคิด

ดินแดนชุมทรัพย์ แบบร่างที่ 7 และ 8 ใช้แนวคิดทรัพย์สินสะพรั่ง แบบร่างที่ 9 และ 10 ใช้แนวคิดผลพลอย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับจี จำนวน 10 แบบ

2.2 ผลการประเมินและคัดเลือกแบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งมีเกณฑ์พิจารณาการคัดเลือกทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสวยงาม ประกอบด้วย ภาพโดยรวมของรูปทรง ลวดลายมีความกลมกลืนกัน ความสวยงาม น่าสนใจดึงดูดผู้บริโภค และรูปแบบได้ขนาดสัดส่วน สวยงาม เหมาะสม 2) ด้านประโยชน์การใช้สอย ประกอบด้วย ความสะดวกสบายในการสวมใส่ และความเหมาะสมกับการใช้งาน แข็งแรง ง่ายต่อการดูแลรักษา 3) ด้านรูปแบบดำรงลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีรูปแบบสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเมืองพลอย พบว่า แบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับจีที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ แบบร่างที่ 7 ทรัพย์สินสะพรั่งหมายเลข 1 ซึ่งมีค่าคะแนนสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.78 แบบร่างที่ 9 ผลพลอยหมายเลข 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.72 และแบบร่างที่ 4 ดินแดนชุมทรัพย์หมายเลข 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเป็นอันดับที่ 3 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.50 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปคะแนนสูงสุดจากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกแบบร่าง 3 อันดับ

เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกแบบ	แบบร่างที่		
	7	9	2
	($\bar{x}$)	($\bar{x}$)	($\bar{x}$)
1. ความสวยงามของรูปแบบ			
1) ภาพโดยรวมของรูปทรง ลวดลายมีความกลมกลืนกัน	4.67	4.67	4.67
2) ความสวยงามน่าสนใจดึงดูดผู้บริโภค	5.00	4.67	4.33
3) รูปแบบได้ขนาดสัดส่วน สวยงาม เหมาะสม	4.67	5.00	4.67
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1) ความสะดวกสบายในการสวมใส่	5.00	5.00	4.33
2) ความเหมาะสมกับการใช้งาน แข็งแรง ง่ายต่อการดูแลรักษา	4.67	4.33	4.33
3. ด้านรูปแบบดำรงลักษณะเฉพาะ			
1) รูปแบบสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเมืองพลอย	4.67	4.67	4.67
ค่าเฉลี่ยรวม	4.78	4.72	4.50

2.3 ผลการสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับที่ผ่านการคัดเลือกได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกซึ่งทำการผลิตตัวเรือนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และผลิตชิ้นงานต้นแบบด้วยเครื่องแกะแว็กซ์ (CNC Machine) ก่อนนำไปหล่อโลหะ ดังภาพที่ 3 ผลงานมีการออกแบบโดยเปิดพื้นที่ว่างให้นักท่องเที่ยววนำกากพลอยรวมถึงของตกแต่งชิ้นเล็ก ๆ เช่น แผ่นทองคำเปลวใส่ลงไปโดยใช้ยูวีเรซินเป็นตัวเชื่อมกับกรอบตัวเรือนโลหะ ดังภาพที่ 4 และภาพที่ 5

ภาพที่ 3 ตัวเรือนเครื่องประดับจี้ดีไอวาย

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการตกแต่งตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวายด้วยกากพลอยและแผ่นทองคำเปลว

ภาพที่ 5 ตัวอย่างเครื่องประดับดีไอวายที่ผ่านการตกแต่งด้วยกากพลอยและแผ่นทองคำเปลว

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย พบว่าการศึกษอัตลักษณ์ของชุมชนเหมืองพลอยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวายผ่านการจัดสนทนากลุ่มซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนในชุมชน ทำให้ทราบถึงจุดเด่นของชุมชน นำไปสู่แนวคิดในการออกแบบเป็นเครื่องประดับได้ชัดเจน เนื่องจากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากคนในท้องถิ่น ซึ่งทราบถึงประวัติและบริบทของชุมชนเหมืองพลอยได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พอหทัย ชุณส์ัน เรื่องการออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้าง อัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งให้ความสำคัญ

กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างและประชากร ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มจากกลุ่มประชากรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง เพื่อค้นหาแนวคิดในการออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อมและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนภูเขาทองมีจุดเด่นเฉพาะ คือ เป็นที่ตั้งเมืองทองโต๊ะโม๊ะ เป็นต้นกำเนิดนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา มีต้นฤๅษีนาครวนจำนวนมากบริเวณหน้าเมืองทอง (พอหทัย ชุ่นสั้น, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต ใจสุตาและคณะ เรื่องเครื่องประดับอัตลักษณ์จันทบุรี : การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องประดับในเชิงพาณิชย์ ซึ่งได้ทำการศึกษา วิเคราะห์และจำแนกอัตลักษณ์จังหวัดจันทบุรี จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลแบบสอบถามของผู้ที่อาศัยในจังหวัดจันทบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีแบ่งออกเป็น 4 บริบท ได้แก่ บริบททางด้านธรรมชาติ บริบททางด้านประวัติศาสตร์ บริบททางด้านเศรษฐกิจวิถีชีวิต และบริบททางด้านศิลปวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับอัตลักษณ์จันทบุรีต่อไป (ธนกฤต ใจสุตาและคณะ, 2562) นอกจากนี้แนวคิดในการนำพลอยดิบเม็ดเล็ก ๆ หรือกากพลอยที่ยากต่อการเจียรไนในพื้นที่ชุมชนมาใช้ในการสร้างสรรค์เครื่องประดับถือเป็นการสร้างมูลค่าให้กับกากพลอย สอดคล้องกับงานวิจัยของวรชัย รวบรวมเลิศ เรื่องการพัฒนารูปแบบเครื่องประดับสร้างสรรค์จากเศษพลอยและพลอยเกรดต่ำเพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งนำเสนอแนวทางการเพิ่มมูลค่าให้กับเศษพลอยผ่านกระบวนการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์จากความแปลกใหม่ ทันสมัย ผลการวิจัยพบว่า สินค้าเครื่องประดับที่พัฒนาด้วยความคิดเชิงสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้ามากกว่า 100 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุ ชนิดพลอย และรูปแบบของเครื่องประดับ (วรชัย รวบรวมเลิศและคณะ, 2562)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ออกแบบและสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับโอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอย พบว่ามีการเปิดพื้นที่ว่างในตัวเรือนเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สวมใส่ได้มีส่วนร่วมในการนำกากพลอยและของตกแต่งชิ้นเล็ก ๆ รวมถึงการตกแต่งเต็มสไลด์บนตัวเรือนเครื่องประดับได้ด้วยตนเองนั้น เป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการสร้างสรรค์เครื่องประดับด้วยตนเอง ซึ่งมีส่วนผลักดันให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในสถานที่ท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมทำเครื่องประดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของรชต พรหมคุปต์ เรื่องเครื่องประดับส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี โดยนำ อัตลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีมาใช้ในการออกแบบเครื่องประดับร่วมกับหนังสือที่บอกเล่าเรื่องราวของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมและส่วนร่วมกับสถานที่ด้วยตัวเอง เพิ่มความสนุกและความน่าสนใจให้กับสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย (รชต พรหมคุปต์, 2562)

จากการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยสู่ชุมชน ผู้วิจัยได้ข้อสังเกตว่า ชาวบ้านมีความสนใจในการนำพลอยดิบเม็ดเล็ก ๆ หรือกากพลอยมาใช้เป็นอย่างมาก เนื่องจากหาได้ง่ายและมีอยู่ทั่วไปในชุมชน และมีการร่วมนำเสนอความคิดเห็นในประเด็นการทำให้กากพลอยมีความสวยงามมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการเจียรไนในรูปแบบที่สามารถเป็นไปได้ เช่น เจียรไนหน้าเรียบ หรือลดทอนจำนวนเหลี่ยมเจียรไนตามความเหมาะสมของขนาดพลอย โดยจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับกากพลอยได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรา ศรีสุขและคณะ เรื่อง การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับแฟชั่นจากเศษพลอย เพื่อแสดงเอกลักษณ์จันทบุรี ซึ่งมีการนำเศษพลอยหรือเศษที่เหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตอัญมณีซึ่งมีขนาดเล็ก สีสันทึบไม่สวยงาม และมีรอยแตกมาก ไปเจียรไนให้เกิดหน้าเรียบหนึ่งด้านเพื่อให้พลอยนั้นมีความมันวาวมากขึ้น ก่อนนำไปออกแบบเป็นเครื่องประดับเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่ตอบสนองความต้องการของตลาดและก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าให้กับเศษพลอย (ภัทรา ศรีสุขและคณะ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์เครื่องประดับดีไอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยจังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งใช้โมเดลการจัดการองค์ความรู้ของ SECI ของโนนาเกะ กับ ทาเคอุชิ (ทับทิม เป้งมลและคณะ, 2561) ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 โมเดลองค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์เครื่องประดับดีไอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยจังหวัดจันทบุรี

จากภาพที่ 6 มีการแบ่งการพัฒนาความรู้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ซึ่งมีองค์ประกอบแบ่งเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) : Tacit to Tacit เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างข้อมูลด้านความต้องการเครื่องประดับของนักท่องเที่ยวโดยนักวิจัย และความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนโดยตัวแทนคนในชุมชน

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) : Tacit to Explicit เป็นการสกัดความรู้โดยใช้เครื่องมือสำคัญคือการสนทนากลุ่ม เพื่อได้มาซึ่งแนวทางการออกแบบเครื่องประดับที่ชัดเจน

3. การรวบรวมความรู้ (Combination) : Explicit to Explicit เป็นการนำข้อมูลแนวทางการออกแบบเครื่องประดับที่ได้มาออกแบบร่าง จำนวน 10 แบบ และทำการคัดเลือกแบบสำหรับนำไปผลิตเป็นต้นแบบเครื่องประดับดีไอวาย จำนวน 3 รูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ

4. การผนึกฝังความรู้ (Internalization) : Explicit to Tacit เป็นการนำองค์ความรู้ในการทำเครื่องประดับดีไอวายจากพลอยดิบเม็ดเล็ก ๆ หรือกากพลอย ไปทำการจัดอบรม ถ่ายทอดกระบวนการให้กับคนในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องประดับดีไอวาย พบว่าเครื่องประดับควรมีรูปลักษณะหรือลวดลายที่ถ่ายทอดเรื่องราวจุดเด่นของพื้นที่ชุมชน ใช้พลอยดิบเม็ดเล็ก ๆ เปรียบเสมือนเป็นวัตถุดิบแทนค่าเรื่องราวและจุดเด่นของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงาน เลือกออกแบบเป็นเครื่องประดับดีไอวายสำหรับนักท่องเที่ยวเพศหญิง มีช่วงอายุ 26 - 35 ปี ซึ่งเป็นเครื่องประดับประเภทจี้ มีลักษณะเป็นตัวเรือนที่เปิดพื้นที่ว่างสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้จัดวางพลอยดิบ รวมถึงของตกแต่งชิ้นเล็กลงไปประดับตกแต่งด้านในตัวเรือนตามจินตนาการของตนเอง จากงานวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 2 ออกแบบและสร้างสรรค์ตัวเรือนเครื่องประดับดีไอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอย ซึ่งผู้วิจัยทำการออกแบบร่างตัวเรือนจี้ จำนวน 10 แบบ ประเมินและคัดเลือกแบบร่างตัวเรือนเครื่องประดับโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผลิตเครื่องประดับ ผลการประเมินพบว่าแบบร่างที่ 7 มีค่าคะแนนสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.78 แบบร่างที่ 9 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.72 และแบบร่างที่ 4 มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเป็นอันดับที่ 3 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.50 จากนั้นจึงนำแบบร่างทั้ง 3 แบบ ไปผลิตต้นแบบตัวเรือนเครื่องประดับ

และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนต่อไป ข้อเสนอแนะในงานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์เครื่องประดับดีไอวายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเหมืองพลอยจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ 1.1) ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ต่อไป 1.2) สามารถทำการศึกษาเรื่องต้นทุนการผลิตเครื่องประดับดีไอวายร่วมกับกากพลอยและวัสดุเรซินเพื่อนำไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ได้ และ 2) ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ 2.1) อาจมีการศึกษาวัสดุอื่น ๆ ที่มีความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ออกแบบเครื่องประดับ หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ร่วมกับกากพลอยเพื่อสร้างมูลค่า 2.2) ควรศึกษาแนวโน้มหรือทิศทางกระแสแฟชั่น รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อนำไปสู่การออกแบบเครื่องประดับที่ตรงกับความต้องการของตลาดในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีงบประมาณ 2564 ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีทุกท่าน รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลสีพยา-บ่อพุ อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี ตัวแทนชุมชนและผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579). เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2565 จาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171114-oie.pdf>
- กองเศรษฐกิจธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี. (2543). แผนที่และข้อมูลแหล่งแร่ของไทย ชุดแร่รัตนชาติของประเทศไทย ฉบับที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กองเศรษฐกิจธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย:แนวทางการนำไปใช้อย่างมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทับทิม เปี่ยมและคณะ. (2561). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 2 (3), 93-105.
- ธนกฤต ใจสุตาและคณะ. (2562). เครื่องประดับอัตลักษณ์จันทบุรี : การศึกษาอัตลักษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบ เครื่องประดับในเชิงพาณิชย์. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(1), 178-193.

- พอหทัย ชุ่นสั้น. (2564). การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(5), 284-301.
- ภัทรา ศรีสุโขและคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับแฟชั่น เพื่อแสดงเอกลักษณ์จันทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ภุริวัจน์ เดชอุ่มและนุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย. (2561). อัตลักษณ์และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยาเชื่อมโยงพื้นที่กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รชต พรหมคุปต์. (2562). เครื่องประดับส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรชัย รวบรวมเลิศและคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับสร้างสรรค์จากเศษพลอยและพลอย เกรดต่ำเพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานเทศบาลเมืองท่าใหม่. (2565). สภาพและข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2565 จาก <http://www.thamaicity.go.th/general2.php>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2565 จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/05-การท่องเที่ยว.pdf>
- สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 13(2), 1-24.
- ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ถูกใจลูกค้าทุกคน. (2565). ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ถูกใจลูกค้าทุกคน. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2565 จาก <https://www.prosoft.co.th/Article/Detail/108094>

การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน ด้วยสถาปัตยกรรมเอ็มวีซี*

DEVELOPMENT OF INFORMATION SYSTEMS FOR INTERNSHIPS STUDENTS WITH MVC ARCHITECTURE

ศศิพัชร บุญขวัญ

Sasipat Boonkwan

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช

Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: sasipat_boo@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการข้อมูลของนักศึกษาในการออกฝึกงาน 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน 3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและการพัฒนา ใช้หลักการพัฒนาระบบแบบ SDLC (System Development Life Cycle) โดยเริ่มจาก การรวบรวมความต้องการ การศึกษาความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ความต้องการ การสรุปเป็นข้อกำหนดลงในเอกสาร การตรวจสอบความต้องการ การออกแบบและการพัฒนาระบบสารสนเทศ การตรวจสอบความถูกต้อง การทดลองใช้และการประเมินผลระบบสารสนเทศ ในการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน ผู้วิจัยพัฒนาเป็นลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) ที่มีโครงสร้างแบบสถาปัตยกรรมเอ็มวีซี (MVC Architecture) คือ การแยกการแสดงผล การประมวลผล และการจัดการข้อมูลออกจากกัน โดยใช้ภาษา C#, ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript และใช้ฐานข้อมูล Microsoft SQL Server ซึ่งเป็นระบบจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (RDBMS) และใช้โปรแกรม Visual Studio เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนา ซึ่งระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานแบ่งผู้ใช้งานระบบออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ผู้ดูแลระบบ คณาจารย์ และนักศึกษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประเมินประสิทธิภาพของซอฟต์แวร์ จำนวน 5 คน และประเมินความพึงพอใจของซอฟต์แวร์ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานระบบ จำนวน 249 คน ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน พบว่า อยู่ในระดับมาก

* Received 7 February 2023; Revised 25 February 2023; Accepted 28 February 2023

โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 สรุปว่าระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและเป็นที่พึงพอใจ

คำสำคัญ: ฝึกงาน, เว็บแอปพลิเคชัน, การพัฒนาระบบ, สถาปัตยกรรมเอ็มวีซี

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop an information system for information management of students in internship, 2) to assess the satisfaction of users of the information system for interns, and 3) to evaluate the efficiency of the information system for interns. This research is research and development use SDLC system development principles. The procedure starts from collection of requirements, feasibility study, and needs analysis, summarizing a requirement into a document, verification of requirements, design and development of information systems, validation and evaluations of information systems. Information system development for this internship the researcher develops it as a web application. The structure of the MVC architecture is to separate display, processing, and data management from each other. The information system for interns divides system users into 3 groups: system administrators, lecturers and students. With experts in information technology assess the efficiency of the software of 5 people and assess the satisfaction of the software from user sample group of 249 people. Information system efficiency assessment result was found to be at a high level with an average of 3.85, a standard deviation of 0.59. The satisfaction assessment results of information system users for interns found that they were at the highest level. The mean was 4.72 with a standard deviation of 0.49. It can be concluded that the developed information system can meet the needs of users.

Keywords: Internships, Web Application, System Development, MVC Architecture

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญเพราะโลกเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัล ทั้งด้านการสื่อสารและการบริหารจัดการงานด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การบริการสังคม

สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านการศึกษา ในสถาบันการศึกษาไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือ เอกชนก็นำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้งานแทบทั้งสิ้น เทคโนโลยีไม่เพียงเป็นเครื่องมือสนับสนุนแต่ยังเป็นส่วนสำคัญของผู้คนในยุคปัจจุบันที่หลอมรวมกับการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพิ่มโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (2560-2579) ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ในการเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท วางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งให้คนไทยมีโอกาและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการศึกษา และงานทางด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็น ระบบสำหรับการเรียน การสอนออนไลน์ ระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนออนไลน์ ระบบลงทะเบียนออนไลน์ ระบบสารสนเทศสำหรับอาจารย์ผู้สอน เป็นต้น

ซึ่งเดิมหลักสูตรการบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในแต่ละปีจะมีนักศึกษาที่ต้องเข้ารับการฝึกงาน เพื่อนำความรู้ที่ได้เรียนมาปฏิบัติจริง และสามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษาและเรียนมาประยุกต์ใช้ในการฝึกงาน ซึ่งปัจจุบันหลักสูตรจะส่งนักศึกษาฝึกงาน ก็จะมีการบันทึกข้อมูลของนักศึกษาในรูปแบบของกระดาษ ตั้งแต่การกรอกประวัติส่วนตัว การแจ้งสถานที่ฝึกงาน การจัดทำรายชื่อของสถานประกอบการ การวาดแผนที่สำหรับสถานที่ฝึกงาน ซึ่งขั้นตอนต่าง ๆ ส่งผลต่อการสิ้นเปลืองทรัพยากรกระดาษ การสืบค้นข้อมูลก็ทำได้ยาก เกิดความล่าช้าในการสรุปรายงานต่าง ๆ และมีความผิดพลาดบ่อย หรือมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ดูแล ทำให้ข้อมูลบางส่วนสูญหายไป เช่น ประวัติในการออกฝึกงานในสถานประกอบการต่าง ๆ ของนักศึกษา

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการข้อมูลของนักศึกษาที่จะออกฝึกงาน โดยนำหลักทางวิศวกรรมซอฟต์แวร์มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการออกแบบและพัฒนา ซึ่งผลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ จะได้เครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของอาจารย์และนักศึกษาให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยให้ง่ายต่อการค้นคืนสารสนเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการข้อมูลของนักศึกษาในการออกฝึกงาน

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและการพัฒนา มีขั้นตอนสอดคล้องกับการพัฒนาระบบ ตามวงจรการพัฒนาระบบแบบ SDLC เริ่มจาก การรวบรวมความต้องการ การศึกษาความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ความต้องการ การสรุปเป็นข้อกำหนดลงในเอกสาร การตรวจสอบความต้องการ การออกแบบและการพัฒนาซอฟต์แวร์ การตรวจสอบความถูกต้อง การทดลองใช้และการประเมินผลซอฟต์แวร์ ซึ่งการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการข้อมูลของนักศึกษาในการออกฝึกงาน

การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน ผู้วิจัยได้พัฒนาตามวงจรการพัฒนาระบบ หรือ Software Development Life Cycle (SDLC) (Leau, Y. B. et al., 2012); (Gupta, P. & Govil, M. C., 2010) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

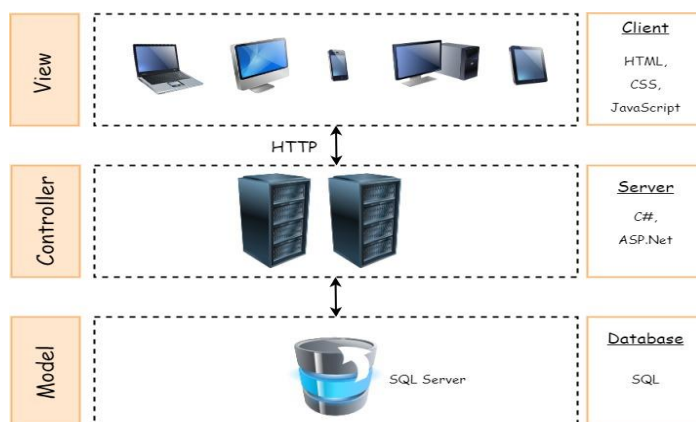
1. การวิเคราะห์ความต้องการ เป็นขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตของปัญหา สาเหตุของปัญหาจากการดำเนินงานในการส่งนักศึกษาไปฝึกงาน ความเป็นไปได้กับการสร้างระบบใหม่ การกำหนดความต้องการระหว่างผู้พัฒนาระบบกับผู้ใช้งาน โดยข้อมูลเหล่านี้ได้จากการสัมภาษณ์ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการดำเนินงานต่าง ๆ

2. การออกแบบระบบ เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์การดำเนินงานของระบบปัจจุบัน โดยการนำข้อกำหนดความต้องการที่ได้มาจากขั้นตอนแรกมาวิเคราะห์ในรายละเอียดเพื่อทำการออกแบบเป็นแบบจำลองตรรกะ (Sommerville, I., 2011) ซึ่งประกอบด้วยแผนภาพยูเอ็มแอล (Unified Modeling Language: UML) แบบจำลองข้อมูล ในรูปแบบของ ER-Diagram การออกแบบรายงาน และการออกแบบจอภาพในส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ การจัดทำพจนานุกรมข้อมูล ทำให้ทราบถึงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานในระบบว่าประกอบด้วยอะไรบ้างมีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับสิ่งใด

3. การพัฒนาระบบ เป็นขั้นตอนของการพัฒนาระบบ ด้วยสถาปัตยกรรมเอ็มวีซี ซึ่งแยกการแสดงผล การประมวลผล และการจัดการข้อมูลออกจากกัน เพื่อให้การทำงานทั้ง 3 ส่วนเป็นอิสระ ทำให้การปรับปรุงแก้ไขส่วนใดส่วนหนึ่งได้ โดยไม่กระทบกับส่วนที่เหลือ (Sunardi, A., 2019) ; (Gurung, G. et al., 2020) ; (Paolone, G. et al., 2020) ด้วยการสร้างชุดคำสั่งหรือเขียนโปรแกรมเพื่อการสร้างระบบงาน โดยภาษาโปรแกรมที่ใช้ในการพัฒนา คือ C#, ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript ฐานข้อมูลที่ใช้ คือ Microsoft SQL Server ซึ่ง

เป็นระบบจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database Management System: RDBMS) เครื่องมือมาช่วยพัฒนาระบบซึ่งงานวิจัยนี้ ใช้โปรแกรม Visual Studio

ภาพที่ 1 สถาปัตยกรรมเอ็มวีซีของระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

4. การทดสอบระบบ เป็นขั้นตอนการทดสอบความถูกต้องของระบบ ซึ่งการทดสอบแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบระบบ เป็นขั้นตอนของการทดสอบระบบ ก่อนที่จะนำระบบไปใช้งานจริง (Menezes, J. et al., 2019) ผู้พัฒนาจะทำการทดสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อน ด้วยการสร้างข้อมูลจำลองเพื่อตรวจสอบการทำงานของระบบ หากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นก็จะย้อนกลับไปในขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมใหม่ โดยการทดสอบระบบนี้ จะมีการตรวจสอบอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ การตรวจสอบรูปแบบภาษาเขียน (Syntax) และการตรวจสอบวัตถุประสงค์ของงานตรงกับความต้องการหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 การนำระบบไปใช้งาน เป็นขั้นตอนหลังจากที่ได้ทำการทดสอบ จนมีความมั่นใจแล้วว่าระบบสามารถทำงานได้จริงและตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ จากนั้นจึงดำเนินการติดตั้งระบบเพื่อใช้งานจริง

5. การติดตั้งระบบ เป็นขั้นตอนการนำระบบที่พัฒนาและผ่านการทดสอบ ไปติดตั้งจริงบนระบบปฏิบัติการ Window Server เพื่อให้ผู้ใช้งาน (Client) เข้าใช้งานระบบผ่านเว็บเบราว์เซอร์ได้จากที่ต่าง ๆ บนระบบเครือข่าย

6. การบำรุงรักษา เป็นขั้นตอนของการปรับปรุงแก้ไขระบบหลังจากที่ได้มีการติดตั้งและใช้งานแล้วในขั้นตอนนี้อาจเกิดจากจุดบกพร่องของโปรแกรม ซึ่งผู้พัฒนาจะต้องแก้ไขให้ถูกต้อง หรือเกิดจากความต้องการของผู้ใช้งานที่ต้องการเพิ่มฟังก์ชันในการทำงานอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ อาจารย์และนักศึกษาทั้งหมดในหลักสูตรที่มีการใช้ระบบสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ จำนวน 5 คน และนักศึกษาจำนวน 249 คน ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจของการใช้งานระบบสารสนเทศ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert's Scale)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ จำนวน 5 คน ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert's Scale)

กำหนดระดับการประเมิน ดังนี้ (Yamashita, T., 2022)

- 5 หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง อยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลผลการประเมิน โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ดังนี้

- $\bar{x}$ อยู่ในช่วง 4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด
- $\bar{x}$ อยู่ในช่วง 3.50 - 4.49 หมายถึง มาก
- $\bar{x}$ อยู่ในช่วง 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง
- $\bar{x}$ อยู่ในช่วง 1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย
- $\bar{x}$ อยู่ในช่วง 1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศและแบบประเมินความพึงพอใจของการใช้งานระบบสารสนเทศ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้วยวิธีคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อ (Ismail, F. K. M. & Zubairi, A. M. B., 2022) ในกรณีที่คำถามใดมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.50 - 1.00 แสดงว่า ข้อ

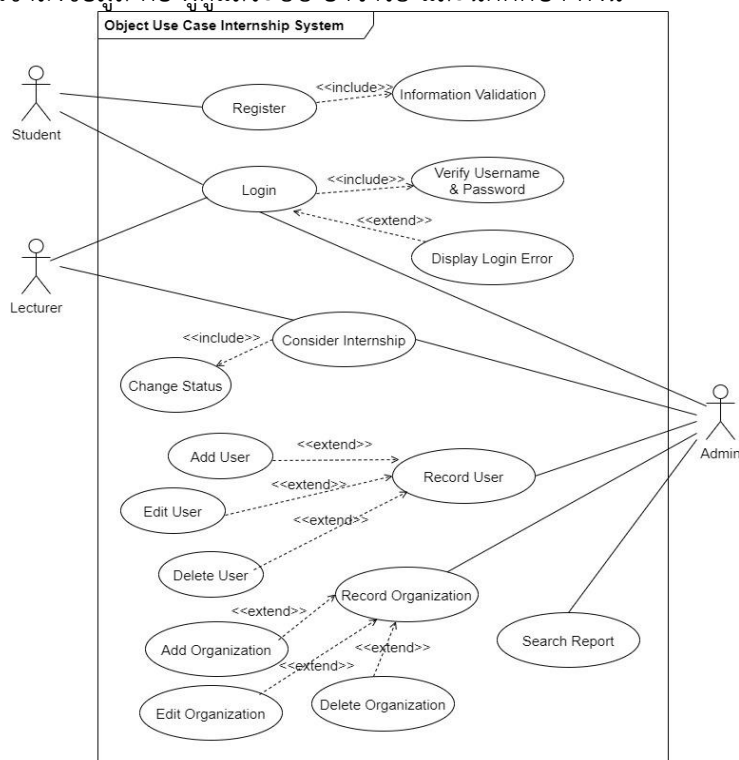
คำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ ในกรณีที่คำถามใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะต้องทำการปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศและแบบประเมินความพึงพอใจของการใช้งานระบบสารสนเทศ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญระบบสารสนเทศ และประเมินความพึงพอใจของการใช้งานระบบสารสนเทศจากผู้ใช้งานระบบทั้งหมด ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากค่าที่ได้จากประเมินประสิทธิภาพและประเมินความพึงพอใจของการใช้งานระบบสารสนเทศ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบในลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน และแบ่งการทำงานออกเป็น 3 ส่วนตามสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล คือ ผู้ดูแลระบบ อาจารย์ และนักศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดง Use case ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

1.1 การกำหนดฟังก์ชันของระบบ

1.1.1 ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน แบ่งการทำงานออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ส่วนนักศึกษา (Student) 2) ส่วนอาจารย์ (Lecturer) 3) ส่วนผู้ดูแลระบบ (Super Admin) ซึ่งในแต่ละส่วนมีการเข้าถึงข้อมูลและฟังก์ชันการทำงานไม่เหมือนกัน ดังนี้

1.1.1.1 ส่วนผู้ดูแลระบบ สามารถเข้าถึงข้อมูลและฟังก์ชันการทำงาน ดังนี้

- (1) สามารถ ล็อกอินเข้าสู่ระบบ (Login)
- (2) สามารถ เพิ่ม/ แก้ไข/ ลบ ข้อมูลสถานประกอบการ
- (3) สามารถ เพิ่ม/ แก้ไข/ ลบ ข้อมูลนักศึกษาฝึกงาน ได้แก่ ประวัติการฝึกงานของนักศึกษา วันเวลาที่ออกฝึก และวันสิ้นสุดการฝึก
- (4) สามารถ เพิ่ม/ แก้ไข สถานะ การดำเนินการฝึกงานของนักศึกษา ได้แก่ การตอบรับหรือปฏิเสธการเข้ารับการฝึกงานของสถานประกอบการ และการติดต่อรับหนังสือขอความอนุเคราะห์
- (6) สามารถ ออกรายงาน ข้อมูลนักศึกษาเพื่อจัดทำเอกสารประกอบการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ และหนังสือส่งตัวนักศึกษา
- (7) สามารถ เพิ่ม/ แก้ไข/ ลบ ข้อมูลอาจารย์ที่ปรึกษาให้แก่นักศึกษา
- (8) สามารถ สืบค้นสถานประกอบการ แยกตามจังหวัด หรือเงื่อนไขอื่น ๆ
- (9) สามารถ ล็อกเอาท์ออกจากระบบ (Logout)

1.1.1.2 ส่วนอาจารย์ สามารถเข้าถึงข้อมูลและฟังก์ชันการทำงาน ดังนี้

- (1) สามารถ ล็อกอินเข้าสู่ระบบ (Login)
- (2) สามารถ แก้ไข ข้อมูลอาจารย์
- (3) สามารถ ติดตามข้อมูลนักศึกษา
- (4) สามารถ ดูรายละเอียดต่าง ๆ ของนักศึกษาที่ดูแลอยู่ได้
- (5) สามารถ สืบค้นสถานประกอบการ แยกตามจังหวัด หรือเงื่อนไขอื่น ๆ
- (6) สามารถ ล็อกเอาท์ออกจากระบบ (Logout)

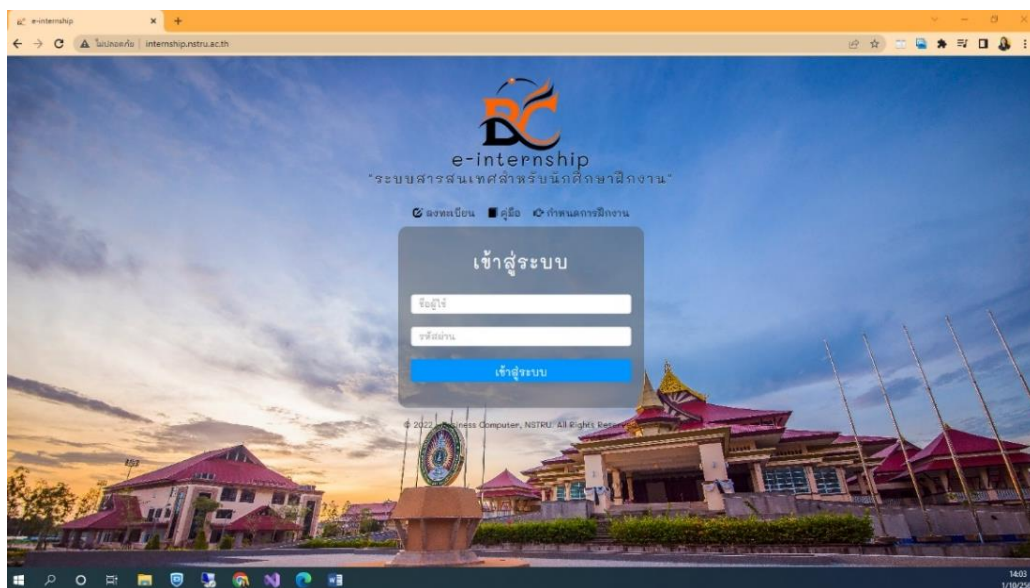

1.1.1.3 ส่วนนักศึกษา มีสามารถเข้าถึงข้อมูลและฟังก์ชัน

การทำงาน ดังนี้

- (1) สามารถ ล็อกอินเข้าสู่ระบบ (Login)
- (2) สามารถ เพิ่ม สถานประกอบการที่ต้องการเข้าฝึกงานเพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์
- (3) สามารถ สืบค้นสถานประกอบการ แยกตามจังหวัด
- (4) สามารถ ตรวจสอบสถานะ การดำเนินการ การตอบรับของสถานประกอบการ
- (5) สามารถ แก้ไข สถานประกอบการในกรณีที่สถานประกอบการที่ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปตอบปฏิเสธ
- (6) สามารถ ล็อกเอ้าท์ออกจากระบบ (Logout)

1.2 การออกแบบหน้าจอ

ภาพที่ 3 หน้า login เข้าสู่ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

InterShip

๒๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๕-๒๕๖๖

รายชื่อทั้งหมด
รายชื่อเอกสารอนุมัติ
รายชื่อไม่อนุมัติ
รายชื่ออนุมัติ

๒๕๖๕

รายชื่ออาจารย์
รายชื่อนักศึกษา

๑๖ รายการ

รายชื่อ น.ศ. และสถานที่
รายชื่อ น.ศ. และรายละเอียด
รายชื่อ น.ศ. ออกรัก
สถานที่ฝึกงาน

๑๖ รายการเอกสารฝึกงาน

๑๖ รายการเอกสารฝึกงาน

๑๖ รายการเอกสารฝึกงานของนักศึกษา

รายชื่ออาจารย์

ชื่อ: นามสกุล: ชื่อผู้ไป: รหัสผ่าน: สิทธิ์การใช้งาน:

Show 10 entries

Search:

ชื่อ-นามสกุล	ชื่อผู้ไป	รหัสผ่าน	สิทธิ์การใช้งาน	Action
อาจารย์ พศิณี ช่างงาม	5922	5922	อาจารย์	เปลี่ยน
อาจารย์ พศิณี ช่างงาม	portan	5922	ผู้ดูแลระบบ	เปลี่ยน
อาจารย์ ศศิพร บุญขริ้ว	12	12	อาจารย์	เปลี่ยน
อาจารย์ ศศิพร บุญขริ้ว	99	99	ผู้ดูแลระบบ	เปลี่ยน
อาจารย์ ศิรินทร์ เทพมาก	srirap2528	srirap2528	อาจารย์	เปลี่ยน
อาจารย์ ศิวพร อารวงศา	siwaporn	1234	อาจารย์	เปลี่ยน
อาจารย์ อุทุมพร ศรีโยธ	utumbo	27	อาจารย์	เปลี่ยน

Showing 1 to 7 of 7 entries

Previous 1 Next

ภาพที่ 4 หน้าแก้ไข/ลบ รายชื่ออาจารย์และผู้ดูแลระบบ

ระบบสารสนเทศสำหรับสำนักศึกษาศึกษาฝึกงาน

อาจารย์ ศศิพร บุญขริ้ว

๑๖ รายการระบบ

รายชื่อนักศึกษาทั้งหมดที่แจ้งสถานที่ฝึกงาน

Show 10 entries

Search:

รหัสนักศึกษา	ชื่อ - นามสกุล	สถานที่ฝึกงาน	วันที่ลงทะเบียน	สถานะ	รายละเอียด
5811317001	นางสาว ชีพรชน พลายนแก้ว	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร	10/9/2561 12:38:06	ผ่าน	View
5811317002	นางสาว นุศรา ไชยเชื้อ	ท่าอากาศยานดอนเมือง	7/9/2561 18:49:36	ผ่าน	View
5811317003	นาย ณัฐพรชัย ทัพย์ขันธ์	สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	12/10/2561 14:05:38	ผ่าน	View
5811317005	นางสาว นิตยา นิลรัตน์	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดกระบี่	10/10/2561 20:37:45	ผ่าน	View
5811317009	นางสาว ธิษณา จิตสินทร	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขารอหินปูน	11/10/2561 19:49:11	ผ่าน	View
5811317010	นาย เอกกมล ทองวีระ	ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและสารสนเทศ เขต 11 นครศรีธรรมราช	11/9/2561 11:55:24	ผ่าน	View
5811317011	นาย ธรรมชัย ศิริวัฒน์	สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	11/10/2561 12:36:36	ผ่าน	View
5811317012	นางสาว พิชญา สมสิงห์	สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	6/9/2561 17:44:40	ผ่าน	View
5811317013	นางสาว ศุภิสรา ศรีรักษา	แนวทางการพัฒนาระบบราชการที่ 1	7/9/2561 17:14:44	ผ่าน	View
5811317017	นาย อธิวัฒน์ ขนทะพล	สาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช	12/9/2561 14:33:32	ผ่าน	View

ภาพที่ 5 หน้ารายชื่อนักศึกษาทั้งหมดที่แจ้งสถานที่ฝึกงาน

รายละเอียดการแจ้งสถานที่ฝึกงาน

ข้อมูลนักศึกษา
ชื่อ-นามสกุล: นาย จิรพงศ์ อานนเจริญ
วันเดือนปีเกิด: 29/9/2559 23:52:55

ข้อมูลสถานที่ฝึกงาน
สถานที่ฝึกงาน: บริษัท ห้างโปรเจกต์คอมเมิร์ซ จำกัด(มหาชน)
เบอร์โทรศัพท์: 078800052
ที่อยู่: 22/17-18 ก.พัฒนาการสุขาภิบาล ๓, ในเมือง,เมือง,นครศรีธรรมราช

ข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง
ชื่อ-นามสกุล: นาย สุวิภา ตาหาร
ตำแหน่ง: วิศวกร
เบอร์โทรศัพท์: 0982805280
ลักษณะงานที่ฝึก: การออกแบบสายส่งสาย OFC/FTTx ด้วยโปรแกรม Autocad

พิจารณาสถานที่ฝึกงาน

พิจารณา: ☐ อนุมัติพิจารณา ☒ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย

เหตุผลในการพิจารณา:

ระบุเหตุผล

บันทึก

ภาพที่ 6 หน้าพิจารณาสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาแต่ละคน

ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

อาจารย์ ศศศิธร บุญขวัญ
ออกจากระบบ

รายละเอียดการแจ้งสถานที่ฝึกงาน

รายชื่อทั้งหมด
รายชื่อผลการอนุมัติ
รายชื่อไม่อนุมัติ
รายชื่ออนุมัติ

ดูประวัติ
รายชื่ออาจารย์
รายชื่อนักศึกษา

รายงาน
รายชื่อ น.ศ. และสถานที่
รายชื่อ น.ศ. และรายละเอียด
รายชื่อ น.ศ. ออกฝึก
สถานที่ฝึกงาน

ส่งค่าส่งผลการฝึกงาน
ประวัติสถานที่ฝึกงาน
ประวัติการออกฝึกงานของนักศึกษา

รายชื่อนักศึกษาฝึกงานแบ่งตามจังหวัด

จังหวัด	รหัสนักศึกษา	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานที่ฝึกงาน
กรุงเทพมหานคร	5811317107	นางสาวอริยา อธิพัฒน์ 0962564197	บริษัท หจก. จีเอส จำกัด 1252 อาคารหจก. ทาราน 2 อ.พัฒนาการ สวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10540
กระบี่	5811317005	นางสาวอริยา อธิพัฒน์ 0937721984	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดกระบี่ 5 ถนนวิเศษ ผ่านคลองรีใหญ่ เมืองกระบี่ กระบี่ 81000
	5811317033	นางสาวอริยา อธิพัฒน์ 0902758963	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดกระบี่ ถนนวิเศษ ผ่านคลองรีใหญ่ ผ่านคลองกระบี่ กระบี่ 81000
ตรัง	5811317035	นางสาวอริยา อธิพัฒน์ 0945414025	สำนักงานเขตเมืองกระบี่ 175 ถนน ตรังคีรี ผ่านคลองกระบี่ กระบี่ 82110
นครศรีธรรมราช	5811317074	นายสมิทธิ บุญศิริ 0902146097	แขวงทางหลวงนครศรีธรรมราชที่ 1 344 ถนนกระบี่ เมือง นครศรีธรรมราช 80000

ภาพที่ 7 หน้าออกรายงาน รายชื่อนักศึกษาฝึกงานแบ่งตามจังหวัด

BC

อาจารย์พัชร บุญขวัญ

ดูผลงานระบบ

แผนที่สถานที่ฝึกงาน

Show 10 entries

Search:

รหัส	ชื่อ - นามสกุล	สถานที่ฝึกงาน	รายละเอียด
5511317003	นางสาว พนิดา ยิ้ม	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดกระบี่	ดูแผนที่
5511317060	นาย ศักดิ์ กันธะวิท	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนครศรีธรรมราช	ดูแผนที่
5511317091	นางสาว สติประภา ศิริภักดิ์	ทีไอที จำกัด (มหาชน) (สาขาสินค้า)	ดูแผนที่
5611317001	นาย เกียรติศักดิ์ เวชพิภคย์	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 (ภาคใต้)	ดูแผนที่
5611317002	นาย สมศักดิ์ บุญธรรมดี	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช	ดูแผนที่
5611317003	นางสาว สิริธรา ศาสตราภรณ์	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดนครศรีธรรมราช	ดูแผนที่
5611317004	นาย ธนพล ชานแก้ว	สำนักงานบริการลูกค้า กสท โทรคมนาคม	ดูแผนที่
5611317005	นางสาว อาญณี ธนาวุฒิ	เทศบาลนครนครศรีธรรมราช	ดูแผนที่
5611317006	นางสาว สุวิภา บุญสำลี	บริษัท อีโคโนมิคส์ จำกัด	ดูแผนที่

ภาพที่ 8 หน้ารายชื่อนักศึกษาและแผนที่สถานที่ฝึกงาน

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน ประเมินโดยผู้ดูแลระบบ อาจารย์ และนักศึกษา สามารถสรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปล ผล
มีความเหมาะสมในการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้	4.70	0.46	มากที่สุด
มีความสะดวกและไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการใช้งาน	4.80	0.40	มากที่สุด
มีระบบช่วยลดเวลาในการตรวจสอบข้อมูล	4.74	0.44	มากที่สุด
ระบบสามารถช่วยสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวก	4.81	0.40	มากที่สุด
มีการตรวจสอบสถานะผู้ใช้งาน	4.70	0.63	มากที่สุด
มีความปลอดภัยในการเข้าถึงฐานข้อมูลในแต่ละส่วนของผู้ใช้งาน	4.63	0.48	มากที่สุด
ประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการตอบสนองของระบบ	4.66	0.47	มากที่สุด
ความถูกต้องของการแสดงผลลัพธ์ในรูปแบบรายงาน	4.69	0.64	มากที่สุด
ข้อมูลสารสนเทศที่ได้มีประโยชน์ต่อการใช้งาน	4.72	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.72	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจผู้ใช้งานระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน โดยเฉลี่ยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.49 โดยผู้ใช้งานระบบมีความความพึงพอใจ ด้านระบบสามารถช่วยสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และสะดวก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.40 รองลงมาระบบสารสนเทศมีความสะดวกและไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.40 และผลประเมินความพึงพอใจน้อยที่สุดจากคำถามทั้งหมด คือ ระบบสารสนเทศมีความปลอดภัยในการเข้าถึงฐานข้อมูล ในแต่ละส่วนของผู้ใช้งาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.48

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน

ผู้วิจัยได้สรุปผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทั้ง 5 ท่าน โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การประเมินจะประเมินใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านความง่ายต่อการใช้งาน (Usability) เพื่อทดสอบความยากง่ายในการใช้งาน ด้านประสิทธิภาพ (Performance) เพื่อทดสอบด้านสมรรถนะในการทำงานของระบบ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (Security) เพื่อทดสอบความปลอดภัยของระบบทั้งการเข้าถึงข้อมูลและป้องกันผู้บุกรุก สามารถสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานโดยผู้เชี่ยวชาญได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปล ผล
ด้านความง่ายต่อการใช้งาน (Usability)			
ความง่ายในการเรียกใช้ระบบ	4.40	0.55	มาก
ความเหมาะสมในการออกแบบหน้าจอโดยภาพรวม	4.20	0.45	มาก
ความชัดเจนของข้อความที่แสดงบนจอภาพ	4.20	0.84	มาก
ความสะดวกในการเข้าใช้ระบบ	4.20	0.45	มาก
ความน่าใช้ของระบบในภาพรวม	4.40	0.55	มาก
ด้านประสิทธิภาพ (Performance)			
ความเร็วในการแสดงผลจากการเชื่อมโยงเพจ	4.00	0.71	มาก
ความเร็วในการติดต่อกับฐานข้อมูล	3.80	0.45	มาก
ความเร็วในการบันทึก ปรับปรุงข้อมูล	3.60	0.55	มาก
ความเร็วในการนำเสนอข้อมูล	3.80	0.45	มาก
ความเร็วในการทำงานของระบบในภาพรวม	3.40	0.55	ปานกลาง

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศโดยผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปล ผล
ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (Security)			
การกำหนดสิทธิ์การเข้าใช้ระบบมีความปลอดภัยในการใช้งาน	3.80	0.84	มาก
ความปลอดภัยของระบบเครือข่าย	3.00	0.71	ปานกลาง
ความปลอดภัยของการเข้าถึงข้อมูล	3.20	0.45	ปานกลาง
การควบคุมให้ใช้งานตามสิทธิ์ผู้ใช้ได้อย่างถูกต้อง	3.80	0.84	มาก
มีระบบป้องกันภัยจากไวรัส, ผู้บุกรุก	3.40	0.55	ปานกลาง
ระบบตรงกับความต้องการ นำไปใช้ประโยชน์ได้	4.00	0.71	มาก
การให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาสำหรับการใช้งาน	4.20	0.45	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.85	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.59 ประสิทธิภาพของระบบ ด้านความง่ายต่อการใช้งาน พบว่าผลการประเมิน ความง่ายในการเรียกใช้ระบบและความน่าใช้ของระบบในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.55 ด้านประสิทธิภาพ พบว่าผลการประเมิน ความเร็วในการแสดงผลจากการเชื่อมโยงเพจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.71 ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล พบว่าผลการประเมิน การให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาสำหรับการใช้งาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.45

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานในรูปแบบออนไลน์เพื่อบริหารจัดการข้อมูลนักศึกษาออกไปฝึกงาน จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลดังนี้

1. การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการข้อมูลของนักศึกษาในการออกฝึกงาน ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและนำไปติดตั้งบนเครื่องแม่ข่าย (Server) ที่ติดตั้งระบบปฏิบัติการ Windows Server และติดตั้งระบบจัดการฐานข้อมูล Microsoft SQL Server สำหรับจัดเก็บข้อมูลนักศึกษา ข้อมูลอาจารย์ ข้อมูลสถานที่ฝึกงาน และข้อมูลอื่น ๆ

การพัฒนาระบบตามวงจรการพัฒนา ระบบ SDLC ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การออกแบบระบบ การพัฒนาระบบ การทดสอบระบบ การติดตั้งระบบ และการบำรุงรักษา ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาระบบสารสนเทศในลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน ที่มีการแบ่งการทำงานออกเป็น 3 ส่วน ตามโครงสร้างแบบสถาปัตยกรรมสามชั้น คือ การแสดงผล การประมวลผล และการจัดการข้อมูล แยกออกจากกัน และภาษาโปรแกรมที่ใช้ คือ C#, ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาศูนย์ข้อมูลการวิจัยเชิงพื้นที่ สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (ภานุวัฒน์ ชันจา, 2565) ในการใช้งานระบบของผู้ใช้ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ สามารถรองรับการใช้งานได้ตลอดเวลา และรองรับการแสดงผลบนอุปกรณ์ที่มีขนาดหน้าจอแตกต่างกันได้

2. การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน มีความพึงพอใจในการใช้งานระบบสารสนเทศ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.49 เมื่อพิจารณารายละเอียดแล้วพบว่า ระบบสารสนเทศที่พัฒนา สามารถช่วยสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.40 มีความสะดวกและไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.40 และงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบภาวะการมีงานทำของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยออลกรณ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (วิวัฒน์ ชินนาทศิริกุล, 2561) มีผลการประเมินความพึงพอใจในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งระบบที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี

3. การประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน โดยผู้เชี่ยวชาญทดสอบระบบแบบ Black Box Testing ซึ่งเป็นการทดสอบฟังก์ชันตามความต้องการ (Requirements) ที่กำหนดโดยพิจารณาจากค่าของผลลัพธ์ (Output) จากข้อมูล (Input) ที่ป้อนเข้าสู่ระบบ ซึ่งประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.59 เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว พบว่า ด้านความง่ายต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X}$) = 4.40 เนื่องจากความง่ายในการเรียกใช้ระบบและความน่าใช้ของระบบในภาพรวม รองลงมา ได้แก่ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$) = 4.20 เนื่องจากมีการให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาสำหรับการใช้งาน ระบบตรงกับความต้องการ นำไปใช้ประโยชน์ได้ มีการกำหนดสิทธิ์การเข้าใช้ระบบมีความปลอดภัยในการใช้งานและการควบคุมให้ใช้งานตามสิทธิ์ผู้ใช้อย่างถูกต้อง และด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$) = 4.00 เนื่องจากความเร็วในการแสดงผลจากการเชื่อมโยงเพจ ความเร็วในการติดต่อกับฐานข้อมูลและความเร็วในการนำเสนอข้อมูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hassan ซึ่งมีผลการศึกษาว่าการพัฒนาซอฟต์แวร์ที่มีคุณภาพส่งผลให้การทำงานมีคุณภาพด้วย (Hassan, M. et al., 2019) สรุปว่าการออกแบบและพัฒนาระบบ

สารสนเทศด้วยสถาปัตยกรรมเอ็มวีซี ที่มีการแบ่งการทำงานออกเป็น ส่วน ๆ คือ Model, View, Controller สามารถรองรับการทำงานของผู้ใช้ระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพดังผลของการประเมินประสิทธิภาพของระบบที่อยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากกระบวนการวิจัย ทำให้ได้ระบบและรูปแบบการออกแบบและพัฒนาระบบสำหรับจัดเก็บข้อมูลที่มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูล สามารถบริหารจัดการข้อมูลของนักศึกษาสำหรับออกฝึกงานผ่านระบบสารสนเทศในรูปแบบออนไลน์ ที่มีการออกแบบโดยใช้หลักการพัฒนาระบบแบบ SDLC การพัฒนาเป็นลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน ตามโครงสร้างของสถาปัตยกรรมเอ็มวีซี ด้วย ภาษา C#, ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript และใช้ฐานข้อมูล Microsoft SQL Server ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ดังนั้นระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและเป็นที่พึงพอใจ การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับนักศึกษาฝึกงานนี้ พัฒนาขึ้นตามความต้องการของผู้ใช้งาน หากมีการนำไปพัฒนาต่อยอด ควรมีการเพิ่มฟังก์ชันการทำงาน ให้ผู้ประกอบการสามารถกรอกคะแนนประเมินและสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านระบบได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชในการสนับสนุนทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ในการทำงานวิจัยให้สำเร็จไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- ภานุวัฒน์ ชันจา. (2565). การออกแบบและพัฒนาศูนย์ข้อมูลการวิจัยเชิงพื้นที่สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 15(1), 37-49.
- วิวัฒน์ ชินนาทศิริกุล. (2561). การพัฒนาระบบภาวะการมีงานทำของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(1), 32-41.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Gupta, P. & Govil, M. C. (2010). MVC Design Pattern for the multi framework distributed applications using XML, spring and struts framework. *International Journal on Computer Science and Engineering*, 2(4), 1047-1051.
- Gurung, G. et al. (2020). Software Development Life Cycle Models-A Comparative Study. *International Journal of Scientific Research in Computer Science, Engineering and Information Technology*, March, 6(4), 30-37.
- Hassan, M. et al. (2019). A policy recommendations framework to resolve global software development issues. In *2019 International Conference on Innovative Computing (ICIC)* (pp. pp. 1-10). IEEE.
- Ismail, F. K. M. & Zubairi, A. M. B. (2022). Item Objective Congruence Analysis for Multidimensional Items: Content Validation of a Reading Test in Sri Lankan University. *English Language Teaching*, 15(1), 106-117.
- Leau, Y. B. et al. (2012). Software development life cycle AGILE vs traditional approaches. In *International Conference on Information and Network Technology* , 37(1), 162-167.
- Menezes, J. et al. (2019). Risk factors in software development projects: a systematic literature review. *Software Quality Journal*, 27(3), 1149-1174.
- Paolone, G. et al. (2020). Automatic code generation of MVC web applications. Retrieved 3 9, 2556, from <https://doi.org/10.3390/computers9030056>
- Sommerville, I. (2011). *Software Engineering*. (9th ed)Massachusetts, United State. America: Addison-Wesley.
- Sunardi, A. (2019). MVC architecture: A comparative study between laravel framework and slim framework in freelancer project monitoring system web based. *Procedia Computer Science*, 157(2019), 134-141.
- Yamashita, T. (2022). Analyzing Likert scale surveys with Rasch models. Retrieved 3 1, 100022, from <https://doi.org/10.1016/j.rmal.2022.100022>

พฤติกรรมการซื้อขายและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อ
ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา*
BUYING BEHAVIOR AND MARKETING MIX FACTORS IN PURCHASING
DECISIONS FOR WOVEN FABRIC PRODUCTS OF ROMSAI WEAVING
COMMUNITY ENTERPRISE, SONGKHLA PROVINCE

มณีนรัตน์ รัตนพันธ์

Maneerat Rattanaphan

คณะบริหารธุรกิจ สงขลา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai Business School, Songkhla, Hatyai University, Thailand

E-mail-maneerat@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา 2) ศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร และ 3) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีพฤติกรรมซื้อรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าแบบไทย ร้อยละ 38.25 ซื้อ 1 ครั้งในรอบ 1 ปี ร้อยละ 64.75 นิยมลดราคาแบบไทย ร้อยละ 44.25 โทนสีสว่างสดใส ร้อยละ 32.50 ซื้อเพื่อใช้ส่วนตัว ครอบครัว ร้อยละ 44.25 คำนึงถึงความสะดวกสบายประณีตแบบร่วมสมัย ร้อยละ 28.50 ซื้อ 2 ชิ้นต่อครั้ง ร้อยละ 44.75 ตนเองเป็นผู้ตัดสินใจซื้อ ร้อยละ 59.25 แหล่งซื้อที่ร้านขายของฝาก ร้อยละ 21.00 ใช้จ่ายเงินต่อครั้ง 501 - 1,000 บาท ร้อยละ 40.00 และชำระเงินด้วยเงินสด ร้อยละ 97.00 2) ผู้บริโภคให้ความสำคัญเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และ 3) อายุและรายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน

* Received 9 February 2023; Revised 24 February 2023; Accepted 27 February 2023

กันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการซื้อ, ส่วนประสมทางการตลาด, ผลิตภัณฑ์ผ้าทอโรมไท

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study of buying behavior for Romsai woven fabric products, Songkhla Province, 2) study the importance level of marketing mix factors in purchasing decisions for Romsai woven fabric products, Songkhla Province and 3) compare of marketing mix factors in purchasing decisions for Romsai woven fabric products, Songkhla Province that classified by personal factors. This research adopted the quantitative method by collecting 400 purposive sampling from customers of Romsai Weaving Community Enterprise. The method of collecting data was a questionnaire. For the data analyzation, researchers examined percentages, means, standard deviations, t - test, and ANOVA. The results showed that 1) most customers bought Thai-style clothes (38.25%), buy once in a year (64.75%), popular Thai patterns (44.25%), bright tone (32.50%), bought for personal or family use (44.25%), considering the exquisite beauty of contemporary refinement (28.50%), and bought 2 pieces at a time (44.75%). The customers buying decision were by self (59.25%), at souvenir shop (21.00%), spent 500-1,000 Baht per purchase (40.00%), and bought by cash (97.00%) 2) consumers were concerned about the overall marketing mix in purchasing woven fabrics at a high level that mean 3.86. They responded that the product factor (mean 3.96) was the most important factor, and 3) age and monthly income of different consumers have different opinions about the overall marketing mix at the p-value < 0.05.

Keyword: Buying Behavior, Marketing Mix, Romsai Woven Fabric Products

บทนำ

การทอผ้า นับว่าเป็นงานหัตถกรรมและศิลปะอย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ทอผ้าเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม โดยการทอผ้าในแต่ละท้องถิ่นล้วนแล้วแต่มีรูปแบบ ลวดลายของผืนผ้าที่แตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบและลวดลายบนผืนผ้าจะบ่งบอกเรื่องเล่า เหตุการณ์ วัฒนธรรม และความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน

นั้น ๆ ภาคใต้มีแหล่งทอผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก เช่น อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ตำบลนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา ตำบลลานข่อย จังหวัดพัทลุง และอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น จากการศึกษาของเมธาวีตร ภูธรภักดี และคณะ ที่ได้ศึกษาตลาดและวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่าย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สรุปว่าตลาดผ้าพื้นถิ่นมีโอกาสเติบโตเพราะความมีชื่อเสียงเรื่องผ้า ยก ผ้าทอ นโยบายผู้ว่าราชการจังหวัด ความมีเอกลักษณ์การทอ การออกแบบ และลวดลาย ด้าน อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อที่สำคัญคือสินค้าทำมือ สินค้าไม่คงที่ เช่น สี ลวดลาย ด้านอุปสรรค จากสินค้าทดแทนคือผ้าสำเร็จรูปมีราคาถูกกว่า หาซื้อได้ง่ายกว่า มีการออกแบบหลากหลาย และการวางตำแหน่งการตลาดที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ผ้ากับราคา (เมธาวีตร ภูธรภักดี และคณะ, 2565)

สำหรับข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 53/1 หมู่ 5 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ข้อมูลจากสถาบัน ทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้สรุปเกี่ยวกับการก่อตั้งกลุ่มร่มไทร เมื่อ พ.ศ. 2545 สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ สาขาจังหวัดสงขลา โดยมีนางประณีต ดิษยะศริน นายกสมาคมฯ (ในสมัยนั้น) ได้สนับสนุนให้นายกริม สิ้นธุรัตน์ ทำการ รวบรวมสมาชิกผู้สนใจในการทอผ้า เพื่อก่อตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าร่มไทร ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และ เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าเกาะยอ โดยมีนายกริม สิ้นธุรัตน์ เป็นที่ปรึกษา และนางสาว จงกลณี สุวรรณพรรค เป็นประธานกลุ่ม ได้มีการถ่ายทอดความรู้ ในเรื่องการทอผ้าด้วยกี่กระตุก ให้กับสมาชิกและผู้สนใจ นอกจากทอผ้าลายดั้งเดิมของผ้าทอเกาะยอแล้ว กลุ่มร่มไทรยังได้พัฒนา ลายผ้าทอเกาะยอ โดยร่วมกับนักวิจัยนักวิชาการจากสถาบันต่าง ๆ ออกแบบลายใหม่ ๆ เช่น ลาย เกล็ดปลาซีตัง โดยให้ชื่อตามชื่อปลาในทะเลสาบสงขลา ลายเกล็ดปลาซีตัง จึงถือเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของผ้าทอเกาะยอของกลุ่มร่มไทร ปัจจุบันผ้าทอเกาะยอได้รับความนิยมทั้งจากชาวไทย และชาวต่างประเทศอย่างแพร่หลาย อีกทั้งยังมีผู้ให้ความสนใจมาศึกษาเรียนรู้การทอผ้าเกาะยอ อย่างต่อเนื่อง (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2566) และจากการสัมภาษณ์คุณ ยมนา สิ้นธุรัตน์ ประธานกลุ่มคนปัจจุบัน ได้ให้ข้อมูลว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทรมี ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอหลากหลายชนิด เน้นจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนผ้าทอร่มไทร โดยการผลิตยังคงเป็นรูปแบบเดิม ๆ ที่ทำกันมานาน ทำให้กลุ่มผ้าทอร่มไทร มี ความสนใจในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้มีความหลากหลาย ความทันสมัย เพื่อรองรับ ตลาดที่ใหญ่ขึ้น อาทิ ตลาดระดับบน และตลาดกลุ่มประเทศอาเซียน โดยคงเน้นการอนุรักษ์ผ้าไทย และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทออาจเป็นอีกผลิตภัณฑ์หนึ่งที่จะเพิ่มรายได้ให้กับ วิสาหกิจชุมชน โดยการศึกษาของ ฐานันท์ ตั้งจุจิกุล และภัทรินทร์ ทางรัตนสุวรรณ ได้สรุปไว้ว่า การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทรได้รับการสนับสนุนจากทาง ภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการบริหารจัดการ พัฒนาสินค้าและการส่งเสริมการขายเป็นอย่างดี

ดีซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างยอดการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา ที่เหมาะสมคือ การผลิตสินค้าและมีสถานที่จำหน่ายสินค้าที่แน่นอนและมีเว็บไซต์เป็นช่องทางจำหน่ายผสมผสานระหว่างการทำธุรกิจจริงและการขายออนไลน์ และเป็นประเภทการทำธุรกิจออนไลน์แบบ B2C (ฐานันท์ ตั้งจุฑา และภัทรินทร์ ทางรัตนสุวรรณ, 2562) นอกจากนี้จากการศึกษาของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ ได้สรุปว่าการดำเนินงานลักษณะของวิสาหกิจชุมชนมีอยู่เป็นจำนวนมากและส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาด้านการตลาด ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อยู่เป็นจำนวนมาก (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) และจากการศึกษาของ อันธิกา ทิพย์จำนงค์ ได้สรุปว่าการผลิตผ้าทอพื้นเมืองยังคงผลิตสินค้าในรูปแบบเดิม ๆ ปัญหาของกลุ่มผ้าทอส่วนใหญ่ลูกค้าในพื้นที่เริ่มอึดตัว ยอดขายไม่สม่ำเสมอ คู่แข่งมีจำนวนมากขึ้นทั้งในจังหวัดใกล้เคียงและกลุ่มผ้าทอพื้นเมืองที่มาจากภาคอื่น ๆ รวมถึงการตรวจราคากันเองระหว่างกลุ่มผ้าทอ (อันธิกา ทิพย์จำนงค์, 2557) และ Kotler & Armstrong ได้กล่าวถึงสภาพตลาดที่มีการแข่งขันสูงและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาดมีจำนวนมาก ส่งผลให้วงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์สั้นลง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะอยู่รอดได้ในตลาดจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความใหม่ ความแตกต่างและเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องตรงกับลักษณะความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ (Kotler, P. & Armstrong, G., 2015) นอกจากนี้ Solomon ได้กล่าวถึงการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคเกี่ยวกับเหตุผลการตัดสินใจซื้อ ซื้อสินค้าเพื่ออะไร ซื้อเมื่อไหร่ ใครมีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ ซื้อที่ไหน ซื้อสินค้าอย่างไร รวมถึงมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากเพื่อที่ธุรกิจจะสามารถนำข้อมูลพฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด (Solomon, M. R., 2012)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะศึกษาพฤติกรรม การซื้อและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และวางแผนทางการตลาดผ้าทอของวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้สามารถแข่งขันภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร

3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไหมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไหม จังหวัดสงขลา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงสูตรของ Cochran โดยมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% มีค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 ตัวอย่าง (Cochran, W. G. , 1977) วิธีการเลือกตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างก่อนเก็บข้อมูลว่าได้ทำการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไหม จังหวัดสงขลา มาแล้วเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามโดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมีโครงสร้างซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีจำนวน 5 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไหมของผู้บริโภค มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีจำนวน 11 ข้อคำถาม ได้แก่ รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ความถี่ในการซื้อ สวัสดิการของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ โทนีสี วัตถุประสงค์การซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอสิ่งที่คำนึงในการซื้อ ปริมาณการซื้อต่อครั้ง ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ แหล่งซื้อ มูลค่าการใช้จ่ายต่อครั้ง และวิธีการชำระเงิน และส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไหม เป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกด้านการตลาดและการบริหารธุรกิจ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้เกณฑ์ของ วรัญญา ภัทรสุขการ ที่พิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .60 ขึ้นไป (วรัญญา ภัทรสุข, 2554) ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอ

นบาค ตามเกณฑ์ของ Fraenkel, R. J., & Wallen, E. N. ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N., 2006) โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามสถานที่ทำงาน ห้างสรรพสินค้า สถาบันการศึกษา บริษัทและที่อยู่อาศัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ศึกษาพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร โดยใช้สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 ศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ร่มไทร โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติค่าที (t-test) ด้วยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (mean) ซึ่งได้จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระแก่กัน (t-test for Independent Samples) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และใช้สถิติค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ซึ่งมีตัวแปรย่อยมากกว่า 2 ตัวแปรขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อผลการทดสอบพบว่าภายในกลุ่มมีความแตกต่างกันจะต้องทดสอบต่อไปอีกว่ามีรายคุใดบ้างที่แตกต่างกันด้วย (Post Hoc Tests) โดยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparison) แบบ LSD (Fisher's Least - Significant Different)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.75 และเพศชาย จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25

1.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 20 - 30 ปี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมาคืออายุ 31 - 40 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 และอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00

1.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 65.50 รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25

1.4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 รองลงมาคือนักเรียน นักศึกษา จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 รับราชการ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.25 และธุรกิจส่วนตัว จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00

1.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25 รองลงมาคือน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 รายได้ต่อเดือน มากกว่า 30,000 บาท จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม	จำนวน ($N = 400$)	ร้อยละ
1) รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่นิยมซื้อ (เลือกตอบได้หลายข้อ)		
เสื่อผ้าแบบไทย	153	38.25
ผ้าถุง	124	31.00
เสื่อผ้าแบบสมัยนิยม	106	26.50
ผ้าพันคอ	98	24.50
ของที่ระลึก	79	19.75
ผ้าคลุมไหล่	62	15.50
2) จำนวนครั้งของการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอในรอบ 1 ปี		
1 ครั้ง	259	64.75
2 ครั้ง	80	20.00
≥3 ครั้ง	61	15.25
3) ลวดลายของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ		
ลวดลายแบบไทย	177	44.25
ลวดลายร่วมสมัย แฟชั่น	174	43.50
ลวดลายรูปสัตว์/พรรณพฤกษา/เรขาคณิต/พื้นเรียบ	49	12.25
4) โทนสีของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ		
สีเข้ม	89	22.25
สีอ่อน	75	18.75
สีสว่าง/สดใส	130	32.50
สีธรรมชาติ	106	26.50
5) วัตถุประสงค์ในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ		
เพื่อเป็นของฝาก	147	36.75

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ (ต่อ)

พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทออะไร	จำนวน ($n = 400$)	ร้อยละ
เพื่อใช้ส่วนตัว/ครอบครัว	177	44.25
ต้องการสนับสนุนสินค้าพื้นบ้าน/โอท็อป	25	6.25
เพื่อใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น งานพิธี งานแต่งงาน งานเลี้ยง	51	12.75
6) สิ่งที่น่าสนใจในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ		
สื่อถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน	103	25.75
การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย	113	28.25
คุณภาพของเส้นใย/คุณภาพของเนื้อผ้า	70	17.50
ผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม/ประณีต	114	28.50
7) ปริมาณการซื้อในแต่ละครั้ง		
1 ชิ้น	124	31.00
2 ชิ้น	179	44.75
3 ชิ้น	58	14.50
≥ 4 ชิ้น	39	9.75
8) ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ		
ตนเอง	237	59.25
บุคคลในครอบครัว/ญาติ	76	19.00
เพื่อน/หัวหน้างาน	51	12.75
สื่อวิทยุ/สิ่งพิมพ์/อินเทอร์เน็ต/ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอ	36	9.00
9) แหล่งซื้อ		
ร้านขายของฝาก	84	21.00
แหล่งผลิต	48	12.00
ห้างสรรพสินค้า	37	9.25
ศูนย์แสดงสินค้าในท้องถิ่น	57	14.25
งานเทศกาลต่าง ๆ	75	18.75
ออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์	44	11.00
แหล่งท่องเที่ยว	55	13.75
10) มูลค่าการซื้อต่อครั้ง		
≤ 500 บาท	106	26.50
501-1,000 บาท	160	40.00
1,001-1,500 บาท	65	16.25
$>1,500$ บาท	69	17.25
11) วิธีการชำระเงิน		
เงินสด	388	97.00
บัตรเครดิต/เงินผ่อน	12	3.00

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม ไท่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกตอบมากที่สุดคือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอแบบเสื่อผ้าแบบไทย จำนวน 153 คน (ร้อยละ 38.25) จำนวนครั้งการซื้อในรอบ 1 ปี จำนวน 1 ครั้ง (ร้อยละ 64.75) ลวดลายผ้าทอที่นิยมคือแบบไทย (ร้อยละ 44.25) โทนสีคือสีสว่างสดใส (ร้อยละ 32.50) มีวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อใช้ส่วนตัว ครอบครัว (ร้อยละ 44.25) สิ่งที่น่าดึงดูดใจในการตัดสินใจซื้อคือ ความสวยงาม ประณีต (ร้อยละ 28.50) แบบผลิตภัณฑ์มีความร่วมสมัย (ร้อยละ 28.50) ปริมาณการซื้อต่อครั้ง คือ 2 ชิ้นต่อครั้ง (ร้อยละ 44.75) ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ คือ ตนเอง (ร้อยละ 59.25) แหล่งซื้อคือ ร้านขายของฝาก (ร้อยละ 21.00) มูลค่าการซื้อต่อครั้งคือ 501 - 1,000 บาท (ร้อยละ 40.00) และวิธีการชำระเงินคือ เงินสด (ร้อยละ 97.00)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม ไท่

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม ไท่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านผลิตภัณฑ์	3.96	.607	มาก
มีหลากหลายรูปแบบให้เลือก	3.99	.8451	มาก
รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมีความทันสมัย แปลกใหม่ตรงตามความต้องการ	3.88	.8997	มาก
ชื่อเสียงตราสินค้าของผลิตภัณฑ์	3.63	.8663	มาก
คุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เช่น การตัดเย็บ สีสันมีความคงทน	4.16	.7686	มาก
ความสวยงามของสี และลวดลายผ้า	4.18	.7750	มาก
ประโยชน์ใช้สอย	4.15	.7888	มาก
บรรจุภัณฑ์ทันสมัย สวยงาม	3.74	.8968	มาก
ด้านราคา	3.80	.773	มาก
ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ	4.01	.8799	มาก
มีหลายระดับราคาให้เลือก	4.05	.8305	มาก
มีการระบุราคาติดไว้ชัดเจน	3.96	.8933	มาก
สามารถต่อรองราคาได้	3.83	.9539	มาก
มีการให้ชำระเงินเป็นงวด หรือ ขยายผ่อน	3.16	1.230	ปานกลาง
ด้านการจัดจำหน่าย	3.82	.769	มาก
แหล่งจำหน่ายที่หลากหลาย	3.95	.9009	มาก
ทำเลที่ตั้งในการเดินทางมาซื้อผลิตภัณฑ์	3.85	.9190	มาก
สามารถสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ได้ล่วงหน้า	3.61	.9297	มาก
มีบริการสั่งซื้อทางออนไลน์	3.79	1.036	มาก
ร้านค้าน่าเชื่อถือ มีชื่อเสียง	3.89	.8909	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.88	.762	มาก
ป้ายโฆษณาหน้าร้านน่าสนใจและชัดเจน	3.85	.8637	มาก
การจัดรายการพิเศษ (ลด แลก แจก แถม)	3.86	.9980	มาก
การโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ แผ่นพับ ป้าย	3.65	1.012	มาก
การโฆษณาผ่านเว็บไซต์ของจังหวัด ภาครัฐ	3.77	1.012	มาก
การโฆษณาผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ผลิต	3.92	.9528	มาก
การแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้า	4.09	.7940	มาก
พนักงานขายให้คำแนะนำ และมีบริการที่ดี	4.04	.8369	มาก
ภาพรวมทุกด้าน	3.86	.655	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสำคัญสูงสุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีความสำคัญต่ำที่สุดคือ ด้านราคา มีค่าเฉลี่ย 3.80 อยู่ในระดับมาก

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

4.1 เปรียบเทียบการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร จำแนกตามเพศ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทร จำแนกตามเพศ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	เพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D		
ด้านผลิตภัณฑ์	3.99	.5480	3.95	.6388	.625	.532
ด้านราคา	3.86	.7218	3.76	.8002	1.275	.203
ด้านการจัดจำหน่าย	3.87	.6328	3.78	.8365	1.226	.221
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.94	.6825	3.85	.8033	1.216	.225
ภาพรวม	3.92	.5648	3.84	.7006	1.259	.209

จากตารางที่ 3 พบว่า เพศของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 เปรียบเทียบการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม ไหม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม ไหม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	อายุ		ระดับการศึกษา		อาชีพ		รายได้ต่อเดือน	
	F	sig.	F	sig.	F	sig.	F	sig.
ด้านผลิตภัณฑ์	2.505	0.059	2.350	.097	4.326	.005**	.548	.649
ด้านราคา	2.107	.099	1.253	.287	2.194	.088	4.060	.007**
ด้านการจัดจำหน่าย	5.803	.001**	.233	.792	2.419	.066	3.575	.014*
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.910	.009**	1.564	.211	1.506	.213	2.767	.042*
ภาพรวม	3.917	.009**	1.262	.284	2.567	.054	2.860	.037*

*มีระดับนัยสำคัญที่ .05 **มีระดับนัยสำคัญที่ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า

4.2.1 อายุของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าอายุมีผลต่อการเลือกซื้อผ้าทอแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายค่าพบว่าผู้บริโภคที่มีอายุ 20 - 30 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกับช่วงอายุ 31 - 40 ปี อายุ 41 - 50 ปี และอายุมากกว่า 50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

4.2.2 ระดับการศึกษาของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมและปัจจัยทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4.2.3 อาชีพของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าอาชีพมีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายค่าพบว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพนักเรียน นักศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์แตกต่างกับผู้บริโภคอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและธุรกิจส่วนตัว อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ .05 และผู้บริโภคที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริโภคอาชีพราชการ รัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

4.2.4 รายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแตกต่างกับด้านราคา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ารายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคมีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายค่าพบว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท รายได้ 10,001 - 20,000 บาท มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริโภคที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยค้นพบเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและแนวคิดในงานวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอจำนวน 1 ครั้ง ในรอบ 1 ปี รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เลือกซื้อคือ เสื้อผ้าแบบไทย ผ้าถุง เสื้อผ้าแบบสมัยนิยม ผ้าพันคอ ของที่ระลึก ผ้าคลุมไหล่ และกางเกง นิยมลวดลายแบบไทย และลวดลายร่วมสมัย โทนสีสว่างสดใส วัตถุประสงค์ในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพื่อใช้ส่วนตัว ครอบครัว และเพื่อเป็นของฝาก โดยคำนึงถึงความสวยงามประณีต การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย สื่อถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน และคุณภาพของเส้นใย คุณภาพของเนื้อผ้า ส่วนใหญ่ซื้อปริมาณ 2 ชิ้นต่อครั้ง ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง นิยมซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ร้านขายของฝาก งานเทศกาลต่าง ๆ โดยใช้จ่ายเงินต่อครั้ง 501 - 1,000 บาท ชำระเงินด้วยเงินสด อีกทั้งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร ที่ได้ศึกษาพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า ผู้ซื้อนิยมซื้อเสื้อครั้งไม่เกิน 2 ตัว ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 300 - 600 บาทต่อครั้ง ซื้อเพื่อใช้เองในโอกาสวันสำคัญ (รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภฤดา กาญจนพ่ายพ ที่ได้ศึกษา พฤติกรรม การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าฝ้ายทอมือของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ตัดสินใจซื้อประเภทเครื่องแต่งกาย เหตุผลในการตัดสินใจซื้อซื้อไปใช้เอง การตัดสินใจซื้อด้วยตัวเอง ปริมาณการซื้อ 1 - 2 ชิ้นต่อครั้ง และจำนวนเงินในการซื้อแต่ละครั้งไม่เกิน 800 บาท (ภฤดา กาญจนพ่ายพ, 2564)

2. ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์

ผ้าทอไหม ในภาพรวมและปัจจัยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เป็นองค์ประกอบแรกของส่วนประสมทางการตลาดซึ่งมีความสำคัญในการตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับ ดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอล่องมุด จังหวัดสงขลา พบว่า ระดับการให้ความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอล่องมุดในจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมากและส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ, 2565) อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ภฤดา กาญจนพ่ายพ ที่ได้ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าฝ้ายทอมือของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่พบว่าปัจจัยในภาพรวมมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าฝ้ายทอมือ (ภฤดา กาญจนพ่ายพ, 2564) นอกจากนี้จากผลงานวิจัยพบว่า ประเด็นย่อยของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีระดับความสำคัญในการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือความสวยงามของสี ลวดลายผ้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เช่น การตัดเย็บ สีสันมีความคงทน และมีหลากหลายรูปแบบให้เลือก ประเด็นย่อยของปัจจัยด้านราคาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรกคือ มีหลายระดับราคาให้เลือก และราคาเหมาะสมกับคุณภาพ ประเด็นย่อยของปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรกคือ แหล่งจำหน่ายที่หลากหลาย และร้านค้าน่าเชื่อถือ มีชื่อเสียง สำหรับประเด็นย่อยของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรกคือการแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้าและพนักงานขายให้คำแนะนำ มีบริการที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของลักขณา ศิริจำปา ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการมีหลากหลายชนิดให้เลือก มีความทนทานใช้ได้ยาวนานและมีลวดลายที่สวยงามและทันสมัย อยู่ในระดับมาก (ลักขณา ศิริจำปา, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของอันธิกา ทิพย์จำนงค์ ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมากคือผลิตภัณฑ์มีความคงทนในการใช้งาน รองลงมาคือ ความประณีตสวยงาม (อันธิกา ทิพย์จำนงค์, 2557) และสอดคล้องกับการศึกษาของรฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร ที่พบว่าผู้ซื้อให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบสวยงาม ด้านราคาเหมาะสมกับคุณภาพ และเน้นการซื้อในงานแสดงสินค้าโดยคำนึงถึงความเอาใจใส่ของลูกค้า

3. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่วมไท
จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทาง
การตลาดที่มีต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่วมไท จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัย
ส่วนบุคคล พบว่า เพศและระดับการศึกษาของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม และส่วนประสมการตลาดทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งม
ีความสอดคล้องกับการศึกษาของดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการให้
ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าท
อร่วมมุด จังหวัดสงขลาที่พบว่าเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด
ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาดไม่
แตกต่างกัน ทั้งนี้ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับการศึกษาของดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ ใน
ประเด็นระดับการศึกษาของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทาง
การตลาดทุกด้านแตกต่างกัน (ดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ, 2565) แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าเพศ
หญิงหรือเพศชายก็ไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า
อายุและรายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทาง
การตลาดในภาพรวม ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกัน รายได้
ต่อเดือนของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านราคาแตกต่างกัน ทำให้เห็นว่า
อายุและรายได้ต่อเดือนมีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ
งานวิจัยของ อภิขัญญา หุตะวรารกร พบว่า รายได้ของผู้บริโภคแตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสม
การตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปพื้นเมืองผ้าฝ้ายจากร้านค้าในอำเภอเมือง
เชียงใหม่แตกต่างกัน (อภิขัญญา หุตะวรารกร, 2558) และผลการวิจัยยังพบอีกว่าอาชีพของ
ผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นด้านผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน ซึ่งผู้บริโภคที่มีอาชีพนักเรียน
นักศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์แตกต่างกับอาชีพ
พนักงานบริษัทเอกชนและธุรกิจส่วนตัว และผู้บริโภคที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีความ
คิดเห็นแตกต่างกับผู้บริโภคอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ
พัชรวรรณ ลิ้มรัตนมงคล และไกรจิต สุตะเมือง ที่ได้ศึกษาการตัดสินใจซื้อผ้าฝ้ายทอมือของ
กลุ่มเจนเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ด้านอาชีพที่
แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าฝ้ายทอมือที่แตกต่างกัน (พัชรวรรณ ลิ้มรัตนมงคล และ
ไกรจิต สุตะเมือง, 2555) และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ ที่
พบว่าผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่วมมุดที่มีอาชีพนักเรียนนักศึกษาและอาชีพรับราชการ มี
ความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมมากกว่าอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน
อาจเป็นเพราะอาชีพนักเรียนนักศึกษาและข้าราชการอยู่สถานศึกษาหรือหน่วยงานราชการที่มี
การณรงค่อนุรักษ์ผ้าไทยในท้องถิ่นกัน (ดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอจำนวน 1 ครั้ง ในรอบ 1 ปี รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เลือกซื้อคือ เสื้อผ้าแบบไทย ผ้าถุง เสื้อผ้าแบบสมัยนิยม ผ้าพันคอ ของที่ระลึก ผ้าคลุมไหล่ และกางเกง นิยมลวดลายแบบไทยและลวดลายร่วมสมัย โทนสีสว่างสดใส วัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อใช้ส่วนตัว โดยคำนึงถึงความสวยงามประณีต ความร่วมสมัยที่สื่อถึงวัฒนธรรมพื้นบ้าน คุณภาพของเส้นใยและเนื้อผ้า ซื้อปริมาณ 1 - 2 ชิ้นต่อครั้ง ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง นิยมซื้อผลิตภัณฑ์ที่ร้านขายของฝาก งานเทศกาลต่าง ๆ โดยใช้จ่ายเงินต่อครั้ง 501 - 1,000 บาท และชำระเงินด้วยเงินสด ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอในภาพรวมและปัจจัยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านการจัดจำหน่าย และด้านราคา ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความคิดเห็นในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหม จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศและระดับการศึกษาของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม และส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านไม่แตกต่างกัน สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุและรายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการเปิดรับแนวคิดใหม่ และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ด้วยการผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นกับความสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบและลวดลายผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองไลฟ์สไตล์คนได้ทุกยุคทุกสมัยมากขึ้น และนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดให้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค สำหรับข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ คือ การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี เช่น ด้านการผลิต การทอผ้า การตัดเย็บ เทคโนโลยีการออกแบบ เป็นต้น ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ การสร้างสรรค์ลวดลายผ้า หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตอบสนองไลฟ์สไตล์คนในยุคปัจจุบัน แนวคิดการผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นกับความสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบ ลวดลายผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองคนได้ทุกยุคทุกสมัย และเน้นความเป็นสมัยนิยม

เอกสารอ้างอิง

ฐานันท์ ตั้งจุฑา และภัทรินทร์ ทางรัตน์สุวรรณ. (2562). การศึกษาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไหม ไทร จังหวัดสงขลา. ใน เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- ดวงฤดี อุทัยหอม และคณะ. (2565). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอล่องมุด จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ , 7(2), 310-324.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัชรวรรณ ลิ้มรัตนมงคล และไกรจิต สุตะเมื่อง. (2555). การตัดสินใจซื้อผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ, 2(3), 337-354.
- ภฤดา กาญจนพ่ายพ. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 26(1), 192-201.
- เมธาวัตร ภูธรภักดี และคณะ. (2565). การศึกษาตลาดและวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่าย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาคปริทรรศน์, 9(5), 1-14.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. (2560). พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่: นัยยะเพื่อการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดตามความต้องการของผู้ซื้อ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 37(1), 26-37.
- ลักขณา ศิริจำปา. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วรัญญา ภัทรสุข. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2566). ผ้าทอเกาะยอ : กลุ่มทอผ้าร่มไทร. เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://ists.tsu.ac.th/menuDetail.php?pid=496>
- อภิษฎา ทุตะวรกร. (2558). ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปพื้นเมืองผ้าฝ้ายจากร้านค้าในอำเภอเมืองเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อันธิกา ทิพย์จำนงค์. (2557). การพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6(12), 161-173.
- Cochran, W. G. . (1977). Sampling techniques. (3rd ed). New York: John Wiley & Sons, Inc.

- Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. (2006). How to design and evaluate research in education. (6th ed). Boston: McGraw-Hill.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2015). Principles of Marketing. (16th ed). London, UK: Pearson Education.
- Solomon, M. R. (2012). Consumer Behavior. (10th ed). New Jersey: Prentice Hall.

การพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพ
ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ
ชุมชนบ้านบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE SYSTEM TO
ENHANCE POTENTIAL MARKETING OF THE CERAMIC DIN SAM NAM
IN BAN BANG KLAM COMMUNITY, BANG KLAM DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

คนิดา ไกรสันติ

Kanida Kraisanti

ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล

Thanan Tangrujikul

พาฝัน รัตนะ

Phafan Rattana

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา

Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

บุญรัตน์ บุญรัมย์

Boonrad Boonradsamee

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla, Thailand

E-mail: kanida@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพความพร้อมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ชุมชนบ้านบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา 2) พัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ และ 4) เปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ คณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 8 คน และ

* Received 4 February 2023; Revised 23 February 2023; Accepted 26 February 2023

แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 400 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ มีศักยภาพความพร้อมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม แต่ยังมีข้อด้อยในช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า มีความต้องการในการจัดทำเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ และการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีชื่อเว็บไซต์ คือ www.dinsamnam.com แบ่งการทำงานเป็น 2 ส่วน คือ ระบบหน้าร้าน และระบบหลังร้าน ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ข้อมูลมีความทันสมัย ครบถ้วนสมบูรณ์ การสืบค้นข้อมูลง่าย สะดวกรวดเร็ว การจัดรูปแบบของเว็บไซต์ มีความสวยงาม ทันสมัย และน่าสนใจ เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้งานแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, ศักยภาพทางการตลาด, กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

Abstract

The research aimed to 1) examine the readiness potential of the Ceramic Din Sam Nam in Ban Bang Klam Community, Bang Klam District, Songkhla Province, 2) develop the electronic commerce (e-commerce) system to enhance the marketing potential of the Ceramic Din Sam Nam, 3) investigate the satisfaction of e-commerce user to enhance the marketing potential of the Ceramic Din Sam Nam, and 4) compare the satisfaction of using E-Commerce website categorized by individual factors. This research is a mixed method. The data was collected by the interview with eight committees of Bang Klam Community. Including, 400 questionnaires for the satisfaction of e-commerce user was employed. The data were analyzed via Content Analysis and the statistics comprising of frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The findings indicated as follows: The Ceramic Din Sam Nam in Ban Bang Klam Community had the readiness potential for group management in the form of a committee. Whereas there are disadvantages in the product distribution channel. The need for e-commerce website creation is required to

advertise the product and increase the channel for public relations and product distribution in both national and international level. E-commerce website is www.dinsamnam.com. It is divided into two sections: the Front-end and the Back-end. Concerning the satisfaction of e-commerce user, it revealed that the overall satisfaction was at the high level with the average of 4.23. The information is modern, complete, searching for information is easy, convenient, and rapid. The design and format of the website are beautiful, up-to-date, and attractive. And Compare the satisfaction of using E-Commerce website represented that the users of website with a difference of individual factors had a difference of satisfaction on using the e-commerce website at .05 level of statistical significance.

Keywords: Electronic Commerce, Marketing Potential, The Ceramic Din Sam Nam

บทนำ

แนวโน้มการค้าโลกได้เข้าสู่ระบบออนไลน์และเติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปี เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการจะต้องทำความเข้าใจและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปัจจุบันการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์เป็นที่นิยมและแพร่หลายอย่างมาก จะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) ในประเทศไทย เติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปี พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ เพิ่มความสะดวกรวดเร็ว และเป็นช่องทางที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสู้กับบริษัทใหญ่ ๆ และออกสู่ตลาดโลกได้ ซึ่งพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการเพิ่มช่องทางการขายสินค้าทำให้มีโอกาสนในการขายสินค้าได้มากขึ้นและปัจจุบันพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้รับความน่าเชื่อถือจากลูกค้าเป็นอย่างมากในการสั่งซื้อสินค้าผ่านทางเว็บไซต์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2564)

กลุ่มบางกล่ำดินเผา ตั้งอยู่เลขที่ 39 หมู่ที่ 1 ตำบลบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา “ดินสามน้ำ” มีผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นในด้านความคิดสร้างสรรค์โดยใช้แรงบันดาลใจจากแนวความคิดภูมิปัญญาในท้องถิ่น ใช้วัสดุธรรมชาติในชุมชนเพิ่มเติมเสน่ห์ให้สินค้า เป็นเครื่องปั้นดินเผาพร้อมสมัย มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจนทำให้เกิดความโดดเด่นและแตกต่าง ในอดีตอำเภอบางกล่ำ มีชื่อเสียงด้านเครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะดินเหนียวที่มีเนื้อละเอียดซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนดิน ทั้งน้ำจืด น้ำเค็มและน้ำกร่อย จนกลายเป็น “ดินสามน้ำ” โดยคุณชาญชัย ทิพย์มณี ลูกหลานชาวบาง

กล่าว เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงรื้อฟื้นการผลิตเครื่องปั้นดินเผาขึ้นอีกครั้ง และได้มีการรวมตัวก่อตั้งกิจการบางกล่ำดินเผาขึ้นในชุมชน เริ่มจากการผลิตเครื่องปั้นเป็นภาชนะของเด็กเล่น ของที่ระลึก ของใช้ ของประดับตกแต่งบ้าน ต่อมาได้พัฒนาการผลิตจากเครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้าน มาสู่งานเครื่องปั้นดินเผาแบบเคลือบสีหรือเซรามิก ผลิตภัณฑ์ มี 2 ประเภท แบ่งเป็น เครื่องใช้และของตกแต่ง มีสมาชิกในกลุ่ม จำนวน 20 คน แบ่งโครงสร้างการทำงานกลุ่มออกเป็น ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม ประชาสัมพันธ์ เทรย์นิกและกรรมการ จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เซรามิกดินสามน้ำบางกล่ำ คือความละเอียดของเนื้อดินเหนียว ซึ่งผ่านกระบวนการหมักเก็บอย่างดีก่อนเข้าสู่เตาเผาด้วยอุณหภูมิความร้อน ที่ 1,250 องศาเซลเซียส จนได้สีสวยงามเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะเหมาะสำหรับการตกแต่งบ้านเรือน โรงแรม รีสอร์ท สปา หรือที่พักตากอากาศ ซึ่งผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นจะผ่านการศึกษาและออกแบบให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมที่สุด (ชาญชัย ทิพย์มณี, 2560)

จากจุดเริ่มต้นทำเพื่อสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนให้คงอยู่ จนสินค้าติดตลาดและมียอดขายอย่างต่อเนื่อง จึงผลิตสินค้าเชิงพาณิชย์ โดยยึดมั่นผลิตชิ้นงานจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเพื่อสะท้อนเอกลักษณ์ชาวบางกล่ำสู่ตลาด แต่ปัจจุบันทางกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาจากชุมชนบางกล่ำ กำลังประสบปัญหาเรื่องช่องทางการตลาด โดยมีช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าคือการบอกต่อจากลูกค้าที่เคยซื้อสินค้าไปและการได้รับคัดเลือกให้ออกแสดงสินค้าตามงาน OTOP ที่จังหวัดจัดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้านั้นน้อยมาก คณะผู้วิจัยจึงได้หารือร่วมกับกลุ่มบางกล่ำดินเผาถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนฯ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้กับชุมชนเพื่อความยั่งยืน ซึ่งได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ชุมชนบ้านบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้มียอดขายเพิ่มขึ้น นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้เพื่อการส่งเสริมช่องทางการตลาด และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพความพร้อมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ชุมชนบ้านบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
2. พัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ
3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการกลุ่มบาง
กล้าดินเผา ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 คน
ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม (ประธาน และคณะกรรมการกลุ่ม) และสมาชิกกลุ่ม ที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์
จากแหล่งต่าง ๆ กลุ่มที่ 2 กลุ่มลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน
400 คน เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่ และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาด
ตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตร ไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนด
ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง
อย่างน้อย 384 คน เพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์
อิเล็กทรอนิกส์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้ ส่วนที่
1 แบบสัมภาษณ์ คณะกรรมการกลุ่มบางกล้าดินเผา จำนวน 8 คน เพื่อศึกษาศักยภาพและ
ความพร้อมในการจัดหาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนที่ 2 ซอฟต์แวร์ LnwShop ซึ่งเป็น
ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปสำหรับบริหารจัดการร้านค้าออนไลน์เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบพาณิชย์
อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์
อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 400 ชุด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง
เชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม โดย
กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการหาคุณภาพ พบว่า ข้อ
คำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อตามเกณฑ์ที่
กล่าวในสุวิมล ติรกานันท์ ว่าข้อคำถามควรมีค่า IOC เข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.5 ควรปรับปรุง
จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30
คน เพื่อพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการ
วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.92 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2550)
ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Jacops, L. C. และ Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. ซึ่งระบุว่าค่า
ความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (Jacops, L. C., 1991) ; (Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N.,
2006)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ก่อนดำเนินการพัฒนาระบบ ใช้แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มบางกล่ำดินเผา เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการจัดทำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3.2 พัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3.2.2 วิเคราะห์และออกแบบระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3.2.3 พัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3.2.4 นำระบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการกลุ่มบางกล่ำดินเผา

3.2.5 ปรับปรุงระบบให้ใช้งานได้จริง

3.2.6 จัดทำคู่มือการใช้งานและจัดอภิปรายกลุ่ม เพื่ออธิบายการใช้งานระบบ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คณะกรรมการกลุ่มบางกล่ำดินเผา และนำระบบไปใช้งานจริง

3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ไปให้กลุ่มลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านระบบ ทำการประเมินความพึงพอใจต่อระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ได้พัฒนาขึ้น จำนวน 400 ชุด โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มี 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จากการศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ทางสถิติจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และสถิติทดสอบเอฟ เมื่อมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อยหนึ่งคู่ที่แตกต่างกันจะนำไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพความพร้อมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ชุมชนบ้านบางกล่ำอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

1.1 ข้อมูลศักยภาพและความพร้อมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

กลุ่มบางกล่ำดินเผา เป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกในชุมชน จำนวน 20 คน มีนายชาญชัย ทิพย์มณี เป็นประธานกลุ่ม มีการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบของ

คณะกรรมการ โดยผู้นำกลุ่มมีแนวคิดในการสืบสานภูมิปัญญาด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนให้คงอยู่ สมาชิกล้วนเป็นชาวบ้านในชุมชนเท่านั้น เพื่อเป็นการสร้างและกระจายรายได้ให้คนในชุมชน มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างง่าย เพื่อบริหารจัดการรายได้ของทางกลุ่ม มีแหล่งวัตถุดิบหลักในท้องถิ่น ผลงานมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวบางกล่ำ เชรามิก "ดินสามน้ำ" โดยผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจัดทำหน่วยทั้งปลีกและส่ง แต่ยังมีข้อด้อยในช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า และการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า เนื่องจากเป็นสินค้างานฝีมือ มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง จึงมีราคาขายค่อนข้างสูง มีการส่งเสริมการขายโดยการประชาสัมพันธ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จักผ่านทางเฟสบุ๊กแฟนเพจ “บางกล่ำดินเผา” อีกทั้งมีการรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีกระบวนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยสามารถแยกเป็นประเด็นตามศักยภาพความพร้อมทางการตลาด ได้ดังนี้

1.1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มบางกล่ำดินเผา มีผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา จัดจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง นอกจากการนำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายในงานแสดงสินค้าโอท็อปต่าง ๆ แล้ว ทางกลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายที่ร้านทางไท่ห้างสรรพสินค้าโอเดียน หาดใหญ่ และจัดส่งให้ลูกค้ากลุ่มโรงแรมและรีสอร์ท ในจังหวัดภูเก็ต แต่ยังมีข้อด้อยในช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า และการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า

1.1.2 การกำหนดราคา ทางกลุ่มมีต้นทุนในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา โดยแบ่งเป็นชิ้นเล็ก ต้นทุนประมาณ 150 บาทต่อชิ้น ตั้งราคาขายประมาณ 350 บาท และชิ้นใหญ่ ต้นทุนประมาณ 1,500 บาทต่อชิ้น ตั้งราคาขายประมาณ 3,500 บาท เนื่องจากเป็นสินค้างานฝีมือ ไม่ซ้ำแบบ ไม่ซ้ำลาย มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง จึงมีราคาขายค่อนข้างสูง

1.1.3 การส่งเสริมการขาย กลุ่มบางกล่ำดินเผา มีการส่งเสริมการขาย โดยการประชาสัมพันธ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จัก ผ่านทางเฟสบุ๊กแฟนเพจ “บางกล่ำดินเผา” เช่น วิดีโอการผลิตเครื่องปั้นดินเผา วิดีโอการสอนอบรมการปั้นจากน้อง ๆ ที่มาเยี่ยมชมกลุ่ม รายละเอียดคอร์สสอนปั้นดินเผาให้กับผู้ที่สนใจ และภาพการมาเยี่ยมชมทางกลุ่ม เป็นต้น และผู้วิจัย ได้เสนอให้ทางกลุ่ม จัดทำของที่ระลึกให้กับลูกค้า ในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เพื่อแจกไปยังลูกค้าที่เข้าพักห้องพักราคาสูง โดยทำแท็กแขวนไว้เพื่อโชว์ข้อมูลของทางกลุ่มบางกล่ำดินเผา เป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าอีกช่องทางหนึ่ง

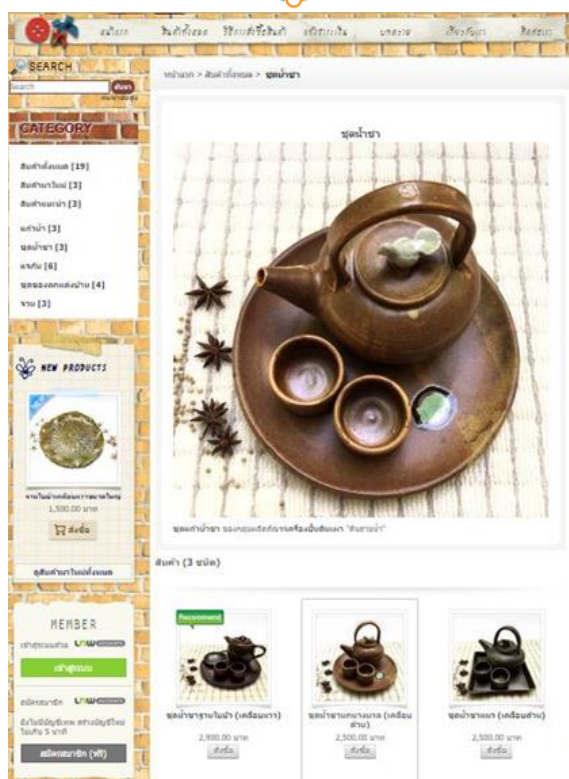
1.1.4 การจัดจำหน่าย กลุ่มบางกล่ำดินเผา มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาทั้งปลีกและส่ง นอกจากการนำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายในงานแสดงสินค้าโอท็อปต่าง ๆ แล้ว ทางกลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายที่ร้านทางไท่ห้างสรรพสินค้าโอเดียน หาดใหญ่ และจัดส่งให้ลูกค้ากลุ่มโรงแรมและรีสอร์ท ในจังหวัดภูเก็ต แต่ยังมีข้อด้อยในช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า และการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า

1.2 ความรู้เกี่ยวกับระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของสมาชิกกลุ่มบางลำดინเผา กลุ่มบางลำดინเผา มีความรู้เรื่องการขายสินค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในระดับปานกลาง มีความต้องการในการจัดการทำเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำเสนอสินค้าของทางกลุ่ม เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ และการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตเครื่องปั้นดินเผา ให้เป็นที่รู้จักแก่คนรุ่นหลังต่อไป โดยมีความสามารถในการรับคำสั่งซื้อสินค้าจากลูกค้า ส่วนใหญ่จะมีสินค้าผลิตไว้เพื่อรอการจำหน่าย และการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อสินค้า ต้องการวิธีจัดส่งสินค้าโดยการส่งทางพัสดุไปรษณีย์ หรือบริษัทขนส่งเอกชน คิดค่าจัดส่งตามน้ำหนักของสินค้าที่สั่งซื้อ และต้องการรับชำระเงินจากลูกค้าผ่านช่องทางบริการของธนาคาร

ดังนั้น ทางกลุ่มจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการซื้อ-ขาย ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนักวิจัยจะมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และจัดอบรมการใช้งานระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ดูแลระบบของทางกลุ่ม ซึ่งทางกลุ่มสามารถทบทวนเพิ่มเติมจากคู่มือการใช้งานระบบได้อีกทาง

2. ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ชื่อเว็บไซต์ คือ www.dinsamnam.com มีการวิเคราะห์และออกแบบขั้นตอนการทำงานของระบบ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ระบบหน้าร้าน (Front-end) เป็นระบบที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ภายในร้าน โดยในส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า ซึ่งลูกค้าสามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ สมัครสมาชิกเข้าสู่ระบบ สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อ และสามารถแจ้งการชำระเงินผ่านระบบกลับไปยังผู้จำหน่าย และระบบหลังร้าน (Back-end) เป็นส่วนของการจัดการข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นส่วนของผู้จำหน่ายหรือผู้ดูแลระบบ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ระบบ ตรวจสอบข้อมูลการสมัครสมาชิก จัดการรายละเอียดข้อมูลผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อของลูกค้า และดูรายงานสรุปการซื้อขายสินค้าได้ และใช้ซอฟต์แวร์ LnwShop ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์สำเร็จรูปสำหรับบริหารจัดการร้านค้าออนไลน์เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ดังแสดงในภาพที่ 1 แสดงหน้าหลักระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

ภาพที่ 1 แสดงหน้าหลักระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3. ความพึงพอใจระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มที่สนใจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และ 41-50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทมากที่สุด รองลงมาคือระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน รองลงมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท และมีจำนวนครั้งในการซื้อสินค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 2-10 ครั้ง มากที่สุด

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพของเนื้อหา (Content) ข้อมูลมีความทันสมัย น่าสนใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 รองลงมา เนื้อหา มีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และ รายละเอียดของข้อมูล มีความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ตามลำดับ มีความพึงพอใจโดยรวมด้านคุณภาพของเนื้อหา อยู่ในระดับ

มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และด้านความสะดวกในการใช้งานเว็บไซต์ การสืบค้นข้อมูลง่าย และสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 รองลงมา มีการเข้าถึงข้อมูลและค้นหาข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และมีช่องทางการติดต่อสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ตามลำดับ มีความพึงพอใจโดยรวมด้านความสะดวกในการใช้งานเว็บไซต์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และในส่วนของการออกแบบและการจัดรูปแบบของเว็บไซต์ มีความสวยงาม ความทันสมัย และน่าสนใจของเว็บไซต์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 รองลงมา มีการใช้สีและขนาดของตัวอักษร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และมีการจัดวางเมนูการใช้งานมีความครบถ้วน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ตามลำดับ และมีความพึงพอใจโดยรวม ด้านความสวยงามและการออกแบบเว็บไซต์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26

4. เปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งที่ซื้อที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

	N	Mean	SD	t	Sig
ชาย	118	4.08	.671	-3.136	.002*
หญิง	282	4.29	.510		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
ความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์	ระหว่างกลุ่ม	14.468	4	3.617	12.399	.000***
	ภายในกลุ่ม	115.221	395	.292		
	รวม	129.689	399			

*** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ แตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีอายุ 20-30 ปี มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีอายุ 41-50 ปี และผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีอายุ 31-40 ปี มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีอายุ 41-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
ความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์	ระหว่างกลุ่ม	10.663	3	3.554	11.825	.000***
	ภายในกลุ่ม	119.026	396	.301		
	รวม	129.689	399			

*** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ แตกต่างกัน โดยผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมากกว่าปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์น้อยกว่า ผู้ให้บริการ

เว็บไซต์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชีพต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

	แหล่งความ แปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
ความพึงพอใจการใช้ บริการเว็บไซต์	ระหว่างกลุ่ม	7.068	5	1.414	4.542	.000***
	ภายในกลุ่ม	122.620	394	.311		
	รวม	129.689	399			

*** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ แตกต่างกัน โดยผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีอาชีพข้าราชการ มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์น้อยกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีอาชีพข้าราชการ มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์น้อยกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีอาชีพพนักงานเอกชน ธุรกิจส่วนตัว และนักเรียน/นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และน้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรายได้ต่อเดือนต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ

	แหล่งความ แปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
ความพึงพอใจการใช้ บริการเว็บไซต์	ระหว่างกลุ่ม	4.742	4	1.185	3.747	.005**
	ภายในกลุ่ม	124.947	395	.316		
	รวม	129.689	399			

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ แตกต่างกัน โดยผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 และมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 40,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีรายได้ต่อเดือน 30,001 - 40,000 บาท มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 40,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างจำนวนครั้งที่ซื้อต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเชรามิกดินสามน้ำ

	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
ความพึงพอใจการใช้บริการเว็บไซต์	ระหว่างกลุ่ม	3.967	3	1.322	4.165	.006**
	ภายในกลุ่ม	125.722	396	.317		
	รวม	129.689	399			

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อของแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ แตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อครั้งแรก มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์น้อยกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อ 11 - 20 ครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อ 2 - 10 ครั้ง มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์น้อยกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อ 11 - 20 ครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อ 21 ครั้งขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อ 11 - 20 ครั้ง มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์มากกว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ที่มีจำนวนครั้งที่ซื้อ 21 ครั้งขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย การพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเชรามิกดินสามน้ำ ชุมชนบ้านบางกล้า อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

1. ศักยภาพความพร้อมกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ พบว่า มีศักยภาพความพร้อมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการสมาชิกล้วนเป็นชาวบ้านในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างและกระจายรายได้ให้คนในชุมชน มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างง่าย มีแหล่งวัตถุดิบหลักในท้องถิ่น สินค้าเป็นงานฝีมือไม่ซ้ำแบบ ไม่ซ้ำลาย มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง มีแนวคิดในการสืบสานภูมิปัญญาด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนให้คงอยู่ แต่ยังมีข้อด้อยในช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า และการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า อีกทั้งมีการรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีกระบวนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและความสามารถของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลให้วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเอง และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณากำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนตามศักยภาพ (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2563) และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดของ อีริกิติ นวรรัตน์ ณ อยู่ธยา หมายถึง ระบบของปฏิกริยากิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การกำหนดราคาการ ส่งเสริมการตลาดและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อจะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และผู้บริโภคที่คาดหวังในอนาคต (อีริกิติ นวรรัตน์ ณ อยู่ธยา, 2552) กลุ่มบางกล้าดินเผา มีความต้องการในการจัดการทำเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำเสนอสินค้าของทางกลุ่มเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ และการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการตลาดออนไลน์ของ ภาวูธ พงษ์วิทยพานู ได้เน้นความสำคัญโดยการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการสื่อสารสามารถโต้ตอบกับลูกค้าได้ ข้อมูลในเว็บไซต์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และลูกค้าสามารถสั่งซื้อสินค้าได้ทันที โดยนำข้อมูลพฤติกรรมของลูกค้าและข้อมูลจากทะเบียนประวัติที่เรามีอยู่มาปรับเปลี่ยนข้อมูลในเว็บไซต์ให้เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละราย เพื่อตอบสนองความต้องการให้ตรงกับลูกค้ามากที่สุด (ภาวูธ พงษ์วิทยพานู, 2551) และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ ประดิษฐ์ สมจันทร์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านพันนา ตำบลพันนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พบว่า กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านพันนามีความต้องการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าให้เป็นที่รู้จักในสังคมมากขึ้น และต้องการช่องทางการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของตลาด

และนำมาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น (ประดิษฐ์ สมจันทร์, 2561)

2. การพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ มีชื่อเว็บไซต์ คือ www.dinsamnam.com แบ่งการทำงานออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ระบบหน้าร้าน เป็นระบบที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ภายในร้าน โดยในส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า สามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ สมัครสมาชิก เข้าสู่ระบบ สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อ และแจ้งการชำระเงินผ่านระบบกลับไปยังผู้จำหน่าย 2) ระบบหลังร้าน เป็นส่วนของการจัดการข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบ หรือผู้ดูแลระบบ สามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ระบบ ตรวจสอบข้อมูลการสมัครสมาชิก จัดการรายละเอียดข้อมูลผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อของลูกค้า และสามารถดูรายงานสรุปการซื้อขายสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ขั้นตอนการสั่งซื้อ การขาย การเคลื่อนย้าย หรือการแลกเปลี่ยนสินค้า บริการ และสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Turban, E., & King, D., 2008) และตามแนวคิดของ พิมลพรรณ อุดมพันธ์ กล่าวว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการซื้อขายสินค้าและบริการบนเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตระหว่างบุคคลกับบุคคล องค์กรธุรกิจกับบุคคล และองค์กรธุรกิจกับองค์กรธุรกิจ (พิมลพรรณ อุดมพันธ์, 2560)

3. ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ด้านคุณภาพของเนื้อหา ข้อมูลมีความทันสมัย น่าสนใจ มีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และครบถ้วนสมบูรณ์ ด้านความสะดวกในการใช้งานเว็บไซต์ การสืบค้นข้อมูลง่ายและสะดวก รวดเร็ว มีช่องทางการติดต่อสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบของเว็บไซต์ มีความสวยงาม ความทันสมัย และน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความพึงพอใจของ พัฒนา พรหมมณี และคณะ สรุปได้ว่า การประเมินความพึงพอใจในงานเป็นการประเมินความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม สามารถประเมินได้ด้วย วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสอบถาม (พัฒนา พรหมมณี และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์ของ ศรีบุตร แจ่มเจริญ สรุปได้ว่า ในการออกแบบเว็บไซต์ที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องคำนึงถึง องค์ประกอบสำคัญ คือ ความเรียบง่าย ความสม่ำเสมอ ความเป็นเอกลักษณ์ เนื้อหาระบบเนวิเกชัน คุณภาพของสิ่งที่ปรากฏให้เห็นในเว็บไซต์ ความสะดวกของการใช้ในสภาพต่าง ๆ ความคงที่ในการออกแบบ และความคงที่ในการทำงานของระบบ (ศรีบุตร แจ่มเจริญ, 2558) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ ชัชวาลย์ ศรีประทุม เรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการซื้อขายทางอินเทอร์เน็ต พบว่า การออกแบบเว็บไซต์ในการซื้อขายที่เหมาะสมนั้น ประกอบไปด้วย

สิ่งสำคัญ คือ ต้องนำเสนอสินค้าหรือบริการที่น่าสนใจ ข้อมูลมีความทันสมัย กระชับพอเหมาะ มีความรวดเร็วในการค้นหา และมีตัวช่วยในการสืบค้น (ชัชวาลย์ ศรีประทุม, 2554)

4. เปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ พบว่า ผู้ใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนครั้งที่ซื้อ ที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน โดยผู้ใช้ที่มีความพึงพอใจในการใช้บริการเว็บไซต์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 20 - 30 ปี รองลงมาคือ 31 - 40 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจและนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาคือ 30,001 - 40,000 บาท มีจำนวนครั้งที่ซื้อ 11 - 20 ครั้ง ทั้งนี้ กลุ่มลูกค้าที่มีความพึงพอใจในการใช้งานระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 20 - 30 ปี และ 31 - 40 ปี ซึ่งเป็นวัยที่คุ้นเคยกับการใช้งานระบบอินเทอร์เน็ต และมีความชำนาญในการใช้งานระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ และเป็นนักเรียน/นักศึกษา ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักให้ความสนใจสินค้างานฝีมือที่ไม่ซ้ำแบบ ไม่ซ้ำลาย มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง มักต้องการความสะดวกในการสั่งซื้อสินค้า ดังนั้น สามารถใช้เป็นข้อมูลในการทำการตลาดออนไลน์ให้ถูกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคของ ภิเชก ชัยนิรันดร์ กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจและการกระทำของบุคคล (ผู้บริโภค) เกี่ยวกับการซื้อและการใช้สินค้านั้นหมายความว่าก่อนที่ธุรกิจจะขายสินค้าออนไลน์นั้น จะต้องเข้าใจผู้บริโภคก่อนว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลให้ผู้บริโภค ซื้อหรือไม่ซื้อ และหากซื้อ ซื้อที่ไหน ซื้อเมื่อไหร่ และซื้ออย่างไร เมื่อเข้าใจธุรกิจดังกล่าวแล้ว จึงกำหนดส่วนผสมทางการตลาดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคดังกล่าว (ภิเชก ชัยนิรันดร์, 2551) และสอดคล้องกับผลวิจัยของ ชนิตา เสถียรโชค เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์บน Lazada พบว่า ปัจจัยด้านเพศและปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์บน Lazada ที่แตกต่างกัน (ชนิตา เสถียรโชค, 2560) และสอดคล้องกับผลวิจัยของ ธนภัทร เรืองขาน เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพผ่านร้านค้าออนไลน์ พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ อันได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพผ่านร้านค้าออนไลน์ที่แตกต่างกัน (ธนภัทร เรืองขาน, 2557) โดยสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการประเมินแนวโน้มความต้องการของผู้ซื้อ กำหนดกลุ่มลูกค้า

เป้าหมาย และกลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อไปได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเซรามิกดินสามน้ำ ชุมชนบ้านบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีศักยภาพความพร้อมและความต้องการในการจัดทำเว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์สินค้าของทางกลุ่ม และการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยได้พัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีชื่อเว็บไซต์ คือ www.dinsamnam.com แบ่งการทำงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ระบบหน้าร้านลูกค้าสามารถดูรายละเอียดเพื่อสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ และระบบหลังร้าน เป็นส่วนของผู้ดูแลระบบเพื่อจัดการข้อมูลต่าง ๆ กลุ่มลูกค้าที่มีความพึงพอใจในการใช้งานระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 20 - 30 ปี และ 31 - 40 ปี ซึ่งเป็นวัยที่คุ้นเคยกับการใช้งานระบบอินเทอร์เน็ต และมีความชำนาญในการใช้งานระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ และเป็นนักเรียน/นักศึกษา ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักให้ความสนใจสินค้างานฝีมือที่ไม่ซ้ำแบบ ไม่ซ้ำลาย มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง มักต้องการความสะดวกในการสั่งซื้อสินค้า ดังนั้น สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการประเมินแนวโน้มความต้องการของผู้ซื้อ กำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และกลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ เว็บไซต์ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ควรได้รับการพัฒนาต่อ เพื่อเป็นเว็บไซต์พาณิชย์ที่สมบูรณ์ ในด้านความสะดวกของการใช้งานเว็บไซต์ โดยการนำระบบการจัดส่งสินค้า และระบบการชำระเงินออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาเสริมและเพิ่มเติมในส่วนของคุณสมบัติที่เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายสู่ลูกค้าชาวต่างชาติ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2563). คู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2563 จาก <https://smce.doae.go.th>
- ชนิตา เสถียรโชค. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์บน Lazada. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัชวาลย์ ศรีประทุม. (2554). การศึกษารูปแบบการซื้อขายทางอินเทอร์เน็ต. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

- ชาญชัย ทิพย์มณี. (27 ตุลาคม 2560). ประวัติความเป็นมาของกลุ่มบางกล่ำดินเผา. (นางสาว คณิดา ไกรสันติ, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนภัทร เรืองขาน. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อ สุขภาพผ่านร้านค้าออนไลน์. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- ธีรกิตติ นวรัตน์ ณ อยู่ยยา. (2552). การตลาดบริการ: แนวคิดและกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประดิษฐ์ สมจันทร์. (2561). การพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มทอผ้าย้อมสี ธรรมชาติบ้านพันทนา ตำบลพันทนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.citethisforme.com/topic-ideas/business-marketing/AGEING-64550275>
- พัฒนา พรหมมณี และคณะ. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถาม ความพึงพอใจในงาน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 26(1), 59-66.
- พิมลพรรณ อุดมพันธ์. (2560). การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุบลราชธานี: โรง พิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ภาวุธ พงษ์วิทยภานุ. (2551). การตลาดออนไลน์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: รีไว ว่า.
- ภิเชก ชัยนิรันดร์. (2551). บันทึกความสำเร็จธุรกิจดอทคอม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- ศรีบุตร แจ่มเจริญ. (2558). ทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2561 จาก <http://patamweb.blogspot.com>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). ภาพรวมของธุรกิจ e-Commerce. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2564 จาก <http://www.etrda.or.th>
- สุวิมล ติรกานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. (2006). How to design and evaluate research in education. (6th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Jacobs, L. C. (1991). Test Reliability, IU Bloomington Evaluation Services and Testing (Best). Indiana: Indiana University Blomington.
- Turban, E., & King, D. (2008). Electronic commerce 2008 (A material perspective). New Jersey: Pearson Prentice Hill.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิด
การเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม
และเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์*

THE DEVELOPMENT BLENDED LEARNING MODEL USING
COLLABORATIVE AND CASE-BASED LEARNING TO ENHANCE
LEARNING ACHIEVEMENT, PROBLEM SOLVING, TEAM LEARNING
SKILLS AND ATTITUDES TOWARD NURSING PROFESSION OF
NURSING STUDENT

ปิตินัฐ ราชภักดี

Pitinut Ratchapakdee

พจมาน ชำนาญกิจ

Potchaman Chamnankit

วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์

Vijitra Vonganusith

สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร

Research of Curriculum and Instruction Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University,

Sakon Nakhon, Thailand

E-mail: pitinut@rtu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ 2.1) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2.2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือ

* Received 14 February 2023; Revised 27 February 2023; Accepted 28 February 2023

นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานตามพัฒนาขั้น 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหา 4) แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติ t – test แบบ Dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหาสาระ 5) กระบวนการเรียนการสอน และ 6) การวัดและประเมินผล 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและหลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การเรียนการสอนแบบผสมผสาน, การเรียนรู้ร่วมกัน, การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน,

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) developed blended learning model using collaborative and case-based learning to enhance learning achievement, problem solving, team learning skills and attitudes toward nursing profession of nursing student 2) study the results of blended learning model based on collaborative and case-based learning include: 2.1) comparing between students' pre and post learning achievement, problem solving, team learning skill and attitudes toward nursing profession 2.2) study the satisfaction of students taught by this instructional model. The sample group consisted of 35 student nurses at Ratchathani University Udonthani campus, in 2021 academic year, from purposive sampling. The research instruments were 1) blended learning model using collaborative and case-based learning 2) learning achievement test 3) problem solving test 4) team learning skill evaluation form 5) attitudes toward nursing profession student evaluation form and 6) student's satisfaction questionnaire. The data were statistically analyzed using mean, standard deviation and t-test for dependent sample was used for data analysis. The findings of the study revealed that the blended learning model developed

consisted of 6 components which are 1) background and significance 2) principles of learning 3) objectives 4) instructional content 5) instructional process and 6) measurement and evaluation. 2) the students learning achievement, problem solving , team learning skills and attitudes toward nursing profession of nursing student were higher than before using the model with significance difference at .01 and 3) the students' satisfaction with this model which was found at high level.

Keywords: Model Development, Blended Learning, Collaborative, Case-Based Learning

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology: ICT) ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น การจัดการศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ รูปแบบ เทคนิคและวิธีการสอนเพื่อให้สนองต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ปณิศา วรรณพิรุณ, 2554) ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการศึกษาสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นอุปกรณ์ในการเรียน การสอน การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาพัฒนาเป็นสื่อการสอนในทุกระดับการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนเป็นการเรียนผ่านระบบโดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดในระยะเวลาและสถานที่ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว และผู้เรียนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้เรียนที่รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน เป็นผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้คิด ตัดสินใจเลือกเนื้อหาในการเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือผ่านเว็บ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหาและผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งก่อให้เกิดบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันจัดเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนผสมผสานกับการเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่และเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนในการศึกษาครั้งนี้ จัดการสอนบรรยาย และอภิปรายกลุ่ม ในชั้นเรียนพร้อมกับการมอบหมายงานทั้งงานกลุ่มและเป็นรายบุคคลให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดทำรายงาน การใช้ระบบเครือข่ายค้นคว้าและศึกษาด้วยตนเอง

ในห้องเรียนออนไลน์ โดยการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ โดยเน้นทักษะการทำงานเป็นทีม และการคิดแก้ปัญหาเป็นหลัก การบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย และการเรียนในห้องเรียนแบบเผชิญหน้า เข้าด้วยกันโดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อและเครื่องมือในการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยใช้เวลาในการเรียนบนเว็บ 70 เปอร์เซ็นต์ ชั้นเรียนปกติ 30 เปอร์เซ็นต์ ในการจัดการเรียนแบบผสมผสานแบบเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรณีศึกษาแบบสถานการณ์ ซึ่งเป็นการศึกษาที่นิยมใช้กัน เพราะเป็นการเล่าเรื่องจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ ที่การแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว (ดร.ณนภา นาชัยฤทธิ์, 2557) ซึ่งเป็นกรณีศึกษาทางการพยาบาลที่พบบ่อย และเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ในการเรียนรู้เป็นทีมจะส่งผลต่อผู้เรียน พัฒนาในทักษะในการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนในห้องเรียนขนาดใหญ่ ทีมจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เกิดการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม พัฒนาทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ซึ่งที่กล่าวมาเป็นคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์หนึ่งของบัณฑิตคณะพยาบาลศาสตร์ ที่เมื่อออกไปแล้วเป็นที่ต้องการของสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบงานวิจัยที่ใช้รูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน การเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ทำการวิจัยในระดับมัธยมศึกษาและศึกษาในกลุ่มนักศึกษาสาขาอื่นที่ไม่ใช่การศึกษาพยาบาลศาสตร์ และพบการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลแต่ยังพบน้อย จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญ มีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพ ของนักศึกษาพยาบาล โดยนำวิธีการเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนรู้แบบออนไลน์ผสมผสานกับการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในห้องเรียน โดยนำเอากรณีศึกษาหรือสถานการณ์ต่างๆให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน ช่วยให้เกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และส่งผลให้เกิดเจตคติต่อวิชาชีพที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

2.เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ 2.1) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2.2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา R&D (Research and Development)

ขอบเขตการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพ ของนักศึกษพยาบาลศาสตร์ ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 จำนวน 3 หน่วยกิต 3(3-0-6) เป็นรายวิชาที่อยู่ในกลุ่มวิชาชีพ โดยมีเนื้อหา 16 บทเรียน 17 แผนการเรียนรู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานีวิทยาเขตอุดรธานี ที่เรียนในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี ที่เรียนในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และแบบที่สองเป็นการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมเจตคติต่อวิชาชีพ

4. **ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง** การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 1 ภาคเรียน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 9 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 45 ชั่วโมง

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยนี้ได้ผ่านการประเมินและตรวจสอบหาความสอดคล้องและความเชื่อมั่นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ด้านวิธีการสอน ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน

5.1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน และการใช้กรณีศึกษาเป็นฐานซึ่งมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) จุดมุ่งหมายของรูปแบบ 4) เนื้อหาสาระของรูปแบบ ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ 17 แผนการเรียนรู้ เนื้อหา 16 บทเรียน มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 5) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ 6) การวัดและประเมินผลของรูปแบบ

5.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ให้ครอบคลุมเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 180 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 นำไปทดลองกับ นักศึกษา 30 คนที่เคยเรียนรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ และคัดเลือกข้อสอบทั้งหมด 96 ข้อ มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.20 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์ของแอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J, 1984) เท่ากับ 0.82

5.3 แบบวัดการคิดแก้ปัญหา ผู้วิจัยสร้างวัดการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ให้ครอบคลุมเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 นำไปทดลองกับ นักศึกษา 30 คนที่เคยเรียนรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 และคัดเลือกข้อสอบทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20-0.58 ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์ของแอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J, 1984) เท่ากับ 0.78

5.4. แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยสร้างวัดการคิดแก้ปัญหา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพร้อมและความเข้าใจในการทำงานเป็นทีมเป็นทีม 2) ด้านทัศนคติในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3) ด้านการช่วยเหลือการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 4) ด้านการ

แสดงความคิดเห็นในทีม 5)ด้านการสื่อสารในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

5.5. แบบประเมินเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล ผู้วิจัยสร้างวัดเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล ลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านค่านิยมของสังคม 2) ด้านลักษณะวิชาชีพ 3) ด้านการปฏิบัติงาน 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 5) ด้านการศึกษาวิชาชีพพยาบาล นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

5.6. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 25 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการออกแบบบทเรียนออนไลน์ 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3)ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน 4) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนด้วยรูปแบบ 5) ด้านการวัดและประเมินผล

6. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาล ผู้ใหญ่ 1 ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 จำนวน 3 หน่วยงาน เนื้อหาเกี่ยวกับ แนวคิดและหลักการพยาบาลบุคคลวัยผู้ใหญ่ที่มีภาวะเจ็บป่วยเฉียบพลัน และเรื่องที่มีพยาธิสภาพตามระบบ เนื้อหาการเรียนรู้ทั้งหมด 16 บทเรียน

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้ 1) แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน 2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกัน 3) แนวคิดเกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหา 4) แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม 5) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้กรณีศึกษา 6) แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2

1. การสร้างร่างรูปแบบการเรียนการสอนการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบ นำรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆได้แก่ ด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ด้านวิธีการสอน ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนสอนนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ เพื่อขอข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน จากนั้นทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปทดลองสอนกับนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ปรับปรุงรูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบนำเสนอแนะและผลที่ได้จากการทดลองสอนมาปรับปรุงแก้ไขในแต่ละขั้นของการจัดเรียนการสอนเพื่อนำรูปแบบไปพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน ดังนี้ 1) ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 จำนวน 96 ข้อ 2) แบบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหา จำนวน 30 ข้อ 3) แบบวัดทักษะการทำงานเป็นทีม จำนวน 30 ข้อ 4) แบบวัดเจตคติวิชาชีพพยาบาล จำนวน 30 ข้อ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเช่นเดียวกับก่อนการจัดการเรียนการสอน และเพิ่มการสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 25 ข้อ

ขั้นตอนที่ 4 การรับรองรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน โดยนำรูปแบบที่ผ่านการทดลองแล้วรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ด้านวิธีการสอน ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาพยาบาลศาสตร์และทำการแก้ไขปรับปรุง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เลขที่ใบรับรอง 065/2564 ณ วันที่ 27 เมษายน 2564 และได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ในการเข้าเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยขั้นตอนในการเก็บข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างโดยละเอียดกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการวิจัย และสิทธิที่จะขอถอนตัวจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยเมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะถูกเก็บเป็นความลับ ผลการวิจัยจะรายงานข้อมูลในภาพรวม ไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลเป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกันใช้การทดสอบค่าสถิติ t-test แบบ dependent

ผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหาสาระ 5) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ 6) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, $SD = 0.51$)

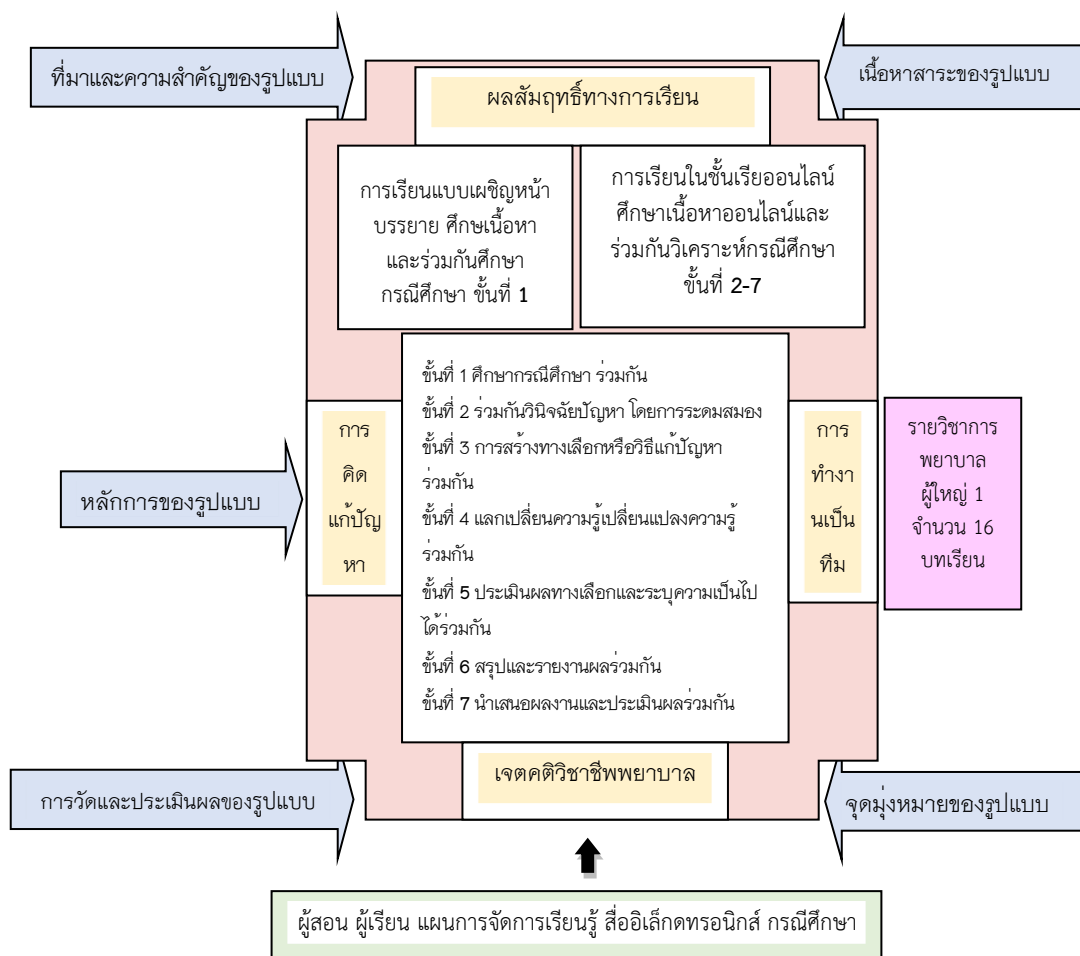
รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ปฐมนิเทศ (การเรียนรู้ในชั้นเรียน) เป็นขั้นที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนและผู้สอน โดยมีการปฐมนิเทศแนะนำวิธีการใช้เทคโนโลยีต่างๆที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งเตรียมผู้เรียนในวิธีการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษา การแบ่งบทบาทหน้าที่เป็นกลุ่มเพื่อทำงานเป็นทีม จากนั้น ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน แบบวัดการคิดแก้ปัญหาก่อนเรียน แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมจำนวน และแบบประเมินเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล

2. ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (การเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้า และการเรียนแบบออนไลน์) มีกิจกรรมการสอน ดังนี้ 1) การเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนปกติ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้สอนบรรยายเน้นให้ผู้เรียนได้ความรู้จากเนื้อหาเพื่อนำไปสร้างความรู้ในการศึกษากรณีศึกษา 2) การเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ โดยใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ผ่านเทคโนโลยีไร้สายต่างๆ 3) การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา เป็นการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกันผ่านกรณีศึกษาทางการพยาบาล ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษา มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นการสอนบรรยายเนื้อหาในแต่ละบทเรียน และศึกษากฎการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ซึ่งเป็นขั้นที่ 1 ร่วมกันศึกษากฎการศึกษา 2) การเรียนแบบออนไลน์ หลังจากการเรียนรู้ร่วมกันศึกษากฎการศึกษาแล้วเข้ากระบวนการกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษา ประกอบด้วยขั้นที่ 2-7 รายละเอียดดังนี้ ขั้นที่ 2 ร่วมกันวินิจฉัยปัญหาโดยการระดมสมองร่วมกัน ขั้นที่ 3 สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความรู้ /เปลี่ยนแปลงความรู้ร่วมกัน ขั้นที่

5 ประเมินผลทางเลือกและระบุความเป็นไปได้ร่วมกัน ขั้นที่ 6 สรุปและรายงานผลร่วมกัน ขั้นที่ 7 นำเสนอผลงานและประเมินผลร่วมกัน จัดการเรียนการสอน 16 บทเรียน 5 สัปดาห์

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ นำเสนอต่อไปนี้

2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	96	19.28	4.53	26.86*	.000
หลังเรียน	35	96	54.48	7.15		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 เปรียบเทียบการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ทักษะการคิด แก้ปัญหา	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	30	9.00	2.50	17.60*	.000
หลังเรียน	35	30	18.28	3.50		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยการคิดแก้ปัญหาหลังเรียน ($\bar{X} = 18.28$, $SD = 3.50$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 9.00$, $SD = 2.50$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 เปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม	จำนวนนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	3.83	0.19	36.24*	.000

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน (ต่อ)

ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม	จำนวนนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
หลังเรียน	35	4.07	0.16		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมหลังเรียน ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.91$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 4.07$, $SD = 0.16$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล	จำนวนนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	2.70	0.23	20.45*	.000
หลังเรียน	35	3.80	0.19		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลหลังเรียน ($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.19$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 2.70$, $SD = 0.23$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.5 ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1.ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนด้วยรูปแบบ	4.35	0.62	มาก
2.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.32	0.61	มาก
3.ด้านการวัดและประเมินผล	4.26	0.59	มาก
4.ด้านการออกแบบบทเรียนออนไลน์	4.18	0.60	มาก
5.ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน	3.97	0.62	มาก
เฉลี่ยโดยรวมทุกด้าน	4.21	0.60	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.60$) ซึ่งด้านที่นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุดได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนด้วยรูปแบบ ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.62$)

อภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหาทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหาสาระ 5) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ประกอบด้วยกิจกรรม 2 รูปแบบ ดังนี้ 1 การเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนปกติ 2 การเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนออนไลน์ มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 7 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษากรณีศึกษาร่วมกัน ขั้นที่ 2 วินิจฉัยปัญหาร่วมกัน ขั้นที่ 3 ค้นหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน ขั้นที่ 5 ประเมินผลการแก้ปัญหาร่วมกัน ขั้นที่ 6 สรุปกรณีศึกษาและรายงานผลร่วมกัน ขั้นที่ 7 นำเสนอผลงานและประเมินผลร่วมกัน และ 7) การวัดและประเมินผลของรูปแบบ ทั้งนี้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวความคิดการพัฒนาการเรียนการสอนของ ทิศนา ขัมมณี ที่กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน ควรมีพัฒนาอย่างเป็นระบบ (ทิศนา ขัมมณี, 2547) ซึ่งการดำเนินวิจัยครั้งนี้รูปแบบมีกระบวนการและขั้นตอนที่สัมพันธ์และสอดคล้องกัน โดยบูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน การเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานและการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นหลักการ จุดมุ่งหมายเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล ซึ่งทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในสาระต่างๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน รวมถึงการดำเนินการพัฒนารูปแบบการดังกล่าวมีการดำเนินการที่เป็นขั้นตอนตามลำดับและความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงวุฒิ นำมาปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ที่พบจากการทดลองใช้ทำให้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ได้จริง การศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ดรณนา นาชัยฤทธิ์ ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตร์ ที่พบว่าผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาสาขาเคมี มีค่าเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้

ร่วมกันเป็นทีมหลังเรียนสูงขึ้นกว่าหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ดรณนภา นาชัยฤทธิ์, 2557)

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ดังประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ได้ ซึ่งจุดเด่นของรูปแบบการเรียนการสอนในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานในชั้นเรียนและการจัดการเรียนโดยการสอนแบบออนไลน์ โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน ซึ่งกรณีศึกษาที่เลือกมานั้นเป็นกรณีศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาจริง สอดคล้องกับเนื้อหาในหัวข้อที่เรียนในขณะนั้น ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะนุช ชูโต และคณะ ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะเนนเฉลี่ยของสมรรถนะด้านความรู้และสมรรถนะด้านทักษะหลังทำกิจกรรมมีคะแนนสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (ปิยะนุช ชูโต และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษานี้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับกระบวนการวิชาการพยาบาลมารดาทารกแรกเกิดและการผดุงครรภ์ 2 พบว่า คะแนนความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (สัณหา ยิ้มแย้มและคณะ, 2558)

2.2 เปรียบเทียบการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าการศึกษามีทักษะคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก รูปแบบการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้กรณีศึกษาทางการพยาบาลเป็นฐาน ซึ่งเป็นการสร้างกรณีศึกษาจากสถานการณ์จริงและสอดคล้องกับเนื้อหาทั้ง 16 บทเรียน โดยที่เรียนผ่านการเรียนบรรยายและการร่วมกันวิเคราะห์แก้ปัญหากรณีศึกษาท้ายชั่วโมงในชั้นเรียน ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาผ่านกรณีศึกษาที่ผู้สอนใช้สถานการณ์จริง อาจเป็นสถานการณ์ปัญหาผู้ป่วยในคลินิก โดยที่ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจ

เข้าใจกรณีศึกษา วิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์ของกรณีศึกษา รวมทั้งศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์ อภิปราย นำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยหรือนำข้อสรุปเสนอในกลุ่มใหญ่เพิ่มเติม (เกียรติกำจร กุศลและคณะ, 2562) เป็นกลยุทธ์การสอนในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและความรับผิดชอบและมีเหตุผลและแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่จะคิดเกี่ยวกับคำตอบที่น่าเชื่อถือแทนการรับข้อมูลเพียงอย่างเดียว (Kaddoura, M. A, 2011) การศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาการสอนโดยใช้โจทย์ปัญหาทางการพยาบาล เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาในการประเมินภาวะสุขภาพ และการพยาบาลมารดาและทารกในระยะคลอดปกติ ผลการวิจัยพบว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่างก่อน และหลังได้รับสอนโดยใช้โจทย์ปัญหา ในการประเมินภาวะสุขภาพและการพยาบาลมารดาและทารกในระยะคลอดปกติ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (รพีพรรณ นาคนุบุผา และไพลิน ถึงถิ่น, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า เมื่อการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลนักศึกษามีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภาสินี โทอินทร์และคณะ, 2562)

2.3 เปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักศึกษามีทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้ สมาชิกทีมได้ระดมสมองอภิปรายหาเหตุผลเพื่อหาคำตอบร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล เกิดมุมมองที่หลากหลาย การเรียนเป็นทีมช่วยให้มีความเข้าใจและจดจำเนื้อหาวิชาได้มากขึ้น และพบว่านักศึกษามีความใส่ใจกระตือรือร้นและรับผิดชอบการทำงาน รวมทั้งมีเป้าหมายที่เหมือนกันคือต้องการให้งานออกมาดี ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในการทำงานภายในกลุ่มและการรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในกลุ่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลของการศึกษารุ่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดอย่างมีวิจารณญาณทักษะการทำงานเป็นทีมและความพร้อมในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า หลังการเรียนการสอนแบบ TBL พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับพอใช้ ทักษะการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดีมาก (มณีรัตน์ พันธุ์สวัสดิ์และคณะ, 2558) และสอดคล้องกับการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐานต่อความรู้และการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า หลังการเรียนค่าเฉลี่ยการรับรู้การทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดี (วีรวรรณ ทางธรรม และอัมพร เทียงตรงดี, 2562)

2.4 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพให้บริการการพยาบาล บุคลากรพยาบาลจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล พร้อมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพด้วย (อนัญญา คูอาริยะกุลและคณะ, 2555) จากการจัดรูปแบบการเรียนการสอนครั้งนี้ในรายวิชาหมวดวิชาชีพเฉพาะ ทำให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีเกิดขึ้นในการคิดแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกนี้ดีขึ้นในการปฏิบัติการพยาบาล ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาการรับรู้ต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งพบว่า ระดับทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยเอกชนในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก (ศิริวรรณ ตันนุกุล และวลัยนารี พรหมลา, 2558) และสอดคล้องกับการศึกษาเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธรบาท ผลพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1- 4 มีเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก (ชนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ปีที่ 2 จากการศึกษาหลายๆการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติทางการพยาบาล ทำให้สรุปว่าการส่งเสริมปัจจัยสนับสนุนและการเรียนการสอนในเรื่องทัศนคติที่ดีและความภูมิใจในวิชาชีพจะส่งเสริมให้เกิดความตั้งใจอยู่ในวิชาชีพพยาบาลต่อไป และแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการพยาบาลก็เป็นผลที่จะก่อให้เกิดเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลที่ดีขึ้นและส่งผลให้เกิดการอยากเรียนรู้มากขึ้นและปฏิบัติทางการพยาบาลต่อไปได้

2.5 ความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการเรียนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน รายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนด้วยรูปแบบ มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมรายด้านมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ ด้านการออกแบบบทเรียนออนไลน์ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ตามลำดับ ซึ่งระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนมากทุกด้านทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้จัดกิจกรรมการสอนที่เน้นให้นักศึกษาทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะกลุ่ม ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างมี

ความสุขและสนุกสนานในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อน นอกจากนี้นักศึกษายังได้มี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสารกับผู้สอนผ่านทางกระดานสนทนา ซึ่งเวลาที่มีข้อสงสัยหรือปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ในเนื้อหาต่างๆ ก็สามารถที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆ นักศึกษาหรือซักถามข้อสงสัยจากอาจารย์ผู้สอนได้ทันที ทุกที่ ทุกเวลา อีกทั้งยังสามารถติดต่อสื่อสารทั้งแบบในชั้นเรียนปกติและแบบออนไลน์ ซึ่งมีความเหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบันที่นักศึกษาสามารถที่จะเรียนรู้ และสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ทั้ง ในเวลาเดียวกัน และต่างเวลากัน (El-Gayar, O. & Dennis, T, 2005) ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับกระบวนการพยาบาลมารดาทารกแรกเกิดและการผดุงครรภ์ 2 (สุสันหา ยัมแย้มและคณะ, 2558) ซึ่งการจัดกิจกรรมคล้ายกับการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ผู้เรียนพึงพอใจต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในระดับมากถึงมากที่สุดทั้งโดยรวมและในแต่ละวิธีการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการศึกษาผลของการเรียนรู้แบบผสมผสานที่มีต่อผลลัพธ์ของนักศึกษาพยาบาลใหม่เกี่ยวกับแนวโน้มใหม่ในวิชาพยาบาลศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยอินชารัม พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาเพิ่มขึ้นเมื่อใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานและนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานมากกว่าการบรรยายแบบเดิม (Fathia, A. M. & Nahed, A. M, 2014) และสอดคล้องกับการศึกษาผลของการเรียนรู้แบบผสมผสานในการพยาบาลศึกษาต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลผลวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบผสมผสานมีสถิติคะแนนสูงอย่างมีนัยสำคัญและการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนสูงแต่ไม่มีคะแนนนัยสำคัญทางสถิติ และมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก (Jang, H. j. & Hong, S. Y, 2016)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแนวความคิดการเรียนรู้ร่วมกัน และการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ไปใช้ ผู้สอนเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการสอนในชั้นเรียนปกติ และชั้นเรียนออนไลน์ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น คิดแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้และให้ข้อคิดเห็นย้อนกลับเพื่อไปปรับปรุง โดยมีการประเมินผลงานและกระบวนการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเป็นแนวทางนำความรู้ไปใช้ในรายวิชาต่อไปหรือวิชาฝึกปฏิบัติการได้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรวิจัยโดยนำแนวการเรียนรูปแบบผสมผสาน ไปใช้ในรายวิชาอื่นๆ ที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสม เป็นการยืนยันผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้กับวิชาอื่นๆ ได้ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการคิดและการทำงานเป็นทีม เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานหรือการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติกำจร กุศลและคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ และความสามารถในการเรียนรู้โดยใช้ กรณีเป็นฐานกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาศึกษาพยาบาลในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 12(1), 26- 42.
- ดรณนา นาชัยฤทธิ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตร์. ในวิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตนา แหมมณี. (2547). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ. (2562). เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธรบาท. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 13(4), 1-11.
- ปณิตา วรรณพิรุณ. (2554). การเรียนแบบผสมผสานจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. วารสารการอาชีวและเทคนิคศึกษา, 1(2), 43-49.
- ปิยะนุช ชูโต และคณะ. (2557). ผลของการจัดการเรียนแบบผสมผสานเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 7(4), 156-167.
- ภาสินี ไทอินทร์และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและ จิตเวชที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล. วารสารราชวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรินทร์, 9(1), 1-17 .
- มณีนรัตน์ พันธุ์สวัสดิ์และคณะ. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ ทีมเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการทำงานเป็นทีมและความพร้อมใน

- การเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาพยาบาล. วารสารการพยาบาลการสาธารณสุขและการศึกษา, 16(2), 92-102.
- รพีพรรณ นาคบุบผา และไพลิน ถึงถิ่น. (2560). การพัฒนาการสอนโดยใช้โจทย์ปัญหา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ไขปัญหาในการประเมินภาวะสุขภาพ และการพยาบาลมารดาและทารกในระยยะคลอดปกติ. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4(พิเศษ), 102-114.
- วีรวัฒน์ ทางธรรม และอัมพร เทียงตรงดี. (2562). ผลการเรียนรู้โดยใช้ทิมเป็นฐานต่อความรู้และการทำงานเป็นทิมของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจังหวัดนนทบุรี. วารสารสหวิชาการเพื่อสุขภาพ, 1(1), 1-9.
- ศิริวรรณ ต้นนุกูล และวลัยนารี พรหมลา. (2558). การรับรู้ต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดปทุมธานี. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(2), 439-445.
- สุสัณหา ยิ้มแย้มและคณะ. (2558). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ 21. วารสารพยาบาลสาร, 42 (ฉบับพิเศษ), 129-140.
- อนัญญา คูอาริยะกุลและคณะ. (2555). เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนุตรดิตถ์. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 6(1), 18-26.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York: Mc-Graw Hill.
- El-Gayar, O. & Dennis, T. (2005). Effectiveness of hybrid learning environments. *Issues in Information Systems*, 6(1), 176-182.
- Fathia, A. M. & Nahed, A. M. (2014). Effect of Blended Learning on Newly Nursing Student's Outcomes Regarding New Trends in Nursing Subject at Ain Shams University. *American Educational Research Journal*, 2(11), 1036-1043.
- Jang, H. j. & Hong, S. Y. (2016). Effect of blended learning in nursing education. *International Journal of Multimedia and Ubiquitous Engineering*, 11(5), 297-304.
- Kaddoura, M. A. (2011). Critical thinking skills of nursing students in lecture-based teaching and case-based learning. *International. journal of scholarship of teaching and learning*, 5(2), 1-18.

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเพชรบุรี*

STRATEGIC MANAGEMENT MODELS OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN PHETCHABURI PROVINCE

จักร ศิริรัตน์

Jak Sirirat

โชติ บดีรัฐ

Chot Bodeerat

ศรชัย ท้าวมิตร

Sornchai Taomitr

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: jak.sirirat1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และ 3) การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 337 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 11 ท่าน วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์และปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ ด้านบุคคล (X_5) ด้านโครงสร้าง (X_2) ด้านรูปแบบ (X_3) ด้านค่านิยมร่วม (X_7) และด้านกลยุทธ์ (X_1) เขียนเป็นสมการดังนี้ $\hat{Y} = 1.514 + 0.133(X_5) + 0.145(X_2) + 0.156(X_3) + 0.109(X_7) + 0.111(X_1)$ และ 3) รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของ

* Received 30 January 2023; Revised 19 February 2023; Accepted 22 February 2023

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ด้านกลยุทธ์ กำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ เป้าหมายการบริหารที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ด้านโครงสร้าง มีการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจสู่ระดับปฏิบัติการ ด้านรูปแบบ กำหนดนโยบาย เป้าหมาย โครงสร้างการบริหาร ทิศทางการทำงาน และวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในองค์กร ด้านระบบ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงาน ด้านบุคคล วางแผนโครงสร้างกำลังคนให้มีขนาดและสมรรถนะที่เหมาะสม ด้านทักษะ สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และด้านค่านิยมร่วม บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมร่วม เสนอปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the level of strategic management; 2) the factors affecting the strategic management; and 3) the creation of a strategic management model of local government organizations. The research utilized quantitative research by using a questionnaire to collect data from 337 executives and personnel of sub-district administrative organizations in Phetchaburi Province. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple linear regression. While qualitative research conducted in-depth interview to collect data from 11 key-informants who were the chief executives, or personnel involving in the strategic management of the sub-district administrative organizations in Phetchaburi Province. The data were analyzed using content analysis. The results showed that: 1) overall, the strategic management and factors affecting the management of local administrative organizations were at the highest level; 2) Factors affecting the strategic management of local government organizations consisted of staff(X_5), structure(X_2), style(X_3), shared values(X_4), and strategy(X_1), written in the equation as $\hat{Y} = 1.514 + 0.133(X_5) + 0.145(X_2) + 0.156(X_3) + 0.109(X_7) + 0.111(X_1)$, and 3) the strategic management model of local administrative organizations consisted of the following components: strategy, formulating strategies, visions, and management goals in accordance with the environment; structure, decentralizing management and decision-making to the operational level; form, formulating policies, goals, management structures, work directions and visions linked to the organizations'

environment; system, implementing information technology in operations; personnel, planning a workforce structure to be of reasonable size and capacity; skills, supporting continuous learning and development; and shared values, personnel participating in setting common values, proposing problems, obstacles and solutions.

Keywords: Model, Strategic Management, Local Government Organizations

บทนำ

จากสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้สถานการณ์ในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากมายและรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม การศึกษาและการเมือง ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องเร่งพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยจะต้องพัฒนาหลากหลายระบบไปพร้อม ๆ กัน ระบบราชการซึ่งเป็นระบบบริหารของประเทศจึงต้องมีการปรับปรุงให้ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและประชาชนได้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของหน่วยงานราชการ และยกระดับขีดความสามารถมาตรฐานการบริหารงานของหน่วยงานราชการให้อยู่ในระดับสูงเทียบเท่ามาตรฐานสากล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานราชการหนึ่งของรัฐ เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจของส่วนกลางให้แก่ท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละหน่วยงานก็มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารจัดการและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตนให้มีความพึงพอใจสูงสุด ปัจจุบันจะเห็นว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้น บางแห่งยังไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (ปิณฑิต นอขุนทด, 2556) ดังนั้นวิสัยทัศน์ของเสน่ห์ จุย์โต เรื่องการพัฒนาขีดสมรรถนะบุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพบว่าการดำเนินงานระบบรางวัลคุณภาพการจัดการภาครัฐ (Public Management Quality Award: PMQA) อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการนำองค์การ การวางแผนกลยุทธ์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัดผล การวิเคราะห์ และการบริหารความรู้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกระบวนการ และผลลัพธ์การดำเนินงานตามคำรับรองในการปฏิบัติราชการ (เสน่ห์ จุย์โต, 2554) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังพบปัญหาการบริหารทุนมนุษย์ อีกทั้งยังพบว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ยังขาดการนำเอาระบบการบริหารสมรรถนะมาใช้ ทั้งการสรรหา การคัดเลือกบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรและการจ่ายค่าตอบแทน องค์การบริหารส่วนตำบลมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะหลักใน 6 สมรรถนะ ประกอบด้วย จิตสำนึกบริการ ความรอบรู้ด้าน

วัฒนธรรมองค์การ การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม จิตสำนึกประชาธิปไตย ความรอบรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการทำงานเป็นทีม เทศบาลมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะใน 6 สมรรถนะ ประกอบด้วย จิตสำนึกบริการ คุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม การจัดการความขัดแย้งในชุมชน การคิดริเริ่มนอกกรอบ และการทำงานเป็นทีม องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ความรอบรู้ด้านวัฒนธรรมองค์การ การคิดประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม การทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความรอบรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการทำงานเป็นทีม

เมื่อองค์การถูกกระทบของการเปลี่ยนแปลงและด้วยอำนาจหน้าที่อันสำคัญที่ถูกกำหนดในรูปของกฎหมายของประเทศ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่บริหารองค์การตามหลักการกระจายอำนาจ หาวีธีทางการบริหารจัดการโดยใช้เทคนิคกลยุทธ์ใหม่ๆ แบบใดที่จะสามารถรับมือกับกระแสโลก พร้อมกับพัฒนาองค์การและท้องถิ่นของตนให้ทัดเทียมกับหน่วยงานอื่น ๆ และประชาคมโลกได้ ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้นำการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการองค์การ นำมากำหนดกลยุทธ์เพื่อการแข่งขัน และเพื่อรักษากลยุทธ์ขององค์การให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์นี้ได้กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ ทำให้องค์การมีการดำเนินงานที่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้อุปสรรค และโอกาสภายในสภาพแวดล้อมภายนอกทรัพยากร และความสามารถภายในองค์การ กลยุทธ์จะให้ความเข้าใจพื้นฐานว่าองค์การจะแข่งขันอย่างไร ตัวกำหนดกลยุทธ์ขององค์การมีอยู่ 3 อย่าง คือ สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายใน และวัตถุประสงค์ขององค์การ การบริหารเชิงกลยุทธ์คือ กระบวนการของการกำหนดทิศทางระยะยาว การกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินกลยุทธ์ และการประเมินกลยุทธ์ขององค์การ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2554)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าการบริหารบ้านเมืองของไทยยังไม่ชัดเจน ไม่โปร่งใส และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังไม่เข้มแข็ง ไม่เป็นที่ยอมรับไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้และไม่สามารถพัฒนาได้ต่อไปในอนาคต จึงทำให้รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ทัวถึง และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตรงตามความต้องการ และเข้ากับบริบทของพื้นที่อย่างมากที่สุด ทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการบริการสาธารณะ และระบบสาธารณูปโภคของท้องถิ่น นับว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จะเกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์กับประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้ต้องขึ้นอยู่กับหน่วยงาน หรือองค์กรที่รับหน้าที่ในการเป็น

ตัวแทนในการเข้ามาบริหารจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเหล่านั้น ซึ่งจังหวัดเพชรบุรี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มีทรัพยากรบุคคล ทั้งผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งการบริหารงานยังอยู่ภายใต้ทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัดเช่นเดียวกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอื่น ๆ อีกหลายจังหวัด ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้ได้อย่างสูงสุดและมีประโยชน์ การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างมาก และต้องมีความระมัดระวังในการบริหารงานให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิด ความเป็นธรรมขึ้นกับทุกฝ่ายในชุมชน การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี มีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เช่น การซ่อมบำรุงถนน และทางเดินเท้าให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้โดยสะดวก การเชื่อมโยงการให้บริการของระบบไฟฟ้า และระบบน้ำประปาให้ทั่วถึง พร้อมทุกครัวเรือน การพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะไม่ให้ตื้นเขิน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น (ปณณธร เจริญชัยพลฤกษ์, 2561) แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการพัฒนาศักยภาพ บทบาท อำนาจหน้าที่ของตนอยู่ตลอดเวลาแต่ที่ผ่านมายังคงพบว่ามีปัญหาด้านการบริหารจัดการองค์กรเนื่องจากนโยบาย การกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจ อันเป็น กิจการสาธารณะลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางงานให้บริหารและพัฒนาความเจริญของท้องถิ่น เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน และอัตราการเพิ่มของประชากรที่นับวันจะมีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มจำนวนของ ประชากรแฝง และแรงงานต่างด้าวในท้องถิ่นที่อพยพเข้ามาหางานทำ นอกจากนี้ปัญหา ต่างๆ มักจะเกิดขึ้นโดยเป็นไปในลักษณะควบคู่กับความเจริญเติบโตของบ้านเมือง และการเพิ่มของประชากร ดังเช่นปัญหาการบริหารจัดการและการดำเนินงานที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ ความต้องการ หรือไม่สอดคล้องกับการพัฒนาความเจริญและการขยายตัวในท้องถิ่น ปัญหา จากแผนงานตามกรอบ นโยบายและระเบียบกฎหมาย ปัญหาจากความชัดเจนในแผนงานใน โครงการที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ในระยะยาว โดยเฉพาะภารกิจของกองและฝ่ายต่างๆ ใน หน่วยงานที่ต้องมีความพร้อมและความเหมาะสมที่จะเอื้ออำนวยต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ปัญหาความขาดแคลนจากความต้องการบุคลากรที่มารับการถ่ายโอน ภารกิจ ซึ่งยังจำเป็นต้องมีการพยากรณ์ความต้องการที่เหมาะสมและปัญหาในการวางแผน งบประมาณได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและคุ้มค่า รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารหรือ ช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารระหว่างบุคลากรกับประชาชนผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น ซึ่งจาก สภาพการณ์ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเป็นงานสำคัญของผู้บริหารทุกคนที่ต้องนำนโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ไปพร้อมๆ กับการ พัฒนาเมืองแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วนให้ก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกันอย่างยั่งยืนและเป็น ระบบ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการบริหารองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและประชาชน ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้ทราบถึงระดับการบริหารจัดการองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบัน ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหาร และบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานองค์กร ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์การจากแนวคิดการบริหารของแมคคินซี (McKinsey 7-S Framework) นำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรต้นในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านรูปแบบ ด้านระบบ ด้านบุคคล ด้านทักษะ และด้านค่านิยมร่วม ในส่วนของการบริหารเชิงกลยุทธ์ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์จากแนวคิดและทฤษฎีจากนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน แล้วนำมาสังเคราะห์ได้ตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตรวจสอบสภาพแวดล้อม ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และด้านการควบคุมและประเมินผล มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ทั้งหมด 69 แห่ง มีจำนวนประชากร 2,135 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี, 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 337 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีจับฉลากจากรายชื่อผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านรูปแบบ ด้านระบบ ด้านบุคคล ด้านทักษะ และด้านค่านิยมร่วม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตรวจสอบสภาพแวดล้อม ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และด้านการควบคุมและประเมินผล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

3. การสร้างเครื่องมือ

ศึกษาเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์กร แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง

แบบสอบถามแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา พร้อมทั้งแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบครั้งที่สอง จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาให้เรียบร้อย จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบาร์ค (Cronbach, L. J, 1970) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.956 และนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 69 แห่ง ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อติดต่อประสานงานกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ในเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ ก่อนนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent)

5.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Linear Regression Analysis)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 69 แห่ง โดยการคัดเลือกแบบสโนว์บอลหรือแบบลูกโซ่ (Snow Ball or Chain Sampling) โดยที่ตัวอย่างแรกจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลือกตัวอย่างถัดไป และการแนะนำต่อไปจนกระทั่งได้ขนาดตัวอย่างตามที่ผู้วิจัยต้องการ ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 แห่ง ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม 2) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก 3) องค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะม่วง 4) องค์การบริหารส่วนตำบลไรโคก 5) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ 6) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล 7) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสน 8) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับ 9) องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ 10) องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง และ 11) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแร่ ซึ่งเป็นองค์การ

บริหารส่วนตำบลที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี จำนวน 11 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

3. การสร้างเครื่องมือ ศึกษา สังเคราะห์ และการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย เป็นการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารองค์กร แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัยและ สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเสนอผู้ทรงคุณวุฒิและปรับแก้ตามคำแนะนำ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความในแบบสัมภาษณ์ ทั้งในด้านเนื้อหา ความเข้าใจ และการใช้ภาษาให้มีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย และนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตรงประเด็นตามกรอบแนวคิดระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลเนื้อหาการสัมภาษณ์เป็นไปด้วยบรรยากาศแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี และทำการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการและระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมและรายด้าน แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับที่
1. ด้านกลยุทธ์	4.42	0.39	มากที่สุด	1
2. ด้านโครงสร้าง	4.33	0.38	มากที่สุด	2
3. ด้านรูปแบบ	4.25	0.50	มากที่สุด	5
4. ด้านระบบ	4.30	0.38	มากที่สุด	3
5. ด้านบุคคล	4.29	0.45	มากที่สุด	4
6. ด้านทักษะ	4.20	0.22	มาก	7
7. ด้านค่านิยมร่วม	4.22	0.40	มากที่สุด	6
ค่าเฉลี่ยรวม	4.29	0.27	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการและระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ รองลงมาคือ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ ด้านบุคคล ด้านรูปแบบ ด้านค่านิยมร่วม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านทักษะ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารเชิงกลยุทธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมและรายด้าน

การบริหารเชิงกลยุทธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับที่
1. ด้านการตรวจสอบสภาพแวดล้อม	4.40	0.34	มากที่สุด	1
2. ด้านการกำหนดทิศทาง	4.38	0.39	มากที่สุด	2
3. ด้านการกำหนดกลยุทธ์	4.29	0.36	มากที่สุด	3
4. ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์	4.28	0.33	มากที่สุด	4
5. ด้านการควบคุมและประเมินผล	4.26	0.28	มากที่สุด	5
ค่าเฉลี่ยรวม	4.32	0.25	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการตรวจสอบสภาพแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และด้านการควบคุมและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการตามลำดับ ความสำคัญ	B	S.E.	β	t	Sig
ด้านบุคคล (X_5)	0.133	0.026	0.238	5.058	0.000**
ด้านโครงสร้าง (X_2)	0.145	0.025	0.223	5.769	0.000**
ด้านรูปแบบ (X_3)	0.156	0.018	0.315	8.742	0.000**
ด้านค่านิยมร่วม (X_7)	0.109	0.023	0.177	4.662	0.000**
ด้านกลยุทธ์ (X_1)	0.111	0.025	0.176	4.513	0.000**
ค่าคงที่				1.514	
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R)				0.838	
ประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2)				0.702	
ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว				0.697	
ความคลาดเคลื่อนในการทำนาย				0.1384	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านบุคคล (X_5) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.133 ด้านโครงสร้าง (X_2) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.145 ด้านรูปแบบ (X_3) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.156 ด้านค่านิยมร่วม (X_7) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.109 และด้านกลยุทธ์ (X_1) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.111

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.838 ประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 70.20 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว ร้อยละ 69.70 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย ร้อยละ 13.84 โดยสามารถสร้างสมการการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_{\text{tot}} = 1.514 + 0.133(X_5) + 0.145(X_2) + 0.156(X_3) + 0.109(X_7) + 0.111(X_1)$$

3. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารของแมคคินซี (McKinsey 7-S Framework) ซึ่งมี 7 องค์ประกอบ คือ

3.1 ด้านกลยุทธ์ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ กำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ เป้าหมายในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ การพัฒนา และแผนพัฒนาจังหวัด ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอนหนึ่งว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาสามปี และแผนดำเนินงานในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นต้น” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 1, 2565)

3.2 ด้านโครงสร้าง ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ จัดโครงสร้างออกเป็น ส่วนราชการ โดยมีหัวหน้าส่วนราชการเป็นผู้ควบคุม ดูแล โครงสร้างการทำงานให้มีลักษณะ เป็นแนวราบทำให้บุคลากรทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการกระจายอำนาจการบริหารและการ ตัดสินใจไปสู่ระดับปฏิบัติการ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอนหนึ่งว่า “องค์การบริหารส่วน ตำบลมีการจัดสายงานเป็นหมวดหมู่ตามภารกิจที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยแบ่งเป็นสำนัก กองต่าง ๆ อาทิ สำนักปลัดฯ กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุข เป็นต้น มีสายการบังคับ บัญชาตามลำดับอย่างชัดเจน เช่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ หัวหน้าส่วนราชการ รองปลัดฯ ปลัดฯ รองนายก และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 3, 2565)

3.3 ด้านรูปแบบ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ กำหนดนโยบาย เป้าหมาย โครงสร้างการบริหาร และทิศทาง การทำงาน พร้อมทั้งวิสัยทัศน์ที่สามารถเชื่อมโยงกับสภาวะ แวดล้อมในองค์กร และมีรูปแบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นให้ทุกคนในองค์กรร่วมมือ กันทำงานเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอนหนึ่งว่า “องค์การ บริหารส่วนตำบลจัดให้มีการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ร่วมกันภายในองค์กร จากผู้บริหาร ระดับสูง สู่ระดับกลาง และสู่ระดับปฏิบัติการ ซึ่งจะเป็นการสร้างฐานการทำงานด้วยความรู้ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 1, 2565)

3.4 ด้านระบบ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ จัดระบบงานให้เหมาะสม โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และช่วยให้เกิดการประสานงานทั้งภายในและภายนอก อย่างมี ประสิทธิภาพ มีระบบ การตรวจสอบ และทบทวนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ดังคำ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอนหนึ่งว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลมีการสร้างเครือข่ายระบบ สารสนเทศให้มีความทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้ส่วนราชการใช้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์งานจาก แหล่งข้อมูลเดียวกัน อีกทั้งกำหนดให้ส่วนราชการจัดทำฐานข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ใน ภารกิจของงานนั้น ๆ และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อใช้ร่วมกัน และให้มีการปรับปรุงข้อมูลที่

รับผิดชอบให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ โดยให้ปฏิบัติตามแผนแม่บทสารสนเทศขององค์การ” (บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 1, 2565)

3.5 ด้านบุคคล ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ วางแผนโครงสร้างการบริหารกำลังคนให้มีขนาดและมีสมรรถนะที่เหมาะสม โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านทรัพยากรบุคคลที่มีความถูกต้องและทันสมัย เพื่อนำมาใช้ในการสรรหาบุคลากร รวมไปถึงการประเมินผลงาน พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอนหนึ่งว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลมีการพัฒนาให้บุคลากรให้มีคุณสมบัติ 3 ประการคือ เก่ง ดี สุข โดย “เก่ง” คือ มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะ ศิลปะในการประสานงานเป็นที่ยอมรับขององค์กรส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการอื่น “ดี” คือ มีคุณธรรม จริยธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ “สุข” คือ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่น ๆ ในสำนักงาน” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 2, 2565)

3.6 ด้านทักษะ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการบรรลุภารกิจและเป้าหมายขององค์กร ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยี การสื่อสารเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ และการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอนหนึ่งว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย เหมาะสมต่อการใช้งานได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมาปรับใช้ในการจัดเก็บข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้บริหารหรือบุคลากรในองค์กรให้เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาองค์กร” (บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 2, 2565)

3.7 ด้านค่านิยมร่วม ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมร่วมขององค์กร เสนอแนวทางการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างฝ่ายบริหารกับข้าราชการและบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ และมีความรับผิดชอบเป็นที่ยอมรับของคนในองค์กรและส่วนราชการอื่น ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอนหนึ่งว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมกำหนดค่านิยมขององค์กร เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติ จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศในการทำงาน โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างฝ่ายบริหารกับข้าราชการและบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมที่ไม่ใช่สวัสดิการภาคบังคับ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน พร้อมทั้งจะขับเคลื่อนส่วนราชการให้พัฒนาไปสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการ” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 3, 2565)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้มาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการตรวจสอบสภาพแวดล้อม ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และด้านการควบคุมและการประเมินผล ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีได้นำการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร นำมากำหนดกลยุทธ์เพื่อการแข่งขัน และเพื่อรักษากลยุทธ์ขององค์กรให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากองค์กรมีการวางแผนกลยุทธ์ได้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและภารกิจขององค์กร มีโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาที่มีความชัดเจน กำหนดเป้าหมายการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ ผลกระทบอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในระบบงาน ซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์นี้ได้กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ทำให้องค์กรมีการดำเนินงานที่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรภายใต้อุปสรรค และโอกาสภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก ทรัพยากร และความสามารถภายในองค์กร ดังหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ณัฐพันธ์ เชรนนท์ ได้กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลสำคัญของธุรกิจที่ใช้ในการประกอบ การตัดสินใจ การวางแผนทางการดำเนินงาน และควบคุมการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจว่าองค์กรสามารถที่จะดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถมีพัฒนาการและสามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐพันธ์ เชรนนท์, 2552)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านบุคคล (X_5) ด้านโครงสร้าง (X_2) ด้านรูปแบบ (X_3) ด้านค่านิยมร่วม (X_7) และด้านกลยุทธ์ (X_1) แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นไม่อาจจะบรรลุถึงความสำเร็จได้หากปราศจากความเข้าใจในการวิเคราะห์หาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ภายในองค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดอนาคตขององค์กร แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่สำคัญในการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กรในการวิจัยครั้งนี้คือ บุคคล โครงสร้าง รูปแบบ ค่านิยมร่วม และกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้ ดังที่ เอกกมล เอี่ยมศรี ได้กล่าวใน Modern Management Forum เกี่ยวกับกรอบแนวคิด 7's Mckinsey ไว้ว่ากรอบแนวคิด 7's Mckinsey เป็นกระบวนการสร้างความมั่นใจว่าทุกส่วนขององค์กร

ทำงานด้วยความสามัคคี ซึ่งปัจจัยทั้ง 7 ประการมีความสำคัญยิ่ง เป็นตัวส่งเสริมซึ่งกันและกัน ส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย กลายเป็นบริษัทชั้นนำ ประกอบด้วย โครงสร้าง กลยุทธ์ บุคลากร รูปแบบการบริหาร ระบบการทำงาน ทักษะ และ เป้าหมายบันดาลใจหรือค่านิยมร่วม (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2554)

3. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เพชรบุรี สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารของแมคคินซี (McKinsey 7-S Framework) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ

3.1 ด้านกลยุทธ์ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ กำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ เป้าหมายในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ การพัฒนา และแผนพัฒนาจังหวัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วน ตำบลมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างชัดเจน โดยมีกำหนดขอบเขตของการปฏิบัติงานสอดคล้องกับค่านิยมและบริบทของหน่วยงาน สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ซึ่งก่อนการกำหนดวิสัยทัศน์จะมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กรก่อน ทุกคนในหน่วยงานรับรู้และมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน จึงก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมและปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์เป็น กระบวนการที่กำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรจนนำไปสู่วางแผนจัดทำ กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้้องค์กรสามารถดำเนินงานตามภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่สุพานี สฤงษ์วานิช ที่กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ได้ กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์การสมัยใหม่เนื่องจากองค์การต่าง ๆ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งจากสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร ช่วยให้ ้องค์การโดยส่วนรวมมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนเห็นถึงแนวทางที่สำคัญที่้องค์การจะต้อง ปฏิบัติทำให้องค์การนั้น ๆ แข็งแกร่งประสบความสำเร็จและเติบโตต่อไปได้ และทำให้การ ดำเนินงานขององค์การบรรลุผลตามที่ได้กำหนดไว้ (สุพานี สฤงษ์วานิช, 2553)

3.2 ด้านโครงสร้าง ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ จัดโครงสร้างออกเป็น ส่วนราชการ โดยมีหัวหน้าส่วนราชการเป็นผู้ควบคุม ดูแล โครงสร้างการทำงานให้มีลักษณะ เป็นแนวราบทำให้บุคลากรทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการกระจายอำนาจการบริหารและการ ตัดสินใจไปสู่ระดับปฏิบัติการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดเพชรบุรีเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร กำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ เป็นไปตามภารกิจและสายการบังคับบัญชา สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบัน เพื่อลดความซ้ำซ้อน และลดขั้นตอนการทำงาน แต่ยังคงปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ และสายการบังคับบัญชา แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่ดีต้องได้รับการสนับสนุนจากโครงสร้างของ ้องค์การที่ดีด้วยเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีก็

ได้จัดแบ่งองค์กรออกเป็นฝ่ายหรือกลุ่มงาน กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ ผู้บริหารและบุคลากร พร้อมทั้งกระจายอำนาจและภารกิจตามความรู้ความสามารถของ บุคลากรซึ่งจะเป็นการสนับสนุนกลยุทธ์ขององค์กรได้ดี ดังที่ อนิวัช แก้วจำนงค์ ที่กล่าวว่า กลยุทธ์ที่ดีต้องได้รับการสนับสนุนจากโครงสร้างขององค์กรที่ดีด้วยเพื่อให้เกิดผลในทาง ปฏิบัติ โครงสร้างขององค์กรจะรวมถึงการกำหนดผังขององค์กร การกำหนดอำนาจหน้าที่และ ความรับผิดชอบของผู้บริหารและพนักงาน การจัดแบ่งแผนกงาน การกระจายอำนาจและ การออกแบบงาน สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องถูกกำหนดในลักษณะที่จะสนับสนุนกลยุทธ์ขององค์กร (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2555)

3.3 ด้านรูปแบบ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ กำหนดนโยบาย เป้าหมาย โครงสร้าง การบริหาร และทิศทางการทำงาน พร้อมทั้งวิสัยทัศน์ที่สามารถ เชื่อมโยงกับสถานะแวดล้อมในองค์กร และมีรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นให้ทุก คนในองค์กรร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร พร้อมทั้งส่งเสริมและ สนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีมีการกำหนดเป้าหมายของการทำงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีการจัดทำคำสั่งการแบ่งงานและกำหนดหน้าที่ความ รับผิดชอบของส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนตำบล แยกเป็นส่วนราชการ และให้มีการ ทบทวนการปฏิบัติหน้าที่ที่ครอบคลุมการประเมินหรือเมื่อมีภาระงานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารองค์กรเป็นวิธีที่ผู้บริหารองค์กรใช้ในการวางแผน จัด ความสำคัญ กำหนดทิศทาง และจัดระเบียบความพยายามในการดำเนินงานเพื่อบรรลุ เป้าหมายขององค์กร รวมถึงการตัดสินใจและวิธีใช้อำนาจต่างๆ ในองค์กร รูปแบบการ บริหารองค์กรจะขึ้นอยู่กับองค์กร ระดับการจัดการ และความต้องการของคนในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารที่ดีจะต้องสามารถเชื่อมโยงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารองค์กรให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกขององค์กรด้วย ดังที่เอกกมล เอี่ยม ศรี ที่กล่าวว่า รูปแบบการบริหาร รูปแบบหรือลักษณะการทำงานเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารใน การทำงาน ซึ่งมีผลต่อการรับรู้และความเชื่อถือของบุคลากร จะมีผลต่อขวัญกำลังใจของ พนักงาน และความสำเร็จขององค์กร (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2554)

3.4 ด้านระบบ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ จัดระบบงานให้เหมาะสม โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานและเกิด การพัฒนาที่ยั่งยืน และช่วยให้เกิดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ มี ระบบการตรวจสอบ และทบทวนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีมีการปรับเปลี่ยนระบบงานให้สอดคล้องกับภารกิจและ บริบทขององค์กร ซึ่งทำให้ทุกส่วนงานดำเนินการโดยเทคโนโลยีสารสนเทศเกือบทั้งหมด ทำให้ การติดต่อสื่อสารมีความสะดวก รวดเร็ว แต่บางครั้งยังคงต้องสื่อสารแบบทางการอยู่จึงอาจ

ทำให้เกิดความล่าช้าบ้างในบางครั้ง แสดงให้เห็นว่าระบบควบคุมที่ดีมีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติการกลยุทธ์ เพราะจะช่วยให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและความสัมฤทธิ์ผลของกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ดังที่ อนิวัช แก้วจำนงค์ กล่าวว่า ปัจจัยที่อาจส่งผลให้การบริหารเชิงกลยุทธ์บรรลุผลสำเร็จต้องอาศัยเครื่องมือสำคัญคือ ระบบข้อมูลและการควบคุม จะรวมถึงระบบของการจ่ายผลตอบแทน การจัดสรรงบประมาณ ระบบข้อมูลในองค์กร ตลอดจนกฎเกณฑ์ นโยบายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ขององค์กร สิ่งเหล่านี้จะต้องได้รับการจัดวางให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2555)

3.5 ด้านบุคคล ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ วางแผนโครงสร้างการบริหารกำลังคนให้มีขนาดและมีสมรรถนะที่เหมาะสม โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านทรัพยากรบุคคลที่มีความถูกต้องและทันสมัย เพื่อนำมาใช้ในการสรรหาบุคลากร รวมไปถึงการประเมินผลงาน พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงาน และแจ้งให้บุคลากรทราบเกณฑ์การประเมินตนเอง และประเมินผลงานคุณภาพของหน่วยงานเพื่อให้พนักงานเกิดความตระหนักในความรับผิดชอบของตนเอง แสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กร พัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรให้ก้าวหน้า บำรุงรักษาพนักงานที่มีความสามารถให้อยู่กับองค์กรนาน ๆ และทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายสู่ความสำเร็จ ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลหรือบุคลากรที่ได้นอกจากจะทำให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอแล้ว ยังทำให้ค้นพบศักยภาพใหม่ ๆ ของตนเองได้ด้วย และทำให้องค์กรสามารถใช้ศักยภาพที่หลากหลายให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้มากที่สุดอีกด้วย ดังที่เคอร์เซอร์โต (Certo, Samuel C.) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรคือ ปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพราะบุคคลคือ หมู่คณะที่รวมตัวกันเป็นองค์กร มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีบทบาทในการทำงานหรือดำเนินงานต่าง ๆ สัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ตามโครงสร้างงานในองค์กร ครอบคลุมบุคคลระดับสูง กลาง และล่าง รวมถึงบุคคลในระดับการทำงานทั้งหมด ซึ่งประสิทธิภาพขององค์กรจะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและคุณสมบัติที่พึงปรารถนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนบุคลากรในแต่ละกลุ่มงาน ความรู้ความสามารถพื้นฐาน ความรู้ความสามารถที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ความเป็นผู้นำ ทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะด้านการบริหารจัดการ เจตคติ ค่านิยมที่พึงปรารถนา ความสามารถในการพัฒนาคน พัฒนางาน และการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนการดำเนินงานขององค์กร ในองค์กร เน้นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าในการปฏิบัติงาน และรับผิดชอบต่อสังคม (Certo, Samuel C, 2000)

3.6 ด้านทักษะ ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการบรรลุภารกิจและเป้าหมายขององค์กร ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยี การสื่อสารเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ และการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการสร้างและใช้องค์ความรู้ในกระบวนการทำงาน เพื่อให้บุคลากรพัฒนาทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามพันธกิจขององค์กร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะบุคลากรเป็นเรื่องที่สำคัญเนื่องจากบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทั้งบุคลากรและองค์กรสามารถพัฒนาหรือยกระดับทักษะ ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ของตนเอง ดังนั้นการวางแผนจัดทำขีดความสามารถจะต้องให้มีความชัดเจนสอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันทั้งผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับขีดความสามารถที่องค์กรกำหนด ดังที่โรมัส ปีเตอร์ และวอเตอร์แมน (Peters, T. J. & Waterman, R. H.) กล่าวว่า ทักษะความสามารถขององค์กร (Skill) คือ ความสามารถที่โดดเด่นของบุคลากรหรือองค์กรที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน เช่น ความสามารถและทักษะขององค์กรในการให้บริการลูกค้า ความสามารถในการวิจัยและพัฒนาความสามารถ ด้านการตลาด ความสามารถด้านการเงิน เป็นต้น (Peters, T.J., et al, 1982)

3.7 ด้านค่านิยมร่วม ได้ข้อค้นพบในการสร้างรูปแบบคือ ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมร่วมขององค์กร เสนอแนวทางการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างฝ่ายบริหารกับข้าราชการและบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ และมีความรับผิดชอบเป็นที่ยอมรับของคนในองค์กรและส่วนราชการอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีมีการบริหารองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปในยุคโลกาภิวัตน์ ผลักดันให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติ วิสัยทัศน์ของบุคลากรในองค์กรให้พร้อมรับต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นว่าค่านิยมร่วมเป็นข้อกำหนดร่วมกันของคนในองค์กรเพื่อใช้เป็นเครื่องกระตุ้นและโน้มน้าวให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและมีพฤติกรรมในทางเดียวกัน หากองค์กรมีค่านิยมร่วมที่ดีจะนำมาซึ่งทิศทางที่ชัดเจน เกิดความร่วมมือและเกิดพลังขององค์กร โดยค่านิยมร่วมจะต้องง่ายต่อการเข้าใจ จดจำ เข้าใจให้ปฏิบัติตาม และมาจากความคิดของทุกคนในองค์กร ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์

ปัจจุบัน ดังที่โรมัส ปีเตอร์และวอเตอร์แมน (Peters, T. J. & Waterman, R. H.) กล่าวว่า ค่านิยมร่วม ได้แก่ แนวคิดร่วมกัน ค่านิยม ความเชื่อ และความคาดหวังขององค์กร ซึ่งมักจะไม่มีลักษณะที่เป็นทางการ เป็นแนวคิดพื้นฐานขององค์กร รวมทั้งเป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการจะให้องค์กรเป็นในอนาคต ค่านิยมร่วมถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดขององค์กรและเป็นศูนย์กลางที่มีอิทธิพลและเชื่อมโยงปัจจัยอื่นๆ ในตัวแบบ ดังนั้นองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารมักจะมีค่านิยมร่วมกันที่ก่อให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้นๆ (Peters, T.J., et al, 1982)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่ารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีมีลักษณะการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ไม่แตกต่างกันคือ จะมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรคในการบริหารงาน เพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ขอบเขตงาน บทบาทหน้าที่ วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เป็นไปในอนาคต และนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการกำหนดกลยุทธ์ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร จากนั้นจัดทำแผนปฏิบัติการและโครงการที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลยุทธ์ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ พันธกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร จัดตั้งหน่วยงานหลักเพื่อขับเคลื่อน กำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามกลยุทธ์ที่วางไว้ ซึ่งระหว่างการขับเคลื่อนกลยุทธ์สามารถปรับโครงสร้างการดำเนินงานให้คล่องตัว ลดความซ้ำซ้อน และลดสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินกลยุทธ์ และรายงานผลการติดตามและประเมินผลให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และนำผลการติดตาม การดำเนินกลยุทธ์ขององค์กรไปวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป จากผลการวิจัยได้นำมาสู่ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยการประเมินและวางแผนการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ระบบการทำงานขององค์กร เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยงของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขกลยุทธ์ขององค์กรที่บกพร่องให้ดีขึ้น และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ 3) จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารด้านระบบไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้มีขั้นตอนและกระบวนการที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติภายในองค์กรโดยมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน และเป็นระบบที่ดีมี

ประสิทธิภาพ 4) ปัจจัยการบริหารด้านทักษะ ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้สามารถนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2552). การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดเคชั่น.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2554). มาตรฐานใหม่ของการจัดทำบริการสาธารณะระดับชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 1. (2 พฤศจิกายน 2565). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. (จักร ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 2. (5 พฤศจิกายน 2565). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. (จักร ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 3. (4 พฤศจิกายน 2565). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. (จักร ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 1. (4 พฤศจิกายน 2565). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. (จักร ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 2. (5 พฤศจิกายน 2565). เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. (จักร ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปณิทัต นอขุนทด. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ปณณธร เอียรชัยพลกฤษ. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 3(2), 183-196.

- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี. (2562). ข้อมูลพื้นฐานและผลงานของ
อปท. ในสังกัดจังหวัด. เพชรบุรี: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัด
เพชรบุรี.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2553). การบริหารเชิงกลยุทธ์ : แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสนห์ จุ้ยโต. (2554). การพัฒนาขีดสมรรถนะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2555). การจัดการเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: ศูนย์หนังสือ
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เอกกมล เอี่ยมศรี. (2554). PEST Analysis การทำความเข้าใจใน “ภาพรวม” ที่ทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลง. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2563 จาก <https://eiamsri.wordpress.com/2011/06/03/>
- Certo, Samuel C. (2000). Modern management. New Jersey: Prentice-Hall.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test. (5th ed.). New York:
Harper Collins.
- Peters, T.J., et al. (1982). In Search of Excellence: Lesson from American's Best
Run Companies. New York: Harper and Row.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York:
Harper and Row Publications.

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ*

ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN 21st CENTURY OF NORTHERN NURSING SCHOOL ADMINISTRATORS

พิมพ์รดา ธรรมมีภักดี

Pimradar Tummeepukdee

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Kampanart Wongwatthanaphong

ภาสกร ดอกจันทร์

Phasakorn Dokchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: pimradar9999@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำ ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลจำนวน 116 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ มีค่าความตรง 0.67 - 1.00 ค่าความเที่ยง 0.801 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม AMOS และ Content analysis ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, $SD = .373$) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ 3) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล ในรูปแบบ 3Y* Model ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เปลี่ยน

* Received 6 February 2023; Revised 25 February 2023; Accepted 28 February 2023

วิสัยทัศน์สู่แผนการลงมือทำ วางวิสัยทัศน์อนาคต และรับฟังผู้อื่นเพื่อต่อยอดเป็นวิสัยทัศน์ การตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ ปรับเปลี่ยนหรือพลิกโฉม นำหน้าการเปลี่ยนแปลง ก่อนที่จะถูกบังคับให้เปลี่ยนแปลงเสมอ การผลักดันคนในทีมให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลง ตีความหมายใหม่จากความไม่แน่นอน และกล้าที่จะทดลอง และการมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ มุ่งมั่นในความสำเร็จ อดทน ใจสู้ สำนึกแบบเจ้าของงาน พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง และปรับตัวในความไม่แน่นอน นำไปสู่การสร้างผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลง Y*Team

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหาร, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were to study leadership levels, factors affecting leadership, and guidelines for developing transformational leadership in the 21st century among nursing school administrators in the northern region. The sample group consisted of 116 nursing school administrators. The research instrument was a questionnaire about factors affecting leadership with a validity of 0.67-1.00 and a reliability of 0.801. Data were collected using the validated questionnaire and group discussion. The data were analyzed using AMOS program and content analysis. The results showed that: 1) Overall, the level of transformational leadership in the 21st century of nursing school administrators in the northern region was at a high level ($\bar{X} = 4.46$, $SD = .373$); 2) Factors affecting transformational leadership in the 21st century of the nursing schools administrators was statistically significant at the level 0.01, which consisted of two factors, including motivational achievement factor and emotional intelligence factor; and 3) Guidelines for the development of transformational leadership in the 21st century of the administrators of nursing schools in the form of a 3Y* Model consisting of visioning, which has the components including having a clear vision and strategy, turning vision into action plan, visioning the future, and listening to others to develop vision; sense making, which has the elements such as always transforming ahead of change before being forced to change, motivating team members to prepare for change, reinterpreting uncertainty, and daring to experiment; and goal achievement that has the elements such as commitment to success, patience, fighting spirit, a sense of ownership,

continuous self-improvement, and adaptability to uncertainty. These lead to the creation of transformational leadership Y*Team.

Keywords: transformational leadership, administrator, the 21st century

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบัน ทวีโลกประสบปัญหาการขาดแคลนพยาบาล ในระยะสั้นช่วง 10 ปีข้างหน้า ความต้องการพยาบาลจะเพิ่มขึ้นประมาณ 5.9 ล้านคน เพื่อให้เพียงพอความต้องการ ตามข้อมูลระบุว่า ช่วงปี 2013 และ 2018 มีประมาณ 191 ประเทศ ที่ขาดแคลนพยาบาล ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศที่มีรายได้ต่ำถึงปานกลาง เช่น แอฟริกา เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกและบางส่วนของละตินอเมริกา โดยพยาบาลมากกว่าร้อยละ 80 ทำงานอยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรรวมกันราวครึ่งหนึ่งของประชากรโลก อย่างไรก็ตามองค์การอนามัยโลกแนะนำว่าประเทศที่กำลังประสบปัญหาการขาดแคลนพยาบาลควรมีการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 8 ต่อปีหรือควรมีการผลิตพยาบาลให้ได้อย่างน้อย 6 ล้านคน ภายในปี 2030 พร้อมเพิ่มทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมวิทยาและความก้าวหน้าในอาชีพของการดูแลสุขภาพผู้ป่วย (องค์การอนามัยโลก, 2563)

ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพมาอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราส่วนของพยาบาลวิชาชีพต่อผู้ป่วยปัจจุบันคือ 1: 371 และพบว่า การขาดแคลนนี้นี้เกิดจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและระบาดวิทยา การเจ็บป่วยด้วยโรคติดเชื้อ โรคอุบัติใหม่ โรคเรื้อรัง และการเพิ่มขึ้นของ ประชากรสูงอายุ ซึ่งทำให้ความต้องการบริการ การรักษาพยาบาลของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก และในระบบบริการสุขภาพนี้ พยาบาลวิชาชีพ จัดเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดบริการ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาสุขภาพของประชาชน โดยเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในระบบสถานพยาบาลทุกระดับ ซึ่งต้องการพยาบาลวิชาชีพเพื่อทำให้งานทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการรักษาพยาบาล พยาบาลวิชาชีพจึงเป็นบุคลากรทาง การแพทย์ที่มีความสำคัญที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาล ทั้งโรงพยาบาลของรัฐและ โรงพยาบาลของเอกชน หรือแม้แต่สถานพยาบาลที่ประกอบธุรกิจทั่วไป (นพวรรณ ใจคง และคณะ, 2563)

นพวรรณ ใจคง และคณะ ทำการศึกษาเรื่องนโยบายการบริหารกับการขาดแคลน พยาบาลวิชาชีพ ผลการศึกษาสภาพปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาในการขับเคลื่อนนโยบาย อันเกิดจากปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมุมมองที่แตกต่างกัน 2) นโยบายมีความขัดแย้งกัน เช่น การยกเลิกการให้

ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาพยาบาล แต่มีความต้องการพยาบาลวิชาชีพเพิ่มสูงขึ้น 3) ปัญหาในเชิงการบริหารจัดการอัตรากำลังของโรงพยาบาล และการผลิตพยาบาลวิชาชีพของสถาบันการศึกษา 4) ขาดความก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพ เกิดข้อจำกัดในการจ้างงาน เกิดการทำงานที่คับแค้นวิชาชีพ ส่งผลไปจนถึงสวัสดิการที่เป็นตัวเงินและ ไม่ใช่ตัวเงิน ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น พบว่า หนึ่งในปัญหาที่ทำให้เกิดการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ คือ ปัญหาในเชิงการบริหารจัดการการผลิตพยาบาลวิชาชีพของสถาบันการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการผลิตพยาบาลวิชาชีพ ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดการวางแผนกำลังการผลิตพยาบาลระหว่างผู้กำหนดนโยบาย สถาบันการศึกษาหรือผู้ผลิต และสถานประกอบการพยาบาล ปัญหาศักยภาพในการผลิต ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงพยาบาล และความต้องการบริการสุขภาพของประชาชนที่มีความซับซ้อน (นพวรรณ ใจคง และคณะ, 2563)

โลกปัจจุบันในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนจากยุคอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สังคมในปัจจุบันและในโลกอนาคตมีการแข่งขันสูงขึ้น ก่อให้เกิดความซับซ้อนของปัญหาต่าง ๆ เป็นยุคที่ต้องใช้ความรู้ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจจึงจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น สำเร็จตามเป้าหมายจากนโยบายและจุดเน้นในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประมาณ พ.ศ.2562 (บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2560) ศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา เพื่อนำไปกำหนดเป็นนโยบายและ จุดเน้นการจัดการศึกษาและได้นำเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่งมีคุณภาพในทุกสาขาอาชีพ ให้มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และยึดเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยได้ยึดวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการ ศึกษาภายใต้แผน ปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษาในประเด็นสำคัญ คือ การยกระดับคุณภาพการศึกษา การลดความ เหลื่อมล้ำทางการศึกษามุ่งสู่ความเป็นเลิศสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 ในทุกสาขา (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.), 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล จึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารเพื่อให้สามารถดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา และตามมาตรฐานที่สภาการพยาบาล กำหนด ด้านปัญหาความขาดแคลนพยาบาล จากการไหลออกของพยาบาลวิชาชีพไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสะท้อนภาพการเติบโตอย่างสวนทางของความต้องการพยาบาล (ภารดี ขาวนรินทร์ และคณะ, 2565) ปัญหาที่ตามมา คือ พยาบาลไทยอยู่ในภาวะขาดแคลน โดยมีผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพประมาณ 200,000 คน แต่ทำงานในระบบจริง ๆ เพียง

150,000 คน ขณะที่ความต้องการพยาบาลมีถึง 160,000 คน นั้นหมายความว่า ตลาดแรงงานยังขาดแคลนอยู่อีก 50,000 คน สถานการณ์พยาบาลไทยคาดว่าถ้าไม่มีมาตรการรับมือ อัตรา การขาดแคลนพยาบาลจะเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่สถานศึกษาที่ผลิตพยาบาลเข้าสู่ระบบ แบ่งเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ 62 แห่ง และสถาบันศึกษาเอกชน 23 แห่ง ในระหว่างปี 2561 - 2565 สถาบันการศึกษาทั้งหมด สามารถผลิตพยาบาลได้ 30,644 คน และในจำนวนนี้ มีพยาบาล เข้าสู่ระบบเพียงร้อยละ 80 และค่อย ๆ ลาออกไปในช่วง 5 ปีแรก ในขณะเดียวกันยังพบว่า ส่วนใหญ่สถาบันการศึกษาพยาบาลมีปัญหาการลาออกของอาจารย์พยาบาลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน

จากปัญหาความขาดแคลนพยาบาลดังที่กล่าวมาข้างต้น สถาบันการศึกษาพยาบาล จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ผลิตพยาบาลเข้าสู่ระบบให้เพียงพอกับความต้องการของประเทศ ซึ่งในการบริหารงานต่าง ๆ ให้บรรลุถึงจุดเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญก็คือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถาบันการศึกษา เพราะผู้นำถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างสูงในทุกองค์กร ด้วยเป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย จัดสรรกำลังคน บริหารจัดการ และตรวจสอบการทำงานจนกว่างานจะสำเร็จลุล่วงด้วยดี หากผู้นำเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และเปี่ยมด้วยคุณธรรม ก็จักสามารถนำพาองค์กรให้เจริญก้าวหน้าไปได้ และทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนในสถานศึกษาทางการพยาบาล จึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งจะเป็ประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อองค์กรอย่างสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาเลือกสถาบันการศึกษาทางการแพทย์ในพื้นที่ภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 5 สถาบัน สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 7 สถาบัน และสังกัดสถาบันการศึกษาเอกชน จำนวน 3 สถาบัน และผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารสถานศึกษาทางการแพทย์ในพื้นที่ภาคเหนือ ตำแหน่ง คณบดี/ผู้อำนวยการ รองคณบดี/รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยคณบดี และหัวหน้าภาควิชา จำนวน 147 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 116 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.92 ซึ่งเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาทางการแพทย์ จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการแพทย์ จำนวน 45 ข้อ

ตรวจสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง ดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการแพทย์ ได้ค่าความเที่ยง 0.743

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการแพทย์ ได้ค่าความเที่ยง 0.801

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและดำเนินการติดตามแบบสอบถามด้วยตนเองและโทรศัพท์ติดตาม โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 116 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.92 ซึ่งเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล (การใช้โปรแกรม AMOS มีข้อ

เงื่อนไขเกี่ยวกับจำนวนข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ เนื่องจากโปรแกรม AMOS ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) จึงควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 100 - 200 ชุดตัวอย่าง (กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2556)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ โดยใช้สถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4. วิเคราะห์ปัจจัยของตัวแปรที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ โดยใช้โปรแกรม AMOS

5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 86.20 อายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมาคือ มากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.70 ระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 56.00 รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 44.00 สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา คิดเป็นร้อยละ 51.70 รองลงมาคือ รองคณบดี/รองผู้อำนวยการ คิดเป็นร้อยละ 31.00 ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์

ในการทำงาน 20 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 51.60 รองลงมาคือ 5 - 10 ปี คิดเป็น ร้อยละ 18.10 และประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.30 รองลงมาคือ 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.50

2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, $SD = .373$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, $SD = .351$) รองลงมาคือด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, $SD = .379$) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, $SD = .376$) และด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.41$, $SD = .387$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

การวิเคราะห์ลักษณะของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ เป็นการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัว ที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงาน ความต้องการงานให้เสร็จสมบูรณ์ ความต้องการการแข่งขัน บุคลิกภาพด้านความไม่หวั่นไหวทางอารมณ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตน บุคลิกภาพด้านการเปิดกว้าง บุคลิกภาพด้านความเข้าใจผู้อื่น บุคลิกภาพด้านมีสติรู้ผิดชอบ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความดี ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเก่ง ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสุข การสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านการประเมินเปรียบเทียบ การสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนเครื่องมือ การเงิน สิ่งของและแรงงาน

ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ และปัจจัย ด้านบุคลิกภาพ ส่วนปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

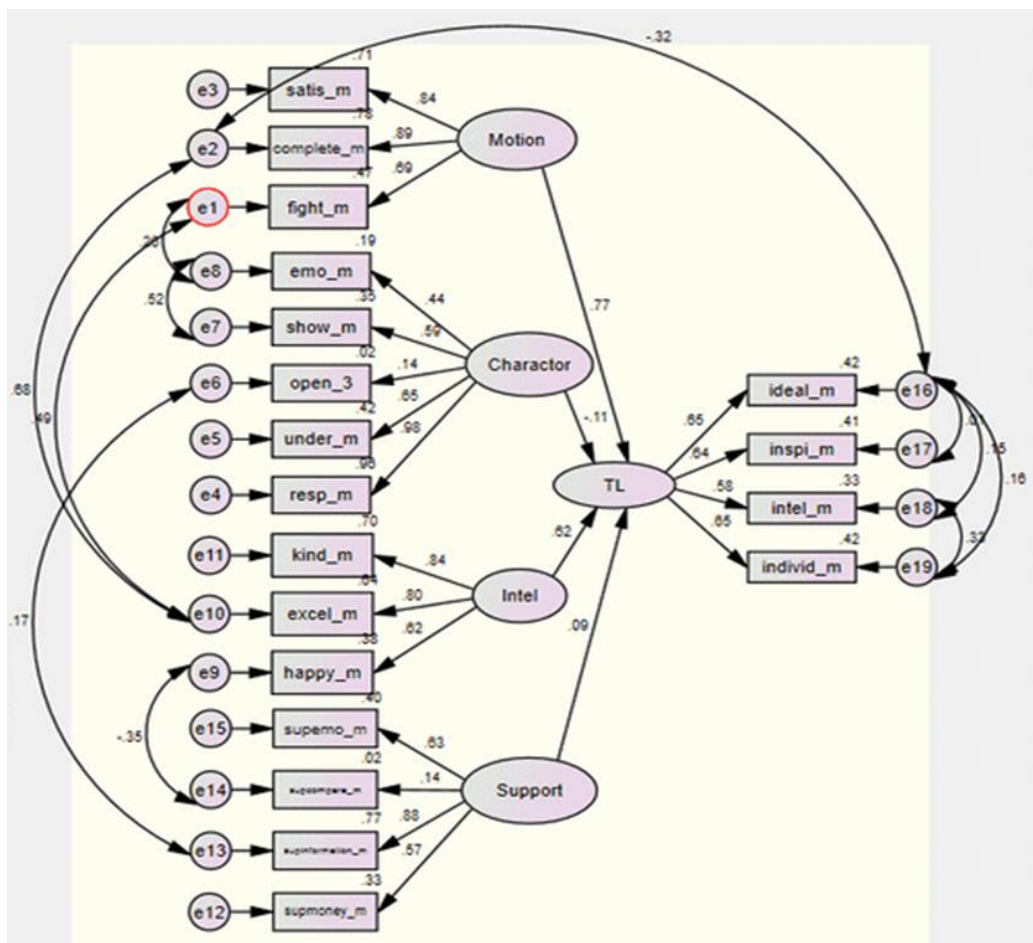
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ มีทั้งหมด 4 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .659, p = .000$) ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .601, p = .000$) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง ($r = .597, p = .000$) และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับต่ำ ($r = .257, p = .005$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Loading Factor = .77) และปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ (Loading Factor = .62) ส่วนปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.187$) และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.283$)

ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า คนที่มีความต้องการทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ (Loading Factor = .89) มีความพยายามในการพัฒนางานของตนเอง (Loading Factor = .84) และมีความต้องการการแข่งขันตลอดเวลา (Loading Factor = .69) จะเป็นคนที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สูง และปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านความดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม (Loading Factor = .84) คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเก่ง สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้แม้เผชิญกับ

อุปสรรค (Loading Factor = .80) และคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสุข คิดว่าทุกปัญหามีทางออกเสมอและสามารถหาหนทางที่จะแก้ไขได้ (Loading Factor = .62) จะเป็นคน

ที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สูง เช่นเดียวกัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร ได้แก่

Motion	หมายถึง ตัวแปรด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
Charactor	หมายถึง ตัวแปรด้านบุคลิกภาพ
Intel	หมายถึง ตัวแปรด้านความฉลาดทางอารมณ์
Support	หมายถึง ตัวแปรด้านการสนับสนุนทางสังคม

TL	หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
ทางการพยาบาล	
ideal_m	หมายถึง การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
inspi_m	หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจ
intel_m	หมายถึง การกระตุ้นทางปัญญา
individ_m	หมายถึง การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
satis_m	หมายถึง ความพึงพอใจในการทำงาน
complete_m	หมายถึง ความต้องการทำงานให้เสร็จสมบูรณ์
fight_m	หมายถึง ความต้องการการแข่งขัน
emo_m	หมายถึง บุคลิกภาพด้านความไม่หวั่นไหวทางอารมณ์
show_m	หมายถึง บุคลิกภาพด้านการแสดงตน
open_3	หมายถึง บุคลิกภาพด้านการเปิดกว้าง
under_m	หมายถึง บุคลิกภาพด้านความเข้าใจผู้อื่น
resp_m	หมายถึง บุคลิกภาพด้านการมีสติรู้ผิดชอบ
kind_m	หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความดี
excel_m	หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเก่ง
happy_m	หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสุข
supemo_m	หมายถึง การสนับสนุนด้านอารมณ์
supcompare_m	หมายถึง การสนับสนุนด้านการประเมินเปรียบเทียบ
supinformation_m	หมายถึง การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร
supmoney_m	หมายถึง การสนับสนุนด้านเครื่องมือ การเงิน สิ่งของและแรงงาน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ในรูปแบบ 3Y* Model ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ (Visioning) การตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง (Sense Making) และการมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ (Goal Achievement) นำไปสู่การสร้างผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลง Y*Team

การมีวิสัยทัศน์ (Visioning) องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่แผนการลงมือทำ การวางวิสัยทัศน์อนาคต และการรับฟังผู้อื่นเพื่อต่อยอดเป็นวิสัยทัศน์

การตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง (Sense Making) องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ ต้อง Transform นำหน้าการเปลี่ยนแปลง ก่อนที่จะถูกบังคับให้เปลี่ยนแปลงเสมอ การผลักดัน

คนในทีมให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลง ตีความหมายใหม่จากความไม่แน่นอน และกล้าที่จะทดลอง

การมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ (Goal Achievement) องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ มุ่งมั่นในความสำเร็จ อดทน ทรหด ใจสู้ สำนึกแบบเจ้าของงาน พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง และปรับตัวในความไม่แน่นอน

นำไปสู่การสร้างผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลง Y*Team ซึ่งหัวใจของ Y*Team คือการสร้างผู้นำที่ตื่นตัวต่อเหตุการณ์ภายนอก การกำหนดวิสัยทัศน์และส่งต่อพลังในการเปลี่ยนแปลงให้กับทีม เปลี่ยนความคิดสู่การลงมือทำ มอบอำนาจในการตัดสินใจ ทำให้คนในทีมมีความเป็น Ownership สูง และสร้างแรงบันดาลใจให้คนในทีมพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่นำเสนอตามประเด็น วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอในการอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

จากการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ชโรบล เฉียงกลาง และสมหญิง จันทฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ชโรบล เฉียงกลาง และสมหญิง จันทฤทธิ์, 2563) และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2562) เช่นเดียวกับ สุวิทย์ โพธิ์ไทรย์ แลคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 8 อำเภอสวนผึ้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

เช่นเดียวกัน แต่มีความไม่สอดคล้องกันในระดับภาวะผู้นำรายด้าน ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 8 อำเภอสวนผึ้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีครูและบุคลากรทางการศึกษาน้อย จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องพยายามสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนจะมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จเป็นแบบอย่างและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้วิธีที่หลากหลายในการจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานให้สำเร็จ (สุวิทย์ โพธิ์ไทรย์ และคณะ, 2563)

ส่วนสถานศึกษาทางการพยาบาลอาจต้องสร้างการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยการบริหารงานด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานตามภารกิจให้สำเร็จ ประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการยอมรับเชื่อมั่นศรัทธา ภาคภูมิใจ และไว้วางใจในความสามารถของผู้นำ จนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการมอบหมายงานให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นผู้บริหารคำนึงถึงความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ให้ความสำคัญแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีเพียง 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ สอดคล้องกับ สุวิทย์ โพธิ์ไทรย์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 8 อำเภอสวนผึ้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเช่นกัน (สุวิทย์ โพธิ์ไทรย์ และคณะ, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม และธีระดาภิญญา ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตครูสาขาพลศึกษา

และสุขศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ด้านความฉลาดทางอารมณ์ โดยสามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 61.30 (สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม และธีระดา ภิญโญ, 2561)

ในประเด็น ด้านความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า นิสิตครูสาขาพลศึกษาและสุขศึกษา ที่มีปัจจัยจิตลักษณะเดิม ด้านความฉลาดทางอารมณ์ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น .207 หน่วยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดของการพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตครูสาขาพลศึกษาและสุขศึกษา แต่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับ พรสุตา ชูพันธ์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และปัจจัยด้านแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 มีทักษะในการบริหารสถานศึกษา สามารถแก้ไขปัญหาและปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่ดี รวมทั้งมีทักษะในการจัดการกับบรรยากาศในองค์กรที่เหมาะสมก็ย่อมจะสามารถโน้มน้าว กระตุ้น ผลักดันและชี้แนะให้บุคคลเกิดการคล้อยตาม ยอมที่จะทุ่มเทแรงใจ และร่างกายอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน รวมถึงการที่ผู้บริหารมีแรงจูงใจในการบริหารงานก็จะนำไปสู่การปฏิบัติงานตามหน้าที่และสามารถบริหารงานภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ร่วมกันส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (พรสุตา ชูพันธ์ และคณะ, 2563)

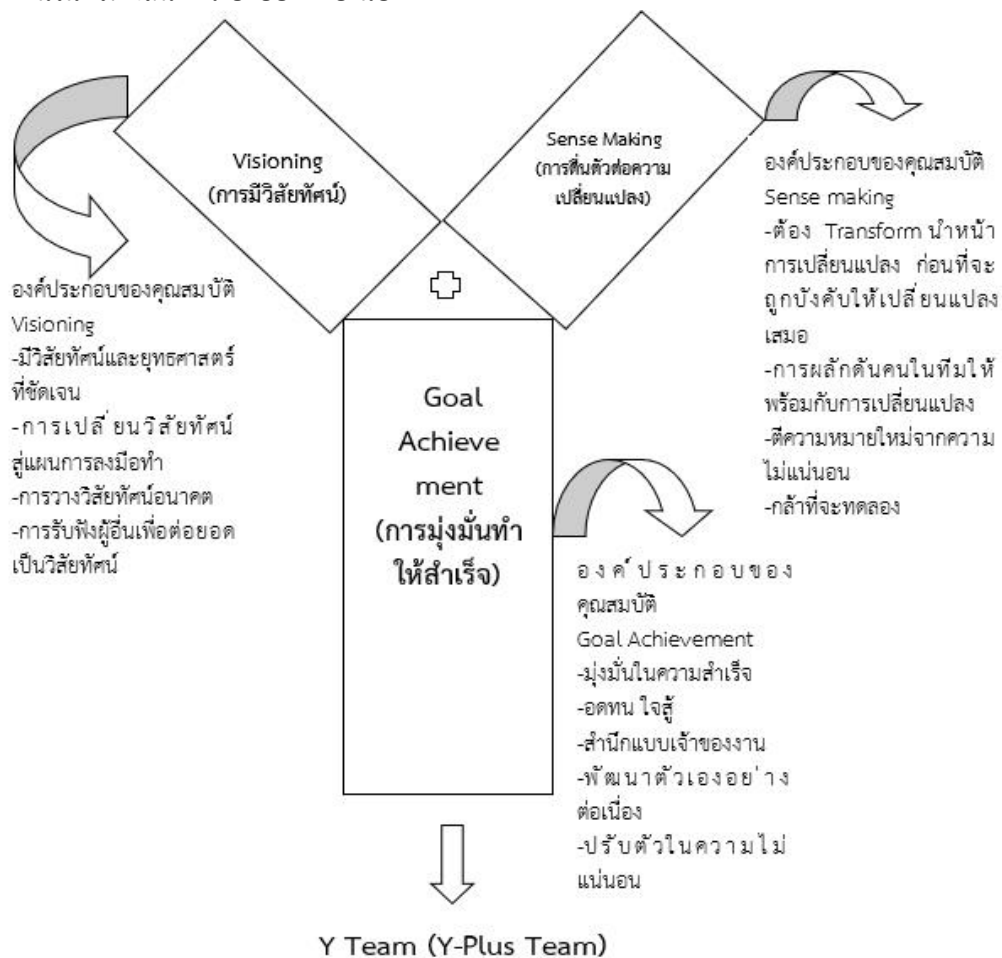
องค์ความรู้ใหม่

แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ในรูปแบบ 3Y* Model ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ (Visioning) การตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง (Sense Making) และการมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ (Goal Achievement) นำไปสู่การสร้างผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลง Y*Team

1) การมีวิสัยทัศน์ (Visioning) องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่แผนการลงมือทำ การวางวิสัยทัศน์อนาคต และการรับฟังผู้อื่นเพื่อต่อยอดเป็นวิสัยทัศน์ 2) การตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง (Sense Making) องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ ต้อง Transform นำหน้าการเปลี่ยนแปลง ก่อนที่จะถูกบังคับให้เปลี่ยนแปลงเสมอ การผลักดันคนในทีมให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลง ตีความหมาย

ใหม่จากความไม่แน่นอน และกล้าที่จะทดลอง 3) การมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ (Goal Achievement) องค์ประกอบของคุณสมบัติ ได้แก่ มุ่งมั่นในความสำเร็จ อดทน ทรหด ใจสู้ สำนึกแบบเจ้าของงาน พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง และปรับตัวในความไม่แน่นอน นำไปสู่การสร้างผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลง Y*Team ซึ่งหัวใจของ Y*Team คือการสร้างผู้นำที่ตื่นตัวต่อเหตุการณ์ภายนอก การกำหนดวิสัยทัศน์และส่งต่อพลังในการเปลี่ยนแปลงให้กับทีม เปลี่ยนความคิดสู่การลงมือทำ มอบอำนาจในการตัดสินใจ ทำให้คนในทีมมีความเป็น Ownership สูง และสร้างแรงบันดาลใจให้คนในทีมพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 2 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล ในรูปแบบ 3Y* Model

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยได้แก่ เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลในพื้นที่ภาคเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ และ 3) ได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล ในรูปแบบ 3Y* Model ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ (Visioning) การตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง (Sense Making) และการมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ (Goal Achievement) นำไปสู่การสร้างผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลง Y*Team ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ศึกษาภาวะผู้นำ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านอื่นๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล 2) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลให้มีระดับที่สูงขึ้นต่อไป และ 3) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านอื่นๆ เพื่อพัฒนาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.). (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.mhesi.go.th/index.php/stg-policy/930-2563-2570.html>
- กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2556). การนํานโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติสึนามิ 6 จังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามัน. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 วันที่ 29 สิงหาคม 2556. ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร.
- ชโรบล เฉียงกลาง และสมหญิง จันทรุไทย. (2563). ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนศูนย์เครือข่าย พัฒนาคณาภพการศึกษาหนองบุญมาก 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(7), 87-104.

- นพวรรณ ใจคง และคณะ. (2563). นโยบายการบริหารกับการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ. วารสารหาตใหญ่วิชาการ, 18(2), 241-259.
- บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2560). แดงสรุปผลงานเตรียมขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์การศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2564 จาก <http://www.moe.go.th/websm>
- พรสุตา ชูพันธ์ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา, 17(78), 148-158.
- ภารดี ขาวนรินทร์ และคณะ. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(1), 113-128.
- สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม และธีระดา ภิญโญ. (2561). ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตครูสาขาพลศึกษาและสุขศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์ มธส., 11(1), 162-179.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(1), 183-193.
- สุวิทย์ โพธิ์ไธรย์ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 8 อำเภอสวนผึ้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยบูรพา, 14(2), 97-105.
- องค์การอนามัยโลก. (2563). การขาดแคลนพยาบาลเพื่อเผชิญกับการแพร่ระบาดโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.pptvhd36.com/123050>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)**
- 2) **บทนำ (Introduction)**
- 3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) **สรุป (Conclusion)**
- 5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคอนสแตนต์อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล

เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุหิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโนโท (จำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควง. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อดิเทพ,
สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

....(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ
กรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

110 pt

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....(16 pt).....

149. p17.

(16 pt).

110 p7